DHAMMAPADA

ATTHA-KATHA

OF THE

KHUDDAKANIKAYA, SUTTA PITAKA

PART I.

EDITED BY
KAHAVE SIRI RATANASARA THERA,
Ganegama Purana Maha Vihare,
and Vice-Principal,
Vidyodaya Oriental College, Colombo.

(තිපිටකමුද්දණකෙ පඨමං පොත්ථකං)

අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරාචරියෙන

රචිතා

ධම්මපදට්ඨකථා.

පඨමො භාගො

Vol. V.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA THERA'S

DHAMMAPADA

ATTHA-KATHA

OF THE

KHUDDAKANIKAYA, SUTTA PITAKA

PART I.

EDITED BY

KAHAVE SIRI RATANASARA THERA,

Ganegama Purana Maha Vihare,

and Vice-Principal,

Vidyodaya Oriental College, Colombo.

(තිපිටකමුද්දණකෙ පඨමං පොත්ථකං)

අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථවිරාචරියෙන

රචිතා

ධම්මපදට්ඨකථා.

පඨමො භාගො

ලඞ්කායං කොළඹනගරෙ

විජ්ජොදයපරිවෙණෙ උපපධානාචරියෙන

ගණේගම පුරාණමහාවිහාරාධිපතිනා

කහවේ රතනසාරත්ථෙරෙන

විරාගතලිපිබහමනිරාකරණෙන

පරිසොධිතා.

බු. ව. 2463

ක්‍රි. ව. 1919

මිල රු. 160/=

ධම්මපදට්ඨකථා.

පඨමො භාගො

(තිපිටකමුද්දඞ්කනෙ පචමං පොත්ථකං)

අනුබුද්ධඝොසත්ථවිරාචරියෙන

රචිතා

ධම්මපදට්ඨකථා.

පඨමො භාගො

ලඞ්කායං කොළම්බනගරෙ

විජ්ජොදයපරිවෙණෙ උපපධානාචරියෙන

ගණේගම පුරාණමහාවිහාරාධිපතිනා

කහවේ රතනසාරත්ථෙරෙන

චිරාගතලිපිබ්භමනිරාකරණෙන

පරිසොධිතා.

විජ්ජොදය පරිවෙණවිහාරාධිපතිනා තිපිටකවාචිස්සරාචරියෙන

සිරිඤාණිස්සරාභිධානෙන

ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසාය චෙව සබරගාමදිසාය ච

පධානනායක සතිස්සරෙන

ඔසානසුද්ධිපත්තසමොලොකනෙන පටිග්ගහීතා

සයිමන් හෙවාවිතාරණසොගතාණතෙනත

සොගතෙන චාර්ලස් අල්විස් හෙවාවිතාරණාභිධානෙන

ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියෙන චෙව

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිහාභිධානෙන ච

තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

බු. ව. 2463

කි. ව. 1919

ToC

Vol. V.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA THERA'S

DHAMMAPADA
ATTHA-KATHA

OF THE

KHUDDAKANIKAYA, SUTTA PITAKA

PART I.

EDITED BY

KAHAVE SIRI RATNASARA THERA,
Ganegama Purana Maha Vihare,
and Vice-Principal,
Vidyodaya Oriental College, Colombo.

FINALLY REVISED BY
Tripitaka Wagiswaracarya
MAHAGODA SIRI NANISSRA THERA,
Pradhana Nagaka of Western and Sabaragamuwa Provinces
Principal, Vidyodaya Oriental College, Colombo,

PUBLISHED BY THE TRUSTEES
DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE,
SRINATH KUMARADAS MONESINGHE ESQ.
THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,
SARASWATI HALL. PETTAH,
COLOMBO (CEYLON)

B. E. 2463.
C. E. 1919.

ToC

First Edition : 1919
Second Edition : 1989
Third Edition : 2005

ToC

PUBLISHER'S NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January, 1913 and in accordance with his wishes, his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertakcn this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarne and Somawati Hewavitarne Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Nanda Amerasinghe
Parinda Ranasinghe

21. 09. 2005
Somawati Hewavitarne Trust Office,
130, Maligakanda Road, Colombo 10.
Sri Lanka.

ToC

PREFATORY NOTE

With this issue of the first part of the Dhammapada Commentary I have the pleasure to lay before the public the Fifth Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series. The work has been ably done by Kahave Ratanasara Thero theVice Principal of the Vidyodaya Parivena. The publication of this work adds yet another laurel to the labours of the Vidyodaya Parivena. Since the publication of the last volume I have to mention with the greatest feelings of sorrow of the death of Mapalagama Chandajoti Thero the learned collaborator of the Petavatthu. He was only thirty-three years old but in scholarship and deportment he had already come to the fore front. Pali Scholarship in Ceylon has suffered a great loss through his early death. He was editing the Sutta Nipata Commentary at the time of his death, and had finished the greater part of it. "Anicca vata sankhara."

The Venerable Sri Nanissara Thero has been appointed the Pradhana Nayaka Thero of the Western Province by the Mahanayaka at Kandy. The editing of the Sutta Nipata Commentary has been undertaken by Suriyagoda Sumangala Thero and the work is nearing completion.

The Visuddhi Magga is being edited by Kodagoda Upasena Thero and is also nearing completion.

The cost of the publications to the end of March comes to nearly Twenty eight thousand rupees. Nearly 500 copies of each volume have been earmarked for free distribution to the Temples and Libraries both at home and abroad A limited number of copies are offered for sale.

After five years of strenuous struggle and heroic sacrifice the British Empire has emerged triumphant for the furtherance of Peace and advancement of Ideals may the British Empire long continue and May His Majesty the King Emperor reign over the Four Continents and the thousand Isles Like a true Chakravarti.

C. A. HEWAVITARNE.

17, July, $\frac{2463}{1919}$

ToC

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

ToC

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

THE LATE
VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.
(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)
Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864. DIED 29TH APRIL, 1933

විඤ්ඤාපනං.

PREFACE.

සිරිසක්‍යමුනිනාමහාකං භගවතා සම්මාසම්බුද්ධෙන පරමපාරමී පාරපාරපාරඞ්ගතෙන සමධිගතෙන සිරිසම්බොධිපදමපදං වධිත්වා මාරචක්ඛුමදස්සනං පාපිමතො ගතෙන තථාගතෙන ධම්මා ධම්මෙසු පරමකොවිදෙන විජ්ජාජ්ජුතියා ජනාතමවිජ්ජාතමප්පදාලන සමත්ථමත්ථහිතධම්මපදපජ්ජසෙනගසඞ්ගීතං සද්ධම්මපජ්ජොතං පජ්ජාලයතා-තං තං කාරණමනුගතෙහි ධම්මසභාසමුපගතෙහි තෙහි තෙහි භික්ඛූහි චක්ඛුපාලත්ථෙරාදීනං තෙසං තෙසං තං තං කුසලමකුසලං වා විපාකං පුට්ඨෙන-තෙන තෙනායං ධම්මො අධම්මො වා පජ්ජිත්වා තෙනාතෙනාති පාකටීකරොන්තෙන තං තං වත්ථුං සංසන්දෙත්වා චානුසන්ධිං ඝටෙන්තෙන දෙසිතමසෙසානං දෙවමනුස්සානං පීතිප්පමොදසම්පාදනං සද්ධාධනප්පවඩ්ඪනං යං ධම්මස්ස පදං (පදකාරණං), තම්හි සබ්බං සඞ්ගීතිත්තයමාරූළ්හං තිණ්ණං පිටකානං සුත්තන්තපිටකෙ ඛුද්දකනිකායන්තොගධමත්ථානුගතවසා ධම්මපදම්ති කථීයතෙ.

තයිදං පන ධම්මපදං තෙවීසාධිකචතුස්සතගාථාභිගීතං තෙහි තෙහි ධම්මත්ථසභාවාදීහි ලක්ඛණෙහි ඡබ්බීසවග්ගසඞ්ගහපරිච්ඡින්දිතං සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතපාවචනොපලක්ඛිතං සාසනිකපරම්පරාසු යාවජ්ජතනාපි මුඛපාඨවසෙනජ්ඣයනගහණධාරණමුපයුත්තං හිතානුසාසනෙ මුනිසාසනෙ සික්ඛන්තෙහි සම්භාවනීයං වත්තති සභාවත්ථමධුරතාදීහි රමණීයං.

පඨමං ඛො පන තස්ස ධම්මපදස්සිමස්සට්ඨකථා පඨමසඞ්ගීතිකාරෙහි මහාකස්සපත්ථෙරවරප්පමුඛෙහි පටිසම්භිදප්පත්තෙහි පඤ්චසතෙහි මහාඛීණාසවත්ථෙරෙහි කතා සිරිලඞ්කාසාසනපතිට්ඨාමහින්දෙන මහාමහින්දෙන ඛීණාසවත්ථෙරෙන ඉධානීය සීහලාය නිරුත්තියා ඨපිතා. තතොපරභාගෙ සා කතාපි සීහලට්ඨකථා සෙසදෙසවාසීනං න සාධයති හිතසම්පදම්පෙපචනාම තං සාධෙය්‍යාත්‍යාසිංසමානෙන සමානෙන යුත්තායුත්තවිචාරිතා සමචාරිතා දන්තෙන භදන්තෙන කුමාරකස්සපත්ථෙරෙනජ්ඣෙසිතෙන සකසමයසමයන්තරපාරදස්සිනා යසස්සිනා තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සසත්ථෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණාචාරෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන ථෙරවංසප්පදීපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරෙන

තං භාසමිතිවිත්ථාරගතඤ්ච වචනක්කමං පහාය මනොරමාය මූලභාසාභූතාය මාගධියා භාසාය නාතිසඞ්ඛෙපවිත්ථාරවසෙනොපරචිතායං ධම්මපදට්ඨකථා වත්තති වාසත්තතිභාණවාරප්පමාණයුත්තා.

සා චායං මුදුකොමලමධුරමනොහරවාචාසිලිට්ඨාට්ඨකථාභූතා තාසං තාසං ධම්මපදගාථානං පභවභූතෙහි තෙහි තෙහි කුසලාකුසලවිපාකසන්දීපනීයෙහි ජනතාදරණීයෙහි තඞ්කාලිකෙහි චක්ඛුපාලත්ථෙරාදීනමෙකූනෙහි තීහි වත්ථුසතෙහි චෙව කත්ථචි කත්ථචි තෙසං පොසමතීතකථාවත්ථූහි ච කත්ථචි උදෙනාදීනමන්තරකථාවත්ථූහි ච ධම්මපදගාථාත්ථවිවරණෙහි ච භවති සමුපලක්ඛිතා, සා චෙසා නාතිගුළ්හාගුළ්හලලිතාය පසංසනීයභාසාවිලාසා සුභාරතීරීතිසන්දීපනී මුදුබොධිනී තාසු තාසු ආචරියපරම්පරාසු සිස්සානමාධුනිකානං මාගධීයභාසාකොසල්ලමාකඞ්ඛන්තෙහි සන්තෙහි තෙහි තෙහි ආචරියෙහි සමාදරෙන පටිග්ගහීතා වත්තති තෙසං තෙසමාධුනිකානං හත්ථමුපනීතා.

අපි චෙමං ධම්මපදට්ඨකථං පරිසීලයන්තානමිමිස්සා පරිවාරගන්ථන්තරභූතා සිලාමෙඝවණ්ණාභයකස්සපෙන නරපතිනා තෙසං තෙසං ගණ්ඨිපදානමත්ථවිවරණං කරොන්තෙන සීහලාය නිරුත්තියා රචිතා ගණ්ඨිපදත්ථවණ්ණනා ච ධම්මසෙනාභිධානෙන මහාථෙරෙන රචිතං රතනාවලීනාමං සීහලමහාපකරණඤ්චොපත්ථම්භකා භවන්ති, තථෙවායං ධම්මපදට්ඨකථා පසත්ථාය තාය සීහලීයාය පරිවාරගන්ථන්තරසම්පත්තියා ච විසිට්ඨතරතං ගතා සීහලානමන්තරෙ ගරුභාවමාවහන්තී වත්තති, මාගධිතන්තිං ජානන්තා පනෙමං සීහලිකා ධම්මිකා ධම්මපදට්ඨකථඤ්ච, තං අජානන්තා රතනාවලීනාමං සීහලප්පකරණඤ්ච කුසලාකුසලවිපාකසන්දීපනෙ බහුසො උපදිසන්ති.

ඉමිස්සාට්ඨකථාය සංසොධනෙහං–"**සයිමන් හෙවාවිතාරණ**" සමව්හයස්ස විසෙසිතවිත්තාය සොසමුදයස්ස සුපරිසුද්ධපසත්ථසුගතසමයප්පචාරප්පවුද්ධිකාමස්ස විහිතවිධිමනුගතස්ස තස්ස කණිට්ඨභාතුභූතස්ස භවතො සොගතස්ස "**චාර්ලස් අල්විස් හෙවාවිතාරණ**" සමඤ්ඤස්ස සුපඤ්ඤස්ස ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියස්ස අජ්ඣත්තිකාය පතිට්ඨාපිතාය තිපිටකමුද්දාපනසභාය අනොතාගතොව සමානො සමාරද්ධො–මුද්දිතම්පි ධම්මපදට්ඨකථං සාතිපයෙහි ච පසංසනීයෙහි සීහලීයෙහි පුබ්බලිඛිතෙහි මරම්මක්ඛරපොත්ථකෙන ච සංසන්දියං කත්ථචි කත්ථචි ඛලිතානිච ච ඌනාතිරිත්තානිච ච දිස්වාති යථාධම්මං යථාසත්ථමුපපරික්ඛය පටිසංසොධිතන්තමුපනෙසිං.

අයං මෙ බුද්ධප්පබොධනොනාචරියවරෙන විජ්ජොදයමහාවිජ්ජාලයාධිස්සරෙන තිපිටකවාචිස්සරාචරියෙන **සිරිඤාණිස්සරයතිස්සරෙන** සිරිලඞ්කාභූමණ්ඩලමණ්ඩනායමානෙන සමානෙන **පණ්ඩිතසිරොමණිනා** චරිමසුද්ධිවසා තත්ථ තත්ථ දීමංසාය නිරික්ඛයතාව පටිග්ගහීතා.

නිට්ඨාපිතොයං (නවවග්ගසඞ්ගහිතො පඨමො භාගො) සිරිසම්බුද්ධ **පරිනිබ්බාණා** චතුස්සතාධිකානං ද්වින්නං වස්සසහස්සානමුපරි ද්විසට්ඨි **තමාය සමාය** වෙසාඛෙ සුක්කපක්ඛෙ පාටිපදියං ගුරුවාරෙති.

සිරිසත්ථුබපඞ්කජං සදුභං
තදිව තදුබ්භවධම්මගන්ධජං,
ගණම්පි පරිවාසිතගන්ධගන්ධිං
වරම්භ භාණගවෙසකොව වනෙද.

මුනිසමයසුභප්පභාය **විජ්ජෝදා-**
දයපරිවෙණපදීපමුජ්ජලන්තං,
අකරි **සිරිසුමඞ්ගලා**භිධානො-
චරියවරො දිවගස්ස තං සිවිපටං.

මුනිභාරතියා පචාරම්භිකං
සයිමන් හෙවවිතාරණව්හයො යො,
ගතවා තිදිවං විධිං විධාය
සුකතං තස්ස තමත්ථු නිබ්භයත්තං.

සුභා පභා තාප්පි මුනින්දභාතිභා
පභා හි සා මොහතමොහිනාවිනි,
සභාය මුද්දාය හිතාය සා පභා- .
නුභාවතො භාගාඣවතො භවෙ තතා.

කහගව රතනසාරථෙරො.

2462
1919-5-1.

විසඤ්ඤත්තිලක්ඛණානි.

ABBREVIATIONS.

"සී"–මුද්දිත ධම්මපදට්ඨකථා.

"සී i"–ගඞ්ගාරාමවිහාරපොත්ථකාලයෙ ධම්මපදට්ඨකථා.

"සී ii"–තිත්ථගාමවිහාරෙ ධම්මපදට්ඨකථා.

"ම" මරම්මක්ඛරධම්මපදට්ඨකථා.

සුද්ධිපත්තං.

ERRATA.

පිට්ඨඞ්කා.	පාල්‍යඞ්කා.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
13	29	අමහාක	අම්හාකං
44	32	පරිවාරති	පරිවාරු
54	22	කාතු	කාතුං
61	31	පණ්ඩකා	පණ්ඩකාච
68	15	තුහෙම	තුම්හෙ
90	14	අවාපෙ	ආවාපෙ
93	28	එතතකං	එත්තකං
94	4	උය්‍යාජෙසි	උය්‍යොජෙසි
99	5	කථෙත්තාපි	කථෙන්තාපි
107	14	අජනීයා	ආජනීයා
112	10	අත්තං	අපුත්තං
134	2	අහෙම	අම්හෙ
139	20	සබ්බසෙඤ්ඤුජානාති	සබ්බසෙඤ්ඤුජනාති
143	16	එකකෙතෙ	එකකොතෙ
147	24	පබ්බජ්ජි	පබ්බජි
167	3	අඤ්ඤාතත්තා	අනාඤ්ඤත්තා
176	38	පාතිති	පතිතාති
115	4	උබ්හිංසූති	උබ්බිහිංසූති
241	23	සරීරවජලතඤ්ඤාය	සරීරවලජතඤ්ඤාය
315	34	දෙසන්තා	දෙසෙන්තා

රස්සදීඝාදිවසෙන පමාදජනිතා අක්ඛරචුති ච කත්ථචි කත්ථචි දිස්සන්ති චෙ තානි පරිසීලයන්තානම්පි දුරවබොධානි න හොන්ති. තස්මා තානි යථාසභාවං ඤාතබ්බානි.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

පිට්ඨසඞ්ඛ්‍යා.	කථාවත්ථු.	ගාථාවග්ගවත්ථුසඞ්ඛ්‍යා.
2	චක්ඛුපාලත්ථෙරවත්ථු	1
13	මට්ටකුණ්ඩලිවත්ථු	2
20	ථුල්ලතිස්සත්ථෙරවත්ථු	3
23	කාලියක්ඛිණියා උප්පත්තිවත්ථු	4
27	කොසම්බකවත්ථු	5
33	චූලකාලමහාකාලවත්ථු	6
38	දෙවදත්තවත්ථු	7
41	අග්ගසාවකවත්ථු	8
58	නන්දත්ථෙරවත්ථු	9
64	චුන්දසූකරිකවත්ථු	10
65	ධම්මිකඋපාසකවත්ථු	11
67	දෙවදත්තස්ස වත්ථු	12
76	සුමනාදෙවියාවත්ථු	13
78	ද්වෙසහායකභික්ඛූනං වත්ථු	14

යමකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-1.

81	උදෙනස්ස උප්පත්ති	
85	ඝොසකසෙට්ඨිනො උප්පත්ති	
95	සාමාවතියා උප්පත්ති	
97	වාසුලදත්තාය උප්පත්ති	
101	මාගන්දියා උප්පත්ති	
102	මරණපරිදීපිතඋදෙනවත්ථු	1
115	කුම්භඝොසකවත්ථු	2
119	චූලපන්ථකත්ථෙරවත්ථු	3
127	බාලනක්ඛත්තසඞ්ඝුට්ඨවත්ථු	4
128	මහාකස්සපත්ථෙරවත්ථු	5
129	පමත්තාප්පමත්තද්වෙසහායකභික්ඛූනං වත්ථු	6
130	මහාලිපඤ්හවත්ථු	7
138	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු	8
139	නිගමවාසීතිස්සත්ථෙරවත්ථු	9

අප්පමාදවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-2.

පිට්ඨසඞ්ඛ්‍යා.	කථාවත්ථු.	යථාවග්ගං·වත්ථුසඞ්ඛ්‍යා.
141	මෙඝියත්ථෙරවත්ථු	1
142	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු	2
147	උක්කණ්ඨිතඅඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු	3
148	භාගිනෙය්‍යසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරවත්ථු	4
150	චිත්තහත්ථත්ථෙරවත්ථු	5
154	පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු	6
157	පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරවත්ථු	7
159	නන්දගොපාලවත්ථු	8
160	සොරෙය්‍යත්ථෙරවත්ථු	9

චිත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-3.

164	පඨවිකථාපසුතපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු	1
165	මරීචිකම්මට්ඨානිකත්ථෙරවත්ථු	2
”	විඩූඩභවත්ථු	3
176	පතිපූජිකාය වත්ථු	4
178	මච්ඡරියකොසියසෙට්ඨිවත්ථු	5
182	පාඨිකාජීවකවත්ථු	6
184	ඡත්තපාණිඋපාසකස්ස වත්ථු	7
186	විසාඛාය වත්ථු	8
203	ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හවත්ථු	9
204	මහාකස්සපත්ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතදින්නවත්ථු	10
208	ගොධිකත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බාණවත්ථු	11
209	ගරහදින්නවත්ථු	12

පුප්ඵවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-4.

215	කුමුදුප්පලාතීතදුග්ගතසෙවකස්ස වත්ථු	1
223	මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකස්ස වත්ථු	2
226	ආනන්දසෙට්ඨිවත්ථු	3
228	ගණ්ඨිභෙදකචොරානං වත්ථු	4
229	උදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු	5
230	තිංසමත්තපාඨෙය්‍යකභික්ඛූනං වත්ථු	6
”	සුප්පබුද්ධකුට්ඨිවත්ථු	7
232	කස්සකස්ස වත්ථු	8
234	සුමනමාලාකාරස්ස වත්ථු	9
237	උප්පලවණ්ණත්ථෙරියා වත්ථු	10
239	ජම්බුකාජීවකස්ස වත්ථු	11
245	අහිපෙතවත්ථු	12

පිට්ඨඞ්කා.	කථාවත්ථු.	යථාවග්ගං වත්ථුසඞ්ඛ්‍යා.
247	සට්ඨිකූටපෙතවත්ථු	13
250	සුධම්මත්ථේරවත්ථු	14
255	වනවාසිතිස්සත්ථේරවත්ථු	15

බාලවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–5.

265	රාධත්ථේරස්ස වත්ථු	1
267	අස්සජිපුනබ්බසුකානං වත්ථු	2
268	ඡන්නත්ථේරවත්ථු	3
269	මහාකප්පිනත්ථේරස්ස වත්ථු	4
276	පණ්ඩිතසාමණේරස්ස වත්ථු	5
285	ලකුණ්ටකභද්දියත්ථේරවත්ථු	6
,,	කාණමාතු වත්ථු	7
288	විඝාසානං දෙසවුත්ථපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු	8
289	ධම්මිකත්ථේරවත්ථු	9
290	ධම්මස්සවණවත්ථු	10
291	ආගන්තුකපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු	11

පණ්ඩිතවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–6.

292	ජීවකපඤ්හවත්ථු	1
294	මහාකස්සපත්ථේරස්ස වත්ථු	2
295	බෙලට්ඨසීසත්ථේරස්ස වත්ථු	3
297	අනුරුද්ධත්ථේරස්ස වත්ථු	4
298	මහාකච්චානත්ථේරවත්ථු	5
299	සාරිපුත්තත්ථේරවත්ථු	6
301	කොසම්බිවාසිතිස්සත්ථේරසාමණේරවත්ථු	7
303	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස පඤ්හවිස්සජ්ජනවත්ථු	8
,,	ඛදිරවනියරේවතත්ථේරස්ස වත්ථු	9
309	අඤ්ඤතරාය ඉත්ථියා වත්ථු	10

අරහන්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–7.

310	තම්බදාඨිකචොරඝාතකස්ස වත්ථු	1
312	දාරුචීරියත්ථේරස්ස වත්ථු	2
316	කුණ්ඩලකේසිත්ථේරියා වත්ථු	3
320	අනත්ථපුච්ඡකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු	4
321	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු	5
322	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස භාගිනෙය්‍යස්ස වත්ථු	6

පිට්ඨසඞ්ඛ්‍යා.	කථාවත්ථු.	යථාවග්ගංවත්ථුසඞ්ඛ්‍යා.
322	සාරිපුත්තත්ථෙරස්සසහායකබ්‍රාහ්මණස්සවත්ථු	7
323	දීඝායුකුමාරස්ස වත්ථු	8
325	සංකිච්චසාමණෙරස්ස වත්ථු	9
331	ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස වත්ථු	10
332	සප්පදාසත්ථෙරස්ස වත්ථු	11
334	පටාචාරත්ථෙරියා වත්ථු	12
339	කිසාගොතමියා වත්ථු	13
341	බහුපුත්තිකත්ථෙරියා වත්ථු	14

සහස්සවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-8.

343	චූලෙකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු	1
345	සෙය්‍යසකත්ථෙරස්ස වත්ථු	2
,,	ලාජදෙවධීතාය වත්ථු	3
347	අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු	4
350	අසඤ්ඤතපරික්ඛාරභික්ඛුස්ස වත්ථු	5
351	බිළාලපාදකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු	6
353	මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු	7
354	කුක්කුටමිත්තනෙසාදවත්ථු	8
358	කොකසුනඛලුද්දකස්ස වත්ථු	9
359	මණිකාරකුලූපගතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු	10
361	තිණ්ණං භික්ඛූනං වත්ථු	11
364	සුප්පබුද්ධසක්කස්ස වත්ථු	12

පාපවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-9.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අ a   ආ ā   ඉ i   ඊ ī   උ u   ඌ ū   එ e   ඔ o

CONSONANTS.

ක ka	ඛ kha	ග ga	ඝ gha	ඞ ṅa
ච ca	ඡ cha	ජ ja	ඣ jha	ඤ ña
ට ṭa	ඨ ṭha	ඩ ḍa	ඪ ḍha	ණ ṇa
ත ta	ථ tha	ද da	ධ dha	න na
ප pa	ඵ pha	බ ba	භ bha	ම ma

ය ya   ර ra   ල la   ව va   ස sa   හ ha   ළ ḷa   අං aṃ

ක ka	කා ká	කි ki	කී kí	කු ku	කූ kú	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khú	ඛෙ khé	ඛො khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	ඤ්ඤ ñña	ත්ව tva, ත්‍ර tra	ම්ඵ mpha
කඛ kkha	ඤ්හ ñha	දද dda	ම්බ, ඹ mba
ක්‍ය kya	ඤ්ච ñca	දධ, ද්ධ ddha	ම්භ mbha
ක්‍රි kri	ඤ්ඡ ñcha	ද්‍ර dra	මම mma
ක්‍ව kva	ඤ්ජ ñja	ද්ව dva	ම්හ mha
ඛ්‍ය khya	ඤ්ඣ ñjha	ධ්ව dhva	ය්‍ය yya
ඛ්ව khva	ටට ṭṭa	න්ත nta	ය්හ yha
ගග gga	ටඨ ṭṭha	න්ථ ntha	ලල lla
ගඝ ggha	ඩඩ ḍḍa	න්ද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra, ඞ්ක ṅka	ඩඪ ḍḍha	න්ධ ndha	ල්හ lha
ඞ්ඛ ṅkha	ණණ ṇṇa	න්න nna, න්හ nha	ව්හ wha
ඞ්ග ṅga	ණ්ට ṇṭa	පප ppa	සස ssa
ඞ්ඝ ṅgha	ණ්ඨ ṇṭha	පඵ ppha	ස්ම sma
චච cca	ණ්ඩ ṇḍa	බබ bba	ස්ව swa
චඡ ccha	ණ්හ ṇha	බභ bbha	හ්ම hma
ජජ jja	තත tta	බ්‍ර bra	හ්ව hva
ජඣ jjha	ත්ථ tha	ම්ප mpa	ළ්හ ḷha

ා á   ි i   ී ī   ු u   ූ ú   ෙ é   ො ó

ToC

ධම්මපදට්ඨකථා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

මහාමොහතමොනද්ධෙ ලොකෙ ලොකන්තදස්සිනා,
යෙන සද්ධම්මපජ්ජොතො ජලිතො ජලිතිද්ධිනා.

තස්ස පාදෙ නමස්සිත්වා සම්බුද්ධස්ස සිරීමතො,
සද්ධම්මඤ්චස්ස පූජෙත්වා කත්වා සඞ්ඝස්ස චඤ්ජලිං.

තං තං කාරණමාගම්ම ධම්මාධම්මෙසු කොවිදො,
සම්පත්තසද්ධම්මපදො සත්ථා ධම්මපදං සුභං.

දෙසෙසි කරුණාවෙගසමුස්සාහිතමානසො,
යං වෙ දෙවමනුස්සානං පීතිපාමොජ්ජවද්ධනං.

පරම්පරාභතා තස්ස නිපුණා අත්ථවණ්ණනා,
යා තම්බපණ්ණිදීපම්හි දීපභාසාය සණ්ඨිතා.

න සාධයති සෙසානං සත්තානං හිතසම්පදං,
අප්පෙවනාම සාධෙය්‍ය සබ්බලොකස්ස සා හිතං.

ඉති ආසිංසමානෙන දන්තෙන සමචාරිනා,
කුමාරකස්සපෙනාහං ථෙරෙන ථිරචෙතසා.

සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සක්කච්චං අභියාචිතො,
තං භාසං අතිවිත්ථාරගතඤ්ච වචනක්කමං.

පහායාරොපයිත්වාන තන්තිභාසං මනොරමං,
ගාථානං බ්‍යඤ්ජනපදං යං තත්ථ න විභාවිතං.

කෙවලං තං විභාවෙත්වා සෙසං තමෙව අත්ථතො,
භාසන්තරෙන භාසිස්සං ආවහන්තො විභාවිනං,
මනසො පීතිපාමොජ්ජං අත්ථධම්මූපනිස්සිතන්ති.

1, 1.

"මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා,
මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා;
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති චක්කං 'ව වහතො පදං"ති.

අයං ධම්මදෙසනා කත්ථ භාසිතා'ති?, සාවත්ථියං. කං ආරබ්භා'ති?, චක්ඛුපාලත්ථෙරං.

සාවත්ථියං කිර මහාසුවණ්ණො නාම කුටුම්බිකො අහොසි අඩ්ඪො මහද්ධනො මහාභොගො අපුත්තකො. සො එකදිවසං නහාන[1] තිත්ථං ගන්ත්වා න්හත්වා ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ සම්පන්නසාඛං එකං වනප්පතිං[2] දිස්වා අයං මහෙසක්ඛාය දෙවතාය අධිග්ගහිතො භවිස්සතීති තස්ස හෙට්ඨාභාගං සොධාපෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා වාලිකං[3] ඔකිරාපෙත්වා ධජපතාකං උස්සාපෙත්වා වනප්පතිං[2] අලඞ්කරිත්වා පුත්තං වා ධීතරං වා ලභිත්වා තුම්හාකං මහාසක්කාරං කරිස්සාමීති පත්ථනං කත්වා පක්කාමි.

අථස්ස භරියාය කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසි, සා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා තස්ස අරොචෙසි[4], සො තස්සා ගබ්භපරිහාරං අදාසි, සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි; සෙට්ඨි අත්තනා පාලිතං වනප්පතිං[2] නිස්සාය ලද්ධත්තා තස්ස 'පාලො'ති[5] නාමං අකාසි. සා අපරභාගෙ අඤ්ඤං පුත්තං ලභි, තස්ස 'චුල්ලපාලො'ති නාමං කත්වා ඉතරස්ස 'මහාපාලො'ති නාමං අකාසි, තෙ වයප්පත්තෙ ඝරබන්ධනෙන බන්ධිංසු.

තස්මිං සමයෙ සත්ථා පවත්තිතවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන ගන්ත්වා අනාථපිණ්ඩිකෙන මහාසෙට්ඨිනා චතුපණ්ණාසකොටිධනං විස්සජ්ජෙත්වා කාරිතෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ විහරති මහාජනං සග්ගමග්ගෙ ච මොක්ඛමග්ගෙ ච පතිට්ඨාපයමානො; තථාගතො හි මාතිපක්ඛතො[6] අසීතියා පිතිපක්ඛතො අසීතියාති ද්වෙඅසීතිඤාතිකුලසහස්සෙහි කාරිතෙ විහාරෙ එකමෙව වස්සාවාසං වසි, අනාථපිණ්ඩිකෙන කාරිතෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ එකූනවීසති, විසාඛාය සත්තවීසතිකොටිධනපරිච්චාගෙන කාරිතෙ පුබ්බාරාමෙ ඡ වස්සාවාසෙති ද්වින්නං කුලානං ගුණමහන්තතං පටිච්ච සාවත්ථිං නිස්සාය පඤ්චවීසති වස්සාවාසෙ වසි; අනාථපිණ්ඩිකො'පි විසාඛාපි මහාඋපාසිකා නිබද්ධං දිවසස්ස ද්වෙ වාරෙ තථාගතස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති, ගච්ඡන්තා ච දහරසාමණෙරා නො හත්ථෙ ඔලොකෙස්සන්තීති තුච්ඡහත්ථා නාම න ගතපුබ්බා, පුරෙභත්තං ගච්ඡන්තා ඛාදනීයාදීනි ගාහාපෙත්වාව ගච්ඡන්ති, පච්ඡාභත්තං පඤ්චභෙසජ්ජානි අට්ඨ ච පානානි; නිවෙසනෙසු පන තෙසං ද්වින්නං[7] භික්ඛුසහස්සානං නිච්චපඤ්ඤත්තානෙවාසනානි

1. නහාන (සීහල) 2. ම. වනප්පතිං. 3. ම. වාලුකං.
4. සා-ආරොචෙසි. (සීහළපොත්ථකෙසු නදිස්සති) 5. සී. I. පාලිතො
6. ම. මාතුපක්ඛතො. 7. ම. ද්වින්නං ද්වින්නං.

හොන්ති, අන්නපානභෙසජ්ජෙසු යො යං ඉච්ඡති තස්ස තං යථිච්ඡිතමෙව සම්පජ්ජති. තෙසු අනාථපිණ්ඩිකෙන එකමෙව දිවසම්පි සත්ථා පඤ්හං අපුච්ඡිතපුබ්බො, සො කිර තථාගතො බුද්ධසුඛුමාලො ඛත්තියසුඛුමාලො, උපකාරො මෙ ගහපතී'ති මය්හං ධම්මං දෙසෙන්තො කිලමෙය්‍යාති සත්ථරි අධිමත්තසිනෙහෙන පඤ්හං න පුච්ඡති. සත්ථා පන තස්මිං නිසින්නමත්තෙන යෙව අයං සෙට්ඨි මං අරක්ඛිතබ්බට්ඨානෙ රක්ඛති, අහං හි කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි අලඞ්කතපටියත්තං අත්තනො සීසං ඡින්දිත්වා අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා හදයමංසං උබ්බත්තෙත්වා[1] පාණසමං පුත්තදාරං පරිච්චජිත්වා පාරමියො පූරෙන්තො පරෙසං ධම්මදෙසනත්ථමෙව පූරෙසිං, එස මං අරක්ඛිතබ්බට්ඨානෙ රක්ඛතීති එකං ධම්මදෙසනං කථෙසි යෙව.

තදා සාවත්ථියං සත්තමනුස්සකොටියො වසන්ති, තෙසු සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා පඤ්චකොටිමත්තා මනුස්සා අරියසාවකා ජාතා, ද්වෙ කොටිමත්තා පුථුජ්ජනා, තෙසු අරියසාවකානං ද්වෙයෙව කිච්චානි අහෙසුං, පුරෙභත්තං දානං දෙන්ති, පච්ඡාභත්තං ගන්ධමාලාදිහත්ථා වත්ථභෙසජ්ජපානකාදිං ගාහාපෙත්වා ධම්මසවණත්ථාය ගච්ඡන්ති. අථෙකදිවසං මහාපාලො අරියසාවකෙ ගන්ධමාලාදිහත්ථෙ විහාරං ගච්ඡන්තෙ දිස්වා අයං මහාජනො කුහිං ගච්ඡතීති පුච්ඡිත්වා ධම්මසවණායාති සුත්වා අහම්පි ගමිස්සාමීති ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි.

බුද්ධා ච නාම ධම්මං දෙසෙන්තා සරණසීලපබ්බජ්ජාදීනං උපනිස්සයං ඔලොකෙත්වා අජ්ඣාසයවසෙන ධම්මං දෙසෙන්ති; තස්මා තං දිවසං සත්ථා තස්ස උපනිස්සයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි; සෙය්‍යථීදං?, දානකථං සීලකථං සග්ගකථං කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං පකාසෙසි; තං සුත්වා මහාපාලො කුටුම්බිකො චින්තෙසි පරලොකං ගච්ඡන්තං පුත්තධීතරො වා භොගා වා නානුගච්ඡන්ති, සරීරම්පි අත්තනා සද්ධිං න ගච්ඡති, කිං මෙ ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමීති. සො දෙසනාපරියොසානෙ සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං සත්ථා "නත්ථි තෙ කොචි ආපුච්ඡිතබ්බයුත්තකො ඤාතී"ති ආහ, කණිට්ඨභාතා පන මෙ භන්තෙ අත්ථීති, තෙන හි තං ආපුච්ඡාති, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා කණිට්ඨං පක්කොසාපෙත්වා තාත යං ඉමස්මිං කුලෙ සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකං ධනං කිඤ්චි අත්ථි සබ්බං තං තව භාරො පටිපජ්ජාහි නන්ති, තුම්හෙ පන කිං සාමීති, අහං සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, කිං කථෙසි භාතික ත්වං මෙ මාතරි මතාය මාතා විය පිතරි මතෙ පිතා විය ලද්ධො, ගෙහෙ වො මහාවිභවො, සක්කා ගෙහං අජ්ඣාවසන්තෙහෙව පුඤ්ඤානි කාතුං මා එවං අකත්ථාති, තාත මයා සත්ථු ධම්මදෙසනා සුතා,

1. ම. උප්පාටෙත්වා.

සත්ථාරා හි සණ්හසුඛුමං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා ආදිමජ්ඣපරියොසානෙ කල්‍යාණධම්මො දෙසිතො, න සක්කා සො ආගාරමජ්ඣෙ වසන්තෙන පූරෙතුං පබ්බජිස්සාමි තාතාති, භාතික තරුණාපි ච තාවත්ථ, මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිස්සථාති, තාත මහල්ලකස්ස හි අත්තනො හත්ථපාදාපි අනස්සවා හොන්ති න වසෙ වත්තන්ති, කිමඞ්ගපන ඤාතකා, ස්වාහං තව වචනං න කරොමි සමණපටිපත්තිං පූරෙස්සාමීති.

"ජරාජජ්ජරිතා හොන්ති හත්ථපාදා අනස්සවා,
යස්ස සො විහතත්ථාමො කථං ධම්මං චරිස්සතී"ති.

පබ්බජිස්සාමෙවාහං තාතාති තස්ස විරවන්තස්සෙව සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා ලද්ධපබ්බජ්ජූපසම්පදො, ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ පඤ්චවස්සානි වසිත්වා වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා පුච්ඡි භන්තෙ ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානීති, ගන්ථධුරං විපස්සනාධුරන්ති ද්වෙ යෙව ධුරානි භික්ඛූති, කතමං පන භන්තෙ ගන්ථධුරං? කතමං විපස්සනාධුරන්ති?, අත්තනො පඤ්ඤානුරූපෙන එකං වා ද්වෙ වා නිකායෙ සකලං වා පන තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා තස්ස ධාරණං කථනං වාචනන්ති ඉදං ගන්ථධුරං නාම, සල්ලහුකවුත්තිනො පන පන්තසෙනාසනාභිරතස්ස අත්තභාවෙ ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා සාතච්චකිරියවසෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තග්ගහණන්ති ඉදං විපස්සනාධුරං නාමාති, භන්තෙ අහං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො ගන්ථධුරං පූරෙතුං න සක්ඛිස්සාමි විපස්සනාධුරං පන පූරෙස්සාමි කම්මට්ඨාන මෙ කථෙථාති, අථස්ස සත්ථා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථෙසි, සො සත්ථාරං වන්දිත්වා අත්තනා සහගාමිනො භික්ඛූ පරියෙසන්තො සට්ඨි භික්ඛූ ලභිත්වා තෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා වීසංයොජනසතං මග්ගං ගන්ත්වා එකං මහන්තං පච්චන්තගාමං පත්වා තත්ථ සපරිවාරො පිණ්ඩාය පාවිසි. මනුස්සා වත්තසම්පන්නෙ භික්ඛූ දිස්වා පසන්නචිත්තා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා නිසීදාපෙත්වා පණීතෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා භන්තෙ කුහිං අය්‍යා ගච්ඡන්තීති පුච්ඡිත්වා යථාඵාසුකට්ඨානං උපාසකාති වුත්තෙ පණ්ඩිතමනුස්සා වස්සාවාසං සෙනාසනං පරියෙසන්ති භදන්තාති ඤත්වා භන්තෙ සචෙ අය්‍යා ඉමං තෙමාසං ඉධ වසෙය්‍යුං මයං සරණෙසු පතිට්ඨාය සීලානි ගණ්හෙය්‍යාමාති ආහංසු, තෙපි මයං ඉමානි කුලානි නිස්සාය භවනිස්සරණං කරිස්සාමාති අධිවාසෙසුං. මනුස්සා තෙසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා විහාරං පටිජග්ගිත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි සම්පාදෙත්වා අදංසු, තෙ නිබද්ධං තමෙව ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්ති. අථ නෙ එකො වෙජ්ජො උපසංකමිත්වා භන්තෙ බහුන්නං වසනට්ඨානෙ අඵාසුකම්පි නාම හොති, තස්මිං උප්පන්නෙ මය්හං කථෙය්‍යාථ භෙසජ්ජං කරිස්සාමීති පවාරෙසි. ථෙරො වස්සූපනායිකදිවසෙ තෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා පුච්ඡි ආවුසො ඉමං තෙමාසං කතීහි ඉරියාපථෙහි වීතිනාමෙස්සථාති, චතූහි භන්තෙති, කිං පනෙතං

ආවුසො පතිරූපං? නනු අප්පමත්තෙහි භවිතබ්බං?, මයං හි ධරමානස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ[1] කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ආගතා, බුද්ධා ච නාම න සක්කා සාඨෙය්‍යෙන[2] ආරාධෙතුං, කල්‍යාණජ්ඣාසයෙන හෙතෙ ආරාධෙතබ්බා, පමත්තස්ස ච නාම චත්තාරො අපායා සකගෙහසදිසා අප්පමත්තා හොථාවුසොති, තුම්හෙ පන භන්තෙති? අහං තීහි ඉරියාපථෙහි වීතිනාමෙස්සාමි පිට්ඨිං න පසාරෙස්සාමි ආවුසොති, සාධු භන්තෙ අප්පමත්තා හොථාති.

ථෙරස්ස නිද්දං අනොක්කමන්තස්ස පඨමමාසෙ අතික්කන්තෙ අක්ඛිරොගො උප්පජ්ජි, ඡිද්දඝටතො උදකධාරා විය අක්ඛීහි අස්සුධාරා පග්ඝරන්ති. සො සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කත්වා අරුණුග්ගමනෙ ගබ්භං පවිසිත්වා නිසීදි, භික්ඛූ භික්ඛාචාරවෙලාය ථෙරස්ස සන්තිකං උපසංකමිත්වා භික්ඛාචාරවෙලායං භන්තෙති ආහංසු, තෙනහාවුසො ගණ්හථ පත්තචීවරන්ති අත්තනො පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා නික්ඛමි, භික්ඛූ තස්ස අක්ඛී පග්ඝරන්තෙ දිස්වා කිමෙතං භන්තෙති පුච්ඡිංසු, අක්ඛී මෙ ආවුසො වාතා විජ්ඣන්තීති, නනු භන්තෙ වෙජ්ජෙනම්හා පවාරිතා, තස්ස කථෙමාති, සාධාවුසොති, තෙ වෙජ්ජස්ස කථයිංසු, සො තෙලං පචිත්වා පෙසෙසි. ථෙරො නාසාය තෙලං ආසිඤ්චන්තො නිසින්නකොව ආසිඤ්චිත්වා අන්තොගාමං පාවිසි. වෙජ්ජො දිස්වා ආහ භන්තෙ අය්‍යස්ස කිර අක්ඛි වාතො විජ්ඣතීති, ආම උපාසකාති, භන්තෙ මයා තෙලං පචිත්වා පෙසිතං නාසාය වො ආසිත්තන්ති, ආම උපාසකාති, ඉදානි කීදිසන්ති, රුජතෙව උපාසකාති; වෙජ්ජො මයා එකවාරෙනෙව වූපසමනසමත්ථං තෙලං පහිතං, කින්නුඛො රොගො න වූපසන්තොති චින්තෙත්වා භන්තෙ නිසීදිත්වා වො ආසිත්තං නිපජ්ජිත්වාති පුච්ඡි, ථෙරො තුණ්හී අහොසි, පුනප්පුනං පුච්ඡියමානොපි න කථෙසි. සො විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ඔලොකෙස්සාමීති චින්තෙත්වා තෙනහි භන්තෙ ගච්ඡථාති ථෙරං විස්සජ්ජෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ඔලොකෙන්තො චඞ්කමණනිසීදනට්ඨානමෙව දිස්වා සයනට්ඨානමදිස්වා භන්තෙ නිසින්නෙහි වො ආසිත්තං නිපන්නෙහීති පුච්ඡි, ථෙරො තුණ්හී අහොසි, මා භන්තෙ එවමකත්ථ සමණධම්මො නාම සරීරෙ යාපෙන්තෙ[3] සක්කා කාතුං, නිපජ්ජිත්වා ආසිඤ්චථාති පුනප්පුනං යාචි. ගච්ඡථාවුසො මන්තෙත්වා ජානිස්සාමීති, ථෙරස්ස ච තත්ථ නෙව ඤාතී න සාලොහිතා අත්ථි, කෙන සද්ධිං මන්තෙය්‍ය, කරජකායෙන පන සද්ධිං මන්තෙන්තො වදෙහි තාව ආවුසො පාලිත ත්වං කිං අක්ඛී ඔලොකෙස්සසි උදාහු බුද්ධසාසනන්ති, අනමතග්ගස්මිං හි සංසාරවට්ටෙ තව අනක්ඛිකකාලස්ස ගණනා නත්ථි, අනෙකානි පන බුද්ධසතානි බුද්ධසහස්සානි අතීතානි, තෙසු තෙ එකබුද්ධොපි න පරිචිණ්ණො, ඉදානි

1. ම. සන්තිකා.   2. සී. II. සඨෙන.
3. ම. සරීරං යාපෙන්තෙන.

ඉමං අනෙනාවසසං තයො මාසෙ න නිපජ්ජිස්සාමීති තෙ මානසං බද්ධං, තස්මා චක්ඛූති තෙ නස්සන්තු වා භිජ්ජන්තු වා බුද්ධසාසනමෙව ධාරෙහි මං චක්ඛුනීති භූතකායං ඔවදනෙතා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"චක්ඛූනි හායන්ති මමායිතානි
සොතානි හායන්ති තථෙව දෙහො,
සබ්බම්පිදං හායති දෙහනිස්සිතං
කිං කාරණා පාලිත ත්වං පමජ්ජසි?.

චක්ඛූනි ජීරන්ති මමායිතානි
සොතානි ජීරන්ති තථෙව කායො,
සබ්බම්පිදං ජීරති කායනිස්සිතං
කිං කාරණා පාලිත ත්වං පමජ්ජසි?

චක්ඛූනි භිජ්ජන්ති මමායිතානි
සොතානි භිජ්ජන්ති තථෙව රූපං,
සබ්බම්පිදං භිජ්ජති රූපනිස්සිතං
කිං කාරණා පාලිත ත්වං පමජ්ජසී?"ති.

එවං තීහි ගාථාහි අත්තනො ඔවාදං දත්වා නිසින්නකොව නත්ථුකම්මං කත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. වෙජ්ජො දිස්වා කිං භනෙත නත්ථුකම්මං කතන්ති පුච්ඡි, ආම උපාසකාති, කීදිසං භනෙතති, රූජ තෙව උපාසකාති, නිසීදිත්වා වො භනෙත කතං නිපජ්ජිත්වාති?, ථෙරො තුණ්හී අහොසි. පුනප්පුනං පුච්ඡියමානොපි[1] න කිඤ්චි කථෙසි, අථ නං වෙජ්ජො භනෙත තුම්හෙ සප්පායං න කරෙථ අජ්ජපට්ඨාය අසුකෙන මෙ තෙලං පක්කන්ති මාවදිත්ථ, අහම්පි මයා වො තෙලං පක්කන්ති න වක්ඛාමීති ආහ. සො වෙජ්ජෙන පච්චක්ඛාතො විහාරං ගන්ත්වා වෙජ්ජෙනාපි පච්චක්ඛාතොසි ඉරියාපථං මා විස්සජ්[2] සමණාති:-

"පටික්ඛිත්තො තිකිච්ඡාය වෙජ්ජෙනාසි විවජ්ජිතො,
නියතො මච්චුරාජස්ස කිං පාලිත පමජ්ජසී"ති?

ඉමාය ගාථාය අත්තානං ඔවදිත්වා සමණධම්මං අකාසි. අථස්ස මජ්ඣිමයාමෙ අතික්කනෙත අපුබ්බං අචරිමං අක්ඛීනි චෙව කිලෙසා ච පභිජ්ජිංසු, සො සුක්ඛවිපස්සකො අරහා හුත්වා ගබ්භං පවිසිත්වා නිසීදි, භික්ඛූ භික්ඛාචාරවෙලාය ආගනත්වා භික්ඛාචාරකාලො භනෙතති ආහංසු. කාලො ආවුසොති, ආම භනෙතති, තෙන හි ගච්ඡථාති, කිං තුම්හෙ පන භනෙතති, අක්ඛීනි මෙ ආවුසො පරිහීනානීති, තෙ තස්ස අක්ඛීනි ඔලොකෙත්වා අස්සුපුණ්ණනෙත්තා හුත්වා භනෙත මා චිනත යිත්ථ මයං වො පටිජග්ගිස්සාමාති ථෙරං අස්සාසෙත්වා කත්තබ්බ යුත්තකං වත්තපටිවත්තං කත්වා ගාමං පවිසිංසු, මනුස්සා ථෙරං අදිස්වා

1. සී. I. පුච්ඡිතොපි. 2. සී. I. මාවිස්සජ්.

භන්තෙ අම්හාකං අය්‍යො කුහින්ති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා යාගුං පෙසෙත්වා සයං පිණ්ඩපාතං ආදාය ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා පාදමූලෙ පවට්ටමානා රොදිත්වා මයං භන්තෙ පටිජග්ගිස්සාම තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථාති සමස්සාසෙත්වා පක්කමිංසු. තතො පට්ඨාය නිබද්ධං යාගුභත්තං විහාරමෙව පෙසෙන්ති, ථෙරොපි ඉතරෙ සට්ඨිභික්ඛූ නිරන්තරං ඔවදති, තෙ තස්සොවාදෙ ඨත්වා උපකට්ඨාය පවාරණාය සබ්බෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු, තෙ වුත්ථවස්සා ච පන සත්ථාරං දට්ඨුකාමා හුත්වා ථෙරං ආහංසු භන්තෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හාති, ථෙරො තෙසං වචනං සුත්වා චින්තෙසි, අහං දුබ්බලො අන්තරාමග්ගෙ ච අමනුස්සපරිග්ගහිතා අටවී අත්ථි, මයි එතෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තෙ සබ්බෙ කිලමිස්සන්ති භික්ඛම්පි ලභිතුං න සක්ඛිස්සන්ති, ඉමෙ පුරෙතරමෙව පෙසෙස්සාමීති, අථ තෙ ආහ ආවුසො තුම්හෙ පුරතො ගච්ඡථාති, තුම්හෙ පන භන්තෙති, අහං දුබ්බලො අන්තරාමග්ගෙ ච අමනුස්සපරිග්ගහිතා අටවි අත්ථි මයි තුම්හෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තෙ සබ්බෙ කිලමිස්සථ තුම්හෙ පුරතො ගච්ඡථාති, මා භන්තෙ එවං කරිත්ථ මයං තුම්හෙහි සද්ධිංයෙව ගමිස්සාමාති, මා වො ආවුසො එවං රුච්චිත්ථ, එවං සන්තෙ මය්හං අඵාසුකං භවිස්සති, මය්හං කණිට්ඨො තුම්හෙ දිස්වා පුච්ඡිස්සති, අථස්ස මම චක්ඛූනං පරිහීනභාවං ආරොචෙය්‍යාථ, සො මය්හං සන්තිකං කඤ්චිදෙව පහිණිස්සති, තෙන සද්ධිං ආගච්ඡිස්සාමි, තුම්හෙ මම වචනෙන දසබලඤ්ච අසීතිමහාථෙරෙ ච වන්දථාති තෙ උය්‍යොජෙසි. තෙ ථෙරං ඛමාපෙත්වා අන්තොගාමං පවිසිංසු, මනුස්සා තෙ නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං දත්වා කිං භන්තෙ අය්‍යානං ගමනාකාරො පඤ්ඤායතීති, ආම උපාසකා සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හාති තෙ පුනප්පුනං යාචිත්වා තෙසං ගමනච්ඡන්දමෙව ඤත්වා අනුගන්ත්වා පරිදෙවිත්වා නිවත්තිංසු.

තෙපි අනුපුබ්බෙන ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච අසීතිමහාථෙරෙ ච ථෙරස්ස වචනෙන වන්දිත්වා පුනදිවසෙ යත්ථ ථෙරස්ස කණිට්ඨො වසති තං වීථිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. කුටුම්බිකො තෙ සඤ්ජානිත්වා නිසීදාපෙත්වා කතපටිසන්ථාරො භාතිකත්ථෙරො මෙ කුහින්ති පුච්ඡි, අථස්ස තෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසුං, සො තෙසං පාදමූලෙ පවට්ටෙන්තො රොදිත්වා පුච්ඡි ඉදානි භන්තෙ කිං කාතබ්බන්ති, ථෙරො ඉතො කස්සචි ගමනං පච්චාසිංසති ගතකාලෙ තෙන සද්ධිං ආගමිස්සතීති. අයං මෙ භන්තෙ භාගිනෙය්‍යො පාලිතො නාම එතං පෙසෙථාති, එවං පෙසෙතුං න සක්කා මග්ගෙ පරිපන්ථො අත්ථි පබ්බාජෙත්වා පෙසෙතුං වට්ටතීති. එවං කත්වා පෙසෙථ භන්තෙති, අථ තං පබ්බාජෙත්වා අඩ්ඪමාසමත්තං චීවරගහණාදීනි සික්ඛාපෙත්වා මග්ගං ආචික්ඛිත්වා පහිණිංසු. සො අනුපුබ්බෙන තං ගාමං පත්වා ගාමද්වාරෙ එකං මහල්ලකං දිස්වා ඉමං ගාමං නිස්සාය කොචි ආරඤ්ඤකො විහාරො අත්ථීති පුච්ඡි, අත්ථි භන්තෙති, කො

තත්‍ථ වසතීති, පාලිතත්‍ථෙරො නාම භන්තෙති, මග්ගං මෙ ආචික්ඛථාති, කොසි ත්‍වං භන්තෙති, ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යොම්හීති, අථ නං ගහෙත්‍වා විහාරං නෙසි, සො ථෙරං වන්දිත්‍වා අඩ්ඪමාසමත්තං වත්තපටිවත්තං කත්‍වා ථෙරං සම්මා පටිජග්ගිත්‍වා භන්තෙ මාතුලකුටුම්බිකො මෙ තුම්හාකං ආගමනං පච්චාසිංසති එථ ගච්ඡාමාති ආහ, තෙන හි ඉමං මෙ යට්ඨිකොටිං ගණ්හාහීති, සො යට්ඨිකොටිං ගහෙත්‍වා ථෙරෙන සද්ධිං අන්තොගාමං පාවිසි, මනුස්සා තෙ නිසීදාපෙත්‍වා කිං භන්තෙ ගමනාකාරො වො පඤ්ඤායතීති පුච්ඡිංසු. ආම උපාසකා ගන්ත්‍වා සත්‍ථාරං වන්දිස්සාමීති. තෙ නානප්පකාරෙන යාචිත්‍වා අලභන්තා ථෙරං උය්‍යොජෙන්තා උපඩ්ඪපථං ගන්ත්‍වා රොදිත්‍වා නිවත්තිංසු. සාමණෙරො ථෙරං යට්ඨිකොටියා ආදාය ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ අටවියං කට්ඨනගරං නාම ථෙරෙන උපනිස්සාය වුත්‍ථපුබ්බගාමං සම්පාපුණි. සො තතො නික්ඛමිත්‍වා අරඤ්ඤෙ ගායිත්‍වා ගායිත්‍වා දාරූනි උද්ධරන්තියා එකිස්සා ඉත්‍ථියා ගීතසද්දං සුත්‍වා සරෙ නිමිත්තං ගණ්හි. ඉත්‍ථිසද්දො විය හි අඤ්ඤො සද්දො පුරිසානං සකලසරීරං ඵරිත්‍වා ඨාතුං සමත්‍ථො නාම නත්‍ථි, තෙනාහ භගවා:-"නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකසද්දම්පි සමනුපස්සාමි යො එවං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති, යථයිදං භික්ඛවෙ ඉත්‍ථිසද්දො"ති. සාමණෙරො තත්‍ථ නිමිත්තං ගහෙත්‍වා යට්ඨිකොටිං විස්සජ්ජෙත්‍වා තිට්ඨථ තාව භන්තෙ කිච්චං මෙ අත්‍ථීති තස්සා සන්තිකං ගතො, සා තං දිස්‍වා තුණ්හී අහොසි, සො තාය සද්ධිං සීලවිපත්තිං පාපුණි. ථෙරො චින්තෙසි ඉදානෙවෙකො ගීතසද්දො සූයිත්‍ථ, සො ච ඛො ඉත්‍ථියා, සාමණෙරොපි චිරායති, සො සීලවිපත්තිං පත්තො භවිස්සතීති. සොපි අත්තනො කිච්චං නිට්ඨාපෙත්‍වා ආගන්ත්‍වා ගච්ඡාම භන්තෙති ආහ. අථ නං ථෙරො පුච්ඡි පාපො ජාතොසි සාමණෙරාති, සො තුණ්හී හුත්‍වා පුනප්පුනං පුච්ඡිතොපි න කිඤ්චි කථෙසි, අථ නං ථෙරො ආහ තාදිසෙන පාපෙන මම යට්ඨිකොටිගහණකිච්චං නත්‍ථීති, සො සංවෙගප්පත්තො කාසායානි අපනෙත්‍වා ගිහිනියාමෙන පරිදහිත්‍වා භන්තෙ පුබ්බෙ අහං සාමණෙරො ඉදානි පනම්හි ගිහී ජාතො පබ්බජන්තොපි චාහං න සද්ධාය පබ්බජිතො, මග්ගපරිපන්‍ථභයෙන පබ්බජිතො, එථ ගච්ඡාමාති ආහ. ආවුසො ගිහිපාපොපි පාපො සමණපාපොපි පාපොයෙව, ත්‍වං සමණභාවෙ ඨත්‍වාපි සීලමත්තං පූරෙතුං නාසක්ඛි, ගිහී හුත්‍වා කිං නාම කල්‍යාණං කරිස්සසි?, තාදිසෙන පාපෙන මෙ යට්ඨිකොටිගහණකිච්චං නත්‍ථීති, භන්තෙ අමනුස්සුපද්දවො මග්ගො තුම්හෙපි අන්ධා, කථං ඉධ වසිස්සථාති, අථ නං ථෙරො ආවුසො ත්‍වං මා එවං චින්තයි, ඉධෙව මෙ නිපජ්ජිත්‍වා මරන්තස්සාපි අපරාපරං පවට්ටෙන්තස්සාපි[1] තයා සද්ධිං ගමනං නාම නත්‍ථීති වත්‍වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"හන්දාහං හතචක්ඛුස්මි කන්තාරද්ධානමාගතො,
සෙමානො න ගච්ඡාමි නත්‍ථි බාලෙ සහායතා.

1. ම. පරිවත්තන්තස්සාපි.

හන්දාහං හතචක්ඛුස්මිං සාසනාරද්ධමාගතො,
මරිස්සාමි නො ගමිස්සාමි නත්ථි බාලෙ සහායතා"ති.

තං සුත්වා ඉතරො සංවෙගජාතො භාරියං වත මෙ සාහසිකං අනනුච්ඡවිකං කම්මං කතන්ති බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තො වනසණ්ඩං පක්ඛන්දිත්වා තථා පක්කන්තොව අහොසි.

ථෙරස්සාපි සීලතෙජෙන සට්ඨියොජනායාමං පණ්ණාසයොජනවිත්ථතං පණ්ණරසයොජනබහලං ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණං නිසීදනුට්ඨානකාලෙසු ඔනමනුන්නමනපකතිකං සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සක්කො කො නු ඛො මං ඨානා චාවෙතුකාමොති ඔලොකෙන්තො[1] දිබ්බෙන චක්ඛුනා ථෙරං අද්දස, තෙනාහු පොරාණා:–

"සහස්සනෙත්තො දෙවින්දො දිබ්බං චක්ඛුං විසොධයී,
පාපගරහී අයං පාලො ආජීවං පරිසොධයී.

සහස්සනෙත්තො දෙවින්දො දිබ්බං චක්ඛුං විසොධයී,
ධම්මගරුකො අයං පාලො නිසින්නො සාසනෙ රතො"ති.

අථස්ස එතදහොසි–සචාහං එවරූපස්ස පාපගරහිනො ධම්මගරුකස්ස අය්‍යස්ස සන්තිකං න ගමිස්සාමි මුද්ධා මෙ සත්තධා ඵලෙය්‍ය, ගමිස්සාමිස්ස සන්තිකංති. තතො හි:–

සහස්සනෙත්තො දෙවින්දො දෙවරජ්ජසිරිධරො,
ඛණෙන එවාගන්ත්වාන[2] චක්ඛුපාලමුපාගමී.

උපගන්ත්වා ච පන ථෙරස්සාවිදූරෙ පදසද්දං අකාසි. අථ නං ථෙරො පුච්ඡි කො එසොති, අහං භන්තෙ අද්ධිකොති; කුහිං යාසි උපාසකාති, සාවත්ථියං භන්තෙති; යාහි ආවුසොති, අය්‍යො පන භන්තෙ කුහිං ගමිස්සතීති, අහම්පි තත්ථෙව ගමිස්සාමීති; තෙන හි එකතොව ගච්ඡාම භන්තෙති, අහං දුබ්බලො මයා සද්ධිං ගච්ඡන්තස්ස තව පපඤ්චො භවිස්සතීති; මය්හං අච්චායිකං නත්ථි අහම්පි අය්‍යෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තො දසසු පුඤ්ඤකිරියවත්ථූසු එකං ලභිස්සාමි එකතොව ගච්ඡාම භන්තෙති. ථෙරො එසො සප්පුරිසො භවිස්සතීති චින්තෙත්වා තෙන හි යට්ඨිකොටිං ගණ්හ උපාසකාති ආහ; සක්කො තථා කත්වා පථවිං සංඛිපන්තො සංඛිපන්තො සායණ්හසමයෙ ජෙතවනං සම්පාපෙසි, ථෙරො සඞ්ඛපණවාදිසද්දං සුත්වා කත්ථෙසො සද්දොති පුච්ඡි, සාවත්ථියං භන්තෙති; උපාසක පුබ්බෙ මයං ගමනකාලෙ චිරෙන ගමිම්හාති, අහං උජුකමග්ගං ජානාමි භන්තෙති. තස්මිං ඛණෙ ථෙරො නායං මනුස්සො දෙවතා භවිස්සතීති සල්ලක්ඛෙසි.

"සහස්සනෙත්තො දෙවින්දො දෙවරජ්ජසිරිධරො,
සංඛිපිත්වාන තං මග්ගං ඛිප්පං සාවත්ථිමාගමී"ති.

---

1. සී. I. ලොකං ඔලොකෙන්තො. 2. ම. තං ඛණෙන ආගන්ත්වාන.

සො ථෙරං ථෙරස්සෙව අත්ථාය කණිට්ඨකුටුම්බිකෙන කාරිතං පණ්ණසාලං නෙත්වා ඵලකෙ නිසීදාපෙත්වා පියසහායවණ්ණෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා 'සම්ම පාලා'ති පක්කොසිත්වා කිං සම්ම ථෙරස්සාගතභාවං ජානාසීති, න ජානාමි; කිං පන ථෙරො ආගතොති? ආම සම්ම ඉදානාහං විහාරං ගන්ත්වා ථෙරං තයා කාරිතපණ්ණසාලායං නිසින්නකං දිස්වා ආගතොම්හීති වත්වා පක්කාමි.

කුටුම්බිකො'පි විහාරං ගන්ත්වා ථෙරං දිස්වා පාදමූලෙ පවට්ටෙන්තො රොදිත්වා ඉදං දිස්වා අහං භන්තෙ තුම්හාකං පබ්බජිතුං නාදසිංති ආදීනි වත්වා ද්වෙ දාසදාරකෙ භුජිස්සෙ කත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාජෙත්වා අන්තොගාමතො යාගුභත්තාදීනි ආහරිත්වා ථෙරං උපට්ඨහථාති පටිපාදෙසි. සාමණෙරා වත්තපටිවත්තං කත්වා ථෙරං උපට්ඨහිංසු.

අථෙක දිවසං දිසාවාසිනො භික්ඛූ සත්ථාරං පස්සිස්සාමා'ති ජෙතවනං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා අසීතිමහාථෙරෙ දිස්වා විහාරචාරිකං චරන්තා චක්ඛුපාලත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පත්වා තම්පි පස්සිස්සාමා'ති සායං තදභිමුඛා අහෙසුං. තස්මිං ඛණෙ මහාමෙඝො උට්ඨහි, තෙ–ඉදානි සායඤ්ච මෙඝො ච උට්ඨහි, තතො පාතොව ගන්ත්වා පස්සිස්සාමාති නිවත්තිංසු. දෙවො පඨමයාමං වස්සිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ විගතො, ථෙරො ආරද්ධවිරියො ආචිණ්ණචඞ්කමණො, තස්මා පච්ඡිමයාමෙ චඞ්කමණං ඔතරි, තදා පන නවවුට්ඨාය භූමියා බහූ ඉන්දගොපකා උට්ඨහිංසු, තෙ ථෙරෙ චඞ්කමන්තෙ යෙභුය්යෙන විපජ්ජිංසු, අන්තෙවාසිකා[1] ථෙරස්ස චඞ්කමණට්ඨානං කාලස්සෙව න සම්මජ්ජිංසු, ඉතරෙ භික්ඛූ ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පස්සිස්සාමාති ආගන්ත්වා චඞ්කමණෙ මතපාණකෙ දිස්වා කො ඉමස්මිං චඞ්කමතීති පුච්ඡිංසු; අම්හාකං උපජ්ඣායො භන්තෙති, තෙ උජ්ඣායිංසු–පස්සථ සමණස්ස කම්මං සචක්ඛුකාලෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තො කිඤ්චි අකත්වා ඉදානි චක්ඛුවිකලකාලෙ චඞ්කමාමීති එත්තකෙ පාණෙ මාරෙසි, අත්ථං කරිස්සාමී'ති අනත්ථං කරීති.[2] අථ තෙ ගන්ත්වා තථාගතස්ස අරොචෙසුං–භන්තෙ චක්ඛුපාලත්ථෙරො චඞ්කමාමී'ති බහූ පාණකෙ මාරෙසීති? කිං පන සො තුම්හෙහි මාරෙන්තො දිට්ඨොති, න දිට්ඨො භන්තෙති; යථෙව තුම්හෙ තං න පස්සථ තථා සොපි තෙ පාණෙ න පස්සති, ඛීණාසවානං මරණචෙතනා නාම නත්ථි භික්ඛවෙති; භන්තෙ අරහත්තස්ස උපනිස්සයෙ සති කස්මා අන්ධො ජාතොති?, අත්තනා කතකම්මවසෙන භික්ඛවෙති, කිං පන භන්තෙ තෙන කතන්ති?, තෙනහි භික්ඛවෙ සුණාථ:–

“අතීතෙ බාරාණසියං බාරාණසිරාජෙ[3] රජ්ජං කාරෙන්තෙ එකො වෙජ්ජො ගාමනිගමෙසු චරිත්වා වෙජ්ජකම්මං කරොන්තො එකං

1. සී. ආවාසිකා. 2. ම. කරෙති. 3. ම. කාසිකරඤ්ඤෙ.

චක්ඛුදුබ්බලං ඉත්ථිං දිස්වා පුච්ඡි–කිත්තෙන අඵාසුකන්ති, අක්ඛීහි න පස්සාමීති; භෙසජ්ජං තෙ කරොමීති, කරොහි සාමීති; කිං මෙ දස්සසීති?, සචෙ මෙ අක්ඛීනි පාකතිකානි කාතුං සක්ඛිස්සසි අහං තෙ සද්ධිං පුත්තධීතාහි දාසී භවිස්සාමීති; සො සාධූති භෙසජ්ජං සංවිදහි, එක භෙසජ්ජෙනෙව අක්ඛීනි පාකතිකානි අහෙසුං. සා චින්තෙසි අහං එතස්ස පුත්තධීතාහි සද්ධිං දාසී භවිස්සාමී'ති පටිජානිං, න ඛො පන මං සණ්හෙන සමුදාචරිස්සති, වඤ්චෙස්සාමි නන්ති; සා වෙජ්ජෙනාගන්ත්වා කීදිසං භද්දෙ'ති පුට්ඨා පුබ්බෙ මෙ අක්ඛීනි ථොකං රුජිංසු, ඉදානි අතිරෙකතරං රුජන්තීති ආහ, වෙජ්ජො–අයං මං වඤ්චෙත්වා කිඤ්චි අදාතුකාමා, න මෙ එතාය දින්නභතියා අත්ථො, ඉදානෙව නං අන්ධං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා ගෙහං ගන්ත්වා භරියාය තමත්ථං ආචික්ඛි, සා තුණ්හී අහොසි, සො එකං භෙසජ්ජං යොජෙත්වා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා භද්දෙ ඉමං භෙසජ්ජං අඤ්ජාහීති අඤ්ජාපෙසි, තස්සා වෙ අක්ඛීනි දීපසිඛා විය විජ්ඣායිංසු, සො වෙජ්ජො චක්ඛුපාලො අහොසී"ති.

"භික්ඛවෙ තදා මම පුත්තෙන කතකම්මං පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධි, පාපකම්මං හි නාමෙතං ධුරං වහතො බලිවද්දස්ස පදං චක්කං විය අනුගච්ඡතී"ති ඉදං වත්ථුං කථෙත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා පතිට්ඨාපිතමත්තිකං සාසනං රාජමුද්දාය ලඤ්ඡන්තො විය ධම්මරාජා ඉමං ගාථමාහ:–

"මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා,
මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා;
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති චක්කං'ව වහතො පදං"ති.

තත්ථ–**මනො**ති කාමාවචරකුසලාදිභෙදං **සබ්බම්පි** චතුභූමික චිත්තං, ඉමස්මිං පන පදෙ තදා තස්ස වෙජ්ජස්ස උප්පන්නචිත්ත වසෙන නියමියමානං වවත්ථාපියමානං පරිච්ඡිජ්ජියමානං දොමනස්ස සහගතං පටිඝසම්පයුත්තචිත්තමෙව ලබ්භති. **පුබ්බඞ්ගමා**ති තෙන පඨමගාමිනා හුත්වා සමන්නාගතා. **ධම්මා**ති ගුණ දෙසනා පරියත්ති නිස්සත්තනිජ්ජීව වසෙන චත්තාරො ධම්මා නාම. තෙසු:–

"න හි ධම්මො අධම්මො ච උභො සමවිපාකිනො,
අධම්මො නිරයං නෙති ධම්මො පාපෙති සුග්ගතිං"ති.

අයං ගුණධම්මො නාම. "ධම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ආදි කල්‍යාණං"ති අයං දෙසනාධම්මො නාම. "ඉධ පන භික්ඛවෙ එකච්චෙ කුලපුත්තා ධම්මං පරියාපුණන්ති සුත්තං ගෙය්‍යං"ති අයං පරියත්තිධම්මො නාම. "තස්මිං ඛො පන සමයෙ ධම්මා හොන්ති ඛන්ධා හොන්ති"ති අයං නිස්සත්තධම්මො නාම; නිජ්ජීවධම්මොතිපි එසො එව. තෙසු ඉමස්මිං ඨානෙ නිස්සත්තනිජ්ජීවධම්මො අධිප්පෙතො,

සො අත්ථතො තයො අරූපිනො ඛන්ධා–වෙදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධොති. එතෙ හි–මනො පුබ්බඞ්ගමො එතෙසන්ති=**මනොපුබ්බඞ්ගමා** නාම. කථං පනෙතෙහි සද්ධිං එකවත්ථුකො එකාරම්මණො අපුබ්බං අචරිමං එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානො මනො පුබ්බඞ්ගමො නාම හොතී'ති?, උප්පාදපච්චයට්ඨෙන; යථා හි බහුසු එකතො ගාමඝාතාදිකම්මානි කරොන්තෙසු කො එතෙසං පුබ්බඞ්ගමොති වුත්තෙ යො තෙසං පච්චයො හොති යං නිස්සාය තෙ තං කම්මං කරොන්ති සො දත්තො වා මිත්තො වා තෙසං පුබ්බඞ්ගමො'ති වුච්චති, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. ඉති උප්පාදපච්චයට්ඨෙන මනො පුබ්බඞ්ගමො එතෙසන්ති=මනොපුබ්බඞ්ගමා; න හි තෙ මනෙ අනුප්පජ්ජන්තෙ උප්පජ්ජිතුං සක්කොන්ති, මනො පන එකච්චෙසු චෙතසිකෙසු අනුප්පජ්ජන්තෙසුපි උප්පජ්ජතියෙව, අධිපතිවසෙන පන මනො සෙට්ඨො එතෙසන්ති=**මනොසෙට්ඨා**, යථා හි චොරාදීනං චොරජෙට්ඨකාදයො අධිපතිනො සෙට්ඨා, තථා තෙසම්පි මනො'ති මනොසෙට්ඨා.[1] යථා පන දාරුආදීහි නිප්ඵන්නානි තානි තානි භණ්ඩානි දාරුමයාදීනි නාම හොන්ති, තථා එතෙපි මනතො නිප්ඵන්නත්තා **මනොමයා** නාම. **පදුට්ඨෙනා**ති ආගන්තුකෙහි අභිජ්ඣාදීහි දොසෙහි පදුට්ඨෙන; පකතිමනො හි භවඞ්ගචිත්තං, තං අප්පදුට්ඨං, යථා හි පසන්නං උදකං ආගන්තුකෙහි නීලාදීහි උපක්කිලිට්ඨං නීලොදකාදිභෙදං හොති, න ච නවං උදකං, නාපි පුරිමං පසන්නඋදකමෙව, තථා චිත්තම්පි ආගන්තුකෙහි අභිජ්ඣාදීහි දොසෙහි පදුට්ඨං හොති, න ච නවං චිත්තං නාපි පුරිමං භවඞ්ගචිත්තමෙව; තෙනාහ භගවා:–"පභස්සරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං, තඤ්ච ඛො ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨං"ති. එවං **මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා**, සො භාසමානො චතුබ්බිධං වචීදුච්චරිතමෙව භාසති, කරොන්තො තිවිධං කායදුච්චරිතමෙව කරොති, අභාසන්තො අකරොන්තො තාය අභිජ්ඣාදීහි පදුට්ඨමානසතාය තිවිධං මනොදුච්චරිතං පූරෙති, එවමස්ස දස අකුසලකම්මපථා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති. **තතො නං දුක්ඛමන්වෙතී**ති තතො තිවිධදුච්චරිතතො තං පුග්ගලං දුක්ඛමන්වෙති, දුච්චරිතානුභාවෙන චතූසු අපායෙසු මනුස්සෙසු වා තම්භාවං ගච්ඡන්තං කායවත්ථුකම්පි ඉතරම්පී'ති ඉමිනා පරියායෙන කායිකං චෙතසිකං විපාකදුක්ඛං අනුගච්ඡති; යථා කිං?, **චක්කංව වහතො පදං**ති, ධුරෙ යුත්තස්ස ධුරං වහතො බලිවද්දස්ස පදං චක්කං විය, යථා හි සො එකම්පි දිවසං ද්වෙපි පඤ්චපි දසපි අඩ්ඪමාසම්පි මාසම්පි වහන්තො චක්කං නිවත්තෙතුං ජහිතුං න සක්කොති, අථ ඛ්වස්ස පුරතො අභික්කමන්තස්ස යුගං ගීවං බාධති, පච්ඡතො පටික්කමන්තස්ස චක්කං ඌරුමංසං පටිහන්ති, ඉමෙහි ද්වීහාකාරෙහි බාධන්තං චක්කං තස්ස පදානුපදිකං හොති, තථෙව මනසා පදුට්ඨෙන තීණි

1. ම. මනො අධිපති මනො සෙට්ඨො.

දුච්චරිතානි පූරෙත්වා ඨිතං පුග්ගලං නිරයාදීසු තත්ථ තත්ථ ගතගතට්ඨානෙ දුච්චරිතමූලකං කායිකම්පි චෙතසිකම්පි දුක්ඛං අනුබන්ධතී'ති.

ගාථාපරියොසානෙ තිංසසහස්සා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තපරිසාය'පි දෙසනා සාත්ථිකා සඵලා අහොසී'ති.

චක්ඛුපාලත්ථෙරස්ස වත්ථු පඨමං.

1, 2.

"මනොපුබ්බඞ්ගමා"ති දුතියගාථාපි සාවත්ථියං යෙව මට්ටකුණ්ඩලිං ආරබ්භ භාසිතා.

සාවත්ථියං කිර අදින්නපුබ්බකො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසි, තෙන කස්සචි කිඤ්චි න දින්නපුබ්බං,[1] තෙන තං අදින්නපුබ්බකොත්වෙව සඤ්ජානිංසු, තස්සෙකපුත්තකො අහොසි පියො මනාපො, අථස්ස පිළන්ධනං කාරෙතුකාමො සචෙ සුවණ්ණකාරස්සාචික්ඛිස්සාමි වෙතනං දාතබ්බං භවිස්සතීති සයමෙව සුවණ්ණං කොට්ටෙත්වා මට්ටානි කුණ්ඩලානි කත්වා අදාසි, තෙනස්ස පුත්තො මට්ටකුණ්ඩලීත්වෙව පඤ්ඤායිත්ථ, තස්ස සොළසවස්සකාලෙ[2] පණ්ඩුරොගො උදපාදි, මාතා පුත්තං ඔලොකෙත්වා බ්‍රාහ්මණ පුත්තස්ස තෙ රොගො උප්පන්නො තිකිච්ඡාපෙහි නන්ති ආහ. භොති සචෙ වෙජ්ජං ආනෙස්සාමි භත්තවෙතනං දාතබ්බං භවිස්සති, කිං ත්වං මම ධනච්ඡෙදං න ඔලොකෙස්සසීති[3], අථ කිං කරිස්සසි බ්‍රාහ්මණාති?, යථා මෙ ධනච්ඡෙදො න හොති තථා කරිස්සාමීති. සො වෙජ්ජානං සන්තිකං ගන්ත්වා අසුකරොගස්ස නාම තුම්හෙ කිං භෙසජ්ජං කරොථාති පුච්ඡති. අථස්ස තෙ යං වා තං වා රුක්ඛතචාදිං ආචික්ඛන්ති, සො තං ආහරිත්වා පුත්තස්ස භෙසජ්ජං කරොති, තං කරොන්තස්සෙව රොගො බලවා අහොසි, අතෙකිච්ඡභාවං උපාගමි, බ්‍රාහ්මණො තස්ස දුබ්බලභාවං ඤත්වා එකං වෙජ්ජං පක්කොසි, සො තං ඔලොකෙත්වා අම්හාක එකං කිච්චං අත්ථි අඤ්ඤං වෙජ්ජං පක්කොසිත්වා තිකිච්ඡාපෙහීති තං පච්චක්ඛාය නික්ඛමි. බ්‍රාහ්මණො තස්ස මරණසමයං ඤත්වා ඉමස්ස දස්සනත්ථාය ආගතාගතා අන්තොගෙහෙ සාපතෙය්‍යං පස්සිස්සන්ති බහි නං කරිස්සාමීති පුත්තං නීහරිත්වා බහි ආළින්දෙ නිපජ්ජාපෙසි. තං දිවසං භගවා බලවපච්චූසසමයෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො වුට්ඨාය පුබ්බබුද්ධෙසු කතාධිකාරානං උස්සන්නකුසලමූලානං වෙනෙය්‍යබන්ධවානං දස්සනත්ථං බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තො දසසහස්ස[4] චක්කවාළෙ ඤාණජාලං පත්ථරි, මට්ටකුණ්ඩලී[5] බහි ආළින්දෙ නිපන්නාකාරෙනෙව තස්ස අන්තො පඤ්ඤායි. සත්ථා

---

1. මු. අදින්නපුබ්බං.
2. ම. සොළසවස්සිකකාලෙ
3. මු. ඔලොකෙසි.
4. මු. දසසහස්සි.
5. මු. සී. මට්ටකුණ්ඩලො.

තං දිස්වා තස්ස අන්තොගෙහා නීහරිත්වා තත්ථ නිපජ්ජාපිතභාවං ඤත්වා අත්ථි නු ඛො මය්හං එත්ථ ගතපච්චයෙන අත්ථොති උපධාරෙන්තො ඉදං අද්දස:-අයං මාණවො මයි මනං පසාදෙත්වා කාලං කත්වා තාවතිංසදෙවලොකෙ තිංසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්තිස්සති, අච්ඡරාසහස්සමස්ස පරිවාරො භවිස්සති, බ්‍රාහ්මණොපි තං ඣාපෙත්වා රොදන්තො ආළාහනෙ විචරිස්සති, දෙවපුත්තො තිගාවුතප්පමාණං සට්ඨිසකටභාරාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතං අච්ඡරාසහස්ස පරිවාරං අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා කෙන නු ඛො කම්මෙන මයා අයං සිරිසම්පත්ති ලද්ධාති ඔලොකෙන්තො මයි චිත්තප්පසාදෙන ලද්ධභාවං ඤත්වා ධනච්ඡෙදභයෙන මම පිතා භෙසජ්ජං අකත්වා ඉදානි ආළාහනං ගන්ත්වා රොදති විප්පකාරප්පත්තං තං කරිස්සාමීති පිතරි අක්ඛන්තියා මට්ටකුණ්ඩලිවණ්ණෙනාගන්ත්වා ආළාහනස්සාවිදූරෙ නිපජ්ජිත්වා රොදිස්සති, අථ නං බ්‍රාහ්මණො කොසි ත්වන්ති පුච්ඡිස්සති, අහං තෙ පුත්තො මට්ටකුණ්ඩලීති, කුහිං නිබ්බත්තොසීති, තාවතිංස භවනෙති, කිං කම්මං කත්වාති වුත්තෙ මයි චිත්තප්පසාදෙන නිබ්බත්තභාවං ආචික්ඛිස්සති; බ්‍රාහ්මණො තුම්හෙසු චිත්තං පසාදෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තා නාම අත්ථීති මං පුච්ඡිස්සති, අථස්සාහං එත්තකානි සතානි වා සහස්සානි වා සතසහස්සානි වාති න සක්කා ගණනා[1] පරිච්ඡින්දිතුන්ති වත්වා ධම්මපදෙ ගාථං භාසිස්සාමි, ගාථාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති, මට්ටකුණ්ඩලී සොතාපන්නො භවිස්සති, තථා අදින්නපුබ්බකො බ්‍රාහ්මණොති, ඉති ඉමං කුලපුත්තං නිස්සාය ධම්මයොගො මහා භවිස්සතීති ඤත්වා පුන දිවසෙ කතසරීරපටිජග්ගනො මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනුපුබ්බෙන බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහද්වාරං ගතො, තස්මිං ඛණෙ මට්ටකුණ්ඩලී අන්තොගෙහාභිමුඛො නිපන්නො හොති, අථස්ස සත්ථා අත්තනො අපස්සනභාවං ඤත්වා එකං රස්මිං විස්සජ්ජෙසි, මාණවො කිං ඔභාසො නාමෙසොති පරිවත්තිත්වා නිපන්නොව සත්ථාරං දිස්වා අන්ධබාලපිතරං නිස්සාය එවරූපං බුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා කායවෙය්‍යාවතිකං වා කාතුං දානං වා දාතුං ධම්මං වා සොතුං නාලත්ථං, ඉදානි මෙ හත්ථාපි අවිධෙය්‍යා, අඤ්ඤං කත්තබ්බං නත්ථීති මනමෙව පසාදෙසි.-සත්ථා අලං එත්තකෙන ඉමස්සාති පක්කාමි; සො තථාගතෙ චක්ඛුපථං විජහන්තෙ විජහන්තෙයෙව පසන්නමනො කාලං කත්වා සුත්තප්පබුද්ධො විය දෙවලොකෙ තිංසයොජනිකෙ කනක විමානෙ නිබ්බත්ති.

බ්‍රාහ්මණොපි'ස්ස සරීරං ඣාපෙත්වා ආළාහනෙ රොදනපරායණො අහොසි, දෙවසිකං ආළාහනං ගන්ත්වා රොදති කහං එකපුත්තක කහං එකපුත්තකාති, දෙවපුත්තොපි අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා කෙන නු ඛො කම්මෙන ලද්ධාති උපධාරෙන්තො සත්ථරි

1. මු. සී. ගණනාය.

මනොපසාදෙනා'ති ඤත්වා අයං බ්‍රාහ්මණො මම අප්පසුකකාලෙ භෙසජ්ජං අකාරෙත්වා ඉදානි ආළාහණං ගන්ත්වා රොදති විප්පකාරප්පත්තමෙතං කාතුං වට්ටතීති මට්ඨකුණ්ඩලිවණ්ණෙනාගන්ත්වා ආළාහණස්සාවිදූරෙ බාහා පග්ගය්හ රොදන්තො අට්ඨාසි, බ්‍රාහ්මණො තං දිස්වා අහං තාව පුත්තසොකෙන රොදමි, එස කිමත්ථං රොදති පුච්ඡිස්සාමි තංති පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"අලඞ්කතො මට්ඨකුණ්ඩලී මාලභාරී හරිචන්දනුස්සදො,
බාහා පග්ගය්හ කන්දසි වනමජ්ඣෙ කිං දුක්ඛිතො තුවං"ති.

සො ආහ:-

"සොවණ්ණමයො පභස්සරො උප්පන්නො රථපඤ්ජරො මම,
තස්ස චක්කයුගං නවිඤ්දාමි තෙන දුක්ඛෙන ජහිස්සං ජීවිතං"ති.

අථ නං බ්‍රාහ්මණො ආහ:-

"සොවණ්ණමයං මණිමයං ලොහමයං අථ රූපියාමයං,
ආචික්ඛ මෙ භද්ද මාණව චක්කයුගං පටිලාභයාමි තෙ"ති.

තං සුත්වා මාණවො අයං පුත්තස්ස භෙසජ්ජං අකත්වා පුත්තපටිරූපකං මං දිස්වා රොදන්තො සුවණ්ණාදිමයං රථචක්කං කරොමීති වදති, හොතු නිග්ගණ්හිස්සාමි නංති චින්තෙත්වා කීව මහන්තං මම චක්කයුගං කරිස්සසී'ති වත්වා යාව මහන්තං ආකඞ්ඛසීති වුත්තෙ චන්දසුරියෙහි මෙ අත්ථො තෙ මෙ දෙහීති යාචන්තො ආහ:-

"සො මාණවො තස්ස පාවදි චන්දසුරියා උභයෙත්ථ භාතරො,[1]
සොවණ්ණමයො රථො මම තෙන චක්කයුගෙන සොභතී"ති.

අථ නං බ්‍රාහ්මණො ආහ:-

"බාලො ඛො ත්වමසි මාණව යො ත්වං පත්ථයසෙ අපත්ථියං,
මඤ්ඤාමි තුවං මරිස්සසි නහි ත්වං ලච්ඡසි චන්දසුරියෙ"ති.

අථ නං මාණවො-කිං පන පඤ්ඤායමානස්සත්ථාය රොදන්තො බාලො හොති, උදාහු අපඤ්ඤායමානස්සාති වත්වා:-

"ගමනාගමනම්පි දිස්සති
වණ්ණධාතු උභයත්ථ වීථියො,
පෙතො පන කාලකතො න දිස්සති
කො නිධ කන්දතං බාලතරො"ති.[2]

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො-යුත්තං එස වදතීති සල්ලක්ඛෙත්වා ආහ:-

"සච්චං ඛො වදෙසි මාණව අහමෙව කන්දතං බාලතරො
චන්දං විය දාරකො රුදං පෙතං කාලකතාභිපත්ථයං"ති[3].

1. සී. උභයත්ථ භාතරෙ. 2. සී. බාල්‍යතරො.
3. ම. පුත්තං කාලකතාභිපත්ථයෙ.

වත්වා තස්ස කථාය නිස්සොකො හුත්වා මාණවස්ස ථුතිං කාරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"ආදිත්තං වත මං සන්තං ඝතසිත්තං ච පාවකං,
වාරිනා විය ඔසිඤ්චං සබ්බං නිබ්බාපයෙ දරං.

අබ්බහී[1] වත මෙ සල්ලං සොකං හදයනිස්සිතං,
යො මෙ සොකපරෙතස්ස පුත්තසොකං අපානුදි,

ස්වාහං අබ්බූළ්හසල්ලොස්මි සීතිභූතොස්මි නිබ්බුතො,
න සොචාමි න රොදාමි තව සුත්වාන මාණවා"ති.

අථ නං කො නාම ත්වන්ති පුච්ඡන්තො:-

"දෙවතානුසි ගන්ධබ්බො ආදු[2] සක්කො පුරින්දදො,
කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො කථං ජානෙමු තං මයං"ති.

ආහ. අථස්ස මාණවො:-

"යඤ්ච කන්දසි යඤ්ච රොදසි
පුත්තං ආළාහනෙ සයං දහිත්වා,
ස්වාහං කුසලං කරිත්වා කම්මං
තිදසානං සහව්‍යතං පත්තො"ති.

ආචික්ඛි. බ්‍රාහ්මණො ආහ:-

"අප්පං වා බහුං වා නාද්දසං
දානං දදන්තස්ස සකෙ අගාරෙ,
උපොසථකම්මං වා තාදිසං
කෙන කම්මෙන ගතොසි දෙවලොකං"ති.

මාණවො ආහ:-

"ආබාධිකොහං දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො
ආතුරරූපොම්හි සකෙ නිවෙසනෙ,
බුද්ධං විගතරජං විතිණ්ණකඞ්ඛං
අද්දක්ඛිං සුගතං අනොමපඤ්ඤං.

ස්වාහං මුදිතමනො පසන්නචිත්තො
අඤ්ජලිං අකරිං තථාගතස්ස,
තාහං කුසලං කරිත්වා කම්මං
තිදසානං සහව්‍යතං පත්තො"ති.

තස්මිං කථෙන්තෙ කථෙන්තෙයෙව බ්‍රාහ්මණස්ස සකලසරීරං පීතියා පරිපූරි. සො තං පීතිං පවෙදෙන්තො:-

"අච්ඡරියං වත අබ්භුතං
අඤ්ජලිකම්මස්ස අයමීදිසො විපාකො,
අහම්පි මුදිතමනො පසන්නචිත්තො
අජ්ජෙව බුද්ධං සරණං වජාමී"ති.

---

1. සී. උබ්බහී. 2. ම. අදු.

ආහ. අථ නං මාණවො.-

"අජ්ජෙව බුද්ධං සරණං වජාහි
ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච පසන්නචිත්තො,
තථෙව සික්ඛාය පදානි පඤ්ච
අඛණ්ඩඵුල්ලානි සමාදියස්සු.

පාණාතිපාතා විරමස්සු ඛිප්පං
ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජයස්සු,
අමජ්ජපො මා ච මුසා[1] භණාහි
සකෙන දාරෙන ච හොහි තුට්ඨො"ති.

ආහ. සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අත්ථකාමොසි මෙ යක්ඛ හිතකාමොසි දෙවතෙ,
කරොමි තුය්හං වචනං ත්වංසි ආචරියො මම.

උපෙමි සරණං බුද්ධං ධම්මඤ්චාපි අනුත්තරං,
සඞ්ඝඤ්ච නරදෙවස්ස ගච්ඡාමි සරණං අහං.

පාණාතිපාතා විරමාමි ඛිප්පං
ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජයාමි,
අමජ්ජපො නො ච මුසා[1] භණාමි
සකෙන දාරෙන ච හොමි තුට්ඨො"ති.

අථ නං දෙවපුත්තො බ්‍රාහ්මණ ගෙහෙ තෙ බහුං ධනං අත්ථි, සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා දානං දෙහි ධම්මං සුණාහි පඤ්හං පුච්ඡාහීති වත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. බ්‍රාහ්මණොපි ගෙහං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණිං ආමන්තෙත්වා භද්දෙ අහං සමණං ගොතමං නිමන්තෙත්වා පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමි සක්කාරං කරොහීති වත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං නෙව අභිවාදෙත්වා න පටිසන්ථාරං[2] කත්වා එකමන්තං ඨිතො-භො ගොතම අධිවාසෙහි මෙ අජ්ජතනාය[3] භත්තං සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනාති ආහ. සත්ථා අධිවාසෙසි, සො සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා වෙගෙනාගන්ත්වා සකනිවෙසනෙ ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදාපෙසි; සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, බ්‍රාහ්මණො සක්කච්චං පරිවිසි, මහාජනො සන්නිපති. මිච්ඡාදිට්ඨිකෙන කිර තථාගතෙ නිමන්තිතෙ ද්වෙ ජනකායා සන්නිපතන්ති-මිච්ඡාදිට්ඨිකා අජ්ජ සමණං ගොතමං පඤ්හපුච්ඡාය විහෙඨියමානං පස්සිස්සාමාති සන්නිපතන්ති, සම්මාදිට්ඨිකා අජ්ජ බුද්ධවිසයං බුද්ධලීලං පස්සිස්සාමාති සන්නිපතන්ති. අථ බ්‍රාහ්මණො කතභත්තකිච්චං තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා නීචාසනෙ නිසින්නො පඤ්හං පුච්ඡි- භො ගොතම තුම්හාකං

1. සී. අමජ්ජපානො ච මුසාභණාහි.
2. ම. සත්ථාරමෙව අභිවාදෙත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා. 3. සී. ස්වාතනාය.

දානං අදත්වා පූජං අකත්වා ධම්මං අසුත්වා උපොසථවාසං අවසිත්වා කෙවලං මනොපසාදමත්තෙනෙව සග්ගෙ නිබ්බත්තා නාම හොන්තීති. බ්‍රාහ්මණ කස්මා මං පුච්ඡසි?-නනු තෙ පුත්තෙන මට්ඨකුණ්ඩලිනා මයි මනං පසාදෙත්වා අත්තනො සග්ගෙ නිබ්බත්තභාවො කථිතොති?; කදා භො ගොතමාති?, නනු ත්වං අජ්ජ[1] සුසානං ගන්ත්වා කන්දන්තො අවිදූරෙ බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තං එකං මාණවං දිස්වා "අලඞ්කතො මට්ඨකුණ්ඩලී මාලධාරී හරිචන්දනුස්සදො"ති ඉමාහි ගාථාහි කථිතකථං පකාසෙන්තො සබ්බං මට්ඨකුණ්ඩලිවත්ථුං කථෙසි. තෙනෙවෙතං බුද්ධභාසිතං නාම ජාතං. තං කථෙත්වා ච පන-න ඛො බ්‍රාහ්මණ එක සතං, න වෙ සතානි, අථ ඛො මයි මනං පසාදෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තානං ගණනා නාම නත්ථීති ආහ, මහාජනො න නිබ්බෙමතිකො හොති, අථස්ස අනිබ්බෙමතිකභාවං විදිත්වා සත්ථා-මට්ඨකුණ්ඩලීදෙවපුත්තො විමානෙනෙව සද්ධිං ආගච්ඡතූති අධිට්ඨාසි, සො තිගාවුතප්පමාණෙනෙව දිබ්බාභරණපටිමණ්ඩිතෙන අත්තභාවෙනාගන්ත්වා විමානා ඔරුය්හ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ත්වං ඉමං සම්පත්තිං කිං කම්මං කත්වා පටිලභීති පුච්ඡන්තො:-

"අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන යා ත්වං තිට්ඨසි දෙවතෙ,
ඔභාසෙන්තී දිසා සබ්බා ඔසධී විය තාරකා

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව
මනුස්සභූතො කිමකාසි පුඤ්ඤං"ති?

ගාථමාහ. දෙවපුත්තො-අයං මෙ භන්තෙ සම්පත්ති තුම්හෙසු මනං පසාදෙත්වා ලද්ධාති, මයි මනං පසාදෙ ලද්ධා තෙති?, ආම භන්තෙති, මහාජනො දෙවපුත්තං ඔලොකෙත්වා අච්ඡරියා වත භො බුද්ධගුණා අදින්නපුබ්බකබ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො නාම අඤ්ඤං කිඤ්චි පුඤ්ඤං අකත්වා සත්ථරි මනං පසාදෙත්වා එවරූපං සම්පත්තිං පටිලභීති තුට්ඨිං පවෙදෙසි. අථ නෙසං කුසලාකුසලකම්මකරණෙ මනො පුබ්බඞ්ගමො මනො සෙට්ඨො, පසන්නෙන හි මනෙන කතං කම්මං දෙවලොකං මනුස්සලොකං ගච්ඡන්තං පුග්ගලං ඡායාව නවිජහතීති, ඉදං වත්ථුං කථෙත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා පතිට්ඨාපිතමත්තිකං සාසනං රාජමුද්දාය ලඤ්ඡෙන්තො විය ධම්මරාජා ඉමං ගාථමාහ:-

"මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා
මනසා චෙ පසන්නෙන භාසති වා කරොති වා,
තතො නං සුඛමන්වෙති ඡායාව අනපායිනී"ති.

තත්ථ කිඤ්චාපි **මනොති** අවිසෙසෙන සබ්බම්පි චතුභූමකචිත්තං වුච්චති, ඉමස්මිං පන පදෙ නියමියමානං වවත්ථාපියමානං පරිච්ඡිජ්ජියමානං අට්ඨවිධං කාමාවචරකුසලචිත්තං ලබ්භති, වත්ථුවසෙන පනාහරියමානං තතොපි සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්ප

1. සී. හීයො.

යුත්ත චිත්තමෙව ලභන්ති. **පුබ්බඞ්ගමාති** තෙන පඨමගාමිනා හුත්වා සමන්නාගතා. **ධම්මාති** වෙදනාදයො තයො ඛන්ධා, එතෙසං හි උප්පාදපච්චයට්ඨෙන සොමනස්සසම්පයුත්තමනො පුබ්බඞ්ගමො එතෙසන්ති=මනොපුබ්බඞ්ගමා නාම. යථා හි බහුසු එකතො හුත්වා මහා**භික්ඛුසඞ්ඝස්ස** චීවරදානාදීනි වා උළාරපූජාධම්මසවණ දීපමාලා**කරණාදීනි** වා පුඤ්ඤානි කරොන්තෙසු කො එතෙසං පුබ්බඞ්ගමොති වුත්තෙ-යො තෙසං පච්චයො හොති යං නිස්සාය තෙ තානි **පුඤ්ඤානි කරොන්ති**, සො තිස්සො වා ඵුස්සො වා තෙසං පුබ්බඞ්ගමොති වුච්චති. එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. ඉති උප්පාදපච්චයට්ඨෙන මනො පුබ්බඞ්ගමො එතෙසන්ති=මනොපුබ්බඞ්ගමා, නහි තෙ මනෙ අනුප්පජ්ජන්තෙ උප්පජ්ජිතුං සක්කොන්ති, මනො පන එකච්චෙසු චෙතසිකෙසු අනුප්පජ්ජන්තෙසුපි උප්පජ්ජති යෙව, එවං අධිපතිවසෙන මනො සෙට්ඨො එතෙසන්ති=**මනොසෙට්ඨා**. යථා හි ගණාදීනං අධිපති පුරිසො ගණසෙට්ඨො සෙනිසෙට්ඨොති වුච්චති, තථා තෙසම්පි මනො සෙට්ඨො. යථා පන සුවණ්ණාදීහි නිප්ඵන්නානි තානි තානි භණ්ඩානි සුවණ්ණමයාදීනි නාම හොන්ති, තථා එතෙපි මනතො නිප්ඵන්නත්තා **මනොමයා** නාම. **පසන්නෙනාති** අනභිජ්ඣාදීහි ගුණෙහි පසන්නෙන. **භාසති වා කරොති වාති** එවරූපෙන මනෙන භාසන්තො චතුබ්බිධං වචීසුචරිතමෙව භාසති, කරොන්තො තිවිධං කායසුචරිතමෙව කරොති, අභාසන්තො අකරොන්තො තෙහි අනභිජ්ඣාදීහි පසන්නමනතාය තිවිධං මනොසුචරිතං පූරෙති, එවමස්ස දසකුසලකම්මපථා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති. **තතො නං සුඛමන්වෙතීති** තතො තිවිධසුචරිතතො නං පුග්ගලං සුඛමන්වෙති. ඉධ තෙභූමකම්පි කුසලං අධිප්පෙතං, තස්මා තෙභූමකසුචරිතානුභාවෙන සුගතිභවෙ නිබ්බත්තං පුග්ගලං දුග්ගතියං වා සුඛානුභවනට්ඨානෙ ඨිතං කායවත්ථුකම්පි ඉතරවත්ථුකම්පි අවත්ථුකම්පීති කායිකචෙතසිකං විපාකසුඛං අනුගච්ඡති, න විජහතීති අත්ථො වෙදිතබ්බො. යථා කිං, **ඡායාව අනපායිනීති** යථා හි ඡායා නාම සරීරපටිබද්ධා සරීරෙ ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡති, තිට්ඨන්තෙ තිට්ඨති, නිසීදන්තෙ නිසීදති, න සක්කා සණ්හෙන වා ඵරුසෙන වා නිවත්තාහීති වත්වා වා පොථෙත්වා වා නිවත්තාපෙතුං, කස්මා? සරීරපටිබද්ධත්තා. එවමෙව ඉමෙසං දසන්නං කුසලකම්මපථානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණමූලකං[1] කාමාවචරාදිභෙදං කායිකචෙතසිකසුඛං ගතගතට්ඨානෙ අනපායිනී ඡායා විය හුත්වා න විජහතීති.

ගාථාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. මට්ඨකුණ්ඩලීදෙවපුත්තො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තථා අදින්නපුබ්බකො බ්‍රාහ්මණො. සො තාවමහන්තං විභවං බුද්ධසාසනෙ විප්පකිරීති.

මට්ඨකුණ්ඩලිවත්ථු දුතියං.

1. ම. කුසලමූලකං.

1, 3.

"අක්කොච්ඡි මං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායස්මා භගවතො පිතුච්ඡාපුත්තො, මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො, බුද්ධානං උප්පන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජන්තො ථුල්ලසරීරො ආකොටිතපච්චාකොටිතෙහි චීවරෙහි යෙභුය්‍යෙන විහාරමජ්ඣෙ උපට්ඨානසාලායං නිසීදති. තථාගතං දස්සනාය ආගතා ආගන්තුකා භික්ඛූ එසො මහාථෙරො භවිස්සතීති සඤ්ඤාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වත්තං ආපුච්ඡන්ති, පාදසම්බාහනාදීනි ආපුච්ඡන්ති, සො තුණ්හී හොති. අථ නං එකො දහරභික්ඛු කතිවස්සා තුම්හෙති පුච්ඡිත්වා වස්සං නත්ථි මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතා මයන්ති වුත්තෙ–ආවුසො දුබ්බිනීත මහල්ලක අත්තනො පමාණං න ජානාසි, එත්තකෙ මහාථෙරෙ දිස්වා සාමීචිමත්තම්පි න කරොසි, වත්තෙ ආපුච්ඡියමානෙ තුණ්හී හොසි, කුක්කුච්චමත්තම්පි තෙ නත්ථීති අච්ඡරං පහරි. සො ඛත්තියමානං ජනෙත්වා තුම්හෙ කස්ස සන්තිකං ආගතාති පුච්ඡිත්වා සත්ථු සන්තිකන්ති වුත්තෙ මං පන කො එසොති සල්ලක්ඛෙථ මූලමෙව වො ඡින්දිස්සාමීති වත්වා රුදන්තො දුක්ඛී දුම්මනො සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. අථ නං සත්ථා කින්නු ත්වං තිස්ස දුක්ඛී දුම්මනො අස්සුමුඛො රුදමානො ආගතොසීති පුච්ඡි, තෙපි භික්ඛූ එස ගන්ත්වා කිඤ්චි ආලොළං කරෙය්‍යාති තෙනෙව සද්ධිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, සො සත්ථාරා පුච්ඡිතො ඉමෙ මං භන්තෙ භික්ඛූ අක්කොසන්තීති ආහ. කහං පන ත්වං නිසින්නොසීති, විහාරමජ්ඣෙ උපට්ඨානසාලායං භන්තෙති; ඉමෙ තෙ භික්ඛූ ආගච්ඡන්තා දිට්ඨාති, ආම දිට්ඨා භන්තෙති; උට්ඨාය තෙ පච්චුග්ගමනං කතන්ති, න කතං භන්තෙති; පරික්ඛාරගහණං ආපුච්ඡිතන්ති, නාපුච්ඡිතං භන්තෙති; වත්තං වා පානීයං වා ආපුච්ඡිතන්ති, නාපුච්ඡිතං භන්තෙති; ආසනං අභිහරිත්වා පාදසම්බාහනං කතන්ති, න කතං භන්තෙති. තිස්ස මහල්ලකභික්ඛූනං සබ්බමෙතං වත්තං කාතබ්බං, එතං අකරොන්තෙන හි විහාරමජ්ඣෙ නිසීදිතුං න වට්ටති, තවෙව දොසො, එතෙ භික්ඛූ ඛමාපෙහීති. එතෙ මං භන්තෙ අක්කොසිංසු නාහං එතෙ ඛමාපෙමීති; තිස්ස මා එවං කරි තවෙව දොසො ඛමාපෙහි තෙති, න ඛමාපෙමි භන්තෙති. අථ සත්ථා දුබ්බචො එස භන්තෙති තෙහි භික්ඛූහි වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස දුබ්බචො යෙවාති වත්වා ඉදානි තාවස්ස භන්තෙ දුබ්බචභාවො අම්හෙහි ඤාතො, අතීතෙ කිං අකාසීති වුත්තෙ තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථාති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බාරාණසිරාජෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ දෙවලො නාම තාපසො අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය චත්තාරො මාසෙ නගරං උපනිස්සාය වසිතුකාමො හිමවන්තතො ආගන්ත්වා නගරද්වාරෙ දාරකෙ දිස්වා පුච්ඡි–ඉමං නගරං

සම්පත්තා පබ්බජිතා සාඵ වසන්තීති, කුම්භකාරසාලායං භණන්ති. තාපසො කුම්භකාරසාලං ගන්ත්වා වාරෙ ඨත්වා සචෙ තෙ භග්ගව අගරු වසෙය්‍යාම එකරත්තිං සාලායාති ආහ. කුම්භකාරො මය්හං රත්තියං සාලාය කිච්චං නත්ථි, මහතී සාලා, යථාසුඛං වසථ භන්තෙති, සාලං නීයාදෙසි. තස්මිං පවිසිත්වා නිසින්නෙ අපරොපි නාරදො නාම තාපසො හිමවන්තතො ආගන්ත්වා කුම්භකාරං එකරත්තිවාසං යාචි. කුම්භකාරො පඨමමාගතො ඉමිනා සද්ධිං එකතො වසිතුකාමො භවෙය්‍ය වා නො වා අත්තානං පරිමොචෙස්සාමීති චින්තෙත්වා සචෙ භන්තෙ පඨමමුපගතො රොචෙස්සති තස්ස රුචියා වසථාති ආහ. සො තං උපසංකමිත්වා සචෙ තෙ ආචරිය අගරු මයමෙපත්ථ එකරත්තිං වසෙය්‍යාමාති. මහතී සාලා පවිසිත්වා එකමන්තෙ වසාති වුත්තෙ පවිසිත්වා පුරෙතරං පවිට්ඨස්සාපරභාගෙ නිසීදි, උභොපි සාරාණියං කථං කථෙත්වා නිපජ්ජිංසු. සයනකාලෙ නාරදො දෙවලස්ස නිපජ්ජනට්ඨානඤ්ච ද්වාරඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා නිපජ්ජි, සො පන දෙවලො නිපජ්ජමානො අත්තනො නිපන්නට්ඨානෙ අනිපජ්ජිත්වා ද්වාරමජ්ඣෙ තිරියං නිපජ්ජි, නාරදො රත්තිං නික්ඛමන්තො තස්ස ජටාසු අක්කමි, කො මං අක්කමීති ච වුත්තෙ ආචරිය අහන්ති ආහ. කූටජටිල අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා මම ජටාසු අක්කමසීති, ආචරිය තුම්හාකං ඉධ නිපන්නභාවං න ජානාමි ඛමථ මෙති වත්වා තස්ස කන්දන්තස්සෙව බහි නික්ඛමි, ඉතරො අයං පවිසන්තොපි මං අක්කමෙය්‍යාති පරිවත්තිත්වා පාදට්ඨානෙ සීසං කත්වා නිපජ්ජි, නාරදොපි පවිසන්තො පඨමම්පාහං ආචරියෙ අපරජ්ඣිං ඉදානිස්ස පාදපස්සෙන පවිසිස්සාමීති චින්තෙත්වා ආගච්ඡන්තො ගීවාය අක්කමි; කො එසොති ච වුත්තෙ අහං ආචරියාති වත්වා කූටජටිල පඨමං ජටාසු අක්කමිත්වා ඉදානි ගීවාය අක්කමසි, අභිසපිස්සාමි තන්ති වුත්තෙ–ආචරිය මය්හං දොසො නත්ථි, අහං තුම්හාකං එවං නිපන්නභාවං න ජානාමීති. පඨමම්පි ආචරියෙ අපරජ්ඣිං, ඉදානි පාදපස්සෙන පවිසිස්සාමීති පවිට්ඨොම්හි, ඛමථ මෙති ආහ. කූටජටිල අභිසපිස්සාමි තං, මා එවං කරිත්ථ ආචරියාති, සො තස්ස වචනං අනාදියිත්වා:–

"සහස්සරංසී සතතෙජො සුරියො තමවිනොදනො,
පාතොදයන්තෙ සුරියෙ මුද්ධා තෙ ඵලතු සත්තධා"ති

තං අභිසපියෙව. නාරදො ආචරිය මය්හං දොසො නත්ථීති මම වදන්තස්සෙව තුම්හෙ අභිසපිස්සථ, යස්ස දොසො අත්ථි තස්ස මුද්ධා ඵලතු මා නිද්දොසස්සාති වත්වා:–

"සහස්සරංසී සතතෙජො සුරියො තමවිනොදනො,
පාතොදයන්තෙ සුරියෙ මුද්ධා ඵලතු සත්තධා"ති

අභිසපි. සො පන මහානුභාවො අතීතෙ චත්තාළීස අනාගතෙ චත්තාළීසාති අසීතිකප්පෙ අනුස්සරති, තස්මා කස්ස නුඛො උපරි සාපො පතිස්සතීති උපධාරෙන්තො ආචරියස්සාති ඤත්වා තස්මිං අනු

කම්පං පටිච්ච ඉද්ධිබලෙන අරුණුග්ගමනං නිවාරෙසි. නාගරා අරුණෙ අනුග්ගච්ඡන්තෙ රාජද්වාරං ගන්ත්වා දෙව තයි රජ්ජං කාරෙන්තෙ අරුණො න උට්ඨහති, අරුණං නො උට්ඨාපෙහීති කන්දිංසු. රාජා අත්තනො කායකම්මාදීනි ඔලොකෙන්තො කිඤ්චි අයුත්තං අදිස්වා කින්නුඛො කාරණන්ති චින්තෙත්වා පබ්බජිතානං විවාදෙන භවිතබ්බන්ති පරිසඞ්කමානො-කච්චි ඉමස්මිං නගරෙ පබ්බජිතා අත්ථීති පුච්ඡි; හීය්‍යො සායං කුම්භකාරසාලාය ආගතා අත්ථි දෙවාති වුත්තෙ-තං ඛණඤ්ඤෙව රාජා උක්කාහි ධාරියමානාහි තත්ථ ගන්ත්වා නාරදං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො ආහ:-

“කම්මන්තා නප්පවත්තන්ති ජම්බුදීපස්ස නාරද,
කෙන ලොකො තමොභූතො තම්මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො”ති.

නාරදො සබ්බං තං පවත්තිං ආචික්ඛි, ඉමිනා කාරණෙනාහං ඉමිනා අභිසපිතො, අථාහං මය්හං දොසො නත්ථි යස්ස දොසො අත්ථි තස්සෙව උපරි සාපො පතතූති වත්වා අභිසපිං, අභිසපිත්වා ච පන කස්ස නුඛො උපරි සාපො පතිස්සතීති උපධාරෙන්තො සූරියුග්ගමනවෙලායං ආචරියස්ස මුද්ධා සත්තධා ඵලිස්සතීති දිස්වා එතස්මිං අනුකම්පං පටිච්ච අරුණස්ස උග්ගන්තුං න දෙමීති. කථම්පනස්ස භන්තෙ අන්තරායො න භවෙය්‍යාති, සචෙ මං ඛමාපෙය්‍ය න භවෙය්‍යාති; තෙන හි ඛමාපෙහීති වුත්තෙ-එසො මහාරාජ මං ජටාසු ච ගීවායං ච අක්කමි නාහං එතං කූටජටිලං ඛමාපෙමීති; ඛමාපෙහි භන්තෙ මා එවමකරීති, න මහාරාජ ඛමාපෙමීති; මුද්ධා තෙ සත්තධා ඵලිස්සතීති වුත්තෙපි න ඛමාපෙසි යෙව. අථ නං රාජා න ත්වං අත්තනො රුචියා ඛමාපෙස්සසීති හත්ථපාදකුච්ඡිගීවාසු තං ගාහාපෙත්වා නාරදස්ස පාදමූලෙ ඔනමාපෙසි, නාරදො උට්ඨෙහි ආචරිය ඛමාමි තෙති වත්වා මහාරාජ නායං යථාමනෙන ඛමාපෙති, නගරස්ස අවිදූරෙ එකො සරො අත්ථි, තත්‍ර නං සීසෙ මත්තිකාපිණ්ඩං කත්වා ගලප්පමාණෙ උදකෙ ඨපාපෙහීති ආහ, රාජා තථා කාරෙසි. නාරදො දෙවලං ආමන්තෙත්වා අචරිය මයා ඉද්ධියා විස්සට්ඨාය සූරියසන්තාපෙ උට්ඨහන්තෙ උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා අඤ්ඤෙන ඨානෙන උත්තරිත්වා ගච්ඡෙය්‍යාසීති ආහ, තස්ස සූරියරස්මීහි සම්ඵුට්ඨමත්තෙව මත්තිකාපිණ්ඩො සත්තධා ඵලි, සො නිමුජ්ජිත්වා අඤ්ඤෙන ඨානෙන පලායීති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා තදා භික්ඛවෙ රාජා ආනන්දො අහොසි, දෙවලො තිස්සො, නාරදො අහමෙව. එවං තදාපෙස දුබ්බචො යෙවාති වත්වා තිස්සත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා තිස්ස භික්ඛුනො හි අසුකෙනාහං අක්කුට්ඨො අසුකෙන පහටො අසුකෙන ජිතො අසුකො මෙ භණ්ඩං අහාසීති චින්තෙන්තස්ස වෙරං නාම න වූපසම්මති, එවං පන අනුපනය්හන්තස්සෙව උපසම්මතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

“අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං උපනය්හන්ති වෙරං තෙසං න සම්මතීති,

අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං න උපනය්හන්ති වෙරං තෙසූපසම්මතී"ති.

තත්ථ **අක්කොච්ඡී**ති අක්කොසි. **අවධී**ති පහරි. **අජිනී**ති කූටසක්ඛිඔතාරණෙන වා වාදපටිවාදෙන වා කරණුත්තරියකරණෙන වා අජෙසි, **අහාසි මෙ**ති මම සන්තකං පත්තාදිසු කිඤ්චිදෙව අවහරි. **යෙ තං**ති යෙ කෙචි දෙවා වා මනුස්සා වා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා තං "අක්කොච්ඡි මං"ති ආදිවත්ථුකං කොධං සකටධුරං විය නද්ධිනා, **පූතිමච්ඡාදීනි** විය ච කුසාදීහි පුනප්පුනං වෙඨෙන්තා උපනය්හන්ති, තෙසං සකිං උප්පන්නං වෙරං, **න සම්මතී**ති න වූපසම්මති. **යෙ තං න උපනය්හන්තී**ති අසතිඅමනසිකාරවසෙන වා කම්මපච්චවෙක්ඛණවසෙන වා යෙ තං අක්කොසාදිවත්ථුකං කොධං තයාපි කොචි නිද්දොසො පුරිමභවෙ අක්කුට්ඨො භවිස්සති පහටො භවිස්සති කූටසක්ඛිං ඔතාරෙත්වා ජිතො භවිස්සති, කස්සචි පසය්හ කිඤ්චි අච්ඡින්නං භවිස්සති, තස්මා නිද්දොසො හුත්වාපි අක්කොසාදීනි පාපුණාසීති එවං න උපනය්හන්ති, තෙසු පමාදෙන උප්පන්නම්පි වෙරං ඉමිනා අනුපනය්හනෙන නිරින්ධනො විය ජාතවෙදො උපසම්මතී'ති.

දෙසනාපරියොසානෙ සතසහස්සා භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. ධම්මදෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි. **දුබ්බචොපි සුබ්බචො** ජාතොති.

ථුල්ලතිස්සත්ථෙරවත්ථු තතියං.

1, 4.

"න හි වෙරෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං වඤ්ඣිත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර කුටුම්බිකපුත්තො පිතරි කාලකතෙ ඛෙත්තෙ ච ඝරෙ ච සබ්බකම්මානි අත්තනාව කරොන්තො මාතරං පටිජග්ගති[1]; අථස්ස මාතා කුමාරිකං තෙ තාත ආනෙස්සාමීති ආහ, අම්ම මා එවං වදෙථ, අහං යාවජීවං තුම්හෙ පටිජග්ගිස්සාමීති; තාත ඛෙත්තෙ ච ඝරෙ ච කිච්චං ත්වමෙව කරොසි, තෙන මය්හං චිත්තසුඛං නාම න හොති ආනෙස්සාමීති, සො පුනප්පුනං පටික්ඛිපිත්වා තුණ්හී අහොසි. සා එකං කුලං ගන්තුකාමා[2] ගෙහා නික්ඛමි, අථ නං පුත්තො කතරකුලං ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා අසුකං නාමාති වුත්තෙ තත්ථ ගමනං පටිසෙධෙත්වා අත්තනො අභිරුචිතං කුලං ආචික්ඛි, සා තත්ථ ගන්ත්වා කුමාරිකං වාරෙත්වා දිවසං ඨපෙත්වා තං ඉතරස්ස[3] ඝරෙ අකාසි, සා වඤ්ඣා අහොසි. අථ නං මාතා පුත්ත ත්වං අත්තනො රුචියා කුමාරිකං ආණාපෙසි, සා දානි වඤ්ඣා ජාතා, අපුත්තකඤ්ච නාම කුලං විනස්සති, පවෙණී න ඝටීයති, තෙන අඤ්ඤං තෙ කුමාරිකං ආනෙස්සා

1. සී. ම. පටිජග්ගි. 2. ම. එකං කුලකුමාරිකං ආනෙතුං. 3. සී. ම. තස්ස.

මීති, පොන අලං අම්මාති වුච්චමානාපි පුනප්පුනං කථෙසි; වඤ්ඣිත්ථි තං කථං සුත්වා පුත්තා නාම මාතාපිතූනං වචනං අතික්කමිතුං න සක්කොන්ති, ඉදානි අඤ්ඤං විජායිනිං ඉත්ථිං ආනෙත්වා මං දාසිභොගෙන පරිභුඤ්ජිස්සන්ති, යන්නූනාහං සයමෙවෙකං කුලකුමාරිකං ආනෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා එකං කුලං ගන්ත්වා තස්සත්ථාය කුමාරිකං වාරෙත්වා කිං නාමෙතං අම්ම වදෙසීති තෙහි පටික්ඛිත්තා අහං වඤ්ඣා අපුත්තකං නාම කුලං විනස්සති තුම්හාකං පන ධීතා පුත්තං වා ධීතරං වා පටිලභිත්වා කුටුම්බස්ස සාමිනී භවිස්සති, දෙථ නං මය්හං සාමිකස්සාති යාචිත්වා සම්පටිච්ඡාපෙත්වා ආනෙත්වා සාමිකස්ස ඝරෙ අකාසි. අථස්සා එතදහොසි, සචායං පුත්තං වා ධීතරං වා ලභිස්සති අයමෙව කුටුම්බස්ස සාමිනී භවිස්සති, යථා දාරකං න ලභිස්සති තථෙව නං කාරෙතුං වට්ටතීති. අථ නං ආහ, අම්ම යදා තෙ කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාති, අථ මෙ ආරොචෙය්‍යාසීති. සා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා[1] ගබ්භෙ පතිට්ඨිතෙ තස්සා ආරොචෙසි. තස්සා[2] පන සා සයමෙව නිච්චං යාගුභත්තං දෙති, අථස්සා ආහාරෙනෙව සද්ධිං ගබ්භපාතනභෙසජ්ජං අදාසි, ගබ්භො පති.

දුතියම්පි ගබ්භෙ පතිට්ඨිතෙ තස්සා ආරොචෙසි, ඉතරා දුතියම්පි තථෙව පාතෙසි, අථ නං පටිවිස්සකිත්ථියො පුච්ඡිංසු කච්චි තෙ සපත්ති අන්තරායං කරොතීති, සා තමත්ථං ආරොචෙත්වා අන්ධබාලෙ කස්මා එවමකාසි අයං තව ඉස්සරියභයෙන ගබ්භපාතනං යොජෙත්වා දෙති තෙන තෙ ගබ්භො පතති, මාස්සු පුන එවමකත්ථාති වුත්තා තතියවාරෙ න කථෙසි, අථස්සා ඉතරා උදරං දිස්වා කස්මා මය්හං ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං න කථෙසීති වත්වා ත්වං මං ආනෙත්වා ද්වෙ වාරෙ ගබ්භං පාතෙසි කිමත්ථං තුය්හං කථෙමීති වුත්තෙන නට්ඨා දානිම්හීති චින්තෙත්වා තස්සා පමාදං ඔලොකෙන්තී පරිණතෙ ගබ්භෙ ඔකාසං ලභිත්වා භෙසජ්ජං යොජෙත්වා අදාසි, ගබ්භො පරිණතත්තා පතිතුං අසක්කොන්තො තිරියං නිපති, ඛරා වෙදනා උප්පජ්ජි, ජීවිතසංසයං පාපුණි, සා නාසිතම්හි තයා ත්වමෙව මං ආනෙත්වා ත්වමෙව තයො දාරකෙ නාසෙසි ඉදානි අහම්පි නස්සාමි ඉතො දානි චුතා යක්ඛිනී හුත්වා තව දාරකෙ ඛාදිතුං සමත්ථා හුත්වා නිබ්බත්තෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙත්වා කාලං කත්වා තස්මිංයෙව ගෙහෙ මජ්ජාරී හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉතරම්පි සාමිකො ගහෙත්වා තයා මෙ කුලුපච්ඡෙදො කතොති කප්පරජන්නුකාදීහි සුපොථිතං පොථෙසි, සා තෙනෙව ආබාධෙන කාලං කත්වා තත්ථෙව කුක්කුටී හුත්වා නිබ්බත්ති. කුක්කුටී අණ්ඩානි[3] විජායි, මජ්ජාරී ආගන්ත්වා තානි ඛාදි, දුතියම්පි තතියම්පි ඛාදියෙව. කුක්කුටී තයො වාරෙ මම අණ්ඩානි ඛාදිත්වා ඉදානි මම්පි ඛාදිතුකාමාසි ඉතො චුතා සපුත්තකං තං ඛාදිතුං ලභෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා තතො චුතා දීපිනී හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉතරා මිගී හුත්වා නිබ්බත්ති,

1. සී. මු. පටිස්සුණිත්වා. 2. මු. ඉතරිස්සා. 3. මු. නචිරස්සෙව අණ්ඩානි.

තස්සා විජාතකාලෙ දීපිනී ආගන්ත්වා තයො වාරෙ පුත්තකෙ ඛාදි, මිගී මරණකාලෙ අයං මෙ තික්ඛත්තුං පුත්තකෙ ඛාදිත්වා ඉදානි මම්පි ඛාදිස්සති, ඉතො දානි චුතා එතං සපුත්තකං ඛාදිතුං ලභෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා යක්ඛිනී හුත්වා නිබ්බත්ති, දීපිනීපි තතො චුතා සාවත්ථියං කුලධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති; සා වුඩ්ඪිප්පත්තා ද්වාරගාමකෙ පතිකුලං අගමාසි, අපරභාගෙ ච පුත්තං විජායි, යක්ඛිනී තස්සා පියසහායිකා වණ්ණෙනාගන්ත්වා කුහිං මෙ සහායිකාති, අන්තොගබ්භෙ විජාතාති වුත්තෙ-පුත්තං නු ඛො විජාතා උදාහු ධීතරන්ති පස්සිස්සාමි නන්ති පවිසිත්වා පස්සන්තී විය දාරකං ගහෙත්වා ඛාදිත්වා ගතා, පුන වාරෙපි තථෙව ඛාදි; තතියවාරෙ ඉතරා ගරුභාරා හුත්වා සාමිකං ආමන්තෙත්වා සාමි ඉමස්මිං ඨානෙ එකා යක්ඛිනී මම ද්වෙ පුත්තෙ ඛාදිත්වා ගතා, ඉදානි කුලගෙහං ගන්ත්වා විජායිස්සාමීති කුලගෙහං ගන්ත්වා විජායි. තදා සා යක්ඛිනී උදකවාරං ගතා හොති, වෙස්සවණස්ස හි යක්ඛිනියො වාරෙන අනොතත්තදහතො සීසපරම්පරාය උදකං ආහරන්ති[1], තා චතුමාසච්චයෙන පඤ්චමාසච්චයෙනපි මුච්චන්ති, අපරා කිලන්තකායා ජීවිතක්ඛයම්පි පාපුණන්ති, සා පන උදකවාරතො මුත්තමත්තාව වෙගෙන තං ඝරං ගන්ත්වා කුහිං මෙ සහායිකාති පුච්ඡි, කුහිං ත්වං න පස්සිස්සසි තස්සා ඉමස්මිං ඨානෙ ජාත ජාත දාරකෙ යක්ඛිනී ඛාදති, තස්මා කුලගෙහං ගතාති. සා යත්ථ වා තත්ථ වා ගච්ඡතු න මෙ මුච්චිස්සතීති වෙරවෙගසමුස්සාහිතමානසා නගරාභිමුඛී පක්ඛන්දි. ඉතරාපි නාමගහණදිවසෙ දාරකං න්හාපෙත්වා නාමං කත්වා සාමි ඉදානි සකඝරං ගච්ඡාමාති පුත්තං ආදාය සාමිකෙන සද්ධිං විහාරමජ්ඣෙ මග්ගෙන ගච්ඡන්තී පුත්තං සාමිකස්ස දත්වා විහාරපොක්ඛරණියා න්හාත්වා සාමිකෙ න්හායන්තෙ පුත්තං පායමානා ඨිතා යක්ඛිනිං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා සඤ්ජානිත්වා සාමි සාමි වෙගෙනෙහි වෙගෙනෙහි අයං සා යක්ඛිනීති උච්චාසද්දං කත්වා යාව තස්ස ආගමනා සණ්ඨාතුං[2] අසක්කොන්තී නිවත්තිත්වා අන්තොවිහාරාභිමුඛී පක්ඛන්දි. තස්මිං සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙති, සා පුත්තං තථාගතස්ස පාදපිට්ඨෙ නිපජ්ජාපෙත්වා තුම්හාකං මයා එස දින්නො පුත්තස්ස මෙ ජීවිතං දෙථාති ආහ, ද්වාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථො සුමනො නාම දෙවො යක්ඛිනියා අන්තො පවිසිතුං නාදාසි.

සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා ගච්ඡානන්ද තං යක්ඛිනිං පක්කොසාහීති ආහ, ථෙරො පක්කොසාසි; ඉතරා අයං භන්තෙ ආගච්ඡතීති ආහ. සත්ථා එතු මා සද්දමකාසීති වත්වා තං ආගන්ත්වා ඨිතං කස්මා එවං කරොසි සචෙ තුම්හෙ මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සම්මුඛීභාවං නාගමිස්සථ ඉස්සථන්දනානං විය කාකොලූකානං විය ච කප්පට්ඨිතිකං වො වෙරං අභවිස්ස කස්මා වෙරං පටිවෙරං කරොථ වෙරං හි අවෙරෙන උපසම්මති නො වෙරෙනාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

1 සී. ආහරාපෙන්ති.   2. ඉ. සණ්ඨාරතු..

"නහි වෙරෙන වෙරානි සම්මන්තීධ කුදාචනං,
අවෙරෙන ච සම්මන්ති එස ධම්මො සනන්තනො"ති.

තත්ථ **න හි වෙරෙනාති** යථා හි ඛෙළසිඞ්ඝාණිකාදිඅසුචිමක්ඛිතට්ඨානං තෙහෙව අසුචීහි ධොවන්තා සුද්ධං නිග්ගන්ධං කාතුං න සක්කොන්ති, අථ ඛො තං ඨානං භිය්‍යොසොමත්තාය අසුද්ධතරඤ්චෙව දුග්ගන්ධතරඤ්ච හොති, එවමෙවං අක්කොසන්තං පච්චක්කොසන්තො පහරන්තං පටිපහරන්තො වෙරෙන වෙරං වූපසමෙතුං න සක්කොති, අථ ඛො භිය්‍යො වෙරමෙව කරොති, ඉති වෙරානි නාම වෙරෙන කිස්මිඤ්චි කාලෙ න සම්මන්ති, අථ ඛො වඩ්ඪන්ති යෙව. **අවෙරෙන ච සම්මන්තීති** යථා පන තානි ඛෙළාදීනි අසුචීනි විප්පසන්නෙන උදකෙන ධොවියමානානි නස්සන්ති, තං ඨානං සුද්ධං හොති නිග්ගන්ධං, එවමෙව අවෙරෙන ඛන්තිමෙත්තොදකෙන යොනිසොමනසිකාරෙන පච්චවෙක්ඛණෙන වෙරානි වූපසම්මන්ති, පටිප්පස්සම්භන්ති, අභාවං ගච්ඡන්ති. **එස ධම්මො සනන්තනොති** එස අවෙරෙන වෙරූපසමනසඞ්ඛාතො පොරාණකො ධම්මො සබ්බෙසං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවානං ගතමග්ගොති.

ගාථාපරියොසානෙ යක්ඛිනී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසාය පි දෙසනා සාත්ථිකා අහොසි.

සත්ථා තං ඉත්ථිං ආහ–එතිස්සා තව පුත්තකං දෙහීති, භායාමි භන්තෙති, මා භායි, නත්ථි තෙ එතං නිස්සාය පරිපන්ථොති ආහ. සා තස්සා පුත්තං අදාසි, සා තං චුම්බිත්වා ආලිඞ්ගිත්වා පුන මාතුයෙව දත්වා රොදිතුං ආරභි, අථ නං සත්ථා කිමෙතන්ති පුච්ඡි, භන්තෙ අහං පුබ්බෙ යථා වා තථා වා ජීවිකං කප්පෙන්තීපි කුච්ඡිපූරං නාලත්ථං, ඉදානි කථං ජීවිස්සාමීති. අථ නං සත්ථා මා චින්තයීති සමස්සාසෙත්වා තං ඉත්ථිං ආහ–ඉමං නෙත්වා අත්තනො ගෙහෙ නිවෙසෙත්වා අග්ගයාගුභත්තෙහි පටිජග්ගාහීති. සා තං නෙත්වා පිට්ඨිවංසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා අග්ගයාගුභත්තෙහි පටිජග්ගි, තස්සා වීහිපහරණකාලෙ මුසලං මුද්ධං පහරන්තං විය උපට්ඨාති, සා සහායිකං ආමන්තෙත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ වසිතුං න සක්ඛිස්සාමි, අඤ්ඤත්ථ මං පතිට්ඨාපෙහීති වත්වා මුසලසාලාය උදකචාටියං උද්ධනෙ නිබ්බකොසෙ සඞ්කාරකූටෙ ගාමද්වාරෙති එතෙසු ඨානෙසු පතිට්ඨාපිතාපි ඉධ මෙ මුසලං සීසං භින්දන්තං විය උපට්ඨාති, ඉධ දාරකා උච්ඡිට්ඨජලං ඔතාරෙන්ති, ඉධ සුනඛා නිපජ්ජන්ති, ඉධ දාරකා අසුචිං කරොන්ති, ඉධ කචවරං ඡඩ්ඩෙන්ති, ඉධ ගාමදාරකා ලක්ඛයොග්ගං කරොන්තීති සබ්බානි තානි පටික්ඛිපි. අථ නං බහිගාමෙ විවිත්තොකාසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තත්ථස්සා අග්ගයාගුභත්තාදීනි හරි. සා ඉමස්මිං සංවච්ඡරෙ සුබ්බුට්ඨිකා භවිස්සති, ථලට්ඨානෙ සස්සං කරොහි, ඉමස්මිං සංවච්ඡරෙ දුබ්බුට්ඨිකා භවිස්සති, නින්නට්ඨානෙයෙව කරොහීති සහායිකාය ආරොචෙති, සෙසජනෙහි කතසස්සං අතිඋදකෙන වා අනොදකෙන වා නස්සති,

තස්සා අතිවිය සම්පජ්ජති, අථ නං අම්ම තයා කතසස්සං නෙව අච්චොදකෙන න අනොදකෙන නස්සති, සුබ්බුට්ඨිදුබ්බුට්ඨිභාවං ඤත්වා කම්මං කරොසි, කිං නු ඛො එතන්ති පුච්ඡිංසු; අම්හාකං සහායිකා යක්ඛිනී සුබ්බුට්ඨිදුබ්බුට්ඨිභාවං ආචික්ඛති, මයං තස්සා වචනෙන ථලනින්නෙසු සස්සාදීනි කරොම, තෙන නො සම්පජ්ජති, කිං න පස්සථ නිබද්ධං අම්හාකං ගෙහතො යාගුභත්තාදීනි හරියමානානි, තානි එතිස්සා හරියන්ති, තුම්හෙපි එතිස්සා අග්ගයාගුභත්තාදීනි හරථ, තුම්හාකම්පි කම්මන්තෙ ඔලොකෙස්සතීති. අථස්සා සකලනගරවාසිනො සක්කාරං කරිංසු, සාපි තතො පට්ඨාය සබ්බෙසං කම්මන්තෙ ඔලොකෙන්තී ලාභග්ගප්පත්තා අහොසි මහාපරිවාරා, සා අපරභාගෙ අට්ඨ සලාකභත්තානි පට්ඨපෙසි, තානි යාවජ්ජකාලා දීයන්ති යෙවාති.

ඉදං කාලියක්ඛිනියා උප්පත්තිවත්ථු චතුත්ථං.

1, 5.

“පරෙ ච න විජානන්තී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොසම්බකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

කොසම්බියං හි ඝොසිතාරාමෙ පඤ්චසතපඤ්චසතපරිවාරා ද්වෙ භික්ඛූ විහරිංසු විනයධරො ච ධම්මකථිකො චාති. තෙසු ධම්මකථිකො එකදිවසං සරීරවලඤ්ජං කත්වා උදකකොට්ඨකෙ ආචමනඋදකාවසෙසං භාජනෙ ඨපෙත්වා නික්ඛමි, පච්ඡා විනයධරො තත්ථ පවිට්ඨො තං උදකං දිස්වා නික්ඛමිත්වා ඉතරං පුච්ඡි ආවුසො තයා උදකං ඨපිතන්ති, ආම ආවුසොති; කිං පනෙත්ථ ආපත්තිභාවං න ජානාසීති, ආම න ජානාමීති; හොතාවුසො එත්ථ ආපත්තීති. තෙන හි පටිකරිස්සාමි නන්ති, සචෙ පන තෙ ආවුසො අසඤ්චිච්ච අසතියා කතං නත්ථි ආපත්තීති, සො තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිදිට්ඨී අහොසි. විනයධරොපි අත්තනො නිස්සිතකානං අයං ධම්මකථිකො ආපත්තිං ආපජ්ජමානොපි න ජානාතීති ආරොචෙසි, තෙ තස්ස නිස්සිතකෙ දිස්වා තුම්හාකං උපජ්ඣායො ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි ආපත්තිභාවං න ජානාතීති ආහංසු, තෙ ගන්ත්වා අත්තනො උපජ්ඣායස්සාරොචෙසුං, සො එවමාහ–අයං විනයධරො පුබ්බෙ අනාපත්තීති වත්වා ඉදානි ආපත්තීති වදති, මුසාවාදී එසොති. තෙ ගන්ත්වා තුම්හාකං උපජ්ඣායො මුසාවාදීති ආහංසු, එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං වඩ්ඪිංසු. තතො විනයධරො ඔකාසං ලභිත්වා ධම්මකථිකස්ස ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛෙපනීයකම්මං අකාසි, තතො පට්ඨාය තෙසං පච්චයදායකා උපට්ඨාකාපි ද්වෙ කොට්ඨාසා අහෙසුං, ඔවාදපටිග්ගාහකා භික්ඛුනියොපි ආරක්ඛකදෙවතාපි සන්දිට්ඨසම්භත්තා ආකාසට්ඨකදෙවතාපීති යාව බ්‍රහ්මලොකා සබ්බෙ පුථුජ්ජනා ද්වෙ පක්ඛා අහෙසුං, චාතුම්මහාරාජිකං ආදිං කත්වා යාව අකනිට්ඨභවනා පනිදං කොලාහලං

අගමාසි. අඤ්ඤතරො භික්ඛු තථාගතං උපසංකමිත්වා උක්ඛෙපකානං ධම්මිකෙනෙවායං කම්මෙන උක්ඛිත්තො උක්ඛිත්තානුවත්තකානං අධම්මිකෙන කම්මෙන උක්ඛිත්තොති ලද්ධිං උක්ඛෙපකෙහි වාරියමානානම්පි ච තෙසං තං අනුපරිවාරෙත්වා විචරණභාවං ආරොචෙසි. භගවා සමග්ගා කිර හොන්තූති ද්වෙ වාරෙ පෙසෙත්වා නයිච්ඡන්ති භන්තෙ සමග්ගා භවිතුන්ති සුත්වා තතියවාරෙ භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො භින්නො භික්ඛුසඞ්ඝොති තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා උක්ඛෙපකානං උක්ඛෙපනෙ ඉතරෙසඤ්ච ආපත්තියා අදස්සනෙ ආදීනවං කථෙත්වා පුන තෙසං තත්ථෙව එකසීමාය උපොසථාදීනි අනුජානිත්වා භත්තග්ගාදිසු භණ්ඩනජාතානං ආසනන්තරිකාය නිසීදිතබ්බන්ති භත්තග්ගෙ වත්තං පඤ්ඤපෙත්වා ඉදානි භණ්ඩනජාතා විහරන්තීති සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා අලං භික්ඛවෙ මා භණ්ඩනන්ති ආදීනි වත්වා භික්ඛවෙ භණ්ඩනකලහවිග්ගහවිවාදා නාමෙතෙ අනත්ථකාරකා, කලහං නිස්සාය හි ලටුකිකාපි සකුණිකා හත්ථිනාගං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසීති ලටුකිකජාතකං කථෙත්වා, භික්ඛවෙ සමග්ගා හොථ මා විවදථ විවාදං නිස්සාය හි අනෙකසහස්සවට්ටකා ජීවිතක්ඛයං පත්තාති වට්ටකජාතකං කථෙසි. එවම්පි තෙසු භගවතො වචනං අනාදියන්තෙසු අඤ්ඤතරෙන ධම්මවාදිනා තථාගතස්ස විහෙසං අනිච්ඡන්තෙන ආගමෙතු භන්තෙ භගවා ධම්මස්සාමි අප්පොස්සුක්කො භන්තෙ භගවා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරමනුයුත්තො විහරතු, මයමෙතෙන භණ්ඩනෙන කලහෙන විග්ගහෙන විවාදෙන පඤ්ඤායිස්සාමාති වුත්තෙ අතීතං ආහරි:-

භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තො නාම කාසිරාජා අහොසීති. බ්‍රහ්මදත්තෙන දීඝීතිස්ස[1] කොසලරඤ්ඤො රජ්ජං අච්ඡින්දිත්වා අඤ්ඤාතකවෙසෙන වසන්තස්ස පිතුනො මාරිතභාවඤ්චෙව දීඝාවුකුමාරෙන[2] අත්තනො ජීවිතෙ දින්නෙ තතො පට්ඨාය තෙසං සමග්ගභාවඤ්ච කථෙත්වා තෙසං හි නාම භික්ඛවෙ රාජානං ආදින්නදණ්ඩානං ආදින්නසත්ථානං එවරූපං ඛන්තිසොරච්චං භවිස්සති, ඉධ ඛො තං භික්ඛවෙ සොභෙථ යං තුම්හෙ එවං ස්වාක්ඛාතෙ ධම්මවිනයෙ පබ්බජිතා සමානා ඛමා ච භවෙය්‍යාථ සොරතා චාති ඔවදිත්වාපි නෙව තෙ සමග්ගෙ කාතුං අසක්ඛි, සො තාය[3] ආකිණ්ණවිහාරතාය උක්කණ්ඨිතො අහං ඛො ඉදානි ආකිණ්ණො දුක්ඛං විහරාමි, ඉමෙ ච භික්ඛූ මම වචනං න කරොන්ති, යන්නූනාහං එකකොව ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා කොසම්බියං පිණ්ඩාය චරිත්වා අනපලොකෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං එකකොව අත්තනො පත්තචීවරමාදාය බාලකලොණකාරාමං ගන්ත්වා තත්ථ භගුත්ථෙරස්ස එකචාරිකවත්තං කථෙත්වා පාචීනවංසමිගදායෙ තිණ්ණං කුලපුත්තානං සාමග්ගිරසානිසංසං කථෙත්වා යෙන පාරිලෙය්‍යකං තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා පාරි

1. ම. දීඝාවුපිතුස්ස. 2. සී. ම. දීඝායුකුමාරෙන 3. සී. තෙසං,

ලෙය්‍යකං උපනිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ භද්දසාලමූලෙ පාරිලෙය්‍යකෙන හත්ථිනා උපට්ඨහියමානො ඵාසුකං වස්සාවාසං වසි.

කොසම්බිවාසිනොපි ඛො උපාසකා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං අපස්සන්තා කුහිං භන්තෙ සත්ථාති පුච්ඡිත්වා පාරිලෙය්‍යකවනසණ්ඩං ගතොති, කිං කාරණාති?, අම්හෙ සමග්ගෙ කාතුං වායමි, මයං පන න සමග්ගා අහුම්හාති, කිං භන්තෙ තුම්හෙ සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්මිං සාමග්ගිං කරොන්තෙ සමග්ගා නාහුවත්ථාති?, එවං මාවුසොති, මනුස්සා–ඉමෙ සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්මිං සාමග්ගිං කරොන්තෙපි සමග්ගා න ජාතා, මයං ඉමෙ නිස්සාය සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභිම්හ, ඉමෙසං නෙව ආසනං දස්සාම න අභිවාදනාදීනි කරිස්සාමාති, තෙ තතො පට්ඨාය තෙසං සාමීචිමත්තකම්පි න කරිංසු, තෙ අප්පාහාරතාය සුස්සමානා කතිපාහෙනෙව උජුකා හුත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං අච්චයං දෙසෙත්වා ඛමාපෙත්වා උපාසකා මයං සමග්ගා ජාතා, තුම්හෙපි නො පුරිමසදිසා හොථාති ආහංසු. ඛමාපිතො පන වො භන්තෙ සත්ථාති, න ඛමාපිතො ආවුසොති, තෙන හි සත්ථාරං ඛමාපෙථ, සත්ථු ඛමාපිතකාලෙ මයම්පි තුම්හාකං පුරිමසදිසා භවිස්සාමාති, තෙ අන්තොවස්සභාවෙන සත්ථුසන්තිකං ගන්තුං අවිසහන්තා දුක්ඛෙන තං අන්තොවස්සං වීතිනාමෙසුං. සත්ථා පන තෙන හත්ථිනා උපට්ඨහියමානො සුඛං වසි. සොපි හි හත්ථිනාගො ගණම්පහාය ඵාසුවිහාරත්ථායෙව තං වනසණ්ඩං පාවිසි. යථාහ:–“අහං ඛො ආකිණ්ණො විහරාමි හත්ථීහි හත්ථිනීහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිච්ඡාපෙහි, ඡින්නග්ගානි චෙව තිණානි ඛාදාමි ඔභග්ගොභග්ගඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති, ආවිලානි ච පානීයානි පිවාමි ඔගාහා චස්ස මෙ උත්තිණ්ණස්ස හත්ථිනියො කායං උපනිඝංසන්තියො ගච්ඡන්ති, යන්නූනාහං එකොව ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යං”ති. අථ ඛො සො හත්ථිනාගො යූථා අපක්කම්ම යෙන පාරිලෙය්‍යකං රක්ඛිතවනසණ්ඩං භද්දසාලමූලං යෙන භගවා තෙනුපසංකමි, උපසංකමිත්වා පන භගවන්තං වන්දිත්වා ඔලොකෙන්තො අඤ්ඤං කිඤ්චි අදිස්වා භද්දසාලමූලං පාදෙන පහරන්තො තච්ඡෙත්වා සොණ්ඩාය සාඛං ගහෙත්වා සම්මජ්ජි. තතො පට්ඨාය සොණ්ඩාය ඝටං ගහෙත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙති, උණ්හොදකෙන අත්ථෙ සති උණ්හොදකං පටියාදෙති, කථං? හත්ථෙන කට්ඨානි ඝංසිත්වා අග්ගිං පාතෙති, තත්ථ දාරූනි පක්ඛිපන්තො ජාලෙත්වා තත්ථ තත්ථ පාසාණෙ පචිත්වා දාරුඛණ්ඩකෙන පවට්ටෙත්වා පරිච්ඡින්නාය ඛුද්දකසොණ්ඩියං ඛිපති, තතො හත්ථං ඔතාරෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ජානිත්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දති, සත්ථා උදකං තෙ තාපිතං පාරිලෙය්‍යකාති වත්වා තත්ථ ගන්ත්වා න්හායති, අථස්ස නානාවිධානි ඵලානි ආහරිත්වා දෙති, යදා පන සත්ථා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති, තදා සත්ථු පත්තචීවරමාදාය කුම්භෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගච්ඡති, සත්ථා ගාමූපචාරම්පත්වා පාරිලෙය්‍යක ඉතො පට්ඨාය තයා ගන්තුං න සක්කා, ආහර මෙ

පත්තචීවරන්ති ආහරාපෙත්වා ගාමං පවිසති, සොපි යාව සත්ථු නික්ඛමණා තත්ථෙව ඨත්වා සත්ථු ආගමනකාලෙ පච්චුග්ගමනං කත්වා පුරිමනයෙනෙව පත්තචීවරං ගහෙත්වා වසනට්ඨානෙ ඔතාරෙත්වා වත්තං දස්සෙත්වා සාඛාය වීජති, රත්තිං වාළමිගපරිපන්ථනිවාරණත්ථං මහන්තං දණ්ඩං සොණ්ඩාය ගහෙත්වා සත්ථාරං රක්ඛිස්සාමීති යාව අරුණුග්ගමනා වනසණ්ඩස්ස අන්තරන්තරෙන විචරති. තතො පට්ඨායෙව කිර සො වනසණ්ඩො රක්ඛිතවනසණ්ඩො නාම ජාතො. අරුණෙ උග්ගතෙ මුඛොදකදානං ආදිං කත්වා තෙනෙව උපායෙන සබ්බවත්තානි කරොති.

අථෙකො මක්කටො තං හත්ථිං උට්ඨාය සමුට්ඨාය දිවසෙ දිවසෙ තථාගතස්ස ආභිසමාචාරිකං කරොන්තං දිස්වා අහම්පි කිඤ්චිදෙව කරිස්සාමීති විචරන්තො එකදිවසං නිම්මක්ඛිකං දණ්ඩකමධුං දිස්වා දණ්ඩකං භඤ්ජිත්වා දණ්ඩකෙනෙව සද්ධිං මධුපටලං සත්ථු සන්තිකං ආහරිත්වා කදලිපත්තං ඡින්දිත්වා තත්ථ ඨපෙත්වා අදාසි, සත්ථා ගණ්හි. මක්කටො කරිස්සති නු ඛො පරිභොගං න කරිස්සතීති ඔලොකෙන්තො ගහෙත්වා නිසින්නං දිස්වා කින්නුඛොති චින්තෙත්වා දණ්ඩකොටියං ගහෙත්වා පරිවත්තෙත්වා උපධාරෙන්තො අණ්ඩකානි දිස්වා තානි සනිකං අපනෙත්වා අදාසි, සත්ථා පරිභොගමකාසි. සො තුට්ඨමානසො තං තං සාඛං ගහෙත්වා නච්චන්තො අට්ඨාසි, අථස්ස ගහිතසාඛාපි අක්කන්තසාඛාපි භිජ්ජි, සො එකස්මිං ඛාණුකමත්ථකෙ පතිත්වා නිබ්බිද්ධගත්තො සත්ථරි පසන්නෙනෙව චිත්තෙන කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ තිංසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්ති, අච්ඡරාසහස්සපරිවාරො අහොසි.

තථාගතස්ස තත්ථ හත්ථිනාගෙන උපට්ඨියමානස්ස වසනභාවො සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසි, සාවත්ථිනගරතො අනාථපිණ්ඩිකො විසාඛා මහාඋපාසිකාති එවමාදීනි මහාකුලානි ආනන්දත්ථෙරස්ස සාසනං පහිණිංසු සත්ථාරං නො භන්තෙ දස්සෙථාති.

දිසාවාසිනො පි පඤ්චසතා භික්ඛූ වුත්ථවස්සා ආනන්දත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා චිරස්සුතා නො ආනන්ද භගවතො සම්මුඛා ධම්මී කථා, සාධු මයං ආවුසො ආනන්ද ලභෙය්‍යාම භගවතො සම්මුඛා ධම්මිං කථං සවණායාති යාචිංසු, ථෙරො තෙ භික්ඛූ ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා තෙමාසං එකවිහාරිනො තථාගතස්ස සන්තිකං එත්තකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං උපසඞ්කමිතුං අයුත්තන්ති චින්තෙත්වා තෙ භික්ඛූ බහි ඨපෙත්වා එකකො සත්ථාරං උපසඞ්කමි. පාරිලෙය්‍යකො තං දිස්වා දණ්ඩමාදාය පක්ඛන්දි, සත්ථා ඔලොකෙත්වා අපෙහි පාරිලෙය්‍යක මා වාරයි බුද්ධුපට්ඨාකො එසොති ආහ, සො තත්ථෙව දණ්ඩං ඡඩ්ඩෙත්වා පත්තචීවරපටිග්ගහණං ආපුච්ඡි, ථෙරො න අදාසි, නාගො සචෙ උග්ගහිතවත්තො භවිස්සති සත්ථු නිසීදනපාසාණඵලකෙ පරික්ඛාරං න

ඨපෙතීති' චින්තෙසි, ථෙරො පත්තචීවරං භූමියං ඨපෙසි. වත්තසම්පන්නා හි ගරූනං ආසනෙ වා සයනෙ වා අත්තනො පරික්ඛාරං න ඨපෙන්ති, ථෙරො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, සත්ථා එකකොව ආගතොසීති පුච්ඡිත්වා පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ආගතභාවං සුත්වා කහං පන තෙති වත්වා තුම්හාකං චිත්තං අජානන්තො බහි ඨපෙත්වා ආගතොම්හීති වුත්තෙ පක්කොසාහි නෙති ආහ, ථෙරො තථා අකාසි. සත්ථා තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා තෙහි භික්ඛූහි භන්තෙ භගවා හි බුද්ධසුඛුමාලො චෙව ඛත්තියසුඛුමාලො ච, තුම්හෙහි තෙමාසං එකකෙහි තිට්ඨන්තෙහි නිසීදන්තෙහි ච දුක්කරං කතං, වත්තපටිවත්තකාරකොපි මුඛොදකාදිදායකොපි නාහොසි මඤ්ඤෙති වුත්තෙ භික්ඛවෙ පාරිලෙය්‍යකහත්ථිනා මම සබ්බකිච්චානි කතානි, එවරූපං හි සහායකං ලභන්තෙන එකතො වසිතුං යුත්තං, අලභන්තස්ස එකචාරිකභාවොව සෙය්‍යොති වත්වා ඉමා නාගවග්ගෙ තිස්සො ගාථා අභාසි:–

"සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිංචරං සාධුවිහාරි ධීරං,
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි
චරෙය්‍ය තෙනත්තමනො සතීමා.

නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිංචරං සාධුවිහාරි ධීරං,
රාජාව රට්ඨං විජිතං පහාය
එකො චරෙ මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො.

එකස්ස චරිතං සෙය්‍යො නත්ථි බාලෙ සහායතා,
එකො චරෙ න ච පාපානි කයිරා
අප්පොස්සුක්කො මාතඞ්ගරඤ්ඤෙව නාගො"ති.

ගාථාපරියොසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු.

ආනන්දත්ථෙරො අනාථපිණ්ඩිකාදීහි පෙසිතං සාසනං ආරොචෙත්වා භන්තෙ අනාථපිණ්ඩිකප්පමුඛා තෙ පඤ්ච අරියසාවකකොටියො තුම්හාකං ආගමනං පච්චාසිංසන්තීති ආහ, සත්ථා තෙනහි ගණ්හාහි පත්තචීවරන්ති පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා නික්ඛමි, නාගො ගන්ත්වා මග්ගෙ තිරියං අට්ඨාසි. කිං කරොති භන්තෙ නාගොති, තුම්හාකං භික්ඛවෙ භික්ඛං දාතුං පච්චාසිංසති, දීඝරත්තං ඛො පනායං මය්හං උපකාරකො, නාස්ස චිත්තං කොපෙතුං වට්ටති, නිවත්තථ භික්ඛවෙති, සත්ථා භික්ඛූ ගහෙත්වා නිවත්ති, හත්ථිපි වනසණ්ඩං පවිසිත්වා පනසකදලිඵලාදීනි නානාඵලානි සංහරිත්වා රාසිං කත්වා පුන දිවසෙ භික්ඛූනං අදාසි, පඤ්චසතා භික්ඛූ සබ්බානි ඛෙපෙතුං නාසක්ඛිංසු, භත්තකිච්චපරියොසානෙ සත්ථා පත්තචීවරං ගහෙත්වා නික්ඛමි, නාගො භික්ඛූනං අන්තරන්තරෙන ගන්ත්වා සත්ථු පුරතො තිරියං

1. සී. ඉ. නඨපෙසන්ති.

අට්ඨාසි, කිං කරොති භන්තෙ නාගොති, අයං භික්ඛවෙ තුම්හෙ පෙසෙත්වා මං නිවත්තෙතීති.[1] අථ නං සත්ථා පාරිලෙය්‍ය ඉදං මම අනිවත්තනීයගමනං, තව ඉමිනා අත්තභාවෙන ඣානං වා විපස්සනං වා මග්ගඵලං වා නත්ථි, තිට්ඨ ත්වන්ති ආහ. තං සුත්වා නාගො මුඛෙ සොණ්ඩං පක්ඛිපිත්වා රොදන්තො පච්ඡතො පච්ඡතො අගමාසි, සො හි සත්ථාරං නිවත්තෙතුං ලභන්තො තෙනෙව නියාමෙන යාවජීවං පටිජග්ගෙය්‍ය, සත්ථා පන ගාමූපචාරම්පත්වා පාරිලෙය්‍ය ඉතො පට්ඨාය තව අභූමි, මනුස්සාවාසො සපරිපන්ථො තිට්ඨ ත්වන්ති ආහ, සො රොදමානො තත්ථෙව ඨත්වා සත්ථරි චක්ඛුපථං විජහන්තෙ විජහන්තෙ හදයෙන ඵලිතෙන කාලං කත්වා සත්ථරි පසාදෙන තාවතිංසභවනෙ තිංසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ අච්ඡරාසහස්සමජ්ඣෙ නිබ්බත්ති, පාරිලෙය්‍යකදෙවපුත්තො යෙවස්ස නාමං අහොසි.

සත්ථාපි අනුපුබ්බෙන ජෙතවනං අගමාසි, කොසම්බකා භික්ඛූ සත්ථා කිර සාවත්ථිං ආගතොති සුත්වා සත්ථාරං ඛමාපෙතුං තත්ථ අගමංසු. කොසලරාජා තෙ කිර කොසම්බකා භණ්ඩනකාරකා භික්ඛූ ආගච්ඡන්තීති සුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අහං භන්තෙ තෙසං මම විජිතං පවිසිතුං න දස්සාමීති ආහ, මහාරාජ සීලවන්තා තෙ භික්ඛූ කෙවලං අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදෙන මම වචනං න ගණ්හිංසු, ඉදානි මං ඛමාපෙතුං ආගච්ඡන්ති ආගච්ඡන්තු මහාරාජාති, අනාථපිණ්ඩිකොපි අහං තෙසං විහාරං පවිසිතුං න දස්සාමීති වත්වා තථෙව භගවතා පටික්ඛිත්තො තුණ්හී අහොසි. සාවත්ථියං අනුප්පත්තානං පන තෙසං භගවා එකමන්තෙ විවිත්තං කාරාපෙත්වා සෙනාසනං දාපෙසි, අඤ්ඤෙ භික්ඛූ තෙහි සද්ධිං නෙව එකතො නිසීදන්ති න තිට්ඨන්ති, ආගතාගතා සත්ථාරං පුච්ඡන්ති කතමෙ තෙ[2] භන්තෙ භණ්ඩනකාරකා කොසම්බකා භික්ඛූති. සත්ථා එතෙති දස්සෙති, තෙ එතෙ ච එතෙ කිරාති ආගතාගතෙහි අඞ්ගුලියා දස්සියමානා ලජ්ජාය සීසං උක්ඛිපිතුං අසක්කොන්තා භගවතො පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා භගවන්තං ඛමාපෙසුං. සත්ථා භාරියං වො භික්ඛවෙ කතං තුම්හෙ නාම මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා මයි සාමග්ගිං කරොන්තෙ මම වචනං න කරිත්ථ, පොරාණකපණ්ඩිතාපි වජ්ඣප්පත්තානං මාතාපිතූනං ඔවාදං සුත්වා තෙසු ජීවිතා වොරොපියමානෙසුපි තං අනතික්කමිත්වා පච්ඡා ද්වීසු රට්ඨෙසු රජ්ජං කාරයිංසූති වත්වා පුනදෙව කොසම්බිකජාතකං කථෙත්වා එවං භික්ඛවෙ දීඝාවුකුමාරො මාතාපිතූසු ජීවිතා වොරොපියමානෙසුපි තෙසං ඔවාදං අනතික්කමිත්වා පච්ඡා බ්‍රහ්මදත්තස්ස ධීතරං ලභිත්වා ද්වීසු කාසිකොසලරට්ඨෙසු රජ්ජං කාරෙසි, තුම්හෙහි පන මම වචනං අකරොන්තෙහි භාරියං කතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පරෙ ච න විජානන්ති මයමෙත්ථ යමාමසෙ,
යෙ ච තත්ථ විජානන්ති තතො සම්මන්ති මෙධගා"ති.

1. ම. නිවත්තෙන්තුකාමොති. 2. සී. කහං.

තත්ථ **පරෙති** පණ්ඩිතෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම, තෙ තත්ථ සඞ්ඝමජ්ඣෙ කොලාහලං කරොන්තා මයං යමාමසෙ උපරමාම නස්සාම සතතං සමිතං මච්චුසන්තිකං ගච්ඡාමාති න ජානන්ති. **යෙ ච තත්ථ විජානන්තීති** යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමාති විජානන්ති. **තතො සම්මන්ති මෙධගාති** එවං හි තෙ ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති, අථ තෙසං තාය පටිපත්තියා තෙ මෙධගා සම්මන්තීති.

අථ වා **පරෙ චාති** පුබ්බෙ මයා “මා භික්ඛවෙ භණ්ඩනං”ති ආදීනි වත්වා ඔවදියමානාපි මම ඔවාදස්ස අපටිග්ගහණෙන අමාමකා පරෙ නාම, මයං ඡන්දාදිවසෙන මිච්ඡාගාහං ගහෙත්වා එත්ථ සඞ්ඝමජ්ඣෙ යමාමසෙ භණ්ඩනාදීනං වුඩ්ඪියා වායමාමාති න විජානන්ති. ඉදානි පන යොනිසො පච්චවෙක්ඛමානා තත්ථ තුම්හාකං අන්තරෙ යෙ පණ්ඩිතපුරිසා පුබ්බෙ මයං ඡන්දාදිවසෙන වායමන්තා අයොනිසො පටිපන්නාති විජානන්ති, තතො තෙසං සන්තිකා තෙ පණ්ඩිතපුරිසෙ නිස්සාය ඉමෙ ඉදානි කලහසඞ්ඛාතා මෙධගා සම්මන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථොති.

ගාථාපරියොසානෙ සම්පත්තභික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීසු පතිට්ඨහිංසූති.

කොසම්බකවත්ථු පඨමං.

---

1. 6.

“සුභානුපස්සිං විහරන්ත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සෙතව්‍ය[1] නගරං උපනිස්සාය විහරන්තො[2] චූළකාලමහාකාලෙ ආරබ්භ කථෙසි.

සෙතව්‍යවාසිනො හි චූලකාලො මජ්ඣිමකාලො මහාකාලොති තයො භාතරො කුටුම්බිකා, තෙසු ජෙට්ඨකනිට්ඨා දිසාසු විචරිත්වා සකටෙහි භණ්ඩං ආහරන්ති, මජ්ඣිමකාලො ආභතං වික්කිණාති. අථෙකස්මිං සමයෙ තෙ උභොපි භාතරො පඤ්චහි සකටසතෙහි නානාභණ්ඩං ගහෙත්වා සාවත්ථිං ගන්ත්වා සාවත්ථියා ච ජෙතවනස්ස ච අන්තරෙ සකටානි මොචයිංසු. තෙසු මහාකාලො සායණ්හසමයෙ මාලාගන්ධාදිහත්ථෙ සාවත්ථිවාසිනො අරියසාවකෙ ධම්මසවණත්ථාය ගච්ඡන්තෙ දිස්වා කුහිං ඉමෙ ගච්ඡන්තීති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා අහම්පි ගමිස්සාමීති චින්තෙත්වා කනිට්ඨං ආමන්තෙත්වා තාත සකටෙසු අප්පමත්තො හොහි අහං ධම්මං සොතුං ගච්ඡාමීති වත්වා ගන්ත්වා තථාගතං වන්දිත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි. සත්ථා තං

1. සී. සෙතබ්බ.
2. ම. සිංසපාවනෙ විහරන්තො.

දිස්වා[1] තස්ස අජ්ඣාසයවසෙන ආනුපුබ්බිකථං කථෙන්තො දුක්ඛක්ඛන්ධසුත්තාදිවසෙන අනෙකපරියායෙන කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසං ච කථෙසි; තං සුත්වා මහාකාලො-සබ්බං කිර පහාය ගන්තබ්බං, පරලොකං ගච්ඡන්තං නෙව භොගා න ඤාතයො අනුගච්ඡන්ති, කිංමෙ ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමීති චින්තෙත්වා මහාජනෙ භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කන්තෙ සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා නත්ථි තෙ කොචි අපලොකෙතබ්බොති වුත්තෙ-කණිට්ඨො මෙ අත්ථි භන්තෙති, අපලොකෙහි නන්ති වුත්තෙ සාධු භන්තෙති ගන්ත්වා කණිට්ඨං පක්කොසාපෙත්වා තාත ඉමං සබ්බං සාපතෙය්‍යං පටිපජ්ජාහීති ආහ. තුම්හෙ පන භාතිකාති, අහං සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති. සො තං නානප්පකාරෙහි යාචිත්වා නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තො සාධු සාමි යථාජ්ඣාසයං කරොථාති ආහ, මහාකාලො ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජි. අහං භාතිකං ගහෙත්වාව උප්පබ්බජිස්සාමීති චූළකාලොපි පබ්බජි. අපරභාගෙ මහාකාලො උපසම්පදං ලභිත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා සාසනෙ කති ධුරානීති පුච්ඡිත්වා-සත්ථාරා ද්විසුපි ධුරෙසු කථිතෙසු අහං භන්තෙ මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතත්තා ගන්ථධුරං පූරෙතුං න සක්ඛිස්සාමි, විපස්සනාධුරංපන පූරෙස්සාමීති යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සොසානිකධුතඞ්ගං සමාදාය පඨමයාමාතික්කමෙ සබ්බෙසු නිද්දං ඔක්කන්තෙසු සුසානං ගන්ත්වා පච්චූසකාලෙ සබ්බෙසු අනුට්ඨිතෙසු යෙව විහාරං ආගච්ඡති.

අථෙකා සුසානගොපිකා කාලී නාම ඡවඩාහිකා ථෙරස්ස ඨිතට්ඨානං නිසින්නට්ඨානං චඞ්කමිතට්ඨානං ච දිස්වා කො නු ඛො ඉධාගච්ඡති පරිග්ගණ්හිස්සාමි නන්ති පරිග්ගණ්හිතුං අසක්කොන්තී එකදිවසං සුසානකුටිකායමෙව දීපං ජාලෙත්වා පුත්තධීතරො ආදාය ගන්ත්වා එකමන්තෙ නිලීනා මජ්ඣිමයාමෙ ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා ගන්ත්වා වන්දිත්වා අය්‍යො නො[2] භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ විහරතීති ආහ, ආම උපාසිකෙති; භන්තෙ සුසානෙ විහරන්තෙහි නාම වත්තං උග්ගණ්හිතුං වට්ටතීති, ථෙරො කිං පන මයං තයා කථිත වත්තෙ වත්තිස්සාමාති අවත්වා කිං කාතුං වට්ටති උපාසිකෙති ආහ, භන්තෙ සොසානිකෙහි නාම සුසානෙ වසනභාවො සුසාන ගොපකානං ච විහාරෙ මහාථෙරස්ස ච ගාමභොජකස්ස ච කථෙතුං වට්ටතීති. කිං කාරණාති?, කතකම්මා චොරා සාමිකෙහි[3] පදානුපදං අනුබද්ධා සුසානෙ භණ්ඩකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායන්ති. අථ මනුස්සා සොසානිකානං පරිපන්ථං කරොන්ති, එතෙසං පන කථිතෙ මයං ඉමස්ස භදන්තස්ස එත්තකං නාම කාලං එත්ථ වසනභාවං ජානාම අචොරො එසොති උපද්දවං නිවාරෙන්ති, තස්මා එතෙසං කථෙතුං වට්ටතීති. අඤ්ඤං කිං කාතබ්බන්ති? භන්තෙ සුසානෙ වසන්තෙන නාම අය්‍යෙන

1. මු. තං දිවසං. 2. සී. අය්‍යො නු. 3. ම. ධනසාමිකෙහි.

මංසපිට්ඨකපල්ලාදීනි[1] වජ්ජෙතබ්බානි, දිවා න නිද්දායිතබ්බං, කුසීතෙන න භවිතබ්බං, ආරද්ධවිරියෙන භවිතබ්බං, අසඨෙන අමායාවිනා හුත්වා කල්‍යාණජ්ඣාසයෙන වසිතබ්බං, සායං සබ්බෙසු සුත්තෙසු විහාරතො ආගන්තබ්බං, පච්චූසකාලෙ සබ්බෙසු අනුට්ඨිතෙසු යෙව විහාරං ගන්තබ්බං. සචෙ භන්තෙ අය්‍යො ඉමස්මිං ඨානෙ එවං විහරන්තො පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං සක්ඛිස්සති, සචෙ මතසරීරං ආනෙත්වා ඡඩ්ඩෙන්ති, අහං කම්බලකූටාගාරං ආරොපෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි සක්කාරං කත්වා සරීරකිච්චං කරිස්සාමි, නො චෙ සක්ඛිස්සති චිතකං ජාලෙත්වා සංකුනා ආකඩ්ඪිත්වා බහි ඛිපිත්වා ඵරසුනා කොට්ටෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා අග්ගිම්හි පක්ඛිපිත්වා ඣාපෙස්සාමීති ආහ. අථ නං ථෙරො සාධු භද්දෙ එකං පන රූපාරම්මණං දිස්වා මය්හං කථෙය්‍යාසීති ආහ. සා සාධූති සම්පටිච්ඡි.[2] ථෙරො යථාජ්ඣාසයෙන සුසානෙ සමණධම්මං කරොති, චූලකාලත්ථෙරො පන උට්ඨාය සමුට්ඨාය ඝරවාරං[3] චින්තෙති පුත්තදාරං අනුස්සරති භාරිකො මෙ අතිභාරියං කම්මං කරොතීති චින්තෙති. අථෙකා කුලධීතා තම්මුහුත්තසමුට්ඨිතෙන ව්‍යාධිනා සායණ්හසමයෙ අමිලාතා අකිලන්තා කාලමකාසි, තමෙනං ඤාතකාදයො දාරුතෙලාදීහි සද්ධිං සායං සුසානං නෙත්වා සුසානගොපිකාය ඉමං ඣාපෙහීති භතිං දත්වා නිය්‍යාදෙත්වා පක්කමිංසු, සා තස්සා පාරුතවත්ථං අපනෙත්වා තම්මුහුත්තමතං පීණිතපීණිතං සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං දිස්වා ඉමං අය්‍යස්ස දස්සෙතුං පතිරූපං ආරම්මණන්ති චින්තෙත්වා ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා භන්තෙ එවරූපං නාම ආරම්මණං අත්ථි ඔලොකෙථ අය්‍යාති ආහ. ථෙරො සාධූති ගන්ත්වා පාරුපනං හරාපෙත්වා පාදතලතො යාව කෙසග්ගා ඔලොකෙත්වා අතිපීණිතමෙතං රූපං සුවණ්ණවණ්ණං, අග්ගිම්හි නං පක්ඛිපිත්වා මහාජාලාහි ගහිතමත්තකාලෙ මය්හං ආරොචෙය්‍යාසීති වත්වා සකට්ඨානමෙව ගන්ත්වා නිසීදි, සා තථා කත්වා ථෙරස්ස ආරොචෙසි, ථෙරො ගන්ත්වා ඔලොකෙසි, ජාලාය පහටපහටට්ඨානං කබරගාවියා විය සරීරවණ්ණං අහොසි, පාදා නමිත්වා ඔලම්බිංසු, හත්ථා පටිකුටිංසු, නලාටං නිච්චම්මමහොසි. ථෙරො ඉදං සරීරං ඉදානෙව ඔලොකෙන්තානං අපරියත්තිකරං හුත්වා ඉදානෙව ඛයං පත්තං වයං පත්තන්ති රත්තිට්ඨානං ගන්ත්වා නිසීදිත්වා ඛයවයං සම්පස්සමානො:–

"අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උප්පාදවයධම්මිනො,
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො"ති

ගාථං වත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තස්මිං අරහත්තං පත්තෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො

1. ම. මච්ඡමංසතිලපිට්ඨතෙලගුළාදීනි. 2. සී. පච්චස්සොසි.
3. ම. ඝරාවාසං.

චාරිකං චරමානො සෙතබ්‍යං ගන්ත්වා සිංසපාවනං පාවිසි, චූළකාලස්ස භරියායො සත්ථා කිර අනුප්පත්තොති සුත්වා අම්හාකං සාමිකං ගණ්හිස්සාමාති පෙසෙත්වා සත්ථාරං නිමන්තාපෙසුං. බුද්ධානං පන අපරිචිතට්ඨානෙ[1] ආසනපඤ්ඤත්තිං ආචික්ඛන්තෙන එකෙන භික්ඛුනා පඨමතරං ගන්තුං වට්ටති; බුද්ධානං හි මජ්ඣිමට්ඨානෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා තස්ස දක්ඛිණතො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වාමතො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ච තතො පට්ඨාය උභොසු[2] පස්සෙසු භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං හොති, තස්මා මහාකාලත්ථෙරො චීවරපාරුපනට්ඨානෙ ඨත්වා ත්වං පුරතො ගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤත්තිං ආචික්ඛාති චූළකාලං පෙසෙසි, තස්ස දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය ගෙහජනා තෙන සද්ධිං පරිහාසං කරොන්තා නීචාසනානි සඞ්ඝත්ථෙරකොටියං අත්ථරන්ති, උච්චාසනානි සඞ්ඝනවකකොටියං; ඉතරො මා එවං කරොථ නීචාසනානි උපරි මා පඤ්ඤපෙථ උච්චාසනානි හෙට්ඨාති ආහ. ඉත්ථියො තස්ස වචනං අසුණන්තියො විය ත්වං කිං කරොන්තො විචරසි? කිං තව ආසනානි පඤ්ඤපෙතුං න වට්ටති? ත්වං කං ආපුච්ඡිත්වා පබ්බජිතො? කෙන පබ්බජිතොසි? කස්මා ඉධාගතොසීති? වත්වා නිවාසනපාරුපනං අච්ඡින්දිත්වා සෙතකානි නිවාසෙත්වා සීසෙ මාලාචුම්බටකං ඨපෙත්වා ගච්ඡ සත්ථාරං ආනෙහි, මයං ආසනානි පඤ්ඤපෙස්සාමාති පහිණිංසු. නචිරං භික්ඛුභාවෙ ඨත්වා අවස්සිකොව උප්පබ්බජිතා ලජ්ජිතුං න ජානන්ති, තස්මා සො තෙනාකප්පෙන නිරාසඞ්කොව ගන්ත්වා වන්දිත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය ආගතො, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පන භත්තකිච්චාවසානෙ මහාකාලස්ස භරියායො ඉමාහි අත්තනො සාමිකො ගහිතො, මයම්පි අම්හාකං සාමිකං ගණ්හිස්සාමාති චින්තෙත්වා පුන දිවසත්ථාය නිමන්තයිංසු, තදා පන ආසනපඤ්ඤාපනත්ථං අඤ්ඤො භික්ඛු අගමාසි, තා තස්මිං ඛණෙ ඔකාසං අලභිත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං අදංසු, චූළකාලස්ස පන ද්වෙ භරියායො, මජ්ඣිමකාලස්ස චතස්සො, මහාකාලස්ස අට්ඨ; භික්ඛුසඞ්ඝෙ හි භත්තකිච්චං කාතුකාමා නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං අකංසු, බහි ගන්තුකාමා උට්ඨාය අගමංසු; සත්ථා පන නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං කරි, තස්ස භත්තකිච්චපරියොසානෙ තා ඉත්ථියො භන්තෙ මහාකාලො අම්හාකං අනුමොදනං කත්වා ආගච්ඡිස්සති, තුම්හෙ පුරතො ගච්ඡථාති වදිංසු, සත්ථා සාධූති වත්වා පුරතො අගමාසි, ගාමද්වාරං පත්වා භික්ඛුසඞ්ඝො උජ්ඣායි, කිං නාමෙතං සත්ථාරා කතං ඤත්වා නු ඛො කතං උදාහු අජානිත්වාති, හීයො චූළකාලස්ස පුරතො ගතත්තා පබ්බජ්ජන්තරායො ජාතො, අජ්ජ අඤ්ඤස්ස පුරතො ගතත්තා අන්තරායො නාහොසි, සත්ථා මහාකාලං නිවත්තෙත්වා ආගතො, සීලවා ඛො පන භික්ඛු ආචාරසම්පන්නො, කරිස්සන්ති නු ඛො තස්ස පබ්බජ්ජන්තරායන්ති.

1. ම. අපරිචිණ්ණට්ඨානෙ. 2. මු. උභොහි පස්සෙහි.

සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා ඨිතො කිං කථෙථ භික්ඛවෙති පුච්ඡි, තෙ තමත්ථං ආරොචෙසුං, කිං පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ චූළකාළං විය මහාකාළං සල්ලක්ඛෙථාති?, ආම භන්තෙ, තස්ස හි චෙ පජාපතියො ඉමස්ස අට්ඨ, අට්ඨහි පරික්ඛිපිත්වා ගහිතො කිං කරිස්සති භන්තෙති. සත්ථා මා භික්ඛවෙ එවං අවචුත්ථ, චූළකාළො උට්ඨාය සමුට්ඨාය සුභාරම්මණබහුලො විහරති, පපාතතටෙ ඨිතදුබ්බලරුක්ඛසදිසො, මය්හං පන පුත්තො මහාකාළො අසුභවිහාරී ඝනසෙලපබ්බතො විය අචලොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"සුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං,
භොජනම්හි අමත්තඤ්ඤුං කුසීතං හීනවීරියං;
තං වෙ පසහති මාරො වාතො රුක්ඛංව දුබ්බලං.

අසුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතං,
භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤුං සද්ධං ආරද්ධවීරියං;
තං වෙ නප්පසහති මාරො වාතො සෙලංව පබ්බතං"ති.

තත්ථ–**සුභානුපස්සිං විහරන්ත**න්ති සුභං අනුපස්සන්තං ඉට්ඨාරම්මණෙ මානසං විස්සජ්ජෙත්වා විහරන්තන්ති අත්ථො. යො හි පුග්ගලො නිමිත්තග්ගාහං අනුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහං ගණ්හන්තො නඛා සොභනාති ගණ්හාති, අඞ්ගුලියො සොභනාති ගණ්හාති, හත්ථපාදා ජඞ්ඝා ඌරු කටි උදරං ථනා ගීවා ඔට්ඨා දන්තා මුඛං නාසා අක්ඛීනි කණ්ණා භමුකා නලාටං කෙසා සොභනාති ගණ්හාති, කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො සොභනාති ගණ්හාති, වණ්ණො සුභො සණ්ඨානං සුභන්ති ගණ්හාති, අයං සුභානුපස්සී නාම, තං එවං සුභානුපස්සිං විහරන්තං. **ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුත**න්ති චක්ඛාදීසු ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං, චක්ඛුද්වාරාදීනි අරක්ඛන්තං. පරියෙසනමත්තා පටිග්ගහණමත්තා පරිභොගමත්තාති ඉමිස්සා මත්තාය අජානනතො **භොජනම්හි ච අමත්තඤ්ඤුං**. අපි ච පච්චවෙක්ඛණමත්තා විස්සජ්ජනමත්තාති ඉමිස්සාපි මත්තාය අජානනතො අමත්තඤ්ඤුං, ඉදං භොජනං ධම්මිකං ඉදං අධම්මිකන්තිපි අජානන්තං. කාමව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කවසිකත්තාය **කුසීතං**. **හීනවීරිය**න්ති නිබ්බිරියං, චතූසු ඉරියාපථෙසු විරියකරණරහිතං. **පසහතී**ති අභිභවති අජ්ඣොත්ථරති. **වාතො රුක්ඛං ච දුබ්බල**න්ති බලවවාතො ඡින්නපාතතටෙ ජාතං දුබ්බලරුක්ඛං විය. යථා හි සො වාතො තස්ස රුක්ඛස්ස පුප්ඵපලාසාදිම්පි සාටෙති විනාසෙති, ඛුද්දකසාඛාපි භඤ්ජති, මහාසාඛාපි භඤ්ජති, සමූලකම්පි තං රුක්ඛං උබ්බත්තෙත්වා පාතෙත්වා උද්ධමූලං අධොසාඛං කත්වා ගච්ඡති. එවමෙවං එවරූපං පුග්ගලං අන්තො උප්පන්නො කිලෙසමාරො පසහති, බලවවාතො දුබ්බලරුක්ඛස්ස පුප්ඵපලාසාදිසාටනං විය ඛුද්දානුඛුද්දකාපත්ති ආපජ්ජනම්පි කරෙති, ඛුද්දකසාඛාභඤ්ජනං විය නිස්සග්ගියාදි ආපත්ති ආපජ්ජනම්පි කරෙති, මහාසාඛාභඤ්ජනං විය

තෙරසසඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිආපජ්ජනම්පි කරොති, උබ්බත්තෙත්වා උද්ධමූලකං හෙට්ඨාසාඛං කත්වා පාතනං විය පාරාජිකාපජ්ජනම්පි කරොති, ස්වාක්ඛාතසාසනා නීහරිත්වා කතිපාහෙනෙව ගිහීභාවං පාපෙතීති. එවං එවරූපං පුග්ගලං කිලෙසමාරො අත්තනො වසෙ වත්තෙතීති අත්ථො.

අසුභානුපස්සින්ති දසසු අසුභෙසු අඤ්ඤතරං අසුභං පස්සන්තං පටික්කූලමනසිකාරෙ යුත්තං කෙසෙ අසුභතො පස්සන්තං ලොමෙ නඛෙ දන්තෙ තචං වණ්ණං සණ්ඨානං අසුභතො පස්සන්තං. **ඉන්ද්‍රියෙසූති** ඡසු ඉන්ද්‍රියෙසු. **සුසංවුතන්ති** නිමිත්තාදිගාහරහිතං පිහිතද්වාරං. අමත්තඤ්ඤුතාපටිපක්ඛෙන **භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤුං**. **සද්ධන්ති** කම්මස්ස චෙව ඵලස්ස ච සද්දහනලක්ඛණාය ලොකිකාය සද්ධාය චෙව තීසු වත්ථූසු අවෙච්චප්පසාදසංඛාතාය ලොකුත්තරසද්ධාය ච සමන්නාගතං. **ආරද්ධවීරියන්ති** පග්ගහිතවිරියං පරිපුණ්ණවිරියං. **තං වෙති** තං එවරූපං පුග්ගලං යථා දුබ්බලවාතො සතිකං පහරන්තො එකඝනං සෙලං චාලෙතුං න සක්කොති, තථා අබ්භන්තරෙ උප්පජ්ජමානොපි දුබ්බලකිලෙසමාරො නප්පසහති, ඛොභෙතුං චාලෙතුං නසක්කොතීති අත්ථො.

තාපි ඛො තස්ස පුරාණ දුතියිකායො ථෙරං පරිවාරෙත්වා ත්වං කං ආපුච්ඡිත්වා පබ්බජිතො, ඉදානි ගිහී භවිස්සසීති[1] ආදීනි වත්වා කාසාවං නීහරිතුකාමා අහෙසුං. ථෙරො තාසං ආකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා නිසින්නාසනා වුට්ඨාය ඉද්ධියා උප්පතිත්වා කූටාගාරකණ්ණිකං භින්දිත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා සත්ථරි ගාථං පරියොසාපෙන්තෙව සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං අභිත්ථවන්තො ඔතරිත්වා තථාගතස්ස පාදෙ වන්දි.

ගාථාපරියොසානෙ සම්පත්තභික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීසු පතිට්ඨහිංසූති.

චූලකාල මහාකාල වත්ථු ඡට්ඨං.

---

1. 7.

“අතික්කසාවො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො රාජගහෙ දෙවදත්තස්ස කාසාවලාභං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ ද්වෙ අග්ගසාවකා පඤ්චසතෙ පඤ්චසතෙ අත්තනො පරිවාරෙ ආදාය සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනතො රාජගහං අගමංසු, රාජගහවාසිනො ද්වෙපි තයොපි බහූපි එකතො හුත්වා ආගන්තුකදානං අදංසු. අථෙකදිවසං ආයස්මා සාරිපුත්තො අනුමොදනං කරොන්තො උපාසකා එකො සයං දානං දෙති පරං න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති, නො පරිවාරසම්පදං, එකො සයං න දෙති පරං සමාදපෙති සො

---

1. ම. භවිස්සසි න භවිස්සසී.

නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති නො භොගසම්පදං, එකො සයම්පි න දෙති පරම්පි න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ කඤ්ජිකමත්තම්පි කුච්ඡිපූරං න ලභති අනාථො හොති නිප්පච්චයො. එකො සයම්පි දෙති පරම්පි සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අත්තභාවසතෙපි අත්තභාවසහස්සෙපි අත්තභාවසතසහස්සෙපි භොගසම්පදං චෙව පරිවාරසම්පදඤ්ච ලභතීති එවං ධම්මං දෙසෙසි.

තමෙකො පණ්ඩිතපුරිසො සුත්වා අච්ඡරියා වත භො ධම්මදෙසනා, සුකාරණං කථිතං, මයා ඉමාසං ද්වින්නං සම්පත්තීනං නිප්ඵාදකං කම්මං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා භන්තෙ ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති ථෙරං නිමන්තෙසි; කිත්තකෙහි තෙ භික්ඛූහි අත්ථො උපාසකාති, කිත්තකා පන වො භන්තෙ පරිවාරාති, සහස්සමත්තා උපාසකාති; සබ්බෙහෙව සද්ධිං ස්වෙ භික්ඛං ගණ්හථ භන්තෙති, ථෙරො අධිවාසෙසි. උපාසකො නගරවීථියං චරන්තො අම්ම තාත මයා භික්ඛුසහස්සං නිමන්තිතං තුම්හෙ කිත්තකානං භික්ඛූනං භික්ඛං දාතුං සක්ඛිස්සථ, තුම්හෙ කිත්තකානන්ති සමාදපෙසි. මනුස්සා අත්තනො අත්තනො පහොනකනියාමෙන මයං දසන්නං දස්සාම මයං වීසතියා මයං සතස්සාති ආහංසු. උපාසකො තෙන හි එකස්මිං ඨානෙ සමාගමං කත්වා එකතොව පචිස්සාම,[1] සබ්බෙ තිලතණ්ඩුලසප්පිමධුඵාණිතාදීනි සමාහරථාති එකට්ඨානෙ සමාහරාපෙසි, අථස්ස එකො කුටුම්බිකො සතසහස්සග්ඝනිකං ගන්ධකාසාවවත්ථං දත්වා සචෙ තෙ දානවත්තං නප්පහොති ඉදං විස්සජ්ජෙත්වා ඌනං තං පූරෙය්‍යාසි, සචෙ පහොති යස්සිච්ඡසි තස්ස භික්ඛුනො දදෙය්‍යාසීති ආහ. තස්ස සබ්බං දානවත්තං පහොසි, කිඤ්චි ඌනං නාම නාහොසි, සො මනුස්සෙ පුච්ඡි ඉදං අය්‍යා කාසාවං එකෙන කුටුම්බිකෙන එවං නාම වත්වා දින්නං අතිරෙකං ජාතං කස්ස තං දෙමාති, එකච්චෙ සාරිපුත්තත්ථෙරස්සාති ආහංසු, එකච්චෙ ථෙරො සස්සපාකසමයෙ ආගන්ත්වා ගමනසීලො, දෙවදත්තො අම්හාකං මඞ්ගලාමඞ්ගලෙසු සහායො උදකමණිකො විය නිච්චපතිට්ඨිතො, තස්ස තං දෙමාති ආහංසු. සම්බහුලිකාය කථායපි දෙවදත්තස්ස දාතබ්බන්ති වත්තාරො බහුතරා අහෙසුං, අථ තං දෙවදත්තස්ස අදංසු, සො තං ඡින්දිත්වා සංසිබ්බිත්වා රජිත්වා නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා විචරති, තං දිස්වා මනුස්සා නයිදං දෙවදත්තස්ස අනුච්ඡවිකං, සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස අනුච්ඡවිකං, දෙවදත්තො අත්තනො අනනුච්ඡවිකං නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා විචරතීති වදිංසු.

අථෙකො දිසාවාසිකො භික්ඛු රාජගහා සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කතපටිසන්ථාරො සත්ථාරා ද්වින්නං අග්ගසාවකානං ඵාසු

1. ම. පරිවිසිස්සාම

විහාරං පුච්ඡිතො ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා න ඛො භික්ඛු ඉදානෙවෙසො අත්තනො අනනුච්ඡවිකං වත්ථං ධාරෙති පුබ්බෙපි ධාරෙසි යෙවාති වත්වා අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බාරාණසීවාසී එකො හත්ථිමාරකො හත්ථී මාරෙත්වා මාරෙත්වා දන්තෙ ච නඛෙ ච අන්තානි ච ඝනමංසඤ්ච ආහරිත්වා වික්කිණන්තො ජීවිකං කප්පෙති. අථෙකස්මිං අරඤ්ඤෙ අනෙකසහස්සා හත්ථී ගොචරං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තා පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තතො පට්ඨාය ගච්ඡමානා ගමනාගමනකාලෙ ජණ්ණුකෙහි නිපතිත්වා වන්දිත්වා පක්කමන්ති, එකදිවසං හි හත්ථිමාරකො තං කිරියං දිස්වා අහං ඉමෙ කිච්ඡෙන මාරෙමි, ඉමෙ ච ගමනාගමනකාලෙ පච්චෙකබුද්ධෙ වන්දන්ති කිං නු ඛො දිස්වා වන්දන්තීති චින්තෙන්තො කාසාවන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා මයාපිදානි කාසාවං ලද්ධුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස ජාතස්සරං ඔරුය්හ නහායන්තස්ස තීරෙ ඨපිතෙසු කාසාවෙසු චීවරං ථෙනෙත්වා තෙසං හත්ථීනං ගමනාගමනමග්ගෙ සත්තිං ගහෙත්වා සසීසං පාරුපිත්වා නිසීදති,[1] හත්ථී තං දිස්වා පච්චෙකබුද්ධොති සඤ්ඤාය වන්දිත්වා පක්කමන්ති, සො තෙසං සබ්බපච්ඡතො ගච්ඡන්තං සත්තියා පහරිත්වා මාරෙත්වා දන්තාදීනි ගහෙත්වා සෙසං භූමියං නිඛනිත්වා ගච්ඡති, අපරභාගෙ බොධිසත්තො හත්ථියොනියං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා හත්ථිජෙට්ඨකො යූථපති අහොසි, තදාපි සො තථෙව කරොති, මහාපුරිසො අත්තනො පරිසාය පරිහානිං ඤත්වා කුහිං ඉමෙ හත්ථී ගතා මන්දා ජාතාති පුච්ඡිත්වා න ජානාම සාමීති වුත්තෙ කුහිඤ්චි ගච්ඡන්තා මං අනාපුච්ඡා න ගමිස්සන්ති, පරිපන්ථෙන භවිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ කාසාවං පාරුපිත්වා නිසින්නස්ස සන්තිකා පරිපන්ථෙන භවිතබ්බන්ති පරිසඞ්කිත්වා තං පරිගණ්හිතුං වට්ටතීති සබ්බෙ හත්ථී පුරතො පෙසෙත්වා සයං පච්ඡතො විලම්බමානො ආගච්ඡති, සො සෙසහත්ථීසු වන්දිත්වා ගතෙසු මහාපුරිසං ආගච්ඡන්තං දිස්වා චීවරං සංහරිත්වා සත්තිං විස්සජ්ජි, මහාපුරිසො සතිං උපට්ඨපෙත්වා ආගච්ඡන්තො පච්ඡතො පටික්කමිත්වා සත්තිං වඤ්චෙසි, අථ නං ඉමිනා ඉමෙ හත්ථී නාසිතාති ගණ්හිතුං පක්ඛන්දි, ඉතරො එකං රුක්ඛං පුරතො කත්වා නිලීයි, අථ නං රුක්ඛෙන සද්ධිං සොණ්ඩාය පරික්ඛිපිත්වා ගහෙත්වා භූමියං පොථෙස්සාමීති තෙන නීහරිත්වා දස්සිතං කාසාවං දිස්වා සචාහං ඉමස්මිං දුස්සිස්සාමි අනෙකසහස්සෙසු මෙ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවෙසු ලජ්ජා ච නාම භින්නා භවිස්සතීති අධිවාසෙත්වා තයා මෙ එත්තකා ඉමෙ ඤාතකා නාසිතාති පුච්ඡි, ආම සාමීති වුත්තෙ කස්මා එවං භාරියං කම්මමකාසි, අත්තනො අනනුච්ඡවිකං වීතරාගානං අනුච්ඡවිකං වත්ථං පරිදහිත්වා එවරූපං කම්මං කරොන්තෙන භාරියං තයා කතන්ති

1. ම. නිසීදි.

ToC

එවඤ්ච පන වත්වා උත්තරිම්පි නිග්ගණ්හන්තො–"අනික්කසාවො කාසාවං–පෙ–ස වෙ කාසාවමරහතී"ති වත්වා අයුත්තන්තෙ කතන්ති ආහ.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා තදා හත්ථිමාරකො දෙවදත්තො අහොසි තස්ස නිග්ගාහකො හත්ථිනාගො අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි දෙවදත්තො අත්තනො අනනුච්ඡවිකං වත්ථං ධාරෙසියෙවාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"අනික්කසාවො කාසාවං යො වත්ථං පරිදහෙස්සති,
අපෙතො දමසච්චෙන න සො කාසාවමරහති.

යො ච වන්තකසාවස්ස සීලෙසු සුසමාහිතො,
උපෙතො දමසච්චෙන ස වෙ කාසාවමරහතී"ති.

ඡද්දන්තජාතකෙනාපි ච අයමත්ථො දීපෙතබ්බොති. තත්ථ–**අනික්කසාවොති** කාමරාගාදීහි කසාවෙහි සකසාවො. **පරිදහෙස්සතීති** නිවාසනපාරුපනඅත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිස්සති, "පරිදහිස්සතී"තිපි[1] පාඨො. **අපෙතො දමසච්චෙනාති** ඉන්ද්‍රියදමෙන චෙව පරමත්ථසච්චපක්ඛිකෙන වචීසච්චෙන ච අපෙතො වියුත්තො පරිච්චත්තොති අත්ථො. **න සොති** සො එවරූපො පුග්ගලො කාසාවං පරිදහිතුං නාරහති. **වන්තකසාවස්සාති** චතූහි මග්ගෙහි වන්තකසාවො ඡඩ්ඩිතකසාවො පහීනකසාවො අස්ස. **සීලෙසූති** චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු. **සුසමාහිතොති** සුට්ඨු සමාහිතො සුට්ඨිතො. **උපෙතොති** ඉන්ද්‍රියදමෙන චෙව වුත්තප්පකාරෙන සච්චෙන ච උපගතො. **ස වෙති** සො එවරූපො පුග්ගලො, තං ගන්ධකාසාවවත්ථං අරහතීති.

ගාථාපරියොසානෙ සො දිසාවාසිකො භික්ඛු සොතාපන්නො ජාතො. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසීති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු සත්තමං.

1, 8.

"අසාරෙ සාරමතිනො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අග්ගසාවකෙහි නිවෙදිතං සඤ්ජයස්ස අනාගමනං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බීකථා:–අම්හාකං හි සත්ථා ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛ්‍යෙයානං මත්ථකෙ අමරවතීනගරෙ සුමෙධො නාම බ්‍රාහ්මණකුමාරො හුත්වා සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා මාතාපිතූනං අච්චයෙන අනෙකකොටිසඞ්ඛං ධනං පරිච්චජිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො ඣානාභිඤ්ඤං

---

1. ම. පරිදිස්සතීතිපි.

නිබ්බත්තෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තො දීපඞ්කරදසබලස්ස සුදස්සන විහාරතො රම්මනගරං පවිසනත්ථාය මග්ගං සොධයමානං ජනං දිස්වා[1] සයම්පි එකං පදෙසං ගහෙත්වා තස්මිං අසොධිතෙ යෙව ආගතස්ස සත්ථුනො අත්තානං සෙතුං කත්වා කලලෙ අත්ථරිත්වා[2] සත්ථා සසාවකසඞ්ඝො කලලං අනක්කමිත්වා මං අක්කමන්තො ගච්ඡතූති නිපන්නො, සත්ථාරා තං දිස්වාව බුද්ධඞ්කුරො එස අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛෙය්‍යානං පරියොසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො භවිස්සතීති ව්‍යාකතො. තස්ස සත්ථුනො අපරභාගෙ කොණ්ඩඤ්ඤො මඞ්ගලො සුමනො රෙවතො සොභිතො අනොමදස්සී පදුමො නාරදො පදුමුත්තරො සුමෙධො සුජාතො පියදස්සී අත්ථදස්සී ධම්මදස්සී සිද්ධත්ථො තිස්සො ඵුස්සො විපස්සී සිඛී වෙස්සභූ කකුසන්ධො කොණාගමනො කස්සපොති ලොකං ඔභාසෙත්වා උප්පන්නානං ඉමෙසම්පි තෙවීසතියා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධව්‍යාකරණො දසපාරමියො දසඋපපාරමියො දසපරමත්ථපාරමියො'ති සමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා වෙස්සන්තරත්තභාවෙ ඨිතො පඨවිකම්පනානි මහාදානානි දත්වා පුත්තදාරං පරිච්චජිත්වා ආයුපරියොසානෙ තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා දසසහස්සචක්කවාළදෙවතාහි සන්නිපතිත්වා:-

"කාලොයං තෙ මහාවීර උප්පජ්ජ මාතුකුච්ඡියං,
සදෙවකං තාරයන්තො බුජ්ඣස්සු අමතං පදං"ති

වුත්තෙ[3] පඤ්චමහාවිලොකනානි විලොකෙත්වා තතො චුතො සක්‍යරාජකුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා තත්ථ මහාසම්පත්තියා පරිහරියමානො අනුක්කමෙන භද්‍රයොබ්බනං පත්වා තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු තීසු පාසාදෙසු දෙවලොකසිරිං විය රජ්ජසිරිං අනුභවන්තො උය්‍යානකීළාය ගමනසමයෙ අනුක්කමෙන ජිණ්ණව්‍යාධිමතසඞ්ඛාතෙ තයො දෙවදූතෙ දිස්වා සඤ්ජාතසංවෙගො නිවත්තිත්වා චතුත්ථවාරෙ පබ්බජිතරූපං දිස්වා සාධු පබ්බජ්ජාති පබ්බජ්ජාය රුචිං උප්පාදෙත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා තත්ථ දිවසං ඛෙපෙත්වා මඞ්ගලපොක්ඛරණීතීරෙ නිසින්නො කප්පකවෙසං ගහෙත්වා ආගතෙන විස්සකම්මුනා දෙවපුත්තෙන අලඞ්කතපටියත්තො රාහුලකුමාරස්ස ජාතසාසනං සුත්වා පුත්තසිනෙහස්ස බලවභාවං ඤත්වා යාව ඉදං බන්ධනං න වඩ්ඪති තාවදෙව නං ඡින්දිස්සාමීති චින්තෙත්වා සායං නගරං පවිසන්තො:-

"නිබ්බුතා නූන සා මාතා නිබ්බුතො නූන සො පිතා,
නිබ්බුතා නූන සා නාරී යස්සායං ඊදිසො පතී"ති

කිසාගොතමියා නාම පිතුච්ඡාධීතාය භාසිතං ඉමං ගාථං සුත්වා අහං ඉමාය නිබ්බුතපදං සාවිතොති මුත්තාහාරං ඔමුඤ්චිත්වා තස්සා

1. ම. සොධියමානං දිස්වා. 2. ම. අජිනචම්මං අත්ථරිත්වා.
3. එත්ථ-"කාලං දෙසං ච දීපං ච කුලං මාතරමෙව ච
ඉමෙ පඤ්ච විලොකෙත්වා උප්පජ්ජති මහායසො"ති-මරම්මපොත්ථකෙ දිස්සති.

පෙසෙත්වා අත්තනො භවනං පවිසිත්වා සිරිසයනෙ නිපන්නො[1] නිද්දූපගතානං නාටකිත්ථීනං විප්පකාරං දිස්වා නිබ්බින්නහදයො ඡන්නං උට්ඨාපෙත්වා කන්ථකං ආහරාපෙත්වා කන්ථකං ආරුය්හ ඡන්නසහායො දසසහස්සචක්කවාළදෙවතාහි පරිවුතො මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිත්වා අනොමානාමනදීතීරෙ පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන රාජගහං ගන්ත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩවපබ්බතපබ්භාරෙ නිසින්නො මගධරඤ්ඤා රජ්ජෙන නිමන්තියමානො තං පටික්ඛිපිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අත්තනො විජිතං ආගමනත්ථාය තෙන ගහිතපටිඤ්ඤො ආළාරඤ්ච උද්දකඤ්ච උපසංකමිත්වා තෙසං සන්තිකෙ අධිගතවිසෙසං අදිස්වා අනලං කරිත්වා[2] ඡබ්බස්සානි මහාපධානං පදහිත්වා විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ පාතොව සුජාතාය දින්නපායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා නෙරඤ්ජරාය නදියා සුවණ්ණපාතිං පවාහෙත්වා නෙරඤ්ජරාය නදියා තීරෙ මහාවනසණ්ඩෙ නානාසමාපත්තීහි දිවසභාගං වීතිනාමෙත්වා සායණ්හසමයෙ සොත්ථියෙන දින්නං තිණං ගහෙත්වා කාලෙන නාගරාජෙන අභිත්ථුතගුණො බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ තිණානි සන්ථරිත්වා න තාවිමං පල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමි යාව මෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතීති පටිඤ්ඤං කත්වා පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදිත්වා සුරියෙ අනත්ථමිතෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසඤාණං මජ්ඣිමයාමෙ චුතූපපාතඤාණං පත්වා පච්ඡිමයාමාවසානෙ පච්චයාකාරෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා දසබලචතුවෙසාරජ්ජාදිසබ්බගුණපතිමණ්ඩිතං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ වීතිනාමෙත්වා අට්ඨමෙ සත්තාහෙ අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසින්නො ධම්මගම්භීරතාපච්චවෙක්ඛණෙන අප්පොස්සුක්කතං ආපජ්ජමානො දසසහස්සචක්කවාළමහාබ්‍රහ්මපරිවාරෙන සහම්පතිබ්‍රහ්මුනා ආයාචිතධම්මදෙසනො බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙත්වා බ්‍රහ්මුනො ච අජ්ඣෙසනං අධිවාසෙත්වා කස්ස නු ඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යන්ති ඔලොකෙන්තො ආළාරුද්දකානං කාලකතභාවං ඤත්වා පඤ්චවග්ගියානං භික්ඛූනං බහූපකාරතං අනුස්සරිත්වා උට්ඨායාසනා කාසිපුරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ උපකෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා ආසාළ්හපුණ්ණමදිවසෙ ඉසිපතනෙ මිගදායෙ පඤ්චවග්ගියානං වසනට්ඨානං පත්වා තෙ අනනුච්ඡවිකෙන සමුදාචාරෙන සමුදාචරන්තෙ සඤ්ඤාපෙත්වා අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤප්පමුඛෙ අට්ඨාරසබ්‍රහ්මකොටියො අමතපානං පායෙන්තො ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො පඤ්චමියං පක්ඛස්ස සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තං දිවසමෙව යසස්ස කුලපුත්තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා තං රත්තිභාගෙ නිබ්බිජ්ජිත්වා ගෙහං පහාය නික්ඛන්තං එහි යසාති පක්කොසිත්වා තස්මිඤ්ඤෙව රත්තිභාගෙ සොතාපත්තිඵලං පාපෙත්වා පුන දිවසෙ අරහත්තං පාපෙසි. අපරෙපි තස්ස සහායකෙ චතුපණ්ණාසජනෙ එහිභික්ඛුපබ්බජ්ජාය පබ්බාජෙත්වා අරහත්තං පාපෙසි.

1. ම. සී. නිසින්නො.   2. ම. අධිගතවිසෙසං අනලං කරිත්වා.

එවං ලොකෙ එකසට්ඨියා අරහන්තෙසු ජාතෙසු වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා චරථ භික්ඛවෙ චාරිකන්ති සට්ඨිභික්ඛූ දිසාසු පෙසෙත්වා සයං උරුවෙලං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කප්පාසිකවනසණ්ඩෙ තිංසජනෙ භද්දවග්ගියකුමාරෙ විනෙසි. තෙසු සබ්බපච්ඡිමකො සොතාපන්නො සබ්බුත්තමො අනාගාමී අහොසි, තෙපි සබ්බෙ එහිභික්ඛුභාවෙනෙව පබ්බාජෙත්වා දිසාසු පෙසෙත්වා සයං උරුවෙලං ගන්ත්වා අඩ්ඪුඩ්ඪානි පාටිහාරියසහස්සානි දස්සෙත්වා උරුවෙලකස්සපාදයො සහස්සජටිලපරිවාරෙ තෙභාතිකජටිලෙ විනෙත්වා එහිභික්ඛුභාවෙනෙව පබ්බාජෙත්වා ගයාසීසෙ නිසීදාපෙත්වා ආදිත්තපරියායදෙසනාය අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තෙන අරහන්තසහස්සෙන පරිවුතො බිම්බිසාරරඤ්ඤො දින්නං පටිඤ්ඤං මොචෙස්සාමීති රාජගහනගරූපචාරෙ ලට්ඨිවනුය්‍යානං ගන්ත්වා සත්ථා කිර ආගතොති සුත්වා ද්වාදසනහුතෙහි බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙහි සද්ධිං ආගතස්ස රඤ්ඤො මධුරධම්මකථං කථෙන්තො රාජානං එකාදසහි නහුතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එකනහුතං සරණෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා පුනදිවසෙ සක්කෙන දෙවරඤ්ඤා මාණවකවණ්ණං ගහෙත්වා අභිත්ථුතගුණො රාජගහනගරං පවිසිත්වා තත්ථෙව වාසං කප්පෙසි. තත්ථ තං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා උපසංකමිංසු.

තත්‍රාපි අයං ආනුපුබ්බිකථා:- අනුප්පන්නෙ යෙව හි බුද්ධෙ රාජගහතො අවිදූරෙ උපතිස්සගාමො කොලිතගාමොති ද්වෙ බ්‍රාහ්මණගාමා අහෙසුං. තෙසු උපතිස්සගාමෙ රූපසාරියා නාම බ්‍රාහ්මණියා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතදිවසෙ යෙව කොලිතගාමෙ මොග්ගලියා නාම බ්‍රාහ්මණියාපි ගබ්භො පතිට්ඨාසි. තානි කිර ද්වෙපි කුලානි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ආබද්ධපටිබද්ධසහායකානෙව. තාසං ද්වින්නම්පි එකදිවසමෙව ගබ්භපරිහාරං අදංසු, තා උභොපි දසමාසච්චයෙන පුත්තෙ විජායිංසු, නාමගහණදිවසෙ සාරියා බ්‍රාහ්මණියා පුත්තස්ස උපතිස්සගාමකෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා උපතිස්සොති නාමං කරිංසු, ඉතරස්ස කොලිතගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා කොලිතොති නාමං කරිංසු. තෙ උභොපි වුද්ධිමන්වාය සබ්බසිප්පානං පාරං අගමංසු, උපතිස්සමාණවස්ස කීළනත්ථාය නදිං වා උය්‍යානං වා ගමනකාලෙ පඤ්චසුවණ්ණසිවිකාසතානි පරිවාරානි හොන්ති. කොලිතමාණවස්ස පඤ්ච ආජඤ්ඤරථසතානි. ද්වෙපි ජනා පඤ්ච පඤ්ච මාණවකසතපරිවාරා හොන්ති, රාජගහෙ ච අනුසංවච්ඡරං ගිරග්ගසමජ්ජං නාම හොති, තෙසං ද්වින්නම්පි එකට්ඨානෙ යෙව මඤ්චං බන්ධන්ති, ද්වෙපි එකතොව නිසීදිත්වා සමජ්ජං පස්සන්තා හසිතබ්බට්ඨානෙ හසන්ති, සංවෙගට්ඨානෙ සංවිජ්ජන්ති, දායං දාතුං යුත්තට්ඨානෙ දායං දෙන්ති, තෙසං ඉමිනාව නියාමෙන එකදිවසං සමජ්ජං පස්සන්තානං පරිපාකගතත්තා ඤාණස්ස පුරිමෙසු දිවසෙසු විය හසිතබ්බට්ඨානෙ හාසො වා සංවෙගට්ඨානෙ සංවෙගජනනං වා දාතුං යුත්තට්ඨානෙ දානං වා

නාහොසි. තෙපි පන ජනා එවං චින්තයිංසු–කිං එත්ථ ඔලොකෙතබ්බං අත්ථි, සබ්බෙපිමෙ අප්පත්තෙ වස්සසතෙ අප්පණ්ණත්තිකභාවං ගමිස්සන්ති, අම්හෙහි පන එකං මොක්ඛධම්මං පරියෙසිතුං වට්ටතීති ආරම්මණං ගහෙත්වා නිසීදිංසු. තතො කොලිතො උපතිස්සං ආහ–සම්ම උපතිස්ස න ත්වං අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු විය හට්ඨපහට්ඨො, අනත්තමනධාතුකොසි, කිං තෙ සල්ලක්ඛිතන්ති. සම්ම කොලිත එතෙසං ඔලොකනෙ සාරො නාම නත්ථි, නිරත්ථකමෙතං අත්තනො මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං වට්ටතීති ඉදං චින්තයන්තො නිසින්නොම්හි, ත්වං පන කස්මා අනත්තමනොති, සොපි තථෙව ආහ. අථස්ස අත්තනා සද්ධිං එකජ්ඣාසයතං ඤත්වා උපතිස්සො ආහ–අම්හාකං උභින්නම්පි සුචින්තිතං, මොක්ඛධම්මං පන ගවෙසන්තෙහි එකා පබ්බජ්ජා ලද්ධුං වට්ටති, කස්ස සන්තිකෙ පබ්බජාමාති. තෙන ඛො පන සමයෙන සඤ්ජයො නාම පරිබ්බාජකො රාජගහෙ පටිවසති මහතියා පරිබ්බාජකපරිසාය සද්ධිං, තෙ තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති පඤ්ච මාණවකසතානි සිවිකා ච රථෙ ච ගහෙත්වා ගච්ඡථාති උය්‍යොජෙත්වා පඤ්චහිපි සතෙහි සද්ධිං සඤ්ජයස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු, තෙසං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සඤ්ජයො අතිරෙකලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො අහොසි. තෙ කතිපාහෙනෙව සබ්බං සඤ්ජයස්ස සමයං පරිමද්දිත්වා ආචරිය තුම්හාකං ජානනසමයො එත්තකොව උදාහු උත්තරිම්පි අත්ථීති පුච්ඡිංසු, එත්තකොව; සබ්බං තුම්හෙහි ඤාතන්ති වුත්තෙ චින්තයිංසු, එවං සති ඉමස්ස සන්තිකෙ බ්‍රහ්මචරියවාසො නිරත්ථකො, මයං යං මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං නික්ඛන්තා තං ඉමස්ස සන්තිකෙ උප්පාදෙතුං න සක්කොම, මහා ඛො පන ජම්බුදීපො ගාමනිගමරාජධානියො චරන්තා අද්ධා මොක්ඛධම්මදෙසකං කඤ්චි ආචරියං ලභිස්සාමාති තතො පට්ඨාය යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතසමණබ්‍රාහ්මණා අත්ථීති වදන්ති තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා සාකච්ඡං කරොන්ති, තෙහි පුට්ඨපඤ්හං අඤ්ඤෙ කථෙතුං න සක්කොන්ති, තෙ පන තෙසං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්ති. එවං සකලජම්බුදීපං පරිග්ගණ්හිත්වා නිවත්තිත්වා සකට්ඨානමෙව ආගන්ත්වා සම්ම කොලිත අම්හෙසු යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති සො ඉතරස්ස ආරොචෙතූති කතිකං අකංසු, එවං තෙසු කතිකං කත්වා විහරන්තෙසු සත්ථා වුත්තානුක්කමෙන රාජගහං පත්වා වෙළුවනං පටිග්ගහෙත්වා වෙළුවනෙ විහරති, තදා චරථ භික්ඛවෙ චාරිකං බහුජනහිතායාති රතනත්තයගුණප්පකාසනත්ථං උය්‍යොජිතානං (එක) සට්ඨියා අරහන්තානං අන්තරෙ පඤ්චවග්ගියානං අබ්භන්තරො අස්සජිමහාථෙරො පටිනිවත්තිත්වා රාජගහං ආගතො පුන දිවසෙ පාතොව පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි, තස්මිං සමයෙ උපතිස්සපරිබ්බාජකො පාතොව භත්තකිච්චං කත්වා පරිබ්බාජකාරාමං ගච්ඡන්තො ථෙරං දිස්වා චින්තෙසි, මයා එවරූපො නාම පබ්බජිතො න දිට්ඨපුබ්බො යෙව, යෙ ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමා

පන්නා, අයං තෙසං භික්ඛූනං අඤ්ඤතරො, යන්නූනාහං ඉමං භික්ඛුං උපසංකමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යං කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො කො වා තෙ සත්ථා කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසීති, අථස්ස එතද හොසි, අකාලො ඛො ඉමං භික්ඛුං පඤ්හං පුච්ඡිතුං අන්තරඝරං පවිට්ඨො පිණ්ඩාය චරති, යන්නූනාහං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධෙය්‍යං, අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගන්ති[1] සො ථෙරං ලද්ධ පිණ්ඩපාතං අඤ්ඤතරං ඔකාසං ගච්ඡන්තං දිස්වා නිසීදිතුකාමතං චස්ස ඤත්වා අත්තනො පරිබ්බාජකපීඨකං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි, භත්ත කිච්චපරියොසානෙ පිස්ස අත්තනො කුණ්ඩිකාය උදකං අදාසි, එවං ආචරියවත්තං කත්වා කතභත්තකිච්චෙන ථෙරෙන සද්ධිං මධුරපටි සන්ථාරං කත්වා එවමාහ, විප්පසන්නානි ඛො පන තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රි යානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො, කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො, කො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙ සීති පුච්ඡි, ථෙරො චින්තෙසි ඉමෙ පරිබ්බාජකා නාම සාසනස්ස පටි පක්ඛභූතා ඉමස්ස සාසනෙ ගම්භීරතං දස්සෙස්සාමීති අත්තනො නවකභාවං දස්සෙන්තො ආහ–අහං ඛො ආවුසො නවො, අචිරපබ්බ ජිතො අධුනාගතො ඉමං ධම්මවිනයං න තාවාහං සක්ඛිස්සාමි විත්ථා රෙන ධම්මං දෙසෙතුන්ති. පරිබ්බාජකො–අහං උපතිස්සො නාම, ත්වං යථාසත්තියා අප්පං වා බහුං වා වදතු, එතං නයසතෙන නය සහස්සෙන පටිවිජ්ඣිතුං මය්හං භාරොති චින්තෙත්වා ආහ:–

“අප්පං වා බහුං වා භාසස්සු අත්ථඤ්ඤෙව මෙ බ්‍රෑහි,
අත්ථෙනෙව මෙ අත්ථො කිං කාහති ව්‍යඤ්ජනං බහු”න්ති.

එවං වුත්තෙ ථෙරො “යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා”ති ගාථං ආහ. පරිබ්බාජකො පඨමපදද්වයමෙව සුත්වා සහස්සනයසම්පන්නෙ සොතා පත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, ඉතරං පදද්වයං සොතාපන්නකාලෙ නිට්ඨාපෙසි, සොපි සොතාපන්නො හුත්වා උපරිවිසෙසෙ අප්පවත්තන්තෙ භවිස්සති එත්ථ කාරණන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා ථෙරං ආහ–භන්තෙ මා උපරි ධම්ම දෙසනං වඩ්ඪයිත්ථ එත්තකමෙව හොතු, කුහිං අම්හාකං සත්ථා වස තීති, වෙළුවනෙ ආවුසොති, තෙන හි භන්තෙ තුම්හෙ පුරතො යාථ, මය්හං එකො සහායකො අත්ථි අම්හෙහි ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කතිකා කතා–යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති සො ආරොචෙතූති; අහං තං පටිඤ්ඤං මොචෙත්වා සහායකං ගහෙත්වා තුම්හාකං ගතමග්ගෙනෙව සත්ථු සන්තිකං ආගමිස්සාමීති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරස්ස පාදෙසු නිපතිත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා පරිබ්බා ජකාරාමාභිමුඛො අගමාසි. කොලිතපරිබ්බාජකො තං දූරතොව ගච්ඡන්තං දිස්වා අජ්ජ මය්හං සහායකස්ස මුඛවණ්ණො න අඤ්ඤදිව සෙසු විය, අද්ධා තෙන අමතං අධිගතං භවිස්සතීති අමතාධිගමං පුච්ඡි, සො පිස්ස ආමාවුසො අමතමධිගතන්ති පටිජානිත්වා තමෙව

1. “පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි” (මරම්මපොත්ථකෙ දිස්සති.)

ගාථං අභාසි, ගාථාපරියොසානෙ කොලිතො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා ආහ–කුහිං කිර සම්ම අම්හාකං සත්ථා වසතීති, වෙළුවනෙ කිර සම්ම, එවං නො ආචරියෙන අස්සජිත්ථෙරෙන කථිතන්ති, තෙන හි සම්ම ආයාම සත්ථාරං පස්සිස්සාමාති. සාරිපුත්තත්ථෙරො ච නාමෙස සදාපි ආචරියපූජකොව, තස්මා සහායකං එවමාහ සම්ම අම්හෙහි අමතං අධිගතං අම්හාකං ආචරියස්ස සඤ්ජයපරිබ්බාජකස්සාපි කථෙස්සාම බුජ්ඣමානො පටිවිජ්ඣිස්සති අප්පටිවිජ්ඣන්තො අම්හාකං සද්දහිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සති, බුද්ධානං දෙසනං සුත්වා මග්ගඵලපටිවෙධං කරිස්සතීති, තතො ද්වෙපි ජනා සඤ්ජයස්ස සන්තිකං අගමංසු, සඤ්ජයො තෙ දිස්වාව කිං තාතා කොචි වො අමතමග්ගදෙසකො ලද්ධොති පුච්ඡි, ආම ආචරිය ලද්ධො, බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නො ධම්මො උප්පන්නො සඞ්ඝො උප්පන්නො තුම්හෙ තුච්ඡෙ අසාරෙ විචරථ, එථ සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති, ගච්ඡථ තුම්හෙ අහං න සක්ඛිස්සාමීති, කිං කාරණාති, අහං මහාජනස්ස ආචරියො හුත්වා විචරිං, තස්ස මෙ අන්තෙවාසිභාවො චාටියා උදඤ්චනභාවප්පත්ති විය හොති, න සක්ඛිස්සාමහං අන්තෙවාසිකවාසං වසිතුන්ති. මා එවං කරිත්ථ ආචරියාති, හොතු තාතා ගච්ඡථ තුම්හෙ නාහං සක්ඛිස්සාමීති, ආචරිය ලොකෙ බුද්ධස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය මහාජනො ගන්ධමාලාදිහත්ථො ගන්ත්වා තමෙව පූජෙස්සති, මයම්පි තත්ථෙව ගමිස්සාම තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති, තාතා කින්නු ඛො ඉමස්මිං ලොකෙ දන්ධා බහූ උදාහු පණ්ඩිතාති, දන්ධා ආචරිය බහූ පණ්ඩිතා නාම කතිපයා[1] එව හොන්තීති, තෙන හි තාතා පණ්ඩිතා පණ්ඩිතා සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගමිස්සන්ති, දන්ධා දන්ධස්ස මම සන්තිකං ආගමිස්සන්ති, ගච්ඡථ තුම්හෙ නාහං ගමිස්සාමීති. තෙ පඤ්ඤායිස්සථ තුම්හෙ ආචරියාති පක්කමිංසු. තෙසු ගච්ඡන්තෙසු සඤ්ජයස්ස පරිසා භිජ්ජි, තස්මිං ඛණෙ ආරාමො තුච්ඡො අහොසි, සො තුච්ඡං ආරාමං දිස්වා උණ්හං ලොහිතං ඡඩ්ඩෙසි, තෙහිපි සද්ධිං ගච්ඡන්තෙසු පඤ්චසු පරිබ්බාජකසතෙසු සඤ්ජයස්ස[2] අඩ්ඪතෙය්‍යසතානි නිවත්තිංසු, තෙ අත්තනො අන්තෙවාසිකෙහි අඩ්ඪතෙය්‍යෙහි පරිබ්බාජකසතෙහි සද්ධිං වෙළුවනං අගමංසු, සත්ථා චතුපරිසමජ්ඣෙ නිසින්නො ධම්මං දෙසෙන්තො තෙ දූරතොව දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි එතෙ භික්ඛවෙ ද්වෙ සහායකා ආගච්ඡන්ති කොලිතො ච උපතිස්සො ච, එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං භද්දයුගන්ති, තෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, තෙ භගවන්තං එතදවොචුං–ලභෙය්‍යාම මයං භන්තෙ භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං ලභෙය්‍යාම උපසම්පදන්ති. එථ භික්ඛවොති භගවා අවොච, ස්වාක්ඛාතො ධම්මො චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායාති. සබ්බෙ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය අහෙසුං.

1. ම. කදචි.   2. මු. සඤ්ජයන්ති

අථ නෙසං පරිසාය චරිතවසෙන සත්ථා ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙසි, ඨපෙත්වා ච අග්ගසාවකෙ අවසෙසා අරහත්තං පාපුණිංසු, අග්ගසාවකානං පන උපරි මග්ගත්තයකිච්චං න නිට්ඨාසි, කිං කාරණා? සාවකපාරමීඤාණස්ස මහන්තතාය. අථායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො පබ්බජිතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ මගධරට්ඨෙ කල්ලවාළගාමකං උපනිස්සාය විහරන්තො ථිනමිද්ධෙ ඔක්කමන්තෙ සත්ථාරා සංවෙජිතො ථිනමිද්ධං විනොදෙත්වා තථාගතෙන දින්නං ධාතුකම්මට්ඨානං සුණන්තොව උපරි මග්ගත්තයකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො; සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පබ්බජිතදිවසතො අඩ්ඪමාසං අතික්කමිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං තමෙව රාජගහං උපනිස්සාය සූකරඛතලෙනෙ විහරන්තො අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස දීඝනඛපරිබ්බාජකස්ස වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ දෙසියමානෙ සුත්තානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා පරස්ස වඩ්ඪිතං භත්තං භුඤ්ජන්තො විය සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො. නනු චායස්මා මහාපඤ්ඤො? අථ කස්මා මහාමොග්ගල්ලානතො චිරතරෙන සාවකපාරමීඤාණං පාපුණීති?, පරිකම්මමහන්තතාය, යථා හි දුග්ගතමනුස්සා යත්ථ කත්ථචි ගන්තුකාමා ඛිප්පමෙව නික්ඛමන්ති, රාජූනං පන හත්ථිවාහනකප්පනාදිමහන්තං පරිකම්මං ලද්ධුං වට්ටතීති, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. තං දිවසමෙව පන සත්ථා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය වෙළුවනෙ සාවකසන්නිපාතං කත්වා ථෙරානං අග්ගසාවකට්ඨානං දත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසි, භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු, සත්ථා මුඛොලොකනෙන භික්ඛං දෙති, අග්ගසාවකට්ඨානං දෙන්තෙන නාම පඨමං පබ්බජිතානං පඤ්චවග්ගියානං දාතුං වට්ටති, එතෙ අනොලොකෙන්තෙන යසත්ථෙරපමුඛානං පඤ්චපණ්ණාසාය භික්ඛූනං දාතුං වට්ටති, එතෙ අනොලොකෙන්තෙන භද්දවග්ගියානං, එතෙ අනොලොකෙන්තෙන උරුවෙලකස්සපාදීනං තෙභාතිකානං දාතුං වට්ටති, එත්තකෙ පහාය සබ්බපච්ඡා පබ්බජිතානං අග්ගසාවකට්ඨානං දෙන්තෙන මුඛං ඔලොකෙත්වා දින්නන්ති වදිංසු. සත්ථා කිං කථෙථ භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාමාති වුත්තෙ නාහං භික්ඛවෙ මුඛං ඔලොකෙත්වා භික්ඛං දෙමි, එතෙසං පන අත්තනා අත්තනා පත්ථිතපත්ථිතමෙව දෙමි. අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤො හි එකස්මිං සස්සෙ නවවාරෙ අග්ගසස්සදානානි දෙන්තො න අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙත්වා අදාසි, අග්ගධම්මං පන අරහත්තං සබ්බපඨමං පටිවිජ්ඣිතුං පත්ථෙත්වා අදාසීති, කදා පන· භගවාති. සුණිස්සථ භික්ඛවෙති, ආම භන්තෙති; භගවා අතීතං ආහරි.

භික්ඛවෙ ඉතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සී භගවා ලොකෙ උදපාදි, තදා මහාකාලො චූළකාලොති ද්වෙ භාතිකා කුටුම්බිකා මහන්තං සාලික්ඛෙත්තං වපාපෙසුං, අථෙකදිවසං චූළකාලො සාලික්ඛෙත්තං ගන්ත්වා එකං සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ඛාදි, තං අතිමධුරං අහොසි, සො බුද්ධපමුඛස්ස සාලිගබ්භදානං දාතුකාමො හුත්වා ජෙට්ඨකභාතිකං උප

සංකමිත්වා භාතික සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා බුද්ධානං අනුච්ඡවිකං කත්වා පචාපෙත්වා දානං දෙමාති ආහ. කිං වදෙසි තාත සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා දානං නාම නෙව අතීතෙ භූතපුබ්බං න අනාගතෙ භවිස්සති මා සස්සං නාසයීති වුත්තොපි සො පුනප්පුනං යාචියෙව, අථ නං භාතා තෙන හි ඛෙත්තං ද්වෙ කොට්ඨාසෙ කත්වා මම කොට්ඨාසං අනාමසිත්වා අත්තනො ඛෙත්තකොට්ඨාසෙ යං ඉච්ඡසි තං කරොහීති ආහ. සො සාධූති ඛෙත්තං විභජිත්වා බහු මනුස්සෙ හත්ථකම්මං යාචිත්වා සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා නිරුදකෙ ඛීරෙ[1] පචාපෙත්වා සප්පිමධුසක්ඛරාහි යොජෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ ඉදං භන්තෙ මම අග්ගදානං අග්ගධම්මස්ස සබ්බපඨමං පටිවෙධාය සංවත්තතූති ආහ. සත්ථා එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි. සො පච්ඡා ඛෙත්තං ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො සකලක්ඛෙත්තෙ කණ්ණිකබද්ධෙහි විය සාලිසීසෙහි සඤ්ඡන්නං දිස්වා පඤ්චවිධපීතිං පටිලභිත්වා ලාභා වත මෙති චින්තෙත්වා පුථුකකාලෙ පුථුකග්ගං නාම අදාසි, ගාමවාසීහි සද්ධිං අග්ගසස්සදානං නාම අදාසි, ලායනෙ ලායග්ගං, වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං, කලාපාදීසු කලාපග්ගං, ඛලග්ගං, ඛලභණ්ඩග්ගං[2] කොට්ඨග්ගන්ති, එවං එකස්සෙව නවවාරෙ අග්ගදානං අදාසි; තස්ස සබ්බවාරෙ ගහිතගහිතට්ඨානං පරිපූරි, සස්සං අතිරෙකං උට්ඨානසම්පන්නං අහොසි. ධම්මො හි නාමෙස අත්තානං රක්ඛන්තං රක්ඛති. තෙනාහ භගවා:-

"ධම්මො හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං
ධම්මො සුචිණ්ණො සුඛමාවහාති,
එසානිසංසො ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ
න දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරී"ති.

එවමෙස විපස්සීසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ අග්ගධම්මං පඨමං පටිවිජ්ඣිතුං පත්ථෙන්තො නවවාරෙ අග්ගදානානි අදාසි. ඉතො සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ පන හංසවතීනගරෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙපි සත්තාහං මහාදානං දත්වා තස්ස භගවතො පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා අග්ගධම්මස්ස පඨමං පටිවිජ්ඣනත්ථමෙව පත්ථනං ඨපෙසි. ඉති ඉමිනා පත්ථිතමෙව මයා දින්නං, නාහං මුඛං ඔලොකෙත්වා දම්මීති.

යසකුලපුත්තපමුඛා පඤ්චපඤ්ඤාසජනා කිං කම්මං කරිංසු භන්තෙති? එතෙපි එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ අරහත්තං පත්ථෙන්තා බහුං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා අපරභාගෙ අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ සහායකා හුත්වා වග්ගබන්ධනෙන පුඤ්ඤානි කරොන්තා අනාථමතසරීරානි පටිජග්ගන්තා විචරිංසු, තෙ එකදිවසං සගබ්භං ඉත්ථිං කාලකතං දිස්වා ඣාපෙස්සාමාති සුසානං හරිංසු,එතෙසු පඤ්චජනෙ තුම්හෙ ඣාපෙථාති සුසානෙ ඨපෙත්වා සෙසා ගාමං පවිට්ඨා, යසදාරකො තං සරීරං

1. ම. නිරුදකෙන ඛීරෙන. 2. ම. මද්දනග්ගං, මිනග්ගං.

සූලෙහි විජ්ඣිත්වා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා ඛාපෙන්තො අසුභසඤ්ඤං පටිලභි, ඉතරෙසම්පි චතුන්නං ජනානං පස්සථ භො ඉමං සරීරං තත්ථ තත්ථ විද්ධස්තචම්මං කබරගොරූපං විය අසුචිං දුග්ගන්ධං පටිකූලන්ති දස්සෙසි. තෙපි තත්ථ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිංසු, තෙ පඤ්චපි ජනා ගාමං ගන්ත්වා සෙසසහායකානං කථයිංසු, යසො පන දාරකො ගෙහං ගන්ත්වා මාතාපිතුන්නඤ්ච භරියාය ච කථෙසි, තෙ සබ්බෙපි අසුභං භාවයිංසු, ඉදමෙතෙසං පුබ්බකම්මං. තෙනෙව[1] යසස්ස ඉත්ථාගාරෙ සුසානසඤ්ඤා උප්පජ්ජි, තාය[2] ච උපනිස්සය සම්පත්තියා සබ්බෙසං විසෙසාධිගාමො නිබ්බත්ති. එවං ඉමෙපි අත්තනා පත්ථිතමෙව ලභිංසු, නාහං මුඛං ඔලොකෙත්වා දම්මීති.

භද්දවග්ගියසහායකා පන කිං කම්මං කරිංසු භන්තෙති? එතෙපි පුබ්බබුද්ධානං සන්තිකෙ අරහත්තං පත්ථෙත්වා පුඤ්ඤානි කත්වා අපරභාගෙ අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ තිංසධුත්තා හුත්වා තුණ්ඩිලොවාදං සුත්වා සට්ඨිවස්සසහස්සානි පඤ්චසීලානි රක්ඛිංසු. එවං ඉමෙපි අත්තනා පත්ථිතමෙව ලභිංසු, නාහං මුඛං ඔලොකෙත්වා දම්මීති.

උරුවෙලකස්සපාදයො පන භන්තෙ කිං කරිංසූති. තෙපි අරහත්තමෙව පත්ථෙත්වා පුඤ්ඤානි කරිංසු. ඉතො හි ද්වෙනවුතිකප්පෙ තිස්සො ඵුස්සොති ද්වෙ බුද්ධා උප්පජ්ජිංසු, ඵුස්සබුද්ධස්ස මහින්දො නාම රාජා පිතා අහොසි, තස්මිං පන සම්බොධිං පත්තෙ රඤ්ඤො කණිට්ඨපුත්තො අග්ගසාවකො පුරොහිතපුත්තො දුතියසාවකො අහොසි. රාජා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා ජෙට්ඨපුත්තො මෙ බුද්ධො කණිට්ඨපුත්තො අග්ගසාවකො පුරොහිතපුත්තො දුතියසාවකොති තෙ ඔලොකෙත්වා මමෙව බුද්ධො මමෙව ධම්මො මමෙව සඞ්ඝොති "නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා"ති තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙත්වා සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා භන්තෙ ඉදානි මෙ නවුතිවස්සසහස්සපරිමාණස්ස ආයුනො කොටියං නිසීදිත්වා නිද්දායනකාලො විය, අඤ්ඤස්සං ගෙහද්වාරං අගන්ත්වා යාවාහං ජීවාමි තාව මෙ චත්තාරො පච්චයෙ අධිවාසෙථාති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා නිබද්ධං බුද්ධුපට්ඨානං කරොති, රඤ්ඤො පන අපරෙපි තයො පුත්තා අහෙසුං, තෙසු ජෙට්ඨස්ස පඤ්චයොධසතානි පරිවාරා, මජ්ඣිමස්ස තීනි, කණිට්ඨස්ස ද්වෙ. තෙ මයම්පි භාතිකං භොජෙස්සාමාති පිතරං ඔකාසං යාචිත්වා අලභමානා පුනප්පුනං යාචන්තාපි අලභිත්වා පච්චන්තෙ කුපිතෙ තස්ස වූපසමනත්ථාය පෙසිතා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා පිතුසන්තිකං ආගමිංසු, අථ නෙ පිතා ආලිඞ්ගිත්වා සීසෙ චුම්බිත්වා වරං වො තාතා දම්මීති ආහ. තෙ සාධු දෙවාති වරං ගහිතකං කත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන පිතරා ගණ්හථ තාතා වරන්ති වුත්තා දෙව අම්හාකං අඤ්ඤෙන කෙනචි අත්ථො නත්ථි ඉතො පට්ඨාය මයං භාතිකං

1. ම. එතෙනෙව. 2. ම. එතාය.

භොජෙස්සාම ඉමං නො වරං දෙහීති ආහංසු. න දෙමි තාතාති. නිච්චකාලං අදෙන්තා සත්තසංවච්ඡරන්ති දෙථාති, න දෙමි තාතාති. තෙනහි ඡ පඤ්ච චත්තාරි තීණි ද්වෙ එකං සංවච්ඡරං සත්ත මාසෙ ඡ මාසෙ පඤ්ච මාසෙ චත්තාරො මාසෙ තයො මාසෙ දෙථාති, න දෙමි තාතාති. හොතු දෙව එකෙකස්ස නො එකෙකං මාසං කත්වා තයො මාසෙ දෙථාති, සාධු තාතා තෙනහි තයො මාසෙ භොජෙථාති. තෙසං පන තිණ්ණම්පි එකොව කොට්ඨාගාරිකො එකො ආයුත්තකො, තස්ස චාදසනහුතං පුරිසපරිවාරො,[1] තෙ තෙ පක්කොසාපෙත්වා මයං ඉමං තෙමාසං දසසීලානි ගහෙත්වා ද්වෙ කාසායානි නිවාසෙත්වා සත්ථාරා සහවාසං වසිස්සාම, තුම්හෙ එත්තකං නාම දානවත්තං ගහෙත්වා දෙවසිකං නවුතිසහස්සානං භික්ඛූනං සොළසසහස්සස්ස ච නො සබ්බං ඛාදනීයං භොජනීයං සංවත්තෙය්‍යාථ, මයං හි ඉතො පට්ඨාය න කිඤ්චි වක්ඛාමාති වදිංසු. තෙ තයොපි ජනා පරිවාරක පුරිසසහස්සං ගහෙත්වා දසසීලානි සමාදාය කාසාවනිවත්ථා විහාරෙයෙව වසිංසු, කොට්ඨාගාරිකො ච ආයුත්තකො ච එකතො හුත්වා තිණ්ණං භාතිකානං කොට්ඨාගාරෙහි වාරෙන වාරෙන දානවත්තං ගහෙත්වා දානං දෙන්ති, කම්මකාරානං පන පුත්තා යාගුභත්තාදීනං පන අත්ථාය රොදන්ති, තෙ තෙසං භික්ඛුසඞ්ඝෙ අනාගතෙයෙව යාගුභත්තාදීනි දෙන්ති, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස භත්තකිච්චාවසානෙ කිඤ්චි අතිරෙකං න භූතපුබ්බං, තෙ අපරභාගෙ දාරකානං දෙමාති අත්තනාපි ගහෙත්වා ඛාදිංසු, මනුඤ්ඤං ආහාරං දිස්වා අධිවාසෙතුං නාසක්ඛිංසු, තෙ පන චතුරාසීතිසහස්සා අහෙසුං, තෙ සඞ්ඝස්ස දින්නදානවත්තං ඛාදිත්වා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා පෙත්තිවිසයෙ නිබ්බත්තිංසු, තෙ භාතිකා පන පුරිසසහස්සෙන සද්ධිං කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවලොකා දෙවලොකං සංසරන්තා ද්වෙනවුතිකප්පෙ ඛෙපෙසුං, එවං තෙ තයො භාතරො අරහත්තං පත්ථෙන්තා තදා කල්‍යාණකම්මං කරිංසු, තෙ අත්තනා පත්ථිතමෙව ලභිංසු, නාහං මුධං ඔලොකෙත්වා දම්මීති. තදා පන තෙසං ආයුත්තකො බිම්බිසාරො අහොසි, කොට්ඨාගාරිකො විසාඛො උපාසකො, තයො රාජකුමාරා තයො ජටිලා අහෙසුං. තෙසං කම්මකරා තදා පෙතෙසු නිබ්බත්තිත්වා සුගතිදුග්ගතිවසෙන සංසරන්තා ඉමස්මිං කප්පෙ චත්තාරි බුද්ධන්තරානි පෙතලොකෙයෙව නිබ්බත්තිංසු. තෙ ඉමස්මිං කප්පෙ සබ්බපඨමං උප්පන්නං චත්තාලීසසහස්සායුකං කකුසන්ධං භගවන්තං උපසංකමිත්වා අම්හාකං ආහාරං ලභනකාලං ආචික්ඛථාති පුච්ඡිංසු, සොපි මම තාව කාලෙ න ලභිස්සථ, මම පච්ඡතො මහාපථවියා යොජනමත්තං අභිරූළ්හාය කොණාගමනබුද්ධො නාම උප්පජ්ජිස්සති, තං පුච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ. තෙ තත්තකං කාලං ඛෙපෙත්වා තස්මිං උප්පන්නෙ තං පුච්ඡිංසු, සොපි ච මම තාව කාලෙ න ලභිස්සථ, මම

1. ම. සී. චාදසනහුතා පුරිසපරිවාරා.

පන පච්ඡතො මහාපඨවියා යොජනමත්තං අභිරූළ්හාය කස්සප බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති, තං පුච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ. තෙන වුත්තකාලං ඛෙපෙත්වා තස්මිං උප්පන්නෙ තං පුච්ඡිංසු, සොපි මම තාව කාලෙ න ලභිස්සථ, මම පන පච්ඡතො මහාපඨවියා යොජනමත්තං අභිරූළ්හාය ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති, තදා තුම්හාකං ඤාතකො බිම්බිසාරො නාම රාජා භවිස්සති, සො සත්ථු දානං දත්වා තුම්හාකං පත්තිං පාපෙස්සති, තදා ලභිස්සථාති ආහ. තෙසං එකං බුද්ධන්තරං ස්වෙදිවසසදිසං අහොසි, තෙ තථාගතෙ උප්පන්නෙ බිම්බිසාරරඤ්ඤො පඨමදිවසං දානෙ දින්නෙ පත්තිං අලභිත්වා රත්තිභාගෙ භෙරවසද්දං කත්වා රඤ්ඤො අත්තානං දස්සයිංසු, සො පුනදිවසෙ වෙළුවනං ආගන්ත්වා[1] තථාගතස්ස තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා මහාරාජ ඉතො ද්වෙනවුතිකප්පමත්ථකෙ ඵුස්සබුද්ධකාලෙ එතෙ තව ඤාතකා, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දින්නදානවට්ටං ඛාදිත්වා පෙතලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සංසරන්තා කකුසන්ධාදයො බුද්ධෙ පුච්ඡිත්වා තෙහි ඉදඤ්චිදඤ්ච වුත්තා එත්තකං කාලං තව දානං පච්චාසිංසමානා හිය්‍යො තයා දානෙ දින්නෙ පත්තිං අලභමානා එවමකංසූති ආහ. කිං පන භන්තෙ ඉදානිපි දින්නෙ ලභිස්සන්තීති? ආම මහාරාජාති, රාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා පුනදිවසෙ මහාදානං දත්වා භන්තෙ ඉතො තෙසං පෙතානං දිබ්බන්නපානං සම්පජ්ජතූති පත්තිං අදාසි, තෙසං තථෙව නිබ්බත්ති, පුනදිවසෙ නග්ගා හුත්වා අත්තානං දස්සෙසුං, රාජා අජ්ජ භන්තෙ නග්ගා හුත්වා අත්තානං දස්සෙසුන්ති පුච්ඡි,[2] වත්ථානි තෙ න දින්නානීති මහාරාජාති, පුන දිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස චීවරානි දත්වා ඉතො තෙසං දිබ්බවත්ථානි හොන්තූති පාපෙසි, තං ඛණඤ්ඤෙව තෙසං දිබ්බවත්ථානි උප්පජ්ජිංසු, පෙතත්තභාවං විජහිත්වා දිබ්බත්තභාවෙ සණ්ඨහිංසු, සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො "තිරොකුඩ්ඩෙසු තිට්ඨන්තී"ති ආදිනා තිරොකුඩ්ඩානුමොදනං අකාසි, අනුමොදනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. ඉති සත්ථා තෙභාතිකජටිලානං වත්ථුං කථෙත්වා ඉමම්පි ධම්මදෙසනං ආහරි.

අග්ගසාවකා පන භන්තෙ කිං කරිංසූති? අග්ගසාවකභාවාය පත්ථනං කරිංසු. ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකස්ස හි කප්පානං අසංඛෙය්‍යස්ස මත්ථකෙ සාරිපුත්තො බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති, නාමෙන සරදමානවො නාම අහොසි, මොග්ගල්ලානො ගහපතිමහාසාරකුලෙ නිබ්බත්ති, නාමෙන සිරිවඩ්ඪකුටුම්බිකො නාම අහොසි, තෙ උභොපි සහ පංසුකීළාය[3] සහායකා අහෙසුං, තෙසු සරදමානවො පිතු අච්චයෙන කුලසන්තකං මහාධනං පටිපජ්ජිත්වා එකදිවසං රහොගතො චින්තෙසි, අහං ඉධ ලොකත්තභාවමෙව ජානාමි නො පරලොකත්තභාවං, ජාතසත්තානං ච මරණං නාම ධුවං, මයා එකං පබ්බජ්ජං

1. ම. ගන්ත්වා. 2. ම. ආරොචෙසි. 3, සී. ම. සහපංසුකීළිකා.

පබ්බජිත්වා මොක්ඛධම්මගවෙසනං කාතුං වට්ටතීති. සො සහායකං උපසංකමිත්වා ආහ:–සම්ම සිරිවඩ්ඪක අහං පබ්බජිත්වා මොක්ඛධම්මං ගවෙසිස්සාමි, ත්වං මයා සද්ධිං පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසි න සක්ඛිස්සසීති? න සක්ඛිස්සාමි සම්ම ත්වං යෙව පබ්බජාහීති. සො චින්තෙසි: පරලොකං ගච්ඡන්තො සහායකෙ වා ඤාතිමිත්තෙ වා ගහෙත්වා ගතො නාම නත්ථි, අත්තනා කතං අත්තනොව හොතීති. තතො රතනකොට්ඨාගාරං විවරාපෙත්වා කපණද්ධිකවණිබ්බකයාචකානං මහාදානං දත්වා පබ්බතපාදං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තස්ස එකො වෙ තයොති එවං අනුපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චතුසත්තතිසහස්සමත්තා ජටිලා අහෙසුං. සො පඤ්ච අභිඤ්ඤා අට්ඨ ච සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තෙසං ජටිලානං කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛි, තෙ සබ්බෙ පඤ්ච අභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසුං.

තෙන සමයෙන අනොමදස්සී නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි, නගරං බඤ්ඤුමතී[1] නාම අහොසි, පිතා යසවන්තො නාම ඛත්තියො, මාතා යසොධරා නාම දෙවී, බොධි අජ්ජුනරුක්ඛො, නිසභො ච අනොමො ච වෙ අග්ගසාවකා, වරුණො නාම උපට්ඨාකො, සුන්දරා ච සුමනා ච වෙ අග්ගසාවිකා, ආයු වස්සසතසහස්සං අහොසි, සරීරං අට්ඨපඤ්ඤාසහත්ථුබ්බෙධං, සරීරප්පභා ද්වාදසයොජනං ඵරි, භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො අහොසි. සො එකදිවසං පච්චූසකාලෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො වුට්ඨාය ලොකං ඔලොකෙන්තො සරදතාපසං දිස්වා අජ්ජ මය්හං සරදතාපසස්ස සන්තිකං ගතපච්චයෙන ධම්මදෙසනා ච මහතී භවිස්සති, සො ච අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙස්සති, තස්ස සහායකො සිරිවඩ්ඪකසෙට්ඨිකුටුම්බිකො දුතියසාවකට්ඨානං, දෙසනාපරියොසානෙව චස්ස පරිවාරා චතුසත්තතිසහස්සා ජටිලා අරහත්තං පාපුණිස්සන්ති, මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති අත්තනො පත්තචීවරං ආදාය අඤ්ඤං කිඤ්චි අනාමන්තෙත්වා සීහො විය එකචරො හුත්වා සරදතාපසස්ස අන්තෙවාසිකෙසු ඵලාඵලත්ථාය ගතෙසු බුද්ධභාවං මෙ ජානාතූති අධිට්ඨහිත්වා පස්සන්තස්සෙව සරදතාපසස්ස ආකාසතො ඔතරිත්වා පඨවියං පතිට්ඨාසි, සරදතාපසො බුද්ධානුභාවඤ්චෙව සරීරනිප්ඵත්තිඤ්චස්ස දිස්වා ලක්ඛණමන්තෙ සම්මසිත්වා ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො නාම අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො රාජා හොති චක්කවත්තී, පබ්බජන්තො ලොකෙ විවත්තච්ඡදො සබ්බඤ්ඤු බුද්ධො හොති, අයං පුරිසො නිස්සංසයං බුද්ධොති ජානිත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි, නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ, සරදතාපසොපි අත්තනො අනුච්ඡවිකං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි, තස්මිං සමයෙ චතුසත්තතිසහස්සා ජටිලා පණීතානි පණීතානි ඔජවන්තානි ඵලාඵලානි ගහෙත්වා ආචරියස්ස සන්තිකං සම්පත්තා බුද්ධානං චෙව ආචරියස්ස ච නිසින්නාසනං

1, ම. සි. චඤ්ඤවතී.

ඔලොකෙත්වා ආහංසු: ආචරිය මයං ඉමස්මිං ලොකෙ තුම්හෙහි මහන්තතරො නත්ථීති විචරාම, අයං පන පුරිසො තුම්හෙහි මහන්තතරො මඤ්ඤෙති, තාතා කිං වදෙථ, සාසපෙන සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං සමං කාතුං ඉච්ඡථ,[1] සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන සද්ධිං මමං උපමං මා කරිත්ථ පුත්තකාති. අථ තෙ තාපසා සචායං පුරිසො ඉත්තරසත්තො අභවිස්ස න අම්හාකං ආචරියො එවරූපං උපමං ආහරිස්සති, යාව මහා වතායං පුරිසොති, සබ්බෙව පාදෙසු නිපතිත්වා සිරසා වන්දිංසු, අථ තෙ ආචරියො ආහ, තාතා අම්හාකං බුද්ධානං අනුච්ඡවිකො දෙය්‍යධම්මො නත්ථි, සත්ථා ච භික්ඛාචාරවෙලායං ඉධාගතො, මයං යථාබලං දෙය්‍යධම්මං දස්සාම තුම්හෙ යං යං පණීතං ඵලාඵලං තං තං ආහරථාති ආහරාපෙත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා සයං තථාගතස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි, සත්ථාරා ඵලාඵලං පටිග්ගහිතමත්තෙයෙව දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපිංසු, සො තාපසො උදකම්පි සයමෙව පරිස්සාවෙත්වා අදාසි, සො තතො භත්තකිච්චං කත්වා නිසින්නෙ සත්ථරි සබ්බෙ අන්තෙවාසිකෙ පක්කොසිත්වා සත්ථුසන්තිකෙ සාරාණීයකථං කථෙන්තො නිසීදි. සත්ථා වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තූති චින්තෙසි, තෙ සත්ථු චිත්තං ඤත්වා සතසහස්සඛීණාසවපරිවාරා ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු, තතො සරදතාපසො අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි:–තාතා බුද්ධානං නිසින්නාසනම්පි නීචං සමණසතසහස්සානම්පි ආසනං නත්ථි, තුම්හෙහි අජ්ජ උළාරං බුද්ධසක්කාරං කාතු වට්ටතීති, පබ්බතපාදතො වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරථාති, කථනකාලො පපඤ්චො විය හොති, ඉද්ධිමතො පන ඉද්ධිවිසයො අචින්තෙය්‍යොති මුහුත්තෙනෙව තෙ තාපසා වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධානං යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙසුං, උභින්නං අග්ගසාවකානං තිගාවුතං, සෙසභික්ඛූනං අඩ්ඪයොජනිකාදිභෙදං, සඞ්ඝනවකස්ස උසභමත්තං අහොසි, කථං එකස්මිං අස්සමපදෙ තාව මහන්තානි ආසනානි පඤ්ඤත්තානීති න චින්තෙතබ්බං, ඉද්ධිවිසයො හෙස, එවං පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු සරදතාපසො තථාගතස්ස පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඨිතො භන්තෙ මය්හං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය ඉමං පුප්ඵාසනං අභිරුහථාති ආහ. තෙන වුත්තං:–

"නානාපුප්ඵඤ්ච ගන්ධඤ්ච සන්නිපාතෙත්ව[2] එකතො,
පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙත්වා ඉදං වචනමබ්‍රවී.

ඉදං මෙ ආසනං වීර පඤ්ඤත්තං තවනුච්ඡවිං,
මම චිත්තං පසාදෙන්තො නිසීද පුප්ඵමාසනෙ.

සත්තරත්තින්දිවං බුද්ධො නිසීදි පුප්ඵමාසනෙ,
මම චිත්තං පසාදෙත්වා හාසයිත්වා සදෙවකෙ"ති.

---

1. ම. මා ඉච්ඡථ. 2. ම. සම්පාදෙත්වාන.

එවං නිසින්නෙ සත්ථරි ද්වෙ අග්ගසාවකා සෙසභික්ඛූ ච අත්තනො අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදිංසු, සරදතාපසො මහන්තං පුප්ඵච්ඡත්තං ගහෙත්වා තථාගතස්ස මත්ථකෙ ධාරෙන්තො අට්ඨාසි, සත්ථා ජටිලානං අයං සක්කාරො මහප්ඵලො හොතූති නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි, සත්ථු සමාපත්තිං සමාපන්නභාවං ඤත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකාපි සෙසභික්ඛූපි සමාපත්තිං සමාපජ්ජිංසු. තථාගතෙ සත්තාහං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නෙ අන්තෙවාසිකා භික්ඛාචාරකාලෙ සම්පත්තෙ වනමූලඵලාඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙසකාලෙ බුද්ධානං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ තිට්ඨන්ති, සරදතාපසො පන භික්ඛාචාරම්පි අගන්ත්වා පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරයමානොව සත්තාහං පීතිසුඛෙන වීතිනාමෙසි, සත්ථා නිරොධා වුට්ඨාය දක්ඛිණපස්සෙ නිසින්නං අග්ගසාවකං නිසභත්ථෙරං ආමන්තෙසි. නිසභ සක්කාරකාරකානං තාපසානං පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහීති. ථෙරො චක්කවත්තිරඤ්ඤො සන්තිකා පටිලද්ධමහාලාභො මහායොධො විය තුට්ඨමානසො සාවකපාරමීඤාණෙ ඨත්වා පුප්ඵාසනානුමොදනං ආරභි, තස්ස දෙසනාවසානෙ දුතියසාවකං ආමන්තෙසි, ත්වම්පි භික්ඛු ධම්මං දෙසෙහීති. අනොමථෙරො තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා ධම්මං කථෙසි, ද්වින්නං සාවකානං දෙසනාය එකස්සාපි අභිසමයො නාහොසි. අථ සත්ථා අපරිමාණෙ බුද්ධවිසයෙ ඨත්වා ධම්මදෙසනං ආරභි, දෙසනාවසානෙ ඨපෙත්වා සරදතාපසං සබ්බෙපි චතුසත්තතිසහස්සජටිලා අරහත්තං පාපුණිංසු. සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි, තෙසං තාවදෙව කෙසමස්සූනි අන්තරධායිංසු, අට්ඨපරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කා ච අහෙසුං, සරදතාපසො කස්මා අරහත්තං න පත්තොති? වික්ඛිත්තචිත්තත්තා, තස්ස කිර බුද්ධානං දුතියාසනෙ නිසීදිත්වා සාවකපාරමීඤාණෙ ඨත්වා ධම්මං දෙසයතො අග්ගසාවකස්ස ධම්මදෙසනං සොතුං ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය අහො වතාහම්පි අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඉමිනා සාවකෙන පටිලද්ධං ධුරං පටිලභෙය්‍යන්ති චිත්තං උප්පාදෙසි, සො තෙන පරිවිතක්කෙන මග්ගඵලපටිවෙධං කාතුං නාසක්ඛි, තථාගතං පන වන්දිත්වා සම්මුඛෙ ඨත්වා ආහ: භන්තෙ තුම්හාකං අනන්තරාසනෙ නිසින්නො භික්ඛු තුම්හාකං සාසනෙ කො නාම හොතීති, මයා පවත්තිතං ධම්මචක්කං අනුපවත්තෙන්තො සොපි සාවකපාරමීඤාණස්ස කොටිප්පත්තො සොළස පඤ්ඤා පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතො මය්හං සාසනෙ අග්ගසාවකො නාම එසොති, භන්තෙ ය්වායං මයා සත්තාහං පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තෙන සක්කාරො කතො, අහං ඉමස්ස ඵලෙන අඤ්ඤං සක්කත්තං වා බ්‍රහ්මත්තං වා න පත්ථෙමි අනාගතෙ පන අයං නිසභත්ථෙරො විය එකස්ස බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො ඉමස්ස පුරිසස්ස පත්ථනාති අනාගතංසඤාණං[1] පෙසෙත්වා ඔලොකෙන්තො කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසංඛෙය්‍යං

---

1. සී. අනාගතංසඤාණං.

අතික්කමිත්වා සමිජ්ඣනභාවං අද්දස, දිස්වාන සරදතාපසං ආහ: න තෙ අයං පත්ථනා මොඝා භවිස්සති, අනාගතෙ පන කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසංඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතමො නාම බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සති, තස්ස මාතා මහාමායා නාම දෙවී භවිස්සති, පිතා සුද්ධොදනො නාම රාජා භවිස්සති, පුත්තො රාහුලො නාම, උපට්ඨාකො ආනන්දො නාම, දුතියසාවකො මොග්ගල්ලානො නාම, ත්වං පනස්ස අග්ගසාවකො ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තො නාම භවිස්සසීති. එවං තාපසං ව්‍යාකරිත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ආකාසං පක්ඛන්දි, සරදතාපසොපි අන්තෙවාසිකත්ථෙරානං සන්තිකං ගන්ත්වා සහායකස්ස සිරිවඩ්ඪකුටුම්බිකස්ස සාසනං පෙසෙසි: භන්තෙ මය්හං සහායකස්ස වදෙථ, සහායකෙන තෙ සරදතාපසෙන අනොමදස්සීබුද්ධස්ස පාදමූලෙ අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං, ත්වං දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහීති. එවඤ්ච පන වත්වා ථෙරෙහි පුරෙතරමෙව එකපස්සෙන ගන්ත්වා සිරිවඩ්ඪස්ස නිවෙසනද්වාරෙ අට්ඨාසි, සිරිවඩ්ඪො චිරස්සං වත මෙ අය්‍යො ආගතොති ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනා නීචතරෙ ආසනෙ නිසින්නො අන්තෙවාසිකපරිසා පන වො භන්තෙ න පඤ්ඤායතීති පුච්ඡි, ආම සම්ම අම්හාකං අස්සමං අනොමදස්සී බුද්ධො ආගතො මයං තස්ස අත්තනො බලෙන සක්කාරෙ අකරිම්හ සත්ථා සබ්බෙසං ධම්මං දෙසෙසි, දෙසනාපරියොසානෙ ඨපෙත්වා මං සෙසා අරහත්තං පත්වා පබ්බජිංසු, අහං සත්ථු අග්ගසාවකං නිසභත්ථෙරං දිස්වා අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස ගොතමබුද්ධස්ස නාම සාසනෙ අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙසිං, ත්වම්පි තස්ස සාසනෙ දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහීති. මය්හං බුද්ධෙහි සද්ධිං පරිචයො නත්ථි භන්තෙති, බුද්ධෙහි සද්ධිං කථනං මය්හං භාරො හොතු, ත්වං මහන්තං අධිකාරං[1] සජ්ජෙහීති, සිරිවඩ්ඪො තස්ස වචනං සුත්වා අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙ රාජමානෙන අට්ඨකරීසමත්තං[2] ඨානං සමතලං කාරෙත්වා වාලිකං ඔකිරාපෙත්වා ලාජපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරාපෙත්වා නීලුප්පලච්ඡදනං මණ්ඩපං කාරෙත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤාපෙත්වා සෙසභික්ඛූනම්පි ආසනානි පටියාදෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙත්වා බුද්ධානං නිමන්තනත්ථාය සරදතාපසස්ස සඤ්ඤං අදාසි, තාපසො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා තස්ස නිවෙසනං අගමාසි, සිරිවඩ්ඪොපි පච්චුග්ගමනං කත්වා තථාගතස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා මණ්ඩපං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසින්නස්ස බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා පණීතෙන භොජනෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං මහාරහෙහි වත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වා භන්තෙ නායං ආරම්භො අප්පමත්තකට්ඨානත්ථාය, ඉමිනාව නියාමෙන සත්තාහං අනුකම්පං කරොථාති ආහ. සත්ථා අධිවාසෙසි, සො තෙනෙව නියාමෙන සත්තාහං මහාදානං

1. ම. සක්කාරං, සී. අග්ගසක්කාරං. 2. ම. කරීසමත්තං.

පවත්තෙත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ ඨිතො ආහ:- භන්තෙ මම සහායො සරදතාපසො යස්ස සත්ථුස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථෙසි, අහං තස්සෙව දුතියසාවකො භවෙය්‍යන්ති. සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා තස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා ව්‍යාකාසි:-ත්වං ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකං අසඞ්ඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතමබුද්ධස්ස දුතියසාවකො භවිස්සසීති. බුද්ධානං ව්‍යාකරණං සුත්වා සිරිවඩ්ඪකො හට්ඨපහට්ඨො අහොසි, සත්ථා භත්තානුමොදනං කත්වා සපරිවාරො විහාරමෙව ගතො. අයං භික්ඛවෙ මම පුත්තෙහි තදා පත්ථිතපත්ථනා, තෙ යථාපත්ථිතමෙව ලභිංසු, නාහං මුඛං ඔලොකෙත්වා දෙමීති.

එවං වුත්තෙ වෙ අග්ගසාවකා භගවන්තං වන්දිත්වා භන්තෙ මයං අගාරියභූතා සමානා ගිරග්ගසමජ්ජං දස්සනාය ගතාති යාව අස්සජිත්ථෙරස්ස සන්තිකා සොතාපත්තිඵලපටිවෙධා සබ්බං පච්චුප්පන්නවත්ථුං කථෙත්වා තෙ මයං භන්තෙ ආචරියස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං තුම්හාකං පාදමූලං අනෙතුකාමා තස්ස ලද්ධියා නිස්සාරභාවං කථෙත්වා ඉධාගමනෙ ආනිසංසං කථයිම්හ, සො ඉදානි මය්හං අන්තෙවාසිවාසො නාම චාටියා උදඤ්චනභාවප්පත්තිසදිසො න සක්ඛිස්සාමි අන්තෙවාසිවාසං වසිතුන්ති වත්වා ආචරිය ඉදානි මහාජනො ගන්ධමාලාදිහත්ථො ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ඤෙව පූජෙස්සති, තුම්හෙ කථං භවිස්සථාති වුත්තෙ කිං පන ඉමස්මිං ලොකෙ පණ්ඩිතා බහූ උදාහු දන්ධාති? ආචරිය දන්ධා බහූ, පණ්ඩිතා කතිපයාති කථිතෙ තෙනහි පණ්ඩිතා පණ්ඩිතස්ස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගමිස්සන්ති, දන්ධා දන්ධස්ස මම සන්තිකං ආගමිස්සන්ති ගච්ඡථ තුම්හෙති වත්වා ආගන්තුං නයිච්ඡි භන්තෙති, තං සුත්වා සත්ථා භික්ඛවෙ සඤ්ජයො අත්තනො මිච්ඡාදිට්ඨිතාය අසාරං සාරොති සාරඤ්ච අසාරොති ගණ්හි, තුම්හෙ පන අත්තනො පණ්ඩිතතාය සාරං සාරතො අසාරං ච අසාරතො ඤත්වා අසාරං පහාය සාරමෙව ගණ්හිත්ථාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අසාරෙ සාරමතිනො සාරෙ චාසාරදස්සිනො,
තෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති මිච්ඡාසඞ්කප්පගොචරා.

සාරඤ්ච සාරතො ඤත්වා අසාරඤ්ච අසාරතො,
තෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති සම්මාසඞ්කප්පගොචරා"ති.

තත්ථ **අසාරෙ සාරමතිනො**ති චත්තාරො පච්චයා දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨි තස්සා උපනිස්සයභූතා ධම්මදෙසනාති අයං අසාරො නාම, තස්මිං සාරදිට්ඨිනොති අත්ථො. **සාරෙ චාසාරදස්සිනො**ති දසවත්ථුකා සම්මාදිට්ඨි තස්සා උපනිස්සයභූතා ධම්මදෙසනාති අයං සාරො නාම, තස්මිං නායං සාරොති අසාරදස්සිනො. **තෙ සාරං**ති තෙ පන තං මිච්ඡාදිට්ඨිගහණං ගහෙත්වා ඨිතා කාමවිතක්කාදීනං වසෙන මිච්ඡාසඞ්කප්පගොචරා හුත්වා සීලසාරං සමාධිසාරං පඤ්ඤාසාරං

විමුත්තිසාරං විමුත්තිඤාණදස්සනසාරං පරමත්ථසාරං නිබ්බානඤ්ච නාධිගච්ඡන්ති. **සාරං චාති** තමෙව සීලසාරාදි සාරං සාරො නාම අයං වුත්තප්පකාරං ච අසාරං අසාරො අයන්ති ඤත්වා. **තෙ සාරං**ති තෙ පණ්ඩිතා එවං සම්මාදස්සනං ගහෙත්වා ඨිතා නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පාදීනං වසෙන සම්මාසඞ්කප්පගොචරා හුත්වා තං වුත්තප්පකාරං සාරං අධිගච්ඡන්තීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, සන්නිපතිතානං සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

අග්ගසාවකවත්ථු අට්ඨමං.

19.

“යථාගාරං”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං නන්දං ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථා හි පවත්තිතවරධම්මචක්කො රාජගහං ගන්ත්වා වෙළුවනෙ විහරන්තො පුත්තං මෙ ආනෙත්වා දස්සෙථාති සුද්ධොදනමහාරාජෙන පෙසිතානං සහස්සසහස්සපරිවාරානං දසන්නං දූතානං සබ්බපච්ඡතො ගන්ත්වා අරහත්තප්පත්තෙන කාළුදායිත්ථෙරෙන ගමනකාලං ඤත්වා මග්ගවණ්ණනං වණ්ණෙත්වා වීසතිසහස්සඛීණාසවපරිවුතො කපිලපුරං නීතො ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙත්වා පුනදිවසෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨො “උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා”ති ගාථාය පිතරං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා “ධම්මං චරෙ”ති ගාථාය මහාපජාපතිං සොතාපත්තිඵලෙ රාජානඤ්ච සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි. භත්තකිච්චාවසානෙ පන රාහුලමාතු ගුණකථං නිස්සාය චන්දකින්නරජාතකං කථෙත්වා තතො දුතියදිවසෙ නන්දකුමාරස්ස අභිසෙකගෙහප්පවෙසනවිවාහමඞ්ගලෙසු වත්තමානෙසු පිණ්ඩාය පවිසිත්වා නන්දකුමාරස්ස හත්ථෙ පත්තං දත්වා මඞ්ගලං වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමන්තො කුමාරස්ස හත්ථතො පත්තං න ගණ්හි, සොපි තථාගතෙ ගාරවෙන පත්තං වො භන්තෙ ගණ්හථාති වත්තුං නාසක්ඛි, එවං පන චින්තෙසි:-සොපානසීසෙ පත්තං ගණ්හිස්සතීති, සත්ථා තස්මිම්පි ඨානෙ න ගණ්හි, ඉතරො සොපානපාදමූලෙ ගණ්හිස්සතීති චින්තෙසි, සත්ථා තත්ථාපි න ගණ්හි, ඉතරො රාජඞ්ගණෙ ගණ්හිස්සතීති චින්තෙසි, සත්ථා තත්ථාපි න ගණ්හි, කුමාරො නිවත්තිතුකාමො අරුචියා ගච්ඡන්තො සත්ථුගාරවෙන පත්තං ගණ්හථාති වත්තුං න සක්කොති ඉධ ගණ්හිස්සති එත්ථ ගණ්හිස්සතීති චින්තෙන්තො ගච්ඡති, තස්මිං ඛණෙ ජනපදකල්‍යාණියා ආචික්ඛිංසු:-අය්‍ය භගවා නන්දරාජානං ගහෙත්වා ගතො, තුම්හෙහි නං විනා කරිස්සතීති. සා උදකබින්දූහි පග්ඝරන්තෙහෙව අඩ්ඪුල්ලිඛිතෙහි කෙසෙහි වෙගෙන ගන්ත්වා තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසීති ආහ, තං තස්සා

වචනං තස්ස හදයෙ තිරියං පතිත්වා විය ඨිතං, සත්ථාපි තස්ස හත්ථතො පත්තං අගණ්හිත්වාව තං විහාරං නෙත්වා පබ්බජිස්සසි නන්දාති ආහ, සො බුද්ධගාරවෙන න පබ්බජිස්සාමීති අවත්වා ආම පබ්බජිස්සාමීති ආහ, සත්ථා තෙන හි නන්දං පබ්බාජෙථාති ආහ, සත්ථා කපිලපුරං ගන්ත්වා තතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාජෙසි, සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලමාතා කුමාරං අලඞ්කරිත්වා භගවතො සන්තිකං පෙසෙසි පස්ස තාත එතං වීසතිසහස්සසමණපරිවුතං සුවණ්ණවණ්ණං බ්‍රහ්මරූපිවණ්ණං සමණං, අයං තෙ පිතා, එතස්ස මහන්තා නිධයො[1] අහෙසුං, ත්‍යාස්ස නික්ඛමණතො පට්ඨාය න පස්සාම, ගච්ඡ තං දායජ්ජං යාච අහං තාත කුමාරො අභිසෙකං පත්වා චක්කවත්තී භවිස්සාමි ධනෙන මෙ අත්ථො ධනං මෙ දෙහි සාමිකො හි පුත්තො පිතුසන්තකස්සාති. කුමාරො භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වාව පිතුසිනෙහං පටිලභිත්වා හට්ඨචිත්තො සුඛා තෙ සමණ ඡායාති වත්වා අඤ්ඤම්පි බහුං අත්තනො අනුරූපං වදන්තො අට්ඨාසි, භගවා කතභත්තකිච්චො අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි, කුමාරොපි දායජ්ජං සමණ මෙ දෙහි දායජ්ජං සමණ මෙ දෙහීති භගවන්තං අනුබන්ධි, භගවා කුමාරං න නිවත්තාපෙසි, පරිජනොපි භගවතා සද්ධිං ගච්ඡන්තං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි, ඉති සො භගවතා සද්ධිං ආරාමමෙව අගමාසි, තතො භගවා චින්තෙසි: යං අයං පිතුසන්තකං ධනං ඉච්ඡති තං වට්ටානුගතං සවිඝාතං, හන්දස්ස බොධිතලෙ පටිලද්ධං සත්තවිධං අරියධනං දෙමි, ලොකුත්තරදායජ්ජස්ස නං සාමිකං[2] කරොමීති, ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි: තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙහීති. ථෙරො කුමාරං පබ්බාජෙසි, පබ්බජිතෙ ච පන කුමාරෙ රඤ්ඤො අධිමත්තං දුක්ඛං උප්පජ්ජි, තං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො භගවතො නිවෙදෙත්වා සාධු භන්තෙ අය්‍යා මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතං පුත්තං න පබ්බාජෙය්‍යුන්ති වරං යාචි, භගවා තස්ස තං වරං දත්වා පුනෙකදිවසං රාජනිවෙසනෙ කතපාතරාසො එකමන්තං නිසින්නෙන රඤ්ඤා භන්තෙ තුම්හාකං දුක්කරකාරිකකාලෙ එකා දෙවතා මං උපසඞ්කමිත්වා පුත්තො තෙ කාලකතොති ආහ, අහං තස්සා වචනං අසද්දහන්තො න මය්හං පුත්තො බොධිං අප්පත්වා කාලං කරොතීති පටික්ඛිපින්ති වුත්තෙ ඉදානි කිං සද්දහිස්සථ, පුබ්බෙපි අට්ඨීනි දස්සෙත්වා පුත්තො තෙ මතොති වුත්තෙ න සද්දහිත්ථාති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා මහාධම්මපාලජාතකං කථෙසි, කථාපරියොසානෙ රාජා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහි

ඉති භගවා පිතරං තීසු ඵලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො පුනදෙව රාජගහං ගන්ත්වා තතො අනාථපිණ්ඩිකෙන සාවත්ථිං ආගමනත්ථාය ගහිතපටිඤ්ඤො නිට්ඨිතෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ තත්ථ ගන්ත්වා වාසං කප්පෙසි, එවං සත්ථරි ජෙතවනෙ විහරන්තෙ ආයස්මා

1. ම. නිධිකුම්භියො. 2. ම. දායාදං.

නන්දො උක්කණ්ඨිත්වා භික්ඛූනං එතමත්ථං ආරොචෙසි:-අනභිරතො අහං ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං, සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමීති, භගවා තං පවත්තිං සුත්වා ආයස්මන්තං නන්දං පක්කොසාපෙත්වා එතදවොච-සච්චං කිර ත්වං නන්ද සම්බහුලානං භික්ඛූනං එවමාරොචෙසි-අනභිරතො අහං ආවුසො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං, සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමීති. එවං භන්තෙති, කිස්ස පන ත්වං නන්ද අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරසි, න සක්කොසි බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං[1] සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සසීති, සාකියානී මං භන්තෙ ජනපදකල්‍යාණී ඝරා නික්ඛමන්තස්ස අඩ්ඪුල්ලිඛිතෙහි කෙසෙහි අපලොකෙත්වා එතදවොච, තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසීති, සො ඛො අහං භන්තෙ තදනුස්සරමානො අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්තානෙතුං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමීති, අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං බාහාය ගහෙත්වා ඉද්ධිබලෙන තාවතිංසදෙවලොකං නෙන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං ඣාමක්ඛෙත්තෙ ඣාමඛාණුකෙ නිසින්නං ඡින්නකණ්ණනාසානඞ්ගුට්ඨං එකං පලුට්ඨමක්කටිං දස්සෙත්වා තාවතිංසභවනෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො උපට්ඨානං ආගතානි කකුටපාදානි[2] පඤ්ච අච්ඡරාසතානි දස්සෙසි. කකුටපාදනීති රත්තවණ්ණතාය පාරාපතපාදසදිසපාදානි. දස්සෙත්වා ච පනාහ:-තං කිං මඤ්ඤසි නන්ද කතමා නුඛො අභිරූපතරා වා දස්සනීයතරා වා පාසාදිකතරා වා සාකියානී වා ජනපදකල්‍යාණී ඉමානි වා පඤ්ච අච්ඡරාසතානි කකුටපාදනීති, සෙය්‍යථාපි සා භන්තෙ ඡින්නකණ්ණනාසානඞ්ගුට්ඨා පලුට්ඨමක්කටී, එවමෙව ඛො භන්තෙ සාකියානී ජනපදකල්‍යාණී ඉමෙසං පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති කලම්පි න උපෙති කලභාගම්පි න උපෙති, අථ ඛො ඉමානෙව පඤ්ච අච්ඡරාසතානි අභිරූපතරානි චෙව දස්සනීයතරානි ච පාසාදිකතරානි චාති. අභිරම නන්ද අහං තෙ පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනන්ති. සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං, අභිරමිස්සාමි අහං භන්තෙ භගවති[3] බ්‍රහ්මචරියෙති, අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං ගහෙත්වා තත්ථ අන්තරහිතො ජෙතවනෙ යෙව පාතුරහොසි, අස්සොසුං ඛො භික්ඛූ ආයස්මා කිර නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති භගවා කිරස්ස පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනන්ති, අථ ඛො ආයස්මතො නන්දස්ස සහායකා භික්ඛූ ආයස්මන්තං නන්දං භතකවාදෙන ච උපක්කිතකවාදෙන ච සමුදාචරන්ති: භතකො කිරායස්මා නන්දො, උපක්කිතකො කිරායස්මා නන්දො, අච්ඡරානං හෙතු

1 ම. සන්ධාරෙතුං. 2. ම. කුක්කුටපාදනි. 3. ම. භගවා.

බ්‍රහ්මචරියං චරති, භගවා කිරස්ස පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනංති, අථ ඛො ආයස්මා නන්දො සහායකානං භික්ඛූනං භතකවාදෙන ච උපක්කිතකවාදෙන ච අට්ටීයමානො හරායමානො ජිගුච්ඡමානො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො න චිරස්සෙව යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි, ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති අබ්භඤ්ඤාසි, අඤ්ඤතරො ච ඛො පනායස්මා අරහතං අහොසි.

අථෙකා දෙවතා රත්තිභාගෙ සකලං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා ආරොචෙසි-ආයස්මා භන්තෙ නන්දො භගවතො මාතුච්ඡාපුත්තො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතීති, භගවතොපි ඛො ඤාණං උදපාදි-නන්දො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතීති.

සො පායස්මා නන්දො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භගවන්තං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා එතදවොච-යං මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං, මුඤ්චාමහං භන්තෙ භගවන්තං එතස්මා පටිස්සවාති, මයාපි ඛො තෙ නන්ද චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො-නන්දො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතීති, දෙවතාපි මෙ එතමත්ථං ආරොචෙසි, ආයස්මා භන්තෙ නන්දො-පෙ-විහරතීති, යදෙව ඛො තෙ නන්ද අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්තං, අථාහං මුත්තො එතස්මා පටිස්සවාති, අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"යස්ස නිත්තිණ්ණො පඞ්කො[1] මද්දිතො කාමකණ්ටකො,
මොහක්ඛයං අනුප්පත්තො සුඛදුක්ඛෙ න වෙධතී"ති.

අථෙකදිවසං භික්ඛූ තං ආයස්මන්තං නන්දං පුච්ඡිංසු ආවුසො නන්ද ත්වං උක්කණ්ඨිතොම්හීති පවෙදෙසි, ඉදානි තෙ කථන්ති. නත්ථි මෙ ආවුසො ගිහීභාවාය ආලයොති, තං සුත්වා භික්ඛූ අභූතං ආයස්මා නන්දො කථෙති, අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, අතීතදිවසෙසු උක්කණ්ඨිතොම්හීති වත්වා ඉදානි නත්ථි මෙ ගිහීභාවාය ආලයොති කථෙතීති, ගන්ත්වා තෙ භගවතො තමත්ථං ආරොචෙසුං, භගවා භික්ඛවෙ අතීතදිවසෙසු නන්දස්ස අත්තභාවො දුච්ඡන්නගෙහසදිසො අහොසි ඉදානි

1. ම. යස්ස තිණ්ණො කාමපඞ්කො.

සුච්ඡන්නගෙහසදිසො ජාතො, අයං දිබ්බච්ඡරානං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය පබ්බජිතකිච්චස්ස මත්ථකං පාපෙතුං වායමන්තො තං කිච්චං පත්තොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යථාගාරං දුච්ඡන්නං වුට්ඨී සමතිවිජ්ඣති,
එවං අභාවිතං චිත්තං රාගො සමතිවිජ්ඣති.

යථාගාරං සුච්ඡන්නං වුට්ඨී න සමතිවිජ්ඣති,
එවං සුභාවිතං චිත්තං රාගො න සමතිවිජ්ඣතී"ති.

තත්ථ **අගාරං**ති යං කිඤ්චි ගෙහං, **දුච්ඡන්නං**ති විරලච්ඡන්නං ඡිද්දාවඡිද්දං, **සමතිවිජ්ඣතී**ති වස්සවුට්ඨි විනිවිජ්ඣති, **අභාවිතං**ති තං අගාරං වුට්ඨි විය භාවනාරහිතත්තා අභාවිතං චිත්තම්පි රාගො සමතිවිජ්ඣති, න කෙවලං රාගොව දොසමොහමානාදයො සබ්බකිලෙසා තථාරූපං චිත්තං අතිවිය විජ්ඣන්තියෙව, **සුභාවිතං**ති සමථවිපස්සනාභාවනාහි සුභාවිතං, එවරූපං චිත්තං සුච්ඡන්නගෙහං වුට්ඨි විය රාගාදයො කිලෙසා අතිවිජ්ඣිතුං න සක්කොන්තීති. ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි.

අථ භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං: ආවුසො බුද්ධා නාම අච්ඡරියා, ජනපදකල්‍යාණිං නිස්සාය උක්කණ්ඨිතො නාමායස්මා නන්දො සත්ථාරා දෙවච්ඡරා[1] ආමිසං කත්වා විනීතොති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස මයා මාතුගාමෙන පලොභෙත්වා විනීතො යෙවාති වත්වා අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බාරාණසිවාසී කප්පටො නාම වාණිජො අහොසි. තස්සෙකො ගද්‍රභො කුම්භභාරං වහති, එකදිවසෙන සත්තයොජනානි ගච්ඡති, සො එකස්මිං සමයෙ ගද්‍රභභාරකෙහි සද්ධිං තක්කසිලං ගන්ත්වා යාව භණ්ඩස්ස විස්සජ්ජනං හද්‍රභං චරිතුං විස්සජ්ජෙසි. අථස්ස සො ගද්‍රභො පරිඛාපිට්ඨෙ චරමානො එකං ගද්‍රභිං දිස්වා උපසංකමි, සා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්තී ආහ කුතො ආගතොසීති, බාරාණසිතොති; කෙන කම්මෙනාති, වාණිජ්ජකම්මෙනාති; කිත්තකං භාරං වහසීති, කුම්භභාරං වහාමීති; එත්තකං භාරං වහන්තො කතියොජනානි ගච්ඡසීති, සත්තයොජනානීති; ගතට්ඨානෙ කාචි තෙ පාදපරිකම්මපිට්ඨිපරිකම්මකාරා අත්ථීති, නත්ථීති; එවං සන්තෙ මහාදුක්ඛං නාම අනුභොසීති, කිඤ්චාපි හි තිරච්ඡානගතානං පාදපරිකම්මාදිකාරකො නාම නත්ථි, කාමසංයොජනඝට්ටනත්ථං එවරූපං කථං කථෙති, සො තස්සා කථාය උක්කණ්ඨි, කප්පටොපි භණ්ඩං විස්සජ්ජෙත්වා තස්ස සන්තිකං

1. ම. දෙවච්ඡරාය.

ආගන්ත්වා එහි භාත ගමිස්සාමාති ආහ. ගච්ඡථ තුම්හෙ නාහං ගමිස්සාමීති, අථ නං පුනප්පුනං යාචිත්වා අනිච්ඡන්තං භායෙත්වා නං නෙස්සාමීති චින්තෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පතොදං තෙ කරිස්සාමි සොළසඞ්ගුලකණ්ටකං,
සඤ්ඡින්දිස්සාමි තෙ කායං එවං ජානාහි ගද්‍රභා"ති.

තං සුත්වා ගද්‍රභො එවං සන්තෙ අහම්පි තෙ කත්තබ්බං ජානිස්සාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පතොදං මෙ කරිස්සසි සොළසඞ්ගුලකණ්ටකං,
පුරතො පතිට්ඨහිත්වාන උද්ධරිත්වාන පච්ඡතො,
දන්තං තෙ පාතයිස්සාමි[1] එවං ජානාහි කප්පටා"ති.

තං සුත්වා වාණිජො කෙන නු ඛො කාරණෙන එස එවං වදතීති චින්තෙත්වා ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො තං ගද්‍රභිං දිස්වා ඉමා යෙස එවං සික්ඛාපිතො භවිස්සති, එවරූපිං නාම තෙ ගද්‍රභිං ආනෙස්සාමීති මාතුගාමෙන නං පලොභෙත්වා නෙස්සාමීති ඉමං ගාථමාහ:-

"චතුප්පදිං සඞ්ඛමුඛිං නාරිං සබ්බඞ්ගසොභිනිං,
භරියං තෙ ආනයිස්සාමි එවං ජානාහි ගද්‍රභා"ති.

තං සුත්වා තුට්ඨචිත්තො ගද්‍රභො ඉමං ගාථමාහ:-

"චතුප්පදිං සඞ්ඛමුඛිං නාරිං සබ්බඞ්ගසොභිනිං,
භරියමෙම ආනයිස්සසි කප්පට භීයො ගමිස්සාමි
යොජනානි චතුද්දසා"ති.

අථ නං කප්පටො තෙන හි එහීති ගහෙත්වා සකට්ඨානං අගමාසි, සො කතිපාහච්චයෙන තං ආහ නනු මං තුම්හෙ භරියං තෙ ආනයිස්සාමීති අවොචුත්ථාති, ආම වුත්තං නාහං අත්තනො කථං භින්දිස්සාමි භරියං තෙ ආනෙස්සාමි, වට්ටං පන තුය්හං එකකස්සෙව දස්සාමි, තුය්හං පන අත්තදුතියස්ස පහොතු වා මා වා ත්වමෙව ජානෙය්‍යාසි, උභින්නං වෙ සංවාසමන්වාය පුත්තාපි ජායිස්සන්ති, තෙහි බහූහි සද්ධිං තුය්හං තං පහොතු වා මා වා ත්වමෙව ජානෙය්‍යාසීති, ගද්‍රභො තස්මිං කථෙන්තෙ කථෙන්තෙ යෙව අනපෙක්ඛො අහොසි.

සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා තදා භික්ඛවෙ ගද්‍රභී ජනපදකල්‍යාණී අහොසි, ගද්‍රභො නන්දො, වාණිජො අහමෙව, එවං පුබ්බෙ පෙස මයා මාතුගාමෙන පලොභෙත්වා විනීතොති ජාතකං නිට්ඨාපෙසීති.

තණ්ඩුලථෙරවත්ථු නවමං.

---

1. ම. පාතයිස්සාමි.

1. 10.

"ඉධ සොචතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො චුන්දසූකරිකං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි සූකරෙ වධිත්වා ඛාදන්තො ච වික්කිණන්තො ච ජීවිකං කප්පෙසි, ඡාතකාලෙ සකටෙන වීහිං ආදාය ජනපදං ගන්ත්වා නාළිමත්තෙන ගාමසූකරපොතකෙ කිණිත්වා සකටං පූරෙත්වා ආගන්ත්වා පච්ඡානිවෙසනෙ වජං විය එකං ඨානං පරිච්ඡින්දිත්වා[1] තත්ථෙව තෙසං නිවාපං රොපෙත්වා තෙසු නානාගච්ඡෙ ච සරීරමලඤ්ච ඛාදිත්වා වඩ්ඪිතෙසු යං යං මාරෙතුකාමො හොති තං තං ආළානෙ[2] නිච්චලං බන්ධිත්වා සරීරමංසස්ස උද්ධුමායිත්වා බහලභාවත්ථං චතුරස්සමුග්ගරෙන පොථෙත්වා බහලමංසො ජාතොති ඤත්වා මුඛං විවරිත්වා අන්තරෙ දණ්ඩකං දත්වා ලොහථාලියා පක්කට්ඨිතං උණ්හොදකං මුඛෙ ආසිඤ්චති, තං කුච්ඡිං පවිසිත්වා පක්කට්ඨිතං කරීසං ආදාය අධොභාගෙන නික්ඛමති, යාව ථොකම්පි කරීසං අත්ථි තාව ආවිලං හුත්වා නික්ඛමති, සුද්ධෙ උදරෙ අච්ඡං අනාවිලං හුත්වා නික්ඛමති, අථස්ස අවසෙසං උදකං පිට්ඨියං ආසිඤ්චති, තං කාළචම්මං උප්පාටෙත්වා ගච්ඡති, තතො තිණුක්කාය ලොමානි ඣාපෙත්වා තිණ්හෙන අසිනා සීසං ඡින්දති, පග්ඝරණකං ලොහිතං භාජනෙන පටිග්ගහෙත්වා මංසං ලොහිතෙන මද්දෙත්වා පචිත්වා පුත්තදාරමජ්ඣෙ නිසින්නො ඛාදිත්වා සෙසං වික්කිණාති, තස්ස ඉමිනාව නියාමෙන ජීවිකං කප්පෙන්තස්ස පඤ්චපණ්ණාස වස්සානි අතික්කන්තානි, තථාගතෙ ධුරවිහාරෙ වසන්තෙ එකදිවසම්පි පුප්ඵමුට්ඨිමත්තෙන පූජා වා කටච්ඡුමත්තං භික්ඛාදානං වා අඤ්ඤං වා කිඤ්චි පුඤ්ඤං නාම නාහොසි. අථස්ස සරීරෙ රොගො උප්පජ්ජි ජීවන්තස්සෙව අවීචිමහානිරයසන්තාපො උපට්ඨහි, අවීචිසන්තාපො නාම යොජනසතෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තස්ස අක්ඛීනං භිජ්ජනසමත්ථො පරිළාහො, වුත්තම්පි චෙතං:–"සමන්තා යොජනසතං ඵරිත්වා තිට්ඨති සබ්බදා"ති. නාගසෙනත්ථෙරෙන පනස්ස පාකතිකග්ගිසන්තාපතො අධිමත්තතාය අයං උපමා වුත්තා: යථා මහාරාජ කූටාගාරමත්තො පාසාණොපි නෙරයිකග්ගිම්හි ඛණෙන විලයං ගච්ඡති, නිබ්බත්තසත්තා පනෙත්ථ කම්මබලෙන මාතුකුච්ඡිගතා විය න විලීයන්තීති, තස්ස තස්මිං සන්තාපෙ උපට්ඨිතෙ කම්මසරික්ඛකො ආකාරො උප්පජ්ජි, ගෙහමජ්ඣෙයෙව සූකරරවං රවිත්වා ජන්නුකෙහි විචරන්තො පුරත්ථිමවත්ථුම්පි පච්ඡිමවත්ථුම්පි ගච්ඡති, අථස්ස ගෙහමානුසකා තං දළ්හං ගහෙත්වා මුඛං පිදහන්ති, කම්මවිපාකො නාම න සක්කා කෙනචි පටිබාහිතුං, සො විරවන්තෙව,[3] සමන්තා සත්තසු ඝරෙසු මනුස්සා නිද්දං

1. ම. සී. පරික්ඛිපිත්වා. 2. සී. ම. මු. ආළාහනෙ.
3. ම. විරවන්තොව ඉතො චිතො ච විචරති.

න ලභන්ති, මරණභයෙන තජ්ජිතස්ස තස්ස බහි නික්ඛමනං වාරෙතුං සබ්බො ගෙහපරිජනො යථා අන්තො සීහො විචරිතුං න සක්කොති තථා ගහෙත්වා වාරානි ථකෙත්වා බහි ගෙහං පරිවාරෙත්වා රක්ඛන්තො අච්ඡති, ඉතරො අන්තො ගෙහෙයෙව නිරයසන්තාපෙන විරවන්තො ඉතො චිතො ච විචරති, එවං සත්ත දිවසානි විචරිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්ති, අවීචිමහානිරයො දෙවදූතසුත්තන්තෙන වණ්ණෙතබ්බො. භික්ඛූ තස්ස ඝරද්වාරෙන ගච්ඡන්තා තං සද්දං සුත්වා සූකරසද්දොති සඤ්ඤිනො හුත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ නිසින්නා එවමාහංසු: භන්තෙ චුන්දසූකරිකස්ස ගෙහද්වාරං පිදහිත්වා සූකරානං මාරියමානානං අජ්ජ සත්තමො දිවසො, ගෙහෙ කාචි මඞ්ගලකිරියා භවිස්සති මඤ්ඤෙ, එත්තකෙ නාම භන්තෙ සූකරෙ මාරෙන්තස්ස එකම්පි මෙත්තචිත්තං වා කාරුඤ්ඤං වා නත්ථි, න වත නො එවරූපො කක්ඛළො ඵරුසො සත්තො දිට්ඨපුබ්බොති. සත්ථා න භික්ඛවෙ සො ඉමෙ සත්තදිවසෙ සූකරෙ මාරෙති, කම්මසරික්ඛකං පනස්ස විපාකං උදපාදි, ජීවන්තස්සෙව අවීචිමහානිරයසන්තාපො උපට්ඨාසි, සො තෙන සන්තාපෙන සත්තදිවසානි සූකරරවං රවන්තො අන්තොනිවෙසනෙ විචරිත්වා අජ්ජ කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්තොති වත්වා භන්තෙ ඉධ ලොකෙ එවං සොචිත්වා පුන ගන්ත්වා සොචනට්ඨානෙයෙව නිබ්බත්තොති වුත්තෙ ආම භික්ඛවෙ පමත්තා නාම ගහට්ඨා වා හොන්තු පබ්බජිතා වා උභයත්ථ සොචන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“ඉධ සොචති පෙච්ච සොචති පාපකාරී උභයත්ථ සොචති,
සො සොචති සො විහඤ්ඤති දිස්වා කම්මකිලිට්ඨමත්තනො”ති.

තත්ථ **පාපකාරී**ති: නානප්පකාරස්ස පාපකම්මස්ස කාරකො පුග්ගලො, අකතං වත මෙ කල්‍යාණං කතං පාපන්ති එකංසෙනෙව මරණසමයෙ ඉධ සොචති, ඉදමස්ස කම්මසොචනං; විපාකං අනුභොන්තො පන පෙච්ච සොචති, ඉදමස්ස පරලොකෙ විපාකසොචනං; එවං සො උභයත්ථ සොචති යෙව. තෙනෙව කාරණෙන ජීවමානො යෙව සො චුන්දසූකරිකොපි **දිස්වා කම්මකිලිට්ඨං**ති: අත්තනො කිලිට්ඨකම්මං පස්සිත්වා සොචති, නානප්පකාරකං විලපන්තො විහඤ්ඤතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා ජාතාති.

චුන්දසූකරිකවත්ථු දසමං.

---

1. 11.

“ඉධ මොදතී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ධම්මිකං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර පඤ්චසතා ධම්මිකඋපාසකා නාම අහෙසුං, තෙසු එකෙකස්ස පඤ්ච පඤ්ච උපාසකසතානි පරිවාරා, යො තෙසං ජෙට්ඨකො තස්ස සත්ත පුත්තා සත්ත ධීතරො, තෙසු එකෙකස්ස එකෙකා සලාකයාගු සලාකභත්තං පක්ඛිකභත්තං නවචන්දභත්තං වස්සාවාසිකං. තෙපි සබ්බෙව අනුජාතපුත්තා නාම අහෙසුං, ඉති චුද්දසන්නං පුත්තානං භරියාය උපාසකස්සාති සොළස සලාකයාගුආදීනි පවත්තන්ති, ඉති සො සපුත්තදාරො සීලවා කල්‍යාණධම්මො දානසංවිභාගරතො අහොසි. අථස්ස අපරභාගෙ රොගො උප්පජ්ජි, ආයුසඞ්ඛාරො පරිහායි, සො ධම්මං සොතුකාමො අට්ඨ වා සොළස වා භික්ඛූ පෙසෙථාති සත්ථු සන්තිකං පහිණි, සත්ථා පෙසෙසි, තෙ ගන්ත්වා තස්ස මඤ්චං පරිවාරෙත්වා පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු නිසින්නා, භන්තෙ අය්‍යානං මෙ දස්සනං දුල්ලභං භවිස්සති, දුබ්බලොම්හි, එකං මෙ සුත්තං සජ්ඣායථාති වුත්තෙ කතරං සුත්තං සොතුකාමො උපාසකාති, සබ්බබුද්ධානං අවිජහිතං සතිපට්ඨානසුත්තන්ති වුත්තෙ "එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො සත්තානං විසුද්ධියා"ති සුත්තන්තං පට්ඨපෙසුං, තස්මිං ඛණෙ ඡහි දෙවලොකෙහි සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා සහස්සසින්ධවයුත්තා දියඩ්ඪයොජනසතිකා ඡ රථා ආගමිංසු, තෙසු ඨිතා දෙවතා අම්හාකං දෙවලොකං නෙස්සාම අම්හාකං දෙවලොකං නෙස්සාමාති, අම්හෙ මත්තිකභාජනං භින්දිත්වා සුවණ්ණභාජනං ගණ්හන්තො විය අම්හාකං දෙවලොකෙ අභිරමිතුං ඉධ නිබ්බත්තාහි අම්හාකං දෙවලොකෙ අභිරමිතුං ඉධ නිබ්බත්තාහීති වදිංසු, උපාසකො ධම්මසවණන්තරායං අනිච්ඡන්තො ආගමෙථ ආගමෙථාති ආහ. භික්ඛූ අම්හෙ වාරෙතීති[1] සඤ්ඤාය තුණ්හී අහෙසුං, අථස්ස පුත්තධීතරො අම්හාකං පිතා පුබ්බෙ ධම්මසවණෙන අතිත්තො අහොසි, ඉදානි පන භික්ඛූ පක්කොසාපෙත්වා සජ්ඣායං කාරෙත්වා සයමෙව වාරෙති, මරණස්ස අභායනකසත්තො නාම නත්ථීති විරවිංසු, භික්ඛූ ඉදානි අනොකාසොති උට්ඨායාසනා පක්කමිංසු.

උපාසකො ථොකං වීතිනාමෙත්වා සතිං ලභිත්වා පුත්තෙ පුච්ඡි: කස්මා කන්දථාති. තාත තුම්හෙ භික්ඛූ පක්කොසාපෙත්වා ධම්මං සුණන්තො සයමෙව වාරයිත්ථ, අථ මයං මරණස්ස අභායනකසත්තො නාම නත්ථීති කන්දිම්හාති, අය්‍යා පන කුහිංති, අනොකාසොති උට්ඨායාසනා පක්කන්තාති, තාතා නාහං අය්‍යෙහි සද්ධිං කථෙමීති, අථ කෙන සද්ධිං කථෙසි තාතාති, ඡහි දෙවලොකෙහි දෙවතා ඡ රථෙ අලඞ්කරිත්වා ආදාය ආකාසෙ ඨත්වා අම්හාකං දෙවලොකෙ අභිරම අම්හාකං දෙවලොකෙ අභිරමාති සද්දං කරොන්ති, තාහි සද්ධිං කථෙමීති, කුහිං තාත රථා න මයං පස්සාමාති වුත්තෙ අත්ථි පන මය්හං ගන්ථිතානි පුප්ඵානීති, අත්ථි තාතාති, කතරදෙවලොකො රමණීයොති, සබ්බබොධිසත්තානං බුද්ධමාතාපිතූනඤ්ච වසිතට්ඨානං තුසිතභවනං

1. සී. වදතීති.

රමණීයං ඨානන්ති, තෙනහි තුසිතභවනතො ආගතරථෙ ලග්ගතූති පුප්ඵදාමං ඛිපථාති, තෙ ඛිපිංසු, තං රථධුරෙ ලග්ගිත්වා ආකාසෙ ඔලම්බි, මහාජනො තදෙව පස්සති, රථං න පස්සති, උපාසකො පස්සථෙතං පුප්ඵදාමන්ති වත්වා ආම පස්සාමාති වුත්තෙ එතං තුසිතභවනතො ආගතරථෙ ඔලම්බති, අහං තුසිතභවනං ගච්ඡාමි, තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථ, මම සන්තිකෙ නිබ්බත්තිතුකාමා හුත්වා මයා කතනියාමෙනෙව පුඤ්ඤානි කරොථාති වත්වා කාලං කත්වා රථෙ පතිට්ඨාසි, තාවදෙවස්ස තිගාවුතප්පමාණො සට්ඨිසකටභාරාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො අත්තභාවො නිබ්බත්ති, අච්ඡරාසහස්සං පරිවාරෙසි, පඤ්චවීසති යොජනිකං කනකවිමානං පාතුරහොසි, තෙ භික්ඛූ විහාරං අනුප්පත්තෙ සත්ථා පුච්ඡි: සුතා භික්ඛවෙ උපාසකෙන ධම්මදෙසනාති, ආම භන්තෙ, අන්තරායෙව පන ආගමෙථාති වාරෙසි, අථස්ස පුත්තධීතරො කන්දිංසු, මයං ඉදානි අනොකාසොති උට්ඨායාසනා නික්ඛන්තාති, න සො භික්ඛවෙ තුම්හෙහි සද්ධිං කථෙසි, ඡහි පන දෙවලොකෙහි දෙවතා ඡ රථෙ අලඞ්කරිත්වා ආහරිත්වා තං උපාසකං පක්කොසිංසු, සො ධම්මදෙසනාය අන්තරායං අනිච්ඡන්තො තාහි සද්ධිං කථෙසීති, එවං භන්තෙති, එවං භික්ඛවෙති, ඉදානි භන්තෙ සො කුහිං නිබ්බත්තොති, තුසිතභවනෙ භික්ඛවෙති, භන්තෙ ඉදානි ඉධ ඤාතිමජ්ඣෙ මොදමානො විචරිත්වා ඉදානෙව ගන්ත්වා පුන මොදනට්ඨානෙ යෙව නිබ්බත්තොති, ආම භික්ඛවෙ අප්පමත්තා හි ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා සබ්බත්ථ මොදන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති කතපුඤ්ඤො උභයත්ථ මොදති,
සො මොදති සො පමොදති දිස්වා කම්මවිසුද්ධිමත්තනො"ති.

තත්ථ **කතපුඤ්ඤො**ති: නානප්පකාරස්ස කුසලස්ස කාරකො පුග්ගලො, අකතං වත මෙ පාපං කතං මෙ කල්‍යාණන්ති ඉධ කම්මමොදනෙන පෙච්ච විපාකමොදනෙන මොදති, එවං **උභයත්ථ මොදති** නාම. **කම්මවිසුද්ධින්**ති: ධම්මිකඋපාසකොපි අත්තනො කම්මවිසුද්ධිං පුඤ්ඤකම්මසම්පත්තිං දිස්වා කාලකිරියතො පුබ්බෙ ඉධ ලොකෙපි මොදති, කාලං කත්වා ඉදානි පරලොකෙපි අතිමොදති යෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

ධම්මිකඋපාසකස්ස වත්ථු එකාදසමං.

1, 12.

"ඉධ තප්පතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො දෙවදත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය යාව පථවිප්පවෙසනා දෙවදත්තං ආරබ්භ භාසිතානි සබ්බානි ජාතකානි විත්ථා

රෙත්වා කථිතං, අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො: සත්ථරි අනුපියං නාම
මල්ලානං නිගමො තං නිස්සාය අනුපියම්බවනෙ විහරන්තෙ යෙව
තථාගතස්ස ලක්ඛණපටිග්ගහණදිවසෙ යෙව අසීති සහස්සෙහි ඤාති
කුලෙහි රාජා වා හොතු බුද්ධො වා ඛත්තියපරිවාරොව විචරිස්සතීති
අසීතිසහස්සපුත්තා පටිඤ්ඤාතා; තෙසු යෙභුය්‍යෙන පබ්බජිතෙසු
භද්දියරාජානං අනුරුද්ධං ආනන්දං භගුං කිම්බිලං දෙවදත්තන්ති ඉමෙ
ඡ සක්කෙ අපබ්බජන්තෙ දිස්වා මයං අත්තනො පුත්තෙ පබ්බාජෙම
ඉමෙ ඡ සක්‍යා න ඤාතකා මඤ්ඤෙ, තස්මා න පබ්බජන්තීති කථං
සමුට්ඨාපෙසුං, අථ ඛො මහානාමො සක්කො අනුරුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා
තාත අම්හාකං කුලා පබ්බජිතො නත්ථි ත්වං වා පබ්බජිස්සසි අහං වා
පබ්බජිස්සාමීති ආහ. සො පන සුඛුමාලො හොති සම්පන්නභොගො,
නත්ථීති වචනම්පි තෙන න සුතපුබ්බං, එකදිවසං හි තෙසු ඡසු ඛත්ති
යෙසු ගුළකීළං කීළන්තෙසු අනුරුද්ධො පූවෙන පරාජිතො පූවත්ථාය
පහිණි, අථස්ස මාතා පූවෙ සජ්ජෙත්වා පහිණි, තෙ ඛාදිත්වා පුන කීළිංසු,
පුනප්පුනං තස්සෙව පරාජයො හොති, මාතා පනස්ස පහිතෙ
තික්ඛත්තුං පූවෙ පහිණිත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ පූවං නත්ථීති පහිණි, සො
නත්ථීති වචනස්ස අසුතපුබ්බත්තා එසාපෙකා පූවවිකති භවිස්සතීති
මඤ්ඤමානො නත්ථිපූවං මෙ ආහරථාති පෙසෙසි, මාතා පනස්ස නත්ථි
පූවං කිර අය්‍යෙ දෙථාති වුත්තෙ මම පුත්තෙන නත්ථීති පදං න සුත
පුබ්බං, ඉමිනා පන උපායෙන එතමත්ථං ජානාපෙස්සාමීති තුච්ඡං
සුවණ්ණපාතිං අඤ්ඤාය සුවණ්ණපාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පෙසෙසි, නගර
පරිග්ගාහිකා දෙවතා චින්තෙසුං: අනුරුද්ධසක්කෙන අන්නභාරකාලෙ
අත්තනො භාගභත්තං උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා නත්ථීති මෙ
වචනස්ස සවණං මා හොතූති භොජනුප්පත්තියා ජානනං මා හොතූති
පත්ථනා කතා, සචායං තුච්ඡපාතිං පස්සිස්සති දෙවසමාගමං පවිසිතුං
න ලභිස්සාම, සීසම්පි නො සත්තධා ඵලෙය්‍යාති, අථ තං පාතිං දිබ්බ
පූවෙහි පුණ්ණං අකංසු, තස්සා ගුළමණ්ඩලෙ ඨපෙත්වා උග්ඝාටිත
මත්තාය පූවගන්ධො සකලනගරෙ ඵරිත්වා ඨිතො, පූවඛණ්ඩං මුඛෙ
ඨපිතමත්තමෙව සත්ත රසහරණිසහස්සානි අනුඵරි, සො චින්තෙසි:
නාහං මාතු පියො එත්තකං මෙ කාලං ඉමං නත්ථිපූවං නාම න පචි,
ඉතො පට්ඨාය අඤ්ඤං පූවං නාම න ඛාදිස්සාමීති ගෙහං ගන්ත්වාපි
මාතරං පුච්ඡි: අම්ම තුම්හාකං අහං පියො අප්පියොති. තාත එකක්ඛිනො
අක්ඛි විය ච හදයං විය ච අතිපියො මෙති, අථ කස්මා එත්තකං කාලං
මය්හං නත්ථිපූවං න පචිත්ථ අම්මාති, සා චුල්ලුපට්ඨාකං පුච්ඡි: අත්ථි
කිඤ්චි පාතියං තාතාති, පරිපුණ්ණා අය්‍යෙ පාති පූවෙහි, එවරූපා
පූවා නාම මෙ න දිට්ඨපුබ්බාති. සා චින්තෙසි: මය්හං පුත්තො පුඤ්ඤවා
කතාභිනීහාරො භවිස්සති, දෙවතාහි පාතිං පූරෙත්වා පූවා පහිතා
භවිස්සන්තීති. අථ තං පුත්තො අම්ම ඉතො පට්ඨායාහං අඤ්ඤං පූවං
නාම න ඛාදිස්සාමි, නත්ථිපූවමෙව පචෙය්‍යාසීති, සාපිස්ස තතො
පට්ඨාය පූවං ඛාදිතුකාමොම්හීති වුත්තෙ තුච්ඡපාතිමෙව අඤ්ඤාය

පාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පෙසෙති, යාව අගාරමජ්ඣෙ වසි තාවස්ස දෙව
තාව පූවෙ පක්ඛිපිංසු, සො එත්තකම්පි අජානන්තො පබ්බජ්ජං නාම
කිං ජානිස්සති, තස්මා කා එසා පබ්බජ්ජා නාමාති භාතරං පුච්ඡිත්වා
ඔහාරිතකෙසමස්සුනා කාසාවනිවත්ථෙන කට්ඨත්ථරකෙ වා බිදල
මඤ්චකෙ වා නිපජ්ජිත්වා පිණ්ඩාය චරන්තෙන විහාතබ්බං, එසා
පබ්බජ්ජා නාමාති වුත්තෙ භාතික අහං සුඛුමාලො නාහං සක්ඛිස්සාමි
පබ්බජිතුන්ති ආහ, තෙනහි තාත කම්මන්තං උග්ගහෙත්වා ඝරාවාසං
වස න හි සක්කා අම්හෙසු එකෙන අපබ්බජිතුන්ති, අථ නං කො එස
කම්මන්තො නාමාති පුච්ඡි, භත්තුට්ඨානට්ඨානම්පි[1] අජානන්තො
කුලපුත්තො කම්මන්තං නාම කිං ජානිස්සති, එකදිවසං හි තිණ්ණං
ඛත්තියානං කථා උදපාදි: භත්තං නාම කුහිං උට්ඨහතීති,
කිම්බිලො ආහ: කොට්ඨෙ උට්ඨහතීති. අථ නං භද්දියො ත්වං
භත්තුට්ඨානට්ඨානං න ජානාසි, භත්තං නාම උක්ඛලියං උට්ඨහතීති
ආහ, අනුරුද්ධො තුම්හෙ ද්වෙපි න ජානාථ, භත්තං නාම රතන
මකුලාය සුවණ්ණපාතියා උට්ඨහතීති ආහ, තෙසු කිර කිම්බිලො එක
දිවසං කොට්ඨතො වීහී ඔතාරියමානෙ දිස්වා එතෙ කොට්ඨෙයෙව
ජාතාති සඤ්ඤී අහොසි, භද්දියො එකදිවසං උක්ඛලිතො භත්තං
වඩ්ඪියමානං දිස්වා උක්ඛලියඤ්ඤෙව උප්පන්නන්ති සඤ්ඤී අහොසි,
අනුරුද්ධෙන පන නෙව වීහිං කොට්ටෙන්තා න භත්තං පචන්තා න
වඩ්ඪෙන්තා දිට්ඨපුබ්බා, වඩ්ඪෙත්වා පන පුරතො ඨපිතමෙව පස්සති,
සො භුඤ්ජිතුකාමකාලෙ භත්තං පාතියං උට්ඨහතීති සඤ්ඤමකාසි,
එවං තයොපි තෙ භත්තුට්ඨානට්ඨානං න ජානන්ති, තෙනායං කො එස
කම්මන්තො නාමාති පුච්ඡිත්වා පඨමං ඛෙත්තං කසාපෙතබ්බන්ති
ආදිකං සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ කත්තබ්බකිච්චං සුත්වා කදා කම්මන්තානං
අන්තො පඤ්ඤායිස්සති, කදා මයං අප්පොස්සුක්කා භොගෙ භුඤ්ජිස්සා-
මාති වත්වා කම්මන්තානං අපරියන්තතාය අක්ඛාතාය තෙන හි
ත්වඤ්ඤෙව ඝරාවාසං වස, න මය්හං එතෙනත්ථොති මාතරං උපසං
කමිත්වා අනුජානාහි අම්ම මං පබ්බජිස්සාමීති වත්වා තාය තික්ඛත්තුං
පටික්ඛිපිත්වා සචෙ තෙ සහායකො භද්දියරාජා පබ්බජිස්සති තෙන
සද්ධිං පබ්බජාහීති වුත්තෙ තං උපසංකමිත්වා මම ඛො සම්ම පබ්බජ්ජා
තව පටිබද්ධාති වත්වා තං නානප්පකාරෙහි සඤ්ඤාපෙත්වා සත්තමෙ
දිවසෙ අත්තනා සද්ධිං පබ්බජ්ජනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි, තතො
භද්දියො සක්‍යරාජා අනුරුද්ධො ආනන්දො භගු කිම්බිලො දෙව
දත්තොති ඉමෙ ඡ ඛත්තියා උපාලිකප්පකසත්තමා දෙවා විය දිබ්බ
සම්පත්තිං සත්තාහං අනුභවිත්වා උය්‍යානං ගච්ඡන්තා විය චතුරඞ්ගිණියා
සෙනාය නික්ඛමිත්වා පරවිසයං පත්වා රාජාණාය සෙනං නිවත්තෙත්වා
පරවිසයං ඔක්කමිංසු, තත්ථ ඡ ඛත්තියා අත්තනො අත්තනො ආභර
ණානි ඔමුඤ්චිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා හන්ද භණෙ උපාලි නිවත්තස්සු, අලං

1. ම. භත්තුට්ඨානම්පි.

තෙ එත්තකං ජීවිකායාති තස්ස අදංසු, සො තෙසං පාදමූලෙ පවට්ටෙත්වා පරිදෙවිත්වා ආණං අතික්කමිතුං අසක්කොන්තො උට්ඨාය නිවත්ති, තෙසං විධා ජාතකාලෙ වනං ආරොදනප්පත්තං විය පඨවි කම්පමානාකාරප්පත්තං විය අහොසි, උපාලි ථොකං නිවත්තිත්වා චණ්ඩා ඛො සාකියා ඉමිනා කුමාරා නිප්පාතිතාති ඝාතෙය්‍යුම්පි මං, ඉමෙ හි නාම සක්‍යකුමාරා එවරූපං සම්පත්තිං පහාය ඉමානි අනග්ඝානි ආභරණානි ඛෙළපිණ්ඩං විය ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජිස්සන්ති, කිමඞ්ගපනාහන්ති භණ්ඩිකං ඔමුඤ්චිත්වා තානි ආභරණානි රුක්ඛෙ ලග්ගෙත්වා අත්ථිකා ගණ්හන්තූති වත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙහි කස්මා න නිවත්තොසීති පුට්ඨො තමත්ථං ආරොචෙසි, අථ නං තෙ ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා මයං භන්තෙ සාකියා නාම මානනිස්සිතා, අයං අම්හාකං දීඝරත්තං පරිචාරකො, ඉමං පඨමතරං පබ්බාජෙථ, මයමස්ස අභිවාදනාදීනි කරිස්සාම, එවං නො මානො නිම්මානයිස්සතීති වත්වා තං පඨමතරං පබ්බාජෙත්වා පච්ඡා සයං පබ්බජිංසු. තෙසු ආයස්මා භද්දියො තෙනෙවන්තරවස්සෙන තෙවිජ්ජො අහොසි, ආයස්මා අනුරුද්ධො දිබ්බචක්ඛුකො හුත්වා පච්ඡා මහාපුරිසවිතක්කසුත්තං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි, ආයස්මා ආනන්දො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි, භගුත්ථෙරො ච කිම්බිලත්ථෙරො ච අපරභාගෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු, දෙවදත්තො පොථුජ්ජනිකං ඉද්ධිං පත්තො, අපරභාගෙ සත්ථරි කොසම්බියං විහරන්තෙ සසාවකසඞ්ඝස්ස තථාගතස්ස මහන්තො ලාභසක්කාරො නිබ්බත්ති, වත්ථභෙසජ්ජාදිහත්ථා මනුස්සා විහාරං පවිසිත්වා කුහිං සත්ථා කුහිං සාරිපුත්තත්ථෙරො, කුහිං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො, කුහිං මහාකස්සපත්ථෙරො, කුහිං භද්දියත්ථෙරො, කුහිං අනුරුද්ධත්ථෙරො, කුහිං ආනන්දත්ථෙරො, කුහිං භගුත්ථෙරො, කුහිං කිම්බිලත්ථෙරොති අසීතිමහාසාවකානං නිසින්නට්ඨානං ඔලොකෙන්තා විචරන්ති, දෙවදත්තත්ථෙරො කුහිං නිසින්නො වා ඨිතො වාති වත්තාපි නත්ථි, සො චින්තෙසි: අහම්පි එතෙහි සද්ධිං යෙව පබ්බජිතො, එතෙපි ඛත්තියපබ්බජිතා, අහම්පි ඛත්තියපබ්බජිතො, ලාභසක්කාරහත්ථා මනුස්සා එතෙ පරියෙසන්ති, මම නාමං ගහෙතාපි නත්ථි, කෙන නු ඛො සද්ධිං එකතො හුත්වා කං පසාදෙත්වා මම ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙය්‍යන්ති. අථස්ස එතදහොසි: අයං ඛො රාජා බිම්බිසාරො පඨමදස්සනෙනෙව එකාදසහි නහුතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො, න සක්කා එතෙන සද්ධිං එකතො භවිතුං, කොසලරඤ්ඤා ච සද්ධිං න සක්කා, අයං ඛො පන රඤ්ඤො පුත්තො අජාතසත්තුකුමාරො කස්සචි ගුණදොසෙ න ජානාති, එතෙන සද්ධිං එකතො භවිස්සාමීති. සො කොසම්බිතො රාජගහං ගන්ත්වා කුමාරකවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා චත්තාරො ආසිවිසෙ චතූසු හත්ථපාදෙසු එකං ගීවාය පිළන්ධිත්වා එකං සීසෙ චුම්බටකං කත්වා එකං එකංසං කරිත්වා ඉමාය අහිමෙඛලාය ආකාසතො ඔරුය්හ අජාතසත්තුස්ස උච්ඡඞ්ගෙ නිසීදිත්වා තෙන භීතෙන කොසි ත්වන්ති

වුත්තෙන අහං දෙවදත්තොති වත්වා තස්ස භයවිනොදනත්ථාය තං අත්තභාවං පටිසංහරිත්වා සඞ්ඝාටිපත්තචීවරධරො පුරතො ඨත්වා තං පසාදෙත්වා ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙසි, සො ලාභසක්කාරාභිභූතො අහං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිහරිස්සාමීති පාපකං චිත්තං උප්පාදෙත්වා සහ චිත්තුප්පාදෙන ඉද්ධිතො පරිහායිත්වා සත්ථාරං වෙළුවනවිහාරෙ සරාජිකාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙන්තං වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ භගවා භන්තෙ එතරහි ජිණ්ණො වුද්ධො මහල්ලකො අප්පොස්සුක්කො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුඤ්ජතු, අහං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිහරිස්සාමි, නීයාදෙථ මෙ භික්ඛුසඞ්ඝන්ති වත්වා සත්ථාරා ඛෙළාසිකවාදෙන අපසාදෙත්වා පටික්ඛිත්තො අනත්තමනො ඉමං පඨමං තථාගතෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා පක්කාමි, අථස්ස භගවා රාජගහෙ පකාසනීයකම්මං කාරෙසි, සො පරිච්චත්තොදානි අහං සමණෙන ගොතමෙන, ඉදානිස්ස අනත්ථං කරිස්සාමීති අජාතසත්තුං උපසංකමිත්වා ආහ: පුබ්බෙ ඛො කුමාර මනුස්සා දීඝායුකා, එතරහි අප්පායුකා, ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං ත්වං කුමාරොව සමානො කාලං කරෙය්‍යාසි, තෙන හි ත්වං කුමාර පිතරං හන්ත්වා රාජා හොහි, අහං භගවන්තං හන්ත්වා බුද්ධො භවිස්සාමීති වත්වා තස්මිං රජ්ජෙ පතිට්ඨිතෙ තථාගතස්ස වධාය පුරිසෙ පයොජෙත්වා තෙසු සොතාපත්තිඵලං පත්වා නිවත්තෙසු සයං ගිජ්ඣකූටං අභිරූහිත්වා අහමෙව සමණං ගොතමං ජීවිතා වොරොපෙස්සාමීති සිලං පවිජ්ඣිත්වා රුධිරුප්පාදකම්මං කත්වා ඉමිනාපි උපායෙන මාරෙතුං අසක්කොන්තො පුන නාළාගිරිං විස්සජ්ජාපෙසි, තස්මිං ආගච්ඡන්තෙ ආනන්දත්ථෙරො අත්තනො ජීවිතං සත්ථු පරිච්චජිත්වා පුරතො අට්ඨාසි, සත්ථා නාගං දමෙත්වා නගරා නික්ඛමිත්වා විහාරං ආගන්ත්වා අනෙකසහස්සෙහි උපාසකෙහි අභිහට මහාදානං පරිභුඤ්ජිත්වා තස්මිං දිවසෙ සන්නිපතිතානං අට්ඨාරසකොටිසඞ්ඛාතානං රාජගහවාසීනං ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෙ ජාතෙ අහො මහාගුණො ආයස්මා ආනන්දො තථාරූපෙ නාම හත්ථිනාගෙ ආගච්ඡන්තෙ අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිත්වා සත්ථු පුරතො අට්ඨාසීති ථෙරස්ස ගුණකථං සුත්වා "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස මමත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජියෙවා"ති වත්වා භික්ඛූහි යාචිතො චූළහංසමහාහංසකක්කටකජාතකානි කථෙසි.

දෙවදත්තස්සාපි කම්මං නෙව පාකටං තථා රඤ්ඤො මාරාපිතත්තා, න වධකානං පයොජිතත්තා, න සිලාය පවිද්ධත්තා පාකටං අහොසි යථා නාළාගිරිහත්ථිනො විස්සජ්ජිතත්තා, තදා හි මහාජනො රාජාපි දෙවදත්තෙනෙව මාරාපිතො වධකා පයොජිතා සිලාපි අපවිද්ධා ඉදානි පන තෙන නාළාගිරි විස්සජ්ජාපිතො එවරූපං නාම පාපකං ගහෙත්වා රාජා විචරතීති කොලාහලමකාසි, රාජා මහාජනස්ස කථං සුත්වා පඤ්චථාලිපාකසතානි නීහරාපෙත්වා න පුන තස්සුපට්ඨානං අගමාසි, නාගරාපිස්ස කුලං උපගතස්ස භික්ඛාමත්තම්පි න

අදංසු, සො පරිහීනලාභසක්කාරො කොහඤ්ඤෙන ජීවිතුකාමො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පඤ්ච වත්ථූනි යාචිත්වා භගවතා අලං දෙවදත්ත යො ඉච්ඡති සො ආරඤ්ඤකො හොතූති පටික්ඛිත්තො කස්සාවුසො වචනං සොභනං, කිං තථාගතස්ස උදාහු මම වාති, අහං හි උක්කට්ඨවසෙන එවං වදාමි: සාධු භන්තෙ භික්ඛූ යාවජීවං ආරඤ්ඤකා අස්සු, පිණ්ඩපාතිකා පංසුකූලිකා රුක්ඛමූලිකා, මච්ඡමංසං න ඛාදෙය්‍යුන්ති, යො දුක්ඛා මුඤ්චිතුකාමො සො මයා සද්ධිං ආගච්ඡතූති වත්වා පක්කාමි, තස්ස වචනං සුත්වා එකච්චෙ නවපබ්බජිතා මන්දබුද්ධිනො කල්‍යාණං දෙවදත්තො ආහ, එතෙන සද්ධිං විචරිස්සාමාති තෙන සද්ධිං එකතො අහෙසුං. ඉති සො පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං තෙහි පඤ්චහි වත්ථූහි ලූඛප්පසන්නං ජනං සඤ්ඤාපෙන්තො කුලෙසු විඤ්ඤාපෙත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජන්තො සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමි, සො භගවතා සච්චං කිර ත්වං දෙවදත්ත සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමසි චක්කභෙදායාති[1] පුට්ඨො ස්චච්චංති වත්වා ගරුකො ඛො දෙවදත්ත සඞ්ඝභෙදොති ආදීහි ඔවදිතොපි සත්ථු වචනං අනාදියිත්වා පක්කන්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා අජ්ජතග්ගෙ දානාහං ආවුසො ආනන්ද අඤ්ඤත්‍රෙව භගවතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසංඝෙන උපොසථං කරිස්සාමි සඞ්ඝකම්මං කරිස්සාමීති ආහ. ථෙරො තමත්ථං භගවතො ආරොචෙසි, තං විදිත්වා සත්ථා උප්පන්නධම්මසංවෙගො හුත්වා දෙවදත්තො සදෙවකස්ස ලොකස්ස අනත්ථනිස්සිතං අත්තනො අවීචිම්හි පච්චනක කම්මං කරොතීති පරිවිතක්කෙත්වා:-

“සුකරානි අසාධූනි අත්තනො අහිතානි ච,
යං වෙ හිතඤ්ච සාධුඤ්ච තං වෙ පරමදුක්කරං”ති

ඉමං ගාථං වත්වා පුන ඉමං උදානං උදානෙසි:-

“සුකරං සාධුනා සාධු සාධු පාපෙන දුක්කරං,
පාපං පාපෙන සුකරං පාපමරියෙහි දුක්කරං”ති.

අථ ඛො දෙවදත්තො උපොසථදිවසෙ අත්තනො පරිසාය සද්ධිං එකමන්තං නිසීදිත්වා යස්සිමානි පඤ්චවත්ථූනි ඛමන්ති සො සලාකං ගණ්හාතූති වත්වා පඤ්චසතෙහි වජ්ජිපුත්තකෙහි නවකෙහි අප්පකතඤ්ඤූහි සලාකාය ගහිතාය සඞ්ඝං භින්දිත්වා තෙ භික්ඛූ ආදාය ගයාසීසං අගමාසි, තස්ස තත්ථ ගතභාවං සුත්වා සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ආනයනත්ථාය ද්වෙ අග්ගසාවකෙ පෙසෙසි, තෙ තත්ථ ගන්ත්වා ආදෙසනාපාටිහාරියානුසාසනියා චෙව ඉද්ධිපාටිහාරියානුසාසනියා ච අනුසාසන්තා තෙ අමතං පායෙත්වා ආදාය ආකාසෙනාගමිංසු, කොකාලිකොපි ඛො උට්ඨෙහි ආවුසො දෙවදත්ත නීතා තෙ භික්ඛූ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙහි, නනු ත්වං මයා වුත්තො මා ආවුසො සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ විස්සාසීති. පාපිච්ඡා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා පාපි

1. ම. වග්ගභෙදායාති.

කාතං ඉච්ඡානං වසං ගතාති වත්වා ජන්නුකෙන හදයමජ්ඣෙ පහරි, තස්ස තත්ථෙව උණ්හං ලොහිතං මුඛතො උග්ගඤ්ඡි, ආයස්මන්තං පන සාරිපුත්තං භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං ආකාසෙනාගච්ඡන්තං දිස්වා භික්ඛූ ආහංසු: භන්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො ගමනකාලෙ අත්තදුතියො ගතො, ඉදානි මහාපරිවාරො ආගච්ඡන්තො සොභතීති. සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තකාලෙපි මම පුත්තො මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තො සොභති යෙවාති වත්වා:-

“හොති සීලවතං අත්ථො පටිසන්ථාරවුත්තිනං,
ලක්ඛණං පස්ස ආයන්තං ඤාතිසඞ්ඝපුරක්ඛතං,
අථ පස්සසිමං කාලං සුවිහීනංව ඤාතිහී”ති

ඉදං ජාතකං කථෙසි, පුන භික්ඛූහි භන්තෙ දෙවදත්තො කිර මෙ අග්ගසාවකෙ උභොසු පස්සෙසු නිසීදාපෙත්වා බුද්ධලීළාය ධම්මං දෙසිස්සාමීති තුම්හාකං අනුකිරියං කරීති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස මම අනුකිරියං කාතුං වායමි, න පන සක්ඛීති වත්වා:-

“අපි වීරක පස්සෙසි සකුණං මඤ්ජුභාණකං,
මයූරගීවසංකාසං පතිං මය්හං සවිට්ඨකං.

උදකථලචරස්ස පක්ඛිනො
නිච්චං ආමකමච්ඡභොජිනො,
තස්සානුකරං සවිට්ඨකො
සෙවාලෙ පලිගුණ්ඨිතො මතො”ති

ආදිනා ජාතකං කථෙත්වා අපරාපරෙසුපි දිවසෙසු තථාරූපිමෙව කථං ආරබ්භ:-

“අචරි වතායං විතුදං වනානි
කට්ඨඞ්ගරුක්ඛෙසු අසාරකෙසු,
අථාසදා ඛදිරං ජාතසාරං
යත්ථබ්භිදා ගරුළො උත්තමඞ්ගං”ති

ලසී ච තෙ නිප්ඵලිතා මත්ථකො ච විදාලිතො,
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා අජ්ජ ඛො ත්වං විරොචසී”ති[1] ච

එවමාදීනි ජාතකානි කථෙසි. පුන අකතඤ්ඤූ දෙවදත්තොති කථං ආරබ්භ:-

“අකරම්හස තෙ කිච්චං යං බලං අහුවම්හසෙ,
මිගරාජ නමො ත්යත්ථු අපි කිඤ්චි ලභාමසෙ.

මම ලොහිතභක්ඛස්ස නිච්චං ලුද්දානි කුබ්බතො
දන්තන්තරගතො සන්තො තං බහුං යම්හි ජීවසී”ති

ආදීනි ජාතකානි කථෙසි. පුන වධාය පරිසක්කනං පනස්ස ආරබ්භ:-

1. ම. සී. ඉදානි ඛො ත්වං සම්ම විරොචසීති.

"ඤාතමෙතං කුරුඞ්ගස්ස යං ත්වං සෙපණ්ණි සෙය්‍යසි,
අඤ්ඤං සෙපණ්ණිං ගච්ඡාමි න මෙ තෙ රුච්චතෙ ඵලං"ති

ආදීනි ජාතකානි කථෙසි.

එවං රාජගහෙ විහරන්තො පුන උභතො පරිහීනො දෙවදත්තො ලාභසක්කාරතො ච සාමඤ්ඤතො චාති කථාසු පවත්තමානාසු න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස පරිහීනො යෙවාති වත්වා:–

"අක්ඛී භින්නා පටො නට්ඨො සඛීගෙහෙ[1] ච භණ්ඩනං,
උභතො පදුට්ඨකම්මන්තො උදකම්හි ථලම්හි චා"ති

ආදීනි ජාතකානි කථෙසි. එවං රාජගහෙ විහරන්තොව දෙවදත්තං ආරබ්භ බහූනි ජාතකානි කථෙත්වා රාජගහතො සාවත්ථිං ගන්ත්වා ජෙතවනවිහාරෙ වාසං කප්පෙසි.

දෙවදත්තොපි ඛො නවමාසෙ ගිලානො පච්ඡිමෙ කාලෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමො හුත්වා අත්තනො සාවකෙ ආහ:–අහං සත්ථාරං දට්ඨුකාමො තං මෙ දස්සෙථාති. එවං වුත්තෙ ත්වං සමත්ථකාලෙ සත්ථාරා සද්ධිං වෙරී හුත්වා අචරී, න මයං තං තත්ථ නෙස්සාමාති වුත්තෙ මා මං නාසෙථ මයා සත්ථරි ආඝාතො කතො සත්ථු පන මයි කෙසග්ගමත්තොපි ආඝාතො නත්ථි, සො හි භගවා:–

"වධකෙ දෙවදත්තම්හි චොරෙ අඞ්ගුලිමාලකෙ,
ධනපාලෙ රාහුලෙ චෙව සබ්බත්ථ සමමානසො"ති.

දස්සෙථ මෙ තං භගවන්තන්ති පුනප්පුනං යාචි, අථ නං තෙ මඤ්චකෙනාදාය නික්ඛමිංසු, තස්ස ආගමනං සුත්වා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං:–භන්තෙ දෙවදත්තො කිර තුම්හාකං දස්සනත්ථාය ආගච්ඡතීති. න භික්ඛවෙ සො තෙනත්තභාවෙන මං පස්සිතුං ලභිස්සතීති, භික්ඛූ කිර පඤ්චන්නං වත්ථූනං ආයාචිතකාලතො පට්ඨාය පුන බුද්ධෙ දට්ඨුං න ලභන්ති, අයං ධම්මතා. අසුකට්ඨානං ච අසුකට්ඨානං ච ආගතො භන්තෙති, යං ඉච්ඡති තං කරොතු න සො මං භික්ඛවෙ පස්සිතුං ලභිස්සතීති, භන්තෙ ඉතො යොජනමත්තං ආගතො, අඩ්ඪයොජනං, ගාවුතං, ජෙතවන පොක්ඛරණීසමීපං ආගතොති, සචෙ අන්තො ජෙතවනම්පි පවිසති නෙව මං පස්සිතුං ලභිස්සතීති, දෙවදත්තං ගහෙත්වා ආගතා ජෙතවනපොක්ඛරණීතීරෙ මඤ්චං ඔතාරෙත්වා පොක්ඛරණිං නහායිතුං ඔතරිංසු, දෙවදත්තොපි ඛො මඤ්චතො වුට්ඨාය උභො පාදෙ භූමියං ඨපෙත්වා නිසීදි, තෙ පථවිං පවිසිංසු, සො අනුක්කමෙන යාව ගොප්ඵකා යාව ජාණුකා යාව කටිතො යාව ථනතො යාව ගීවතො පවිසිත්වා හනුකට්ඨිකස්ස භූමියං පතිට්ඨිතකාලෙ:–[2]

1. ම. සී. සකගෙහෙච. 2. ම. පවිට්ඨකාලෙ.

"ඉමෙහි අට්ඨීහි[1] තමග්ගපුග්ගලං
දෙවාතිදෙවං නරදම්මසාරථිං,
සමන්තචක්ඛුං සතපුඤ්ඤලක්ඛණං
පාණෙහි බුද්ධං සරණං ගතොස්මී"ති

ඉමං ගාථමාහ. ඉදං කිර ඨානං දිස්වා තථාගතො දෙවදත්තං පබ්බාජෙසි, සචෙ හි සො න පබ්බජිස්ස ගිහී හුත්වා කම්මඤ්ච භාරියං අකරිස්ස ආයතිභවස්ස ච පච්චයං කාතුං න සක්ඛිස්ස, පබ්බජිත්වා පන කිඤ්චාපි කම්මං භාරියං කරිස්සති ආයතිභවස්ස පච්චයං කාතුං සක්ඛිස්සතීති, තෙන තං සත්ථා පබ්බාජෙසි, සො හි ඉතො සතසහස්ස කප්පමත්ථකෙ අට්ඨිස්සරො නාම පච්චෙකබුද්ධො භවිස්සති, සො පථවිං පවිසිත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, නිච්චලෙ බුද්ධෙ අපරද්ධභාවෙන පන නිච්චලො හුත්වා පච්චතූති යොජනසතිකෙ අන්තොඅවීචිම්හි යොජනසතුබ්බෙධමෙවස්ස සරීරං නිබ්බත්ති, සීසං යාව කණ්ණසක්ඛලිතො උපරි අයකපාලං පාවිසි, පාදා යාව ගොප්ඵකා හෙට්ඨා අයපථවියං පවිට්ඨා, මහාතාලක්ඛන්ධපරිමාණං අයසූලං පච්ඡිමභිත්තිතො නික්ඛමිත්වා පිට්ඨිමජ්ඣං භින්දිත්වා උරෙන නික්ඛමිත්වා පුරත්ථිමං භිත්තිං පාවිසි, අපරං දක්ඛිණභිත්තිතො නික්ඛමිත්වා දක්ඛිණපස්සං භින්දිත්වා උත්තරපස්සෙන නික්ඛමිත්වා උත්තරභිත්තිං පාවිසි, අපරං උපරි කපල්ලතො නික්ඛමිත්වා මත්ථකං භින්දිත්වා අධොභාගෙන නික්ඛමිත්වා අයපථවිං පාවිසි, එවං සො තත්ථ නිච්චලො හුත්වා පච්චති. භික්ඛූ එත්තකං ඨානං ආගන්ත්වා දෙවදත්තො සත්ථාරං දට්ඨුං අලභිත්වා ච පථවිං පවිට්ඨොති කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා න භික්ඛවෙ දෙවදත්තො ඉදානෙව මයි අපරජ්ඣිත්වා පථවිං පාවිසි, පුබ්බෙපි පවිට්ඨො යෙවාති වත්වා හත්ථිරාජකාලෙ මග්ගමූළ්හං පුරිසං සමස්සාසෙත්වා අත්තනො පිට්ඨිං ආරොපෙත්වා ඛෙමන්තං පාපිතෙන තෙන පුන තික්ඛත්තුං ආගන්ත්වා අග්ගට්ඨානෙ මජ්ඣිමට්ඨානෙ මූලෙති එවං දන්තෙ ඡින්දිත්වා තතියවාරෙ මහාපුරිසස්ස චක්ඛුපථං අතික්කමන්තස්ස පථවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙතුං:-

"අකතඤ්ඤුස්ස පොසස්ස නිච්චං විවරදස්සිනො,
සබ්බං චෙ පථවිං දජ්ජා නෙව නං අභිරාධයෙ"ති

ඉදං ජාතකං කථෙත්වා පුනපි පුනපි තථෙව කථාය සමුට්ඨිතාය ඛන්තිවාදීභූතෙ අත්තනි අපරජ්ඣිත්වා කලාබුරාජභූතස්ස තස්ස පථවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙතුං ඛන්තිවාදිජාතකං, චූළධම්මපාලභූතෙ අත්තනි අපරජ්ඣිත්වා මහාපතාපරාජභූතස්ස තස්ස පථවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙතුං චූළධම්මපාලජාතකඤ්ච කථෙසි. පථවිං පවිට්ඨෙ පන දෙවදත්තෙ මහාජනො හට්ඨතුට්ඨො ධජපටාකා කදලියො උස්සාපෙත්වා පුණ්ණඝටෙ ඨපෙත්වා ලාභා වත නොති මහන්තං ඡණං අනුභොති, තමත්ථං

---

1. ම. අඨීහි.

භගවතො ආරොචෙසුං, භගවා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව දෙවදත්තෙන මතෙ මහාජනො තුස්සති පුබ්බෙපි තුස්සියෙවාති වත්වා සබ්බජනස්ස අප්පියෙ චණ්ඩෙ ඵරුසෙ බාරාණසියං පිඞ්ගලරාජෙ නාම මතෙ මහාජනස්ස තුට්ඨභාවං දීපෙතුං:-

"සබ්බො ජනො හිංසිතො පිඞ්ගලෙන
තස්මිං මතෙ පච්චයා වෙදියන්ති[1]
පියො නු තෙ ආසි අකණ්හනෙත්තො
කස්මා නු ත්වං රොදසි ද්වාරපාල.

න මෙ පියො ආසි අකණ්හනෙත්තො
භායාමි පච්චාගමනාය තස්ස,
ඉතො ගතො හිංසෙය්‍ය මච්චුරාජං
සො හිංසිතො ආනයෙය්‍ය පුන ඉධා"ති

ඉදං පිඞ්ගලජාතකං කථෙසි. භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු:-ඉදානි භන්තෙ දෙවදත්තො කුහිං නිබ්බත්තොති. අවීචිමහානිරයෙ භික්ඛවෙති, භන්තෙ ඉධ තප්පන්තො විචරිත්වා පුන ගන්ත්වා තප්පනට්ඨානෙයෙව නිබ්බත්තොති, ආම භික්ඛවෙ පබ්බජිතා වා හොන්තු ගහට්ඨා වා පමාදවිහාරිනො උභයත්ථ තප්පන්ති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉධ තප්පති පෙච්ච තප්පති පාපකාරී උභයත්ථ තප්පති,
පාපං මෙ කතන්ති තප්පති භීයො තප්පති දුග්ගතිං ගතො"ති.

තත්ථ-**ඉධ තප්පතීති**: ඉධ කම්මතප්පනෙන දොමනස්සමත්තෙන තප්පති. **පෙච්චාති**: පරලොකෙ පන විපාකතප්පනෙන අතිදාරුණෙන අපායදුක්ඛෙන තප්පති. **පාපකාරීති** නානප්පකාරස්ස පාපස්ස කත්තා. **උභයත්ථාති**: ඉමිනා වුත්තප්පකාරෙන තප්පනෙන උභයත්ථ තප්පති නාම. **පාපං මෙති** සො හි කම්මතප්පනෙන තප්පන්තො පාපමෙව කතන්ති තප්පති, තං අප්පමත්තකං තප්පනං, විපාකතප්පනෙන පන තප්පන්තො **භීයො තප්පති දුග්ගතිං ගතොති**: අති ඵරුසෙන තප්පනෙන අතිවිය තප්පති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තාදයො අහෙසුං, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු ද්වාදසමං.

1, 13.

"**ඉධ නන්දතී**"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො **සුමනාදෙවිං** ආරබ්භ කථෙසි.

---

1. ම. පච්චයං වෙදයන්ති.

සාවත්ථියං හි දෙවසිකං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ ද්වෙ භික්ඛු සහස්සානි භුඤ්ජන්ති, තථා විසාඛාය මහාඋපාසිකාය, සාවත්ථියං ච යො යො දානං දාතුකාමො හොති සො සො තෙසං උභින්නං ඔකාසං ලභිත්වාව කරෙති, කිං කාරණා,? තුම්හාකං දානග්ගං අනාථපිණ්ඩිකො වා විසාඛා වා ආගතාති පුච්ඡිත්වා නාගතාති වුත්තෙ සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා කතදානම්පි කිං දානං නාමෙතන්ති ගරහන්ති, උභොපි තෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස රුචිං ච අනුච්ඡවිකකිච්චානි ච අතිවිය ජානන්ති, තෙසු විචාරෙන්තෙසු[1] භික්ඛු චිත්තරූපං භුඤ්ජන්ති තස්මා සබ්බෙ දානං දාතුකාමා තෙ ගහෙත්වාව ගච්ඡන්ති, ඉති තෙ අත්තනො අත්තනො ඝරෙ භික්ඛු පරිවිසිතුං න ලභන්ති, තතො විසාඛා කො නු ඛො මම ඨානෙ ඨත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිස්සතීති උපධාරෙන්ති පුත්තස්ස ධීතරං දිස්වා තං අත්තනො ඨානෙ ඨපෙසි, සා තස්සා නිවෙසනෙ භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසති, අනාථපිණ්ඩිකොපි මහාසුභද්දං නාම ජෙට්ඨධීතරං ඨපෙසි, සා භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චං කරොන්ති ධම්මං සුණන්ති සොතාපන්නා හුත්වා පතිකුලං අගමාසි, තතො චූළසුභද්දං ඨපෙසි, සාපි තථෙව කරොන්තී සොතාපන්නා හුත්වා පතිකුලං ගතා, අථ සුමනාදෙවිං නාම කණිට්ඨධීතරං ඨපෙසි, සා පන සකදාගාමිඵලං පත්වා කුමාරිකාව හුත්වා තථාරූපෙන අඵාසුකෙන ආතුරා ආහාරුපච්ඡෙදං කත්වා පිතරං දට්ඨුකාමා හුත්වා පක්කොසාපෙසි, සො එකස්මිං දානග්ගෙ තස්සා සාසනං සුත්වාව ආගන්ත්වා කිං අම්ම සුමනෙති ආහ, සා පි නං ආහ කිං තාත කණිට්ඨභාතිකාති, විප්පලපසි අම්මාති, න විප්පලපාමි කණිට්ඨභාතිකාති, භායසි අම්මාති, න භායාමි කණිට්ඨභාතිකාති එත්තකං වත්වායෙව පන සා කාලමකාසි, සො සොතාපන්නොපි සමානො සෙට්ඨිධීතරි උප්පන්නසොකං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො ධීතු සරීරකිච්චං කාරෙත්වා රොදන්තො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිං ගහපති දුක්ඛී දුම්මනො අස්සුමුඛො රුදමානො උපාගතොසීති වුත්තෙ ධීතා මෙ භන්තෙ සුමනාදෙවී කාලකතාති ආහ, අථ කස්මා සොචසි නනු සබ්බෙසං එකංසිකං මරණන්ති, ජානාමෙතං භන්තෙ එවරූපා පන මෙ හිරොත්තප්පසම්පන්නා ධීතා සා මරණකාලෙ සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තී විප්පලපමානා මතාති මෙ අනප්පකං දොමනස්සං උප්පජ්ජතීති, කිං පන තාය කථිතං මහාසෙට්ඨීති, අහං නං භන්තෙ අම්ම සුමනෙති ආමන්තෙසිං, අථ මං ආහ කිං තාත කණිට්ඨභාතිකාති, තතො විප්පලපසි අම්මාති, න විප්පලපාමි කණිට්ඨභාතිකාති, භායසි අම්මාති, න භායාමි කණිට්ඨභාතිකාති, එත්තකං වත්වා කාලමකාසීති, අථ නං භගවා ආහ න තෙ මහාසෙට්ඨි ධීතා විප්පලපතීති, අථ කස්මා එවමාහාති, කණිට්ඨත්තායෙව, ධීතා හි තෙ ගහපති මග්ගඵලෙහි තයා මහල්ලිකා, ත්වං හි සොතාපන්නො, ධීතා පන තෙ සකදාගාමිනී, සා මග්ගඵලෙහි මහල්ලි

1. ඡ. සී. විචරන්තෙසු.

කතත්‍වා එවමාහාති, එවං භන්තෙති, එවං ගහපතීති, ඉදානි කුහිං නිබ්බත්තො භන්තෙති, තුසිතභවනෙ ගහපතීති වුත්තෙ භන්තෙ මම ධීතා ඉධ ඤාතකානං අන්තරෙ නන්දමානා විචරිත්‍වා ඉතො ගන්ත්‍වාපි නන්දනට්ඨානෙයෙව නිබ්බත්තාති, අථ නං සත්‍ථා ආම ගහපති අප්පමත්තා නාම ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා ඉධ ලොකෙ ච පරලොකෙ ච නන්දන්ති යෙවාති වත්‍වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉධ නන්දති පෙච්ච නන්දති කතපුඤ්ඤො උභයත්‍ථ නන්දති,
පුඤ්ඤමෙම කතන්ති නන්දති භියො නන්දති සුග්ගතිං ගතො"ති.

තත්‍ථ **ඉධා**ති ඉධ ලොකෙ කම්මනන්දනෙන නන්දති, **පෙච්චා**ති පරලොකෙ විපාකනන්දනෙන නන්දති, **කතපුඤ්ඤො**ති නානප්පකාරස්ස පුඤ්ඤස්ස කත්තා, **උභයත්‍ථා**ති ඉධ කතං මෙ කුසලං අකතං පාපන්ති නන්දති, පරත්‍ථ විපාකං අනුභවන්තො නන්දති, **පුඤ්ඤං මෙති** ඉධ නන්දන්තො පන පුඤ්ඤමෙම කතන්ති සොමනස්සමත්තකෙන වා කම්මනන්දනං උපාදාය නන්දති, **භියො**ති විපාකනන්දනෙන පන සුග්ගතිං ගතො සත්තපඤ්ඤාසවස්සකොටියො සට්ඨිඤ්ච වස්සසතසහස්සානි දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තො තුසිතපුරෙ අතිවිය නන්දතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තාදයො අහෙසුං, මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

සුමනාදෙවියා වත්‍ථු තෙරසමං.

1, 14.

"බහුම්පි චෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වෙ සහායකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්‍ථිවාසිනො හි වෙ කුලපුත්තා සහායකා විහාරං ගන්ත්‍වා සත්‍ථු ධම්මදෙසනං සුත්‍වා කාමෙ පහාය සාසනෙ උරං දත්‍වා පබ්බජිතා පඤ්චවස්සානි ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ වසිත්‍වා සත්‍ථාරං උපසංකමිත්‍වා සාසනෙ ධුරං පුච්ඡිත්‍වා විපස්සනාධුරඤ්ච ගන්‍ථධුරඤ්ච විත්‍ථාරතො සුත්‍වා එකො තාව අහම්භන්තෙ මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො න සක්ඛිස්සාමි ගන්‍ථධුරං පූරෙතුං විපස්සනාධුරං පන පූරෙස්සාමීති යාව අරහත්තා විපස්සනං කථාපෙත්‍වා ඝටෙන්තො වායමන්තො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, ඉතරො පන අහං ගන්‍ථධුරං පූරෙස්සාමීති අනුක්කමෙන තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්‍වා ගතගතට්ඨානෙ ධම්මං දෙසෙති සරභඤ්ඤං භණති, පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ධම්මං වාචෙන්තො විචරති, අට්ඨාරසන්නං මහාගණානං ආචරියො අහොසි, භික්ඛූ සත්‍ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්‍වා ඉතරස්ස ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්‍වා තස්සොවාදෙ ඨත්‍වා අරහත්තං පත්‍වා ථෙරං වන්දිත්‍වා සත්‍ථාරං දට්ඨුකාමම්හාති වදන්ති, ථෙරො ගච්ඡථාවුසො

මම වචනෙන සත්ථාරං වන්දිත්වා අසීතිමහාථෙරෙ වන්දථ, සහායකත්ථෙරම්පි මෙ අම්හාකං ආචරියො තුම්හෙ වන්දතීති වදථාති,[1] තෙ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච ථෙරෙ ච වන්දිත්වා භන්තෙ අම්හාකං ආචරියො තුම්හෙ වන්දතීති වුත්තෙ ඉතරෙන ච කො නාම එසොති වුත්තෙ තුම්හාකං සහායකභික්ඛු භන්තෙති වදන්ති, එවං ථෙරෙ පුනප්පුනං සාසනං පහිණන්තෙ සො භික්ඛු ථොකං කාලං සහිත්වා අපරභාගෙ සහිතුං අසක්කොන්තො අම්හාකං ආචරියො තුම්හෙ වන්දතීති වුත්තෙ කො එසොති වත්වා තුම්හාකං සහායකභික්ඛූති වුත්තෙ කිම්පන තුම්හෙහි තස්ස සන්තිකෙ ගහිතං, කිං දීඝනිකායාදීසු අඤ්ඤතරො නිකායො තීසු පිටකෙසු එකං පිටකන්ති වත්වා චතුප්පදිකම්පි ගාථං න ජානාති පංසුකූලං ගහෙත්වා පබ්බජිතකාලෙයෙව අරඤ්ඤං පවිට්ඨො බහූ වත අන්තෙවාසිකෙ ලභි, තස්ස ආගතකාලෙ මයා පඤ්හං පුච්ඡිතුං වට්ටතීති චින්තෙසි, අථාපරභාගෙ ථෙරො සත්ථාරං දට්ඨුමාගතො සහායකත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පත්තචීවරං ඨපෙත්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං චෙව අසීතිමහාථෙරෙ ච වන්දිත්වා සහායකස්ස වසනට්ඨානං පච්චාගමි, අථස්ස සො වත්තං කාරෙත්වා සමප්පමාණං ආසනං ගහෙත්වා පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති නිසීදි, තස්මිං ඛණෙ සත්ථා එස එවරූපං මම පුත්තං විහෙඨෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තෙය්‍යාති තස්මිං අනුකම්පාය විහාරචාරිකං චරන්තො විය තෙසං නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ බුද්ධාසනෙ නිසීදි, තත්ථ තත්ථ නිසීදන්තා හි භික්ඛූ බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වාව නිසීදන්ති, තෙන සත්ථා පකතිපඤ්ඤත්තෙයෙව ආසනෙ නිසීදි, නිසජ්ජ ඛො පන ගන්ථිකභික්ඛුං පඨමජ්ඣානෙ පඤ්හං පුච්ඡිත්වා තස්මිං කථිතෙ දුතියජ්ඣානං ආදිං කත්වා අට්ඨසුපි සමාපත්තීසු රූපාරූපෙ ච පඤ්හං පුච්ඡි, ඉතරො සබ්බං කථෙසි, අථ නං සොතාපත්තිමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි, ඉතරො කථෙතුං නාසක්ඛි, තතො ඛීණාසවත්ථෙරං පුච්ඡි, ථෙරො කථෙසි, සත්ථා සාධු සාධු භික්ඛූති අභිනන්දිත්වා සෙසමග්ගෙසුපි පටිපාටියා පඤ්හං පුච්ඡි, ගන්ථිකො එකම්පි කථෙතුං නාසක්ඛි, ඛීණාසවො පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං කථෙසි, සත්ථා චතූසු ඨානෙසු තස්ස සාධුකාරං අදාසි, තං සුත්වා භුම්මදෙවෙ ආදිං කත්වා යාව බ්‍රහ්මලොකා සබ්බදෙවතා චෙව නාගසුපණ්ණා ච සාධුකාරමදංසු, තං සාධුකාරං සුත්වා තස්ස අන්තෙවාසිකා චෙව සද්ධිවිහාරිනො ච සත්ථාරං උජ්ඣායිංසු කිං නාමෙතං සත්ථාරා කතං කිඤ්චි අජානන්තස්ස මහල්ලකත්ථෙරස්ස චතූසු ඨානෙසු සාධුකාරං අදාසි, අම්හාකං පනාචරියස්ස සබ්බපරියත්තිධරස්ස පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පාමොක්ඛස්ස පසංසාමත්තම්පි න කරීති, අථ තෙ සත්ථා කිං නාමෙතං භික්ඛවෙ කථෙථාති පුච්ඡිත්වා තස්මිං අත්ථෙ ආරොචිතෙ භික්ඛවෙ තුම්හාකං ආචරියො මම සාසනෙ භතියා ගාවො රක්ඛණකසදිසො, මය්හං පන පුත්තො යථාරුචියා පඤ්චගොරසෙ පරිභුඤ්ජනකසාමිසදිසොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

1. ම. වන්දථ.

"බහුම්පි චෙ සහිතං භාසමානො
න තක්කරො හොති නරො පමත්තො,
ගොපොව ගාවො ගණයං පරෙසං
න භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.

අප්පම්පි චෙ සහිතං භාසමානො
ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී,
රාගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං
සම්මප්පජානො සුවිමුත්තචිත්තො;

අනුපාදියානො ඉධ වා හුරං වා
ස භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොතී"ති.

තත්‍ථ **සහිත**න්ති තෙපිටකස්ස බුද්ධවචනස්සෙතං නාමං, තං ආචරියෙ උපසඞ්කමිත්වා උග්ගණ්හිත්වා බහුම්පි පරෙසං **භාසමානො** වාචෙන්තො, තං ධම්මං සුත්වා යං කාරකෙන පුග්ගලෙන කත්තබ්බං තං කරො න හොති, කුක්කුටස්ස පක්ඛපහරණමත්තම්පි අනිච්චාදිවසෙන යොනිසොමනසිකාරං නප්පවත්තෙති, එසො යථා නාම දිවසං භතියා ගාවො රක්ඛන්තො ගොපො පාතොව පටිච්ඡිත්වා සායං ගණෙත්වා සාමිකානං නිය්‍යාදෙත්වා දිවසභතිමත්තං ගණ්හාති, යථා රුචියා පන පඤ්චගොරසෙ පරිභුඤ්ජිතුං න ලභති, එවමෙව කෙවලං අන්තෙවාසිකානං සන්තිකා වත්තපටිවත්තකරණමත්තස්ස භාගී හොති, සාමඤ්ඤස්ස පන භාගී න හොති, යථා පන ගොපාලකෙන නිය්‍යාදිතානං ගුන්නං ගොරසං සාමිකාව පරිභුඤ්ජන්ති තථා තෙන කථිතං ධම්මං සුත්වා කාරකපුග්ගලා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිත්වා කෙචි පඨමජ්ඣානාදීනි පාපුණන්ති, කෙචි විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මග්ගඵලානි පාපුණන්තීති. ගොසාමිකා ගොරසස්සෙව සාමඤ්ඤස්ස භාගිනො හොන්ති, ඉති සත්‍ථා සීලසම්පන්නස්ස බහුස්සුතස්ස පමාදවිහාරිනො අනිච්චාදිවසෙන යොනිසොමනසිකාරෙ පමත්තස්ස භික්ඛුනොවසෙන පඨමගාථං කථෙසි, න දුස්සීලස්ස.

දුතියගාථා පන අප්පස්සුතස්සාපි යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තස්ස කාරකපුග්ගලස්ස වසෙන කථිතා, තත්‍ථ **අප්පම්පි චෙ**ති ථොකං එකවග්ගද්විවග්ගමත්තම්පි, **ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී**ති අත්‍ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය නවලොකුත්තරධම්මස්ස අනුරූපධම්මං පුබ්බභාගපටිපදාසඞ්ඛාතං චතුපාරිසුද්ධිසීලධුතඞ්ග අසුභකම්මට්ඨානාදිභෙදං චරන්තො අනුධම්මචාරී හොති, සො අජ්ජ අජ්ජෙවාති පටිවෙධං ආකඞ්ඛන්තො විචරති, සො ඉමාය සම්මාපටිපත්තියා රාගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං සම්මා හෙතුනා නයෙන පරිජානිතබ්බධම්මෙ පරිජානන්තො තදඞ්ග වික්ඛම්භන සමුච්ඡෙද පටිප්පස්සද්ධි නිස්සරණ විමුත්තීනං වසෙන සුවිමුත්තචිත්තො, **අනුපාදියානො ඉධ වා හුරං වා**ති ඉධ ලොක පරලොක පරියාපන්නා වා අජ්ඣත්තිකබාහිරා වා

ඛන්ධායතනධාතුයො චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියන්තා මහාඛීණාසවො මග්ගසඞ්ඛාතස්ස සාමඤ්ඤස්ස වසෙන ආගතස්ස ඵලසාමඤ්ඤස්ස චෙව පඤ්ච අසෙක්ඛධම්මක්ඛන්ධස්ස ච භාගී හොතීති රතනකූටෙන විය අගාරස්ස අරහත්තෙන දෙසනාය කූටං ගණ්හීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

ද්වෙසහායකභික්ඛූනං වත්ථු චුද්දසමං.

යමකවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

පඨමො වග්ගො.

---

2. 1.

“අප්පමාදො අමතපදං”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසම්බිං උපනිස්සාය ඝොසිතාරාමෙ විහරන්තො සාමාවතිපමුඛානං පඤ්චන්නං ඉත්ථිසතානං මාගන්දියපමුඛානං ච[1] එතිස්සා පඤ්චන්නං ඤාතිසතානං මරණව්‍යසනං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:-

අතීතෙ අල්ලකප්පරට්ඨෙ අල්ලකප්පරාජා නාම වෙඨදීපකරට්ඨෙ වෙඨදීපකරාජා නාමාති ඉමෙ ද්වෙ දහරකාලතො පට්ඨාය සහායකා හුත්වා එකාචරියකුලෙ සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා අත්තනො අත්තනො පිතූනං අච්චයෙන ඡත්තං උස්සාපෙත්වා ආයාමෙන දසදසයොජනිකෙ රට්ඨෙ රාජානො අහෙසුං, තෙ කාලෙන කාලං සමාගන්ත්වා එකතො තිට්ඨන්තා නිසීදන්තා නිපජ්ජන්තා මහාජනං ජායමානච ජීයමානං ච මීයමානං ච දිස්වා පරලොකං ගච්ඡන්තං අනුගච්ඡන්තො නාම නත්ථි අන්තමසො අත්තනො සරීරම්පි, සබ්බං පහාය ගන්තබ්බං කිං නො ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමාති මන්තෙත්වා රජ්ජානි පුත්තදාරානං[2] නිය්‍යාදෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තප්පදෙසෙ වසන්තා මන්තයිංසු-මයං රජ්ජං පහාය පබ්බජිතා නෙව ජීවිතුං අසක්කොන්තා, තෙ මයං සචෙ එකට්ඨානෙ වසන්තා අපබ්බජිතසදිසා යෙව හොම තස්මා විසුං වසිස්සාම ත්වං එතස්මිං පබ්බතෙ වස අහං ඉමස්මිං පබ්බතෙ වසිස්සාමි අන්වඩ්ඪමාසම්පන උපොසථදිවසෙ එකතො භවිස්සාමාති. අථ නෙසං එතදහොසි-එවම්පි නො ගණසඞ්ගණිකාව භවිස්සති ත්වං තව පබ්බතෙ අග්ගිං ජාලෙය්‍යාසි අහං මම පබ්බතෙ අග්ගිං ජාලෙය්‍යාමි තාය සඤ්ඤාය අත්ථිභාවං ජානිස්සාමාති, තෙ තථා කරිංසු.

1. ම. පචන්නං ඉත්ථිසතානං.
2. ම. සි. I. පුත්තදාරස්ස.

අථ අපරභාගෙ වෙද්දිපකතාපසො කාලං කත්වා මහෙසක්ඛො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති, තතො අඩ්ඪමාසෙ පබ්බතෙ අග්ගිං අදිස්වාව ඉතරො සහායකො මෙ කාලකතොති අඤ්ඤාසි, ඉතරොපි නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව අත්තනො දෙවසිරිං ඔලොකෙත්වා කම්මං උපධාරෙන්තො නෙක්ඛම්මතො[1] පට්ඨාය අත්තනො තපචරියං දිස්වා ගන්ත්වා මම සහායකං පස්සිස්සාමීති තං අත්තභාවං විජහිත්වා මග්ගිකපුරිසො විය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ තං සො ආහ කුතො ආගතොසීති, මග්ගිකපුරිසො අහං භන්තෙ දූරතොව ආගතොම්හීති, කිං පන භන්තෙ අය්‍යා ඉමස්මිං ඨානෙ එකකොව වසති අඤ්ඤොපි කොචි අත්ථීති?, අත්ථි මෙ එකො සහායකොති, කුහිං සොති?, එතස්මිං පබ්බතෙ වසති උපොසථදිවසෙ පන අග්ගිං න ජාලෙසි මතො නූන භවිස්සතීති. එවං භන්තෙති?, එවමාවුසොති, අහං සො භන්තෙති, කුහිං නිබ්බත්තොසීති?, දෙවලොකෙ මහෙසක්ඛො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්තොස්මි භන්තෙ අය්‍යං පස්සිස්සාමීති පුන ආගතොම්හි, අපි තුම්හෝ අය්‍යානං ඉමස්මිං ඨානෙ වසන්තානං කොචි උපද්දවො අත්ථීති?, ආම ආවුසො හත්ථී නිස්සාය කිලමාමීති, කිං වො භන්තෙ හත්ථී කරොන්තීති?, සම්මජ්ජිතට්ඨානෙ ලණ්ඩං පාතෙන්ති පාදෙහි පහරිත්වා පංසුං උද්ධරන්ති සොහං ලණ්ඩං ඡඩ්ඩෙන්තො පංසුං සමං කරොන්තො කිලමාමීති, කිං පන තෙසං අනාගමනං කරිස්සාමීති තාපසස්ස හත්ථිකන්තවීණඤ්චෙව හත්ථිකන්තමන්තඤ්ච අදාසි, දදන්තො ච පන වීණාය තිස්සො තන්තියො දස්සෙත්වා තයො මන්තෙ උග්ගණ්හාපෙත්වා ඉමං තන්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මන්තෙ වුත්තෙ නිවත්තිත්වා ඔලොකෙතුම්පි අසක්කොන්තා හත්ථී පලායන්ති, ඉමං තන්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මන්තෙ වුත්තෙ නිවත්තිත්වා පච්ඡතො ඔලොකෙන්තා ඔලොකෙන්තා පලායන්ති, ඉමං තන්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මන්තෙ වුත්තෙ හත්ථී යූථපති පිට්ඨිං උපනෙන්තො ආගච්ඡතීති, ආචික්ඛිත්වා යං වො රුච්චති තං කරෙය්‍යාථාති වත්වා තාපසං වන්දිත්වා පක්කාමි. තාපසො පලායනමන්තං වත්වා පලායනතන්තිං පහරිත්වා හත්ථී පලාපෙත්වාව වසි.

තස්මිං සමයෙ කොසම්බියං පරන්තපො නාම රාජා හොති, සො එකදිවසං ගබ්භිනියා දෙවියා සද්ධිං බාලාතපං තප්පමානො ආකාසතලෙ නිසීදි, දෙවී රඤ්ඤො පාරුපනං සතසහස්සග්ඝනිකං රත්තකම්බලං පාරුපිත්වා නිසින්නා රඤ්ඤා සද්ධිං සමුල්ලපමානා රඤ්ඤො අඞ්ගුලිතො සතසහස්සග්ඝනිකං රාජමුද්දිකං නීහරිත්වා අත්තනො අඞ්ගුලියං පිලන්ධි, තස්මිං සමයෙ හත්ථිලිඞ්ගසකුණො ආකාසෙන ගච්ඡන්තො දූරතො රත්තකම්බලපාරුපනං දෙවිං දිස්වා මංසපෙසීති සඤ්ඤාය පක්ඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා ඔතරි, රාජා තස්ස ඔතරණසද්දෙන භීතො උට්ඨාය අන්තොනිවෙසනං පාවිසි, දෙවී ගරුගබ්භතාය චෙව භීරුකජාතික

1. ම. සී. I. නික්ඛමණතො.

නාග ච වෙගෙන ගන්තුං නාසක්ඛි, අථ නං සො සකුණො අජ්ඣප්පත්තො නඛපඤ්ජරෙ නිසීදාපෙත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි, තෙ කිර සකුණා පඤ්චන්නං හත්ථීනං බලං ධාරෙන්ති, තස්මා ආකාසෙන නෙත්වා යථාරුචිතට්ඨානෙ නිසීදිත්වා මංසං ඛාදන්ති, සාපි තෙන නීයමානා මරණභයභීතා චින්තෙසි–සචාහං විරවිස්සාමි මනුස්සසද්දො නාම තිරච්ඡානගතානං උබ්බෙජනීයො තං සුත්වා මං ඡඩ්ඩෙස්සති එවං සන්තෙ සහ ගබ්භෙන ජීවිතක්ඛයං පාපුණිස්සාමි, යස්මිං පන ඨානෙ නිසීදිත්වා මං ඛාදිතුං ආරභිස්සති තත්‍ර නං සද්දං කත්වා පලාපෙස්සාමීති. සා අත්තනො පණ්ඩිතතාය අධිවාසෙසි, තදා ච හිමවන්තප්පදෙසෙ ථොකං වඩ්ඪිත්වා මණ්ඩපාකාරෙන ඨිතො එකො මහානිග්‍රොධො හොති, සො සකුණො මිගරූපාදීනි තත්ථ නෙත්වා ඛාදති තස්මා තම්පි තත්ථෙව නෙත්වා විටපබ්භන්තරෙ ඨපෙත්වා ආගතමග්ගං ඔලොකෙසි, ආගතමග්ගොලොකනං කිර තෙසං ධම්මතා, තස්මිං ඛණෙ දෙවීදානි ඉමං පලාපෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා පාණිසද්දං චෙව මුඛසද්දං ච කත්වා තං පලාපෙසි, අථස්සා සුරියත්ථඞ්ගමනකාලෙ කම්මජවාතා චලිංසු, සබ්බදිසාසු ගජ්ජන්තො මහාමෙඝො උට්ඨහි; සුඛෙධිතාය රාජමහෙසියා මා භායි අය්‍යෙති වචනමත්තම්පි අලභමානාය දුක්ඛපරෙතාය සබ්බරත්තිං නිද්දා නාම නාහොසි, විභාතමත්තාය පන රත්තියා වලාහකවිගමො ච අරුණුග්ගමනඤ්ච තස්සා ගබ්භවුට්ඨානඤ්ච එකක්ඛණෙ යෙව අහොසි. සා මෙඝඋතුඤ්ච පබ්බතඋතුඤ්ච අරුණඋතුඤ්ච ගහෙත්වා ජාතත්තා පුත්තස්ස උදෙනොති නාමමකාසීති.

අල්ලකප්පතාපසස්සාපි ඛො තතො අවිදූරෙ වසනට්ඨානං හොති, සො පකතියාව වස්සදිවසෙ සීතභයෙන ඵලාඵලත්ථාය වනං න පවිසති, තං රුක්ඛමූලං ගන්ත්වා සකුණෙහි ඛාදිත මංසානං අට්ඨී ආහරිත්වා කොට්ටෙත්වා රසං කත්වා පිවති, තස්මා තං දිවසම්පි අට්ඨී ආහරිස්සාමීති තත්ථ ගන්ත්වා රුක්ඛමූලෙ අට්ඨී පරියෙසන්තො උපරි දාරකසද්දං සුත්වා උල්ලොකෙන්තො දෙවිං දිස්වා කාසි ත්වන්ති වත්වා මානුසිම්හීති, කථං ආගතාසීති, හත්ථිලිඞ්ගසකුණෙනානීතාම්හීති වුත්තෙ ඔතරාති ආහ. ජාතිසම්භෙදතො භායාමි අය්‍යාති, කාසි ත්වන්ති,ඛත්තියාති, අහම්පි ඛත්තියො යෙවාති, තෙන හි ඛත්තියමායං කථෙහීති, සො කථෙසි, තෙන හි ආරුය්හ පුත්තකං මෙ ඔතාරෙහීති, සො එකෙන පස්සෙන ආරුහනමග්ගං කත්වා අභිරූහිත්වා දාරකං ගණ්හි, මා මං හත්ථෙන ඡුපීති ච වුත්තො තං අච්ඡුපිත්වාව දාරකං ඔතාරෙසි, දෙවීපි ඔතරි, අථ නං අස්සමපදං නෙත්වා සීලභෙදං අකත්වාව අනුකම්පාය පටිජග්ගි, නිම්මක්ඛිකමධුං ආහරිත්වා සයංජාතසාලිං ආහරිත්වා යාගුං පචිත්වා අදාසි, එවං තස්මිං පටිජග්ගන්තෙ සා අපරභාගෙ චින්තෙසි අහං නෙව ආගතමග්ගං න ගමනමග්ගං ජානාමි ඉමිනාපි මෙ සද්ධිං විස්සාසමත්තම්පි නත්ථි සචෙ පනායං අම්හෙ පහාය කත්ථචි ගමිස්සති උභොපි ඉධෙව මරණං පාපුණිස්සාම යං කිඤ්චි කත්වා

ඉමස්ස සීලං භින්දිත්වා යථා මං න මුඤ්චති තථා තං කාතුං වට්ටතීති, අථ තං දුන්නිවත්ථා දුප්පාරුතා දස්සෙන්ත පලොභෙත්වා සීලවිනාසං පාපෙසි, තතො පට්ඨාය චෙපි සමග්ගවාසං වසිංසු.

අථෙකදිවසං තාපසො නක්ඛත්තයොගං ඔලොකෙන්තො පරන්තපස්ස නක්ඛත්තපීළනං දිස්වා භද්දෙ කොසම්බියං පරන්තපරාජා මතොති ආහ, කස්මා අය්‍ය එවං වදෙසි කිං තෙන තෙන සද්ධිං ආඝාතො අත්ථීති?, නත්ථි භද්දෙ නක්ඛත්තපීළනමස්ස දිස්වා එවං වදාමීති, සා පරොදි, අථ නං කස්මා රොදසීති පුච්ඡිත්වා තාය තස්ස අත්තනො සාමිකභාවෙ අක්ඛාතෙ ආහ–භද්දෙ මා රොදි ජාතස්ස නාම නියතො මච්චූති, ජානාමි අය්‍යාති, අථ කස්මා රොදසීති වුත්තා පුත්තො මෙ කුලසන්තකස්ස රජ්ජස්ස අනුච්ඡවිකො, සචෙ තත්‍ර අභවිස්ස සෙතච්ඡත්තං උස්සාපයිස්ස ඉදානි මහාජනිකො වත ජාතොති සොකෙන රොදාමි අය්‍යාති, හොතු භද්දෙ මා චින්තයි සචස්ස රජ්ජං පත්ථෙසි අහමස්ස රජ්ජලභනාකාරං කරිස්සාමීති.

අථස්ස හත්ථිකන්තවීණඤ්චෙව හත්ථිකන්තමන්තඤ්ච අදාසි, තදා අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි ආගන්ත්වා වටරුක්ඛමූලෙ නිසීදන්ති, අථ නං ආහ හත්ථීසු අනාගතෙසු යෙව රුක්ඛං අභිරුහිත්වා තෙසු ආගතෙසු ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහර සබ්බෙ නිවත්තිත්වා ඔලොකෙතුම්පි අසක්කොන්තා පලායිස්සන්ති, අථොතරිත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසීති. සො තථා කත්වා ආගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසි, අථ නං දුතියදිවසෙ ආහ අජ්ජ ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහරෙය්‍යාසි හත්ථී නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තා පලායිස්සන්තීති, තදාපි තථා කත්වා ආගන්ත්වා ආරොචෙසි, අථ නං තතියදිවසෙ ආහ ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහරෙය්‍යාසි, යූථපති පිට්ඨිං ඔනාමෙන්තො ආගච්ඡතීති[1] තදාපි තථා කත්වා ආගන්ත්වා ආරොචෙසි.

අථස්ස මාතරං ආමන්තෙත්වා භද්දෙ පුත්තස්ස තෙ සාසනං දෙහි එතෙනාව ගන්ත්වා රාජා භවිස්සතීති ආහ. සා පුත්තං ආමන්තෙත්වා තාත ත්වං කොසම්බියං පරන්තපරඤ්ඤො පුත්තො, මං හත්ථිලිඞ්ගසකුණො ආනෙසීති වත්වා සෙනාපතිආදීනං නාමානි ආචික්ඛිත්වා අසද්දහන්තානං ඉමං පිතුපාරුපණකම්බලං චෙව පිළන්ධනමුද්දිකං ච දස්සෙය්‍යාසීති වත්වා උය්‍යොජෙසි. කුමාරො තාපසං ඉදානි කිං කරොමීති ආහ, රුක්ඛස්ස හෙට්ඨිමසාඛාය නිසීදිත්වා ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහර ජෙට්ඨකහත්ථී තෙ පිට්ඨිං උපනාමෙත්වා උපසඞ්කමිස්සති ත්වං තස්ස පිට්ඨියං නිසින්නොව රට්ඨං ගන්ත්වා රජ්ජං ගණ්හාහීති. සො මාතාපිතරො වන්දිත්වා තථා කත්වා ආගතස්ස හත්ථිනො පිට්ඨියං නිසීදිත්වා තං කණ්ණෙ මන්තයි, අහං කොසම්බියං පරන්තපරඤ්ඤො පුත්තො පෙත්තිකං මෙ රජ්ජං ගණ්හිත්වා දෙහි සාමීති, සො

1. ම. උපනාමෙන්තො ආගමිස්සතීති.

තං සුත්වා අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි සන්නිපතන්තූති හත්ථිරවං රවි, අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි සන්නිපතිංසු, පුන ජිණ්ණහත්ථී පටික්කමන්තූති රවං රවි, ජිණ්ණහත්ථී පටික්කමිංසු, පුන අතිතරුණා හත්ථී නිවත්තන්තූති රවි, තෙපි නිවත්තිංසු, සො අනෙකෙහි යොධහත්ථිසහස්සෙහෙව පරිවුතො පච්චන්තගාමං පත්වා අහං රඤ්ඤො පුත්තො සම්පත්තිං පත්ථයමානා මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්තූති, තතො පට්ඨාය මනුස්සානං සඞ්ගහං කාරෙන්තො ගන්ත්වා නගරං පරිවාරෙත්වා යුද්ධං මෙ දෙන්තු රජ්ජං වාති සාසනං පෙසෙසි, නාගරා ආහංසු මයං වෙපි න දස්සාම, අම්හාකං හි දෙවී ගරුගබ්භා හත්ථිලිඞ්ගසකුණෙන හටා තස්සා අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා න ජානාම යාව තස්සා පවත්තිං සුණාම තාව නෙව යුද්ධං දස්සාම න රජ්ජන්ති. තදා කිර තං පවෙණිරජ්ජං අහොසි, තතො කුමාරො අහං තස්සා පුත්තොති වත්වා සෙනාපතිආදීනං නාමානි කථෙත්වා තථාපි අසද්දහන්තානං කම්බලඤ්ච මුද්දිකඤ්ච දස්සෙසි, තෙ කම්බලමුද්දිකං සඤ්ජානිත්වා නික්කඞ්ඛා හුත්වා ද්වාරං විවරිත්වා තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු.

අයං තාව උදෙනස්ස උප්පත්ති.

අජිතරට්ඨෙ පන දුබ්භික්ඛෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තො එකො කොතූහලිකො නාම මනුස්සො කාපිං නාම තරුණපුත්තං කාළිං නාම භරියං ආදාය කොසම්බිං ගන්ත්වා ජීවිස්සාමීති පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා නික්ඛමි. අහිවාතකරොගෙන මහාජනෙ මරන්තෙ දිස්වා නික්ඛමීතිපි වදන්ති යෙව, තෙ ගච්ඡන්තා පාථෙය්‍යෙ පරික්ඛීණෙ ඛුදාභිභූතා දාරකං වහිතුං නාසක්ඛිංසු, අථ සාමිකො පජාපතිං ආහ භද්දෙ මයං ජීවන්තා පුන පුත්තං ලභිස්සාම ඡඩ්ඩෙත්වා නං ගච්ඡාමාති, මාතු හදයන්නාම මුදුකං හොති තස්මා සා ආහ නාහං ජීවන්තමෙව පුත්තං ඡඩ්ඩෙතුං සක්ඛිස්සාමීති, අථ කිං කරොමාති, වාරෙන නං වහාමාති, මාතා අත්තනො වාරෙ පුප්ඵදාමං විය නං උක්ඛිපිත්වා උරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අඞ්කෙන වහිත්වා පිතු දෙති, තස්ස තං ගහෙත්වා ඨපිතඨපිතට්ඨානෙ ඡාතකතොපි බලවතරා වෙදනා උප්පජ්ජති. සො තං පුනප්පුනාහ භද්දෙ මයං ජීවන්තා පුත්තං ලභිස්සාම ඡඩ්ඩෙම නන්ති, සාපි පුනප්පුනං පටික්ඛිපිත්වා පටිවචනං නාදාසි, දාරකො වාරෙන පරිවත්තියමානො කිලන්තො පිතු හත්ථෙ නිද්දායි, සො තස්ස නිද්දායනභාවං ඤත්වා මාතරං පුරතො කත්වා එකස්ස ගච්ඡස්ස හෙට්ඨා පණ්ණසන්ථරෙ තං නිපජ්ජාපෙත්වා පායාසි, මාතා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තී පුත්තං අදිස්වා සාමි කුහිං මෙ පුත්තොති පුච්ඡි, එකස්ස මෙ ගච්ඡස්ස හෙට්ඨා නිපජ්ජාපිතොති, සාමි මා මං නාසයි පුත්තං විනා ජීවිතුං න සක්ඛිස්සාමි ආනෙහි මෙ පුත්තන්ති උරං පහරිත්වා පරිදෙවි, අථ නං නිවත්තිත්වා ආනෙසි, පුත්තොපි අන්තරාමග්ගෙ මතො හොති, ඉති සො එත්තකෙ ඨානෙ පුත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා තස්ස නිස්සන්දෙන

භවන්තරෙ සත්තවාරෙ ඡඩ්ඩිතො. පාපකම්මං නාමෙතං අප්පකන්ති නාවමඤ්ඤිතබ්බං. තෙ ගච්ඡන්තා එකං ගොපාලකුලං පාපුණිංසු, තං දිවසඤ්ච ගොපාලකස්ස ධෙනුමඞ්ගලං හොති, ගොපාලකගෙහෙ නිබද්ධං එකො පච්චෙකබුද්ධො භුඤ්ජති, සො තං භොජෙත්වා මඞ්ගලමකාසි, බහුපායාසො පටියත්තො හොති, ගොපාලකො තෙ ආගතෙ දිස්වා කුතො ආගතත්ථාති පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා මුදුජාතිකො කුලපුත්තො තෙසු අනුකම්පං කත්වා පහූතෙන සප්පිනා පායාසං දාපෙසි, භරියා සාමි තයි ජීවන්තෙ අහං ජීවාමි නාම දීඝරත්තං ඌනොදරො'සි යාවදත්ථං භුඤ්ජාහීති සප්පිං ච දධිං ච තදභිමුඛඤ්ඤෙව කත්වා අත්තනා මන්දසප්පිනා ථොකමෙව භුඤ්ජි, ඉතරො බහුං භුඤ්ජිත්වා සත්තට්ඨදිවසෙ ඡාතකත්තාය ආහාරතණ්හං ඡින්දිතුං නාසක්ඛි, ගොපාලකො තෙසං පායාසං දාපෙත්වා සයං භුඤ්ජිතුං ආරභි, කොතුහලකො තං ඔලොකෙන්තො නිසීදිත්වා හෙට්ඨාපීඨෙ නිපන්නාය සුනඛියා ගොපාලකෙන වඩ්ඪෙත්වා දීයමානං පායාසපිණ්ඩං දිස්වා ධඤ්ඤා වතායං සුනඛී නිබද්ධං එවරූපං භොජනං ලභතීති චින්තෙසි; සො රත්තිභාගෙ තං පායාසං ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තො කාලං කත්වා තස්සා සුනඛියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති. අථස්ස භරියා සරීරකිච්චං කත්වා තස්මිං යෙව ගෙහෙ භතිං කත්වා තණ්ඩුලනාළිං ලභිත්වා පචිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා දාසස්ස වො පාපුණාතූති වත්වා චින්තෙසි–මයා ඉධෙව වසිතුං වට්ටති නිබද්ධං අය්‍යො ඉධාගච්ඡති දෙය්‍යධම්මො හොතු වා මා වා දෙවසිකං වන්දන්තී වෙය්‍යාවච්චං කාරෙන්තී චිත්තං පසාදෙන්තී බහුං පුඤ්ඤං පසවිස්සාමීති. සා තත්ථෙව භතිං කරොන්තී වසි, සාපි ඛො සුනඛී ඡට්ඨෙ වා සත්තමෙ මාසෙ එකමෙව කුක්කුරං විජායි, ගොපාලකො තස්ස එකධෙනුයා ඛීරං දාපෙසි, සො නචිරස්සෙව වඩ්ඪි, අථස්ස පච්චෙකබුද්ධො භුඤ්ජන්තො නිබද්ධං එකං භත්තපිණ්ඩං දෙති; සො භත්තපිණ්ඩං නිස්සාය පච්චෙකබුද්ධෙ සිනෙහමකාසි, ගොපාලකොපි නිබද්ධං ද්වෙ වාරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං යාති, ගච්ඡන්තොපි අන්තරාමග්ගෙ වාළමිගට්ඨානෙ දණ්ඩෙන ගච්ඡෙ ච භූමියං ච පහරිත්වා සුසූති තික්ඛත්තුං සද්දං කත්වා වාළමිගෙ පලාපෙති, සුනඛොපි තෙන සද්ධිං ගච්ඡති, සො එකදිවසං පච්චෙකබුද්ධං ආහ, භන්තෙ යදා මෙ ඔකාසො න භවිස්සති තදා ඉමං සුනඛං පෙසෙස්සාමි ඉමස්ස පහිතසඤ්ඤාණෙනාගච්ඡෙය්‍යාථාති, තතො පට්ඨාය අනොකාසදිවසෙ ගච්ඡ තාත අය්‍යං ආනෙහීති සුනඛං පෙසෙසි, සො එකවචනෙනෙව පක්ඛන්දිත්වා සාමිකස්ස ගච්ඡපොථනභූමිපොථනට්ඨානෙ තික්ඛත්තුං භුස්සිත්වා තෙන සද්දෙන වාළමිගානං පලාතභාවං ඤත්වා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා නිසින්නස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පණ්ණසාලද්වාරෙ තික්ඛත්තුං භුස්සිත්වා අත්තනො ආගතභාවං ජානාපෙත්වා එකමන්තං නිපජ්ජති, පච්චෙකබුද්ධෙ වෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා නික්ඛන්තෙ භුස්සන්තො පුරතො පුරතො

ගච්ඡති, අන්තරන්තරා පච්චෙකබුද්ධො තං වීමංසන්තො අඤ්ඤං මග්ගං පටිපජ්ජති, අථස්ස පුරතො තිරියං ඨත්වා භුස්සිත්වා ඉතරමග්ගමෙව තං ආරොපෙති, අථෙකදිවසං අඤ්ඤං මග්ගං පටිපජ්ජිත්වා තෙන පුරතො තිරියං ඨත්වා වාරියමානොපි අතිවත්තිත්වා සුනඛං පාදෙන අපනුදිත්වා පායාසි, සුනඛො තස්ස අනිවත්තනභාවං ඤත්වා නිවාසනකණ්ණෙ ඩසිත්වා ආකඩ්ඪන්තො ඉතරමග්ගමෙව තං ආරොපෙසි, එවං සො තස්මිං බලවසිනෙහං උප්පාදෙසි, අපරභාගෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස චීවරං ජීරි, අථස්ස ගොපාලකො චීවරවත්ථානි අදාසි, තමෙනං පච්චෙකබුද්ධො ආහ ආවුසො චීවරං නාම එකකෙන දුක්කරං කාතුං ඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා කාරෙස්සාමීති, ඉධෙව භන්තෙ කරොථාති, න සක්කා ආවුසොති, තෙන හි භන්තෙ මා චිරං බහි වසිත්ථාති, සුනඛො තෙසං කථං සුණන්තොව අට්ඨාසි, පච්චෙකබුද්ධො තිට්ඨ උපාසකාති ගොපාලකං නිවත්තාපෙත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ගන්ධමාදනාභිමුඛො පක්කාමි. සුනඛස්ස තං ආකාසෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා භුංකරිත්වා ඨිතස්ස තස්මිං චක්ඛුපථං විජහන්තෙ හදයං ඵලි, තිරච්ඡානා කිර නාමෙතෙ උජුජාතිකා හොන්ති අකුටිලා, මනුස්සා පන අඤ්ඤං හදයෙන චින්තෙන්ති අඤ්ඤං මුඛෙන කථෙන්ති, තෙනෙවාහ:–“ගහනං හෙතං භන්තෙ යදිදං මනුස්සා උත්තානකං හෙතං භන්තෙ යදිදං පසවො”ති. ඉති සො තාය උජුචිත්තතාය[1] අකුටිලතාය කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තො අච්ඡරාසහස්සපරිවුතො මහාසම්පත්තිං අනුභොති, තස්ස කණ්ණමූලෙ මන්තයන්තස්ස සද්දො සොළසයොජනට්ඨානං ඵරති, පකතිකථාය සද්දො පන සකල දස යොජනසහස්සං දෙවනගරං ඡාදෙති, තෙනෙවස්ස ඝොසකදෙවපුත්තොති නාමං අහොසි, කස්ස පනෙස නිස්සන්දොති? පච්චෙකබුද්ධෙ පෙමෙන භුක්කරණස්ස. සො තත්ථ න චිරං ඨත්වා චවි, දෙවලොකතො හි දෙවපුත්තා ආයුක්ඛයෙන පුඤ්ඤක්ඛයෙන ආහාරක්ඛයෙන කොපෙනාති චතූහි කාරණෙහි චවන්ති, තත්ථ යෙන බහුං පුඤ්ඤං කම්මං කතං හොති සො දෙවලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා යාවතායුකං ඨත්වා උපරූපරි නිබ්බත්තති එවං ආයුක්ඛයෙන චවති නාම, යෙන පරිත්තං පුඤ්ඤං කතං හොති තස්ස රාජකොට්ඨාගාරෙ පක්ඛිත්තං තිචතුනාළිමත්තං ධඤ්ඤං විය අන්තරාව තං පුඤ්ඤං ඛීයති අන්තරාව කාලං කරොති එවං පුඤ්ඤක්ඛයෙන චවති නාම. අපරො කාමගුණෙ පරිභුඤ්ජමානො සතිසම්මොසෙන ආහාරං අපරිභුඤ්ජිත්වා කිලන්තකායො කාලං කරොති එවං ආහාරක්ඛයෙන චවති නාම, අපරොපි අපරස්ස සම්පත්තිං අසහන්තො කුජ්ඣිත්වා කාලං කරොති එවං කොපෙන චවති නාම.

අයං පන කාමගුණෙ පරිභුඤ්ජන්තො මුට්ඨස්සති හුත්වා ආහාරක්ඛයෙන චවි, චවිත්වා ච පන කොසම්බියං නගරසොභිනියා කුච්ඡිස්මිං

---

1. සී. උජුදිට්ඨිතාය.

පටිසන්ධිං ගණ්හි, සා විජාතදිවසෙ කිං එතන්ති දාසිං පුච්ඡිත්වා පුත්තො අය්‍යෙති වුත්තා හන්ද ජෙ ඉමං දාරකං කත්තරසුප්පෙ ආරොපෙත්වා සඞ්කාරකූටෙ ඡඩ්ඩෙහීති ඡඩ්ඩාපෙසි, නගරසොභිනියො හි ධීතරං පටිජග්ගන්ති න පුත්තං ධීතරා හි තාසං පවෙණී ඝටීයති.

දාරකං කාකාපි සුනඛාපි පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු, පච්චෙකබුද්ධෙ සිනෙහප්පභවස්ස භුඞ්කරණස්ස නිස්සන්දෙන එකොපි උපගන්තුං නවිසහි, තස්මිං ඛණෙ එකො මනුස්සො බහි නික්ඛන්තො තං කාකසුනඛසන්නිපාතං දිස්වා කින්නුඛො එතන්ති ගන්ත්වා දාරකං දිස්වා පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා පුත්තො මෙ ලද්ධොති ගෙහං නෙසි. තදා කොසම්බිකසෙට්ඨී රාජකුලං ගච්ඡන්තො රාජනිවෙසනතො ආගච්ඡන්තං පුරොහිතං දිස්වා කිං ආචරිය අජ්ජ තෙ තිථිකරණනක්ඛත්තයොගො ඔලොකිතොති පුච්ඡි; ආම මහාසෙට්ඨී අම්හාකං කිමඤ්ඤං කිච්චන්ති, ජනපදස්ස කිං භවිස්සතීති, අඤ්ඤං නත්ථි ඉමස්මිං පන නගරෙ අජ්ජ ජාතදාරකො ජෙට්ඨකසෙට්ඨී භවිස්සතීති, තදා සෙට්ඨිනො භරියා ගරුගබ්භා හොති තස්මා සො සීඝං ගෙහං පුරිසං පෙසෙසි ගච්ඡ භණෙ ජානාහි තං විජාතා වා නො වාති, න විජාතාති ච සුත්වා රාජානං දිස්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා කාළිං නාම දාසිං පක්කොසිත්වා සහස්සං දත්වා ගච්ඡ ඉමස්මිං නගරෙ උපධාරෙත්වා අජ්ජ ජාතදාරකං ගණ්හිත්වා එහීති, සා උපධාරෙන්තී තං ගෙහං ගන්ත්වා දාරකං දිස්වා අයං දාරකො කදා ජාතොති ගහපතානිං පුච්ඡිත්වා අජ්ජාති වුත්තා ඉමං මය්හං දෙහීති එකං කහාපණං ආදිං කත්වා මූලං වඩ්ඪෙන්තී සහස්සං දත්වා තං ආනෙත්වා සෙට්ඨිනො දස්සෙසි, සෙට්ඨී සචෙ මෙ ධීතා ජායිස්සති තාය තං සද්ධිං නිවෙසෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානස්ස සාමිකං කරිස්සාමි සචෙ මෙ පුත්තො ජායිස්සති මාරෙස්සාමි නන්ති චින්තෙත්වා තං ගෙහෙ කාරෙසි, අථස්ස භරියා කතිපාහච්චයෙන පුත්තං විජායී, සෙට්ඨී ඉමස්මිං අසති මම පුත්තොව සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිස්සති, ඉදානෙවෙතං මාරෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා කාළිං ආමන්තෙත්වා ගච්ඡ ජෙ වජතො ගුන්නං නික්ඛමනවෙලාය වජද්වාරමජ්ඣෙ ඉමං තිරියං නිපජ්ජාපෙහි ගාවියො තං මද්දිත්වා මාරෙස්සන්ති මද්දිතාමද්දිතභාවං[1] පනස්ස ඤත්වා එහීති ආහ, සා ගන්ත්වා ගොපාලකෙන වජද්වාරෙ විවටමත්තෙයෙව තං තථා නිපජ්ජාපෙසි, ගොගණජෙට්ඨකො උසභො අඤ්ඤස්මිං කාලෙ සබ්බපච්ඡා නික්ඛමන්තොපි තං දිවසං සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා දාරකං චතුන්නං පාදානං අන්තරෙ කත්වා අට්ඨාසි. අනෙකසතා ගාවියො උසභස්ස ද්වෙ පස්සානි ඝංසන්තියො නික්ඛමිංසු, ගොපාලකොපි අයං උසභො පුබ්බෙ සබ්බපච්ඡා නික්ඛමති, අජ්ජ පන සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා වජද්වාරෙ නිච්චලො ඨිතො කින්නුඛො එතන්ති චින්තෙත්වා ගන්ත්වා තස්ස හෙට්ඨා නිපන්නං දාරකං දිස්වා පුත්ත

1. ම. සී. I & II. මද්දනාමද්දනභාවං.

සිනෙහං පටිලභිත්වා පුත්තො මෙ ලද්ධොති ගෙහං නෙසි, කාලී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තමත්ථං ආරොචෙත්වා ගච්ඡ තං පුන ඉමං සහස්සං දත්වා ආනෙහීති වුත්තා පුන ආනෙත්වා අදාසි, අථ නං ආහ අම්ම කාලී ඉමස්මිං නගරෙ පඤ්චසකටසතානි පච්චූසකාලෙ උට්ඨාය වාණිජ්ජාය ගච්ඡන්ති, ත්වං ඉමං නෙත්වා චක්කමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙහි ගොණා වා නං මද්දිස්සන්ති චක්කා වා නං ඡින්දිස්සන්ති පවත්තිං චස්ස ඤත්වාව ආගච්ඡෙය්‍යාසීති, සා නං නෙත්වා චක්කමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙසි තදා සාකටිකජෙට්ඨකො පුරතො අහොසි, අථස්ස ගොණා තං ඨානං පත්වා ධුරං ඡඩ්ඩෙසුං, පුනප්පුනං ආරොපෙත්වා පාජියමානාපි පුරතො න ගච්ඡිංසු, එවං තස්ස හි තෙහි සද්ධිං වායමන්තස්සෙව අරුණං උට්ඨහි, සො කිං නාමෙතං ගොණා කරිංසූති මග්ගං ඔලොකෙන්තො දාරකං දිස්වා භාරියං වත මෙ කම්මන්ති චින්තෙත්වා පුත්තො මෙ ලද්ධොති තුට්ඨමානසො තං ගෙහං නෙසි.

කාලී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තං පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ගච්ඡ තං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහීති වුත්තා තථා ආකාසි. අථ නං ආහ ඉදානි නං ආමකසුසානං නෙත්වා ගච්ඡන්තරෙ නිපජ්ජාපෙහි තත්ථ සුනඛාදීහි වා ඛාදිතො අමනුස්සෙහි වා පහටො මරිස්සති මතාමතභාවං චස්ස ඤත්වාව ආගච්ඡෙය්‍යාසීති. සා නං නෙත්වා තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා එකමන්තෙ අට්ඨාසි, තං සුනඛො වා කාකො වා අමනුස්සො වා උපසඞ්කමිතුං නාසක්ඛි, නනු චස්ස නෙව මාතා න පිතා න භාතිකාති ආදිසු කොචි රක්ඛිතා නාම අත්ථි, කො තං රක්ඛතීති? සුනඛකාලෙ පච්චෙකබුද්ධෙ සිනෙහෙන පවත්තිතහුංකාරණමත්තමෙව තං රක්ඛති. අථෙකො අජපාලකො අනෙකසහස්සා අජා ගොචරං නෙන්තො සුසානපස්සෙන ගච්ඡති, එකා අජා පණ්ණාදීනි ඛාදමානා ගච්ඡන්තරං පවිට්ඨා දාරකං දිස්වා ජණ්ණුකෙහි ඨත්වා දාරකස්ස ථනං අදාසි. අජපාලකෙන හෙහෙති සද්දෙ කතෙපි න නික්ඛමි, සො යට්ඨියා නං පහරිත්වා නීහරිස්සාමීති ගච්ඡන්තරං පවිට්ඨො ජණ්ණුකෙහි ඨත්වා දාරකං ඛීරං පායෙන්තිං දිස්වා දාරකෙ පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා පුත්තො මෙ ලද්ධොති ආදාය පක්කාමි. කාලී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තං පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ගච්ඡ තං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහීති වුත්තා තථා අකාසි, අථ නං ආහ අම්ම ඉමං ආදාය චොරපපාතපබ්බතං අභිරුහිත්වා පපාතෙ ඛිප, පබ්බතකුච්ඡියං පටිහඤ්ඤමානො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො හුත්වා භූමියං පතිස්සති මතාමතභාවඤ්චස්ස ඤත්වාව ආගච්ඡෙය්‍යාසීති. සා නං තත්ථ නෙත්වා පබ්බතමත්ථකෙ ඨත්වා ඛිපි, තං ඛො පන පබ්බතකුච්ඡිං නිස්සාය මහාවෙළුගුම්බො පබ්බතානුසාරෙනෙව වඩ්ඪි, තස්ස මත්ථකං ඝනජාතො ජිඤ්ජුකගුම්බො අවත්ථරි, දාරකො පතන්තො කොජවෙ විය තස්මිං පති. තං දිවසං ච නළකාරජෙට්ඨකස්ස වෙළුබලි පත්තො හොති. සො පුත්තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා තං වෙළුගුම්බං ඡින්දිතුං ආරභි, තස්මිං චලන්තෙ

දාරකො සද්දමකාසි, සො දාරකසද්දො, වියාති එකෙන පස්සෙන අභිරුහිත්වා තං දිස්වා පුත්තො මෙ ලද්ධොති තුට්ඨචිත්තො ආදාය ගතො, කාළී සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන පුච්ඡිතා තං පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා ගච්ඡ තං පුන සහස්සං දත්වා ආනෙහීති වුත්තා තථා අකාසි. සෙට්ඨිනො ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්තස්සෙව දාරකො වඩ්ඪිතො, ඝොසකොත්වෙවස්ස නාමං අහොසි. සො සෙට්ඨිනො අක්ඛිම්හි කණ්ටකො විය ඛායි, උජුකං තං ඔලොකෙතුම්පි න විසහි. අථස්ස මාරණූපායං චින්තෙන්තො අත්තනො සහායකස්ස කුම්භකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කදා ත්වං ආවාපං ආලිම්පෙස්සසීති තං පුච්ඡිත්වා ස්වෙති වුත්තෙ තෙන හි ඉදං සහස්සං ගහෙත්වා මමෙකං කම්මං කරොහීති ආහ, කිං සාමීති, එකො මෙ අවජාතපුත්තො අත්ථි තං තව සන්තිකං පෙසෙස්සාමි අථ නං ගහෙත්වා ගබ්භං පවෙසෙත්වා තිණ්හාය වාසියා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා චාටියං පක්ඛිපිත්වා ආවාපෙ පචෙය්‍යාසීති, ඉදං තෙ සහස්සං සච්චකාරසදිසං උත්තරිං පුන තෙ කත්තබ්බයුත්තකං පච්ඡා කරිස්සාමීති, කුම්භකාරො සාධූති සම්පටිච්ඡි, සෙට්ඨි පුන දිවසෙ ඝොසකං පක්කොසිත්වා තාත හිය්‍යො මයා කුම්භකාරස්ස එකං කම්මං අණත්තං එහි ත්වං තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං වදෙහි- හිය්‍යො කිර මෙ පිතරා ආණත්තං කම්මං නිප්ඵාදෙහීති පහිණි. සො සාධූති අගමාසි, තං තත්ථ ගච්ඡන්තං ඉතරො සෙට්ඨිනො පුත්තො දාරකෙහි සද්ධිං ගුළං කීළන්තො දිස්වා තං පක්කොසිත්වා කුහිං ගච්ඡසි භාතිකාති පුච්ඡිත්වා පිතුසාසනං ගහෙත්වා කුම්භකාරස්ස සන්තිකන්ති වුත්තෙ අහං තත්ථ ගමිස්සාමි, ඉමෙ මං දාරකා බහුං ලක්ඛං ජිනිංසු තං මෙ පටිජිනිත්වා දෙහීති ආහ. අහං පිතු භායාමීති, මා භායි භාතික අහං තං සාසනං හරිස්සාමි බහුං හි ජිතො යාවාහං ආගච්ඡාමි තාව මෙ ලක්ඛං පටිජිනාහීති, ඝොසකො කිර ගුළකීළාය ඡෙකො තෙන නං එවං නිබන්ධි. සොපි තං තෙන හි ගන්ත්වා කුම්භකාරං වදෙහි පිතරා කිර මෙ හිය්‍යො එකං කම්මං ආණත්තං තං නිප්ඵාදෙහීති වත්වා උය්‍යොජෙසි. සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තථා අවච, අථ නං කුම්භකාරො සෙට්ඨිනා වුත්තනියාමෙනෙව මාරෙත්වා ආවාපෙ ඛිපි, ඝොසකොපි දිවසභාගං කීළිත්වා සායණ්හසමයං ගෙහං ගන්ත්වා කිං තාත න ගතොසීති වුත්තෙ අත්තනො අගතකාරණං ච කණිට්ඨස්ස ගතකාරණඤ්ච ආරොචෙසි, සෙට්ඨි තං සුත්වා අහන්ධීති මහාවිරවං විරවිත්වා සකලසරීරෙ පක්කට්ඨිතලොහිතො විය හුත්වා අම්භො කුම්භකාර මා මං නාසයි මා මං නාසයීති බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. කුම්භකාරො තං තථා ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාමි මා සද්දං කරි කම්මං තෙ නිප්ඵන්නන්ති ආහ. සො පබ්බතෙන විය මහන්තෙන සොකෙන අවත්ථටො හුත්වා අනප්පකං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙසි. යථා තං අප්පදුට්ඨස්ස පදුස්සමානො. තෙනාහ භගවා:-

“යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති,
දසන්නමඤ්ඤතරං ඨානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.

වෙදනං ඵරුසං ජානිං සරීරස්ස ච භෙදනං,
ගරුකං වාපි ආබාධං චිත්තක්ඛෙපංව පාපුණෙ.

රාජතො වා උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛානං ව දාරුණං,
පරික්ඛයං ච ඤාතීනං භොගානං ච පභඞ්ගුරං.

අථ වස්ස අගාරානි අග්ගී ඩහති පාවකො,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සොපපජ්ජතී"ති.

එවං සන්තෙපි පුන තං සෙට්ඨි උජුකං ඔලොකෙතුං න සක්කොති, කින්ති තං මාරෙය්‍යන්ති චින්තෙන්තො මම ගාමසතෙ ආයුත්තකස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා මාරෙස්සාමීති උපායං දිස්වා අයං මෙ අවජාතපුත්තො ඉමං මාරෙත්වා වච්චකූපෙ ඛිපතු එවං කතෙ අහං මාතුලස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමීති තස්ස පණ්ණං ලිඛිත්වා තාත ඝොසක අම්හාකං ගාමසතෙ ආයුත්තකො අත්ථි ඉමං පණ්ණං හරිත්වා තස්ස දෙහීති වත්වා පණ්ණං තස්ස දසන්තෙ බන්ධි. සො පන අක්ඛරසමයං න ජානාති, දහරකාලතො පට්ඨාය හි තං මාරාපෙතුං වායමන්තොව සෙට්ඨි මාරාපෙතුං නාසක්ඛි කිං අක්ඛරසමයං සික්ඛාපෙස්සති. ඉති සො අත්තනො මාරාපනපණ්ණමෙව දසන්තෙ බන්ධිත්වා නික්ඛමන්තො ආහ-පාථෙය්‍යං මෙ තාත නත්ථීති. පාථෙය්‍යෙන තෙ කම්මං නත්ථි අන්තරාමග්ගෙ අසුකගාමෙ මම සහායකො සෙට්ඨි අත්ථි තස්ස ඝරෙ පාතරාසං කත්වා පරතො ගච්ඡාහීති, සො සාධූති පිතරං වන්දිත්වා නික්ඛන්තො තං ගාමකං පත්වා සෙට්ඨිඝරං පුච්ඡිත්වා ගන්ත්වා සෙට්ඨිජායං පස්සි, කුතො ආගතොසීති ච වුත්තෙ අන්තොනගරතොති ආහ, කස්ස පුත්තොසීති?, තුම්හාකං සහායකසෙට්ඨිනො අම්මාති, ත්වමසි ඝොසකො නාමාති?, ආම අම්මාති, තස්සා සහදස්සනෙනෙව තස්මිං පුත්තසිනෙහො උප්පජ්ජි, සෙට්ඨිනො පනෙකා ධීතා අත්ථි පණ්ණරස සොළසවස්සුද්දෙසිකා පාසාදිකා අභිරූපා, තං රක්ඛිතුං එකමෙව පෙසනකාරිකං දාසිං දත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරි තලෙ සිරිගබ්භෙ වසාපෙන්ති. සෙට්ඨිධීතා තස්මිං ඛණෙ තං දාසිං අන්තරාපණං පෙසෙසි. අථ තං සෙට්ඨිජායා දිස්වා කුහිං ගච්ඡසීති පුච්ඡිත්වා අය්‍යධීතාය පෙසනෙනාති වුත්තෙ ඉතො තාව එහි තිට්ඨතු පෙසනං පුත්තස්ස මෙ පීඨකං අත්ථරිත්වා පාදෙ ධොවිත්වා තෙලං මක්ඛෙත්වා සයනං අත්ථරිත්වා දෙහි පච්ඡා පෙසනං කරිස්සසීති ආහ. සා තථා අකාසි, අථ නං චිරෙනාගතං සෙට්ඨිධීතා සන්තජ්ජෙසි, අථ නං සා ආහ. මා මෙ කුජ්ඣි සෙට්ඨිපුත්තො ඝොසකො ආගතො තස්ස ඉදඤ්චිදඤ්ච කත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ආගතාම්හීති. සෙට්ඨිධීතාය සෙට්ඨිපුත්තො ඝොසකොති නාමං සුත්වාව පෙමං ඡවිආදීනි ඡින්දිත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ආහච්ච ඨිතං. කොතූහලිකකාලස්මිං හි සා තස්ස පජාපතී හුත්වා නාළිකොදනං පච්චෙකබුද්ධස්ස අදාසි, තස්සානුභාවෙන ගන්ත්වා ඉමස්මිං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා, ඉති තං සො පුබ්බසිනෙහො අවත්ථරිත්වා ගණ්හි. තෙනාහ භගවා:-

"පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා,
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලංව යථොදකෙ"ති.

අථ නං පුච්ඡි කුහිං සො අම්මාති, සයනෙ නිපන්නො නිද්දායතීති, අත්ථි පනස්ස ගණ්ඨෙ කිඤ්චීති?, දසන්තෙ පණ්ණං අත්ථීති, සා කිං පණ්ණං නු ඛො එතන්ති තස්මිං නිද්දායන්තෙ මාතාපිතූනං අඤ්ඤවිහිතතාය අපස්සන්තානං ඔතරිත්වා තං පණ්ණං මොචෙත්වා ආදාය අත්තනො ගබ්භං පවිසිත්වා ද්වාරං පිධාය වාතපානං විවරිත්වා අක්ඛරසමයෙ කුසලතාය පණ්ණං වාචෙත්වා අහො බාලො අත්තනො මරණපණ්ණං දසන්තෙ බන්ධිත්වා විචරති, සචෙ මයා න දිට්ඨං අස්ස නත්ථි ජීවිතන්ති තං පණ්ණං ඵාලෙත්වා සෙට්ඨිස්ස වචනෙන අපරං පණ්ණං ලිඛි—අයං මම පුත්තො ඝොසකො නාම ගාමසතතො පණ්ණාකාරං ආහරාපෙත්වා ඉමස්ස ජනපදසෙට්ඨිනො ධීතරා සද්ධිං මඞ්ගලං කත්වා අත්තනො වසනගාමස්ස මජ්ඣෙ ද්විභූමකං ගෙහං කාරෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපෙන චෙව පුරිසගුත්තියා ච සුසංවිහිතාරක්ඛං කරොතු මය්හං ච ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා කතන්ති සාසනං පෙසෙතු, එවං කතෙ අහං මාතුලස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමීති. ලිඛිත්වා ච පන සංහරිත්වා දසන්තෙයෙවස්ස බන්ධි, සො දිවසභාගං නිද්දායිත්වා උට්ඨාය භුඤ්ජිත්වා පක්කාමි, පුන දිවසෙ පාතොව තං ගාමං ගන්ත්වා ආයුත්තකං ගාමකිච්චං කරොන්තං යෙව පස්සි, සො තං දිස්වා කිං තාතාති පුච්ඡි, පිතරා මෙ තුම්හාකං පණ්ණං පෙසිතන්ති, කිස්ස පණ්ණං තාත ආහරාති පණ්ණං ගහෙත්වා වාචෙත්වා තුට්ඨමානසො පස්සථ භො මම සාමිනො මයි සිනෙහං, ජෙට්ඨපුත්තස්ස මෙ මඞ්ගලං කරොතූති මම සන්තිකං පහිණි. සීඝං දරුආදීනි ආහරථාති ගහපතිකෙ වත්වා ගාමමජ්ඣෙ වුත්තප්පකාරං ගෙහං කාරෙත්වා ගාමසතතො පණ්ණාකාරං ආහරාපෙත්වා ජනපදසෙට්ඨිනො සන්තිකා ධීතරං ආනෙත්වා මඞ්ගලං කත්වා සෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා කතන්ති, තං සුත්වා සෙට්ඨිනො යං කාරෙම තං න හොති යං න කාරෙම තදෙව හොතීති මහන්තං දොමනස්සං උප්පජ්ජි, පුත්තසොකෙන සද්ධිං සො සොකො එකතො හුත්වා කුච්ඡිදාහං උප්පාදෙත්වා අතිසාරං ජනෙසි. සෙට්ඨිධීතාපි සචෙ කොචි සෙට්ඨිනො සන්තිකා ආගච්ඡති මම අකථෙත්වා සෙට්ඨිපුත්තස්ස පඨමතරං මා කථයිත්ථාති ආණාපෙසි, සෙට්ඨිපි ඛො න දානි තං දුට්ඨපුත්තං මම සාපතෙය්‍යස්ස සාමිකං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා එකං ආයුත්තකං ආහ මාතුල පුත්තං දට්ඨුකාමොම්හි එකං පාදමූලිකං පෙසෙත්වා මම පුත්තං පක්කොසාපෙහීති, සො සාධූති පණ්ණං දත්වා එකං පුරිසං පෙසෙසි. සෙට්ඨිධීතා තස්සාගන්ත්වා ද්වාරෙ ඨිතභාවං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා කින්ති තාතාති පුච්ඡි, සෙට්ඨි ගිලානො පුත්තං පස්සිතුං පක්කොසාපෙසි අය්‍යෙති, තාත බලවා දුබ්බලොති, බලවා තාව ආහාරං භුඤ්ජති යෙව අය්‍යෙති, සා සෙට්ඨිපුත්තං අජානාපෙත්වා එතස්ස නිවෙසනං ච පරිබ්බයඤ්ච දාපෙත්වා මයා පෙසිතකාලෙ ගමිස්සසි අච්ඡ තාවාති ආහ. සෙට්ඨි පුන ආයුත්තකං අවච—කිං මාතුල න තෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකං පහිතන්ති, පහිතං සාමි ගතපුරිසො පන න තාව එතීති,

තෙන හි පුන අපරං පෙසෙහීති, සො පෙසෙසි, සෙට්ඨිධීතා තස්මිම්පි
තථෙව පටිපජ්ජි, අථ සෙට්ඨිනො රොගො බලවා ජාතො එකං
භාජනං පවිසති එකං නික්ඛමති, පුන සෙට්ඨී ආයුත්තකං පුච්ඡි කිං
මාතුල න තෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකං පහිතන්ති, පහිතං සාමි ගත
පුරිසො පන න එතීති, තෙන හි අපරං පෙසෙහීති, සො පෙසෙසි,
සෙට්ඨිධීතා තතියවාරෙ ආගතම්පි තං පවත්තිං පුච්ඡි. සො බාළ්හ
ගිලානො අය්‍යො සෙට්ඨි ආහාරං පච්ඡින්දිත්වා මච්චුපරායනො ජාතො
එකං භාජනං නික්ඛමති එකං පවිසතීති ආහ, සෙට්ඨිධීතා ඉදානි
ගන්තුං කාලොති සෙට්ඨිපුත්තස්ස පිතා කිර තෙ ගිලානොති ආරො
චෙත්වා කිං වදසි භද්දෙති වුත්තෙ අඵාසුකමස්ස සාමීති ආහ, ඉදානි
කිං කාතබ්බන්ති?, ගාමසතෙ උට්ඨානකපණ්ණාකාරං ආදාය ගන්ත්වා
පස්සිස්සාම නන්ති, සො සාධූති පණ්ණාකාරං ආහරාපෙත්වා සකටෙනා
දාය පක්කාමි, අථ නං සා පිතා තෙ දුබ්බලො එත්තකං පණ්ණාකාරං
ගහෙත්වා ගච්ඡන්තානං පපඤ්චො භවිස්සති එතං නිවත්තෙහීති වත්වා
තං සබ්බං අත්තනො කුලගෙහං පෙසෙත්වා සෙට්ඨිපුත්තං ආහ-සාමි
ත්වං අත්තනො පිතුපාදපස්සෙ තිට්ඨෙය්‍යාසි අහං උස්සීසකපස්සෙ
ඨස්සාමීති, ගෙහං පවිසමානායෙව ච ගෙහස්ස පුරතො ච පච්ඡතො ච
ආරක්ඛං ගණ්හථාති අත්තනො පුරිසෙ ආණාපෙසි. පවිට්ඨකාලෙ පන
සෙට්ඨිපුත්තො පිතු පාදපස්සෙ අට්ඨාසි, ඉතරා උස්සීසකපස්සෙ, තස්මිං
ඛණෙ සෙට්ඨි උත්තානකො නිපන්නො හොති, ආයුත්තකො පනස්ස
පාදෙ පරිමජ්ජන්තො පුත්තො තෙ සාමි ආගතොති ආහ? කුහිං සොති,
එස පාදමූලෙ ඨිතොති, අථ නං දිස්වා ආයකම්මිකං පක්කොසාපෙත්වා
මම ගෙහෙ කිත්තකං ධනන්ති පුච්ඡිත්වා සාමි ධනස්සෙව චත්තාළීස
කොටියො උපභොගපරිභොගභණ්ඩානං පන ගාමක්ඛෙත්තද්විපද
චතුප්පදයානවාහනානං ච අයඤ්ච අයඤ්ච පරිච්ඡෙදොති වුත්තෙ අහං
එත්තකං ධනං මම පුත්තස්ස ඝොසකස්ස න දෙමීති වත්තුකාමො
දෙමීති ආහ. තං සුත්වා සෙට්ඨිධීතා අයං පුන කථෙන්තො අඤ්ඤං
කිඤ්චි කථෙය්‍යාති සොකාතුරා විය කෙසෙ විකිරිත්වා රොදමානා
කින්නාමෙතං තාත වදෙථ ඉදම්පි නාම වො වචනං සුණොම
අලක්ඛිකා වතම්හාති වත්වා මත්ථකෙන තං උරමජ්ඣෙ පහරන්තී
පතිත්වා යථා පුන වත්තුං න සක්කොති තථාස්ස උරමජ්ඣෙ මත්ථ
කෙන ඝංසෙන්තී ආරොදනං දස්සෙසි. සෙට්ඨි තං ඛණඤ්ඤෙව කාල
මකාසි, සෙට්ඨි මතොති ගන්ත්වා උදෙනස්ස රඤ්ඤො ආරොචයිංසු. රාජා
තස්ස සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා අත්ථි පනස්ස පුත්තො වා ධීතා වාති
පුච්ඡි, අත්ථි දෙව ඝොසකො නාම තස්ස පුත්තො සබ්බං සාපතෙය්‍යං
තස්ස නීයාදෙත්වාව මතො දෙවාති, රාජා අපරභාගෙ සෙට්ඨිපුත්තං
පක්කොසාපෙසි. තස්මිඤ්ච දිවසෙ දෙවො වස්සි රාජඞ්ගණෙ තත්ථ
තත්ථ උදකං සණ්ඨාසි, සෙට්ඨිපුත්තො රාජානං පස්සිස්සාමීති පායාසි
රාජා වාතපානං විවරිත්වා තං ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙන්තො
රාජඞ්ගණෙ උදකං ලඞ්ඝෙත්වා ආගච්ඡන්තං දිස්වා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා

සිතං ත්වං ඝොසකො නාම තාතාති පුච්ඡිත්වා ආම දෙවාති වුත්තෙ පිතා මෙ මතොති මා සොචි තව පෙත්තිකං සෙට්ඨිට්ඨානං තුය්හමෙව දස්සාමීති තං අස්සාසෙත්වා ගච්ඡ තාතාති උය්‍යාජෙසි, රාජා ගච්ඡන්තස්සව තං ඔලොකෙන්තොව අට්ඨාසි, සො ආගමනකාලෙ ලඞ්ඝිතං උදකං ඔතරිත්වා සනිකං අගමාසි, අථ නං රාජා තතොව පක්කොසාපෙත්වා කින්නු ඛො තාත ත්වං මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තො උදකං ලඞ්ඝිත්වා ආගම්ම ගච්ඡන්තො ඔතරිත්වා සනිකං ගච්ඡසීති පුච්ඡි, ආම දෙව අහං තස්මිං ඛණෙ කුමාරකො කීළනකාලො නාම සො, ඉදානි පන මෙ දෙවෙන ඨානන්තරං පටිස්සුතං තස්මා යථාපුරා අචරිත්වා ඉදානි සන්නිසින්නෙන හුත්වා චරිතුං වට්ටතීති, තං සුත්වා රාජා ධිතිමා පුරිසො ඉදානෙවස්ස ඨානන්තරං දස්සාමීති පිතරා භුත්තං භොගං දත්වා සබ්බසතෙන සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි. සො රථෙ ඨත්වා නගරං පදක්ඛිණං අකාසි, ඔලොකිත ඔලොකිතට්ඨානං කම්පති, සෙට්ඨිධීතාපි කාළිදාසියා සද්ධිං මන්තයමානා නිසින්නා අම්ම කාළි පුත්තස්ස තෙ එත්තිකා සම්පත්ති මං නිස්සාය නිප්ඵන්නාති ආහ, කිං කාරණා අම්මාති අයං හි අත්තනො මරණපණ්ණං දසන්තෙ බන්ධිත්වා අම්හාකං ඝරං ආගතො, අථස්ස මයා තං පණ්ණං ඵාලෙත්වා මයා සද්ධිං මඞ්ගලකරණත්ථාය අඤ්ඤං පණ්ණං ලිඛිත්වා එත්තකං කාලං තත්ථ ආරක්ඛො කතොති, අම්ම ත්වං එත්ථ කං පස්සසි? ඉමං පන සෙට්ඨි දහරකාලතො පට්ඨාය මාරෙතුකාමො මාරෙතුං නාසක්ඛි, කෙවලං ඉමං නිස්සාය බහුං ධනං ජීයීති, අම්ම අතිභාරියං වත සෙට්ඨිනා කතන්ති නගරං පදක්ඛිණං කත්වා ගෙහං පවිසන්තා පන තං දිස්වා අයං එත්තිකා සම්පත්ති මං නිස්සාය නිප්ඵන්නාති සිතං අකාසි, අථ නං සෙට්ඨි පුත්තො කිං කාරණා හසීති පුච්ඡි, එකං කාරණං නිස්සායාති, කථෙහි තන්ති, සා න කථෙසි, සො සචෙ න කථෙසි ද්විධා තං ඡින්දිස්සාමීති අසිං නික්කඩ්ඪි, සා අයං එත්තිකා සම්පත්ති මං නිස්සාය ලද්ධාති චින්තෙත්වා හසිතන්ති ආහ, යදි මම පිතරා අත්තනො සන්තකං මය්හං නිය්‍යාදිතං ත්වං එත්ථ කිං හොසීති, සො කිර එත්තකං කාලං කිඤ්චි න ජානාති, තෙනස්සා වචනං න සද්දහි, අථස්ස සා තුම්හාකං පිතරා මරණපණ්ණං දත්වා පෙසිතා තුම්හෙ මයා ඉදංවිදංව කත්වා රක්ඛිතාති සබ්බං කථෙසි. අභූතං කථෙසීති අසද්දහන්තො මාතරං කාළිං පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා එවං කිර අම්මාති? ආම තාත දහරකාලතො පට්ඨාය තං මාරෙතුකාමො මාරෙතුං අසක්කොන්තො තං නිස්සාය බහුං ධනං ජීයි, සත්තසු ඨානෙසු ත්වං මරණතො මුත්තො ඉදානි භොගගාමතො ආගම්ම සබ්බසතෙන සද්ධිං සෙට්ඨිට්ඨානං පත්තොසීති, සො සුත්වා භාරියං වත මෙ කම්මං එවරූපා ඛො පන මරණා මුත්තස්ස මම පමාදජීවිතං අයුත්තං අප්පමත්තො භවිස්සාමීති චින්තෙත්වා දෙවසිකං සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා අන්ධකපණ්ණාදීනං දානං පට්ඨපෙසි. මිත්තො නාමස්ස කුටිම්බිකො දානව්‍යාවටො අහොසි.

අයං ඝොසකසෙට්ඨිනො උප්පත්ති.

තස්මිං පන කාලෙ භද්දවතීනගරෙ භද්දවතිය සෙට්ඨි නාම ඝොසිතසෙට්ඨිනො අදිට්ඨපුබ්බසහායකො අහොසි, භද්දවතීනගරතො හි ආගතානං වාණිජානං සන්තිකෙ ඝොසිතසෙට්ඨි භද්දවතිය සෙට්ඨිනො සම්පත්තිං ච වයප්පදෙසඤ්ච සුත්වා තෙන සද්ධිං සහායකභාවං ඉච්ඡන්තො පණ්ණාකාරං පෙසෙසි, භද්දවතියසෙට්ඨි පි කොසම්බිතො ආගතානං සන්තිකෙ ඝොසිතසෙට්ඨිනො සම්පත්තිඤ්ච වයඤ්ච සුත්වා තෙන සද්ධිං සහායකභාවං ඉච්ඡන්තො පණ්ණාකාරං පෙසෙසි, එවං තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අදිට්ඨසහායකා හුත්වා වසිංසු, අපරභාගෙ භද්දවතියසෙට්ඨිනො ගෙහෙ අහිවාතකරොගො පති, තතො තස්මිං පතිතෙ පඨමං මක්ඛිකා මරන්ති, තතො අනුක්කමෙනෙව කීටා මූසිකා කුක්කුටා සූකරා ගාවො දාසිදාසං සබ්බපච්ඡා ඝරමානුසකා මරන්ති, තෙසු හි යෙ භිත්තිං භින්දිත්වා පලායන්ති තෙ ජීවිතං ලභන්ති, තදා පන සෙට්ඨි ච භරියා ච ධීතා චස්ස තථා පලායිත්වා ඝොසිතසෙට්ඨිං පත්ථෙන්තා කොසම්බියමග්ගං පටිපජ්ජිංසු, තෙ අන්තරාමග්ගෙයෙව ඛීණපාථෙය්‍යා වාතාතපෙන චෙව ඛුප්පිපාසාහි ච කිලන්තසරීරා කිච්ඡෙන කොසම්බිං ගන්ත්වා උදකඵාසුකට්ඨානෙ න්හත්වා නගරද්වාරෙ එකං සාලං පවිසිංසු, තතො සෙට්ඨි භරියං ආහ භද්දෙ ඉමිනා නීහාරෙන ගච්ඡන්තා විජාතමාතුයාපි අමනාපා හොන්ති, සහායො මෙ කිර අන්ධකපණාදීනං දෙවසිකං සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා දානං දෙති තත්ථ ධීතරං පෙසෙත්වා ආහාරං ආහරාපෙත්වා එකාහං වීහං ඉධෙව සරීරං සන්තප්පෙත්වා සහායකං පස්සිස්සාමාති, සාධු සාමීති තෙ සාලායමෙව වසිංසු, පුන දිවසෙ කාලෙ ආරොචිතෙ කපණද්ධිකාදිසු ආහාරත්ථාය ගච්ඡන්තෙසු මාතාපිතරො අම්ම ගන්ත්වා ආහාරං ආහරාති ධීතරං පෙසයිංසු. මහාභොගකුලස්ස ධීතා විපත්තියා අච්ඡින්නලජ්ජිතාය අලජ්ජමානාව පාතිං ගහෙත්වා කපණජනෙන සද්ධිං ආහාරත්ථාය ගතා කතිපටිවිංසෙ ගණ්හිස්සසි අම්මාති පුට්ඨා ච පන තයොති ආහ. අථස්සා තයො පටිවිංසෙ අදංසු, තාය භත්තෙ ආහටෙ තයොපි එකතො භුඤ්ජිතුං නිසීදිංසු, අථ මාතාධීතරො සෙට්ඨිං ආහංසු සාමි විපත්ති නාම මහාකුලානම්පි උප්පජ්ජති අම්හෙ අනොලොකෙත්වා භුඤ්ජ මා චින්තයීති, ඉති නං නානප්පකාරෙහි යාචිත්වා භොජෙසුං, සො භුඤ්ජිත්වා ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තො අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ කාලමකාසි, මාතාධීතරො නානප්පකාරෙහි පරිදෙවිත්වා රොදිංසු. කුමාරිකා පුනදිවසෙ රොදමානා ආහාරත්ථාය ගන්ත්වා කතිපටිවිංසෙ ගණ්හිස්සසීති වුත්තා ද්වෙති වත්වා ආහාරං ආහරිත්වා මාතරං යාචිත්වා භොජෙසි, සා තාය යාචියමානා භුඤ්ජිත්වා ආහාරං ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තී තං දිවසං කාලමකාසි, කුමාරිකා එකිකාව රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා තාය දුක්ඛුප්පත්තියා අතිවිය සඤ්ජාතච්ඡාතකදුක්ඛා පුන දිවසෙ යාචකෙහි සද්ධිං රොදන්තී ආහාරත්ථාය ගන්ත්වා කති පටිවිංසෙ ගණ්හිස්සසි අම්මාති වුත්තා එකන්ති ආහ. මිත්ත කුටුම්බියො තං තයො දිවසෙ භත්තං ගණ්හන්තිං සඤ්ජානිත්වා තෙන තං

අපෙහි තස්ස වසලි අජ්ජ තව කුච්ඡිප්පමාණං අඤ්ඤාසීති ආහ. හිරොත්තප්පසම්පන්නා කුලධීතා පච්චොරස්මිං සත්තිප්පහාරං විය වණෙ ඛාරොදකපරිසෙකං විය ච පත්වා කිං සාමීති ආහ. තයා පුරෙ තයො කොට්ඨාසා ගහිතා හීය්‍යො ච අජ්ජෙකං ගණ්හාසි, අජ්ජ තෙ කුච්ඡිප්පමාණං ඤාතන්ති?, මා මං සාමි අත්තනොව අත්ථාය ගණ්හීති අමඤ්ඤිත්ථාති, අථ කස්මා ගණ්හීති? පුරෙ තයො ජනා අහුම්හ සාමී හීය්‍යො ච අජ්ජ එකිකාව ජාතාම්හීති, සො කෙන කාරණෙනාති පුච්ඡිත්වා ආදිතොව පට්ඨාය තාය කථිතං සබ්බං පවත්තිං සුත්වා අස්සුනි සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තො සඤ්ජාතබලවදොමනස්සො හුත්වා අම්ම එවං සන්තෙ මා චින්තයි ත්වං භද්දවතියසෙට්ඨිනො ධීතා අජ්ජකාලතො පට්ඨාය මම ධීතායෙව නාමාති වත්වා සීසෙ චුම්බිත්වා ඝරං නෙත්වා අත්තනො ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා දානග්ගෙ උච්චාසද්දමහාසද්දං සුත්වා තාත කස්මා එතං ජනං නිස්සද්දං කත්වා දානං න දෙථාති ආහ, න සක්කා කාතුං අම්මාති, සක්කා තාතාති, කථං අම්මාති තාත දානග්ගං පරික්ඛිපිත්වා එකෙකස්සෙව පවෙසනප්පමාණෙන ද්වෙ ද්වාරානි යොජෙත්වා එකෙන ද්වාරෙන පවිසිත්වා එකෙන නික්ඛමථාති වදෙථ, එවං නිස්සද්දා හුත්වා ගණ්හිස්සන්තීති, සො තං සුත්වා භද්දකො අම්ම උපායොති තථා කාරෙසි, සාපි පුබ්බෙ සාමා නාම වතියා පන කාරිතත්තා සාමාවතී නාම ජාතා. තතො පට්ඨාය දානග්ගෙ කොලාහලං පච්ඡිජ්ජි, ඝොසිතසෙට්ඨි පුබ්බෙ තං සද්දං සුණන්තො මය්හං දානග්ගෙ සද්දොති තුස්සති ද්වීහතීහං පන සද්දං අසුණන්තො මිත්තකුටිම්බිකං අත්තනො උපට්ඨානං ආගතං පුච්ඡි දීය්‍යති කපණද්ධිකාදීනං දානන්ති?, ආම සාමීති, අථ කිං ද්වීහතීහං සද්දො න සුය්‍යතීති?, යථා නිස්සද්දා හුත්වා ගණ්හන්ති තථා මෙ උපායො කතොති, අථ පුබ්බෙ කස්මා නාකාසීති?, අජානනතාය සාමීති, ඉදානි තෙ කථං ඤාතොති?, ධීතරා මෙ අක්ඛාතො සාමීති, මය්හං අවිදිතා තව ධීතා නාම අත්ථීති?, සො අහිවාතකරොගතො පට්ඨාය සබ්බං භද්දවතියසෙට්ඨිනො පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා තස්සා අත්තනො ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපිතභාවං ආරොචෙසි, අථ නං සෙට්ඨි එවං සන්තෙ මම කස්මා න කථෙසි, මම සහායකස්ස ධීතා මම ධීතා නාමාති තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි අම්ම සෙට්ඨිනො ධීතාසීති ආම තාතාති, තෙන හි මා චින්තයි මම ධීතාසීති තං සීසෙ චුම්බිත්වා පරිවාරත්ථාය තස්සා පඤ්ච ඉත්ථිසතානි දත්වා තං අත්තනො ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපෙසි. අථෙක දිවසං තස්මිං නගරෙ නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං තස්මිං පන නක්ඛත්තෙ බහි අනික්ඛමනකා කුලධීතරොපි අත්තනො පරිවාරෙන සද්ධිං පදසාව නදිං ගන්ත්වා නහායන්ති තස්මා තං දිවසං සාමාවතීපි පඤ්චහි ඉත්ථිසතෙහි පරිවාරිතා රාජඞ්ගණෙනෙව නහායිතුං අගමාසි, උදෙනො රාජාපි සීහපඤ්ජරෙ ඨිතො තං දිස්වා කස්සිමා නාටකිත්ථියොති පුච්ඡිත්වා න කස්සචි නාටකිත්ථියො දෙවාති අථ කස්ස ධීතරොති ඝොසිතසෙට්ඨිනො ධීතා දෙව සාමාවතී නාමෙසාති, සො දිස්වාව

උප්පන්නසිනෙහො සෙට්ඨිනො සාසනං පාහෙසි ධීතරං කිර මෙ පෙසෙතූති, න පෙසෙමි දෙවාති, මා කිර එවං කරොතු පෙසෙතු යෙවාති. මයං ගහපතිකා නාම කුමාරිකානං හෙඨෙත්වා විහෙඨෙත්වා කඩ්ඪනභයෙන න දෙම දෙවාති, රාජා කුජ්ඣිත්වා ගෙහං ලඤ්ඡාපෙත්වා සෙට්ඨිඤ්ච භරියඤ්චස්ස හත්ථෙ ගහෙත්වා බහි කාරාපෙසි, සාමාවතී න්හාත්වා ආගතා ගෙහං පවිසිතුං ඔකාසං අලභන්තී කිං එතං තාතාති පුච්ඡි, අම්ම රාජා තව කාරණා පහිණි අථ මයං න දස්සාමාති වුත්තෙන ඝරං ලඤ්ඡාපෙත්වා අම්හෙ බහි කාරාපෙසීති, තාත භාරියං වො කම්මං කතං රඤ්ඤා නාම පහිතෙ න දෙමාති අවත්වා සචෙ මෙ ධීතරං සපරිවාරං ගණ්හාථ දෙමාති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය තාතාති, සාධු අම්ම තව රුචියා සති එවං කරිස්සාමීති රඤ්ඤො තථා සාසනං පාහෙසි, රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තං සපරිවාරං ආනෙත්වා අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි, සෙසා තස්සායෙව පරිවාරිකායො අහෙසුං.

අයං සාමාවතියා උප්පත්ති.

උදෙනස්ස පන අපරා'පි වාසුලදත්තා නාම දෙවී අහොසි චණ්ඩපජ්ජොතස්ස ධීතා. උජ්ජෙනියං හි චණ්ඩපජ්ජොතො නාම රාජා අහොසි, සො එකදිවසං උය්‍යානතො ආගච්ඡන්තො අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා අත්ථි නු ඛො අඤ්ඤස්සා'පි කස්සචි එවරූපා සම්පත්තීති වත්වා තං සුත්වා මනුස්සෙහි කිං සම්පත්ති නාමෙසා කොසම්බියං උදෙනස්ස රඤ්ඤො අතිමහතී සම්පත්තීති වුත්තෙ රාජා ආහ–තෙන හි ගණ්හිස්සාම නන්ති, න සක්කා සො ගහෙතුන්ති, යං කිඤ්චි කත්වා ගණ්හිස්සාමෙවාති, න සක්කා දෙවාති, කිං කාරණාති? සො හත්ථිකන්තං නාම සිප්පං ජානාති මන්තං පරිවත්තෙත්වා හත්ථිකන්තවීණං වාදෙන්තො නාගෙ පලාපෙතිපි ගණ්හාතිපි, හත්ථිවාහනසම්පන්නො තෙන සදිසො නාම නත්ථීති, න සක්කා මයා'සො ගහෙතුන්ති, සචෙ තෙ දෙව එකන්තෙන අයං නිච්ඡයො තෙන හි දාරුහත්ථිං කාරෙත්වා තස්සාසන්නට්ඨානං පෙසෙහි සො හත්ථිවාහනං වා අස්සවාහනං වා සුත්වා දූරම්පි ගච්ඡති, තත්ථ නං ආගතං ගහෙතුං සක්කා භවිස්සතීති, රාජා සුත්වා අත්ථෙසො උපායොති දාරුමයං යන්තහත්ථිං කාරෙත්වා බහි පිලොතිකාහි වෙඨෙත්වා කතචිත්තකම්මං තස්ස විජිතෙ ආසන්නට්ඨානෙ එකස්මිං සරතීරෙ විස්සජ්ජාපෙසි, හත්ථිනො අන්තොකුච්ඡියං සට්ඨි පුරිසා අපරාපරං චඞ්කමන්ති, හත්ථිලණ්ඩං ආහරිත්වා තත්ථ තත්ථ ඡඩ්ඩෙසුං, එකො වනචරකො හත්ථිං දිස්වා අම්හාකං රඤ්ඤො අනුච්ඡවිකොති චින්තෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි, දෙව මයා සබ්බසෙතො කෙලාසකූටපටිභාගො තුම්හාකඤ්ඤෙව අනුච්ඡවිකො වරවාරණො දිට්ඨොති, උදෙනො තමෙව මග්ගදෙසකං කත්වා හත්ථිං ආරුය්හ සපරිවාරො නික්ඛමි, තස්සාගමනං

දිස්වා චරපුරිසා ගන්ත්වා චණ්ඩපජ්ජෝතස්ස ආරොචෙසුං, සො ආගන්ත්වා මජ්ඣෙ තුච්ඡං කත්වා උභොසු පස්සෙසු බලකායං පයොජෙසි, උදෙනො තස්සාගමනං අජානන්තො හත්ථිං අනුබන්ධි, අනන්තා සීතමනුස්සා වෙගෙන පලාපෙසුං, කට්ඨහත්ථී රඤ්ඤො මන්තං පරිවත්තෙත්වා වීණං වාදෙන්තස්ස තන්තිසද්දං අසුණන්තො විය පලායතියෙව, රාජා හත්ථිනාගං පාපුණිතුං අසක්කොන්තො අස්සං ආරුය්හ අනුබන්ධි, තස්මිං වෙගෙන අනුබන්ධන්තෙ බලකායො ඔහීයි, රාජා එකකොව අහොසි. අථ නං උභොසු පස්සෙසු පයුත්තා චණ්ඩපජ්ජෝතස්ස පුරිසා ගණ්හිත්වා අත්තනො රඤ්ඤො අදංසු, අථස්ස බලකායො අමිත්තවසඞ්ගතභාවං දිස්වා බහි ඛන්ධාවාරං නිවෙසෙත්වා අච්ඡි. චණ්ඩපජ්ජෝතොපි උදෙනං ජීවගාහමෙව ගාහාපෙත්වා එකස්මිං චොරගෙහෙ පක්ඛිපිත්වා ද්වාරං පිදහාපෙත්වා තයො දිවසෙ ජයපානං පිවි, උදෙනො තතියදිවසෙ ආරක්ඛකෙ පුච්ඡි–කහං වො රාජා තාතාති?, පච්චාමිත්තො මෙ ගහිතොති ජයපානං පිවතීති, උදෙනො තං සුත්වා කා නාමෙසා මාතුගාමස්ස විය තුම්හාකං රඤ්ඤො කිරියා? නනු පටිරාජානං ගහෙත්වා විස්සජ්ජෙතුං වා මාරෙතුං වා වට්ටති? අම්හෙ දුක්ඛං නිසීදාපෙත්වා ජයපානං කිර පිවතීති. තෙ ගන්ත්වා තමත්ථං රඤ්ඤො කථෙසුං,[1] සො ආගන්ත්වා සච්චං කිර ත්වං එවං වදෙසීති පුච්ඡි, ආම මහාරාජාති, සාධු තං විස්සජ්ජෙස්සාමි එවරූපො කිර තෙ මන්තො අත්ථි තං මය්හං දස්සසීති, සාධු දස්සාමි ගණ්හන සමයෙ න ගණ්හාහි, කිං පන ත්වං මං වන්දිස්සසීති?, න වන්දිස්සාමීති, අහම්පි න දස්සාමීති, එවං සන්තෙ රාජාණං තෙ කරිස්සාමීති, කරොහි සරීරස්ස මෙ ඉස්සරො න පන චිත්තස්සාති. රාජා තස්ස සූරගජ්ජිතං සුත්වා කථන්නු ඛො ඉමස්ස මන්තං ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා ඉමං මන්තං අඤ්ඤං ජානාපෙතුං න සක්කා මම ධීතරං එතස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හාපෙත්වා අහං තස්සා සන්තිකෙ ගණ්හිස්සාමීති, අථ නං ආහ–අඤ්ඤස්ස වන්දිත්වා ගණ්හන්තස්ස දස්සසීති? ආම මහාරාජාති, තෙන හි අම්හාකං ඝරෙ එකා ඛුජ්ජා අත්ථි තස්සා අන්තොසාණියං[2] නිසින්නාය ත්වං බහි සාණියං ඨිතොව මන්තං වාචෙහීති, සාධු මහාරාජ ඛුජ්ජා වා හොතු පීඨසප්පී වා වන්දන්තියා දස්සාමීති, තතො රාජා ගන්ත්වා ධීතරං වාසුලදත්තං ආහ අම්ම එකො සබ්බකුට්ඨී අනග්ඝං මන්තං ජානාති තං අඤ්ඤං ජානාපෙතුං න සක්කා ත්වං අන්තොසාණියං නිසීදිත්වා මන්තං ගණ්හ සො බහි සාණියං ඨත්වා තුය්හං වාචෙස්සති තව සන්තිකා අහං ගණ්හිස්සාමීති, එවං සො තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං සන්ථවකරණභයෙන ධීතරං ඛුජ්ජං ඉතරං සබ්බකුට්ඨිං කත්වා කථෙසි, සො තස්සා අන්තොසාණියං[2] නිසින්නාය බහි සාණියං ඨිතො මන්තං වාචෙසි, අථ නං එකදිවසං පුනප්පුනං වුච්චමානම්පි මන්තපදං වත්තුං අසක්කොන්තිං අරෙ ඛුජ්ජෙ අතිබහලොට්ඨකපොලං තෙ මුඛං එතං

1. ම. ආරොචෙසුං. 2. ම. වන්දිත්වා නිසින්නාය.

නාම වදෙහීති ආහ, සා කුජ්ඣිත්වා අරෙ දුට්ඨකුට්ඨි කිං එවං වදෙසි මාදිසා ඛුජ්ජා නාම හොන්තීති, සාණිකණ්ණං උක්ඛිපිත්වා කාසි ත්වන්ති වුත්තෙ රඤ්ඤො ධීතා වාසුලදත්තා නාමාහන්ති ආහ, පිතා තෙ මය්හං කථෙන්තො ඛුජ්ජාති කථෙසීති, මය්හං කථෙන්තොපි තං සක්ඛ කුට්ඨිං කත්වා කථෙසීති, තෙ උභොපි තෙන හි අම්හාකං සන්ථව කරණභයෙන කථිතං භවිස්සතීති අන්තොසාණියං යෙව සන්ථවං කරිංසු, තතො පට්ඨාය මන්තගහණං වා සිප්පගහණං වා නත්ථි, රාජාපි ධීතරං නිච්චං පුච්ඡති සිප්පං ගණ්හාසි අම්මාති, ගණ්හාමි තාතාති, අථ නං එකදිවසං උදෙනො ආහ භද්දෙ සාමිකෙන කත්තබ්බං නාම නෙව මාතාපිතරො න භාතිකා න භගිනියො කාතුං සක්කොන්ති, සචෙ මය්හං ජීවිතං දස්සසි පඤ්ච තෙ ඉත්ථිසතානි පරිවාරං දත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානං දස්සාමීති, සචෙ ඉමස්මිං වචනෙ පතිට්ඨාතුං සක්ඛිස්සථ දස්සාමි වො ජීවිතදානන්ති, සක්ඛිස්සාමි භද්දෙති, සා සාධු සාමීති පිතුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං සො පුච්ඡි අම්ම නිට්ඨිතං සිප්පන්ති? න තාව නිට්ඨිතං තාත සිප්පන්ති, අථ නං කිං අම්මාති? අම්හාකං එකං ද්වාරං ච වාහනං ච ලද්ධුං වට්ටති තාතාති, ඉදං කිං අම්මාති? තාත රත්තිං කිර තාරකාසඤ්ඤාය මන්තස්ස උපචාරත්ථාය එකං ඔසධං ගහෙතබ්බං අත්ථි, තස්මා අම්හාකං වෙලාය වා අවෙලාය වා නික්ඛමනකාලෙ එකං ද්වාරං ච වාහනං ච ලද්ධුං වට්ටතීති, රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡි, තෙ අත්තනො අභිරුචිතං එකං ද්වාරං හත්ථගතං කරිංසු. රඤ්ඤො පන පඤ්ච වාහනානි අහෙසුං–භද්දවතී නාම කරෙණුකා එකදිවසං පඤ්ඤාස යොජනානි ගච්ඡති, කාකො නාම දාසො සට්ඨියොජනානි ගච්ඡති, වෙලකණ්ණී[1] ච මුඤ්ජකෙසී චාති ද්වෙ අස්සා යොජනසතං ගච්ඡන්ති, නාලාගිරිහත්ථී වීසංයොජනසතන්ති. සො කිර රාජා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ එකස්ස ඉස්සරස්ස උපට්ඨාකො අහොසි, අථෙක දිවසං තස්මිං ඉස්සරෙ බහි නගරෙ න්හාත්වා ආගච්ඡන්තෙ එකො පච්චෙකබුද්ධො නගරං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා සකලනගරවාසීනං මාරෙන ආවට්ටිතත්තා එකං භික්ඛම්පි අලභිත්වා යථාධොතෙන පත්තෙන නික්ඛමි, අථ නං නගරද්වාරං පත්තකාලෙ මාරො අඤ්ඤතරවෙසෙන උපසඞ්කමිත්වා අපි භන්තෙ කිඤ්චි ලද්ධන්ති පුච්ඡි, කිං පන මෙ ත්වං ලභනාකාරං කරීති? තෙන හි නිවත්තිත්වා පුන පවිසථ ඉදානි කරිස්සාමීති, නාහං පුන නිවත්තිස්සාමීති, සචෙ හි නිවත්තෙය්‍ය පුන සො සකලනගරවාසීනං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා පාණිං පහරිත්වා හසනකෙළිං කරෙය්‍ය, අථ සො ඉස්සරො යථාධොතෙන පත්තෙනාගච්ඡන්තං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා වන්දිත්වා අපි භන්තෙ කිඤ්චි ලද්ධන්ති පුච්ඡි, චරිත්වා නික්ඛන්තම්හාවුසොති, සො චින්තෙසි අය්‍යො මයා පුච්ඡිතං අකථෙත්වා අඤ්ඤං වදති න කිඤ්චි ලද්ධං භවිස්සතීති, අථ පත්තං

1. ම. වෙලුකණ්ණී

ඔලොකෙන්තො තුච්ඡං දිස්වා ගෙහෙ භත්තස්ස නිට්ඨිතානිට්ඨිතභාවං අජානනතාය සූරො හුත්වා පත්තං ගහෙතුං අවිසහන්තො භන්තෙ ථොකං අධිවාසෙථාති වත්වා වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා අම්හාකං භත්තං නිට්ඨිතන්ති පුච්ඡිත්වා නිට්ඨිතන්ති වුත්තෙ තං උපට්ඨාකං ආහ තාත අඤ්ඤෙන තයා සම්පන්නවෙගතරො නත්ථි සීඝෙන ජවෙන භදන්තං පත්වා පත්තං මෙ භන්තෙ දෙථාති වත්වා පත්තං ගහෙත්වා එහීති, සො එකවචනෙනෙව පක්ඛන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා ආහරි, ඉතරොපි[1]. අත්තනො භොජනස්ස පත්තං පූරෙත්වා ඉමං සීඝං අය්‍යස්ස සම්පාදෙහි අහන්තෙ ඉතො පත්තිං දම්මීති ආහ, සොපි ජවෙන ගන්ත්වා පච්චෙක බුද්ධස්ස පත්තං දත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ වෙලා උපකට්ඨාති අහං අතිසීඝෙන ජවෙන ගතො චාගතො, එතස්ස මෙ ජවස්ස ඵලෙන යොජනානං පණ්ණාස සට්ඨි සත විසංසත ගමන සමත්ථානි වාහනානි නිබ්බත්තන්තු ආගච්ඡන්තස්ස ච මෙ ගච්ඡන්තස්ස සරීරං සූරියතෙජෙන තත්තං, තස්ස මෙ ඵලෙන නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ ආණා සූරියතෙජසදිසා හොතු, ඉමස්මිං මෙ පිණ්ඩ පාතෙ සාමිනා පත්ති දින්නා, තස්සා මෙ නිස්සන්දෙන තුම්හෙහි දිට්ඨ ධම්මස්ස භාගී හොමීති ආහ, පච්චෙකබුද්ධො එවං හොතූති වත්වා:–

"ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුය්හං සබ්බමෙව සමිජ්ඣතු,
පූරෙන්තු සබ්බෙ සඞ්කප්පා චන්දො පණ්ණරසො යථා.
ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුය්හං ඛිප්පමෙව සමිජ්ඣතු,
පූරෙන්තු සබ්බෙ සඞ්කප්පා මණි ජොතිරසො යථා"ති

අනුමොදනං අකාසි. පච්චෙකබුද්ධානං කිර ඉමා ද්වෙ ගාථා අනුමොදන ගාථා නාම හොන්ති, තත්ථ "ජොතිරසො"ති සබ්බකාමදදං මණි රතනං වුච්චති, ඉදං තස්ස පුබ්බචරිතං. සො එතරහි චණ්ඩපජ්ජොතො අහොසි, තස්ස චස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉමානි පඤ්ච වාහනානි නිබ්බත්තිංසු. අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානකීළාය නික්ඛමි, උදෙනො අජ්ජ පලායිතබ්බන්ති මහන්තමහන්තෙ චම්මපසිබ්බකෙ හිරඤ්ඤ සුවණ්ණස්ස පූරෙත්වා කරෙණුකාපිට්ඨෙ ඨපෙත්වා වාසුලදත්තං ආදාය පලායි, අන්තොපුරපාලකා දිස්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, රාජා සීඝං ගච්ඡථාති බලං පහිණි, උදෙනො බලස්ස පක්ඛන්දන භාවං ඤත්වා කහාපණපසිබ්බකං මොචෙත්වා පාතෙසි, මනුස්සා කහාපණෙ උච්චිනිත්වා පුන පක්ඛන්දිංසු, ඉතරො සුවණ්ණපසිබ්බකං මොචෙත්වා පාතෙත්වා තෙසං සුවණ්ණලොභෙන පපඤ්චන්තානං යෙව බහි නිවිට්ඨං අත්තනො ඛන්ධාවාරං පාපුණි, අථ නං ආගච්ඡන්තං දිස්වාව අත්තනො බලකායො පරිවාරෙත්වා නගරං පවෙසෙසි, සො ගන්ත්වා වාසුලදත්තං අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි.

අයං වාසුලදත්තාය උප්පත්ති.

---

1. ම. දුකරොපි.

අපරා පන මාගන්දියා නාම රඤ්ඤො සන්තිකා අග්ගමහෙසිට්ඨානං ලභි, සා කිර කුරුරට්ඨෙ මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා, මාතුපිස්සා මාගන්දියායෙව නාමං, චූළපිතා'පිස්සා මාගන්දියොව, සා අභිරූපා අහොසි දෙවච්ඡරපටිභාගා, පිතා පනස්සා අනුච්ඡවිකං සාමිකං අලභන්තො මහන්තමහන්තෙහි කුලෙහි යාචිතොපි න මය්හං ධීතු තුම්හෙ අනුච්ඡවිකාති තජ්ජෙත්වා උය්‍යොජෙති, අථෙක දිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො මාගන්දිය බ්‍රාහ්මණස්ස සපජාපතිකස්ස අනාගාමිඵලූපනිස්සයං දිස්වා අත්තනො පත්තචීවරමාදාය තස්ස බහි නිගමෙ අග්ගිපරිචරණට්ඨානං අගමාසි, සො තථාගතස්ස රූපග්ගප්පත්තං අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ ඉමිනා පුරිසෙන සදිසො නාම නත්ථි අයං මය්හං ධීතු අනුච්ඡවිකො ඉමස්ස පොසාවනත්ථාය මම ධීතරං දස්සාමීති චින්තෙත්වා සමණ මෙ එකා ධීතා අත්ථි අහං එත්තකං කාලං තස්සා අනුච්ඡවිකං පුරිසං න පස්සාමි තුම්හෙ තස්සා සා ච තුම්හාකං යෙව අනුච්ඡවිකා තුම්හාකං හි පාදපරිචාරිකා, තස්සා ච භත්තා ලද්ධුං වට්ටති, තං වො අහං දස්සාමි යාව මමාගමනා ඉධෙව තිට්ඨථාති ආහ,' සත්ථා කිඤ්චි අවත්වා තුණ්හී අහොසි, බ්‍රාහ්මණො වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා භොති භොති ධීතු මෙ අනුච්ඡවිකො පුරිසො දිට්ඨො සීඝං සීඝං තං අලඞ්කරොහීති තං අලඞ්කාරාපෙත්වා සද්ධිං බ්‍රාහ්මණියා ආදාය සත්ථු සන්තිකං පායාසි, සකලනගරං සඞ්ඛුභි, අයං එත්තකං කාලං මය්හං ධීතු අනුච්ඡවිකො නත්ථීති කස්සචි අදත්වා අජ්ජ මෙ ධීතු අනුච්ඡවිකො දිට්ඨොති කිර වදති, කීදිසො නුඛො සො පස්සිස්සාම නන්ති මහාජනො තෙනෙව සද්ධිං නික්ඛමි, තස්මිං ධීතරං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තෙ සත්ථා තෙන වුත්තට්ඨානෙ අට්ඨත්වා තත්ථ පදචෙතියං දස්සෙත්වා ගන්ත්වා අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ අට්ඨාසි, බුද්ධානං හි පදචෙතියං අධිට්ඨහිත්වා අක්කන්තට්ඨානෙ යෙව පඤ්ඤායති න අඤ්ඤත්ථ, යෙසඤ්චත්ථාය අධිට්ඨිතං හොති තෙ යෙව නං පස්සන්ති, තෙසං පන අදස්සන කරණත්ථං හත්ථිආදයො වා අක්කමන්තු මහාමෙඝො වා වස්සතු වෙරම්භවාතා වා පහරන්තු න නං කොචි මක්ඛෙතුං සක්කොති, අථ බ්‍රාහ්මණී බ්‍රාමහණං ආහ කුහිං සො පුරිසොති, ඉමස්මිං ඨානෙ තිට්ඨාහීති නං අවචං, කුහිං නුඛො සො ගතොති ඔලොකෙන්තො පදචෙතියං දිස්වා අයමස්ස පදවලඤ්ජොති ආහ, බ්‍රාහ්මණී සලක්ඛණමන්තානං තිණ්ණං වෙදානං පගුණතාය ලක්ඛණමන්තෙ පරිවත්තෙත්වා පදලක්ඛණං උපධාරෙත්වා න ඉදං බ්‍රාහ්මණ පඤ්චකාමගුණසෙවිනො පදන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"රත්තස්ස හි උක්කුටිකං පදං භවෙ
දුට්ඨස්ස හොති සහසානුපීළිතං,

මූළ්හස්ස හොති අවකඩ්ඪිතං පදං
විවත්තච්ඡද්දස්සිදමීදිසං පදං"ති.

අථ නං බ්‍රාහ්මණො එවමාහ භොති ත්වං උදකපාතියං කුම්භීලෙ ගෙහමජ්ඣෙ ච පන චොරෙ විස්සමෙන්ත පස්සනසීලා තුණ්හී හොහීති, බ්‍රාහ්මණ යං ඉච්ඡසි තං වදෙහි න ඉදං පඤ්චකාමගුණ සෙවිතො පදන්ති, ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො සත්ථාරං දිස්වා අයං සො පුරිසොති වත්වා බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා සමණ ධීතරං තෙ පොසාවනත්ථාය දම්මීති ආහ, සත්ථා ධීතරා හි තෙ මය්හං අත්ථො අත්ථි වා නත්ථි වාති අවත්වාව බ්‍රාහ්මණ එකං තෙ කාරණං කථෙමීති වත්වා කථෙහි සමණාති වුත්තෙ මහාභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය යාව අජපාලනිග්‍රොධමූලා මාරෙන අනුබද්ධභාවං අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ ච පන අතීතො දානි මෙ එස විසයො තස්ස සොකාතුරස්ස සොකවූපසමනත්ථං ආගතාහි මාරධීතාහි කුමාරිවණ්ණාදිවසෙන පයොජිතං පලොභනං ආචික්ඛිත්වා තදාපි මය්හං ඡන්දො නාහොසීති වත්වා:-

"දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගඤ්ච
නාහොසි ඡන්දො අපි මෙථුනස්මිං,
කිමෙවිදං මුත්තකරීසපුණ්ණං
පාදාපි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡෙ"ති.

ඉමං ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ බ්‍රාහ්මණො ච බ්‍රාහ්මණී ච අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, මාගන්දියාපි ඛො සචස්ස මයා අත්ථො නත්ථි අනත්ථිකභාවොව වත්තබ්බො අයං පන මං මුත්තකරීසපුණ්ණං කරොති හොතු අත්තනො ජාතිකුලප්පදෙසභොගවයසම්පත්තිං ආගම්ම තථාරූපං භත්තාරං ලභිත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමීති සත්ථරි ආඝාතං බන්ධි, කිම්පන සත්ථා තස්සා අත්තනි ආඝාතුප්පත්තිං ජානාති න ජානාතීති?, ජානාති, ජානන්තො කස්මා ගාථමාහ?, ඉතරෙසං ද්වින්නං වසෙන, බුද්ධා හි ආඝාතං අගණෙත්වා මග්ගඵලාධිගමාරහානං වසෙන ධම්මං දෙසෙන්ති යෙව, මාතාපිතරො තං නෙත්වා චූළමාගන්දියං පටිච්ඡාපෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු, චූළමාගන්දියොපි චින්තෙසි-මම ධීතා ඔමකසත්තස්ස නානුච්ඡවිකා, එකස්ස රඤ්ඤොව අනුච්ඡවිකාති තං ආදාය කොසම්බිං ගන්ත්වා සබ්බාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරිත්වා ඉමං ඉත්ථිරතනං දෙවස්ස අනුච්ඡවිකන්ති උදෙනස්ස රඤ්ඤො අදාසි, සො තං දිස්වාව උප්පන්නබලවසිනෙහො අභිසෙකං දත්වා පඤ්චසතමාතුගාමෙ පරිවාරෙ කත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි.

අයං මාගන්දියාය උප්පත්ති.

එවමස්ස දියඩ්ඪසහස්සනාටකිත්ථිපරිවාරා තිස්සො අග්ගමහෙසියො අහෙසුං, තස්මිං ඛො පන සමයෙ ඝොසිතසෙට්ඨි කුක්කුටසෙට්ඨි පාවාරිය සෙට්ඨීති කොසම්බියං තයො සෙට්ඨී හොන්ති, තෙ උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය පඤ්චසතතාපසෙ හිමවන්තතො

ආගන්ත්වා නගරෙ භික්ඛාය චරන්තෙ දිස්වා පසීදිත්වා නිසීදාපෙත්වා භොජෙත්වා පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා චත්තාරො මාසෙ අත්තනො සන්තිකෙ වසාපෙත්වා පුන වස්සාරත්තෙන ආගමනත්ථාය පටිජානාපෙත්වා උය්‍යොජෙසුං, තාපසාපි තතො පට්ඨාය අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා චත්තාරො මාසෙ තෙසං සන්තිකෙ වසන්ති, තෙ අපරභාගෙ හිමවන්තතො ආගච්ඡන්තා අරඤ්ඤායතනෙ එකං මහානිග්‍රොධං දිස්වා තස්ස මූලෙ නිසීදිංසු, තෙසු ජෙට්ඨකතාපසො චින්තෙසි, ඉමස්මිං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා න ඔරමත්තිකා භවිස්සති මහෙසක්ඛෙන දෙවරාජෙන භවිතබ්බං, සාධු වත සචායං ඉසිගණස්ස පානීයං දදෙය්‍යාති, සො පානීයං අදාසි, තාපසො නහානොදකං චින්තෙසි, තම්පි අදාසි, තතො භොජනං චින්තෙසි, තම්පි අදාසි, අථස්ස එතද හොසි–අයං දෙවරාජා අම්හෙහි චින්තිතචින්තිතං සබ්බං දෙති, අහො වත නං පස්සෙය්‍යාමාති, සො රුක්ඛක්ඛන්ධං පදාලෙත්වා අත්තානං දස්සෙසි, අථ නං දෙවරාජ මහතී තෙ සම්පත්ති, කින්නු ඛො කත්වා අයං ලද්ධාති පුච්ඡිංසු, මා පුච්ඡථ අය්‍යාති, ආචික්ඛ දෙවරාජාති, සො අත්තනා කතකම්මස්ස පරිත්තත්තා ලජ්ජමානො කථෙතුං න විසහති, තෙහි පුනප්පුනං නිප්පීළියමානො පන තෙනහි සුණාථාති වත්වා කථෙසි, සො කිරෙකො දුග්ගතමනුස්සො හුත්වා භතිං පරියෙසන්තො අනාථපිණ්ඩිකස්ස සන්තිකෙ භතිකම්මං ලභිත්වා තං නිස්සාය ජීවිකං කප්පෙසි, අථෙකස්මිං උපොසථදිවසෙ සම්පත්තෙ අනාථපිණ්ඩිකො විහාරතො ආගන්ත්වා පුච්ඡි, තස්ස භතිකස්ස අජ්ජ උපොසථදිවසභාවො කෙනචි කථිතොති?, න කථිතො සාමීති, තෙනහිස්ස සායමාසං පචථාති, අථස්ස පත්ථොදනං පචිංසු, සො දිවසං අරඤ්ඤෙ කම්මං කත්වා සායං ආගන්ත්වා භත්තෙ වඩ්ඪෙත්වා දින්නෙ ඣාතොස්මීති සහසා අභුඤ්ජිත්වාව අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු ඉමස්මිං ගෙහෙ භත්තං දෙථ සූපං දෙථ ව්‍යඤ්ජනං දෙථාති මහාකොලාහලං හොති, අජ්ජ සබ්බෙ නිස්සද්දා නිපජ්ජිංසු, මය්හමෙවෙකස්සාහාරං වඩ්ඪසිංසු, කින්නු ඛො එතන්ති චින්තෙත්වා පුච්ඡි අවසෙසා භුඤ්ජිංසු න භුඤ්ජිංසූති? න භුඤ්ජිංසු තාතාති, කිං කාරණාති?, ඉමස්මිං ගෙහෙ උපොසථදිවසෙසු සායමාසං න භුඤ්ජන්ති, සබ්බෙව උපොසථිකා හොන්ති, අන්තමසො ථනපායිනොපි දාරකෙ මුඛං වික්ඛාලාපෙත්වා චතුමධුරං මුඛෙ පක්ඛිපාපෙත්වා මහාසෙට්ඨී උපොසථිකෙ කාරෙති, ගන්ධතෙලප්පදීපෙ ජලන්තෙ ඛුද්දකමහල්ලකා සයනගතා ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්ති, තුම්හං පන උපොසථදිවසභාවං කථෙතුං සතිං න කරිම්හ, තස්මා තවෙව භත්තං පක්කං භුඤ්ජස්සු තාතාති, සචෙ ඉදානි උපොසථිකෙන භවිතුං වට්ටති, අහම්පි භවෙය්‍යන්ති, ඉදං සෙට්ඨී ජානාතීති, තෙන හි තං පුච්ඡථාති, තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං පුච්ඡිංසු, සො එවමාහ ඉදානි පන අභුඤ්ජිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨහන්තො උපඩ්ඪුපොසථකම්මං ලභිස්සතීති, ඉතරො තං සුත්වා තථා අකාසි, තස්ස සකලදිවසං කම්මං කත්වා ඣාතස්ස සරීරෙ වාතා කුප්පිංසු, සො යොත්තං බන්ධිත්වා

යොත්ත කොටියං ගහෙත්වා පරිවත්තති, සෙට්ඨි තං පවත්තිං සුත්වා උක්කාහි ධාරියමානාහි චතුමධුරං ගාහාපෙත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතාති පුච්ඡි, සාමි වාතා මෙ කුපිතාති, තෙන හි උට්ඨායිදං භෙසජ්ජං ඛාදාහීති, තුම්හෙහිපි ඛාදිත්ථ සාමීති, අම්හාකං අඵාසුකං නත්ථි ත්වං ඛාදාහීති, සාමි උපොසථකම්මං කරොන්තො සකලං කාතුං නාසක්ඛිං උපඩ්ඪකම්මම්පි මෙ විකලං මා අහොසීති න ඉච්ඡි,[1] මා එවං කරිත්ථ තාතාති වුච්චමානොපි අනිච්ඡිත්වා අරුණෙ උට්ඨහන්තෙ මිලාතමාලා විය කාලං කත්වා තස්මිං නිග්‍රොධරුක්ඛෙ නිබ්බත්ති, තස්මා ඉමමත්ථං කථෙත්වා සො සෙට්ඨී බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඞ්ඝමාමකො තං නිස්සාය කතස්ස උපඩ්ඪුපොසථකම්මස්ස නිස්සන්දෙනෙසා සම්පත්ති මයා ලද්ධාති ආහ, බුද්ධොති වචනං සුත්වාව පඤ්චසතා තාපසා උට්ඨාය දෙවතාය අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ බුද්ධොති වදෙහීති බුද්ධොති වදාමීති තික්ඛත්තුං පටිජානාපෙත්වා ඝොසොපි ඛො එසො දුල්ලභො ලොකස්මින්ති උදානං උදානෙත්වා දෙවතෙ අනෙකෙසු කප්පසතසහස්සෙසු අස්සුතපුබ්බං සද්දං තයා සුණාපිතම්හාති ආහංසු, අථන්තෙවාසිනො ආචරියං එතදවොචුං තෙනහි සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡාමාති, තාතා තයො සෙට්ඨිනො අම්හාකං බහූපකාරා සෙව තෙසං නිවෙසනෙ භික්ඛං ගණ්හිත්වා තෙසම්පි ආචික්ඛිත්වා ගමිස්සාම අධිවාසෙථ තාතාති, තෙ අධිවාසයිංසු, පුන දිවසෙ සෙට්ඨිනො යාගුභත්තං සම්පාදෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා අජ්ජ නො අය්‍යානං ආගමනදිවසොති ඤත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා ආදාය නිවෙසනං ගන්ත්වා නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං අදංසු; තෙ කතභත්තකිච්චා මහාසෙට්ඨිනො මයං ගමිස්සාමාති වදිංසු, නනු භන්තෙ තුම්හෙහි චත්තාරො වස්සිකෙ මාසෙ අම්හාකං ගහිතාව පටිඤ්ඤා? ඉදානි කුහිං ගච්ඡථාති?, ලොකෙ කිර බුද්ධො උප්පන්නො ධම්මො උප්පන්නො සඞ්ඝො උප්පන්නො තස්මා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති, කිම්පන තස්ස සත්ථු සන්තිකං තුම්හාකඤ්ඤෙව ගන්තුං වට්ටතීති? අඤ්ඤෙසම්පි අවාරිතං ආවුසොති?, තෙන හි භන්තෙ ආගමෙථ මයම්පි පරිවච්ඡං කත්වා ආගච්ඡාමාති, තුම්හෙසු පරිවච්ඡං[2] කරොන්තෙසු අම්හාකං පපඤ්චො හොති මයං පුරතො ගච්ඡාම තුම්හෙ පච්ඡා ආගච්ඡෙය්‍යාථාති වත්වා තෙ පුරෙතරං ගන්ත්වා සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වා අභිත්ථවිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අථ තෙසං සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි, දෙසනාපරියොසානෙ සබ්බෙපි සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා එථ භික්ඛවොති වචනසමනන්තරං ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා එහිභික්ඛූ අහෙසුං, තෙපි ඛො තයො සෙට්ඨී පඤ්චහි පඤ්චහි සකටසතෙහි භත්තච්ඡාදනසප්පිමධුඵාණිතාදීනි දානූපකරණානි ආදාය සාවත්ථිං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ධම්මකථං සුත්වා කථාපරියොසානෙ සබ්බෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අද්ධමාසමත්තං දානං දදමානා සත්ථු සන්තිකෙ වසිත්වා කොසම්බිගමනත්ථාය සත්ථාරං

---

1. සී. I. නඛාදි. 2. ●. සී. I පරිවජ්ජං.

යාචිත්වා සත්ථාරා පටිඤ්ඤං දදන්තෙන සුඤ්ඤාගාරෙ ඛො තථාගතා අභිරමන්තීති වුත්තෙ අඤ්ඤාතං භන්තෙ අම්හෙහි පහිතසාසනෙනා ගන්තුං වට්ටතීති වත්වා කොසම්බිං ගන්ත්වා ඝොසිතසෙට්ඨී ඝොසිතාරාමං කුක්කුටසෙට්ඨී කුක්කුටාරාමං පාවාරියසෙට්ඨී පාවාරිකාරාමන්ති තයො මහාවිහාරෙ කාරාපෙත්වා සත්ථු ආගමනත්ථාය සාසනං පහිණිංසු, සත්ථා තෙසං සාසනං සුත්වා තත්ථ අගමාසි, තෙ පච්චුග්ගන්ත්වා සත්ථාරං විහාරං පවෙසෙත්වා වාරෙන වාරෙන පටිජග්ගන්ති. සත්ථා දෙවසිකං එකෙකස්මිං විහාරෙ වසති, යස්ස විහාරෙ වුත්ථො හොති තස්සෙව ඝරද්වාරෙ පිණ්ඩාය චරති. තෙසං පන තිණ්ණං සෙට්ඨීනං උපට්ඨාකො සුමනො නාම මාලාකාරො අහොසි, සො තෙ සෙට්ඨිනො එවමාහ–අහං තුම්හාකං දීඝරත්තං උපකාරකො සත්ථාරං භොජෙතුකාමොම්හි මය්හම්පි එකදිවසං සත්ථාරං දෙථාති, තෙන හි සොව භොජෙහීති, සො සාධු සාමීති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සක්කාරං පටියාදෙසි, තදා රාජා සාමවතියා දෙවසිකං පුප්ඵමූලෙ අට්ඨ කහාපණෙ දෙති, තස්සා ඛුජ්ජුත්තරා නාම දාසී සුමනමාලාකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා නිබද්ධං පුප්ඵානි ගණ්හාති, අථ නං තස්මිං දිවසෙ ආගතං මාලාකාරො ආහ–මයා සත්ථා නිමන්තිතො අජ්ජ පුප්ඵෙහි සත්ථාරං පූජෙස්සාමි තිට්ඨ තාව ත්වං පරිවෙසනාය සහායිකා හුත්වා ධම්මං සුත්වා අවසෙසානි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගමිස්සසීති, සා සාධූති අධිවාසෙසි, සුමනො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා අනුමොදනකරණත්ථාය පත්තං අග්ගහෙසි, සත්ථා අනුමොදනධම්මදෙසනං ආරභි. ඛුජ්ජුත්තරා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී යෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සා අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු චත්තාරො කහාපණෙ අත්තනො ගහෙත්වා චතූහි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡති, තං දිවසං අට්ඨහිපි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගතා, අථ නං සාමවතී ආහ කින්නුඛො අම්ම අජ්ජ අම්හාකං රඤ්ඤා දිගුණං පුප්ඵමූලං දින්නන්ති?, නො අය්යෙති, අථ කස්මා බහූනි පුප්ඵානීති?, අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු අහං චත්තාරො කහාපණෙ ගහෙත්වා චතූහි පුප්ඵානි ආහරාමීති, අජ්ජ කස්මා න ගණ්හීති?, සම්මාසම්බුද්ධස්ස ධම්මකථං සුත්වා ධම්මස්ස අධිගතත්තාති, අථ නං අරෙ දුට්ඨදාසී එත්තකං කාලං තයා ගහිතකහාපණෙ මෙ දෙහීති අතජ්ජෙත්වා අම්ම තයා පීතං අමතං අම්හෙපි පායෙහීති වත්වා තෙන හි මං න්හාපෙහීති වුත්තෙ සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි න්හාපෙත්වා ද්වෙ මට්ටසාටකෙ දාපෙසි. සා එකං නිවාසෙත්වා එකං එකංසං පාරුපිත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා එකං බීජනිං ආහරාපෙත්වා ආසනෙ නිසීදිත්වා චිත්‍රබීජනිං ආදාය පඤ්චමාතුගාමසතානි ආමන්තෙත්වා සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙනෙව ධම්මං දෙසෙසි, තස්සා ධම්මකථං සුත්වා සබ්බාපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු, තා සබ්බාපි ඛුජ්ජුත්තරං වන්දිත්වා අම්ම අජ්ජ පට්ඨාය ත්වං කිලිට්ඨකම්මං මා කරි අම්හාකං මාතිට්ඨානෙ ආචරියට්ඨානෙ ච ඨත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා දෙසිතං දෙසිතං ධම්මං සුත්වා අම්හාකං කථෙහීති වදිංසු, සා තථා කරොන්තී

අපරභාගෙ තිපිටකධරා ජාතා, අථ නං සත්ථා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවිකානං උපාසිකානං බහුස්සුතානං ධම්මකථිකානං යදිදං ඛුජ්ජුත්තරා"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි, තාපි ඛො පඤ්චසතා ඉත්ථියො තං එවමාහංසු-අම්ම සත්ථාරං පස්සිතුකාමම්හ තං නො දස්සෙහි ගන්ධමාලාදීහි තං පූජෙස්සාමාති, අය්‍යෙ රාජකුලං නාම භාරියං තුම්හෙ ගහෙත්වා බහි ගන්තුං න සක්කාති, අම්ම මා නො නාසෙහි දස්සෙහෙව අම්හාකං සත්ථාරන්ති, තෙන හි තුම්හාකං වසන වසන ගබ්භානං භිත්තිසු යත්තකෙන ඔලොකෙතුං සක්කා හොති තත්තකං ඡිද්දං කත්වා ගන්ධමාලං ආහරාපෙත්වා සත්ථාරං තිණ්ණං සෙට්ඨීනං ඝරද්වාරං ගච්ඡන්තං තෙසු තෙසු ඨානෙසු ඨත්වා ඔලොකෙථ චෙව හත්ථෙ ච පසාරෙත්වා වන්දථ චෙව පූජෙථ චාති, තා තථා කත්වා සත්ථාරං ගච්ඡන්තඤ්චෙව ආගච්ඡන්තඤ්ච ඔලොකෙන්තා වන්දිංසු චෙව පූජෙසුංච, අථෙකදිවසං මාගන්දියා අත්තනො පාසාදතලතො නික්ඛමිත්වා චඞ්කමමානා තාසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ගබ්භෙසු ඡිද්දං දිස්වා ඉදං කින්ති පුච්ඡිත්වා තාහි තස්සා සත්ථරි බද්ධාඝාතං අජානන්තීහි සත්ථා ඉමං නගරං ආගතො මයං එත්ථ ඨත්වා සත්ථාරං පස්සාම චෙව පූජෙම චාති වුත්තෙ ආගතො නාම ඉමං නගරං සමණො ගොතමො, ඉදානිස්ස කත්තබ්බං ජානිස්සාමි, ඉමාපි තස්ස උපට්ඨායිකා ඉමාසම්පි කත්තබ්බං ජානිස්සාමීති චින්තෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි-මහාරාජ සාමාවතිමිස්සිකානං බහිද්ධා පත්ථනා අත්ථි, කතිපාහෙන තෙ ජීවිතං හරිස්සන්තීති, රාජා න තා එවරූපං කරිස්සන්තීති න සද්දහි, පුනප්පුනං වුත්තෙපි න සද්දහි යෙව, අථ නං තික්ඛත්තුං වුත්තෙපි අසද්දහන්තං සචෙ මෙ න සද්දහසි තාසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා උපධාරෙහි මහාරාජාති ආහ, රාජා ගන්ත්වා ගබ්භෙසු ඡිද්දං දිස්වා ඉදං කින්ති පුච්ඡිත්වා තස්මිං අත්ථෙ ආරොචිතෙ තාසං අකුප්පිත්වා අකුජ්ඣිත්වා කිඤ්චි අවත්වා ඡිද්දානි පිදහාපෙත්වා සබ්බගබ්භෙසු උද්ධච්ඡිකවාතපානානි කාරෙසි, උද්ධච්ඡිකවාතපානානි කිර තස්මිං කාලෙ උප්පන්නානි, මාගන්දියා තාසං කිඤ්චි කාතුං අසක්කුණිත්වා සමණස්ස ගොතමස්සෙව කත්තබ්බං කරිස්සාමීති නාගරානං ලඤ්ජං දත්වා සමණං ගොතමං අන්තොනගරං පවිසිත්වා චරන්තං දාසකම්මකරපොරිසෙහි සද්ධිං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා පලාපෙථාති ආණාපෙසි, මිච්ඡාදිට්ඨිකා තීසු රතනෙසු අප්පසන්නා අන්තොනගරං පවිට්ඨං සත්ථාරං අනුබන්ධිත්වා චොරොසි බාලොසි මූළ්හොසි ඔට්ඨොසි ගොණොසි ගද්‍රභොසි නෙරයිකොසි තිරච්ඡානගතොසි, නත්ථි තුය්හං සුගති දුග්ගති යෙව තුය්හං පාටිකඞ්ඛාති දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති, තං සුත්වා ආයස්මා ආනන්දො සත්ථාරං එතදවොච-භන්තෙ ඉමෙ නාගරා අම්හෙ අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති ඉතො අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡාමාති, කුහිං ආනන්දාති?, අඤ්ඤං නගරං භන්තෙති, තත්ථ මනුස්සෙසු අක්කොසන්තෙසු පුන කත්ථ ගමිස්සාම ආනන්දාති?, තතොපි අඤ්ඤං නගරං භන්තෙති, තත්ථ මනුස්සෙසු අක්කොසන්තෙසු කුහිං ගමිස්සාමාති?, තතොපි තතොපි අඤ්ඤං නගරං

භන්තෙති, ආනන්ද න එවං කාතුං වට්ටති යත්‍ථ උප්පන්නං අධිකරණං තත්‍ථෙව තස්මිං වූපසන්තෙ අඤ්ඤත්‍ථ ගන්තුං වට්ටති, කෙ පන තෙ ආනන්ද අක්කොසන්තීති?, භන්තෙ දාසකම්මකරෙ උපාදාය සබ්බෙ අක්කොසන්තීති ආහ, අහං ආනන්ද සඞ්ගාමං ඔතිණ්ණහත්‍ථිසදිසො, සඞ්ගාමං ඔතිණ්ණහත්‍ථිනො චතූහි දිසාහි ආගතෙ සරෙ සහිතුං භාරො, තථෙව බහූහි දුස්සීලෙහි කථිතකථානං සහනං නාම මය්හං භාරොති වත්‍වා අත්තානං ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා නාග වග්ගෙ තිස්සො ගාථා අභාසි:–

"අහං නාගොව සඞ්ගාමෙ චාපාතො පතිතං සරං,
අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං දුස්සීලො හි බහුජ්ජනො.

දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජාභිරූහති,
දන්තො සෙට්ඨො මනුස්සෙසු යො'තිවාක්‍යං තිතික්ඛති.

වරමස්සතරා දන්තා අජානීයා ච සින්ධවා,
කුඤ්ජරා ච මහානාගා අත්තදන්තො තතො වර"න්ති.

ධම්මකථා සම්පත්තමහාජනස්ස සාත්‍ථිකා අහොසි. එවං ධම්මං දෙසෙත්‍වා මා චින්තයි ආනන්ද එතෙ සත්තාහමත්තමෙව අක්කොසන්ති අට්ඨමෙ දිවසෙ තුණ්හී භවිස්සන්ති, බුද්ධානං හි උප්පන්නං අධිකරණං සත්තාහතො උත්තරිං න ගච්ඡති, මාගන්දියා සත්‍ථාරං අක්කොසාපෙත්‍වා පලාපෙතුං අසක්කොන්තී කින්නු ඛො කරිස්සාමීති චින්තෙත්‍වා ඉමා එතස්ස උපත්‍ථම්භභූතා, එතාසං ව්‍යසනං කරිස්සාමීති එකදිවසං රඤ්ඤො සුරාපානට්ඨානෙ උපට්ඨානං කරොන්තී චූළපිතු සාසනං පහිණි–අට්ඨ කිර මතකුක්කුටෙ අට්ඨ සජීවකුක්කුටෙ ගහෙත්‍වා ආගච්ඡතු, ආගන්ත්‍වා ච සොපානමත්‍ථකෙ ඨත්‍වා ආගතභාවං නිවෙදෙත්‍වා පවිසතූති වුත්තෙපි අපවිසිත්‍වා පඨමං අට්ඨ සජීව කුක්කුටෙ පහිණාතු පච්ඡා ඉතරෙති. චූළුපට්ඨාකස්ස ච මම වචනං කරෙය්‍යාසීති ලඤ්ජං අදාසි, මාගන්දියො ආගන්ත්‍වා රඤ්ඤො නිවෙදාපෙත්‍වා පවිසතූති වුත්තෙ රඤ්ඤො ආපානභූමිං න පවිසිස්සාමීති ආහ, ඉතරො චූළුපට්ඨාකං පහිණි–ගච්ඡ තාත මම චූළපිතු සන්තිකන්ති, සො ගන්ත්‍වා තෙන දින්නෙ අට්ඨ සජීවකුක්කුටෙ ආනෙත්‍වා දෙව පුරොහිතෙන පණ්ණාකාරො පහිතොති ආහ, රාජා භද්දකො වත නො උත්තරිභඞ්ගො උප්පන්නො, කො නු ඛො පචෙය්‍යාති ආහ, මාගන්දියා මහාරාජ සාමාවතීපමුඛා පඤ්චසතා ඉත්‍ථියො නික්කම්මා විචරන්ති තාසං පෙසෙහි තා පචිත්‍වා ආහරිස්සන්තීති ආහ, රාජා ගච්ඡ තාසං දත්‍වා අඤ්ඤස්ස කිර හත්‍ථෙ අදත්‍වා සයමෙව මාරෙත්‍වා පචන්තූති පෙසෙසි, චූළුපට්ඨාකො සාධු දෙවාති ගන්ත්‍වා තථා වත්‍වා තාහි මයං පාණාතිපාතං න කරොමාති පටික්ඛිත්තො ආගන්ත්‍වා තමත්‍ථං රඤ්ඤො ආරොචෙසි, මගන්දියා දිට්ඨන්තෙ මහාරාජ, ඉදානි තාසං පාණාතිපාතස්ස කාරණං වා අකාරණං වා ජානිස්සසි සමණස්ස

ගොතමස්ස පචිත්වා පෙසෙතූති වදෙහි දෙවාති ආහ, රාජා තථා වත්වා පෙසෙසි, ඉතරො තෙ ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො විය හුත්වා ගන්ත්වා තෙ කුක්කුටෙ පුරොහිතස්ස දත්වා මතකුක්කුටෙ තාසං සන්තිකං නෙත්වා ඉමෙ කිර කුක්කුටෙ පචිත්වා සත්ථු සන්තිකං පහිණථාති ආහ, ආහර සාමි ඉදං නාම අම්හාකං කිච්චන්ති පච්චුග්ගන්ත්වා ගණ්හිංසු, සො රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතාති පුට්ඨො සමණස්ස ගොතමස්ස පචිත්වා පෙසෙථාති වුත්තමත්තෙයෙව පටිමග්ගං ආගන්ත්වා ගණ්හිංසූති ආචික්ඛි, මාගන්දියා පස්ස මහාරාජ න තා තුම්හාදිසානං කරොන්ති බහිද්ධා පත්ථනා තාසං අත්ථීති වුත්තෙපි න සද්දහසීති ආහ, රාජා තං සුත්වාපි අධිවාසෙත්වා තුණ්හී යෙව අහොසි, මාගන්දියා කින්නු ඛො කරිස්සාමීති චින්තෙසි, තදා පන රාජා සාමාවතියා වාසුලදත්තාය මාගන්දියාය චා'ති තිස්සන්නම්පි එතාසං පාසාදතලෙ වාරෙන වාරෙන සත්තාහං වීතිනාමෙති, අථ නං සෙව වා පරසෙව වා සාමාවතියා පාසාදතලං ගමිස්සතීති ඤත්වා මාගන්දියා චූළපිතු සාසනං පහිණි-අගදෙන කිර දාඨා ධොවිත්වා එකං සප්පං පෙසෙතූති, සො තථා කත්වා පෙසෙසි, රාජා අත්තනො ගමනට්ඨානං හත්ථිකන්තවීණං ආදායෙව ගච්ඡති, තස්සා පොක්ඛරෙ එකං ඡිද්දමත්ථි, මාගන්දියා තෙන ඡිද්දෙන සප්පං පවෙසෙත්වා ඡිද්දං මාලාගුළෙන ථකෙසි, සප්පො ද්වීහතීහං අන්තොවීණායමෙව අහොසි, මාගන්දියා රඤ්ඤො ගමනදිවසෙ අජ්ජ කතරස්සා පාසාදං ගමිස්සසි දෙවාති පුච්ඡිත්වා සාමාවතියාති වුත්තෙ අජ්ජ මයා අමනාපො සුපිනො දිට්ඨො න සක්කා තත්ථ ගන්තුං දෙවාති, ගච්ඡාමෙවාති, සා යාවතතියං වාරෙත්වා එවං සන්තෙ අහම්පි තුම්හෙහි සද්ධිං ගමිස්සාමීති වත්වා නිවත්තියමානාපි අනිවත්තිත්වා න ජානාමි කිං භවිස්සති දෙවාති රඤ්ඤා සද්ධිංයෙව අගමාසි, රාජා සාමාවතිමිස්සිකාහි දින්නානි වත්ථපුප්ඵගන්ධාභරණානි ධාරෙත්වා සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා වීණං උස්සීසකෙ ඨපෙත්වා සයනෙ නිපජ්ජි, මාගන්දියා අපරාපරං විචරන්තී විය හුත්වා වීණාඡිද්දතො පුප්ඵගුළං අපනෙසි, සප්පො ද්වීහතීහං නිරාහාරො තෙන ඡිද්දෙන නික්ඛමිත්වා පස්සසන්තො ඵණං කත්වා සයනපිට්ඨෙ නිපජ්ජි, මාගන්දියා තං දිස්වා අහද්ධි දෙව සප්පොති මහාසද්දං කත්වා රාජානඤ්ච තාව අක්කොසන්ති අයං දන්ධරාජා අලක්ඛිකො මය්හං වචනං න සුණාති ඉමාපි නිස්සිරිකා දුබ්බිනීතා කිං නාම රඤ්ඤො සන්තිකා න ලභන්ති තුම්හෙ ඉමාසු මතෙ යෙව සුඛං ජීවිස්සථ ජීවන්තෙ දුක්ඛං ජීවථ අජ්ජ මයා පාපසුපිනො දිට්ඨො සාමාවතියා පාසාදං ගන්තුං න වට්ටතීති විරවන්තියාපි මෙ තයා සද්දො න සුතො දෙවාති ආහ, රාජා සප්පං දිස්වා මරණභයතජ්ජිතො එවරූපං හි නාම ඉමා කරිස්සන්ති අහො පාපා අහං ඉමාසං පාපභාවං ආචික්ඛන්තියාපි ඉමිස්සා වචනං න සද්දහිං, පඨමං අත්තනො ගබ්භෙසු ඡිද්දානි කත්වා නිසින්නා පුන මයා පෙසිතෙ කුක්කුටෙ පටිපහිණිංසු, අජ්ජ සයනෙ සප්පං විසජ්ජිංසූති කොධෙන සම්පජ්ජලිතො විය අහොසි.

සාමාවතීපි පඤ්චන්නං ඉත්‍ථිසතානං ඔවාදං අදාසි–අම්මා අම්හාකං අඤ්ඤං පටිසරණං නත්‍ථි නරින්‍දෙ ච දෙවියා ච අත්තනි ච සමසමමෙව මෙත්තං පවත්තෙථ මා කස්සචි කොපං කරිත්‍ථාති, රාජා සහස්සත්‍ථාමං සිඞ්ගධනුං ආදාය ජියං පොඨෙත්වා විසපීතං සරං සන්නය්හිත්වා සාමාවතිං ධුරෙ කත්වා සබ්බා තා පටිපාටියා ඨපාපෙත්වා සාමාවතියා උරෙ සරං විස්සජ්ජෙසි, සො තස්සා මෙත්තානුභාවෙන පටිනිවත්තිත්වා ආගතමග්ගාභිමුඛොව හුත්වා රඤ්ඤො හදයං පවිසන්තො විය අට්ඨාසි, රාජා චින්තෙසි–මයා ඛිත්තො සරො සිලම්පි නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගච්ඡති, ආකාසෙ පටිහනනකට්ඨානං නත්‍ථි අථ ච පනෙස නිවත්තිත්වා මමාභිමුඛොව ජාතො, අයං හි නාම නිච්චිතො නිජ්ජීවො සරොපි එතිස්සා ගුණං ජානාති, අහං මනුස්සභූතොපි න ජානාමීති සො ධනුං ඡඩ්ඩෙත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ සාමාවතියා පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"සම්මුය්හාමි පමුය්හාමි සබ්බා මුය්හන්ති මෙ දිසා,
සාමාවතී මං තායස්සු ත්වං ච මෙ සරණං භවා"ති.

සා තස්ස වචනං සුත්වා සාධු දෙව මං සරණං ගච්ඡාහි අවත්වා යමහං මහාරාජ සරණං ගතා තමෙව ත්වම්පි සරණං ගච්ඡාහි:–

"ඉදං වත්වා සාමාවතී සම්මාසම්බුද්ධසාවිකා,
මා මං ත්වං සරණං ගච්ඡ යමහං සරණං ගතා.

එස බුද්ධො මහාරාජ එස බුද්ධො අනුත්තරො,
සරණං ගච්ඡ තං බුද්ධං ත්වං ච මෙ සරණං භවා"ති

ආහ–රාජා තස්සා වචනං සුත්වා ඉදානාහං අතිරෙකතරං භායාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"එස භිය්‍යො පමුය්හාමි සබ්බා මුය්හන්ති මෙ දිසා,
සාමාවතී මං තායස්සු ත්වං ච මෙ සරණං භවා"ති.

අථ නං සා පුරිමනයෙනෙව පුන පටික්ඛිපිත්වා තෙනහි ත්වං ච සරණං ගච්ඡාමි සත්‍ථාරඤ්ච, වරං ච තෙ දම්මීති වුත්තෙ වරො ගහිතො හොතු මහාරාජාති ආහ, සො සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා සරණං ගන්ත්වා නිමන්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා සාමාවතිං ආමන්තෙත්වා උට්ඨෙහි වරං ගණ්හාහීති ආහ, මහාරාජ මය්හං හිරඤ්ඤාදීහි අත්‍ථො නත්‍ථි ඉදං පන මෙ වරං දෙහි තථා කරොහි යථා සත්‍ථා නිබද්ධං පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ඉධා ගච්ඡති ධම්මං සුණිස්සාමීති, රාජා සත්‍ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිබද්ධං ඉධාගච්ඡථ සාමාවතිමිස්සිකා ධම්මං සොස්සාමාති වදන්තීති ආහ, මහාරාජ බුද්ධානං නාම එකට්ඨානෙ නිබද්ධං ගන්තුං න වට්ටති මහාජනො පච්චාසිංසතීති, තෙන හි භන්තෙ එකං භික්ඛුං ආණාපෙථාති, සත්‍ථා ආනන්‍දත්‍ථෙරං ආණාපෙසි, සො

පඤ්ච භික්ඛුසතානි ආදාය නිබද්ධං රාජකුලං ගච්ඡති, තාපි දෙවියො නිබද්ධං ථෙරං භොජෙන්ති ධම්මං සුණන්ති. තා එකදිවසං ථෙරස්ස ධම්මකථං සුත්වා පසීදිත්වා පඤ්චහි උත්තරාසඞ්ගසතෙහි පූජං අකංසු, එකෙකො උත්තරාසඞ්ගො පඤ්චසතානි අග්ඝති, තා එකවත්ථා දිස්වා රාජා පුච්ඡි කුහිං වො උත්තරාසඞ්ගාති?, අය්‍යස්ස නො දින්නාති, තෙන සබ්බෙ ගහිතාති?, ආම ගහිතාති, රාජා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා තාහි උත්තරාසඞ්ගානං දින්නභාවං පුච්ඡිත්වා තාහි දින්නභාවං ච ථෙරෙන ගහිතභාවඤ්ච සුත්වා නනු භන්තෙ අතිබහූනි වත්ථානි? එත්තකෙහි කිං කරිස්සථාති? පුච්ඡි, අම්හාකං පහොනකානි ගණ්හිත්වා සෙසානි ජිණ්ණචීවරිකානං දස්සාමි මහාරාජාති, තෙ අත්තනො පුරාණචීවරානි කිං කරිස්සන්තීති?, ජිණ්ණතරචීවරිකානං දස්සන්තීති, තෙ අත්තනො ජිණ්ණතරචීවරානි කිං කරිස්සන්තීති?, පච්චත්ථරණානි කරිස්සන්තීති, පුරාණපච්චත්ථරණානි කිං කරිස්සන්තීති?, භුම්මත්ථරණානි කරිස්සන්තීති, පුරාණභුම්මත්ථරණානි කිං කරිස්සන්තීති?, පාදපුඤ්ඡනානි මහාරාජාති, පුරාණපාදපුඤ්ඡනානි කිං කරිස්සන්තීති?, ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කොට්ටෙත්වා මත්තිකාය මද්දිත්වා භිත්තිං ලිම්පිස්සන්තීති. භන්තෙ එත්තකං ගන්ත්වාපි අය්‍යානං දින්නං න නස්සතීති? ආම මහාරාජාති, රාජා පසන්නො අපරානිපි පඤ්ච වත්ථසතානි ආහරාපෙත්වා පාදමූලෙ ඨපාපෙසි. ථෙරො කිර පඤ්චසතග්ඝනකානෙව වත්ථානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සතසහස්සක්ඛත්තුං ලභි, සහස්සග්ඝනකානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සහස්සක්ඛත්තුං ලභි, සතසහස්සග්ඝනකානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සතක්ඛත්තුං ලභි, එකං වෙ තීණි චත්තාරි පඤ්ච දසාති ආදිනා නයෙන ලද්ධානං පන ගණනා නත්ථි, තථාගතෙ කිර පරිනිබ්බුතෙ ථෙරො සකලජම්බුදීපං විචරිත්වා සබ්බවිහාරෙසු භික්ඛූනං අත්තනො සන්තකානෙව පත්තචීවරානි අදාසි, තදා මාගන්දියාපි යමහං කරෙමි තං තථා අහුත්වා අඤ්ඤථාව හොති, කින්නුඛො කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා අත්ථෙසො උපායොති උය්‍යානකීළං ගච්ඡන්තී චූළපිතු සාසනං පහිණි–සාමවතීයා පාසාදං ගන්ත්වා දුස්සකොට්ඨාගාරතෙලකොට්ඨාගාරානි විවරාපෙත්වා දුස්සානි තෙලචාටිසු තෙමෙත්වා තෙමෙත්වා ථම්භෙ වෙඨෙත්වා තා සබ්බාපි එකතො කත්වා ද්වාරං පිදහිත්වා බහි යන්තකං දත්වා දණ්ඩදීපිකාහි ගෙහෙ අග්ගිං දදමානො ඔතරිත්වා ගච්ඡතූති.

සො පාසාදං අභිරුය්හ කොට්ඨාගාරානි විවරිත්වා වත්ථානි තෙලචාටීසු තෙමෙත්වා ථම්භෙ වෙඨෙතුං ආරභි, අථ නං සාමාවතීපමුඛා ඉත්ථියො කිං චූළපිතාති වදන්තියො උපසඞ්කමිංසු, අම්ම රාජා දළ්හිකම්මත්ථාය ඉමෙ ථම්භෙ තෙලපිලොතිකාහි වෙඨාපෙති රාජගෙහෙ නාම සුයුත්තං දුජ්ජානං මා මෙ සන්තිකෙ හොථ අම්මාති, එවං වත්වා තා ආගතා ගබ්භෙ පවෙසෙත්වා ද්වාරානි පිදහිත්වා බහි යන්තකං දත්වා ආදිතො පට්ඨාය අග්ගිං දෙන්තො ඔතරි, සාමාවතී තාසං ඔවාදං අදාසි

අම්හාකං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ විචරන්තීනං එවමෙවං අග්ගිනා ඣාමත්තභාවානං බුද්ධඤාණෙන පි පරිච්ඡෙදො න සුකරො. අප්පමත්තා හොථාති, තා ගෙහෙ ඣායන්තෙ වෙදනාපරිග්ගහකම්මට්ඨානං මනසිකරොන්තියො කාචි දුතියඵලං කාචි තතියඵලං පාපුණිංසු. තෙන වුත්තං-"අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාත පටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං ඉධ භන්තෙ රඤ්ඤො උදෙනස්ස උය්‍යානගතස්ස අන්තෙපුරං දඩ්ඪං පඤ්චඉත්ථිසතානි කාලමකංසු තානි සාමාවතීපමුඛානි තාසං භන්තෙ උපාසිකානං කා ගති කො අභිසම්පරායොති, සන්තෙත්ථ භික්ඛවෙ උපාසිකායො සොතාපන්නාසකදාගාමිනියො සන්ති අනාගාමිනියො සබ්බා තා භික්ඛවෙ උපාසිකා අනිප්ඵලා කාලකතාති, අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"මොහසම්බන්ධනො ලොකො භබ්බරූපොව දිස්සති,
උපධිසම්බන්ධනො බාලො තමසස පරිවාරිතො;
සස්සති විය ඛායති පස්සතො නත්ථි කිඤ්චන"න්ති.

එවං පන වත්වා භික්ඛවෙ සත්තා නාම වට්ටෙ විචරන්තා නිච්චකාලං අප්පමත්තා හුත්වා පුඤ්ඤකම්මමෙව න කරොන්ති පමාදිනො හුත්වා පාපකම්මම්පි කරොන්ති තස්මා වට්ටෙ විචරන්තා සුඛම්පි දුක්ඛම්පි අනුභවන්තීති ධම්මං දෙසෙසි, රාජා සාමාවතියා ගෙහං කිර ඣායතීති සුත්වා වෙගෙන ආගච්ඡන්තොපි අදඩ්ඪෙ සම්පාපුණිතුං නාසක්ඛි, ආගන්ත්වා පන ගෙහං නිබ්බාපෙත්වා උප්පන්නබලවදොමනස්සො අමච්චපරිවුතො නිසීදිත්වා සාමාවතියා ගුණෙ අනුස්සරන්තො කස්ස නු ඛො ඉදං කම්මන්ති චින්තෙත්වා මාගන්දියාය කාරිතං භවිස්සතීති ඤත්වා තතො පුච්ඡියමානා න කථෙස්සන්ති සණිකං උපායෙන පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා අමච්චෙ ආහ-අම්භො අහං ඉතො පුබ්බෙ උට්ඨාය සමුට්ඨාය ආසඞ්කිතපරිසඞ්කිතොව හොමි, සා මෙ නිච්චං ඔතාරමෙව ගවෙසති ඉදානි පන මෙ චිත්තං නිබ්බුතං භවිස්සති සුඛෙන ච සයිතුං ලභිස්සාමීති, කෙන නු ඛො දෙව ඉදං කම්මං කතන්ති?, මයි සිනෙහෙන කෙනාපි කතං භවිස්සතීති, මාගන්දියා සමීපෙ ඨිතා තං සුත්වා අඤ්ඤො කො කාතුං සක්ඛිස්සති මයා කතංයෙව අහං චූළපිතරං ආණාපෙත්වා කාරෙසින්ති ආහ, තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤො මයි සසිනෙහො සත්තො නාම නත්ථි පසන්නොස්මි වරං තෙ දම්මි අත්තනො ඤාතිගණං පක්කොසාපෙහීති, සා ඤාතකානං සාසනං පහිණි-රාජා මෙ පසන්නො සීඝං ආගච්ඡන්තූති, රාජා ආගතාගතානං මහන්තං සක්කාරං කාරෙසි, තං සුත්වා තස්සා අඤ්ඤාතකාපි ලඤ්ජං දත්වා මයං මාගන්දියාය ඤාතකාති ආගච්ඡිංසු, රාජා තෙ සබ්බෙ ගාහාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ නාභිප්පමාණෙන ආවාටෙ ඛණාපෙත්වා තෙ තත්ථ

නිසීදාපෙත්වා උපරි පලාලං විකිරාපෙත්වා අග්ගිං දාපෙසි, චම්මස්ස දඩ්ඪ කාලෙ අයනඞ්ගලෙන කසාපෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩං හීරහීරං කාරෙසි, මාගන්දියාය සරීරතොපි තිඛිණෙන සත්ථෙන ඝනඝනට්ඨානෙසු මංසං උප්පාටෙත්වා තෙලකපාලං උද්ධනං ආරොපෙත්වා පූපෙ විය භජ්ජාපෙත්වා තමෙව ඛාදාපෙසි. ධම්මසභායම්පි භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං—අනනුච්ඡවිකං වත එවරූපාය සද්ධාසම්පන්නාය උපාසිකාය එවරූපං මරණන්ති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ සාමාවතීපමුඛානං ඉත්ථීනං එතං අයුත්තං පත්තං පුබ්බෙ කතකම්මස්ස පන යුත්තමෙව එතාහි ලද්ධන්ති වත්වා කිං භන්තෙ එතාහි පුබ්බෙ කතං ආචික්ඛථාති යාචිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ රාජගෙහෙ නිබද්ධං අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධා භුඤ්ජන්ති, පඤ්චසතා ඉත්ථියො තෙ උපට්ඨහන්ති, තෙසු සත්තජනා හිමවන්තං ගච්ඡන්ති, එකො නදීතීරෙ එකං තිණගහනං අත්ථි තත්ථ ඣානං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදති, අථෙකදිවසං රාජා පච්චෙකබුද්ධෙසු ගතෙසු තා ඉත්ථියො ආදාය උදකකීළං කීළිතුං ගතො, තත්ථ තා ඉත්ථියො දිවසභාගං උදකෙ කීළිත්වා උත්තරිත්වා සීතපීළිතා විසීවෙතුකාමා අම්හාකං අග්ගිකරණට්ඨානං ඔලොකෙථාති අපරාපරං විචරන්තියො තං තිණගහනං දිස්වා තිණරාසීති සඤ්ඤාය තං පරිවාරෙත්වා ඨිතා අග්ගිං අදංසු, තිණෙසු ඣායිත්වා පතන්තෙසු පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා නට්ඨම්හා නට්ඨම්හා රඤ්ඤො පච්චෙකබුද්ධො ඣායති, රාජා ඤත්වා අම්හෙ නාසෙස්සති සුදඩ්ඪං නං කරිස්සාමාති සබ්බා ඉතො චිතො ච දාරූනි ආහරිත්වා තස්ස උපරි රාසිං කරිංසු මහාදාරුරාසි අහොසි, අථ නං ආලිම්පෙත්වා ඉදානි ඣායිස්සතීති පක්කමිංසු, තා පඨමං අසඤ්චෙතනිකා හුත්වා ඉදානි කම්මනා බජ්ඣිංසු. පච්චෙකබුද්ධං පන අන්තොසමාපත්තියං සකටසහස්සං දාරූනං ආහරිත්වා ආලිම්පෙත්වාපි උස්මාකාරමත්තං ගහෙතුං න සක්කොන්ති තස්මා සො සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨාය යථාසුඛං අගමාසි, තා තස්ස කම්මස්ස කතත්තා බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ ඉමිනාව නියාමෙන ගෙහෙ ඣායමානෙ ඣායිංසු. ඉදං එතාසං පුබ්බකම්මන්ති.

එවං වුත්තෙ භික්ඛූ සත්ථාරං පටිපුච්ඡිංසු, ඛුජ්ජුත්තරා පන භන්තෙ කෙන කම්මෙන ඛුජ්ජා ජාතා? කෙන මහාපඤ්ඤා? කෙන සොතාපත්තිඵලං අධිගතා? කෙන පරෙසං පෙසනකාරිකා ජාතාති?, භික්ඛවෙ තස්සෙව රඤ්ඤො බාරාණසියං රජ්ජං කරණකාලෙ සෙවව පච්චෙකබුද්ධො ථොකං ඛුජ්ජධාතුකො අහොසි, අථෙකා උපට්ඨායිකා ඉත්ථී කම්බලං පාරුපිත්වා සුවණ්ණසරකං ගහෙත්වා අම්හාකං පච්චෙකබුද්ධො එවං ච එවච විචරතීති ඛුජ්ජා හුත්වා තස්ස විචරණාකාරං දස්සෙසි, තස්ස නිස්සන්දෙන ඛුජ්ජා ජාතා. තෙ පන පච්චෙකබුද්ධෙ

පඨමදිවසෙ රාජගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පත්තෙන ගාහාපෙත්වා පායාසස්ස පූරෙත්වා දාපෙසි, උණ්හපායාසස්ස පූරෙ පත්තෙ පච්චෙකබුද්ධා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා ගණ්හන්ති, සා ඉත්ථී තෙ තථා කරොන්තෙ දිස්වා අත්තනො සන්තකානි අවත්වා දන්තවලයානි දත්වා ඉධ ඨපෙත්වා ගණ්හථාති ආහ. තෙසු තථා කත්වා තං ඔලොකෙත්වා ඨිතෙසු නත්ථි භන්තෙ අම්හාකං එතෙහි අත්ථො තුම්හාකඤ්ඤෙව තානි පරිච්චත්තානි ගහෙත්වා ගච්ඡථාති ආහ, තෙ නන්දමූලකපබ්භාරං අගමංසු, අජ්ජාපි තානි වලයානි අරොගානි එව, සා තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉදානි තිපිටකධරා මහාපඤ්ඤා ජාතා. පච්චෙකබුද්ධානං කතඋපට්ඨානස්ස නිස්සන්දෙන පන සොතාපත්තිඵලං පත්තා, ඉදමස්සා බුද්ධන්තරෙ කම්මං.

කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පන එකා බාරාණසීසෙට්ඨිනො ධීතා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය ආදාසං ගහෙත්වා අත්තානං අලඞ්කරොන්තී නිසීදි, අථස්සා විස්සාසිකා එකා ඛීණාසවා භික්ඛුනී තං දට්ඨුං අගමාසි. භික්ඛුනියො හි ඛීණාසවාපි සායණ්හසමයෙ උපට්ඨාකකුලානි දට්ඨුකාමා හොන්ති. තස්මිං පන ඛණෙ සෙට්ඨිධීතාය සන්තිකෙ කාචි පෙසනකාරිකා නත්ථි, සා වන්දාමි අය්යෙ එතං තාව මෙ පසාධනපෙළිකං ගහෙත්වා දෙථාති ආහ. ථෙරී චින්තෙසි සචස්සා ඉමං ගණ්හිත්වා න දස්සාමි මයි ආඝාතං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති, සචෙ පන දස්සාමි පරස්ස පෙසනකාරිකා හුත්වා නිබ්බත්තිස්සති, නිරයසන්තාපතො ඛො පන පරපෙස්සභාවොව සෙය්යොති සා අනුද්දයං පටිච්ච තං ගහෙත්වා තස්සා අදාසි, තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන පරෙසං පෙසනකාරිකා ජාතාති. පුනෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–සාමාවතීපමුඛා පඤ්චසතා ඉත්ථියො ගෙහෙ අග්ගිනා ඣායිංසු, මාගන්දියාය[1] ඤාතකා උපරි පලාලග්ගිං දත්වා අයනඞ්ගලෙහි භින්නා, මාගන්දියා පක්කට්ඨිතතෙලෙ පක්කා, කෙ නු ඛො එත්ථ ජීවන්ති නාම කෙ මතා නාමාති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ යෙ කෙචි පමත්තා තෙ වස්සසතං ජීවන්තාපි මතායෙව නාම, යෙ අප්පමත්තා තෙ මතාපි ජීවන්තාපි ජීවන්ති[2] යෙව, තස්මා මාගන්දියා ජීවන්තීපි මතා යෙව නාම, සාමාවතීපමුඛා මතාපි ජීවන්තියෙව නාම, න හි භික්ඛවෙ අප්පමත්තා මරන්ති නාමාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"අප්පමාදො අමතපදං පමාදො මච්චුනො පදං,
අප්පමත්තා න මීයන්ති යෙ පමත්තා යථා මතා.

එතං[3] විසෙසතො ඤත්වා අප්පමාදම්හි පණ්ඩිතා,
අප්පමාදෙ පමොදන්ති අරියානං ගොචරෙ රතා.

1. සී. II. මාගන්දියාය. 2. සී. I. අමතා. 3. ම. එවං.

තෙ ඣායිනො සාතතිකා නිච්චං දළ්හපරක්කමා,
ඵුසන්ති ධීරා නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තර"න්ති.

තත්ථ **අප්පමාදො**ති පදං මහන්තං අත්ථං දීපෙති මහන්තං අත්ථං ගහෙත්වා තිට්ඨති, සකලම්පි හි තෙපිටකං බුද්ධවචනං ආහරිත්වා කථියමානං අප්පමාදපදමෙව ඔතරති, තෙන වුත්තං:-"සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ යානි කානිචි ජඞ්ගමානං පාණානං පදජාතානි සබ්බානි තානි හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති හත්ථිපදං තෙසං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං මහන්තත්තෙන, එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා සබ්බෙ තෙ අප්පමාදමූලකා අප්පමාදසමොසරණා අප්පමාදො තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායතී"ති.[a] සො පනෙස අත්ථතො සතියා අවිප්පවාසො නාම, නිච්චං උපට්ඨිතාය සතියා වෙතං නාමං. **අමතපද**න්ති අමතං වුච්චති නිබ්බානං, තං හි අජාතත්තා න ජීයති න මීයති තස්මා අමතන්ති වුච්චති, පජ්ජන්ති ඉමිනාති=පදං, අමතං පාපුණන්තීති අත්ථො, අමතස්ස පදං=අමතපදං, අමතස්ස අධිගමූපායොති වුත්තං හොති. **පමාදො**ති පමජ්ජනභාවො, මුට්ඨස්සති[1] සඞ්ඛාතස්ස සතියා වොස්සග්ගස්සෙතං නාමං. **මච්චුනො**ති මරණස්ස. **පද**න්ති උපායො මග්ගො. පමත්තො හි ජාතිං නාතිවත්තති ජාතො ජීයති චෙව මීයති චාති පමාදො මච්චුනො පදං නාම හොති මරණං උපෙති. **අප්පමත්තා න මීයන්තී**ති සතියා සමන්නාගතා හි අප්පමත්තා න මරන්ති, අජරාමරා හොන්තීති න සල්ලක්ඛෙතබ්බං, න හි කොචි සත්තො අජරාමරො නාම අත්ථි, පමත්තස්ස පන වට්ටං නාම අපරිච්ඡින්නං අප්පමත්තස්ස පරිච්ඡින්නං, තස්මා පමත්තා ජාතිආදීහි අපරිමුත්තත්තා ජීවන්තාපි මතා යෙව නාම, අප්පමත්තා පන අප්පමාදලක්ඛණං වඩ්ඪෙත්වා ඛිප්පං මග්ගඵලානි සච්ඡිකත්වා දුතියතතියඅත්තභාවෙසු න නිබ්බත්තන්ති, තස්මා තෙ ජීවන්තාපි මතාපි න මීයන්ති යෙව නාම. **යෙ පමත්තා යථා මතා**ති යෙ පන සත්තා පමත්තා තෙ පමාදමරණෙන මතත්තා යථා හි ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදෙන මතා දාරුක්ඛන්ධසදිසා අපගතවිඤ්ඤාණා තථෙව හොන්ති, තෙසම්පි හි මතානං විය ගහට්ඨානං තාව දානං දස්සාම සීලං රක්ඛිස්සාම උපොසථකම්මං කරිස්සාමා'ති එකචිත්තම්පි නුප්පජ්ජති, පබ්බජිතානම්පි ආචරියුපජ්ඣායවත්තාදීනි පූරෙස්සාම ධුතඞ්ගාදීනි සමාදියිස්සාම භාවනං වඩ්ඪෙස්සාමාති එකචිත්තම්පි නුප්පජ්ජතීති මතෙන තෙ කිංනානාකාරණාව හොන්ති; තෙන වුත්තං **යෙ පමත්තා යථා මතා**ති. **එතං විසෙසතො ඤත්වා**ති පමත්තස්ස වට්ටතො නිස්සරණං නත්ථි අප්පමත්තස්ස අත්ථීති එතං විසෙසං විසෙසතොව ජානිත්වා, කෙ පනෙතං විසෙසං ජානන්තීති? **අප්පමාදම්හි පණ්ඩිතා**ති යෙ පණ්ඩිතා මෙධාවිනො සප්පඤ්ඤා අත්තනො අප්පමාදෙ ඨත්වා අප්පමාදං වඩ්ඪෙන්ති තෙ එවං විසෙසකාරණං ජානන්ති. **අප්පමාදෙ පමොදන්තී**ති තෙ එවං ඤත්වා තස්මිං අත්තනො

a මජ්ඣිම, හි-මූලහත්ථිපදොපම, සු. 1. ම. සී. I. මුට්ඨසච්ච.

අප්පමාදෙ පමොදන්තීති පහංසිතමුඛා තුට්ඨපහට්ඨා හොන්ති. **අරියානං ගොචරෙ රතාති** තෙ එවං අප්පමාදෙ පමොදන්තා තං අප්පමාදං වඩ්ඪෙත්වා අරියානං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං ගොචරසඞ්ඛාතෙ චතුසතිපට්ඨානාදිභෙදෙ සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මෙ නවවිධලොකුත්තරධම්මෙ ච රතා නිරතා අභිරතා හොන්තීති අත්ථො. **තෙ ඣායිනොති** තෙ අප්පමත්තා පණ්ඩිතා අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතෙන ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන විපස්සනාමග්ගඵලසඞ්ඛාතෙන ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන චාති දුවිධෙනාපි ඣානෙන ඣායිනො. **සාතතිකාති** අභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා සතතං පවත්තකායිකචෙතසිකවිරියා. **නිච්චං දළ්හපරක්කමාති** යන්තං පුරිසත්ථාමෙන පුරිසවිරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං න තං අපාපුණිත්වා විරියස්ස සණ්ඨානං භවිස්සතීති එවරූපෙන විරියෙන අන්තරා අනොසක්කිත්වා නිච්චප්පවත්තෙන දළ්හපරක්කමෙන සමන්නාගතා. **ඵුසන්තීති** එත්ථ ද්වෙ ඵුසනා-ඤාණඵුසනා විපාකඵුසනා ච, තත්ථ චත්තාරො මග්ගා ඤාණඵුසනා නාම, චත්තාරි ඵලානි විපාකඵුසනා නාම, තෙසු ඉධ විපාකඵුසනා අධිප්පෙතා, අරියඵලෙන නිබ්බාණං සච්ඡිකරොන්තා ධීරා පණ්ඩිතා තාය විපාකඵුසනාය ඵුසන්ති නිබ්බාණං සච්ඡිකරොන්ති. **යොගක්ඛෙමං අනුත්තරන්ති** යෙ චත්තාරො යොගා මහාජනං වට්ටෙ ඔසීදාපෙන්ති තෙහි ඛෙමං නිබ්භයං, සබ්බෙහි ලොකියලොකුත්තරධම්මෙහි සෙට්ඨත්තා **අනුත්තරන්ති**. ඉධ දෙසනාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

සාමාවතියා මාගණ්ඩියා ච මරණපටිදීපිත උදෙනවත්ථු පඨමං.

---

2. 2.

"උට්ඨානවතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො කුම්භඝොසකං ආරබ්භ කථෙසි. රාජගහස්මිං හි රාජගහසෙට්ඨිනො ගෙහෙ අහිවාතකරොගො උප්පජ්ජි, තස්මිං උප්පන්නෙ මක්ඛිකා ආදිං කත්වා යාව ගාවො පඨමං තිරච්ඡානගතා මරන්ති, තතො දාසකම්මකරා සබ්බපච්ඡා ගෙහසාමිකා, තස්මා සො රොගො සබ්බපච්ඡා සෙට්ඨිං ච ජායඤ්ච ගණ්හි, තෙ රොගෙන ඵුට්ඨා[1] පුත්තං සන්තිකෙ ඨිතං ඔලොකෙත්වා අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි තං ආහංසු–තාත ඉමස්මිං කිර රොගෙ උප්පන්නෙ භිත්තිං භින්දිත්වා පලාතා ජීවිතං ලභන්ති, ත්වං අම්හෙ අනොලොකෙත්වා පලායිත්වා ජීවන්තො පුන ආගන්ත්වා අම්හාකං අසුකට්ඨානෙ නාම චත්තාලීසධනකොටියො නිදහිත්වා ඨපිතා තා උද්ධරිත්වා ජීවිකං කප්පෙය්‍යාසීති, සො තෙසං වචනං සුත්වා රොදමානො මාතාපිතරො වන්දිත්වා මරණභයභීතො භිත්තිං භින්දිත්වා පලායිත්වා පබ්බතගහනං ගන්ත්වා ද්වාදසවස්සානි තත්ථ වසිත්වා පච්චා;

---

1. මා ඵුට්ඨා.

ගණ්හි, අථ නං දහරකාලෙ ගන්ත්වා පරූළ්හනඛකෙසමස්සුකාලෙ ආගතත්තා න කොචි සඤ්ජානි, සො මාතාපිතූහි දින්නසඤ්ඤාණවසෙන ධනට්ඨානං ගන්ත්වා ධනස්ස අරොගභාවං ඤත්වා චින්තෙසි-මං න කොචි සඤ්ජානාති සචාහං ධනං උද්ධරිත්වා වලඤ්ජිස්සාමි එකෙන දුග්ගතෙන නිධි උද්ධටොති මං ගහෙත්වා විහෙඨෙය්‍යුං, යන්නූනාහං භතිං කත්වා ජීවෙය්‍යන්ති, අථෙකං පිලොතිකං නිවාසෙත්වා අත්ථි කොචි භතකෙන අත්ථිකොති පුච්ඡන්තො භතකවීථිං පාපුණි. අථ නං භතකා දිස්වා සචෙ අම්හාකං එකං කම්මං කරිස්සසි භත්තවෙතනං තෙ දස්සාමාති ආහංසු, කිං කම්මං නාමාති?, පබොධන චොදන කම්මං, සචෙ හි උස්සහසි පාතොව උට්ඨාය තාතා උට්ඨහථ සකටානි ගණ්හථ ගොණෙ යොජෙථ හත්ථස්සානං තිණත්ථාය ගමනවෙලා, අම්මා තුම්හෙපි උට්ඨහථ යාගුං පචථ භත්තං පචථාති විචරිත්වා ආරොචෙහීති, සො සාධූති සම්පටිච්ඡි, අථස්ස වසනත්ථාය එකං ඝරං අදංසු, සො දෙවසිකං තං කම්මං අකාසි, අථස්ස එකදිවසං රාජා බිම්බිසාරො සද්දමස්සොසි, සො පන සබ්බරවඤ්ඤූ අහොසි, තස්මා මහාධනස්ස පුරිසස්ස සද්දොති ආහ, අථස්ස සන්තිකෙ ඨිතා එකා පරිචාරිකා රාජා යං වා තං වා න කථෙස්සති ඉදං මයා ඤාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ගච්ඡ තාව එතං ජානාහීති එකං පුරිසං පහිණි සො වෙගෙන ගන්ත්වා තං දිස්වා ආගන්ත්වා එකො භතකානං භතිකාරකො කපණමනුස්සො එසොති ආරොචෙසි, රාජා තස්ස වචනං සුත්වා තුණ්හී හුත්වා දුතියදිවසෙපි තතියදිවසෙපි තං තස්ස සද්දං සුත්වා තථෙවාහ, සාපි පරිචාරිකා තථෙව චින්තෙත්වා පුනප්පුනං පෙසෙත්වා කපණමනුස්සොති වුත්තෙ චින්තෙසි, රාජා කපණමනුස්සො එසොති වචනං සුත්වාපි න සද්දහති, පුනප්පුන මහාධනස්ස පුරිසස්සෙව සද්දොති වදති, භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙන යථාසභාවතො එතං ඤාතුං වට්ටතීති, සා රාජානං ආහ දෙව අහං සහස්සං ලභමානා ධීතරං ආදාය ගන්ත්වා එතං ධනං රාජකුලං පවෙසෙස්සාමීති, රාජා තස්සා සහස්සං දාපෙසි, සා තං ගහෙත්වා ධීතරං එකං මලිනධාතුකං වත්ථං නිවාසාපෙත්වා තාය සද්ධිං රාජගෙහතො නික්ඛමිත්වා මග්ගපටිපන්නා විය භතකවීථිං ගන්ත්වා එකං ඝරං පවිසිත්වා අම්ම මයං මග්ගං පටිපන්නා එකාහවීහං ඉධ විස්සමිත්වා ගමිස්සාමාති ආහ, අම්ම බහූනි ඝරමානුසකානි න සක්කා ඉධ වසිතුං එතං කුම්භඝොසකස්ස ගෙහං තුච්ඡං තත්ථ ගච්ඡථාති, සා තත්ථ ගන්ත්වා සාමි මයං අද්ධිකා එකාහවීහං වසිස්සාමාති වත්වා තෙන පුනප්පුන පටික්ඛිත්තාපි සාමි අජ්ජෙකදිවසමත්තං වසිත්වා පාතොව ගමිස්සාමාති නික්ඛමිතුං න ඉච්ඡි, සා තත්ථෙව වසිත්වා පුන දිවසෙ තස්ස අරඤ්ඤගමනවෙලාය සාමි තව නිවාපං දත්වා යාහි ආහාරං තෙ පචිස්සාමීති වත්වා අලං අහමෙව පචිත්වා භුඤ්ජිස්සාමීති වුත්තෙ පුනප්පුන නිබන්ධිත්වා තෙන දින්නෙ ගහිතමත්තකෙ යෙව කත්වා අන්තරාපණතො භාජනානි චෙව පරිසුද්ධතණ්ඩුලාදීනි ච ආහරාපෙත්වා රාජකුලෙ පචනනියාමෙන සුපරිසුද්ධං ඔදනං සාදුරසානි ච ද්වෙ තීණි සූප

ToC

ව්‍යඤ්ජනානි පචිත්වා තස්ස අරඤ්ඤතො ආගතස්ස අදාසි. අථ නං භුඤ්ජිත්වා මුදුචිත්තතං ආපන්නං සාමි කිලන්තම්හ එකාහද්වීහං ඉධෙව හොමාති ආහ, සො සාධූති සම්පටිච්ඡි. අථස්ස සායම්පි පුන දිවසෙපි මධුරභත්තං පචිත්වා අදාසි, මුදුචිත්තතමස්ස ඤත්වා සාමි කතිපාහං ඉධෙව වසිස්සාමාති, තත්ථ වසමානා තිඛිණෙන සත්ථෙන තස්ස මඤ්චවාණං හෙට්ඨා අටනියං තහං තහං ඡින්දි, මඤ්චො තස්මිං ආගන්ත්වා නිසින්නමත්තෙ හෙට්ඨා ඔලම්බි, සො කස්මා අයං මඤ්චො එවං ඡිජ්ජිත්වා ගතොති ආහ, සාමි දහරදාරකෙ වාරෙතුං න සක්කොම ආගන්ත්වා ආගන්ත්වා එත්ථෙව නිපතන්තීති, අම්ම ඉදං මෙ දුක්ඛං තුම්හෙ නිස්සාය ජාතං, අහං හි පුබ්බෙ කත්ථචි ගච්ඡන්තො වාරං පිදහිත්වා ගච්ඡාමීති, කිං කරොමි තාත වාරෙතුං න සක්කොමීති, සා ඉමිනාව නියාමෙන ද්වෙ තයො දිවසෙ ඡින්දිත්වා තෙන උජ්ඣායිත්වා ඛීයිත්වා වුච්චමානාපි තථෙව වත්වා පුන එකං ද්වෙ රජ්ජුකෙ ඨපෙත්වා සෙසෙ ඡින්දි, තං දිවසං තස්මිං නිසින්නමත්තෙයෙව සබ්බං වාණං භූමියං පති, සීසං ජණ්ණුකෙහි සද්ධිං එකතො අහොසි, සො උට්ඨාය කිඞ්කරොමි ඉදානි කුහිං ගමිස්සාමි නිපජ්ජනමඤ්චස්සාපි තුම්හෙහි අස්සාමිකො කතොම්හීති ආහ, තාත කිං කරොමි පටිවිස්සකදාරකෙ වාරෙතුං න සක්කොමි හොතු මා චින්තයි ඉමාය වෙලාය කුහිං ගමිස්සසීති ධීතරං ආමන්තෙත්වා අම්ම තව භාතිකස්ස නිපජ්ජනොකාසං කරොහීති, සා එකපස්සෙ සයිත්වා ඉධාගච්ඡ සාමීති ආහ, ඉතරාපි තං ගච්ඡ තාත භගිනියා සද්ධිං නිපජ්ජාති වදෙසි, සො තාය සද්ධිං එකමඤ්චෙ නිපජ්ජිත්වා තං දිවසං යෙව සන්ථවං අකාසි, කුමාරිකා පරොදි, අථ නං මාතා පුච්ඡි–කිං අම්ම රොදසීති?, අම්ම ඉදං නාම ජාතන්ති, හොතු අම්ම කිං සක්කා කාතුං තයාපි එකං භත්තාරං ඉමිනාපෙකං පාදපරිචාරිකං ලද්ධුං වට්ටතීති, තං ජාමාතරං අකාසි, තෙ සමග්ගවාසං වසිංසු, සා කතිපාහච්චයෙන රඤ්ඤො සාසනං පහිණි–හත්ථකච්ඡපියං ඡණං කරොන්තු යස්ස ඝරෙ ඡණො න කරීයති තස්ස එත්තකො නාම දණ්ඩොති ඝොසනං කාරෙතූති, රාජා තථා කාරෙසි, අථ නං සස්සු ආහ–තාත හත්ථකච්ඡපියං රාජාණාය ඡණො කාතබ්බො ජාතො කිං කරොමාති, අම්ම අහං භතිං කරොන්තොපි ජීවිතුං න සක්කොමි කිං කරිස්සාමීති, තාත ඝරාවාසං වසන්තා නාම ඉණම්පි ගණ්හන්ති. රඤ්ඤො ආණා අකාතුං න ලබ්භා, ඉණා නාම යෙන කෙනචි උපායෙන මුච්චිතුං සක්කා ගච්ඡ කුතොචි එකං ද්වෙ කහාපණෙ ආහරාති ආහ, සො උජ්ඣායන්තො ගන්ත්වා චත්තාළීසකොටිධනට්ඨානතො එකමෙව කහාපණං ආහරි, සා තං කහාපණං රඤ්ඤො පෙසෙත්වා අත්තනො කහාපණෙන ඡණං කත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන තථෙව සාසනං පහිණි පුන රාජා තථෙව ඡණං කරොන්තු අකරොන්තානං එත්තකො දණ්ඩොති ආණාපෙසි, පුනපි සො තාය තථෙව වත්වා නිප්පීළියමානො ගන්ත්වා තයො කහාපණෙ ආහරිත්වා අදාසි, සා තෙපි කහාපණෙ රඤ්ඤො පෙසෙත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන සාසනං පහිණි–

ඉදානි පුරිසෙ පෙසෙත්වා ඉමං පක්කොසාපෙතූති. රාජා පෙසෙසි, පුරිසා ගන්ත්වා කුම්භඝොසකො නාම කතරොති පුච්ඡිත්වා පරියෙසන්තා තං දිස්වා එහි භො රාජා තං පක්කොසතීති ආහංසු, සො භීතො න මං රාජා ජානාතීති ආදීනි වත්වා ගන්තුං න ඉච්ඡි, අථ නං බලක්කාරෙන හත්ථාදීසු ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිංසු, සා ඉත්ථී තෙ දිස්වා අරෙ දුට්ඨදුබ්භිනිත්තා මම ජාමාතරං හත්ථාදීසු ගහෙතුං අනුච්ඡවිකාති තජ්ජෙත්වා එහි තාත මා භායි රාජානං දිස්වා තව හත්ථාදීසු ගාහකානං හත්ථෙයෙව ඡින්දාපෙස්සාමීති ධීතරං ආදාය පුරතො හුත්වා රාජගෙහං පත්වා වෙසං පරිවත්තෙත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා එකමන්තං අට්ඨාසි, ඉතරම්පි පරිකඩ්ඪිත්වා ආනයිංසු යෙව, අථ නං වන්දිත්වා ඨිතං රාජා ආහ–ත්වං කුම්භඝොසකො නාමාති?, ආම දෙවාති, කිං කාරණා මහද්ධනං වඤ්චෙත්වා ඛාදසීති?, කුතො මෙ දෙව ධනං භතිං කත්වා ජීවිස්සාමීති, මා එවං කරි කිං අම්හෙ වඤ්චෙසීති?, න වඤ්චෙමි දෙව නත්ථි මෙ ධනන්ති, අථස්ස රාජා තෙ කහාපණෙ දස්සෙත්වා[1] ඉමෙ කස්ස කහාපණාති ආහ, සො සඤ්ජානිත්වා අහො හතොම්හි කථන්නුඛො ඉමෙ රඤ්ඤො හත්ථං පත්තාති ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො තා ද්වෙපි මණ්ඩිතපසාධිතා ගබ්භද්වාරමූලෙ ඨිතා දිස්වා භාරියං වතිදං කම්මං ඉමාහි රඤ්ඤො පයොජිතාහි භවිතබ්බන්ති චින්තෙසි, අථ නං රාජා වදෙහි භො කස්මා එවං කරොසීති ආහ, නිස්සයො මෙ නත්ථි දෙවාති, මාදිසො නිස්සයො න වට්ටතීති?, කල්‍යාණං දෙව සචෙ මෙ දෙවො නිස්සයො හොතීති?, හොමි භො, කිත්තකං තෙන ධනන්ති?; චත්තාළීසකොටියො දෙවාති, කිං ලද්ධුං වට්ටතීති?, සකටානි දෙවාති, රාජා අනෙකසතානි සකටානි යොජාපෙත්වා පහිණිත්වා තං ධනං ආහරාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ රාසිං කාරෙත්වා රාජගහවාසිනො සන්නිපාතෙත්වා අත්ථි කස්සචි ඉමස්මිං නගරෙ එත්තකං ධනන්ති පුච්ඡිත්වා නත්ථි දෙවාති, කිං පනස්ස කාතුං වට්ටතීති?, සක්කාරං දෙවාති වුත්තෙ මහන්තෙන සක්කාරෙන තං සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධීතරං දත්වා තෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ පස්සථිමං පුරිසං එවරූපො ධිතිමා නාම නත්ථි, චත්තාළීසකොටිවිභවො හොන්තොපි උබ්බිල්ලාවිතාකාරං[1] වා අස්මිමානමත්තං වා න කරොති, කපණො විය පිලොතිකං නිවාසෙත්වා භතකවීථියං භතිං කත්වා ජීවන්තො මයා ඉමිනා නාම උපායෙන ඤාතො ජානිත්වා ච පන පක්කොසිත්වා සධනභාවං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා තං ධනං ආහරාපෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධීතා චස්ස මයා දින්නා, භන්තෙ මයා ච එවරූපො ධිතිමා න දිට්ඨපුබ්බොති ආහ, තං සුත්වා සත්ථා එවං ජීවන්තස්ස ජීවිතං ධම්මිකං ජීවිතං නාම, මහාරාජ චොරිකාදිකම්මං පන ඉධ ලොකෙ ච පීළෙති පරලොකෙ ච, තතොනිදානං සුඛං නාම නත්ථි, පුරිසස්ස හි ධනපාරිජුඤ්ඤකාලෙ භතිං වා කත්වා ජීවිකමෙව ධම්මිකං ජීවිකං නාම, එවරූපස්ස හි විරිය

1. ම. දස්සෙත්වා. 2. සී. I. උබ්බිල්ලාවිතාකාරමත්තං.

සම්පන්නස්ස සතිසම්පන්නස්ස කායවාචාහි පරිසුද්ධකම්මස්ස පඤ්ඤාය නිසම්මකාරිනො කායාදීහි සඤ්ඤතස්ස ධම්මජීවිතං ජීවන්තස්ස සති අවිප්පවාසෙ ඨිතස්ස ඉස්සරියං වඩ්ඪති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

උට්ඨානවතො සතිමතො සුචිකම්මස්ස නිසම්මකාරිනො,
සඤ්ඤතස්ස ච ධම්මජීවිනො අප්පමත්තස්ස යසො'භිවඩ්ඪතීති.

තත්ථ **උට්ඨානවතො**ති උට්ඨානවිරියවන්තස්ස. **සතිමතො**ති සති සම්පන්නස්ස. **සුචිකම්මස්සා**ති නිද්දොසෙහි නිරපරාධෙහි කායකම්මාදීහි සමන්නාගතස්ස. **නිසම්මකාරිනො**ති එවං ච භවිස්සති එවං කරිස්සාමීති වා ඉමස්මිං කම්මෙ එවං කතෙ ඉදං නාම භවිස්සතීති වා එවං නිදානං සල්ලක්ඛෙත්වා රොගතිකිච්ඡනං විය සබ්බකම්මානි නිසාමෙත්වා උපධාරෙත්වා කරොන්තස්ස. **සඤ්ඤතස්සා**ති කායාදීහි සංයතස්ස නිච්ඡිද්දස්ස. **ධම්මජීවිනො**ති අගාරියස්ස තුලාකූටාදීනි වජ්ජෙත්වා කසිගොරක්ඛාදීහි අනගාරිකස්ස වෙජ්ජකම්මදූතකම්මාදීනි වජ්ජෙත්වා ධම්මෙන සමෙන භික්ඛාචරියාය ජීවිකං කප්පෙන්තස්ස, **අප්පමත්තස්සා**ති අවිප්පවුත්ථසතිනො. **යසොභිවඩ්ඪතීති** ඉස්සරිය භොගසම්මානසඞ්ඛාතො චෙව කිත්තිවණ්ණසඞ්ඛාතො ච යසොභිවඩ්ඪතීති. ගාථාපරියොසානෙ කුම්භඝොසකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. එවං මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

කුම්භඝොසකවත්ථු දුතියං.

---

2. 3.

"උට්ඨානෙනප්පමාදෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො චූළපන්ථකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි, රාජගහෙ කිර ධනසෙට්ඨිකුලස්ස ධීතා වයප්පත්තකාලෙ මාතාපිතූහි සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ අති විය රක්ඛියමානා යොබ්බනමදමත්තතාය පුරිසලොලා හුත්වා අත්තනො දාසෙනෙව සද්ධිං සන්ථවං කත්වා අඤ්ඤෙපි මෙ ඉදං කම්මං ජානෙය්‍යුන්ති භීතා එවමාහ-අම්හෙහි ඉමස්මිං ඨානෙ න සක්කා වසිතුං සචෙ මෙ මාතාපිතරො ඉමං දොසං ජානිස්සන්ති ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං මං කරිස්සන්ති විදෙසං ගන්ත්වා වසිස්සාමාති, තෙ හත්ථසාරං ගහෙත්වා අග්ගද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා යත්ථ වා තත්ථ වා අඤ්ඤෙහි අජානනට්ඨානං ගන්ත්වා වසිස්සාමාති උභොපි අගමංසු, තෙසං එකස්මිං ඨානෙ වසන්තානං සංවාසමන්වාය තස්සා කුච්ඡිස්මිං ගබ්භො පතිට්ඨාසි, සා ගබ්භපරිපාකමාගම්ම තෙන සද්ධිං මන්තෙසි ගබ්භො මෙ පරිපාකං ගතො ඤාතිබන්ධවරහිතෙ ඨානෙ ගබ්භවුට්ඨානං නාම උභින්නම්පි අම්හාකං දුක්ඛාවහං කුලගෙහමෙව ගච්ඡාමාති, සො සචාහං තත්ථ ගමිස්සාමි ජීවිතං මෙ නත්ථීති භයෙන අජ්ජ ගච්ඡාම සෙව ගච්ඡාමාති දිවසෙ අතික්කාමෙසි, සා චින්තෙසි-අයං

බාලො අත්තනො දෙසම්ගන්තත්තාය ගන්තුං න උස්සහති මාතා
පිතරො නාම එකන්තහිතා අයං ගච්ඡතු වා මා වා අහං ගමිස්සාමීති,
සා තස්මිං ගෙහා නික්ඛන්තෙ ගෙහපරික්ඛාරං පටිසාමෙත්වා අත්තනො
කුලඝරං ගමනභාවං අනන්තරගෙහවාසීනං ආරොචෙත්වා මග්ගං පටි
පජ්ජි, සොපි ඝරං ආගන්ත්වා තං අදිස්වා පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා කුල
ඝරං ගතාති සුත්වා වෙගෙන අනුබන්ධිත්වා අන්තරාමග්ගෙ සම්පාපුණි,
තස්සාපි තත්ථෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි, සො කිං ඉදං භද්දෙති පුච්ඡි,
සාමි එකො පුත්තො ජාතොති, ඉදානි කිං කරිස්සාමාති, යස්සත්ථාය මයං
කුලඝරං ගච්ඡෙය්‍යාම තං කම්මං අන්තරාව නිප්ඵන්නං තත්ථ ගන්ත්වා
කිං කරිස්සාම නිවත්තාමාති ද්වෙපි එකචිත්තා හුත්වා නිවත්තිංසු, තස්ස
ච දාරකස්ස පන්ථෙ ජාතත්තා පන්ථකොති නාමං කරිංසු, තස්සා න චිරෙ
නෙව අපරොපි ගබ්භො පතිට්ඨහි, සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙ
තබ්බං. තස්සපි දාරකස්ස පන්ථෙ ජාතත්තා පඨමජාතස්ස මහාපන්ථකොති
නාමං කරිත්වා ඉතරස්ස චූළපන්ථකොති නාමං කරිංසු, තෙ ද්වෙපි
දාරකෙ ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා, තෙසං තත්ථ
වසන්තානං මහාපන්ථකදාරකො අඤ්ඤෙ දාරකෙ චූළපිතා මහාපිතාති
අය්‍යකො අය්‍යකාති වදන්තෙ සුත්වා මාතරං පුච්ඡි-අම්ම අඤ්ඤෙ
දාරකා අය්‍යකො අය්‍යකාති වදන්ති අම්හාකං ඤාතකා නත්ථීති?, ආම
තාත තුම්හාකං එත්ථ ඤාතකා නත්ථීති, රාජගහනගරෙ පන වො ධන
සෙට්ඨි නාම අය්‍යකො, තත්ථ අම්හාකං බහූ ඤාතකාති, කස්මා තත්ථ න
ගච්ඡාම අම්මාති? සා අත්තනො අගමනකාරණං පුත්තස්ස අකථෙත්වා
පුත්තෙසු පුනප්පුන කථෙන්තෙසු පුත්තපිතරං ආහ ඉමෙ මං දාරකා
අතිවිය කිලමෙන්ති කිං නො මාතාපිතරො දිස්වා මංසං ඛාදිස්සන්ති
එහි දාරකානං අය්‍යකකුලං දස්සෙස්සාමාති අහං සම්මුඛීභවිතුං න
සක්ඛිස්සාමි තං පන නයිස්සාමීති, සාධු යෙන කෙනචි උපායෙන දාර
කානං අය්‍යකකුලමෙව දට්ඨුං වට්ටතීති ද්වෙපි ජනා දාරකෙ ආදාය අනු
පුබ්බෙන රාජගහං පත්වා නගරද්වාරෙ එකිස්සා සාලාය වසිත්වා දාරක
මාතා ද්වෙ දාරකෙ ගහෙත්වා ආගතභාවං මාතාපිතූනං ආරොචාපෙසි,
තෙ තං සාසනං සුත්වා සංසාරෙ විචරන්තානං න පුත්තො න ධීතා
භූතපුබ්බා නාම නත්ථි, තෙ අම්හාකං මහාපරාධිකා න සක්කා
තෙහි අම්හාකං චක්ඛුපථෙ ඨාතුං එත්තකං නාම ධනං ගහෙත්වා
ද්වෙපි ජනා ඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා ජීවන්තු දාරකෙ පන ඉධ
පෙසෙන්තූති තෙ ධනං දත්වා දූතං පාහෙසුං, තෙහි පෙසිතං
ධනං ගහෙත්වා දාරකෙ ආගතදූතානං යෙව හත්ථෙ දත්වා පහි
ණිංසු, දාරකා අය්‍යකකුලෙ වඩ්ඪන්ති තෙසු චූළපන්ථකො අති
දහරො මහාපන්ථකො පන අය්‍යකෙන සද්ධිං දසබලස්ස ධම්මකථං
සොතුං ගච්ඡති තස්ස නිච්චං සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තස්ස පබ්බජ්ජාය
චිත්තං නමි, සො අය්‍යකං ආහ සචෙ මං අනුජානෙය්‍යාථ අහං පබ්බ
ජෙය්‍යන්ති, කිං වදෙසි තාත සකලලොකස්සපි මෙ පබ්බජ්ජාතො
තව පබ්බජ්ජා භද්දිකා, සචෙ සක්කොසි පබ්බජාහීති, තං සත්ථු සන්තිකං

නෙත්වා කිං ගහපති දාරකො තෙ ලද්ධොති වුත්තෙ ආම භන්තෙ අයං මෙ නත්තා තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජිතුකාමොති ආහ, සත්ථා අඤ්ඤතරං පිණ්ඩචාරිකං භික්ඛුං ඉමං දාරකං පබ්බාජෙහීති ආණාපෙසි, ථෙරො තස්ස තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජෙසි, සො බහුං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා පරිපුණ්ණවස්සො උපසම්පදං ලභිත්වා යොනිසොමනසිකාරෙන කම්මං[1] කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි, සො ඣානසුඛෙන ඵලසුඛෙන වීතිනාමෙන්තො චින්තෙසි–සක්කා නු ඛො ඉදං සුඛං චූළපන්ථකස්ස දාතුංති, තතො අය්‍යකසෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවමාහ–මහාසෙට්ඨි සචෙ අනුජානෙය්‍යාථ අහං චූළපන්ථකං පබ්බාජෙය්‍යන්ති, පබ්බාජෙථ භන්තෙති, සෙට්ඨි කිර සාසනෙ ච සුප්පසන්නො කතරධීතාය වො එතෙ පුත්තාති පුච්ඡියමානො ච පලාතධීතායාති වත්තුං ලජ්ජති, තස්මා සුඛෙනෙව තෙසං පබ්බජ්ජං අනුජානි, ථෙරො චූළපන්ථකං පබ්බාජෙත්වා සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි, සොපි පබ්බජිත්වාව දන්ධො අහොසි.

"පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං
පාතො සියා ඵුල්ලමවීතගන්ධං,
අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං
තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ"ති

ඉමං එකං ගාථං චතූහි මාසෙහි උග්ගණ්හිතුං නාසක්ඛි, සො කිර කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පබ්බජිත්වා පඤ්ඤවා හුත්වා අඤ්ඤතරස්ස දන්ධභික්ඛුනො උද්දෙසග්ගහණකාලෙ පරිහාසකෙළිං අකාසි, සො භික්ඛු තෙන පරිහාසෙන ලජ්ජිතො නෙව උද්දෙසං ගණ්හි න සජ්ඣායමකාසි, තෙන කම්මෙනායං පබ්බජිත්වාව දන්ධො ජාතො ගහිතපදං උපරූපරි පදං ගණ්හන්තස්ස නස්සති, තස්ස ඉමමෙව ගාථං ගහෙතුං වායමන්තස්ස චත්තාරො මාසා අතික්කන්තා. අථ නං මහාපන්ථකො ආහ–පන්ථක ත්වං ඉමස්මිං සාසනෙ අභබ්බො චතූහි මාසෙහි එකං ගාථම්පි ගහෙතුං න සක්කොසි පබ්බජිතකිච්චං පන කථං මත්ථකං පාපෙස්සසි නික්ඛම ඉතො විහාරාති· නික්කඩ්ඪි. චූළපන්ථකො බුද්ධසාසනෙ සිනෙහෙන ගිහිභාවං න පත්ථෙති, තස්මිං ච කාලෙ මහාපන්ථකො භත්තුද්දෙසකො හොති, ජීවකො කොමාරභච්චො බහුං මාලාගන්ධවිලෙපනං ආදාය අත්තනො අම්බවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං පූජෙත්වා ධම්මං සුත්වා උට්ඨායාසනා දසබලං වන්දිත්වා මහාපන්ථකං උපසඞ්කමිත්වා කිත්තකා භන්තෙ සත්ථුසන්තිකෙ භික්ඛූති පුච්ඡි, පඤ්චමත්තානි භික්ඛුසතානීති, ස්වෙ භන්තෙ බුද්ධපමුඛානි පඤ්ච භික්ඛුසතානි ආදාය අම්හාකං නිවෙසනෙ භික්ඛං ගණ්හථාති, උපාසක චූළපන්ථකො නාම දන්ධො අවිරූළ්හිධම්මො තං ඨපෙත්වා සෙසානං නිමන්තණං පටිච්ඡාමීති[2] ථෙරො ආහ. තං සුත්වා චූළපන්ථකො චින්තෙසි–ථෙරො එත්තකානං භික්ඛූනං නිමන්තණං පටිච්ඡන්තො මං බාහිරං කත්වා පටිච්ඡති, නිස්සංසයං

1. ම. කම්මට්ඨානං. 2. ම. සම්පටිච්ඡාමීති.

මය්හං භාතිකස්ස මයි චිත්තං භින්නං භවිස්සති කිං දානි මය්හං ඉමිනා සාසනෙන ගිහී හුත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්තො ජීවිස්සාමීති සො පුන දිවසෙ පාතොව විබ්භමිතුං පායාසි, සත්ථා පච්චූසකාලෙයෙව ලොකං ඔලොකෙන්තො ඉමං කාරණං දිස්වා පඨමතරං ගන්ත්වා චූලපන්ථකස්ස ගමනමග්ගෙ ද්වාරකොට්ඨකෙ චඞ්කමන්තො අට්ඨාසි, චූලපන්ථකො ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා කහං පන ත්වං චූලපන්ථක ඉමාය වෙලාය ගච්ඡසීති ආහ, භාතා මං භන්තෙ නික්කඩ්ඪති තෙනාහං විබ්භමිතුං ගච්ඡාමීති, චූලපන්ථක තව පබ්බජ්ජා නාම මම සන්තකා භාතරා නික්කඩ්ඪිතො කස්මා මම සන්තිකං නාගඤ්ඡි?, එහි කිං තෙ ගිහිභාවෙන මම සන්තිකෙ භවිස්සසීති චක්කංකිතතලෙන පාණිනා තං සිරසමිං පරාමසිත්වා ආදාය ගන්ත්වා ගන්ධකුටිප්පමුඛෙ නිසීදාපෙත්වා චූලපන්ථක පුරත්ථාභිමුඛො හුත්වා ඉමං පිලොතිකං "රජොහරණං රජොහරණං"ති පරිමජ්ජන්තො ඉධෙව හොහීති ඉද්ධියා අභිසඞ්ඛතං පරිසුද්ධං පිලොතිකං දත්වා කාලෙ ආරොචිතෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ජීවකස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, චූලපන්ථකොපි සූරියං ඔලොකෙන්තො තං පිලොතිකං "රජොහරණං රජොහරණං"ති පරිමජ්ජන්තො නිසීදි. තස්ස තං පිලොතිකඛණ්ඩං පරිමජ්ජන්තස්ස පරිමජ්ජන්තස්ස කිලිට්ඨං අහොසි, තතො චින්තෙසි-ඉදං පිලොතිකඛණ්ඩං අතිවිය පරිසුද්ධං ඉමං පන අත්තභාවං නිස්සාය පුරිමපකතිං ජහිත්වා එවං කිලිට්ඨං ජාතං, "අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා"ති ඛයවයං පට්ඨපෙන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙසි, සත්ථා චූලපන්ථකස්ස චිත්තං විපස්සනං ආරූළ්හන්ති ඤත්වා චූලපන්ථක ත්වං පිලොතිකඛණ්ඩමෙව සංකිලිට්ඨං "රජං රජ"න්ති මා සඤ්ඤං කරි, අබ්භන්තරෙ පන තෙ රාගරජාදයො අත්ථි තෙ හරාහීති වත්වා ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා පුරතො නිසින්නො විය පඤ්ඤායමානරූපො හුත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"රාගො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
රාගස්සෙතං අධිවචනං රජොති,
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ.

දොසො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
දොසස්සෙතං අධිවචනං රජොති,
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ.

මොහො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
මොහස්සෙතං අධිවචනං රජොති,
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ"ති.

ගාථාපරියොසානෙ චූලපන්ථකො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, සහ පටිසම්භිදාහි යෙවස්ස තීණි පිටකානි ආගමිංසු. සො කිර

පුබ්බෙ රාජා හුත්වා නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තො නලාටතො සෙදෙ මුච්චන්තෙ පරිසුද්ධෙන සාටකෙන නලාටං පුඤ්ඡි, සාටකො කිලිට්ඨො අහොසි, සො ඉමං සරීරං නිස්සාය එවරූපො පරිසුද්ධසාටකො පකතිං ජහිත්වා කිලිට්ඨො ජාතො "අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා"ති අනිච්චසඤ්ඤං පටිලභි, තෙන කාරණෙනස්ස රජොහරණමෙව පච්චයො ජාතො. ජීවකොපි ඛො කොමාරභච්චො දසබලස්ස දක්ඛිණොදකං උපනාමෙසි, සත්ථා–නනු ජීවක විහාරෙ භික්ඛූ අත්ථීති හත්ථෙන පත්තං පිදහි, මහාපන්ථකො–නනු භන්තෙ විහාරෙ නත්ථි භික්ඛූති ආහ, සත්ථා අත්ථි ජීවකාති ආහ, ජීවකො තෙනහි භණෙ ගච්ඡ විහාරෙ භික්ඛූනං අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා ජානාහීති පුරිසං පෙසෙසි. තස්මිං ඛණෙ චූලපන්ථකො මය්හං භාතිකො විහාරෙ භික්ඛූ නත්ථීති භණති, විහාරෙ භික්ඛූනං අත්ථිභාවමස්ස පකාසෙස්සාමීති සකලං අම්බවනං භික්ඛූනංයෙව පූරෙසි, එකච්චෙ භික්ඛූ චීවරකම්මං කරොන්ති එකච්චෙ රජනකම්මං කරොන්ති එකච්චෙ සජ්ඣායං කරොන්ති, එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං අසදිසං භික්ඛුසහස්සං මාපෙසි, සො පුරිසො විහාරෙ බහූ භික්ඛූ දිස්වා නිවත්තිත්වා අය්‍ය සකලං අම්බවනං භික්ඛූහි පරිපුණ්ණන්ති ජීවකස්ස ආරොචෙසි, ථෙරොපි ඛො තත්ථෙව.

සහස්සක්ඛත්තුං අත්තානං නිම්මිණිත්වාන පන්ථකො,
නිසීදම්බවනෙ රම්මෙ යාව කාලප්පවෙදනාති.

අථ සත්ථා තං පුරිසං ආහ–විහාරං ගන්ත්වා සත්ථා චූලපන්ථකං නාම පක්කොසතීති වදෙහීති, තෙන ගන්ත්වා තථා වුත්තෙ අහං චූලපන්ථකො අහං චූලපන්ථකොති මුඛසහස්සං උට්ඨහි, පුරිසො ගන්ත්වා සබ්බෙපි කිර භන්තෙ චූලපන්ථකා යෙව නාමාති ආහ, තෙන හි ගන්ත්වා යො පඨමං අහං චූලපන්ථකොති වදති තං හත්ථෙ ගණ්හ අවසෙසා අන්තරධායිස්සන්තීති, සො තථා අකාසි, තාවදෙව සහස්සමත්තා භික්ඛූ අන්තරධායිංසු. ථෙරො ගතෙන පුරිසෙන සද්ධිං අගමාසි, සත්ථා භත්තකිච්චපරියොසානෙ ජීවකං ආමන්තෙසි–ජීවක චූලපන්ථකස්ස පත්තං ගණ්හ අයං තෙ අනුමොදනං කරිස්සතීති, ජීවකො තථා අකාසි, ථෙරො සීහනාදං නදන්තො තරුණසීහො විය තීණි පිටකානි සංඛොභෙත්වා අනුමොදනං අකාසි, සත්ථා උට්ඨායාසනා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූහි වත්තෙ දස්සිතෙ ගන්ධකුටිප්පමුඛෙ ඨත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සුගතොවාදං දත්වා කම්මට්ඨානං කථෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං උය්‍යොජෙත්වා සුරභිගන්ධවාසවාසිතං ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං උපගතො, අථ සායණ්හසමයෙ භික්ඛූ ඉතො චිතො ච සමොසරිත්වා රත්තකම්බලසාණිං පරික්ඛිපන්තා විය නිසීදිත්වා සත්ථු ගුණකථං ආරභිංසු, ආවුසො මහාපන්ථකො චූලපන්ථකස්ස අජ්ඣාසයං අජානන්තො චතූහි මාසෙහි එකං ගාථං උග්ගණ්හාපෙතුං න සක්කොතීති දන්ධො අයන්ති විහාරා නික්කඩ්ඪි, සම්මාසම්බුද්ධො පන අත්තනො අනුත්තරධම්මරාජතාය

එකස්මිං යෙව අන්තරභත්තෙන සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං අදාසි, තීණි
පිටකානි පටිසම්භිදාහි යෙව ආගතානි, අහො බුද්ධානං නාම බලං
මහන්තන්ති. අථ භගවා ධම්මසභායං ඉමං කථාපවත්තිං ඤත්වා අජ්ජ
මයා ගන්තුං වට්ටතීති බුද්ධසෙය්‍යාය උට්ඨාය සුරත්තදුපට්ටං නිවා
සෙත්වා විජ්ජුල්ලතං විය කායබන්ධනං බන්ධිත්වා රත්තකම්බලසදිසසුගත
මහාචීවරං පාරුපිත්වා සුරභිගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම මත්තවරවාරණ
සීහවික්කන්තවිලාසෙන අනන්තාය බුද්ධලීළ්හාය ධම්මසභං ගන්ත්වා
අලංකතමණ්ඩලමාළමජ්ඣෙ සුපඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනං අභිරුය්හ
ඡබ්බණ්ණවරබුද්ධරංසියො විස්සජ්ජෙන්තො අණ්ණවකුච්ඡිං ඔභාසය
මානො යුගන්ධරමත්ථකෙ බාලසූරියො විය ආසනමජ්ඣෙ නිසීදි, සම්මා
සම්බුද්ධෙ පන ආගතමත්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝො කථං පච්ඡින්දිත්වා තුණ්හී
අහොසි, සත්ථා මුදුකෙන මෙත්තචිත්තෙන පරිසං ඔලොකෙත්වා
අයං පරිසා අතිවිය සොභති එකස්සපි හත්ථකුක්කුච්චං වා පාද
කුක්කුච්චං වා උක්කාසිතසද්දො වා ඛිපිතසද්දො වා නත්ථි, සබ්බෙපිමෙ
බුද්ධගාරවෙන සගාරවා බුද්ධතෙජෙන තජ්ජිතා, මයි ආයුකප්පම්පි
අකථෙත්වා නිසින්නෙ පඨමං කථං සමුට්ඨාපෙත්වා න කථෙස්සන්ති
කථාසමුට්ඨාපනවත්තං නාම මයාව ජානිතබ්බං අහමෙව පඨමං
කථෙස්සාමීති මධුරෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා කායනුත්ථ
භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා, කා ච පන වො අන්තරා
කථා විප්පකතාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ චූළ
පන්ථකො ඉදානෙව දන්ධො පුබ්බෙපි දන්ධොව, න කෙවලං චස්සාහං
ඉදානෙව අවස්සයො ජාතො පුබ්බෙපි අවස්සයො අහොසිමෙව,
පුබ්බෙ පනාහං ඉමං ලොකියකුටුම්බස්ස සාමිකං අකාසිං ඉදානි
ලොකුත්තරකුටුම්බස්සාති වත්වා තමත්ථං විත්ථාරතො සොතුකාමෙහි
භික්ඛූහි ආයාචිතො අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ බාරාණසිනගරවාසී එකො මාණවො තක්කසිලං ගන්ත්වා
සිප්පුග්ගහණත්ථාය දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස ධම්මන්තෙවාසිකො
හුත්වා පඤ්චන්නං මාණවකසතානං අන්තරෙ අතිවිය ආචරියස්ස උප
කාරකො අහොසි, පාදපරිකම්මාදීනි සබ්බකිච්චානි කරොති, දන්ධතාය
පන කිඤ්චි උග්ගණ්හිතුං න සක්කොති, ආචරියො අයං මම බහූප
කාරො සික්ඛාපෙස්සාමි නන්ති වායමන්තොපි කිඤ්චි සික්ඛාපෙතුං
න සක්කොති, සො චිරං වසිත්වා එකං ගාථාපදම්පි[1] උග්ගණ්හිතුං
අසක්කොන්තො උක්කණ්ඨිත්වා විබ්භමිස්සාමීති ආචරියං ආපුච්ඡි, ආච
රියො චින්තෙසි-අයං මය්හං උපකාරකො පණ්ඩිතභාවමස්ස පච්චාසිං
සාමි, න පන කාතුං සක්කොමි, අවස්සං මයා ඉමස්ස පච්චුපකාරො
කාතබ්බො එකමස්ස මන්තං බන්ධිත්වා දස්සාමීති සො තං අරඤ්ඤං
නෙත්වා "ඝට්ටෙසි ඝට්ටෙසි කිං කාරණා ඝට්ටෙසි අහම්පි තං ජානාමි
ජානාමී"ති ඉමං මන්තං බන්ධිත්වා උග්ගණ්හාපෙන්තො අනෙක

---

1. ම. සි. II. එකං ගාථම්පි.

සත්තක්ඛත්තුං පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්ඤායති තෙති පුච්ඡිත්වා ආම පඤ්ඤායතීති වුත්තෙ දක්ඛෙන නාම වායාමං කත්වා පගුණං කතං සිප්පං න පලායතීති චින්තෙත්වා මග්ගපරිබ්බයං දත්වා ගච්ඡ ඉමං මන්තං නිස්සාය ජීවිස්සසි අපලායනත්ථාය පනස්ස නිච්චං සජ්ඣායං කරෙය්‍යාසීති වත්වා උය්‍යොජෙසි, අථස්ස මාතා බාරාණසියං පත්තකාලෙ පුත්තො මෙ සිප්පං සික්ඛිත්වා ආගතොති මහාසක්කාරසම්මානමකාසි, තදා බාරාණසිරාජා අත්ථි නු ඛො මෙ කායකම්මාදීසු කොචි දොසොති පච්චවෙක්ඛන්තො අත්තනො අරුච්චනකං[1] කිඤ්චි කම්මං අදිස්වා අත්තනො වජ්ජං නාම අත්තනො න පඤ්ඤායති පරෙසං පඤ්ඤායති නගරං පරිග්ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා සයං අඤ්ඤාතකවෙසෙන නික්ඛමිත්වා සායමාසං භුඤ්ජිත්වා නිසින්නමනුස්සානං කථාසල්ලාපො නාම නානප්පකාරකො හොති, සචාහං අධම්මෙන රජ්ජං කාරෙමි පාපෙන අධම්මිකරඤ්ඤො දණ්ඩබලිආදීහි හතම්හාති වක්ඛන්ති, සචෙ ධම්මෙන කාරෙමි දීඝායුකො හොතු නො රාජාති ආදීනි වත්වා මම ගුණං කථෙස්සන්තීති තෙසං තෙසං ගෙහානං භිත්තිඅනුසාරෙන විචරති, තස්මිං ඛණෙ උම්මග්ගචොරා ද්වින්නං ගෙහානං අන්තරෙ උම්මග්ගං භින්දන්ති එකඋම්මග්ගෙනෙව ද්වෙ ගෙහානි පවිසනත්ථාය, රාජා තෙ දිස්වා ගෙහච්ඡායාය අට්ඨාසි, තෙසං උම්මග්ගං භින්දිත්වා ගෙහං පවිසිත්වා භණ්ඩානං ඔලොකනකාලෙ මාණවො පබුජ්ඣිත්වා තං මන්තං සජ්ඣායන්තො "ඝට්ටෙසි ඝට්ටෙසි කිං කාරණා ඝට්ටෙසි අහම්පි තං ජානාමි ජානාමී"ති ආහ, තෙ තං සුත්වා ඉමිනා කිරම්හා ඤාතා ඉදානි නො නාසෙස්සතීති නිවත්ථනිවත්ථානිපි ඡඩ්ඩෙත්වා භීතා සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙන පලායිංසු, රාජා තෙ පලායන්තෙ දිස්වා ඉතරස්ස මන්ත සජ්ඣායනසද්දං සුත්වා නගරං පරිග්ගණ්හිත්වා නිවෙසනං පාවිසි, විභාතාය පන රත්තියා පාතොව එකං පුරිසං පක්කොසිත්වා ගච්ඡ භණෙ අසුකවීථියං නාම යස්මිං ගෙහෙ උම්මග්ගො භින්නො තත්‍ථ තක්කසිලාතො සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ආගතමාණවො අත්ථි තං ආනෙහීති, සො ගන්ත්වා රාජා තං පක්කොසතීති වත්වා මාණවං ආනෙසි, අථ තං රාජා ආහ ත්වං තාත තක්කසිලාතො සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ආගතමාණවොති?, ආම දෙවාති, අම්හාකම්පි තං සිප්පං දෙහීති, සාධු දෙව සමානාසනෙ නිසීදිත්වා ගණ්හාති, රාජා තථා කත්වා මන්තං ගහෙත්වා අයං තෙ ආචරියභාගොති සහස්සං අදාසි, තදා සෙනාපති රඤ්ඤො කප්පකං ආහ කදා රඤ්ඤො මස්සුං කරිස්සසීති?, ස්වෙ වා පරසුවෙ වාති, සො තස්ස සහස්සං දත්වා කිච්චං මෙ අත්ථීති වත්වා කිං සාමීති වුත්තෙ රඤ්ඤො මස්සුකම්මං කරොන්තො විය හුත්වා ඛුරං අතිවිය පහංසිත්වා ගලනාළිං ඡින්ද, ත්වං සෙනාපති භවිස්සසි අහං රාජාති, සො සාධූති සම්පටිච්ඡි, රඤ්ඤො මස්සුකරණදිවසෙ ගන්ධොදකෙන මස්සුං තෙමෙත්වා ඛුරං පහංසිත්වා නලාටන්තෙ ගහෙත්වා ඛුරො ථොකං කුණ්ඨධාරො එකප්පහාරෙනෙව ගලනාළිං ඡින්දිතුං වට්ටතීති පුන එකමන්තං ඨත්වා

1. ම. අනනුච්ඡවිකං.

ඛුරං පහංසි, තස්මිං ඛණෙ රාජා අත්තනො මන්තං සරිත්වා සජ්ඣායං කරොන්තො "ඝට්ටෙසි ඝට්ටෙසි කිං කාරණා ඝට්ටෙසි අහම්පි තං ජානාමි ජානාමී"ති ආහ, නහාපිතස්ස නලාටතො සෙදා මුච්චිංසු, සො ජානාති මම කාරණං රාජාති භීතො ඛුරං භූමියං ඛිපිත්වා පාදමූලෙ උරෙන නිපජ්ජි, රාජානො නාම ඡෙකා හොන්ති, තෙන තං එවමාහ අරෙ දුට්ඨනහාපිත න මං රාජා ජානාතීති සඤ්ඤං න කරොසීති, අභයං මෙ දෙහි දෙවාති, හොතු මා භායි කථෙහීති, සෙනාපති මෙ දෙව සහස්සං දත්වා රඤ්ඤො මස්සුං කරොන්තො විය ගලනාළිං ඡින්ද අහං රාජා හුත්වා තං සෙනාපතිං කරිස්සාමීති ආහාති, රාජා ආචරියං මෙ නිස්සාය ජීවිතං ලද්ධන්ති චින්තෙත්වා සෙනාපතිං පක්කොසාපෙත්වා භණෙ සෙනාපති කිං නාම තයා මම සන්තිකා න ලද්ධං ඉදානි තං දට්ඨුං න සක්කොමි මම රට්ඨා නික්ඛමාහි තං රට්ඨා පබ්බාජෙත්වා ආචරියං පක්කොසාපෙත්වා ආචරිය තං නිස්සාය මයා ජීවිතං ලද්ධන්ති වත්වා මහන්තං සක්කාරං කරිත්වා තස්ස සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි, සො තදා චූළපන්ථකො අහොසි, සත්ථා දිසාපාමොක්ඛාචරියො. තස්මා ඉදං අතීතං ආහරිත්වා එවං භික්ඛවෙ පුබ්බෙපි චූළපන්ථකො දන්ධො යෙව අහොසි, තදාපිස්සාහං අවස්සයො හුත්වා තං ලොකියකුටුම්බෙ පතිට්ඨාපෙසින්ති වත්වා පුනෙකදිවසං අහො සත්ථා චූළපන්ථකස්ස අවස්සයො ජාතොති කථාය සමුට්ඨිතාය චූළසෙට්ඨි ජාතකෙ අතීතවත්ථුං කථෙත්වා:-

"අප්පකෙනපි මෙධාවී පාභතෙන විචක්ඛණො,
සමුට්ඨාපෙති අත්තානං අණුං අග්ගිංව සන්ධමං"ති

ගාථං වත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙවාහං ඉමස්ස අවස්සයො ජාතො පුබ්බෙපි අවස්සයො අහොසිමෙව, පුබ්බෙ පනාහං ඉමං ලොකියකුටුම්බස්ස සාමිකං අකාසිං ඉදානි ලොකුත්තරකුටුම්බස්ස, තදාහි චූළන්තෙවාසිකො චූළපන්ථකො අහොසි චූළසෙට්ඨි පන අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙසි, පුනෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො චූළපන්ථකො චතූහි මාසෙහි චතුප්පදගාථං ගහෙතුං අසක්කොන්තොපි විරියං අනොස්සජ්ජිත්වාව අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො ඉදානි ලොකුත්තරධම්මකුටුම්බස්ස සාමිකො ජාතොති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම සාසනෙ ආරද්ධවිරියො භික්ඛු ලොකුත්තරධම්මස්ස සාමිකො හොති යෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"උට්ඨානෙනප්පමාදෙන සඤ්ඤමෙන දමෙන ච,
දීපං කයිරාථ මෙධාවී යං ඔඝො නාභිකීරතී"ති.

තත්ථ දීපං කයිරාථාති විරියසඞ්ඛාතෙන උට්ඨානෙන සතියා අවිප්පවාසාකාරසඞ්ඛාතෙන අප්පමාදෙන චතුපාරිසුද්ධිසීලසඞ්ඛාතෙන සංයමෙන ඉන්ද්‍රියදමෙන චාති ඉමෙහි කාරණභූතෙහි චතූහි ධම්මෙහි ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො මෙධාවී ඉමස්මිං අතිවිය දුල්ලභපතිට්ඨතාය අතිගම්භීරෙ සංසාරසාගරෙ අත්තනො පතිට්ඨාභූතං

අරහත්තඵලං දීපං කයිරාථ කරෙය්‍ය, කාතුං සක්කුණෙය්‍යාති අත්ථො. කීදිසං? **යං ඔඝො නාභිකීරතීති** යං චතුබ්බිධොපි කිලෙසොඝො අභිකිරිතුං විද්ධංසෙතුං න සක්කොති, න හි සක්කා අරහත්තං ඔඝෙන විකිරිතුන්ති.

ගාථාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, එවං දෙසනා සම්පත්තපරිසාය සාත්ථිකා ජාතාති.

චූලපන්ථකත්ථෙර වත්ථු තතියං.

---

2. 4.

"පමාදමනුයුඤ්ජන්තී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බාලනක්ඛත්තං ආරබ්භ කථෙසි, එකස්මිං හි සමයෙ සාවත්ථියං බාලනක්ඛත්තං නාම ඝුට්ඨං, තස්මිං නක්ඛත්තෙ බාලදුම්මෙධජනා ඡාරිකාය චෙව ගොමයෙන ච සරීරං මක්ඛෙත්වා සත්තාහං අසබ්භං භණන්තා විචරන්ති, තස්මිං ඤාතිසුහජ්ජෙ වා පබ්බජිතං වා දිස්වා ලජ්ජන්තා නාම නත්ථි, ද්වාරෙ ද්වාරෙ ඨත්වා අසබ්භං භණන්ති, මනුස්සා තෙසං අසබ්භං සොතුං අසක්කොන්තා යථාබලං අඩ්ඪං වා පාදං වා කහාපණං වා පෙසෙන්ති, තෙ තෙසං ද්වාරෙ ලද්ධං ලද්ධං ගහෙත්වා පක්කමන්ති, තදා පන සාවත්ථියං පඤ්චකොටිමත්තා අරියසාවකා, තෙ සත්ථු සාසනං පෙසයිංසු, භගවා භන්තෙ සත්තාහං භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං නගරං අපවිසිත්වා විහාරෙයෙව හොතූති, තඤ්ච පන සත්තාහං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විහාරෙ යෙව යාගුභත්තාදීනි සම්පාදෙත්වා සයම්පි ගෙහා න නික්ඛමිංසු, තෙ නක්ඛත්තෙ පන පරියොසිතෙ අට්ඨමෙ දිවසෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා නගරං පවෙසෙත්වා මහාදානං දත්වා එකමන්තං නිසින්නා භන්තෙ අතිදුක්ඛෙන නො සත්තදිවසා අතික්කන්තා බාලානං අසබ්භානි සුණන්තානං කණ්ණා භිජ්ජනාකාරප්පත්තා හොන්ති, කොචි කස්සචි න ලජ්ජති තෙන මයං තුම්හාකං අන්තොනගරං පවිසිතුං නාදම්හ මයම්පි ගෙහතො න නික්ඛමිම්හාති ආහංසු, සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා බාලානං දුම්මෙධානං කිරියා නාම එවරූපා හොති මෙධාවිනො පන ධනසාරං විය අප්පමාදං රක්ඛිත්වා අමතමහානිබ්බානසම්පත්තිං පාපුණන්තීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"පමාදමනුයුඤ්ජන්ති බාලා දුම්මෙධිනො ජනා,
අප්පමාදඤ්ච මෙධාවී ධනං සෙට්ඨංව රක්ඛති.

මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ මා කාමරතිසන්ථවං,
අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පප්පොති විපුලං සුඛං"ති.

තත්ථ **බාලාති** බාල්‍යෙන සමන්නාගතා ඉධලොකපරලොකත්ථං අජානන්තා. **දුම්මෙධිනොති** නිප්පඤ්ඤා, තෙ පමාදෙ ආදීනවං අපස්සන්තා පමාදං අනුයුඤ්ජන්ති පවත්තෙන්ති පමාදෙන කාලං වීතිනාමෙන්ති. **මෙධාවීති** ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො පන

පණ්ඩිතො කුලවංසාගතං සෙට්ඨං උත්තමං සත්තරතනධනං විය අප්පමාදං රක්ඛති, යථා හි උත්තමං ධනං නිස්සාය කාමගුණසම්පත්තිං පාපුණිස්සාම පුත්තදාරං පොසෙස්සාම පරලොකගමනමග්ගං සොධෙමාති ධනෙ ආනිසංසං පස්සන්තා තං රක්ඛන්ති, එවං පණ්ඩිතොපි අප්පමත්තො පඨමජ්ඣානාදීනි පටිලභිස්සාමි මග්ගඵලාදීනි පාපුණිස්සාමි තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා සම්පාදෙස්සාමීති අප්පමාදෙ ආනිසංසං පස්සන්තො ධනං සෙට්ඨංව අප්පමාදං රක්ඛතීති අත්ථො. **මා පමාදන්ති** තස්මා තුම්හෙ මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ, මා පමාදෙන කාලං වීතිනාමයිත්ථ. **කාමරතිසන්ථවන්ති** වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු රතිසඞ්ඛාතං තණ්හාසන්ථවම්පි මා අනුයුඤ්ජෙථ මා චින්තයිත්ථ[1] මා පටිලභිත්ථ. **අප්පමත්තො හීති** උපට්ඨිතසතිතාය හි අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පුග්ගලො විපුලං උළාරං නිබ්බාණසුඛං පාපුණාතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

බාලනක්ඛත්තඝුට්ඨවත්ථු චතුත්ථං.

---

2. 5.

"පමාදං අප්පමාදෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි, එකස්මිං හි දිවසෙ ථෙරො පිප්ඵලිගුහායං විහරන්තො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා පමත්තෙ ච අප්පමත්තෙ ච උදකපඨවිපබ්බතාදීසු චවනකෙ උප්පජ්ජනකෙ ච සත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො නිසීදි, සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නොව කෙන නු ඛො විහාරෙන අජ්ජ මම පුත්තො කස්සපො විහරතීති දිබ්බෙන චක්ඛුනා උපධාරෙන්තො සත්තානං චුතූපපාතං ඔලොකෙන්තො විහරතීති ඤත්වා සත්තානං චුතූපපාතං නාම බුද්ධඤාණෙනපි අපරිච්ඡින්නං මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා මාතාපිතරො අජානාපෙත්වා චවනකසත්තානං පරිච්ඡෙදං කාතුං න සක්කා තෙ ජානිතුං තව ච අවිසයො කස්සප අප්පමත්තකො තව විසයො සබ්බසො පන චවන්තෙ ච උප්පජ්ජන්තෙ ච ජානිතුං පස්සිතුං බුද්ධානමෙව විසයොති වත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසින්නො විය හුත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පමාදං අප්පමාදෙන යදා නුදති පණ්ඩිතො,
පඤ්ඤාපාසාදමාරුය්හ අසොකො සොකිනිම්පජං;
පබ්බතට්ඨොව භුම්මට්ඨෙ ධීරො බාලෙ අවෙක්ඛතී"ති.

තත්ථ **නුදතීති** යථා නාම පොක්ඛරණිං පවිසන්තං නවොදකං පුරාණොදකං සඞ්ඛොභෙත්වා තස්සොකාසං අදත්වා තං අත්තනො

1. ම. මාපටිලභථ.

මත්ථකමත්ථකෙන පලායන්තං නුදති නීහරති, එවමෙව පණ්ඩිතො අප්පමාදලක්ඛණං බ්‍රූහෙන්තො පමාදසෙසාකාසං අදත්වා යථා අප්පමාදවෙගෙන තං නුදති නීහරති, අථ සො පනුණ්ණපමාදො[1] අච්චුග්ගතට්ඨෙන පරිසුද්ධං දිබ්බචක්ඛුසඞ්ඛාතං පඤ්ඤාපාසාදං තස්ස අනුච්ඡවිකං පටිපදං පූරෙන්තො තාය පටිපදාය නිස්සෙණියා පාසාදං විය ආරුය්හ පහීනසොකසල්ලතාය **අසොකො**, අප්පහීනසොකසල්ලතාය **සොකිනිං පජං** සත්තකායං චවමානං ච උප්පජ්ජමානං ච දිබ්බචක්ඛුනා **අවෙක්ඛති** පස්සති. යථා කිං? **පබ්බතට්ඨොව භුම්මට්ඨෙ** පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො භූමියං ඨිතෙ උපරිපාසාදෙ වා පන ඨිතො පාසාදපරිවෙණෙ අකිච්ඡෙන අවෙක්ඛති, තථා සොපි ධීරො පණ්ඩිතො මහාඛීණාසවො අසමුච්ඡින්නවට්ටබීජෙ බාලෙ චවන්තෙ ච උප්පජ්ජන්තෙ ච අවෙක්ඛතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි සච්ඡිකරිංසූති.

මහාකස්සපත්ථෙර වත්ථු පඨමං.

---

2. 6.

"අප්පමත්තො පමත්තෙසූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ද්වෙ සහායකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤවිහාරං පවිසිංසු, තෙසු එකො කිර කාලස්සෙව දාරූනි ආහරිත්වා අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙත්වා දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං සල්ලපන්තො පඨමයාමං විසිබ්බමානො නිසීදති, එකො අප්පමත්තො සමණධම්මං කරොන්තො ඉතරං ඔවදති-ආවුසො මා එවං කරි පමත්තස්ස චත්තාරො අපායා සයනිඝරසදිසා[2] බුද්ධා නාම සාඨෙය්‍යෙන ආරාධෙතුං න සක්කාති, සො තස්ස වාදං න සුණාති, ඉතරො නායං වචනක්ඛමොති තං අපට්ඨපෙත්වා[3] අප්පමත්තො සමණධම්මමකාසි, අලසත්ථෙරොපි පඨමයාමෙ විසිබ්බෙත්වා ඉතරස්ස චඞ්කමිත්වා ගබ්භං පවිට්ඨකාලෙ පවිසිත්වා-මහාකුසීත නිපජ්ජිත්වා සයනත්ථාය අරඤ්ඤං පවිට්ඨොසි? කිං බුද්ධානං සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා උට්ඨාය සමණධම්මං කාතුං න වට්ටතීති? වත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිපජ්ජිත්වා සුපති, ඉතරොපි මජ්ඣිමයාමෙ විස්සමිත්වා පච්ඡිමයාමෙ පච්චුට්ඨාය සමණධම්මං කරොති, සො එවං අප්පමත්තො විහරන්තො න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, ඉතරො පමාදෙනෙව වීතිනාමෙසි, තෙ වුත්ථවස්සා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, සත්ථා තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා කච්චි අප්පමත්තා සමණධම්මං කරිත්ථ?, කච්චි වො පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තන්ති? පුච්ඡි, පමත්තො භික්ඛු ආහ-කුතො භන්තෙ එතස්ස අප්පමාදො, ගතකාලතො පට්ඨාය නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තො වීතිනාමෙසීති, ත්වං පන භික්ඛූති?, අහං භන්තෙ

---

1. ම පනුදපමාදො. 2. ඔ. සකඝරසදිසා. 3. ඉ. අවත්වා.

සාලසෙසව දාරූනි ආහරිත්වා අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙත්වා පඨමයාමං විසීවෙන්තො නිසීදිත්වා අනිද්දායන්තොව වීතිනාමෙසීති. අථ නං සත්ථා-ත්වං පමත්තො වීතිනාමෙත්වා අප්පමත්තොම්හීති වදසි, අප්පමත්තං පන පමත්තං කරෙසි ත්වං මම පුත්තස්ස සන්තිකෙ ජවච්ඡින්නො දුබ්බලස්සො විය, එස පන තව සන්තිකෙ සීඝජවස්සො වියාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අප්පමත්තො පමත්තෙසු සුත්තෙසු බහුජාගරො,
අබලස්සංව සීඝස්සො හිත්වා යාති සුමෙධසො"ති.

තත්ථ **අප්පමත්තොති** සතිවෙපුල්ලප්පත්තතාය අප්පමාදසම්පන්නො ඛීණාසවො. **පමත්තෙසූති** සතිවොස්සග්ගෙ ඨිතෙසු සත්තෙසු. **සුත්තෙසූති** සතිජාගරියාභාවෙන සබ්බිරියාපථෙසු නිද්දායන්තෙසු **බහුජාගරොති** මහන්තෙ සතිවෙපුල්ලෙ ජාගරියෙ ඨිතො. **අබලස්සං වාති** කුණ්ඨපාදං ඡින්නජවං දුබ්බලස්සං සීඝජවො සින්ධවාජානීයො විය. **සුමෙධසොති** උත්තමපඤ්ඤො, තථා රූපං පුග්ගලං ආගමෙනපි අධිගමෙනපි **හිත්වා යාති**. මන්දපඤ්ඤස්මිං හි එකං සුත්තං ගණ්හිතුං වායමන්තෙ යෙව සුමෙධසො එකං වග්ගං ගණ්හාති, එවං තාව ආගමෙන හිත්වා යාති, මන්දපඤ්ඤෙ පන රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදීනි කාතුං වායමන්තෙ යෙව කම්මට්ඨානං උග්ගහෙත්වා සජ්ඣායන්තොයෙව ච සුමෙධසො පුබ්බභාගෙපි පරෙන කතං රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානං පවිසිත්වා කම්මට්ඨානං සම්මසන්තො සබ්බකිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා නවලොකුත්තරධම්මෙ හත්ථගතෙ කරොති, එවං අධිගමෙනපි හිත්වා යාති වට්ටපදං ජහිත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා වට්ටතො නිස්සරන්තො යාති යෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පමත්තාප්පමත්තද්වෙසහායකභික්ඛූනං වත්ථු ඡට්ඨං.

---

2. 7.

"අප්පමාදෙන මඝවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං උපනිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තො සක්කං දෙවරාජානං ආරබ්භ කථෙසි. වෙසාලියං හි මහාලි නාම ලිච්ඡවි, සො තථාගතස්ස සක්කපඤ්හසුත්තන්තදෙසනං සුත්වා සම්මාසම්බුද්ධො සක්කස්ස සම්පත්තිං මහතිං කත්වා කථෙසි දිස්වා නු ඛො කථෙසි උදාහු අදිස්වා, ජානාති නු ඛො සක්කං උදාහු නොති පුච්ඡිස්සාමි නන්ති චින්තෙසි. අථ ඛො මහාලි ලිච්ඡවි යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි, එකමන්තං නිසින්නො ඛො මහාලි ලිච්ඡවි භගවන්තං එතදවොච-දිට්ඨො ඛො භන්තෙ භගවතා සක්කො දෙවානමින්දොති?, දිට්ඨො ඛො මෙ මහාලි සක්කො දෙවානමින්දොති,

සො හි නූන භන්තෙ සක්කපතිරූපකො භවිස්සති, දුද්දසො හි භන්තෙ සක්කො දෙවානමින්‍දොති. සක්කං චාහං මහාලි පජානාමි සක්කකරණෙ ච ධම්මෙ, යෙසං ධම්මානං සමාදින්නත්තා සක්කො සක්කත්තං අජ්ඣගා තෙ ච පජානාමි. සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො මඝො නාම මානවො අහොසි තස්මා මඝවාති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො පුරෙ පුරෙ දානං අදාසි තස්මා පුරින්‍දදොති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො සක්කච්චං දානං අදාසි තස්මා සක්කොති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො ආවසථං අදාසි තස්මා වාසවොති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො සහස්සම්පි අත්‍ථං මුහුත්තෙන චින්තෙති තස්මා සහස්සක්ඛොති වුච්චති, සක්කස්ස මහාලි දෙවානමින්‍දස්ස සුජා නාම අසුරකඤ්ඤා පජාපති තස්මා සුජම්පතීති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්‍දො දෙවානං තාවතිංසානං ඉස්සරියාධිපච්චං රජ්ජං කාරෙසි තස්මා දෙවානමින්‍දොති වුච්චති, සක්කස්ස මහාලි දෙවානමින්‍දස්ස පුබ්බෙ මනුස්සභූතස්ස සත්ත වතපදානි සමත්තානි සමාදින්නානි අහෙසුං යෙසං සමාදින්නත්තා සක්කො සක්කත්තං අජ්ඣගා, කතමානි සත්ත? යාවජීවං මාතාපෙත්තිභරො අස්සං, යාවජීවං කුලෙ ජෙට්ඨාපචායී අස්සං, යාවජීවං සණ්හවාචො අස්සං, යාවජීවං අපිසුණො අස්සං, යාවජීවං විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසෙය්‍යං මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො, යාවජීවං සච්චවාචො අස්සං, යාවජීවං අක්කොධනො අස්සං, සචෙපි මෙ කොධො උප්පජ්ජෙය්‍ය ඛිප්පමෙව නං පටිවිනෙය්‍යන්ති; සක්කස්ස මහාලි දෙවානමින්‍දස්ස පුබ්බෙ මනුස්සභූතස්ස ඉමානි සත්ත වතපදානි සමත්තානි සමාදින්නානි අහෙසුං යෙසං සමාදින්නත්තා සක්කො සක්කත්තං අජ්ඣගාති.

"මාතාපෙත්තිභරං ජන්තුං කුලෙජෙට්ඨාපචායිනං,
සණ්හං සඛිලසම්භාසං පෙසුණෙය්‍යප්පහායිනං.

මච්ඡෙරවිනයෙ යුත්තං සච්චං කොධාභිභුං නරං,
තං වෙ දෙවා තාවතිංසා ආහු සප්පුරිසො ඉතී"ති.

ඉදං මහාලි සක්කෙන මඝමානවකාලෙ කතකම්මන්ති වත්‍වා පුන තෙන කථං භන්තෙ මඝමානවො පටිපජ්ජීති තස්ස පටිපත්තිං විත්‍ථාරතො සොතුකාමෙන පුට්ඨො තෙන හි සුණාහීති වත්‍වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ මගධරට්ඨෙ මචලගාමෙ මඝො නාම මානවො ගාමකම්මකරණට්ඨානං ගන්‍ත්වා අත්තනො ඨිතට්ඨානං පාදෙන පංසුං වියූහිත්‍වා රමණීයං කත්‍වා අට්ඨාසි, අපරො තං බාහුනා පහරිත්‍වා තතො අපනෙත්‍වා සයං තත්‍ථ අට්ඨාසි, සො තස්ස අකුජ්ඣිත්‍වාව අඤ්ඤං

ඨානං රමණීයං කත්වා ඨිතො, තතොපි තං අඤ්ඤො බාහුනා පහරිත්වා අපනෙත්වා සයං තත්ථ අට්ඨාසි, සො තස්සාපි අකුජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං ඨානං රමණීයං කත්වා ඨිතො, ඉති තං ගෙහතො නික්ඛන්තා නික්ඛන්තා පුරිසා බාහුනා පහරිත්වා සොධිතසොධිතට්ඨානතො අපනෙසුං, සො සබ්බෙපි තෙ සුඛිතා ජාතා ඉමිනා කම්මෙන මය්හං සුඛදායකෙන පුඤ්ඤකම්මෙන භවිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා පුන දිවසෙ කුද්දාලං ආදාය ඛලමණ්ඩලමත්තං ඨානං රමණීයං අකාසි, සබ්බෙ ගන්ත්වා තත්ථෙව අට්ඨංසු, අථ නෙසං සීතසමයෙ අග්ගිං කත්වා අදාසි, තතො රමණීයං ඨානං නාම සබ්බෙසං පියං ඉතො පට්ඨාය මයා මග්ගං සමං කරොන්තෙන විචරිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා පාතොව නික්ඛමිත්වා මග්ගං සමං කරොන්තො ඡින්දිත්වා හරිතබ්බයුත්තකා රුක්ඛසාඛා හරන්තො විචරති, අථ නං අපරො දිස්වා ආහ-සම්ම කිං කරොසීති? මය්හං සග්ගගාමිනං මග්ගං සම්මාති, තෙනහි අහම්පි තෙ සහායො හොමීති, හොහි සම්ම සග්ගො නාම බහූනම්පි මනාපොති තතො පට්ඨාය ද්වෙ ජනා අහෙසුං, තෙ දිස්වා තථෙව පුච්ඡිත්වා ච සුත්වා ච අපරෙපි තෙසං සහායො ජාතො, එවං අපරෙපි අපරෙපීති සබ්බෙපි තෙත්තිංස ජනා ජාතා, තෙ සබ්බෙපි කුද්දාලාදිහත්ථා මග්ගං සමං කරොන්තා යොජන ද්වියොජනමත්තට්ඨානං ගච්ඡන්ති, තෙ දිස්වා ගාමභොජකො චින්තෙසි-ඉමෙ මනුස්සා අයොගෙ යුත්තා, සබ්බෙපිමෙ අරඤ්ඤතො මච්ඡමංසාදීනි වා ආහරෙය්‍යුං සුරං වා කත්වා පිවෙය්‍යුං අඤ්ඤං වා තාදිසං කම්මං කරෙය්‍යුං අහම්පි කිඤ්චි කිඤ්චි ලභෙය්‍යන්ති, අථ තෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි කිං කරොන්තා විචරථාති?, සග්ගමග්ගං සාමීති, ඝරාවාසං වසන්තෙහි නාම එවං කාතුං න වට්ටති අරඤ්ඤතො මච්ඡමංසාදීනි ආහරිතුං සුරං වා කත්වා පාතුං නානප්පකාරකෙ කම්මන්තෙ කාතුං වට්ටතීති, තෙ තස්ස වචනං පටික්ඛිපිංසුයෙව. පුනප්පුනං වුච්චමානාපි පටික්ඛිපිංසුයෙව, සො කුජ්ඣිත්වා නාසෙස්සාමි නෙති රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා චොරෙ තෙ දෙව වග්ගබන්ධනෙන විචරන්තෙ පස්සාමීති වත්වා ගච්ඡ තෙ ගහෙත්වා ආනෙහීති වුත්තෙ තථා කත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසි, රාජා අවීමංසිත්වාව හත්ථිනා මද්දාපෙථාති ආණාපෙසි, මඝො සෙසානං ඔවාදමදාසි-සම්මා ඨපෙත්වා මෙත්තං අඤ්ඤො අම්හාකං අවස්සයො නත්ථි, තුම්හෙ කත්ථචි කොපං අකත්වා රඤ්ඤෙ ගාමභොජකෙ මද්දන හත්ථිම්හි අත්තනි ච මෙත්තෙන සමචිත්තා හොථාති, තෙ තථා කරිංසු, අථ නෙසං මෙත්තානුභාවෙන හත්ථී උපසඞ්කමිතුං න විසහි, රාජා තමත්ථං සුත්වා බහූ දිස්වා මද්දිතුං න විසහිස්සති ගච්ඡථ කටසාරකෙන පටිච්ඡාදෙත්වා මද්දාපෙථාති ආහ, තෙ කටසාරකෙන පටිච්ඡාදෙත්වා මද්දිතුං පෙසියමානො හත්ථී දූරතොව පටික්කමි. රාජා තං පවත්තිං සුත්වා කාරණෙනෙත්ථ භවිතබ්බන්ති තෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි-තාතා මං නිස්සාය තුම්හෙ කිං න ලභථාති? කිමෙතං දෙවාති?, තුම්හෙ කිර වග්ගබන්ධනෙන චොරා හුත්වා අරඤ්ඤෙ විචරථාති?, කො එවමාහ දෙවාති? ගාමභොජකො තාතාති, න මයං දෙව චොරා මයං

පන අත්තනො සග්ගමග්ගං සොධෙන්තා ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොම, ගාමභොජකො අම්හෙ අකුසලකිරියාය නියොජෙත්වා අත්තනො වචනං අකරොන්තෙ නාසෙතුකාමො කුජ්ඣිත්වා එවමාහාති, තාතා අයං තිරච්ඡානො තුම්හාකං ගුණෙ ජානාති, අහං මනුස්සභූතො ජානිතුං නාසක්ඛිං ඛමථ මෙති, එවඤ්ච පන වත්වා සපුත්තදාරකං ගාමභොජකං තෙසං දාසං හත්ථිං ආරොහණීයං තං ච ගාමං යථාසුඛං පරිභොගං කත්වා අදාසි, තෙ ඉධෙව නො කතපුඤ්ඤස්සානිසංසො දිට්ඨොති භියේ‍යාසොමත්තාය පසන්නමානසා හුත්වා තං හත්ථිං වාරෙන වාරෙන ආරුය්හ ගච්ඡන්තා මන්තයිංසු-ඉදානි අම්හෙහි අතිරෙකතරං පුඤ්ඤං කාතබ්බං කිං කරොමාති, චාතුම්මහාපථෙ ථාවරං කත්වා මහාජනස්ස විස්සමනසාලං කරිස්සාමාති, තෙ වඩ්ඪකිං පක්කොසාපෙත්වා සාලං පට්ඨපෙසුං, මාතුගාමෙසු පන විගතච්ඡන්දතාය තස්සා සාලාය මාතුගාමානං පත්තිං නාදංසු, මඝස්ස පන ගෙහෙ නන්දා චිත්තා සුධම්මා සුජාතායි ච චතස්සො ඉත්ථියො හොන්ති, තාසු සුධම්මා වඩ්ඪකිනා සද්ධිං එකතො හුත්වා භාතික ඉමිස්සා සාලාය මං ජෙට්ඨිකං කරොහීති වත්වා ලඤ්ජං අදාසි, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා පඨමමෙව කණ්ණිකාරුක්ඛං සුක්ඛාපෙත්වා තච්ඡිත්වා විජ්ඣිත්වා කණ්ණිකං නිට්ඨපෙත්වා සුධම්මා නාම අයං සාලාති අක්ඛරානි ඡින්දිත්වා වත්ථෙන පලිවෙඨෙත්වා ඨපෙසි, අථ සාලං නිට්ඨපෙත්වා කණ්ණිකාරොපණදිවසෙ අය්‍යො අය්‍යො එකං න සරිම්හාති ආහ, කිං නාම හොති? කණ්ණිකන්ති, ආහරිස්සාමාති, ඉදානි ඡි න්නරුක්ඛෙන කාතුං න සක්කා පුබ්බෙයෙව හි ඡින්දිත්වා ඨපිතකණ්ණිකා ලද්ධුං වට්ටතීති, ඉදානි කිං කාතබ්බන්ති? සචෙ කස්සචි ගෙහෙ නිට්ඨාපෙත්වා ඨපිතා වික්කායිකකණ්ණිකා අත්ථි සා පරියෙසිතබ්බාති, තෙ පරියෙසන්තා සුධම්මාය ගෙහෙ දිස්වා සහස්සං දත්වා මූලෙන න ලභිංසු, සචෙ මං සාලාය පත්තිකං කරොථ දස්සාමීති වුත්තෙ න පන මයං මාතුගාමානං පත්තිං දදමාති ආහංසු, අථ නෙ වඩ්ඪකී ආහ-අය්‍යා තුම්හෙ කිං කරොථ ඨපෙත්වා බ්‍රහ්මලොකං අඤ්ඤං මාතුගාමරහිතට්ඨානං නාම නත්ථි, ගණ්හථ කණ්ණිකං, එවං සන්තෙ අම්හාකං කම්මං නිට්ඨං ගමිස්සතීති, තෙ සාධූති කණ්ණිකං ගහෙත්වා සාලං නිට්ඨපෙත්වා තිධා විභජිංසු-එකස්මිං කොට්ඨාසෙ ඉස්සරානං වසනට්ඨානං කරිංසු, එකස්මිං දුග්ගතානං, එකස්මිං ගිලානානං, තෙත්තිංස ජනා තෙත්තිංස ඵලකානි පඤ්ඤපෙත්වා හත්ථිස්ස සඤ්ඤං අදංසු-ආගන්තුකො ආගන්ත්වා යස්ස අත්ථතඵලකෙ නිසීදති තං ගහෙත්වා ඵලකසාමිකස්සෙව ගෙහෙ පතිට්ඨාපෙහි තස්ස පාදපරිකම්මං පිට්ඨිපරිකම්මං ඛාදනීයං භොජනීයං සයනානි සබ්බානි ඵලකසාමිකස්සෙව භාරො භවිස්සතීති, හත්ථී ආගතාගතං ගහෙත්වා ඵලකසාමිකස්ස ඝරං නෙති, සො තස්ස තං දිවසං කත්තබ්බං කරොති, මඝො සාලාය අවිදූරෙ කොවිළාරරුක්ඛං රොපෙත්වා තස්ස මූලෙ පාසාණඵලකං අත්ථරි, සාලං පවිට්ඨා පවිට්ඨා කණ්ණිකං ඔලොකෙත්වා අක්ඛරානි වාචෙත්වා සුධම්මා නාමෙසා සාලාති වදන්ති, තෙත්තිංසජනානං නාමං න පඤ්ඤායති.

නන්දා චින්තෙසි-ඉමෙ සාලං කරොන්තා අහෙම හි අපත්තිකා කරිංසු, සුධම්මා පන අත්තනො ව්‍යත්තතාය පත්තිකා ජාතා මයාපි කිඤ්චි කාතුං වට්ටති කින්නුඛො කරිස්සාමීති, අථස්සා එතදහොසි සාලං ආගතානං පන පානීයඤ්ච නහානොදකඤ්ච ලද්ධුං වට්ටති පොක්ඛරණිං ඛණාපෙස්සාමීති, සා පොක්ඛරණිං කාරෙසි, චිත්තා චින්තෙසි-සුධම්මාය කණ්ණිකා දින්නා නන්දාය පොක්ඛරණී කාරිතා මයාපි කිඤ්චි කාතුං වට්ටති කින්නුඛො කරිස්සාමීති, අථස්සා එතදහොසි-සාලං ආගතෙහි පානීයං පිවිත්වා නහාත්වා ගමනකාලෙ මාලං පිළන්ධිත්වා ගන්තුං වට්ටති පුප්ඵාරාමං කාරෙස්සාමීති, සා රමණීයං පුප්ඵාරාමං කාරෙසි, යෙභුයෙන තස්මිං ආරාමෙ අසුකො නාම පුප්ඵූපග ඵලූපග රුක්ඛො නත්ථීති නාහොසි. සුජාතා පන අහං මඝස්ස මාතුලධීතා චෙව පාදපරිචාරිකා ච, එතෙන කතකම්මං මය්හමෙව මයා කතං එතස්සෙවාති චින්තෙත්වා කිඤ්චි අකත්වා අත්තභාවමෙව මණ්ඩයමානා වීතිනාමෙසි, මඝොපි මාතුපට්ඨානං පිතුපට්ඨානං කුලෙ ජෙට්ඨාපචායනකම්මං සච්චවාචං අඵරුසවාචං අපිසුණවාචං මච්ඡෙරවිනයං අක්කොධනන්ති ඉමානි සත්ත වතපදානි පූරෙත්වා.

“මාතාපෙත්තිභරං ජන්තුං කුලෙජෙට්ඨාපචායිනං,
සණ්හං සඛිලසම්භාසං පෙසුණෙය්‍යප්පහායිනං.

මච්ඡෙරවිනයෙ යුත්තං සච්චං කොධාභිභුං නරං,
තං වෙ දෙවා තාවතිංසා ආහු සප්පුරිසො ඉතී”ති

එවං පාසංසියභාවං ආපජ්ජිත්වා ජීවිතපරියොසානෙ තාවතිංසභවනෙ සක්කො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති, තෙපිස්ස සහායා තත්ථෙව නිබ්බත්තිංසු, වඩ්ඪකී විස්සකම්මදෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, තදා තාවතිංසභවනෙ අසුරා වසන්ති, තෙ අභිනවා දෙවපුත්තා නිබ්බත්තාති දිබ්බපානං සජ්ජයිංසු, සක්කො අත්තනො පරිසාය කස්සචි අපිවනත්ථාය සඤ්ඤං අදාසි, අසුරා පිවිත්වා මජ්ජිංසු, සක්කො කිංමෙ ඉමෙහි සාධාරණෙන රජ්ජෙනාති පරිසාය සඤ්ඤං දත්වා තෙ පාදෙසු ගාහාපෙත්වා මහාසමුද්දෙ ඛිපාපෙසි, තෙ අවංසිරා සමුද්දෙ පතිංසු, අථ නෙසං පුඤ්ඤානුභාවෙන සිනෙරුනො හෙට්ඨිමතලෙ අසුරවිමානං නාම නිබ්බත්ති, චිත්තපාටලි නාම නිබ්බත්ති, දෙවාසුරසඞ්ගාමෙ පන අසුරෙසු පරාජිතෙසු දසයොජනසහස්සං තාවතිංසදෙවනගරං නාම නිබ්බත්ති, තස්ස පාචීනපච්ඡිමද්වාරානං අන්තරා දසයොජනසහස්සං හොති, තථා දක්ඛිණුත්තරද්වාරානං, තං ඛො පන නගරං ද්වාරසහස්සයුත්තං අහොසි ආරාමපොක්ඛරණිපටිමණ්ඩිතං, තස්ස මජ්ඣෙ සාලාය නිස්සන්දෙන තියොජනසතුබ්බෙධෙහි ධජෙහි පටිමණ්ඩිතො සත්තයොජනසතුබ්බෙධො වෙජයන්තො නාම පාසාදො උග්ගඤ්ඡි, සුවණ්ණයට්ඨීසු මණිධජා අහෙසුං, මණියට්ඨීසු සුවණ්ණධජා, පවාලයට්ඨීසු මුත්තාධජා, මුත්තායට්ඨීසු පවාලධජා, සත්තරතනමයාසු

යට්ඨීසු සත්තරතනධජා, ඉති සාලාය නිස්සන්දෙන යොජනසහස්සුබ්බෙධො පාසාදො සත්තරතනමයො ව හුත්වා නිබ්බත්ති, කොවිළාරරුක්ඛස්ස නිස්සන්දෙන සමන්තා යොජනසතපරිමණ්ඩලො පාරිච්ඡත්තකො නිබ්බත්ති, පාසාණඵලකස්ස නිස්සන්දෙන පාරිච්ඡත්තකමූලෙ දීඝතො සට්ඨියොජනා පුථුලතො පණ්ණාසයොජනා බහලතො පඤ්චදසයොජනා ජයසුමනාලත්තකපාටලවණ්ණා පණ්ඩුකම්බලසිලා නිබ්බත්ති යත්ථ නිසින්නකාලෙ උපඩ්ඪකායො පවිසති උට්ඨිතකාලෙ ඌනං පරිපූරති, හත්ථි එරාවණො නාම දෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, දෙවලොකස්මිං හි තිරච්ඡානගතා න හොන්ති, තස්මා සො උය්‍යානකීළාය නික්ඛමනකාලෙ අත්තභාවං විජහිත්වා දියඩ්ඪයොජනසතිකො එරාවණො නාම හත්ථි හොති, සො තෙත්තිංසජනානං තෙත්තිංසකුම්භෙ මාපෙති ආවට්ටෙන තිගාවුතඅඩ්ඪයොජනප්පමාණෙ, සබ්බෙසං මජ්ඣෙ සක්කස්ස අත්ථාය සුදස්සනං නාම තිංසයොජනිකං කුම්භං මාපෙති, තස්ස උපරි ද්වාදසයොජනිකො රතනමණ්ඩපො හොති, තත්ථ අන්තරන්තරා සත්තරතනමයා යොජනුබ්බෙධා ධජා උට්ඨහන්ති, පරියන්තෙ කිඞ්කිණිකජාලා ඔලම්බන්ති යස්සා මන්දවාතෙරිතාය පඤ්චඞ්ගිකතුරියසද්දසම්මිස්සො දිබ්බසඞ්ගීතසද්දො විය රවො නිච්ඡරති, මණ්ඩපමජ්ඣෙ සක්කස්ස යොජනිකො මණිපල්ලඞ්කො පඤ්ඤත්තො හොති, තත්ථ සක්කො නිසීදති, තෙත්තිංසකුම්භානං එකෙකස්මිං කුම්භෙ සත්ත සත්ත දන්තෙ මාපෙති, තෙසු එකෙකො පණ්ණාසයොජනායාමො, එකෙකස්මිං චෙත්ථ දන්තෙ සත්ත සත්ත පොක්ඛරණියො හොන්ති, එකෙකාය පොක්ඛරණියා සත්ත සත්ත පදුමිනීගච්ඡානි, එකෙකස්මිං ගච්ඡෙ සත්තසත්ත පුප්ඵානි හොන්ති, එකෙකස්ස පුප්ඵස්ස සත්ත සත්ත පත්තානි, එකෙකස්මිං පත්තෙ සත්ත සත්ත දෙවධීතරො නච්චන්ති, එවං සමන්තා පණ්ණාසයොජනෙ ඨානෙ හත්ථිදන්තෙසු යෙව නච්චසමජ්ජං හොති, එවං මහන්තං යසං අනුභවන්තො සක්කො දෙවරාජා විචරති. සුධම්මාපි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති, තස්සා සුධම්මා නාම නවයොජනසතිකා දෙවසභා නිබ්බත්ති, තතො රමණීයතරං කිර අඤ්ඤං ඨානං නාම නත්ථි, මාසස්ස අට්ඨදිවසෙ ධම්මසවණං තත්ථෙව හොති, යාවජ්ජතනා රමණීයං ඨානං දිස්වා සුධම්මා දෙවසභා වියාති වදන්ති. නන්දාපි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති, තස්සා පඤ්චයොජනසතිකා නන්දා නාම පොක්ඛරණී නිබ්බත්ති. චිත්තාපි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති, තස්සාපි පඤ්චයොජනසතිකං චිත්තලතාවනං නාම නිබ්බත්ති යත්ථ උප්පන්නපුබ්බනිමිත්තෙ දෙවපුත්තෙ නෙත්වා මොහයමානා චරන්ති. සුජාතා පන කාලං කත්වා එකිස්සා ගිරිකන්දරාය බකසකුණිකා හුත්වා නිබ්බත්ති, සක්කො අත්තනො පරිචාරිකා ඔලොකෙන්තො සුධම්මා ඉධෙව නිබ්බත්තා, තථා නන්දා ච චිත්තා ච, සුජාතා නුඛො කුහිං නිබ්බත්තාති චින්තෙන්තො තං තත්ථ නිබ්බත්තං දිස්වා බාලා කිඤ්චි පුඤ්ඤං අකත්වා තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තා,

ඉදානි පන පුඤ්ඤං කාරෙත්වා ඉධානෙතුං වට්ටතීති අත්තභාවං විජ
හිත්වා අඤ්ඤාතකවෙසෙන තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා කිං කරොන්ති
ඉධ විචරසීති පුච්ඡි, කො පන ත්වං සාමීති? අහං තෙ සාමිකො මඝොති,
කුහිං නිබ්බත්තොසි සාමීති?, අහං තාවතිංසදෙවලොකෙ නිබ්බත්තො,
තව සහායිකානං පන නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාසීති?, න ජානාමි සාමීති,
තාපි මමෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්තා, පස්සසි තෙ සහායිකාති, කථාහං
තත්ථ ගමිස්සාමීති, සක්කො අහං නෙස්සාමීති වත්වා තං හත්ථතලෙ
කත්වා දෙවලොකං නෙත්වා නන්දාය පොක්ඛරණියා විස්සජ්ජෙත්වා ඉත
රාසං තිණ්ණං ආරොචෙසි–තුම්හාකං සහායිකං සුජාතං පස්සිස්සථාති,
කුහිං සා දෙවාති? නන්දාය පොක්ඛරණියා තීරෙති, තා තිස්සොපි ගන්ත්වා
අහො අය්යාය එවරූපං අත්තභාවමණ්ඩනස්ස ඵලං, ඉදානිස්සා තුණ්ඩං
පස්සථ පාදෙ පස්සථ ජඞ්ඝා පස්සථ සොභති එතිස්සා අත්තභාවොති
කෙළිං කත්වා පක්කමිංසු, පුන සක්කො තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා දිට්ඨා
තෙ සහායිකාති වත්වා දිට්ඨා මං උප්පණ්ඩෙත්වා ගතා තත්ථෙව මං
නෙහීති වුත්තෙ තං තත්ථෙව නෙත්වා උදකෙ විස්සජ්ජෙත්වා දිට්ඨා තෙ
තාසං සම්පත්තීති පුච්ඡි, දිට්ඨා දෙවාති, තයාපි තත්ථ නිබ්බත්තනූපායං
කාතුං වට්ටතීති, කිං කරොමි දෙවාති? මයා දින්නං ඔවාදං රක්ඛිස්සසීති,
රක්ඛිස්සාමි දෙවාති, අථස්සා පඤ්චසීලානි දත්වා අප්පමත්තා රක්ඛාහීති
වත්වා පක්කාමි. සා තතො පට්ඨාය සයංමතමච්ඡකෙ යෙව පරියෙ
සිත්වා ඛාදති, සක්කො කතිපාහච්චයෙන තස්සා වීමංසනත්ථාය ගන්ත්වා
වාලුකාපිට්ඨෙ මතමච්ඡකො විය හුත්වා නිපජ්ජි, සා දිස්වා මතමච්ඡ
කොති සඤ්ඤාය අග්ගහෙසි, මච්ඡො ගිලනකාලෙ නඞ්ගුට්ඨං චාලෙසි,
සා ජීවමච්ඡකොති උදකෙ විස්සජ්ජෙසි, සො ථොකං වීතිනාමෙත්වා
පුන තස්සා පුරතො උත්තානො හුත්වා නිපජ්ජි, පුන සා මතකොති
සඤ්ඤාය ගහෙත්වා ගිලනකාලෙ අග්ගනඞ්ගුට්ඨං චාලෙසි, තං දිස්වා
ජීවමච්ඡොති විස්සජ්ජෙසි, එවං තික්ඛත්තුං වීමංසිත්වා සාධුකං සීලං
රක්ඛතීති අත්තානං ජානාපෙත්වා අහං තව වීමංසනත්ථාය ආගතො,
සාධුකං සීලං රක්ඛසි, එවං රක්ඛමානා න චිරස්සෙව මම සන්තිකෙ
නිබ්බත්තිස්සසි අප්පමත්තා හොහීති වත්වා පක්කාමි; සා තතො පට්ඨාය
සයංමතමච්ඡං ලභති වා න වා අලභමානා කතිපාහච්චයෙනෙව
සුස්සිත්වා කාලං කත්වා තස්ස සීලස්ස ඵලෙන බාරාණසියං කුම්භ
කාරස්ස ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති, අථස්සා පණ්ණරසසොළසවස්සකාලෙ
සක්කො කුහිං නු ඛො සා නිබ්බත්තාති ආවජ්ජෙන්තො දිස්වා ඉදානි
මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති එළාලුකවණ්ණෙන පඤ්ඤායමානෙහි
සත්තහි රතනෙහි රථං පූරෙත්වා තං පාජෙන්තො බාරාණසිං පවිසිත්වා
එළාලුකානි ගණ්හථාති උග්ඝොසෙන්තො වීථිං පටිපජ්ජි, මුග්ගමාසා
දීනි ගහෙත්වා ආගතෙ පන මූලෙන න දෙමීති වත්වා කථං දෙසීති
වුත්තෙ සීලරක්ඛිකාය ඉත්ථියා දම්මීති ආහ, සීලං නාම සාමි කීදිසං?
කිං කාළං උදාහු නීලාදිවණ්ණන්ති?, තුම්හෙ සීලං කීදිසන්තිපි න ජානාථ
කිමෙව තං රක්ඛිස්සථ සීලරක්ඛිකාය පන දස්සාමීති, සාමි එසා කුම්භ

කාරස්ස ධීතා සීලං රක්ඛාමීති විචරති එතිස්සා දෙහීති, සාපි තං
තෙන හි මය්හං දෙහි සාමීති ආහ, කාසි ත්වන්ති?, අහං අවිජහිතපඤ්ච
සීලාති, තුය්හමෙවෙතානි මයා ආනීතානීති යානකං පාජෙන්තො තස්සා
ඝරං ගන්ත්වා අඤ්ඤෙහි අසංහාරියං කත්වා එලාලුකවණ්ණෙන දෙව
දත්තියං ධනං දත්වා අත්තානං ජානාපෙත්වා ඉදං තෙ ජීවිතවුත්තියා
ධනං පඤ්චසීලානි අඛණ්ඩානි කත්වා රක්ඛාහීති වත්වා පක්කාමි, සාපි
තතො චවිත්වා අසුරභවනෙ අසුරජෙට්ඨකස්ස ධීතා හුත්වා සක්කස්ස
වෙරියඝරෙ නිබ්බත්ති, ද්වීසු පන අත්තභාවෙසු සීලස්ස රක්ඛිතත්තා
අභිරූපා අහොසි සුවණ්ණවණ්ණා අසාධාරණාය රූපසිරියා සමන්නා
ගතා, වෙපචිත්ති අසුරින්දො ආගතාගතානං අසුරානං තුම්හෙ මම ධීතු
අනුච්ඡවිකා න හොථාති තං කස්සචි අදත්වා මම ධීතා අත්තනාව
අත්තනො අනුච්ඡවිකං සාමිකං වාරෙස්සතීති අසුරබලං සන්නිපාතා
පෙත්වා තුය්හං අනුච්ඡවිකං සාමිකං ගණ්හාති තස්සා හත්ථෙ පුප්ඵදාමං
අදාසි, තස්මිං ඛණෙ සක්කො තස්සා නිබ්බත්තට්ඨානං ඔලොකෙන්තො
තං පවත්තිං ඤත්වා ඉදානි මයා ගන්ත්වා තං ආනෙතුං වට්ටතීති මහල්ලක
අසුරවණ්ණං නිම්මිනිත්වා ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ අට්ඨාසි, සා ඉතො
චිතො ච ඔලොකෙන්තී පුබ්බසන්නිවාසවසෙන උප්පන්නෙන පෙමෙන
මහොඝෙනෙව අජ්ඣොත්ථටහදයා හුත්වා එසො මෙ සාමිකොති තස්ස
උපරි පුප්ඵදාමං ඛිපි, අසුරා අම්හාකං රාජා එත්තකං කාලං ධීතු අනුච්ඡ
විකං අලභිත්වා ඉදානි ලභි අයමෙවස්ස ධීතු පිතාමහතො මහල්ලකො
අනුච්ඡවිකොති ලජ්ජායමානා අපක්කමිංසු, සක්කොපි තං හත්ථෙ
ගහෙත්වා සක්කොහමස්මීති නදිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි, අසුරා වඤ්චි
තම්හා ජරසක්කෙනාති තං අනුබන්ධිංසු, මාතලි සඞ්ගාහකො වෙජ
යන්තරථං ආහරිත්වා අන්තරාමග්ගෙ අට්ඨාසි, සක්කො තං තත්ථ
ආරොපෙත්වා දෙවනගරාභිමුඛො පායාසි, අථස්ස සිම්බලිවනං සම්පත්ත
කාලෙ රථසද්දං සුත්වා භීතා ගරුළපොතකා විරවිංසු, තෙසං සද්දං
සුත්වා සක්කො මාතලිං පුච්ඡි-කෙ එතෙ විරවන්තීති?, ගරුළපොතකා
දෙවාති, කිං කාරණාති?, රථසද්දං සුත්වා මරණභයෙනාති, මං එකං
නිස්සාය එත්තකො ජනො රථවෙගෙන චුණ්ණිතො මා නස්සි නිවත්තෙහි
රථන්ති සො සින්ධවසහස්සස්ස දණ්ඩකසඤ්ඤං දත්වා රථං නිවත්තෙසි,
තං දිස්වා අසුරා ජරසක්කො අසුරපුරතො පට්ඨාය පලායන්තො
ඉදානි රථං නිවත්තෙසි, අද්ධා තෙන උපත්ථම්භො ලද්ධො භවිස්සතීති
නිවත්තිත්වා ආගතමග්ගෙනෙව අසුරපුරං පවිසිත්වා පුන සීසං න උක්ඛි
පිංසු, සක්කොපි සුජං අසුරකඤ්ඤං දෙවනගරං නෙත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යානං
අච්ඡරාකොටීනං ජෙට්ඨිකට්ඨානෙ ඨපෙසි, සා සක්කං වරං යාචි-
මහාරාජ මම ඉමස්මිං දෙවලොකෙ මාතාපිතරො වා භාතුභගිනියො[1]
වා නත්ථි යත්ථ යත්ථ ගච්ඡසි තත්ථ තත්ථ මං ගහෙත්වාව ගච්ඡෙය්‍යාසීති,
සො සාධූති තස්සා පටිඤ්ඤං අදාසි, තතො පට්ඨාය චිත්තපාටලියා

1. ම. සී. I. භාතිකභගිනියො.

පුප්ඵිතාය අම්හාකං දිබ්බපාරිච්ඡත්තකස්ස පුප්ඵනකාලොති අසුරා යුද්ධත්ථාය සක්කං අභියන්ති,[1] සක්කො හෙට්ඨාසමුද්දෙ නාගානං ආරක්ඛං අදාසි, තතො සුපණ්ණානං කුම්භණ්ඩානං යක්ඛානං තතො චතුන්නං මහාරාජානං සබ්බුපරි පන දෙවනගරද්වාරෙසු වජිරහත්ථා ඉන්දපටිමා ඨපෙසි, අසුරා නාගාදයො ජිනිත්වා ආගතාපි ඉන්දපටිමා දිස්වා සක්කො නික්ඛන්තොති පලායන්ති, එවං මහාලි මඝො මාණවො අප්පමාදපටිපදං පටිපජ්ජි, එවං අප්පමත්තො පනෙස එවරූපං ඉස්සරියං පත්වා ද්වීසු දෙවලොකෙසු රජ්ජං කාරෙසි, අප්පමාදො නාමෙස බුද්ධාදීහි පසත්ථො, අප්පමාදං හි නිස්සාය සබ්බෙසම්පි ලොකියලොකුත්තරානං විසෙසානං අධිගමො හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"අප්පමාදෙන මඝවා දෙවානං සෙට්ඨතං ගතො,
අප්පමාදං පසංසන්ති පමාදො ගරහිතො සදා"ති.

තත්ථ **අප්පමාදෙනාති** මචලගාමෙ භූමිපදෙසසොධනං ආදිං කත්වා කතෙන අප්පමාදෙන. **මඝවාති** ඉදානි මඝවාති පඤ්ඤාතො මඝමාණවො ද්වින්නං දෙවලොකානං රාජභාවෙන දෙවානං සෙට්ඨතං ගතො. **පසංසන්තීති** බුද්ධාදයො පණ්ඩිතා අප්පමාදමෙව ථොමෙන්ති වණ්ණයන්ති, කිං කාරණා? සබ්බෙසං ලොකියලොකුත්තරානං විසෙසානං පටිලාභකාරණත්තා. **පමාදො ගරහිතො සදාති** පමාදො පන තෙහි අරියෙහි නිච්චං ගරහිතො නින්දිතො, කිං කාරණා? සබ්බවිපත්තීනං මූලභාවතො, මනුස්සදොභග්ගං වා හි අපායුප්පත්ති වා සබ්බා පමාදමූලිකා යෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ මහාලි ලිච්ඡවි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි බහූ සොතාපන්නාදයො ජාතාති.

මහාලිපඤ්හවත්ථු සත්තමං.

2, 8

"අප්පමාදරතො භික්ඛූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි, සො කිර සත්ථු සන්තිකෙ යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො අරහත්තං පත්තුං නාසක්ඛි, සො විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙස්සාමීති තතො නික්ඛමිත්වා සත්ථු සන්තිකං ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මහන්තං දවග්ගිං උට්ඨිතං දිස්වා වෙගෙන එකං මුණ්ඩපබ්බතං අභිරුය්හ නිසින්නො අරඤ්ඤං ඩය්හමානං අග්ගිං දිස්වා ආරම්මණං ගණ්හි, යථා අයං අග්ගි මහන්තානි ච ඛුද්දකානි ච උපාදානානි ඩහන්තො ගච්ඡති, එවං අරියමග්ගඤාණග්ගිනාපි මහන්තානි ඛුද්දකානි ච සංයොජනානි ඩහන්තෙන ගන්තබ්බං භවිස්සතීති,

1. ම. සඞ්ගාමං නිරුන්ධන්ති.

සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා එවමෙතං භික්ඛු මහන්තානි ඛුද්දකානිපි උපාදානානි විය ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ උප්පජ්ජමානානි අණුංථූලානි සංයොජනානි, තානි ඤාණග්ගිනා ඣාපෙත්වා අභබ්බුප්පත්තිකානි කාතුං වට්ටතීති වත්වා ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා තස්ස භික්ඛුනො අභිමුඛෙ නිසින්නො විය පඤ්ඤායමානො ඉමං ඔභාසගාථමාහ:-

“අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා,
සංයොජනං අණුං ථූලං ඩහං අග්ගීව ගච්ඡතී”ති.

තත්ථ **අප්පමාදරතොති** අප්පමාදෙ රතො අභිරතො, අප්පමාදෙන වීතිනාමෙන්තොති අත්ථො. **පමාදෙ භයදස්සි වාති** නිරයුපපත්ති ආදිකං පමාදෙ භයං පස්සන්තො තාසං වා උප්පත්තීනං මූලත්තා පමාදං භයතො පස්සන්තො. **සංයොජනන්ති** වට්ටදුක්ඛෙන සද්ධිං යොජනං බන්ධනං පජනං වට්ටෙ ඔසීදපනසමත්ථං දසවිධං සංයොජනං. **අණුං ථූලන්ති** මහන්තං ච ඛුද්දකං ච. **ඩහං අග්ගීව ගච්ඡතීති** යථා අයං අග්ගි තං මහන්තඤ්ච ඛුද්දකඤ්ච උපාදානං ඩහන්තො ගච්ඡති, එවමෙව සො අප්පමාදරතො භික්ඛු අප්පමාදධිගතෙන ඤාණග්ගිනා එතං සංයොජනං ඩහන්තො අභබ්බුප්පත්තිකං කරොන්තො ගච්ඡතීති.

ගාථාපරියොසානෙ සො භික්ඛු යථානිසින්නොව සබ්බසඤ්ඤොජනානි ඣාපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං ථොමෙත්වා වණ්ණෙත්වා වන්දමානොව පක්කාමීති.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

2, 9

“අප්පමාදරතො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිගමතිස්සත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි, එකස්මිං හි සාවත්ථිතො අවිදූරෙ නිගමගාමෙ ජාතසංවඩ්ඪො එකො කුලපුත්තො සත්ථු සාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො නිගමතිස්සත්ථෙරො නාම අප්පිච්ඡො සන්තුට්ඨො පවිවිත්තො ආරද්ධවිරියොති පඤ්ඤායි, සො නිබද්ධං ඤාතිගාමෙයෙව පිණ්ඩාය චරති, අනාථපිණ්ඩිකාදීසු මහාදානානි කරොන්තෙසු පසෙනදිකොසලෙ අසදිසදානං කරොන්තෙපි සාවත්ථියං නාගච්ඡති, භික්ඛු අයං නිගමතිස්සත්ථෙරො උට්ඨාය සමුට්ඨාය ඤාතිසංසට්ඨො විහරති, අනාථපිණ්ඩිකාදීසු මහාදානානි කරොන්තෙසු පසෙනදිකොසලෙ අසදිසදානං කරොන්තෙපි නෙව ආගච්ඡතීති කථං සමුට්ඨාපෙත්වා සත්ථු ආරොචයිංසු, සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං කරොසීති පුච්ඡිත්වා නත්ථි භන්තෙ මය්හං ඤාතිසංසග්ගො අහං එතෙ මනුස්සෙ නිස්සාය අජ්ඣො

හරණීයමත්තං ආහාරං ලභාමි ලූඛෙ වා පණීතෙ වා යාපනමත්තෙන ලද්ධෙ පුත්ත කිං ආහාරපරියෙසනෙනාති න ගච්ඡාමි, ඤාතීහි පන මෙ සංසග්ගො නාම නත්ථි භන්තෙති වුත්තෙ සත්ථා පකතියාපි තස්ස අජ්ඣාසයං විජානන්තො සාධු සාධු භික්ඛූති තස්ස සාධුකාරං දත්වා අනච්ඡරියං ඛො පනෙතං භික්ඛු යං ත්වං මාදිසං ආචරියං ලභිත්වා අප්පිච්ඡො අහොසි, අයං හි අප්පිච්ඡතා නාම මම තන්ති මම පවෙණීති වත්වා භික්ඛූහි යාචිතො අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ හිමවන්තෙ ගඞ්ගාතීරෙ එකස්මිං උදුම්බරවනෙ අනෙකසහස්සා සුවා වසිංසු, තත්ථෙකො සුවරාජා අත්තනො නිවාසරුක්ඛස්ස ඵලෙසු ඛීණෙසු යං යදෙව අවසිට්ඨං හොති අඞ්කුරො වා පත්තං වා තචං වා තං ඛාදිත්වා ගඞ්ගායං පානීයං පිවිත්වා පරමප්පිච්ඡසන්තුට්ඨො හුත්වා අඤ්ඤත්ථ න ගච්ඡති, තස්ස අප්පිච්ඡසන්තුට්ඨභාවගුණෙන සක්කස්ස භවනං කම්පි, සක්කො ආවජ්ජමානො තං දිස්වා තස්ස වීමංසනත්ථං අත්තනො ආනුභාවෙන තං රුක්ඛං සුක්ඛාපෙසි, රුක්ඛො ඛාණුමත්තො හුත්වා ඡිද්දාවච්ඡිද්දො වාතෙ පහරන්තෙ ආකොටිතො විය සද්දං නිච්ඡාරෙන්තො අට්ඨාසි, තස්ස ඡිද්දෙහි චුණ්ණානි නික්ඛමන්ති සුවරාජා තානි ඛාදිත්වා ගඞ්ගායං පානීයං පිවිත්වා අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා වාතාතපං අගණෙත්වා උදුම්බරඛාණුමත්ථකෙ නිසීදි, සක්කො තස්ස පරමප්පිච්ඡභාවං ඤත්වා මිත්තධම්මගුණං කථාපෙත්වා වරමස්ස දත්වා උදුම්බරං අමතඵලං කරිත්වා ආගමිස්සාමීති එකො හංසරාජා හුත්වා සුජං අසුරකඤ්ඤං පුරතො කත්වා උදුම්බරවනං ගන්ත්වා අවිදූරෙ එකස්ස රුක්ඛස්ස සාඛාය නිසීදිත්වා තෙන සද්ධිං කථෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සන්ති රුක්ඛා හරිතපත්තා දුමා නෙකඵලා බහූ,
කස්මා නු සුක්ඛෙ කොලාපෙ සුවස්ස නිරතො මනො"ති.

සබ්බං ජාතකං දසකනිපාතෙ ආගතනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං, අට්ඨුප්පත්තියෙව හි තත්ථ ච ඉධ ච නානා, සෙසං තාදිසමෙව. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා තදා සක්කො ආනන්දො අහොසි සුවරාජා අහමෙවාති වත්වා එවං භික්ඛවෙ අප්පිච්ඡතා නාමෙසා මම තන්ති මම පවෙණී, අනච්ඡරියා මම පුත්තස්ස නිගමවාසිතිස්සස්ස මාදිසං ආචරියං ලභිත්වා අප්පිච්ඡතා, භික්ඛුනා නාම නිගමතිස්සෙන විය අප්පිච්ඡෙනෙව භවිතබ්බං, එවරූපො හි භික්ඛු අභබ්බො සමථවිපස්සනාධම්මෙහි වා මග්ගඵලෙහි වා පරිහාණාය අඤ්ඤදත්ථු නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ හොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා,
අභබ්බො පරිහාණාය නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ"ති.

තත්ථ **අභබ්බො පරිහාණායාති** සො එවරූපො භික්ඛු සමථවිපස්සනාධම්මෙහි වා මග්ගඵලෙහි වා පරිහාණාය අභබ්බො, නාපි

පතනතිපි පරිහායති න අපපත්තානි න පාපුණාති. **නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙති** කිලෙසනිබ්බාණස්සාපි අනුපාදාපරිනිබ්බාණස්සාපි සන්තිකෙ යෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ නිගමතිස්සත්ථෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, මහාජනස්ස මහප්ඵලා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

නිගමවාසි තිස්සත්ථෙරවත්ථු නවමං.

අප්පමාදවග්ගවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

දුතියො වග්ගො.

3, 1.

"ඵන්දනං චපලං චිත්ත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා චාලිකාය[1] පබ්බතෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං මෙඝියං ආරබ්භ කථෙසි, තස්ස වත්ථු ආවිභාවත්ථං සබ්බං මෙඝියසුත්තන්තං විත්ථාරෙතබ්බං, සත්ථා පන තීහි විතක්කෙහි අන්වාසත්තතාය තස්මිං අම්බවනෙ පධානමනුයුඤ්ජිතුං අසක්කුණිත්වා ආගතං මෙඝියත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා අතිභාරියං තෙ මෙඝිය කතං ආගමෙහි තාව මෙඝිය එකකොම්හි යාව අඤ්ඤොපි කොචි භික්ඛු දිස්සතීති මං යාචන්තං එකකං පහාය ගච්ඡන්තෙන භික්ඛුනා නාම එවං චිත්තවසිකෙන භවිතුං න වට්ටති, චිත්තං නාමෙතං ලහුකං තං අත්තනො වසෙ වත්තෙතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි:–

"ඵන්දනං චපලං චිත්තං දූරක්ඛං දුන්නිවාරයං,
උජුං කරොති මෙධාවී උසුකාරොව තෙජනං.

වාරිජොව ථලෙ ඛිත්තො ඔකමොකතඋබ්භතො,
පරිඵන්දතිදං චිත්තං මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ"ති.

තත්ථ **ඵන්දන**න්ති රූපාදීසු ආරම්මණෙසු විප්ඵන්දමානං. **චපල**න්ති එකිරියාපථෙන අසණ්ඨහන්තො ගාමදාරකො විය එකස්මිං ආරම්මණෙ අසණ්ඨහනතො චපලං. **චිත්ත**න්ති විඤ්ඤාණං, භූමිවත්ථු ආරම්මණකිරියාදිචිත්තතාය පනෙතං චිත්තන්ති වුත්තං. **දූරක්ඛ**න්ති කිට්ඨසම්බාධෙ කිට්ඨඛාදකගොණං විය එකස්මිං සප්පායආරම්මණෙයෙව දුට්ඨපනතො දූරක්ඛං. **දුන්නිවාරය**න්ති විසභාගාරම්මණං ගච්ඡන්තං පටිසෙධෙතුං දුක්කරන්ති දුන්නිවාරයං. **උසුකාරොව**

---

1. ම. චාලිකාය.

තෙජනන්ති යථා නාම උසුකාරො අරඤ්ඤතො එකං දණ්ඩකං ආහ රිත්වා නිත්තචං කත්වා කඤ්ජියතෙලෙන මක්ඛෙත්වා අඞ්ගාරකපල්ලෙ තාපෙත්වා රුක්ඛාලකෙ[1] උපපීළෙත්වා නිබ්බඞ්කං උජුං වාලවිජ්ඣන යොග්ගං කරොති, කත්වා ච පන රාජරාජමහාමත්තානං සිප්පං දසෙසත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං ලභති, එවමෙවං මෙධාවී පණ්ඩිතො විඤ්ඤූ පුරිසො ඵන්දනාදිසභාවමෙතං චිත්තං ධුතඞ්ගා රඤ්ඤවාසවසෙන නිත්තචං අපගතඔළාරිකකිලෙසං කත්වා සද්ධා සිනෙහෙන තෙමෙත්වා කායිකචෙතසිකවිරියෙන තාපෙත්වා සමථ විපස්සනාලකෙ උපපීළෙත්වා උජුං අකුටිලං නිබ්බිසෙවනං කරොති, කත්වා ච පන සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා මහන්තං අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙත්වා තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා නවලොකුත්තරධම්මෙති ඉමං විසෙසං හත්ථගතමෙව කත්වා අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යභාවං ලභති. **වාරිජොවාති** මච්ඡො විය. **ථලෙ ඛිත්තොති** හත්ථෙන වා පාදෙන වා ජාලාදීනං[2] වා අඤ්ඤතරෙන ථලෙ ඡඩ්ඩිතො. **ඔකමොකතඋබ්භතොති** "ඔක පුණ්ණෙහි චීවරෙහී"ති එත්ථ උදකං ඔකං. "ඔකං පහාය අනිකෙත සාරී"ති[3] එත්ථ ආලයො. ඉධ උභයම්පි ලබ්භති, ඔකමොකතමුබ්භ තොති හි එත්ථ ඔකමොකතොති උදකසඞ්ඛාතා ආලයාති අයමත්ථො. **උබ්භතොති** උද්ධටො. **පරිඵන්දතිදං චිත්තන්ති** යථා සො උද කාලයතො උබ්භතො ථලෙ ඛිත්තො මච්ඡො උදකං අලභන්තො පරි ඵන්දති, එවමිදං පඤ්චකාමගුණාලයාභිරතං තතො උද්ධරිත්වා මාරධෙය්‍ය සඞ්ඛාතවට්ටං පහාතුං විපස්සනාකම්මට්ඨානෙ ඛිත්තං කායිකචෙතසික විරියෙන සන්තාපියමානං පරිඵන්දති සණ්ඨාතුං න සක්කොති, එවං සන්තෙපි ධුරං අනික්ඛිපිත්වා මෙධාවී පුග්ගලො තං වුත්තනයෙනෙව උජුං කම්මනියං කරොතීති අත්ථො. අපරො නයො ඉදං මාරධෙය්‍යං කිලෙසවට්ටං අවිජහිත්වා ඨිතං චිත්තං සො වාරිජො විය පරිඵන්දති, තස්මා මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ යෙන කිලෙසවට්ටසඞ්ඛාතෙන මාර ධෙය්‍යෙනෙව පරිඵන්දති තං පහාතබ්බන්ති.

ගාථාපරියොසානෙ මෙඝියත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො ජාතාති.

මෙඝියත්ථෙර වත්ථු පඨමං.

3, 2.

"දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි, කොසලරඤ්ඤො කිර විජිතෙ පබ්බතපාදෙ මාතිකාමො නාමෙකො ඝනවාසො ගාමො අහොසි, අථෙකදිවසං සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ යාව අර හත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා තං ගාමං ගන්ත්වා පිණ්ඩාය පවිසිංසු,

1. ම. රුක්ඛතාලකෙ. 2. සී. II. පෙලාදීනං. 3. ම. චාරීති.

අථ තෙ යො තස්ස ගාමස්ස සාමී මාතිකො නාම තස්ස මාතා දිස්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා නානග්ගරසෙන යාගුභත්තෙන පරිවිසිත්වා භන්තෙ කත්ථ ගන්තුකාමාති පුච්ඡි. යථාඵාසුකට්ඨානං මහාඋපාසිකෙති, සා වස්සාවාසට්ඨානං අය්‍යා පරියෙසන්ති මඤ්ඤෙති ඤත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා සචෙ අය්‍යා ඉමං තෙමාසං ඉධ වසිස්සන්ති අහං තීණි සරණානි පඤ්ච සීලානි ගහෙත්වා උපොසථකම්මං කරිස්සාමීති ආහ, භික්ඛු මයං ඉමං නිස්සාය භික්ඛාය අකිලමන්තා භවනිස්සරණං කාතුං සක්ඛිස්සාමාති අධිවාසයිංසු, සා තෙසං වසනට්ඨානං විහාරං පටිජග්ගිත්වා අදාසි, තෙ තත්ථෙව වසන්තා එකදිවසං සන්නිපතිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔවදිංසු, ආවුසො අම්හෙහි පමාදචාරං චරිතුං න වට්ටති, අම්හාකං හි සකගෙහං විය අට්ඨමහානිරයා විවටද්වාරා යෙව, එවං ධරමානකබුද්ධස්ස ඛො පන සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා මයං ආගතා, බුද්ධා ච නාම පදානුපදිකං විචරන්තෙනාපි සඨෙන ආරාධෙතුං න සක්කා, යථාජ්ඣාසයෙනෙව ආරාධෙතුං සක්කා, අප්පමත්තා හොථ, ද්වීහි එකට්ඨානෙ න ඨාතබ්බං න නිසීදිතබ්බං, සායං ඛො පන ථෙරුපට්ඨානකාලෙ පාතොච භික්ඛාචාරකාලෙ එකතො භවිස්සාම, සෙසකාලෙ ද්වෙ එකතො න භවිස්සාම, අපි ච ඛො පන අඵාසුකභික්ඛුනා ආගන්ත්වා මජ්ඣෙ විහාරෙ ගණ්ඩියා පහටාය ගණ්ඩිසඤ්ඤාය ආගන්ත්වා තස්ස භෙසජ්ජං කරිස්සාමාති, තෙසු එවං කතිකං කත්වා විහරන්තෙසු එකදිවසං සා උපාසිකා සප්පිතෙලඵාණිතාදීනි ගාහාපෙත්වා දාසකම්මකරාදීහි පරිවුතා සායණ්හසමයෙ තං විහාරං ගන්ත්වා විහාරමජ්ඣෙ භික්ඛූ අදිස්වා කහන්නුඛො අය්‍යා ගතාති පුරිසෙ පුච්ඡිත්වා අත්තනො අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා භවිස්සන්ති අය්‍යෙති වුත්තෙ කින්නුඛො කත්වා දට්ඨුං සක්ඛිස්සාමීති ආහ, අථ නං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කතිකවත්තං ජානනමනුස්සා ආහංසු-ගණ්ඩියා පහටාය සන්නිපතිස්සන්ති අය්‍යෙති, සා ගණ්ඩිං පහාරාපෙසි, භික්ඛූ ගණ්ඩිසද්දං සුත්වා කස්සචි අඵාසුකං භවිස්සතීති සකසකට්ඨානෙහි නික්ඛමිත්වා විහාරමජ්ඣෙ සන්නිපතිංසු, ද්වෙපි ජනා එකමග්ගෙනාගතා නාම නත්ථි, උපාසිකා එකෙකට්ඨානතො එකමෙකමෙව ආගච්ඡන්තං දිස්වා මම පුත්තෙහි අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහො කතො භවිස්සතීති චින්තෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං වන්දිත්වා පුච්ඡි-කලහං නුඛො භන්තෙ කරිත්ථාති? න කරොම මහාඋපාසිකෙති, සචෙ වො භන්තෙ කලහො නත්ථි අථ කස්මා යථා අම්හාකං ගෙහං ආගච්ඡන්තා සබ්බෙ එකතො ආගච්ඡථ එවං අනාගන්ත්වා එකෙකට්ඨානතො එකෙකාව ආගතාති?, මහාඋපාසිකෙ එකෙකස්මිං ඨානෙ නිසීදිත්වා සමණධම්මං කරිම්හාති, කො එස තාත[1] සමණධම්මො නාමාති?, ද්වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං කරොම අත්තභාවෙ ඛයවයං පට්ඨපෙම මහාඋපාසිකෙති, කිම්පන භන්තෙ ද්වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං කාතුං අත්තභාවෙ ච ඛයවයං පට්ඨපෙතුං තුම්හාකමෙව

1. ම. භන්තෙ

වට්ටති උදාහු අම්හාකම්පීති?, කස්සචි අවාරිතො එස ධම්මො මහාඋපාසිකෙති, තෙ න හි භන්තෙ මය්හම්පි චත්තිංසාකාරං දෙථ අත්තභාවෙ ච ඛයවයපට්ඨපනං ආචික්ඛථාති, තෙන හි ගණ්හ උපාසිකෙති සබ්බං උග්ගණ්හාපෙසුං, සා තතො පට්ඨාය චත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං කත්වා අත්තනි ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා තෙහි භික්ඛූහි පුරෙතරමෙව තයො මග්ගෙ තීණි ච ඵලානි පාපුණි, මග්ගෙනෙව චස්සා චතස්සො පටිසම්භිදා ලොකිකඅභිඤ්ඤා ච ආගමිංසු, සා මග්ගඵලසුඛතො උට්ඨාය දිබ්බචක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා කදා නු ඛො මම පුත්තෙහි අයං ධම්මො අධිගතොති උපධාරෙන්තී සබ්බෙපිමෙ සරාගා සදොසා සමොහා ඣානවිපස්සනාමත්තම්පි තෙසං නත්ථි, කිං නු ඛො මය්හං පුත්තානං අරහත්තස්ස උපනිස්සයො අත්ථි නත්ථීති ආවජ්ජෙත්වා අත්ථීති දිස්වා සෙනාසනසප්පායං නු ඛො නත්ථීති ආවජ්ජෙත්වා තම්පි දිස්වා පුග්ගලසප්පායං නු ඛො න ලභන්තීති ආවජ්ජෙසි, පුග්ගලසප්පායම්පි දිස්වා ආහාරසප්පායං නු ඛො න ලභන්තීති උපධාරෙන්තී ආහාරසප්පායං තෙසං නත්ථීති දිස්වා තතො පට්ඨාය නානාවිධං යාගුං අනෙකප්පකාරකං ඛජ්ජකං නානග්ගරසඤ්ච භොජනං සම්පාදෙත්වා ගෙහෙ භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා භන්තෙ තුම්හාකං යං යං රුච්චති තං තං ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජථාති නිය්‍යාදෙසි, තෙ යථාරුචි යාගුආදීනි ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති, තෙසං සප්පායාහාරං ලභන්තානං චිත්තං එකග්ගං අහොසි, තෙ එකග්ගෙන චිත්තෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා චින්තයිංසු-අහො මහාඋපාසිකා අම්හාකං පතිට්ඨා ජාතා සචෙ මයං සප්පායාහාරං න ලභිම්හ න නො මග්ගඵලපටිවෙධො අභවිස්ස ඉදානි වුත්ථවස්සා පවාරෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති තෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හාති මහාඋපාසිකං ආපුච්ඡිංසු, උපාසිකා සාධු අය්‍යාති තෙ අනුගන්ත්වා පුනපි භන්තෙ අම්හෙ ඔලොකෙය්‍යාථාති බහූනි පියවචනානි වත්වා පටිනිවත්ති, තෙපි ඛො භික්ඛූ සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං න ච පිණ්ඩකෙන කිලමිත්ථාති වුත්තා ඛමනීයං භන්තෙ යාපනීයං පිණ්ඩකෙන පන නෙව කිලමිම්හ, අම්හාකං හි මාතිකමාතා නාම උපාසිකා චිත්තාචාරං ඤත්වා අහො වත නො එවරූපං නාම ආහාරං පටියාදෙය්‍යාති චින්තිතෙ යථාචින්තිතං ආහාරං පටියාදෙත්වා අදාසීති තස්සා ගුණං කථයිංසු, අඤ්ඤතරො භික්ඛු තස්සා ගුණකථං සුත්වා තත්ථ ගන්තුකාමො හුත්වා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භන්තෙ තං ගාමං ගමිස්සාමීති සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන තං ගාමං පත්වා විහාරං පවිට්ඨදිවසෙයෙව චින්තෙසි-අයං කිර උපාසිකා චින්තිතචින්තිතං ජානාති, අහඤ්ච මග්ගකිලන්තො විහාරං සම්මජ්ජිතුං න සක්ඛිස්සාමි අහො වත මෙ විහාරපටිජග්ගකං මනුස්සං පෙසෙය්‍යාති, උපාසිකා ගෙහෙ නිසින්නාව ආවජ්ජෙන්තී තමත්ථං ඤත්වා ගච්ඡ විහාරං පටිජග්ගිත්වා දෙහීති මනුස්සං පෙසෙසි, ඉතරොපි

පානීයං පාතුකාමො අහො වත මෙ සක්ඛරපානකං කත්වා පෙසෙය්‍යාති චින්තෙසි, උපාසිකා තම්පි පෙසෙසි, පුන දිවසෙ පාතොව සිනිද්ධයාගුං මෙ සඋත්තරිභඞ්ගං පෙසෙතූති චින්තෙසි, උපාසිකා තථා අකාසි, සො යාගුං පිවිත්වා අහො වත මෙ එවරූපං ඛජ්ජකං පෙසෙය්‍යාති චින්තෙසි, උපාසිකා තම්පි පෙසෙසි, සො චින්තෙසි-අයං උපාසිකා මයා සබ්බං චින්තිතචින්තිතං පෙසෙසි අහං එතං දට්ඨුකාමො අහො වත මෙ නානග්ගරසභොජනං ගාහාපෙත්වා සයමෙව ආගච්ඡෙය්‍යාති, උපාසිකා මම පුත්තො මං දට්ඨුකාමො ආගමනං මෙ පච්චාසිංසතීති භොජනං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා තස්ස අදාසි, සො කතභත්තකිච්චො මාතිකමාතා නාම ත්වං උපාසිකෙති පුච්ඡි, ආම තාතාති, ත්වං පරචිත්තං ජානාසීති? කිං මං පුච්ඡසි තාතාති? මයා චින්තිතචින්තිතං සබ්බමකාසි තෙන තං පුච්ඡාමීති, පරචිත්තජානනක භික්ඛූ බහූ තාතාති, නාහං අඤ්ඤං පුච්ඡාමි තුම්හෙ පුච්ඡාමි උපාසිකෙති, එවං සන්තෙපි උපාසිකා පරචිත්තං ජානාමීති අවත්වා පරචිත්තං අජානන්තා නාම එවං කරොන්ති පුත්තාති ආහ. සො භාරියං වතිදං කම්මං, පුථුජ්ජනා නාම සොභනම්පි අසොභනම්පි චින්තෙන්ති, සචාහං කිඤ්චි අයුත්තං චින්තයිස්සාමි සහ භණ්ඩෙන චොරං චූළාය ගණ්හන්තී විය මං විප්පකාරං පාපෙය්‍ය, මයා පන ඉතො පලායිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා උපාසිකෙ අහං ගමිස්සාමීති ආහ, කහං අය්‍යාති, සත්ථු සන්තිකං උපාසිකෙති, වසථ තාව භන්තෙ ඉධාති, න වසිස්සාමි උපාසිකෙති, ගමිස්සාමෙවාති නික්ඛමිත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි, අථ නං සත්ථා කිං භික්ඛු න ත්වං තත්ථ වසීති[1] පුච්ඡි, ආම භන්තෙ න සක්කා තත්ථ වසිතුන්ති, කිං කාරණා භික්ඛූති? භන්තෙ සා උපාසිකා චින්තිතචින්තිතං සබ්බං ජානාති, පුථුජ්ජනා ච නාම සොභනම්පි අසොභනම්පි චින්තෙන්ති, සචාහං කිඤ්චි අයුත්තං චින්තයිස්සාමි සහ භණ්ඩෙන චොරං චූළාය ගණ්හන්තී විය මං විප්පකාරං පාපෙස්සතීති චින්තෙත්වා ආගතොම්හීති, භික්ඛු තත්ථෙව තව වසිතුං වට්ටතීති, න සක්කොමි භන්තෙ නාහං තත්ථ වසිස්සාමීති, තෙන හි ත්වං භික්ඛු එකමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසීති? කිං භන්තෙති?, තව චිත්තමෙව රක්ඛ, චිත්තං නාමෙතං දුරක්ඛං, ත්වං අත්තනො චිත්තමෙව නිග්ගණ්හ මා අඤ්ඤං කිඤ්චි චින්තයි, චිත්තං නාමෙතං දුන්නිග්ගහන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො යත්ථ කාමනිපාතිනො,
චිත්තස්ස දමථො සාධු චිත්තං දන්තං සුඛාවහං”ති.

තත්ථ චිත්තං නාමෙතං දුක්ඛෙන නිග්ගය්හතීති=දුන්නිග්ගහං. ලහුං උප්පජ්ජති ච නිරුජ්ඣති චාති ලහු, තස්ස **දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනො**. **යත්ථ කාමනිපාතිනොති** යත්ථ කත්ථචිදෙව නිපතනසීලස්ස, එතං හි ලභිතබ්බට්ඨානං වා අලභිතබ්බට්ඨානං වා යුත්තට්ඨානං

1. සී. I නාලඤ් තත්ථ වාසංති

වා අයුත්තට්ඨානං වා න ජානාති, නෙව ජාතිං ඔලොකෙති න
ගොත්තං න වයං, යත්ථ යත්ථ ඉච්ඡති තත්ථ තත්ථෙව නිපතතීති=**යත්ථ
කාමනිපාතීති** වුච්චති, තස්ස එවරූපස්ස. **චිත්තස්ස දමථො සාධූති**
චතූහි අරියමග්ගෙහි දන්තභාවො යථා නිබ්බිසෙවනං හොති තථා කත
භාවො සාධු, කිං කාරණා? ඉදං හි **චිත්තං දන්තං සුඛාවහං** දන්තං
නිබ්බිසෙවනං කතං මග්ගඵලසුඛං පරමත්ථ නිබ්බාණසුඛං ච ආවහතීති.

දෙසනාපරියොසානෙ සම්පත්තපරිසාය බහූ සොතාපන්නාදයො
අහෙසුං, මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

සත්ථා තස්ස භික්ඛුනො ඉමං ඔවාදං දත්වා ගච්ඡ භික්ඛු අඤ්ඤං කිඤ්චි
අචින්තයිත්වා තත්ථෙව වසාහීති පහිණි, සො භික්ඛු සත්ථු සන්තිකා ඔවාදං
ලභිත්වා තත්ථ අගමාසි, කිඤ්චි බහිද්ධා චින්තං නාම න චින්තෙසි, මහාඋපාසි
කාපි දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තී ථෙරං දිස්වා ඉදානි ඔවාදදායකං
ආචරියං ලභිත්වා පුනාගතො මම පුත්තොති අත්තනො ඤාණෙනෙව
පරිච්ඡින්දිත්වා තස්ස සප්පායාහාරං පටියාදෙත්වා අදාසි, සො සප්පායං
භොජනං සෙවිත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා මග්ගඵලසුඛෙන
වීතිනාමෙන්තො අහො මහාඋපාසිකා මය්හං පතිට්ඨා ජාතා, අහං ඉමං
නිස්සාය භවනිස්සරණං පත්තොති චින්තෙත්වා ඉමස්මිං තාව මෙ අත්ත
භාවෙ පතිට්ඨා ජාතා, සංසාරෙ පන මෙ සංසරන්තස්ස අඤ්ඤෙසුපි
අත්තභාවෙසු අයං පතිට්ඨා භූතපුබ්බා නොති උපධාරෙන්තො එකූන
අත්තභාවසතං අනුස්සරි, සාපි එකූනඅත්තභාවසතෙ තස්ස පාදපරි
චාරිකා හුත්වා අඤ්ඤෙසු පටිබද්ධචිත්තා තං ජීවිතා වොරොපෙසි,[1]
ථෙරො තස්සා එත්තකං අගුණරාසිං දිස්වා අහො අයං උපාසිකා
භාරියං කම්මමකාසීති චින්තෙසි, මහාඋපාසිකාපි ගෙහෙ නිසින්නාව
කින්නුඛො මය්හං පුත්තස්ස පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තං නොති උප
ධාරයමානා තස්ස අරහත්තප්පත්තිං ඤත්වා උත්තරිං උපධාරයමානා
මම පුත්තො අරහත්තං පත්වා අහො වත මෙ අයං උපාසිකා මහතී
පතිට්ඨා ජාතාති චින්තෙත්වා අතීතෙපි නුඛො මෙ අයං පතිට්ඨා භූත
පුබ්බා නොති උපධාරෙන්තො එකූනඅත්තභාවසතං අනුස්සරි, අහං
ඛො පන එකූනඅත්තභාවසතෙ අඤ්ඤෙහි සද්ධිං එකතො හුත්වා එතං
ජීවිතා වොරොපෙසිං, අයං මෙ එත්තකං අගුණරාසිං දිස්වා අහො
භාරියං කම්මං කතං උපාසිකායාති චින්තෙසි, නත්ථි එව නුඛො
සංසාරෙ සංසරන්තියා මම පුත්තස්ස උපකාරො කතපුබ්බොති සා උප
ධාරයමානා තතො උත්තරිං සතමං[2] අත්තභාවං අනුස්සරිත්වා සතමෙ
අත්තභාවෙ මයා එතස්ස පාදපරිචාරිකා හුත්වා එතස්මිං[3] ජීවිතා
වොරොපනට්ඨානෙ ජීවිතදානං දින්නං, අහො මයා මම පුත්තස්ස මහා
උපකාරො කතොති[4] ගෙහෙ නිසින්නාව උත්තරිං විසෙසෙත්වා උප
ධාරෙථාති ආහ, සො දිබ්බාය සොතධාතුයා සද්දං සුත්වා විසෙසෙත්වා

---

1. සී. I. II. ඔරොපාපෙසි.
2 සී. I. සතිමං.
3. ම. එතස්මිං.
4. ම. කතපුබ්බොති.

සත්තමං අත්තභාවං අනුස්සරිත්වා තත්ථ තාය අත්තනො ජීවිතස්ස දින්නභාවං දිස්වා අහො මම ඉමාය මහාඋපාසිකාය උපකාරො කතපුබ්බොති අත්තමනො හුත්වා තං තත්ථෙව චතූසු මග්ගඵලෙසු පඤ්හං කථෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණධාතුයා පරිනිබ්බායි.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු දුතියං.

---

3. 3.

"සුදුද්දස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං උක්කණ්ඨිත භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි, සත්ථරි කිර සාවත්ථියං විහරන්තෙ එකො සෙට්ඨිපුත්තො අත්තනො කුලූපගථෙරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ අහං දුක්ඛා මුච්චිතුකාමො එකමෙම දුක්ඛතො මුච්චනකාරණං කථෙථාති ආහ, සාධාවුසො සචෙපි දුක්ඛා මුච්චිතුකාමො සලාකභත්තං දෙහි පක්ඛිකභත්තං දෙහි වස්සාවාසිකං දෙහි චීවරාදයො පච්චයෙ දෙහි අත්තනො සාපතෙය්‍යං තයො කොට්ඨාසෙ කත්වා එකෙන කම්මන්තං පයොජෙහි එකෙන පුත්තදාරං පොසය එකං බුද්ධසාසනෙ දෙහීති ආහ, සො සාධු භන්තෙති වුත්තපටිපාටියා සබ්බං කත්වා පුන ථෙරං පුච්ඡි–තතො උත්තරිං අඤ්ඤං කිං කරොමි භන්තෙති, ආවුසො තීණි සරණානි ගණ්හ පඤ්ච සීලානි ගණ්හාහීති, තානිපි ගහෙත්වා තතො උත්තරිං පුච්ඡි, තෙන හි දසසීලානි ගණ්හාහීති, සො සාධු භන්තෙති ගණ්හි, සො එවං අනුපුබ්බෙන පුඤ්ඤකම්මස්ස කතත්තා අනුපුබ්බසෙට්ඨිපුත්තො නාම ජාතො, තතො උත්තරිම්පි කත්තබ්බං අත්ථි භන්තෙති පුන පුච්ඡිත්වා තෙනහි පබ්බජාහීති වුත්තො නික්ඛමිත්වා පබ්බජි, තස්සෙකො ආභිධම්මිකභික්ඛු ආචරියො අහොසි, එකො විනයධරො උපජ්ඣායො, තස්ස ලද්ධූපසම්පදස්ස ආචරියො අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ අභිධම්මෙ පඤ්හං කථෙති–බුද්ධසාසනෙ නාම ඉදං කාතුං වට්ටති ඉදං කාතුං න වට්ටතීති, උපජ්ඣායොපිස්ස අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ විනයෙ පඤ්හං කථෙති–බුද්ධසාසනෙ නාම ඉදං කාතුං වට්ටති ඉදං න වට්ටති ඉදං කප්පති ඉදං න කප්පතීති, සො චින්තෙසි අහො භාරියං ඉදං කම්මං අහං දුක්ඛා මුච්චිතුකාමො පබ්බජිතො ඉධ ච හත්ථප්පසාරණට්ඨානමෙව න පඤ්ඤායති, ගෙහෙ ඨත්වාව දුක්ඛා මුච්චිතුං සක්කා මයා ගිහිනා භවිතුං වට්ටතීති, සො තතො පට්ඨාය උක්කණ්ඨිතො අනභිරතො ද්වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං න කරොති උද්දෙසං න ගණ්හාති කිසො ලූඛො ධමනිසන්ථතගත්තො ආලසියාභිභූතො කච්ඡුපරිකිණ්ණො අහොසි, අථ නං දහරසාමණෙරා ආවුසො කිං ත්වං ඨිතට්ඨානෙ ඨිතොව නිසින්නට්ඨානෙ නිසින්නොව හොසි පණ්ඩුරොගාභිභූතො කිසො ලූඛො කච්ඡුපරිකිණ්ණො, කිං තෙ කතන්ති පුච්ඡිංසු, උක්කණ්ඨිතොම්හි ආවුසොති, කිං කාරණාති?, සො තං පවත්තිං ආරොචෙසි, තෙ තස්ස ආචරියුපජ්ඣායානං ආචික්ඛිංසු, ආචරියුපජ්ඣායා තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමංසු,

සත්ථා කිං භික්ඛවෙ ආගතත්ථාති ආහ, භන්තෙ අයං භික්ඛු තුම්හාකං සාසනෙ උක්කණ්ඨිතොති, එවං කිර භික්ඛූති?, ආම භන්තෙති, කිං කාරණාති?, අහං භන්තෙ දුක්ඛා මුඤ්චිතුකාමො පබ්බජිතො තස්ස මෙ ආචරියො අභිධම්මකථං කථෙති උපජ්ඣායො විනයකථං කථෙති, ස්වාහං ඉධ මෙ හත්ථප්පසාරණට්ඨානමෙව නත්ථි ගිහිනා හුත්වා සක්කා දුක්ඛා මුච්චිතුං ගිහී භවිස්සාමීති සන්නිට්ඨානමකාසිං භන්තෙති, සචෙ ත්වං භික්ඛු එකමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසි? අවසෙසානං රක්ඛණකිච්චං නත්ථීති; කිං භන්තෙති? තව චිත්තමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසීති? සක්ඛිස්සාමි භන්තෙති, තෙනහි අත්තනො චිත්තමෙව රක්ඛාහි ඉමං ඔවාදං දත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"සුදුද්දසං සුනිපුණං යත්ථ කාමනිපාතිනං,
චිත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවී චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහං"ති.

තත්ථ **සුදුද්දසන්ති** සුට්ඨු දුද්දසං. **සුනිපුණන්ති** සුට්ඨු නිපුණං පරමසණ්හං. **යත්ථ කාමනිපාතිනන්ති** ජාති ආදීනි අනොලොකෙත්වා ලභිතබ්බාලභිතබ්බයුත්තායුත්තට්ඨානෙසු යත්ථ කත්ථචි නිපතනසීලං.[1] **චිත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවීති** අන්ධබාලො දුම්මෙධො අත්තනො චිත්තං රක්ඛිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, චිත්තවසිකො හුත්වා අනයව්‍යසනං පාපුණාති, මෙධාවී පන පණ්ඩිතොව චිත්තං රක්ඛිතුං සක්කොති, තස්මා තුවම්පි චිත්තං ගොපෙහි, ඉදං හි **චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහන්ති** මග්ගසුඛඵලසුඛනිබ්බානසුඛානි ආවහතීති.

දෙසනාපරියොසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසීති.

උක්කණ්ඨිතඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු තතියං.

---

3. 4.

"දූරඞ්ගම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො සංඝරක්ඛිතං නාම ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො ලද්ධූපසම්පදො සංඝරක්ඛිතත්ථෙරො නාම හුත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි, තස්ස කණිට්ඨො පුත්තං ලභිත්වා ථෙරස්ස නාමමකාසි, සො භාගිනෙය්‍යසංඝරක්ඛිතො නාම හුත්වා වයප්පත්තො ථෙරස්සෙව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො අඤ්ඤතරස්මිං ගාමකාරාමෙ වස්සං උපගන්ත්වා එකං සත්තහත්ථං එකං අට්ඨහත්ථන්ති ද්වෙ වස්සාවාසිකසාටකෙ ලභිත්වා අට්ඨහත්ථං උපජ්ඣායස්ස මෙ භවිස්සතීති සල්ලක්ඛෙත්වා සත්තහත්ථං මය්හං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා වුට්ඨවස්සො උපජ්ඣායං පස්සිස්සාමීති ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පිණ්ඩාය චරන්තො ආගන්ත්වා ථෙරෙ

---

1. ම. විනිපාතනසීලං.

විහාරං අනාගතෙ යෙව විහාරං පවිසිත්වා ථෙරස්ස දිවාට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා පාදොදකං උපට්ඨපෙත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො නිසීදි, අථ තස්සාගතභාවං[1] දිස්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පත්තචීවරං පටිග්ගහෙත්වා නිසීදථ භන්තෙති ථෙරං නිසීදාපෙත්වා තාලවණ්ටං ආදාය බීජෙත්වා පානීයං දත්වා පාදෙ ධොවිත්වා තං සාටකං ආනෙත්වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ ඉමං පරිභුඤ්ජථාති වත්වා බීජයමානො අට්ඨාසි, අථ නං ථෙරො ආහ–සඞ්ඝරක්ඛිත !මය්හං චීවරං පරිපුණ්ණං ත්වමෙව පරිභුඤ්ජාති, භන්තෙ මයා ලද්ධකාලතො පට්ඨාය අයං තුම්හාකමෙව සල්ලක්ඛිතො පරිභොගං කරොථාති, හොතු සඞ්ඝරක්ඛිත පරිපුණ්ණං මෙ තිචීවරං ත්වමෙව පරිභුඤ්ජාති, භන්තෙ මා එවං කරොථ තුම්හෙහි පරිභුඤ්ජන්තෙ මය්හං මහප්ඵලං භවිස්සතීති, අථ නං තස්ස පුනප්පුන කථෙන්තස්සාපි ථෙරො න ඉච්ඡි, එවං සො බීජයමානො ඨිතොව චින්තෙසි–අහං ථෙරස්ස ගිහිකාලෙ භාගිනෙය්‍යො පබ්බජිතකාලෙ සද්ධිවිහාරිකො එවම්පි මයා සද්ධිං උපජ්ඣායො පරිභොගං න කාතුකාමො, ඉමස්මිං මයා සද්ධිං පරිභොගං අකරොන්තෙ කිංමෙම සමණභාවෙන ගිහී භවිස්සාමීති, අථස්ස එතදහොසි–දුස්සණ්ඨාපියො ඝරාවාසො කින්නුඛො කත්වා ගිහීභූතො ජීවිස්සාමීති, තතො චින්තෙසි–අට්ඨහත්ථසාටකං වික්කිණිත්වා එකං එළිකං ගණ්හිස්සාමීති, එළිකා නාම ඛිප්පං විජායති, ස්වාහං විජාතං වික්කිණිත්වා මූලං කරිස්සාමි මූලං කත්වා එකං පජාපතිං ආනෙස්සාමි, සා එකං පුත්තං විජායිස්සති අථස්ස මම මාතුලස්ස නාමං කත්වා චූළයානකෙ නිසීදාපෙත්වා මම පුත්තං ච භරියඤ්ච ආදාය මාතුලං වන්දිතුං ආගච්ඡිස්සාමි, ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මම භරියං වක්ඛාමි–ආනෙහි තාව මෙ පුත්තං වහිස්සාමි නන්ති, සා කිං තෙ පුත්තෙන ගහිතෙන එහි ඉමං යානකං පාජෙහීති· වත්වා පුත්තං ගහෙත්වා අහං නෙස්සාමි නන්ති සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තී චක්කපාදෙ ඡඩ්ඩෙස්සති, අථස්ස සරීරං අභිරූහිත්වා චක්කං ගමිස්සති, අථ නං ත්වං මම පුත්තං නෙව මය්හං අදාසි න සන්ධාරෙතුං අසක්ඛි නාසිතොම්හි තයාති වත්වා පතොදලට්ඨියා[2] පිට්ඨිං පහරිස්සාමීති, සො එවං චින්තෙන්තොව ඨත්වා බීජමානො ථෙරස්ස සීසෙ තාලවණ්ටෙන පහරි. ථෙරො කින්නුඛො අහං සඞ්ඝරක්ඛිතෙන සීසෙ පහටොති උපධාරෙන්තො තෙන චින්තිතචින්තිතං සබ්බං ඤත්වා සඞ්ඝරක්ඛිත මාතුගාමෙ පහාරං දාතුං නාසක්ඛි කො එත්ථ මහල්ලකත්ථෙරස්ස දොසොති ආහ, සො අහො නට්ඨොම්හි ඤාතා කිර මෙ උපජ්ඣායෙන චින්තිතචින්තිතා, කිංමෙම සමණභාවෙනාති තාලවණ්ටං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිතුං ආරද්ධො.

අථ නං දහරා ච සාමණෙරා ච අනුබන්ධිත්වා ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමංසු, සත්ථා තෙ භික්ඛූ දිස්වාව කිං භික්ඛවෙ ආගතත්ථ එකො වො භික්ඛු ලද්ධොති පුච්ඡි, ආම භන්තෙ ඉමං දහරං උක්කණ්ඨිත්වා

1. සී. I. තං ආගච්ඡන්තං.   2. ම. පතොදයට්ඨියා.

පලායන්තං ගහෙත්වා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතම්හාති, එවං කිර භික්ඛූති?, ආම භන්තෙති, කිමත්ථං තෙ භික්ඛු එවං භාරියං කම්මං කතං? නනු ත්වං ආරද්ධවිරියස්ස එකස්ස බුද්ධස්ස පුත්තො මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා අත්තානං දමෙත්වා සොතාපන්නොති වා සකදාගාමී අනාගාමී අරහාති වා වදාපෙතුං නාසක්ඛි? කිමත්ථං එවං භාරියං කම්මමකාසීති?, උක්කණ්ඨිතොස්මි, කිං කාරණා උක්කණ්ඨිතොසි? සො එවං වස්සාවාසිකසාටකානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය යාව ථෙරස්ස තාලවණ්ටෙන පහාරා සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා ඉමිනා කාරණෙන පලාතොස්මි භන්තෙති ආහ, අථ නං සත්ථා එහි භික්ඛු මා චින්තයි චිත්තං නාමෙතං දූරෙ හොන්තම්පි ආරම්මණං සම්පටිච්ඡනකජාතිකං රාගදොසමොහබන්ධනා මුච්චනත්ථාය වායමිතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"දූරඞ්ගමං එකචරං අසරීරං ගුහාසයං,
යෙ චිත්තං සඤ්ඤමෙස්සන්ති මොක්ඛන්ති මාරබන්ධනා"ති.

තත්ථ **දූරඞ්ගමන්ති** චිත්තස්ස හි මක්කටසුත්තමත්තකම්පි පුරත්ථිමාදිදිසාභාගෙන ගමනං නාම නත්ථි, දූරෙ සන්තම්පි පන ආරම්මණං සම්පටිච්ඡතීති දූරඞ්ගමං නාම ජාතං. සත්තඅට්ඨ චිත්තානි පන එකතො කණ්ණිකබද්ධානි එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජිතුං සමත්ථානි නාම නත්ථි, උප්පත්තිකාලෙ එකමෙව චිත්තං උප්පජ්ජති, තස්මිං නිරුද්ධෙ පුන එකෙකමෙව උප්පජ්ජති තස්මා **එකචරං** නාම ජාතං. චිත්තස්ස සරීරසණ්ඨානං වා නීලාදිප්පකාරො වණ්ණභෙදො වා නත්ථීති **අසරීරං** නාම ජාතං. ගුහා නාම චතුමහාභූතගුහා, ඉදං ච හදයරූපං නිස්සාය වත්තතීති **ගුහාසයං** නාම ජාතං. **යෙ චිත්තන්ති** යෙ කෙචි පුරිසා වා ඉත්ථියො වා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා අනුප්පජ්ජනකස්ස කිලෙසස්ස උප්පජ්ජිතුං අදෙන්තා සතිසම්මොසෙන උප්පන්නං කිලෙසං පජහන්තා **චිත්තං සඤ්ඤමෙස්සන්ති සංයතං අවික්ඛිත්තං කරිස්සන්ති. මොක්ඛන්ති මාරබන්ධනාති** සබ්බෙ තෙ කිලෙසබන්ධනාභාවෙන මාරබන්ධනසඞ්ඛාතා තෙභූමකවට්ටා මුච්චිස්සන්තීති.

දෙසනාපරියොසානෙ භාගිනෙය්‍යසංඝරක්ඛිතත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො ජාතා, මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

භාගිනෙය්‍යසංඝරක්ඛිතත්ථෙරවත්ථු චතුත්ථං.

3, 5.

"අනවට්ඨිතචිත්තස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො චිත්තහත්ථත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර සාවත්ථිවාසී කුලපුත්තො නට්ඨං ගොණං පරියෙසන්තො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා මජ්ඣන්තිකකාලෙ ගොණං දිස්වා ගොයූථෙ විස්සජ්ජෙත්වා

අවස්සං අය්‍යානං සන්තිකෙ ආහාරමත්තං ලභිස්සාමීති ඛුප්පිපාසාපීළිතො විහාරං පවිසිත්වා භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි,. තස්මිං ඛො පන සමයෙ භික්ඛූනං අවක්කාරපාතියං භුත්තාවසෙසකං භත්තං හොති, තෙ තං ඡාතකපීළිතං දිස්වා ඉතො භත්තං ගහෙත්වා භුඤ්ජාහීති වදිංසු, බුද්ධකාලෙ ච නාම අනෙකසූපව්‍යඤ්ජනං භත්තං උප්පජ්ජති, සො තතො යාපනමත්තං ගහෙත්වා භුඤ්ජිත්වා පානීයං පිවිත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා කිං භන්තෙ අජ්ජ අය්‍යා නිමන්තිතට්ඨානං අගමංසූති පුච්ඡි, නත්ථි උපාසක භික්ඛූ ඉමිනාව නීහාරෙන නිබද්ධං ලභන්තීති, සො චින්තෙසි මයං උට්ඨාය සමුට්ඨාය රත්තින්දිවං නිබද්ධං කම්මං කරොන්තාපි එවං මධුරව්‍යඤ්ජනං භත්තං න ලභාම, ඉමෙ කිර නිබද්ධං භුඤ්ජන්ති කිමෙම ගිහීභාවෙන භික්ඛු භවිස්සාමීති චින්තෙත්වා භික්ඛූ උපසංකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං භික්ඛූ සාධු උපාසකාති පබ්බාජෙසුං, සො ලද්ධූපසම්පදො සබ්බප්පකාරං වත්තපටිවත්තං අකාසි, සො බුද්ධානං උප්පන්නෙන ලාභසක්කාරෙන කතිපාහෙනෙව ථූලසරීරො අහොසි, තතො චින්තෙසි–කිමෙම භික්ඛාය චරිත්වා ජීවිතෙන ගිහී භවිස්සාමීති, සො ගන්ත්වා ගෙහං පාවිසි, තස්ස ගෙහෙ කම්මං කරොන්තස්ස කතිපාහෙනෙව සරීරං මිලායි, තතො කිමෙම ඉමිනා දුක්ඛෙන සමණො භවිස්සාමීති චින්තෙත්වා පුන ගන්ත්වා පබ්බජි, සො කතිපාහං වීතිනාමෙත්වා පුන උක්කණ්ඨිත්වා විබ්භමි, පබ්බජිතකාලෙ පන භික්ඛූනං උපකාරකො හොති, සො පුනපි කතිපාහෙනෙව උක්කණ්ඨිත්වා කිමෙම ගිහීභාවෙන පබ්බජිස්සාමීති ගන්ත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි, අථ නං භික්ඛූ උපකාරවසෙන පුන පබ්බාජයිංසු, එවං සො ඡක්ඛත්තුං පබ්බජිත්වා උප්පබ්බජිතො, තස්ස භික්ඛූ එස චිත්තවසිකො හුත්වා විචරතීති චිත්තහත්ථත්ථෙරොති නාමං කරිංසු, තස්සෙවං අපරාපරං විචරන්තස්සෙව භරියා ගබ්භිනී අහොසි, සො සත්තමෙ වාරෙ අරඤ්ඤතො කසිභණ්ඩං ආදාය ගෙහං ගන්ත්වා භණ්ඩකං ඨපෙත්වා අත්තනො කාසාවං ගණ්හිස්සාමීති ගබ්භං පාවිසි, තස්මිං ඛණෙ තස්ස භරියා නිපජ්ජිත්වා නිද්දායති, තස්සා නිවත්ථසාටකො අපගතො මුඛතො ලාලා ගලති නාසා ඝුරඝුරායති මුඛං විවටං, සා තස්ස උද්ධුමාතකසරීරං විය උපට්ඨාසි, සො අනිච්චං දුක්ඛං ඉදං අගං එත්තකං කාලං පබ්බජිත්වා ඉමං නිස්සාය භික්ඛුභාවෙ සණ්ඨාතුං නාසක්ඛින්ති කාසාවකොටියං ගහෙත්වා උදරෙ බන්ධන්තොව ගෙහා නික්ඛමි, අථස්ස අනන්තරගෙහෙ ඨිතා සස්සු තං තථා ගච්ඡමානං දිස්වා අයං පටික්කන්තකො[1] ඉදානෙව අරඤ්ඤතො ආගතො, ආගච්ඡන්තොව කාසාවං උදරෙ බන්ධිත්වා නික්ඛමන්තො විහාරාභිමුඛො ගච්ඡති, කින්නු ඛොති ගෙහං පවිසිත්වා නිද්දායමානං ධීතරං පස්සිත්වා ඉමං දිස්වා සො විප්පටිසාරී හුත්වා ගතොති ඤත්වා ධීතරං පහරිත්වා උට්ඨෙහි කාලකණ්ණි සාමිකො තෙ තං නිද්දායමානං දිස්වා විප්පටිසාරී හුත්වා ගතො

1. ම. පටිඋක්කණ්ඨිතො.

නත්ථි සො ඉතො පට්ඨාය තුය්හන්ති ආහ, අපෙහි අම්ම කුතො තස්ස ගමනං කතිපාහෙනෙව පුන ආගමිස්සතීති, සොපි අනිච්චං දුක්ඛන්ති වත්වා ගච්ඡන්තො ගච්ඡන්තොව සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, සො ගන්ත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි; න සක්ඛිස්සාම මයං තං පබ්බාජෙතුං, කුතො තුය්හං සමණභාවො, සත්ථකනිසාදනපාසාණසදිසං තව සීසන්ති, භන්තෙ ඉදානි මං එකවාරං පබ්බාජෙථාති, තෙ තං උපකාරවසෙන පබ්බාජයිංසු, සො කතිපාහෙනෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, තෙපි තං ආහංසු-ආවුසො **චිත්තහත්ථ** තව ගමනසමයං ත්වමෙව ජානෙය්‍යාසීති, ඉමස්මිං තෙ වාරෙ චිරායිතන්ති, භන්තෙ සංසග්ගස්ස අත්ථිභාවකාලෙ ගතම්හා සො ඛො සංසග්ගො **ඡින්නො** ඉදානි අගමනධම්මා ජාතම්හාති, භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ අයං භික්ඛු අම්හෙහි එවං වුත්තො එවං නාම කථෙති, අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති අභූතං වදතීති ආහංසු. සත්ථා ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො අත්තනො අනවට්ඨිතචිත්තකාලෙ සද්ධම්මං අජානනකාලෙ ගමනාගමනං අකාසි, ඉදානිස්ස පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච පහීණන්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අනවට්ඨිතචිත්තස්ස සද්ධම්මං අවිජානතො,
පරිප්ලවපසාදස්ස පඤ්ඤා න පරිපූරති.

අනවස්සුතචිත්තස්ස අනන්වාහතචෙතසො,
පුඤ්ඤපාපපහීණස්ස නත්ථි ජාගරතො භය"න්ති.

තත්ථ **අනවට්ඨිතචිත්තස්සා**ති චිත්තං නාමෙතං කස්සචි නිබද්ධං වා ථාවරං වා නත්ථි, යො පන පුග්ගලො අස්සපිට්ඨෙ ඨපිතකුම්භණ්ඩං විය ච ථුසරාසිම්හි කොට්ඨිතඛාණුකො විය ච ඛල්ලාටසීසෙ කදම්බපුප්ඵං විය ච කත්ථචි න සණ්ඨාති, කදාචි බුද්ධසාවකො හොති කදාචි අචෙලකො කදාචි ආජීවකො කදාචි නිගණ්ඨො කදාචි තාපසො, එවරූපො පුග්ගලො අනවට්ඨිතචිත්තො නාම, තස්ස අනවට්ඨිතචිත්තස්ස. **සද්ධම්මං අවිජානතො**ති සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මභෙදං ඉදං සද්ධම්මං අවිජානන්තස්ස, පරිත්තසද්ධාය වා උප්ලවනසද්ධාය වා **පරිප්ලවපසාදස්ස**, කාමාවචරරූපාවචරාදිභෙදාපි **පඤ්ඤා න පරිපූරති**, කාමාවචරායපි අපරිපූරියමානාය කුතො ච රූපාවචරාරූපාවචරලොකුත්තරපඤ්ඤා පරිපූරිස්සතීති දීපෙති. **අනවස්සුතචිත්තස්සා**ති රාගෙන අතින්තචිත්තස්ස. **අනන්වාහතචෙතසො**ති "ආහතචිත්තො ඛිලජාතො"ති ආගතට්ඨානෙ දොසෙන චිත්තස්ස පහතභාවො වුත්තො, ඉධ පන දොසෙන අප්පටිහතචිත්තස්සාති අත්ථො. **පුඤ්ඤපාපපහීණස්සා**ති චතුත්ථමග්ගෙන පහීණපුඤ්ඤස්ස චෙව පහීණපාපස්ස ච ඛීණාසවස්ස. **නත්ථි ජාගරතො භය**න්ති ඛීණාසවස්ස ජාගරන්තස්සෙව භයාභාවො කථිතො විය, සො පන සද්ධාදීහි පඤ්චහි ජාගරධම්මෙහි සමන්නාගතත්තා ජාගරො නාම, තස්මා තස්ස ජාගරන්තස්සපි අජාගරන්තස්සාපි කිලෙසභයං නත්ථි කිලෙසානං අපච්ඡා

වත්තනතො, නහි තං කිලෙසා අනුබන්ධන්ති තෙන තෙන මග්ගෙන පහීණානං පුනප්පුන අනුපගමනතො, තෙනෙව ආහ:-“සොතාපත්තිමග්ගෙන යෙ කිලෙසා පහීණා තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති න පච්චාගච්ඡති, සකදාගාමි-අනාගාමි-අරහත්තමග්ගෙන යෙ කිලෙසා පහීණා තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති න පච්චාගච්ඡතී”ති.

දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා සඵලා අහොසි. අථෙකදිවසං භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-භාරියා වතිමෙ ආවුසො කිලෙසා නාම, එවරූපස්ස නාම අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නො කුලපුත්තො කිලෙසෙහි ආලුළිතො සත්තවාරෙ ගිහී හුත්වා සත්තවාරෙ පබ්බජිතොති, සත්ථා තෙසං තං කථාපවත්තිං සුත්වා තංඛණානුරූපෙන ගමනෙන ධම්මසභං ආගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසින්නො-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-එවමෙතං භික්ඛවෙ කිලෙසා නාම භාරියා, සචෙ එතෙ රූපිනො හුත්වා කත්ථචි පක්ඛිපිතුං සක්කා භවෙය්‍යුං චක්කවාළං අතිසම්බාධං බ්‍රහ්මලොකො අතිනීචකොති ඔකාසො තෙසං න භවෙය්‍ය, මාදිසම්පි නාමෙතෙ පඤ්ඤාසම්පන්නං පුරිසාජානෙය්‍යං ලොළෙන්ති අවසෙසෙසු කා කථා, අහං හි අඩ්ඪනාළිමත්තං වරකචොරකං කුණ්ඨකුද්දාලං ච නිස්සාය ඡ වාරෙ පබ්බජිත්වා උප්පබ්බජිතපුබ්බොති, කදා භන්තෙති, සුණිස්සථ භික්ඛවෙති, ආම භන්තෙති, තෙන හි සුණාථාති අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ කුද්දාලපණ්ඩිතො නාම බාහිරකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා වස්සාරත්තසමයෙ භූමියා තින්තාය ගෙහෙ මෙ අඩ්ඪනාළිමත්තො වරකචොරකො කුණ්ඨකුද්දාලකො ච අත්ථි, වරකචොරබීජං මා නස්සීති උප්පබ්බජිත්වා එකං ඨානං කුද්දාලෙන කසිත්වා තං බීජං වපිත්වා වතිං කත්වා පක්කකාලෙ උද්ධරිත්වා නාළිමත්තං බීජං ඨපෙත්වා සෙසං ඛාදිත්වා සො කිම්මෙදානි ගෙහෙන පුන අට්ඨමාසෙ පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි, ඉමිනාව නීහාරෙන නාළිමත්තං වරකචොරකං කුණ්ඨකුද්දාලං ච නිස්සාය සත්තවාරෙ ගිහී හුත්වා සත්තවාරෙ පබ්බජිත්වා සත්තමෙ පන වාරෙ චින්තෙසි-අහං සත්තවාරෙ ඉමං කුණ්ඨකුද්දාලං නිස්සාය ගිහී හුත්වා පබ්බජිතො කත්ථචිදෙව නං ඡඩ්ඩෙස්සාමීති සො ගඞ්ගාතීරං ගන්ත්වා පතිතට්ඨානං පස්සන්තො ඔතරිත්වා ගණ්හෙය්‍යං යථාස්ස පතිතට්ඨානං න පස්සාමි තථා නං ඡඩ්ඩෙස්සාමීති චින්තෙත්වා නාළිමත්තං බීජං පිලොතිකාය බන්ධිත්වා පිලොතිකං කුද්දාලඵලෙ බන්ධිත්වා කුද්දාලකං අග්ගදණ්ඩෙ ගහෙත්වා ගඞ්ගාතීරෙ ඨිතො අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා උපරිසීසෙ තික්ඛත්තුං ආවිජ්ජිත්වා ගඞ්ගායං ඛිපිත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තො පතිතට්ඨානං අදිස්වා ජිතමෙමෙති තික්ඛත්තුං සද්දමකාසි, තස්මිං ඛණෙ බාරාණසිරාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගන්ත්වා නදීතීරෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා නහානත්ථාය නදිං ඔතිණ්ණො තං

සද්දං අස්සොසි, රාජූනං ච නාම ජිතම්මෙති සද්දො, අමනාපො හොති, සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අහං ඉදානි අමිත්තමථනං[1] කත්වා ජිතම්මෙති ආගතො, ත්වං පන ජිතම්මෙ ජිතම්මෙති විරවසි, කිං නාමෙතන්ති පුච්ඡි, කුණ්ඩලකපණ්ඩිතො ත්වං බාහිරකෙ චොරෙ ජිනි, තයා ජිතං පුන අවජිතමෙව හොති, මයා පන අජ්ඣත්තිකො ලොභචොරො ජිතො, සො පුන මං න ජිනිස්සති තස්සෙව ජයො සාධූති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"න තං ජිතං සාධු ජිතං යං ජිතං අවජීයති,
තං ඛො ජිතං සාධු ජිතං යං ජිතං නාවජීයතී"ති.

තං භණන්තොව ගඞ්ගං ඔලොකෙන්තො ආපොකසිණං නිබ්බත්තෙත්වා අධිගතවිසෙසො ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි, රාජා මහාපුරිසස්ස ධම්මකථං සුත්වා වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සද්ධිං බලකායෙන පබ්බජි, යොජනමත්තා පරිසා අහොසි, අපරොපි සාමන්තරාජා තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා තස්ස රජ්ජං ගණ්හිස්සාමීති ආගන්ත්වා තථා සමිද්ධං නගරං සුඤ්ඤං දිස්වා එවරූපං නගරං ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජන්තො රාජා න ඔරකෙ ඨානෙ පබ්බජිස්සති මයාපි පබ්බජිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා මහාපුරිසං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සපරිසො පබ්බජි, එතෙනෙව නීහාරෙන සත්ත රාජානො පබ්බජිංසු, සත්තයොජනිකො අස්සමො අහොසි, සත්තරාජභොගා ඡඩ්ඩිතා, එත්තකං ජනං ගහෙත්වා මහාපුරිසො[2] බ්‍රහ්මචරියවාසං වසිත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි, සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා–අහං භික්ඛවෙ තදා කුණ්ඩලපණ්ඩිතො අහොසිං කිලෙසා නාමෙතෙ එවං භාරියාති ආහ.

චිත්තහත්ථත්ථෙර වත්ථු පඤ්චමං.

3, 6

"කුම්භූපම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො ආරද්ධවිපස්සකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර පඤ්චසතා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමාති යොජනසතමග්ගං ගන්ත්වා එකං මහාවාසගාමං අගමංසු, අථ තෙ මනුස්සා දිස්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතෙහි යාගුආදීහි පරිවිසිත්වා කත්ථ භන්තෙ ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා යථාඵාසුකට්ඨානන්ති වුත්තෙ භන්තෙ ඉමං තෙමාසං ඉධෙව වසථ මයම්පි තුම්හාකං සන්තිකෙ සරණෙසු පතිට්ඨාය සීලානි රක්ඛිස්සාමාති යාචිත්වා තෙසං අධිවාසනං විදිත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ මහන්තො වනසණ්ඩො අත්ථි එත්ථ වසථ භන්තෙති වත්වා උය්යොජෙසුං, භික්ඛූ තං වනසණ්ඩං

1. ම. අමිත්තදමනං.
2. ම. සත්ත රාජානො භොගෙ ඡඩ්ඩෙත්වා එත්තකං ජනං ගහෙත්වා පබ්බජිංසු මහාපුරිසො.

පවිසිංසු, තස්මිං වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථා දෙවතා සීලවන්තො අය්‍යා ඉමං වනසණ්ඩං අනුප්පත්තා අයුත්තං ඛො පන අම්හාකං අය්‍යෙසු ඉධ වසන්තෙසු පුත්තදාරකෙ[1] ගහෙත්වා රුක්ඛෙ අභිරුය්හ වසිතුන්ති ඔතරිත්වා භූමියං නිසීදිත්වා චින්තයිංසු–අය්‍යා ඉමස්මිං ඨානෙ අජ්ජෙක රත්තිං වසිත්වා අද්ධා සෙව ගමිස්සන්තීති, භික්ඛූපි පුන දිවසෙ අන්තොගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පුන තමෙව වනසණ්ඩං ආගමිංසු, දෙවතා භික්ඛුසඞ්ඝො ස්වාතනාය කෙනචි නිමන්තිතො භවිස්සති තස්මා පුනා ගච්ඡති අජ්ජ ගමනං න භවිස්සති සෙව ගමිස්සන්ති මඤ්ඤෙති ඉමිනා උපායෙන අඩ්ඪමාසමත්තං භූමියං යෙව අච්ඡිංසු, තතො චින්තයිංසු භදන්තා ඉමං තෙමාසං ඉධෙව මඤ්ඤෙ වසිස්සන්ති ඉධෙව ඛො පන වසන්තෙසු අම්හාකං රුක්ඛෙ අභිරුහිත්වා නිසීදිතුම්පි අයුත්තං තෙමාසං පුත්තදාරකෙ ගහෙත්වා භූමියං නිසීදනට්ඨානානිපි දුක්ඛානි කිඤ්චි කත්වා ඉමෙ භික්ඛූ පලාපෙතුං වට්ටතීති–තා තෙසු තෙසු රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු චෙව චඞ්කමනකොටීසු ච ඡින්නසීසානි කවන්ධානි දස්සෙතුං අමනුස්සසද්දෙ ච සාවෙතුං ආරභිංසු, භික්ඛූනං ඛිපිතකාසාදයො රොගා වත්තිංසු, තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං තුය්හං ආවුසො කිං රුජතීති පුච්ඡිත්වා මය්හං ඛිපිතරොගො මය්හං කාසොති වත්වා–අහං අජ්ජ චංකමනකොටියං ඡින්නසීසං අද්දසං, අහං රත්තිට්ඨානෙ කවන්ධං අද්දසං, අහං දිවාට්ඨානෙ අමනුස්සසද්දං අස්සොසිං, පරිවජ්ජෙතබ්බයුත්තකමිදං ඨානං අම්හාකං ඉධ අඵාසුකං හොති සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති තෙ නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අථ නෙ සත්ථා ආහ කිං භික්ඛවෙ තස්මිං ඨානෙ වසිතුං න සක්ඛිස්සථාති?, ආම භන්තෙ තස්මිං වසන්තානං එවරූපානි භෙරවාරම්මණානි උපට්ඨහන්ති, එවරූපං අඵාසුකං හොති තෙන මයං වජ්ජෙතබ්බයුත්තකමිදං ඨානන්ති තං ඡඩ්ඩෙත්වා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතාති, භික්ඛවෙ තත්ථෙව තුම්හාකං ගන්තුං වට්ටතීති, න සක්කා භන්තෙති, භික්ඛවෙ තුම්හෙ ආයුධං අගහෙත්වා ගතා ඉදානි ගහෙත්වා ගච්ඡථාති, කතරායුධං භන්තෙති, සත්ථා අහං වො ආයුධං දස්සාමි මයා දින්නායුධං ගහෙත්වා ගච්ඡථාති වත්වා–"කරණීයමත්ථකුසලෙන යන්තං සන්තං පදං අභිසමෙච්ච, සක්කො උජූ ච සුජූ ච සුවචො චස්ස මුදු අනතිමානී"ති සකලං මෙත්තසුත්තං කථෙත්වා භික්ඛවෙ ඉමං තුම්හෙ බහි විහාරස්ස වනසණ්ඩතො පට්ඨාය සජ්ඣායන්තා අන්තොවිහාරං පවිසෙය්‍යාථාති උය්‍යොජෙසි, තෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන තං ඨානං පත්වා බහිවිහාරෙ ගණසජ්ඣායං කත්වා සජ්ඣායමානා වනසණ්ඩං පවිසිංසු, සකලවනසණ්ඩෙ දෙවතා මෙත්තචිත්තං පටිලභිත්වා තෙසං පච්චුග්ගමනං කත්වා පත්තචීවරපටිග්ගහණං ආපුච්ඡිංසු ගත්තසම්බාහනං ආපුච්ඡිංසු, තෙසං තත්ථ තත්ථ ආරක්ඛා සුසංවිහිතා කරිංසු[2], පක්කධූපනං විය සන්නිසින්නා අහෙසුං, කත්ථචි අමනුස්සසද්දො නාම නාහොසි, තෙසං භික්ඛූනං චිත්තං

1. ම. පුත්තභාතිකෙ. 2. ම. ආරක්ඛං සංවිදහිංසු.

එකග්ගං අහොසි, තෙ රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා විපස්සනාය චිත්තං ඔතාරෙත්වා අත්තනි ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා අයං අත්තභාවො නාම භිජ්ජනකට්ඨෙන අථාවරට්ඨෙන[1] කුලාලභාජනසදිසොති විපස්සනං වඩ්ඪයිංසු, සම්මාසම්බුද්ධො ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තෙසං විපස්සනාය ආරද්ධභාවං ඤත්වා තෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි, එවමෙව භික්ඛවෙ අයං අත්තභාවො නාම භිජ්ජනට්ඨෙන අථාවරට්ඨෙන කුලාලභාජනසදිසො යෙවාති වත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා යොජනසතෙ ඨිතොපි අභිමුඛෙ නිසින්නො විය ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙත්වා දිස්සමානෙන රූපෙන ඉමං ගාථමාහ:-

"කුම්භූපමං කායමිමං විදිත්වා නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා,
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤායුධෙන ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා"ති.

තත්ථ **කුම්භූපමන්ති** අබලදුබ්බලට්ඨෙන අනද්ධනිය තාවකාලිකට්ඨෙන ඉමං කෙසාදිසමූහසංඛාතං කායං කුම්භූපමං කුලාලභාජනසදිසං විදිත්වා. **නගරූපමන්ති** නගරං නාම බහිද්ධා ථිරං හොති ගම්භීරපරිඛං පාකාරපරික්ඛිත්තං ද්වාරට්ටාලයුත්තං අන්තොසුවිභත්තවීථිචතුක්කසිංඝාටකසම්පන්නං අන්තරාපණං, තං විලුම්පිස්සාමාති බහිද්ධා චොරා ආගන්ත්වා පවිසිතුං අසක්කොන්තා පබ්බතං ආසජ්ජ පටිහතා විය ගච්ඡන්ති, එවමෙව පණ්ඩිතො කුලපුත්තො අත්තනො විපස්සනාචිත්තං ථිරං නගරසදිසං කත්වා ඨපෙත්වා නගරෙ ඨිතො එකතොධාරාදිනානප්පකාරෙන ආයුධෙන චොරගණං විය විපස්සනාමයෙන ච අරියමග්ගමයෙන ච පඤ්ඤායුධෙන තං තං මග්ගවජ්ඣං කිලෙසමාරං පටිබාහන්තො තං තං කිලෙසමාරං යොධෙථ පහරෙය්‍යාථාති අත්ථො. **ජිතඤ්ච රක්ඛෙති** ජිතං උප්පාදිතං තරුණවිපස්සනං ආවාසසප්පාය උතුසප්පාය භොජනසප්පාය පුග්ගලසප්පාය ධම්මසවණසප්පායාදීනි ආසෙවන්තො අන්තරන්තරා සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය සුද්ධචිත්තෙන සංඛාරෙ සම්මසන්තො රක්ඛෙය්‍ය. **අනිවෙසනො සියාති** අනාලයො භවෙය්‍ය, යථා නාම යොධො සඞ්ගාමසීසෙ බලකොට්ඨකං කත්වා අමිත්තෙහි සද්ධිං යුජ්ඣන්තො ඡාතො වා පිපාසිතො වා හුත්වා සන්නාහෙ වා සිථිලෙ ආයුධෙ වා පතිතෙ බලකොට්ඨකං පවිසිත්වා විස්සමිත්වා භුඤ්ජිත්වා පිවිත්වා සන්නය්හිත්වා ආයුධං ගහෙත්වා පුන නික්ඛමිත්වා යුජ්ඣන්තො පරසෙනං මද්දති අජිතං ජිනාති ජිතං රක්ඛති, සො හි සචෙ බලකොට්ඨකෙ ඨිතො එවං විස්සමන්තො තං අස්සාදෙන්තො අච්ඡෙය්‍ය රජ්ජං පරහත්ථගතං කරෙය්‍ය, එවමෙව භික්ඛු පටිලද්ධං තරුණවිපස්සනං පුනප්පුන සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය සුද්ධචිත්තෙන සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො රක්ඛිතුං සක්කොති, උත්තරිං මග්ගපටිලාභෙන කිලෙසමාරං ජිනාති, සචෙ පන සො සමාපත්තිමෙව අස්සාදෙති සුද්ධචිත්තෙන පුනප්පුන සංඛාරෙ න සම්මසති මග්ගඵලපටිවෙධං කාතුං න සක්කොති, තස්මා රක්ඛිතබ්බයුත්තකං රක්ඛන්තො අනි

1. ම. අථාරකට්ඨෙන.

වෙසනො සියා, සමාපත්තිනිවෙසනං කත්වා තත්ථ න නිවෙසෙය්‍ය ආලයං න කරෙය්‍යාති අත්ථො. අද්ධා තුම්හෙපි එවං කරොථාති එවං සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ නිසින්නට්ඨානෙ නිසින්නාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං වණ්ණෙන්තා ථොමෙන්තා වන්දන්තාව ආගච්ඡිංසූති.

පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු ඡට්ඨං.

3, 7.

“අචිරං වතයං කායො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර සාවත්ථිවාසී කුලපුත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතො, සො ලද්ධූපසම්පදො තිස්සත්ථෙරො නාම අහොසි, ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ තස්ස සරීරෙ රොගො උදපාදි, සාසපමත්තියො පිළකා උට්ඨහිංසු, තා අනුපුබ්බෙන මුග්ගමත්තා කලායමත්තා කොලට්ඨිමත්තා ආමලකමත්තා බෙලුවසලාටුමත්තා බෙලුවමත්තා හුත්වා පභිජ්ජිංසු, සකලසරීරං ඡිද්දාවඡිද්දං අහොසි, පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරො ත්වෙවස්ස නාමං උදපාදි, අථස්ස අපරභාගෙ අට්ඨීනි භිජ්ජිංසු, අප්පටිජග්ගියො අහොසි, නිවාසනපාරුපනං පුබ්බලොහිතමක්ඛිතං ජාලපූවසදිසං අහොසි, සද්ධිවිහාරිකාදයො පටිජග්ගිතුං අසක්කොන්තා ඡඩ්ඩයිංසු, සො අනාථො හුත්වා නිපජ්ජි. බුද්ධානං ච නාම ද්වෙ වාරෙ ලොකවිලොකනං අවිජහිතං හොති, පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තා චක්කවාළ මුඛවට්ටිතො පට්ඨාය ගන්ධකුටිඅභිමුඛං ඤාණං කත්වා ඔලොකෙන්ති, සායං ඔලොකෙන්තා ගන්ධකුටිතො පට්ඨාය බාහිරාභිමුඛං ඤාණං කත්වා ඔලොකෙන්ති, තස්මිං පන සමයෙ භගවතො ඤාණජාලස්ස අන්තො පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරො පඤ්ඤායි, සත්ථා තිස්සස්ස භික්ඛුනො අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අයං සද්ධිවිහාරිකාදීහි ඡඩ්ඩිතො, ඉදානිස්ස මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං පටිසරණං නත්ථීති ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා විහාරචාරිකං චරමානො අග්ගිසාලං ගන්ත්වා උක්ඛලිං ධොවිත්වා උදකං ආරොපෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ආගමයමානො අග්ගිසාලායමෙව අට්ඨාසි, තත්තභාවං ජානිත්වා ගන්ත්වා තස්ස භික්ඛුනො නිපන්නමඤ්චකකොටියං ගණ්හි, තදා භික්ඛූ අපෙථ භන්තෙ මයං ගණ්හිස්සාමාති මඤ්චකං ගහෙත්වා අග්ගිසාලං ආනයිංසු, සත්ථා අම්බණං[1] ආහරාපෙත්වා උණ්හොදකං ආසිඤ්චිත්වා තෙහි භික්ඛූහි තස්ස පාරුපනං ගාහාපෙත්වා උණ්හොදකෙ මද්දාපෙත්වා මන්දාතපෙ විස්සජ්ජාපෙසි, අථස්ස සන්තිකෙ ඨත්වා සරීරං උණ්හොදකෙන තෙමෙත්වා ඝංසිත්වා න්හාපෙසි, තස්ස න්හානපරියොසානෙ පාරුපනං සුක්ඛි, අථ නං තං නිවාසාපෙත්වා නිවත්ථකාසාවං

---

1. ම අම්බකං.

උදකෙ මජ්ජාපෙත්වා ආතපෙ විස්සජ්ජාපෙසි, අථස්ස ගත්තෙ උදකෙ ජීරන්තෙ තම්පි සුක්ඛි, සො එකං කාසාවං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා සල්ලහුකසරීරො එකග්ගචිත්තො මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, සත්ථා තස්ස උස්සීසකෙ ඨත්වා භික්ඛු අයං තව කායො අපෙතවිඤ්ඤාණො නිරූපකාරො හුත්වා කළිඞ්ගරං විය පඨවියං සෙස්සතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"අචිරං වතයං කායො පඨවිං අධිසෙස්සති,
ඡුඩ්ඩො අපෙතවිඤ්ඤාණො නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං"ති.

තත්ථ **අචිරං වතා**ති භික්ඛු න චිරස්සෙව **අයං කායො පඨවිං අධිසෙස්සති** ඉමිස්සා පකතිසයනෙන සයිතාය පඨවියා උපරි සයිස්සති. **ඡුඩ්ඩො**ති අපවිද්ධො අපගතවිඤ්ඤාණතාය තුච්ඡො හුත්වා සෙස්සතීති දසෙසති, යථා කිං? **නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං** නිරූපකාරං නිරත්ථකං කට්ඨඛණ්ඩං විය. දබ්බසම්භාරත්ථිකා හි මනුස්සා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා උජුං උජුකසණ්ඨානෙන වඞ්කං වඞ්කසණ්ඨානෙන ඡින්දිත්වා දබ්බසම්භාරං ගණ්හන්ති. අවසෙසං පන සුසිරඤ්ච පූතිකඤ්ච ගණ්ඨිජාතං ච ඡින්දිත්වා තත්ථෙව ඡඩ්ඩෙන්ති, අඤ්ඤෙ දබ්බත්ථිකා ආගන්ත්වා තං ගණ්හන්තා නාම නත්ථි ඔලොකෙත්වා අත්තනො උපකාරමෙව ගණ්හන්ති, ඉතරං පඨවිගතමෙව හොති, තං පන තෙන තෙන උපායෙන මඤ්චපටිපාදකං වා පාදකඨලිකං වා ඵලකපීඨං වා කාතුං සක්කාපි භවෙය්‍ය, යො පන ඉමස්මිං පනත්තභාවෙ බත්තිංසාය කොට්ඨාසෙසු එකකොට්ඨාසොපි මඤ්චපටිපාදකවසෙන අඤ්ඤෙන වා උපකාරමුඛෙන ගය්හුපගො නාම නත්ථි, කෙවලං **නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං**, අයං අපගතවිඤ්ඤාණො කතිපාහස්සෙව පඨවියං සෙස්සතීති.

දෙසනාවසානෙ පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං, ථෙරොපි අරහත්තං පත්වාව පරිනිබ්බායි, සත්ථා තස්ස සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං කාරාපෙසි, භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු–භන්තෙ පූතිගත්තතිස්සත්ථෙරො කුහිං නිබ්බත්තොති, පරිනිබ්බුතො භික්ඛවෙති, භන්තෙ එවරූපස්ස පන අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නස්ස භික්ඛුනො කිං කාරණා ගත්තං පූතිකං ජාතං? කිං කාරණා අට්ඨීනි භින්නානි? කිමස්ස කාරණං අරහත්තස්ස උපනිස්සයභාවං පත්තන්ති?, භික්ඛවෙ සබ්බමෙතං එතස්ස අත්තනා කතකම්මෙනෙව නිබ්බත්තන්ති, කිං පන තෙන භන්තෙ කතන්ති?, තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථ, අයං කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ සාකුණිකො හුත්වා බහූ සකුණෙ බන්ධිත්වා ඉස්සරජනං උපට්ඨහි, තෙසං දින්නාවසෙසෙ වික්කිණාති වික්කිතාවසෙසා මාරෙත්වා ඨපිතා පූතිකා භවිස්සන්තීති යථා උප්පතිතුං න සක්කොන්ති තථා තෙසං ජඞ්ඝට්ඨීනි ච පක්ඛට්ඨීනි ච භින්දිත්වා රාසිං කත්වා ඨපෙති, තෙ පුන දිවසෙ වික්කිණාති, අතිබහූ පන ලද්ධකාලෙ අත්තනොපි අත්ථාය පචාපෙති, තස්සෙකදිවසං රසභොජනෙ පක්කෙ එකො ඛීණාසවො පිණ්ඩාය චරන්තො ගෙහද්වාරෙ

අට්ඨාසි, සො ථෙරං දිස්වා චිත්තං පසාදෙත්වා මයා බහූ පාණා මාරෙත්වා ඛාදිතා, අයං ච මෙ ගෙහද්වාරෙ ඨිතො අඤ්ඤාගෙහෙ ච රසභොජනං සංවිජ්ජති පිණ්ඩපාතමස්ස දස්සාමීති තස්ස පත්තං ආදාය පූරෙත්වා රසපිණ්ඩපාතං දත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්ස මත්ථකං පාපුණෙය්‍යන්ති ආහ, ථෙරො එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි, භික්ඛවෙ තදා කතකම්මවසෙනෙතං තිස්සස්ස නිප්ඵන්නං, සකුණානං අට්ඨිභෙදනනිස්සන්දෙන තිස්සස්ස ගත්තං ච පූතිකං ජාතං, අට්ඨීනි ච භින්නානි, ඛීණාසවස්ස රසපිණ්ඩපාතදානනිස්සන්දෙන අරහත්තං පත්තොති.

පූතිගත්තතිස්සත්ථෙර වත්ථු සත්තමං.

3, 8.

"දිසො දිස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසලජනපදෙ නන්දගොපාලකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිනො නන්දො නාම ගොපාලො ගොයූථං රක්ඛති අඩ්ඪො මහද්ධනො මහාභොගො, සො කිර යථා කෙණියො ජටිලො පබ්බජ්ජාවසෙන එවං ගොපාලකත්තෙන රාජබලිං[1] පරිහරන්තො අත්තනො කුටුම්බං රක්ඛති, සො කාලානුකාලං පඤ්චගොරසෙ ආදාය අනාථපිණ්ඩිකස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා සත්ථාරං පස්සති ධම්මං සුණාති අත්තනො වසනට්ඨානං ආගමනත්ථාය සත්ථාරං යාචති, සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමයමානො අගන්ත්වා පරිපක්කභාවං ඤත්වා එකදිවසං මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතො චාරිකං චරන්තො මග්ගා ඔක්කම්ම තස්ස වසනට්ඨානාසන්නෙ අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. නන්දො සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං භික්ඛුසංඝස්ස පණීතං පඤ්චගොරසදානං අදාසි, සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථා අනුමොදනං කත්වා දානකථාදිභෙදං ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, කථාපරියොසානෙ නන්දගොපාලකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං අනුගච්ඡන්තො දූරං ගන්ත්වා තිට්ඨ උපාසකාති නිවත්තියමානො වන්දිත්වා නිවත්ති, අථ නං එකො ලුද්දකො විජ්ඣිත්වා මාරෙසි, පච්ඡතො ආගච්ඡන්තා භික්ඛූ දිස්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං ආහංසු–නන්දො භන්තෙ ගොපාලකො තුම්හාකං ඉධාගතත්තා මහාදානං දත්වා අනුගන්ත්වා නිවත්තන්තො මාරිතො සචෙ තුම්හෙ න ගච්ඡිස්සථ නාස්ස මරණං අභවිස්සාති සත්ථා මයි භික්ඛවෙ ආගතෙපි අනාගතෙපි තස්ස චතස්සො දිසා චතස්සො අනුදිසා ච ගච්ඡන්තස්සාපි මරණතො මුච්චනූපායො නාම නත්ථි, යං හි නෙව චොරා න වෙරිනො කරොන්ති තං ඉමෙසං සත්තානං අන්තොපදුට්ඨං මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තමෙව කරොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"දිසො දිසං යන්තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං
මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ"ති.

---

1. ඝ. II. රාජබලිං.

තත්‍ථ **දිසො දිසන්ති** චොරො චොරං "දිස්වා"ති පාඨසෙසො. **යන්තං කයිරාති** යං තස්ස අනයබ්‍යසනං කරෙය්‍ය, දුතියපදෙපි එසෙව නයො, ඉදං වුත්තං හොති, එකො එකස්ස මිත්තදූභී චොරො පුත්තදාරක්ඛෙත්තවත්‍ථුගොමහිංසාදීසු අපරජ්ඣන්තො යස්ස අපරජ්ඣති, තම්පි තථෙව අත්තනි අපරජ්ඣන්තං චොරං දිස්වා **වෙරී වා පන** කෙනචි දෙව කාරණෙන බද්ධවෙරං වෙරිං දිස්වා අත්තනො කක්ඛළතාය දාරුණතාය යන්තං තස්ස අනයබ්‍යසනං කරෙය්‍ය පුත්තදාරං වා පීළෙය්‍ය ඛෙත්තාදීනි වා නාසෙය්‍ය ජීවිතා වා පන තං වොරොපෙය්‍ය දසසු අකුසලකම්මපථෙසු මිච්ඡාඨපිතත්තා **මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියො නං තතො කරෙ**ති තං පුරිසං තතො පාපතරං කරෙය්‍ය වුත්තප්පකාරෙහි දිසො වා වෙරී වා දිසස්ස වා වෙරිනො වා ඉමස්මිං යෙවත්තභාවෙ දුක්ඛං උප්පාදෙය්‍ය ජීවිතක්ඛයං වා කරෙය්‍ය, ඉදං පන අකුසලකම්මපථෙසු මිච්ඡාඨපිතං චිත්තං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අනයබ්‍යසනං පාපෙති අත්තභාවසතසහස්සෙසුපි චතූසු අපායෙසු ඛිපිත්වා සීසං උක්ඛිපිතුං න දෙතීති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා දෙසනා ජාතාති. උපාසකෙන පන භවන්තරෙ කතකම්මං භික්ඛූහි න පුච්ඡිතං තස්මා සත්‍ථාරා න කථිතන්ති.

නන්දගොපාල වත්‍ථු අට්ඨමං.

3, 9.

"න තං මාතා පිතා කයිරා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සොරෙය්‍යනගරෙ සමුට්ඨිතං සාවත්‍ථියං නිට්ඨපෙසි. සම්මාසම්බුද්ධෙ සාවත්‍ථියං විහරන්තෙ සොරෙය්‍යනගරෙ සොරෙය්‍යසෙට්ඨිපුත්තො එකෙන සහායකෙන සද්ධිං සුඛයානකෙ නිසීදිත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නහානත්‍ථාය නගරා නික්ඛමි, තස්මිං ඛණෙ මහාකච්චායනත්‍ථෙරො සොරෙය්‍යං පිණ්ඩාය පවිසිතුකාමො බහිනගරෙ සඞ්ඝාටිං පාරුපති, ථෙරස්ස ච සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං, සොරෙය්‍යසෙට්ඨිපුත්තො තං දිස්වා චින්තෙසි-අහො වත අයං වා ථෙරො මම භරියා භවෙය්‍ය මම වා භරියාය සරීරවණ්ණො එතස්ස සරීරවණ්ණො විය භවෙය්‍යාති, තස්ස චින්තිතමත්තෙයෙව පුරිසලිඞ්ගං අන්තරධායි, ඉත්‍ථිලිඞ්ගං පාතුර හොසි, සො ලජ්ජිතො යානකා ඔරුය්හ පලායි, පරිජනො තං අසඤ්ජානන්තො කිමෙතන්ති ආහ, සාපි තක්කසිලාමග්ගං පටිපජ්ජි, සහායකොපිස්සා ඉතොචිතො ච විචරිත්වාපි නාද්දස, සබ්බෙ නහායිත්වා ගෙහං ගමිංසු, කහං සෙට්ඨිපුත්තොති ච වුත්තෙ නහාත්වා ආගතො භවිස්සතීති මඤ්ඤිම්හාති වදිංසු, අථස්ස මාතාපිතරො තත්‍ථ පරියෙසිත්වා අපස්සන්තා රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා මතො භවිස්සතීති මතකභත්තං අදංසු, සා එකං තක්කසිලාගාමිං සත්‍ථවාහං දිස්වා යානකං පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධි, අථ නං මනුස්සා දිස්වා අම්හාකං යානකස්ස

පච්ඡතො පච්ඡතො ආගච්ඡති, මයං කස්සෙසා දාරිකාති තං නජානාමාති වදිංසු, සාපි තුම්හෙ අත්තනො යානකං පාජෙථ අහං පදසා ගමිස්සාමීති ගච්ඡන්තී අඞ්ගුලිමුද්දිකං දත්වා එකස්මිං යානකෙ ඔකාසං කාරෙසි, මනුස්සා චින්තයිංසු-තක්කසිලානගරෙ අම්හාකං සෙට්ඨිපුත්තස්ස භරියා නත්ථි තස්ස ආචික්ඛිස්සාම මහාපණ්ණාකාරො නො භවිස්සතීති. තෙ ගෙහං ගන්ත්වා සාමි අම්හෙහි තුම්හාකං එකං ඉත්ථිරතනං ආනීතන්ති ආහංසු, සො තං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා අත්තනො වයානුරූපං අභිරූපං පාසාදිකං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහො ගෙහෙ අකාසි. පුරිසා හි ඉත්ථියො ඉත්ථියො පුරිසා වා අභූතපුබ්බා නාම නත්ථි, පුරිසා හි පරස්ස දාරෙ අතිචරිත්වා කාලං කත්වා බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා මනුස්සජාතිං ආගච්ඡන්තා අත්තභාවසතෙ ඉත්ථිභාවං ආපජ්ජන්ති ආනන්දත්ථෙරොපි හි කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරමී අරියසාවකො සංසාරෙ සංසරන්තො එකස්මිං අත්තභාවෙ කම්මාරකුලෙ නිබ්බත්තො පරදාරකම්මං කත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන චුද්දසසු අත්තභාවෙසු පරස්ස පාදපරිචාරිකා ඉත්ථී අහොසි සත්තසු අත්තභාවෙසු බීජුද්ධරණං පාපුණි, ඉත්ථියො පන දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා ඉත්ථිභාවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා ඉදං නො පුඤ්ඤං පුරිසත්තභාවපටිලාභාය සංවත්තතූති චිත්තං අධිට්ඨහිත්වා කාලං කත්වා පුරිසත්තභාවං පටිලභන්ති, පතිදෙවතා හුත්වා සාමිකෙ සම්මාපටිපත්තිවසෙනපි පුරිසත්තභාවං පටිලභන්තෙව. අයං පන සෙට්ඨිපුත්තො ථෙරෙ අයොනිසො චිත්තං උප්පාදෙත්වා ඉමස්මිං යෙව අත්තභාවෙ ඉත්ථිභාවං පටිලභි, තක්කසිලාය සෙට්ඨිපුත්තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය පනස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසි සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං ලභිත්වා තස්ස පදසා ගමනකාලෙ අපරම්පි පුත්තං පටිලභි එවමස්සා කුච්ඡියං වුත්ථා ද්වෙ පුත්තා අහෙසුං සොරෙය්‍යනගරෙ තම්පටිච්ච නිබ්බත්තා ද්වෙති චත්තාරො පුත්තා අහෙසුං. තස්මිං කාලෙ සොරෙය්‍යනගරතො සො තස්සා සහායකසෙට්ඨිපුත්තො පඤ්චහි සකටසතෙහි තක්කසිලං ගන්ත්වා සුඛයානකෙ නිසින්නො නගරං පාවිසි, අථ නං සා උපරිපාසාදතලෙ වාතපානං විවරිත්වා අන්තරවීථිං ඔලොකයමානා ඨිතා දිස්වා සඤ්ජානිත්වා දාසිං පෙසෙත්වා පක්කොසාපෙත්වා මහාතලෙ නිසීදාපෙත්වා සක්කාරසම්මානං අකාසි. අථ නං සො ආහ-භද්දෙ ත්වං ඉතො පුබ්බෙ අම්හෙහි න දිට්ඨපුබ්බා අථ ච[1] පන නො මහන්තං සක්කාරං කරොසි ජානාසි ත්වං අම්හෙති. ආම සාමි ජානාමි නනු තුම්හෙ සොරෙය්‍යනගරවාසිනොති. ආම භද්දෙති. සා මාතාපිතූනං ච භරියාය ච පුත්තානං ච අරොගභාවං පුච්ඡි. ඉතරො ආම භද්දෙ අරොගාති වත්වා ආහ-ජානාසි ත්වං එතෙති. ආම සාමි ජානාමි තෙසං එකො පුත්තො අත්ථි සො කහං සාමීති. භද්දෙ එතං මා කථෙහි[2] මයං තෙන සද්ධිං එකදිවසං සුඛයානකෙ නිසීදිත්වා නහායිතුං නික්ඛමිත්වා නෙව තස්ස ගතිං

---

1. ම.. කථඤ්ච.　　2. සී. භද්දෙඑතෙමාකථෙසි

ජානාම, ඉතොචිතොච විචරිත්වා තං අදිස්වා මාතාපිතූනං ආරොචයිම්හ තෙපිස්ස රොදිත්වා කන්දිත්වා පෙතකිච්චං කරිංසූති. අහං සො සාමීති. අපෙහි භද්දෙ කිං කථෙසි මය්හං සහායො දෙවකුමාරො විය එකො පුරිසොති. හොතු මෙ සාමි අහං සොති. අථ ඉදං කිං නාමාති. තං දිවසං තෙ අය්‍යො මහාකච්චායනත්ථෙරො දිට්ඨොති. අහං මහාකච්චායනත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා අහො වත අයං වා ථෙරො මම භරියා භවෙය්‍ය එතස්ස වා සරීරවණ්ණො විය මම භරියාය සරීරවණ්ණො භවෙය්‍යාති චින්තෙසිං, චින්තිතක්ඛණෙ එව යං මෙ පුරිසලිඞ්ගං අන්තරධායි ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුභවි, අථාහං ලජ්ජාය[1] කස්සචි වත්තුං අසක්කුණිත්වා පලායිත්වා ඉධාගතා සාමීති. අහො තෙ භාරියං කම්මං කතං කස්මා මය්හං නාචික්ඛි අපි ච පන තෙ ථෙරො ඛමාපිතොති, න ඛමාපිතො සාමි ජානාසි පන ත්වං කහං ථෙරොති ඉමමෙව නගරං නිස්සාය විහරතීති සචෙ පිණ්ඩාය චරන්තො ඉධාගච්ඡෙය්‍ය අහං මම අය්‍යස්ස භික්ඛාහාරං දදෙය්‍යං සාමීති, තෙන හි සීඝං සක්කාරං කරොහි අම්හාකං අය්‍යං ඛමාපෙස්සාමාති ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො භන්තෙ ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති ආහ, නනු ත්වං සෙට්ඨිපුත්ත ආගන්තුකොති, භන්තෙ මා අම්හාකං ආගන්තුකභාවං පුච්ඡථ ස්වෙ මෙ භික්ඛං ගණ්හාථාති, ථෙරො අධිවාසෙසි, ගෙහෙපි ථෙරස්ස මහාසක්කාරො පටියත්තො, ථෙරො පුන දිවසෙ තං ගෙහද්වාරං අගමාසි, අථ නං නිසීදාපෙත්වා පණීතෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා සෙට්ඨිපුත්තො තං ඉත්ථිං ගහෙත්වා ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජාපෙත්වා භන්තෙ මය්හං සහායිකාය ඛමථාති ආහ: කි මෙතන්ති? අයං භන්තෙ පුබ්බෙ මය්හං පියසහායකො හුත්වා තුම්හෙ ඔලොකෙත්වා එවං නාම චින්තෙසි, අථස්ස පුරිසලිඞ්ගං අන්තරධායි ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුභවි ඛමථ භන්තෙති තෙන හි උට්ඨහථ ඛමාමි වො අහන්ති, ථෙරෙන ඛමාමීති වුත්තමත්තෙ එව ඉත්ථිලිඞ්ගං අන්තරධායි පුරිසලිඞ්ගං පාතුභවි, පුරිසලිඞ්ගෙ පාතුභූතමත්තෙ එව තං තක්කසිලාය සෙට්ඨිපුත්තො ආහ:-සම්ම සහායක ඉමෙ වෙ දාරකා තව කුච්ඡියං වුත්ථත්තා මං පටිච්ච නිබ්බත්තත්තා උභින්නම්පි නො පුත්තා එව ඉධෙව වසිස්සාම මා උක්කණ්ඨීති. සම්ම අහං එකෙන අත්තභාවෙන පඨමං පුරිසො හුත්වා ඉත්ථිභාවං පත්වා පුන පුරිසො ජාතො විප්පකාරං පත්තොති. පඨමං මං පටිච්ච වෙ පුත්තා නිබ්බත්තා ඉදානි මෙ කුච්ඡිතො වෙ පුත්තා නික්ඛන්තා ස්වාහං එකෙන අත්තභාවෙන විප්පකාරප්පත්තො, පුන ගෙහෙ වසිස්සතීති සඤ්ඤං මා කරි අහං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, ඉමෙ දාරකා තව භාරා ඉමෙසු මා පමජ්ජීති පුත්තෙ පරිචුම්බිත්වා පරිමජ්ජිත්වා පිතු නීයාදෙත්වා නික්ඛමිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි. ථෙරොපි තං පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා ගණ්හිත්වාව චාරිකං චරමානො සාවත්ථිං අගමාසි.

---

1. ම. ලජ්ජමානා.

තස්ස සොරෙය්‍යථෙරොති නාමං අහොසි, ජනපදවාසිනො තං පවත්තිං සුත්වා සංඛුභිත්වා කොතූහලජාතා උපසංකමිත්වා පුච්ඡිංසු, එවං කිර භන්තෙති, ආමාවුසොති, භන්තෙ එවරූපම්පි කාරණං නාම හොති, තුම්හාකං කිර කුච්ඡියං වෙ පුත්තා නිබ්බත්තා තුම්හෙ පටිච්ච වෙ ජාතා තෙසං වො කතරෙසු බලවසිනෙහො හොති, කුච්ඡියං වුත්ථකෙ ආවුසොති, ආගතාගතා නිබද්ධං තථෙව පුච්ඡන්ති ථෙරො කුච්ඡියං වුත්ථකෙසු එව සිනෙහො බලවාති, මය්හං කඤ්චි සිනෙහො නත්ථීති, **භික්ඛූ** අයං අභූතං කථෙති, පුරිමදිවසෙ කුච්ඡියං වුත්ථපුත්තෙසු සිනෙහො බලවාති වත්වා ඉදානි මය්හං කඤ්චි සිනෙහො නත්ථීති වදති අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති භන්තෙති ආහංසු. සත්ථා න භික්ඛවෙ මය්හං පුත්තො අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, මම පුත්තස්ස සම්මාපණිහිතෙන චිත්තෙන මග්ගදස්සනං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය න කඤ්චි සිනෙහො ජාතො යං යං සම්පත්තිං නෙව මාතාපිතරො කාතුං සක්කොන්ති තං ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ පවත්තං සම්මා පණිහිතං චිත්තමෙව දෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

න තං මාතා පිතා කයිරා අඤ්ඤෙ වා පි ච ඤාතකා
සම්මාපණිහිතං චිත්තං සෙය්‍යසො නං තතො කරෙති.

තත්ථ න තන්ති තං කාරණං නෙව මාතා කරෙය්‍ය න පිතා න අඤ්ඤෙ ඤාතකා. **සම්මා පණිහිතන්ති** දසසු කුසලකම්මපථෙසු සම්මා ඨපිතං. **සෙය්‍යසො නං තතො කරෙති** තතො කාරණතො සෙය්‍යසො නං වරතරං උත්තරිතරං කරෙය්‍ය කරොතීති අත්ථො. මාතාපිතරොපි පුත්තානං ධනං දදමානා ඒකස්මිං එව අත්තභාවෙ කම්මං අකත්වා සුඛෙන ජීවිකාපවත්තනකධනං දාතුං සක්කොන්ති; විසාඛාය මාතාපිතරොපි තාවමහද්ධනා මහාභොගා තස්සා එකස්මිං යෙව අත්තභාවෙ සුඛෙන ජීවිතකප්පනං අදංසු. චතුසු පන දීපෙසු චක්කවත්තිසිරිං දාතුං සමත්ථා මාතාපිතරොපි නාම පුත්තානං නත්ථි, පගෙව දිබ්බසම්පත්තිං වා පඨමජ්ඣානාදිසම්පත්තිං වා, ලොකුත්තරසම්පත්තිදානෙ කථාව නත්ථි, සම්මා පණිහිතං පන චිත්තං සබ්බම්පෙතං සම්පත්තිං දාතුං සක්කොති. තෙන වුත්තං "සෙය්‍යසො නං තතො කරෙ"ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි සම්පත්තා. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

සොරෙය්‍යත්ථෙරවත්ථු නවමං.

චිත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වග්ගො තතියො.

4, 1.

"කො ඉමං පඨවිං විජෙස්සතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො පඨවිකථාපසුතෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර භගවතා සද්ධිං ජනපදචාරිකං චරිත්වා ජෙතවනං ආගන්ත්වා සායණ්හසමයෙ උපට්ඨානසාලාය සන්නිසින්නා අත්තනා ගතගතට්ඨානෙ අසුකගාමතො අසුකගමනට්ඨානෙ සමවිසමං කද්දමබහුලං සක්ඛරබහුලං කාළමත්තිකං තම්බමත්තිකන්ති පඨවිකථං කථෙසුං. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා භන්තෙ අම්හෙහි විචරිතට්ඨානෙ පඨවිකථායාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ එසා බාහිරපඨවි නාම තුම්හෙහි අජ්ඣත්තිකපඨවියං පරිකම්මං කාතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

කො ඉමං පඨවිං විජෙස්සති යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං,
කො ධම්මපදං සුදෙසිතං කුසලො පුප්ඵමිව පචෙස්සති.

සෙඛො පඨවිං විජෙස්සති යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං
සෙඛො ධම්මපදං සුදෙසිතං කුසලො පුප්ඵමිව පචෙස්සතීති.

තත්ථ **කො ඉම**න්ති කො ඉමං අත්තභාවසඞ්ඛාතං පඨවිං, **විජෙස්සතී**ති අත්තනො ඤාණෙන විජිනිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සතීති අත්ථො. **යමලොකඤ්චා**ති චතුබ්බිධං අපායලොකං ච. **ඉමං සදෙවක**න්ති ඉමං මනුස්සලොකං ච දෙවලොකෙන සද්ධිං කො විජෙස්සති විජිනිස්සති විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සතීති පුච්ඡති. **ධම්මපදං සුදෙසිත**න්ති යථාසභාවතො කථිතත්තා සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතං ධම්මපදං, කුසලො මාලාකාරො **පුප්ඵං** විචිනන්තො විය **කො පචෙස්සති** විචිණිස්සති විජානිස්සති උපපරික්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සතීති අත්ථො. **සෙඛො**ති අධිසීලසික්ඛා අධිචිත්තසික්ඛා අධිපඤ්ඤාසික්ඛාති ඉමා තිස්සො සික්ඛා සික්ඛනතො සොතාපත්තිමග්ගට්ඨං ආදිං කත්වා යාව අරහත්තමග්ගට්ඨා සත්තවිධො සෙඛො ඉමං අත්තභාවපඨවිං අරහත්තමග්ගෙන තතො ඡන්දරාගං අපකඩ්ඪන්තො **විජෙස්සති** විජිනිස්සති විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති. **යමලොකං චා**ති තං යථාවුත්තප්පකාරං යමලොකං ච **ඉමං** මනුස්සලොකං ච සහ දෙවෙහි **සදෙවකං** සොව විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සතීති. **සෙඛො**ති සොව සත්තවිධො සෙඛො ඉමං අත්තභාවපඨවිං යථා නාම **කුසලො** මාලාකාරො පුප්ඵාරාමං පවිසිත්වා තරුණමකුලානි ච පාණකවිද්ධානි ච මිලාතානි ච ගණ්ඨිකජාතානි ච පුප්ඵානි වජ්ජෙත්වා සොභනානි සුජාතසුජාතානෙව පුප්ඵානි විණාති එවමෙවං ඉමෙසු කථිතං සුනිට්ඨං බොධිපක්ඛිකධම්මපදම්පි පඤ්ඤාය **පචෙස්සති** විචිණිස්සති උපපරික්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සතීති සත්ථා සයමෙව පඤ්හං විස්සජ්ජෙසි.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

පඨවිකථාපසුතපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු පඨමං.

4, 2.

"ඵෙණූපම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං මරීචිකම්මට්ඨානිකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටිත්වා වායමිත්වා අරහත්තං පත්තුං අසක්කොන්තො විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙස්සාමීති සත්ථුසන්තිකං ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මරීචිං දිස්වා යථා අයං ගිම්හසමයෙ උට්ඨිතා මරීචි දූරෙ ඨිතානං රූපූපගතා විය පඤ්ඤායති සන්තිකං ආගච්ඡන්තානං නෙව පඤ්ඤායති අයං අත්තභාවොපි උප්පාදවයට්ඨෙන එවරූපො හොතීති මරීචිකම්මට්ඨානං භාවෙන්තො ආගන්ත්වා මග්ගකිලන්තො අචිරවතියං න්හායිත්වා එකස්මිං චණ්ඩසොතතීරෙ රුක්ඛච්ඡායාය නිසින්නො උදකවෙගාභිඝාතෙන උට්ඨහිත්වා මහන්තෙ මහන්තෙ ඵෙණපිණ්ඩෙ භිජ්ජමානෙ දිස්වා අයං අත්තභාවොපි උප්පජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන එවරූපො යෙවාති ආරම්මණං අග්ගහෙසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තං ථෙරං දිස්වා එවමෙතං භික්ඛු එවරූපොවායං අත්තභාවො ඵෙණපිණ්ඩො විය මරීචි විය උප්පජ්ජනභිජ්ජනසභාවො එවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

ඵෙණූපමං කායමිමං විදිත්වා මරීචිධම්මං අභිසම්බුධානො,
ඡෙත්වාන මාරස්ස පපුප්ඵකානි අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡෙති.

තත්ථ ඉමන්ති[1] ඉමං කෙසාදිසමූහසඞ්ඛාතං **කායං** අබලදුබ්බල අනද්ධනියතාවකාලිකට්ඨෙන **ඵෙණපිණ්ඩසරික්ඛකොති විදිත්වා, මරීචිධම්මන්ති** යථා මරීචි දූරෙ ඨිතානං රූපගතා විය ගය්හූපගා විය හොති සන්තිකෙ උපගච්ඡන්තානං රිත්තා තුච්ඡා අගය්හූපගා සම්පජ්ජති එවමෙව ඛණිකං ඉත්තරපච්චුපට්ඨානට්ඨෙන අයං කායොපි මරීචිධම්මොති **අභිසම්බුධානො** බුජ්ඣන්තො ජානන්තොති අත්ථො; **පපුප්ඵකානීති** මාරස්ස පපුප්ඵකසඞ්ඛාතානි තෙභූමකානි වට්ටානි අරියමග්ගෙන ඡින්දිත්වා ඛීණාසවො භික්ඛු මච්චුරාජස්ස අදස්සනං අවිසයං අමතමහානිබ්බානං ගච්ඡෙය්‍යාති.

ගාථාපරියොසානෙ ථෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං ථොමෙන්තො වන්දන්තො ආගතොති.

මරීචිකම්මට්ඨානිකත්ථෙරස්ස වත්ථු දුතියං.

---

4. 3.

"පුප්ඵානි හෙව පචිනන්ත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො සපරිසං මහොඝෙන අජ්ඣොත්ථරිත්වා මාරිතං විඩූඩභං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා-සාවත්ථියං හි මහාකොසලරඤ්ඤො පුත්තො පසෙනදිකුමාරො නාම වෙසාලියං ලිච්ඡවිකුමාරො

---

1. ම. ඵෙණූපමන්ති.

මහාලි නාම කුසිණාරායං මල්ලරාජපුත්තො බන්ධුලො නාමාති ඉමෙ තයො දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පුග්ගහණත්ථාය තක්කසිලං ගන්ත්වා බහිනගරෙ සාලාය සමාගතා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආගතකාරණඤ්ච කුලඤ්ච නාමඤ්ච පුච්ඡිත්වා සහායකා හුත්වා එකතොව ආචරියං උපසංකමිත්වා නචිරස්සෙව උග්ගහිතසිප්පා තෙ ආචරියං ආපුච්ඡිත්වා එකතොව නික්ඛමිත්වා සකසකට්ඨානානි අගමංසු. තෙසු පසෙනදිකුමාරො පිතු සිප්පං දස්සෙත්වා පසන්නෙන පිතරා රජ්ජෙ අභිසිත්තො. මහාලි කුමාරො ලිච්ඡවීනං සිප්පං දස්සෙන්තො මහන්තෙන උස්සාහෙන දස්සෙසි. තස්ස අක්ඛීනි භිජ්ජිත්වා අගමංසු. ලිච්ඡවිරාජානො අහො වත මහාකං ආචරියො අක්ඛිවිනාසං පත්තොති න නං පරිච්චජිස්සාම උපට්ඨහිස්සාම නන්ති සතසහස්සුට්ඨානකං එකං ද්වාරං අදංසු සො තං නිස්සාය පඤ්චසතෙ ලිච්ඡවිරාජපුත්තෙ සිප්පං සික්ඛාපෙන්තො වසි. බන්ධුලකුමාරො සට්ඨිං සට්ඨිං වෙළුං ගහෙත්වා මජ්ඣෙ අයසලාකං පක්ඛිපිත්වා සට්ඨිකලාපෙ උස්සාපෙත්වා ඨපිතෙ මල්ලරාජකුලෙහි ඉමෙ කප්පෙතූති වුත්තො අසීතිහත්ථං ආකාසං උල්ලඞ්ඝිත්වා අසිනා කප්පෙන්තො අගමාසි, සො ඔසානකලාපෙ අයසලාකාය කිණිති සද්දං සුත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡිත්වා සබ්බකලාපෙසු අයසලාකානං ඨපිතභාවං සුත්වා අසිං ඡඩ්ඩෙත්වා රොදමානො මය්හං එත්තකෙසු ඤාතිසුහජ්ජෙසු එකොපි සසෙනහො හුත්වා ඉමං කාරණං නාචික්ඛි, සචෙ හි අහං ජානෙය්‍යං අයසලාකාය සද්දං අනුට්ඨපෙන්තොව ඡින්දෙය්‍යන්ති වත්වා සබ්බෙපිමෙ මාරෙත්වා රජ්ජං කාරෙස්සන්ති මාතාපිතූනං කථෙසි. තෙහි පවෙණීරජ්ජං තාත ඉදං න ලබ්භා එවං කාතුන්ති නානප්පකාරෙන වාරිතො තෙන හි මම සහායකස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති සාවත්ථිං අගමාසි. පසෙනදි කොසලරාජා තස්ස ආගමනං සුත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා, මහන්තෙන සක්කාරෙන නගරං පවෙසෙත්වා සෙනාපතිට්ඨානෙ ඨපෙසි, සො මාතාපිතරොපි පක්කොසාපෙත්වා තත්ථෙව වාසං කප්පෙසි, අථෙකදිවසං රාජා උපරිපාසාදෙ ඨිතො අන්තරවීථිං ඔලොකයමානො අනාථපිණ්ඩිකස්ස චූළඅනාථපිණ්ඩිකස්ස විසාඛාය සුප්පවාසායාති එතෙසං ගෙහං භත්තකිච්චත්ථාය ගච්ඡන්තෙ අනෙකසහස්සෙ භික්ඛූ දිස්වා කහං අය්‍යා ගච්ඡන්තීති පුච්ඡිත්වා දෙව අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ නිච්චභත්තගිලානභත්තාදීනමත්ථාය දෙවසිකං වෙ භික්ඛුසහස්සානි ආගච්ඡන්ති චූළඅනාථපිණ්ඩිකස්ස පඤ්චසතානි තථා විසාඛාය තථා සුප්පවාසායාති වුත්තෙ සයම්පි භික්ඛුසඞ්ඝං උපට්ඨහිතුකාමො විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුසහස්සෙන සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ වන්දිත්වා පඤ්චභික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හථාති ආහ. මහරාජ බුද්ධා නාම එකට්ඨානෙ නිබද්ධං භික්ඛං න ගණ්හන්ති බහූ බුද්ධානං ආගමනං පච්චාසිංසන්තීති, තෙන හි එකං භික්ඛුං නිබද්ධං පෙසෙථාති, සත්ථා ආනන්දත්ථෙරස්ස භාරමකාසි. රාජා භික්ඛුසංඝෙ ආගතෙ පත්තං ගහෙත්වා ඉමෙ නාම පරිවිසන්තූති අවි

වාරෙත්වාව සත්තාහං සයමෙව පරිවිසිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ වික්ඛිත්තො පපඤ්චමකාසි, රාජකුලෙ නාම අඤ්ඤාතත්තා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා පරිවිසිතුං න ලභන්ති, භික්ඛූ න මයං ඉධ ඨාතුං සක්ඛිස්සාමාති බහූ පක්කමිංසු, රාජා දුතියදිවසෙපි පමජ්ජි, දුතියදිවසෙපි බහූ පක්කමිංසු, තතියදිවසෙපි පමජ්ජි, තදා ආනන්දත්ථෙරං එකකමෙව ඨපෙත්වා අවසෙසා පක්කමිංසු. පුඤ්ඤවන්තා නාම කාරණවසිකා හොන්ති, කුලානං පසාදං රක්ඛන්ති තථාගතස්ස ච සාරිපුත්තත්ථෙරො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරොති ද්වෙ අග්ගසාවකා ඛෙමා උප්පලවණ්ණාති ද්වෙ අග්ගසාවිකා උපාසකෙසු චිත්තො ගහපති හත්ථකො ආළවකොති ද්වෙ අග්ගසාවකා උපාසකා උපාසිකාසු වෙළුකණ්ඨකී නන්දමාතා ඛුජ්ජුත්තරාති ද්වෙ අග්ගසාවිකා උපාසිකා ඉතිමෙ අට්ඨජනෙ ආදිං කත්වා ඨානන්තරප්පත්තා සබ්බෙපි සාවකා එකදෙසෙන දසන්නං පාරමීනං පූරිතත්තා මහාපුඤ්ඤා අභිනීහාරසම්පන්නා. ආනන්දත්ථෙරොපි කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරමී අභිනීහාරසම්පන්නො මහාපුඤ්ඤො අත්තනො කාරණවසිකතාය කුලස්ස පසාදං රක්ඛන්තො අට්ඨාසි තං එකකමෙව නිසීදාපෙත්වා පරිවිසිංසු. රාජා භික්ඛූනං ගතකාලෙ ආගන්ත්වා ඛාදනීයභොජනීයාදීනි තථෙව ඨපිතානි දිස්වා කිං අය්‍යා න ආගමිංසූති පුච්ඡිත්වා ආනන්දත්ථෙරො එකකොව ආගතො දෙවාති සුත්වා අද්ධා එත්තකං මෙ ඡෙදනමකංසූති භික්ඛූනං කුද්ධො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ මයා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං භික්ඛා පටියත්තා ආනන්දත්ථෙරො කිර එකකොව ගතො පටියත්තභික්ඛා තථෙව ඨිතා පඤ්චසතා භික්ඛූ මම ගෙහෙ සඤ්ඤං න කරිංසු කිං නු ඛො කාරණන්ති ආහ. සත්ථා භික්ඛූනං දොසං අවත්වා මහාරාජ මම සාවකානං තුම්හෙහි සද්ධිං විස්සාසො නත්ථි, තෙන න ගතා භවිස්සන්තීති වත්වා කුලානං අනුපගමනකාරණං ච උපගමනකාරණං ච පකාසෙන්තො භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ඉමං සුත්තමාහ:–“නවහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං උපගන්ත්වා වා නාලං උපනිසීදිතුං, කතමෙහි නවහි? න මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති න මනාපෙන අභිවාදෙන්ති න මනාපෙන ආසනං දෙන්ති සන්තමස්ස පතිගුහන්ති බහුකම්පි ථොකං දෙන්ති පණීතම්පි ලූඛං දෙන්ති අසක්කච්චං දෙන්ති නො සක්කච්චං න උපනිසීදන්ති ධම්මසවණාය භාසිතස්ස න රජ්ජන්ති ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ නවහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං උපගන්ත්වා වා නාලං උපනිසීදිතුං; නවහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා අලං උපගන්තුං උපගන්ත්වා වා අලං උපනිසීදිතුං, කතමෙහි නවහි? මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති මනාපෙන අභිවාදෙන්ති මනාපෙන ආසනං දෙන්ති සන්තමස්ස න පරිගුහන්ති බහුකම්පි බහුකං දෙන්ති පණීතම්පි පණීතං දෙන්ති සක්කච්චං දෙන්ති නො අසක්කච්චං උපනිසීදන්ති ධම්මසවණාය භාසිතස්ස රජ්ජන්ති ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ නවහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා

අලං උපගන්තුං උපගන්ත්වා වා අලං උපනිසීදිතුං” ඉති ඛො මහා රාජ මම සාවකා තුම්හාකං සන්තිකා විස්සාසං අලභන්තා න ගතා භවිස්සන්තීති. පොරාණකපණ්ඩිතාපි හි අවිස්සාසිකට්ඨානෙ සක්කච්චං උපට්ඨියමානාපි මාරණන්තිකං වෙදනං පත්වා විස්සාසිකට්ඨානමෙව ගමිංසූති. කදා භන්තෙති රඤ්ඤා පුට්ඨො අතීතං ආහරි. අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ කෙසවො නාම රාජා රජ්ජං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි තං පඤ්ච පුරිසසතානි අනුපබ්බජිංසු සො කෙසවතාපසො නාම අහොසි. පසාධනකප්පකො පනස්ස පබ්බජිත්වා කප්පකො නාම අන්තෙවාසිකො අහොසි. කෙසවතාපසො පරිසාය සද්ධිං අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා වස්සාරත්තෙ ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය බාරාණසිං පත්වා භික්ඛාය පාවිසි, අථ තං රාජා දිස්වා පසීදිත්වා චතුමාසං අත්තනො සන්තිකෙ වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හිත්වා උය්‍යානෙ වසාපෙන්තො සයං සායං පාතමස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡති, අවසෙසතාපසා කතිපාහං වසිත්වා හත්ථිසද්දාදීහි උබ්බාළ්හා හුත්වා උක්කණ්ඨිත්වා ආචරිය උක්කණ්ඨිතම්හා ගච්ඡාමාති ආහංසු, කහං තාතාති, හිමවන්තං ආචරියාති, රාජා අම්හාකං ආගතදිවසෙ එව චතුමාසං ඉධ වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි කථං ගමිස්සථ තාතාති. තුම්හෙහි අම්හාකං අනාචික්ඛිත්වාව පටිඤ්ඤා දින්නා මයං න සක්කොම වසිතුං ඉතො අවිදූරෙ තුම්හාකං පවත්තිසවනට්ඨානෙ වසිස්සාමාති වන්දිත්වා පක්කමිංසු, කප්පන්තෙවාසිකෙන සද්ධිං ආචරියො ඔහීයීති. රාජා උපට්ඨානං ආගතො කහං අය්‍යාති පුච්ඡි උක්කණ්ඨිතම්හාති වත්වා හිමවන්තං ගතා මහාරාජාති කප්පොපි න චිරස්සෙව උක්කණ්ඨිත්වා ආචරියෙන පුනප්පුන වාරියමානොපි න සක්කොමීති වත්වා පක්කාමි, ඉතරෙසං පන සන්තිකං අගන්ත්වා ආචරියස්ස පවත්තිං සුණන්තො අවිදූරෙ ඨානෙ වසි. අපරභාගෙ ආචරියස්ස අන්තෙවාසිකෙ අනුස්සරන්තස්ස කුච්ඡිරොගො උප්පජ්ජි, රාජා වෙජ්ජෙහි තිකිච්ඡාපෙති රොගො න වූපසම්මති, තාපසො ආහ: “මහාරාජ ඉච්ඡථ මෙ රොගවූපසමන”න්ති “භන්තෙ සචාහං සක්කුණෙය්‍යං ඉදානෙව වො ඵාසුකං කරෙය්‍ය”න්ති මහාරාජ සචෙ මෙ ඵාසුකං ඉච්ඡසි මං අන්තෙවාසිකානං සන්තිකං පෙසෙහීති රාජා සාධු භන්තෙති මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා නාරදඅමච්චපමුඛෙ චත්තාරො අමච්චෙ මම අය්‍යස්ස පවත්තිං ඤත්වා මය්හං සාසනං පහිණෙය්‍යාථාති උය්‍යොජෙසි, කප්පන්තෙවාසිකො ආචරියස්ස ආගමනං සුත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා ඉතරෙ කහන්ති වුත්තෙ අසුකට්ඨානෙ කිර වසන්තීති ආහ. තෙපි ආචරියස්ස ආගතභාවං සුත්වා තත්ථෙව සමොසරිත්වා ආචරියස්ස උණ්හොදකං දත්වා ඵලාඵලං අදංසු, තං ඛණං යෙව රොගො වූපසමි කතිපාහෙනෙව සුවණ්ණවණ්ණො අහොසි, අථ තං නාරදො පුච්ඡි:-

මනුස්සින්දං ජහිත්වාන සබ්බකාමසමිද්ධිනං,
කථන්නු භගවා කෙසි කප්පස්ස රමති අස්සමෙති.

සාදූනි රමණීයානි සන්ති රුක්ඛා මනොරමා,
සුභාසිතානි කප්පස්ස නාරද රමයන්ති මං.
සාලීනං ඔදනං භුත්වා සුචි මංසූපසෙචනං,
කථං සාමාකනීවාරා අලොණා ඡාදයන්ති තං.
අසාදුං යදි වා සාදුං අප්පං වා යදි වා බහුං,
විස්සත්ථො යත්ථ භුඤ්ජෙය්‍ය විස්සාසපරමා රසාති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙන්තො තදා රාජා මොග්ගල්ලානො අහොසි නාරදො සාරිපුත්තො කප්පනෙන වාසී ආනන්දො කොසවතාපසො අහමෙවාති වත්වා-එවං මහාරාජ පුබ්බෙපි පුබ්බපණ්ඩිතා මාරණන්තිකං වෙදනං පත්වා විස්සාසිකට්ඨානං ගමිංසු, මම සාවකා න තුම්හාකං සන්තිකෙ විස්සාසං ලභන්ති මඤ්ඤෙති ආහ. රාජා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං මයා විස්සාසං කාතුං වට්ටති කථන්නුඛො කරිස්සාමීති සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඤාතිධීතරං මම ගෙහෙ කාතුං වට්ටති, එවං සන්තෙ දහරා ච සාමණෙරා ච සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඤාතිරාජාති මම සන්තිකං විස්සත්ථා නිබද්ධං ආගමිස්සන්තීති චින්තෙත්වා එකං මෙ ධීතරං දෙන්තූති සාකියානං සන්තිකං පෙසෙසි, කතරසක්කස්ස ධීතාති ච ඤත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාථාති වත්වා දූතෙ ආණාපෙසි, දූතා ගන්ත්වා සාකියෙ දාරිකං යාචිංසු, තෙ සන්නිපතිත්වා පක්ඛුත්තරියො[1] රාජා සචෙ න දස්සාම විනාසෙස්සති නො, න ඛො පන අම්හෙහි කුලෙන සදිසො කින්නුඛො කාතබ්බන්ති චින්තයිංසු, මහානාමො මම දාසියා කුච්ඡිස්මිං ජාතා වාසභඛත්තියා නාම ධීතා රූපග්ගප්පත්තා අත්ථි තං දස්සාමාති වත්වා දූතෙ ආහ-සාධු රඤ්ඤො දාරිකං දස්සාමාති, සා කස්ස ධීතාති?, සම්මාසම්බුද්ධස්ස චූළපිතුපුත්තස්ස මහානාමසක්කස්ස ධීතා වාසභඛත්තියා නාමාති, තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචයිංසු, රාජා යදි එවං සාධු සීඝං ආනෙථ, ඛත්තියා ච නාම බහුමායා, දාසිධීතරම්පි පහිණෙය්‍යුං? පිතරා සද්ධිං එකභාජනෙ භුඤ්ජන්තිං ආනෙය්‍යාථාති පෙසෙසි, තෙ ගන්ත්වා දෙව තුම්හෙහි සද්ධිං එකතො භුඤ්ජන්තිං රාජා ඉච්ඡතීති ආහංසු, මහානාමො සාධු තාතාති තං අලඞ්කාරාපෙත්වා අත්තනො භුඤ්ජනකාලෙ පක්කොසාපෙත්වා තාය සද්ධිං එකතො භුඤ්ජනාකාරං දස්සෙත්වා දූතානං නීයාදෙසි, තෙ තං ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, රාජා තුට්ඨමානසො තං පඤ්චන්නං ඉත්ථිසතානං ජෙට්ඨිකං කත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ අභිසිඤ්චි, සා න චිරස්සෙව සුවණ්ණවණ්ණං පුත්තං විජායි, අථස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ රාජා අත්තනො අය්‍යකාය සන්තිකං පෙසෙසි-සක්‍යරාජධීතා වාසභඛත්තියා පුත්තං විජාතා කිමස්ස නාමං කරොන්තූති, තං පන සාසනං ගහෙත්වා ගතො අමච්චො ථොකං බධිරධාතුකො, සො ගන්ත්වා රඤ්ඤො අය්‍යකාය ආරොචෙසි, සා තං සුත්වා වාසභඛත්තියා පුත්තං අවිජායිත්වාපි සබ්බං ජනං අභිභවි ඉදානි

1. සී. II. පක්ඛන්තරියො.

පන රඤ්ඤො අතිවිය වල්ලභා භවිස්සතීති ආහ. බධිරාමච්චො වල්ලභාති වචනං දුස්සුතං සුත්වා විඩූඩභොති සල්ලක්ඛෙත්වා රාජානං උපගන්ත්වා දෙව කුමාරස්ස විඩූඩභොති නාමං කරොථාති ආහ. රාජා පොරාණකං නො කුලසන්තකං නාමං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා විඩූඩභොති නාමමකාසි, අථස්ස දහරකාලෙ එව රාජා සත්ථු පියං කරොමීති සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි, සො කුමාරපරිහාරෙන වඩ්ඪන්තො සත්තවස්සිකකාලෙ අඤ්ඤෙසං කුමාරානං මාතාමහකුලතො හත්ථිරූපකඅස්සරූපකාදීනි ආහරියමානානි දිස්වා මාතරං පුච්ඡි–අම්ම අඤ්ඤෙසං මාතාමහකුලතො පණ්ණාකාරො ආහරීයති මය්හං කොචි කිඤ්චි න පෙසෙති, කිං ත්වං නිම්මාතාපිතිකාති?, අථ නං සා තාත තව සක්‍යරාජානො මාතාමහා දූරෙ පන වසන්ති තෙන තෙ න කිඤ්චි පෙසෙන්තීති වත්වා වඤ්චෙසි. සොළසවස්සකාලෙ අම්ම තව මාතාමහකුලං පස්සිතුකාමොම්හීති වත්වා අලං තාත කිං තත්ථ ගන්ත්වා කරිස්සසීති වාරියමානොපි පුනප්පුන යාචි, අථස්ස මාතා තෙන හි ගච්ඡාති සම්පටිච්ඡි, සො පිතු ආරොචෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛමි, වාසභඛත්තියා පුරෙතරං පණ්ණං පෙසෙසි අහං ඉධ සුඛං වසාමි මාස්ස කිඤ්චි සාමිනො අන්තරං දස්සයිංසූති යාචි, සාකියා විඩූඩභස්ස ආගමනං ඤත්වා වන්දිතුං න සක්කාති තස්ස දහරතරෙ කුමාරෙ ජනපදං පහිණිත්වා තස්මිං කපිලපුරං සම්පත්තෙ සන්ථාගාරෙ සන්නිපතිංසු, කුමාරො තත්ථ ගන්ත්වා අට්ඨාසි, අථ නං අයං තෙ තාත මාතාමහො අයං මාතුලොති වදිංසු, තෙ සබ්බෙ වන්දමානො විචරිත්වා එකම්පි අත්තානං වන්දන්තං අදිස්වා කින්නු ඛො මං වන්දන්තා නත්ථීති පුච්ඡි, සාකියා කණිට්ඨකුමාරා තෙ ජනපදං ගතාති තස්ස මහන්තං සක්කාරං කරිංසු, සො කතිපාහං වසිත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛමි, අථෙකා දාසී සන්ථාගාරෙ තෙන නිසින්නං ඵලකං ඉදං වාසභඛත්තියාදාසියා පුත්තස්ස නිසින්නඵලකන්ති අක්කොසිත්වා ඛීරොදකෙන ධොවති, එකො පුරිසො අත්තනො ආවුධං පමුස්සිත්වා නිවත්තෙන්තො තං ගණ්හන්තො තං විඩූඩභකුමාරස්ස අක්කොසනසද්දං සුත්වා තං අන්තරං පුච්ඡිත්වා වාසභඛත්තියා දාසියා කුච්ඡිස්මිං මහානාමස්ස සක්කස්ස ජාතාති ඤත්වා බලකායස්ස කථෙසි–වාසභඛත්තියා කිර දාසිධීතාති මහාකොලාහලං අහොසි, තං සුත්වා එතෙ තාව මං නිසින්නඵලකං ඛීරොදකෙන ධොවන්ති, අහං පන රජ්ජෙ පතිට්ඨිතකාලෙ එතෙසං ගලලොහිතං ගහෙත්වා මම ඵලකං ධොවාපෙස්සාමීති චිත්තං ඨපෙසි. තස්මිං සාවත්ථියං ගතෙ අමච්චා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචයිංසු, රාජා මය්හං දාසිධීතරං අදංසූති සාකියානං කුජ්ඣිත්වා වාසභඛත්තියාය ච පුත්තස්ස ච දින්නපරිහාරං අච්ඡින්දිත්වා දාසදාසීහි ලද්ධබ්බමත්තමෙව දාපෙසි, තතො කතිපාහච්චයෙන සත්ථා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා නිසිදි, රාජා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං කිර ඤාතකෙහි දාසිධීතා මය්හං දින්නා තෙනස්සාහං සපුත්තාය පරිහාරං අච්ඡින්දිත්වා දාසදාසීහි ලද්ධබ්බමත්තමෙව දාපෙසින්ති ආහ. සත්ථා අයුත්තං මහාරාජ සාකියෙහි කතං

දදන්තෙහි නාම සමජාතිකා දාතබ්බා අස්ස, තං පන මහාරාජ වදාමි වාසභඛත්තියා රාජධීතා ඛත්තියරඤ්ඤො ගෙහෙ අභිසෙකං ලද්ධා, විඩූඩභොපි ඛත්තියරාජානමෙව පටිච්ච ජාතො, මාතිගොත්තං නාම කිං කරිස්සති පිතිගොත්තමෙව පමාණන්ති, පොරාණකපණ්ඩිතා දළිද්දිත්ථියා කට්ඨහාරිකාය අග්ගමහෙසිට්ඨානං අදංසු, තස්සා කුච්ඡිස්මිං හි ජාතකුමාරො ද්වාදසයොජනිකාය බාරාණසියං රජ්ජං පත්වා කට්ඨවාහනරාජා නාම ජාතොති කට්ඨහාරිජාතකං කථෙසි, ධම්මකථං සුත්වා පිතුගොත්තමෙව කිර පමාණන්ති තුස්සිත්වා මාතාපුත්තානං පකතිපරිහාරමෙව දාපෙසි.

බන්ධුලසෙනාපතිස්සාපි ඛො කුසිනාරායං මල්ලිකාය ධීතා මල්ලිකා නාම භරියා දීඝරත්තං න විජායි. අථ නං බන්ධුලො අත්තනො කුලඝරමෙව ගච්ඡාති උය්‍යොජෙසි, සා සත්ථාරං දිස්වා ගමිස්සාමීති ජෙතවනං පවිසිත්වා තථාගතං වන්දිත්වා ඨිතා කහං ගච්ඡසීති වුත්තා සාමිකො මං භන්තෙ කුලඝරං පෙසෙතීති,[1] කිං කාරණාති? වඤ්ඣා කිරස්මි අපුත්තිකාති, යදි එවං ගමනකිච්චං නත්ථි නිවත්තස්සූති, සා තුට්ඨමානසා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා කස්මා නිවත්තාසීති වුත්තා දසබලෙන නිවත්තිතම්හීති ආහ, බන්ධුලො දිට්ඨං භවිස්සති දීඝදස්සිනා කාරණන්ති සම්පටිච්ඡි, සා න චිරස්සෙව ගබ්භං පටිලභිත්වා උප්පන්නදොහළා දොහළො මෙ උප්පන්නොති ආරොචෙසි, කිං දොහළොති? වෙසාලිනගරෙ ගණරාජකුලානං අභිසෙකමඞ්ගලපොක්ඛරණියං ඔතරිත්වා නහාත්වා පානීයං පාතුකාමම්හි සාමීති, බන්ධුලො සාධූති වත්වා සහස්සථාමං ධනුං ගහෙත්වා තං රථං ආරොපෙත්වා සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා රථං වාහෙන්තො මහාලිලිච්ඡවිනො දින්නද්වාරෙන වෙසාලිං පාවිසි. මහාලිලිච්ඡවිනො ච ද්වාරසමීපෙ එව නිවෙසනං හොති, සො රථස්ස උම්මාරෙ පටිඝාතසද්දං සුත්වා බන්ධුලස්ස රථසද්දො අජ්ජ ලිච්ඡවීනං භයං උප්පජ්ජිස්සතීති ආහ. පොක්ඛරණියා අන්තො ච බහි ච ආරක්ඛා බලවතී උපරි ලොහජාලං පත්ථටං සකුණානම්පි ඔකාසො නත්ථි, බන්ධුලසෙනාපති පන රථා ඔතරිත්වා ආරක්ඛකෙ වෙත්තෙන පහරන්තො පලාපෙත්වා ලොහජාලං ඡින්දිත්වා අන්තොපොක්ඛරණියං භරියං න්හාපෙත්වා සයම්පි න්හාත්වා පුන තං රථං ආරොපෙත්වා නගරා නික්ඛමිත්වා ආගතමග්ගෙනෙව පායාසි, ආරක්ඛකා ලිච්ඡවීනං ආරොචෙසුං, ලිච්ඡවිරාජානො කුජ්ඣිත්වා පඤ්චරථසතානි අරුය්හ බන්ධුලමල්ලං ගණ්හිස්සාමාති නික්ඛමිංසු, තං පවත්තිං මහාලිස්ස ආරොචයිංසු, මහාලි මා ගමිත්ථ සො හි වො සබ්බෙ ඝාතෙස්සතීති ආහ. තෙපි මයං ගමිස්සාම එවාති වදිංසු, තෙන හි චක්කස්ස යාව නාභිතො පවිට්ඨපවිට්ඨට්ඨානං දිස්වා නිවත්තෙය්‍යාථ, තතො අනිවත්තන්තා පුරතො අසනිසද්දං විය සුණිස්සථ තම්හා ඨානා නිවත්තෙය්‍යාථ, තතො අනිවත්තන්තා තුම්හාකං රථධුරෙසු ඡිද්දං

1. සී. I පෙසෙසීති.

පස්සිස්සථ තම්හා ඨානා නිවත්තෙය්‍යාථ පුරතො මා ගමිත්ථාති, තෙ තස්ස වචනෙන අනිවත්තිත්වා තං අනුබන්ධිංසු යෙව, මල්ලිකා දිස්වා රථා පඤ්ඤායන්තීති ආහ, තෙන හි එකස්සෙව රථස්ස පඤ්ඤායන කාලෙ ආරොචෙය්‍යාසීති, සා යදා සබ්බෙ එකො විය හුත්වා පඤ්ඤායිංසු තදා එකමෙව රථසීසං පඤ්ඤායතීති ආහ, බන්ධුලො තෙන හි ඉමා රස්මියො ගණ්හාහීති තස්සා රස්මියො දත්වා රථෙ ඨිතො ධනුං ආරොපෙසි, රථචක්කං යාව නාභිතො පඨවිං පාවිසි, ලිච්ඡවී තං ඨානං දිස්වාපි න නිවත්තිංසු, ඉතරො ථොකං ගන්ත්වා ජියං පොථෙසි, අසනිසද්දො විය අහොසි, තෙ තතොපි න නිවත්තිංසු, අනුබන්ධන්තාව[1] බන්ධුලො රථෙ ඨිතකොව එකං සරං ඛිපි, සො පඤ්චන්නං රථසතානං රථසීසෙ ඡිද්දං කත්වා පඤ්චරාජසතානි පරිකරබන්ධනට්ඨානෙ විනිවිජ්ඣිත්වා පඨවියං පාවිසි, තෙ අත්තනො විද්ධභාවං අජානිත්වා තිට්ඨ රෙ තිට්ඨ රෙති වදන්තා අනුබන්ධිංසු එව, බන්ධුලො රථං ඨපෙත්වා තුම්හෙ මතකා මතකෙහි සද්ධිං මය්හං යුද්ධං නාම නත්ථීති ආහ, මතකා නාම අම්හාදිසා හොන්තීති, තෙන හි සබ්බපුරිමස්ස පරිකරං මොචෙථාති තෙ මොචයිංසු, සො මුත්තමත්තෙ යෙව මරිත්වා පතිතො, අථ තෙ සබ්බෙපි තුම්හෙ එවරූපා අත්තනො ඝරානි ගන්ත්වා සංවිධාතබ්බං සංවිදහිත්වා පුත්තදාරං අනුසාසිත්වා සන්නාහං මොචෙථාති ආහ, තෙ තථා කත්වා සබ්බෙපි ජීවිතක්ඛයං පත්තා, බන්ධුලොපි මල්ලිකං සාවත්ථිං ආනෙසි, සා සොළසක්ඛත්තුං යමකෙ පුත්තෙ විජායි, සබ්බෙ සූරා ථාමසම්පන්නා අහෙසුං, සබ්බසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පාපුණිංසු, එකෙකස්ස පුරිසසහස්සං පරිවාරො අහොසි, පිතරා සද්ධිං රාජනිවෙසනං ගච්ඡන්තෙහි තෙහෙව රාජඞ්ගණං පරිපූරි, අථෙකදිවසං විනිච්ඡයෙ කූටට්ටපරාජිතා මනුස්සා බන්ධුලං ආගච්ඡන්තං දිස්වා මහාවිරවං විරවන්තා විනිච්ඡයඅමච්චානං කූටට්ටකාරණං තස්ස ආරොචෙසුං, සො විනිච්ඡයං ගන්ත්වා තං අට්ටං තීරෙත්වා සාමිකමෙව සාමිකමකාසි, මහාජනො මහාසද්දෙන සාධුකාරං පවත්තෙසි, රාජා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා තුස්සිත්වා සබ්බෙපි තෙ අමච්චෙ හාරෙත්වා බන්ධුලස්සෙව විනිච්ඡයං නීයාදෙසි, සො තතො පට්ඨාය සම්මා විනිච්ඡි. තෙ පොරාණකවිනිච්ඡයිකා ලඤ්චං අලභන්තා අප්පලාභා හුත්වා බන්ධුලො රජ්ජං පත්ථෙතීති රාජකුලෙ පරිභින්දිංසු, රාජා තෙසං කථං ගහෙත්වා චිත්තං නිග්ගහෙතුං නාසක්ඛි, ඉමස්මිං ඉධෙව ඝාතියමානෙ ගරහා උප්පජ්ජිස්සතීති පුන චින්තෙත්වා පයුත්තපුරිසෙහි පච්චන්තං පහාරාපෙත්වා බන්ධුලං පක්කොසාපෙත්වා පච්චන්තො කිර කුපිතො තව පුත්තෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා චොරෙ ගණ්හාහීති පහිණිත්වා එත්ථෙවස්ස චත්තිංසාය[2] පුත්තෙහි සද්ධිං සීසං ඡින්දිත්වා ආහරථාති තෙන සද්ධිං අඤ්ඤෙපි සමත්ථෙ මහායොධෙ පෙසෙසි, තස්මිං පච්චන්තං ගච්ඡන්තෙ යෙව සෙනාපති කිර ආගච්ඡතීති පයුත්තකචොරා පලායිංසු, සො තං පදෙසං ආවාසාපෙත්වා සණ්ඨාපෙත්වා නිවත්ති, අථස්ස

1. සී. I. අනුබන්ධිත්වාගච්ඡන්තා. 2. සී. චත්තිංසාහි.

නගරතො අවිදූරට්ඨානෙ තෙ යොධා සද්ධිං පුත්තෙහි සීසං ඡින්දිංසු, තං දිවසං මල්ලිකාය පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ද්වෙ අග්ගසාවකා නිමන්තිතා හොන්ති, අථස්සා පුබ්බණ්හෙ යෙව සාමිකස්ස තෙ පුත්තෙහි සද්ධිං සීසං ඡින්නන්ති පණ්ණං ආහරිත්වා අදංසු, සා තං පවත්තිං ඤත්වා කස්සචි කිඤ්චි අවත්වා පණ්ණං උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝමෙව පරිවිසි. අථස්සා පරිචාරිකායො භික්ඛූනං භත්තං දත්වා සප්පිචාටිං ආහරන්තියො ථෙරානං පුරතො චාටිං භින්දිංසු, ධම්මසෙනාපති භෙදනධම්මං භින්නං න චින්තෙතබ්බන්ති ආහ, සා උච්ඡඞ්ගතො පණ්ණං නීහරිත්වා ද්වත්තිංසාය පුත්තෙහි සද්ධිං පිතුසීසං ඡින්නන්ති ඉමෙ ඉමං පණ්ණං ආහරිංසු, අහං ඉමං සුත්වාපි න චින්තෙමි, සප්පිචාටියං භින්නාය කිං චින්තෙස්සාමි භන්තෙති ආහ, ධම්මසෙනාපති "අනිමිත්තමනඤ්ඤාතං"ති ආදීනි වත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං අගමාසි. සාපි ද්වත්තිංස සුණිසා පක්කොසාපෙත්වා තුම්හාකං සාමිකා නිරපරාධා අත්තනො පුරිමකම්මඵලං ලභිංසු තුම්හෙ මා සොචිත්ථ රඤ්ඤො උපරි මනොපදොසං මා කරිත්ථාති ඔවදි, රඤ්ඤො චරපුරිසා තං කථං සුත්වා ගන්ත්වා තෙසං නිද්දොසභාවං රඤ්ඤො කථයිංසු. රාජා සංවෙගප්පත්තො තස්සා නිවෙසනං ගන්ත්වා මල්ලිකං ච සුණිසායො ච ඛමාපෙත්වා මල්ලිකාය වරං අදාසි, සා ගහිතො මෙ හොතූති වත්වා තස්මිං ගතෙ මතකභත්තං දත්වා න්හාත්වා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දෙව තුම්හෙහි මෙ වරො දින්නො මය්හං ච අඤ්ඤෙනත්ථො නත්ථි ද්වත්තිංසාය ච මෙ සුණිසානං මම කුලඝරං ගමනං අනුජානාථාති ආහ, රාජා සම්පටිච්ඡි, සා ද්වත්තිංස සුණිසායො යථාසකානි කුලානි පෙසෙසි, සා කුසිනාරායං අත්තනො කුලඝරං අගමාසි. රාජාපි බන්ධුලසෙනාපතිනො භාගිනෙය්‍යස්ස දීඝකාරායණස්ස නාම සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි, සො පන මාතුලො මෙ ඉමිනා මාරිතොති රඤ්ඤො ඔතාරං ගවෙසන්තො විචරති, රාජාපි නිරපරාධස්ස බන්ධුලස්ස මාරිතකාලතො පට්ඨාය විප්පටිසාරී චිත්තස්සාදං න ලභති රජ්ජසුඛං නානුභොති, තදා සත්ථා සක්‍යාන මෙදළුම්පං නාම නිගමං උපනිස්සාය විහරති, රාජා තත්ථ ගන්ත්වා ආරාමතො අවිදූරෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන සත්ථාරං වන්දිස්සාමීති විහාරං ගන්ත්වා පඤ්චරාජකකුධභණ්ඩානි දීඝකාරායණස්ස දත්වා එකකොව ගන්ධකුටිං පාවිසි. සබ්බං ධම්මචෙතියසුත්තන්තනියාමෙන වෙදිතබ්බං. තස්මිං ගන්ධකුටිං පවිට්ඨෙ කාරායණො තානි රජකකුධභණ්ඩානි ගහෙත්වා විඩූඩභං රජානං කත්වා රඤ්ඤො එකං අස්සං එකං ච උපට්ඨානකාරිකං මාතුගාමං නිවත්තෙත්වා සාවත්ථිං අගමාසි, රජා සත්ථාරා සද්ධිං පියකථං කථෙත්වා නික්ඛන්තො සෙනං අදිස්වා තං මාතුගාමං පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා භාගිනෙය්‍යං ආදාය ගන්ත්වා විඩූඩභං ගණ්හිස්සාමීති රජගහනගරං ගච්ඡන්තො විකාලෙ ද්වාරෙසු පිහිතෙසු නගරං පත්වා එකිස්සා සාලාය නිපජ්ජිත්වා වාතාතපකිලන්තො රත්තිභාගෙ තත්ථෙව කාලමකාසි. විභාතාය රත්තියා දෙව කොසලනරින්ද අනාථො ජාතොති විප්පල

පනතියා තස්සා ඉත්ථියා සද්දං සුත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං, සො මාතු
ලස්ස මහන්තෙන සක්කාරෙන සරීරකිච්චං කාරෙසි, විඩූඩභොපි
රජ්ජං ලභිත්වා තං වෙරං සරිත්වා සබ්බෙපි සාකියෙ මාරෙස්සාමීති මහ
තියා සෙනාය නික්ඛමි. තං දිවසං සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං
වොලොකෙන්තො ඤාතිසඞ්ඝස්ස විනාසං දිස්වා ඤාතිසඞ්ගහං කාතුං
වට්ටතීති චින්තෙත්වා පුබ්බණ්හසමයෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාත
පටික්කන්තො ගන්ධකුටියං සීහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා සායණ්හසමයෙ
ආකාසෙනාගන්ත්වා කපිලවත්ථුසාමන්තෙ එකස්මිං කබරච්ඡායරුක්ඛ
මූලෙ නිසීදි, තතො විඩූඩභස්ස රජ්ජසීමාය මහන්තො සන්දච්ඡායො
නිග්‍රොධරුක්ඛො අත්ථි, විඩූඩභො සත්ථාරං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා
භන්තෙ කිංකාරණා එවරූපාය උණ්හවෙලාය ඉමස්මිං කබරච්ඡායෙ
රුක්ඛමූලෙ නිසින්නත්ථ එතස්මිං සන්දච්ඡායෙ නිග්‍රොධමූලෙ නිසීදථ
භන්තෙති වුත්තෙ හොතු මහාරාජ ඤාතකානං ඡායා නාම සීතලාති
වුත්තෙ ඤාතකානුරක්ඛණත්ථාය සත්ථා ආගතො භවිස්සතීති
චින්තෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවත්තිත්වා සාවත්ථිමෙව පච්චාගමි,
සත්ථාපි උප්පතිත්වා ජෙතවනමෙව ගතො, රාජා සාකියානං දොසං
සරිත්වා දුතියම්පි නික්ඛමිත්වා තථෙව සත්ථාරං පස්සිත්වා පුනපි නිවත්ති.
තතියවාරෙපි නික්ඛමිත්වා තථෙව සත්ථාරං පස්සිත්වා නිවත්ති,
චතුත්ථවාරෙ පන තස්මිං නික්ඛන්තෙ සත්ථා සාකියානං පුබ්බකම්මං
ඔලොකෙත්වා තෙසං නදියං විසපක්ඛිපනපාපකම්මස්ස අප්පටි
බාහියභාවං ඤත්වා චතුත්ථවාරෙ න අගමාසි, විඩූඩභො සාකියෙ
ඝාතෙස්සාමීති මහන්තෙන බලෙන නික්ඛමි. සම්මාසම්බුද්ධස්ස පන
ඤාතකා අසත්ථඝාතකා නාම අත්තනා මරන්තාපි පරෙසං ජීවිතං
න වොරොපෙන්ති, තෙ චින්තයිංසු-මයං සික්ඛිතා කතහත්ථා කතූපා
සනා මහිස්සාසා, න ඛො පන සක්කා අම්හෙහි පරං ජීවිතා වොරො
පෙතුං අත්තනො කම්මං දස්සෙත්වා පලාපෙස්සාමාති, තෙ සන්න
ද්ධා නික්ඛමිත්වා යුද්ධං ආරභිංසු, තෙහි ඛිත්තසරා විඩූඩභස්ස පුරි
සානං අන්තරන්තරෙන ගච්ඡන්ති, ඵලකන්තර කණ්ණච්ඡිද්දන්තරාදීහි
නික්ඛමන්ති, විඩූඩභො දිස්වා නනු භණෙ සාකියා අසත්ථඝාත
කම්හාති වදන්ති, අථ ච පන මෙ පුරිසෙ නාසෙන්ති, අථ නං එකො
පුරිසො ආහ-කිං සාමි නිවත්තිත්වා ඔලොකෙසීති, සාකියා මෙ
පුරිසෙ නාසෙන්තීති, තුම්හෙ කොචි පුරිසො මතො නාම නත්ථි ඉඞ්ඝ
තෙ ගණාපෙථාති, ගණාපෙන්තො එකස්සාපි ඛයං න පස්සි, සො
තතො නිවත්තිත්වා යෙ යෙ භණෙ සාකියම්හාති භණන්ති සබ්බෙ
මාරෙථ, මාතාමහස්ස පන මෙ මහානාමසක්කස්ස සන්තිකෙ ඨිතානං
ජීවිතං දෙථාති ආහ, සාකියා ගහෙතබ්බගහණං අපස්සන්තා එකච්චෙ
තිණං ඩසිත්වා එකච්චෙ නළං ගහෙත්වා අට්ඨංසු, තුම්හෙ සාකියා නොති
පුච්ඡිතෙ පන යස්මා තෙ මරන්තාපි මුසාවාදං න භණන්ති, තස්මා
තිණං ඩසිත්වා ඨිතා නො සාකො තිණන්ති වදන්ති, නළං ගහෙත්වා
ඨිතා නො සාකො නළොති වදන්ති, තෙසු මහානාමස්ස ච සන්තිකෙ

සීතා ජීවිතං ලභිංසු, තෙසු තිණං ඩසිත්වා සීතා තිණසාකියා නාම, නළං ගහෙත්වා සිතා නළසාකියා නාම ජාතා, අවසෙසෙ බීරපායකෙපි දාරකෙ අවිස්සජ්ජෙත්වා ඝාතාපෙන්තො ලොහිතනදිං පවත්තෙත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන ඵලකං ධොවාපෙසි, එවං සාකියවංසො විඩූඩභෙන උච්ඡින්නො, සො මහානාමසක්කං ගහෙත්වා නිවත්තෙන්තො, පාතරාසවෙලායං පාතරාසං කරිස්සාමීති එකස්මිං ඨානෙ ඔතරිත්වා භත්තෙ උපනීතෙ එකතො භුඤ්ජිස්සාමාති අය්‍යකං පක්කොසාපෙසි, ඛත්තියා පන ජීවිතං චජන්තාපි දාසිපුත්තෙන සද්ධිං න භුඤ්ජන්ති, තස්මා මහානාමො එකං සරං ඔලොකෙත්වා කිලිට්ඨගත්තොම්හි න්හායිස්සාමි තාවාති ආහ. සාධු අය්‍යක න්හායථාති, සො අයං මං එකතො අභුඤ්ජන්තං ඝාතෙස්සති, සයමෙව මෙ මතං සෙය්‍යොති කෙසෙ මුඤ්චිත්වා අග්ගෙ ගණ්ඨිකං කත්වා කෙසෙ පාදඞ්ගුට්ඨකෙ පවෙසෙත්වා උදකෙ නිමුජ්ජි, තස්ස ගුණතෙජෙන නාගභවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, නාගරාජා කිං නුඛොති උපධාරෙන්තො තස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා තං ඵණෙ නිසීදාපෙත්වා නාගභවනං පවෙසෙසි. සො ද්වාදසවස්සානි තත්ථෙව වසි, විඩූඩභො මය්හං අය්‍යකො ඉදානි ආගමිස්සති ඉදානි ආගමිස්සතීති නිසීදිත්වා තස්මිං අතිචිරායන්තෙ සරං විචිනාපෙත්වා දීපාලොකෙන පරෙසං වඤ්ජන්තරානිපි ඔලොකෙත්වා අදිස්වා ගතො භවිස්සතීති පක්කාමි, සො රත්තිභාගෙ අචිරවතිං පත්වා ඛන්ධාවාරං නිවාසෙසි, එකච්චෙ අන්තොනදියං වාලිකාපුළිනෙ නිපජ්ජිංසු, එකච්චෙ බහි ථලෙ, අන්තොනිපන්නෙසුපි පුබ්බෙ අකතපාපකම්මා අත්ථි, බහි නිපන්නෙසුපි පුබ්බෙ කතපාපකම්මා, තෙසං නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකා උට්ඨහිංසු, තෙ මය්හං නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකා මය්හම්පි නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකාති උට්ඨහිත්වා අකතපාපකම්මා උත්තරිත්වා ථලෙ නිපජ්ජිංසු, කතපාපකම්මා ඔතරිත්වා වාලිකාපුළිනෙ නිපජ්ජිංසු, තස්මිං ඛණෙ මෙඝො උට්ඨහිත්වා ඝනකරකවස්සං වස්සි, නදියා ඔඝො ආගන්ත්වා විඩූඩභෙන සද්ධිං සපරිසං සමුද්දං පාපෙසි, සබ්බෙ තත්ථ මච්ඡකච්ඡපභක්ඛා අහෙසුං. මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි-සාකියානං මරණං අයුත්තං එවං නාම කොට්ටෙත්වා කොට්ටෙත්වා සාකියා මාරෙතබ්බාති අනනුච්ඡවිකමෙතන්ති. සත්ථා තං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ කිඤ්චාපි සාකියානං එවං මරණං අයුත්තං පුබ්බෙ කතකම්මවසෙන පන යුත්තමෙව එතෙහි ලද්ධන්ති ආහ. කිං පන භන්තෙ එතෙ පුබ්බෙ අකංසූති? පුබ්බෙ එකතො හුත්වා නදියං විසං පක්ඛිපිංසූති. පුනෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං -විඩූඩභො එත්තකෙ සාකියෙ මාරෙත්වා ආගච්ඡන්තො අත්තනො මනොරථෙ මත්ථකං අප්පත්තො එව එත්තකං ජනං ආදාය සමුද්දෙ මච්ඡකච්ඡපභත්තං ජාතොති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඉමෙසං සත්තානං මනොරථෙ මත්ථකං අප්පත්තෙ යෙව

මච්චුරාජ සුත්තං ගාමං අජ්ඣොත්ථරන්තො මහොඝො විය ජීවිතින්ද්‍රියං ඡින්දිත්වා චතූසු අපායසමුද්දෙසු නිමුජ්ජාපෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡතී"ති.

තත්ථ **බ්‍යාසත්තමනසං නරන්ති** සම්පත්තෙ වා අසම්පත්තෙ වා ලග්ගමානසං. ඉදං වුත්තං හොති-යථා මාලාකාරෙ පුප්ඵාරාමං පවිසිත්වා පුප්ඵානි පචිනිස්සාමීති තතො පුප්ඵානි ගහෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං වා ගච්ඡං පත්ථෙන්තො සකලපුප්ඵාරාමෙ මනං පෙසෙති ඉතො ච පුප්ඵානි පචිනිස්සාමීති, තතො පුප්ඵානි අගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ මනං පෙසෙති, තමෙව ගච්ඡං පචිනන්තො පමාදං ආපජ්ජති, එවමෙවං එකච්චො පුප්ඵාරාමසදිසං පඤ්චකාමගුණමජ්ඣං ඔතරිත්වා මනොරමං රූපං ලභිත්වා මනොරමානං සද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බධම්මානං අඤ්ඤතරං පත්ථෙති, අඤ්ඤෙසු තෙසු වා අඤ්ඤතරං ලභිත්වා අඤ්ඤතරං පත්ථෙති, රූපමෙව ලභිත්වා අඤ්ඤං අපත්ථෙන්තො තමෙව අස්සාදෙති, සද්දාදීසු වා අඤ්ඤතරං, එසෙව නයො ගොමහිසදාසිදාස ඛෙත්තවත්ථු නිගමජනපදාදීසු, පබ්බජිතානම්පි පරිවෙණවිහාරපත්තචීවරාදීසූති, එවං කාමගුණසඞ්ඛාතානි පුප්ඵානි එවං පචිනන්තං සම්පත්තෙ වා අසම්පත්තෙ වා කාමගුණෙ බ්‍යාසත්තමනසං නරං. **සුත්තං ගාමන්ති** ගාමස්ස ගෙහභිත්තිආදීනං සුපනවසෙන සුපිතං නාම නත්ථි, සත්තානං පන සුත්තපමත්තතං උපාදාය සුත්තො නාම හොති එවං සුත්තං ගාමං වෙ තීණි යොජනානි ආයතගම්භීරො මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡති යථා සො මහොඝො ඉත්ථිපුරිසගොමහිසකුක්කුටාදීසු කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වා සබ්බන්තං ගාමං සමුද්දං පාපෙත්වා මච්ඡකච්ඡපභක්ඛං කරොති, එවමෙව බ්‍යාසත්තමනසං නරං මරණමච්චු ආදාය ජීවිතින්ද්‍රියමස්ස ඡින්දිත්වා චතූසු අපායසමුද්දෙසු නිමුජ්ජාපෙතීති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා, මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා ජාතාති.

විඩූඩභවත්ථු තතියං.

4, 4.

"පුප්ඵානි හෙවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො පතිපූජිකං නාම ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු තාවතිංසදෙවලොකෙ සමුට්ඨිතං. තත්ථ කිර මාලභාරී නාම දෙවපුත්තො අච්ඡරාසහස්සපරිවුතො උය්‍යානං පාවිසි, පඤ්චසතා දෙවධීතරො රුක්ඛං ආරුය්හ පුප්ඵානි පාතෙන්ති, පඤ්චසතා හි පාතිනි පුප්ඵානි ගහෙත්වා දෙවපුත්තං අලඞ්කරොන්ති, තාසු එකා දෙවධීතා රුක්ඛසාඛායමෙව චුතා, සරීරං දීපසිඛා විය නිබ්බායි. සාවත්ථියං එකස්මිං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා ජාතකාලෙ ජාතිස්සරා හුත්වා මාලභාරී දෙව

පුත්තස්ස භරියාම්හීති අනුස්සරන්ති වුද්ධිමත්ථාය ගන්ධමාලාපූජං කත්වා සාමිකස්ස සන්තිකෙ අභිනිබ්බත්තිං පත්ථෙසි, සා සොළසවස්සකාලෙ පරකුලං ගතාපි සලාකභත්තං පක්ඛිකභත්තං වස්සාවාසිකානි ච දත්වා අයං මෙ සාමිකස්ස සන්තිකෙ නිබ්බත්තනත්ථාය සච්චකාරො හොතූති වදති, අථස්සා භික්ඛූ අයං උට්ඨාය සමුට්ඨාය පතිමෙව පත්ථෙතීති පතිපූජිකාති නාමං කරිංසු, සාපි නිබද්ධං ආසනසාලං පටිජග්ගති පානීයං උපට්ඨපෙති ආසනානි පඤ්ඤපෙති, අඤ්ඤෙපි මනුස්සා සලාකභත්තාදීනි දාතුකාමා අම්ම ඉමානිපි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පටියාදෙය්‍යාසීති වත්වා ආහරිත්වා දෙන්ති, සාපි එතෙන නියාමෙන ආගච්ඡන්තී ගච්ඡන්තී එකපදවාරෙ ඡප්පඤ්ඤාස කුසලධම්මෙ පටිලභති, තස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො සමුට්ඨහි, සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි, තස්සා පදසා ගමනකාලෙ අඤ්ඤම්පීති චත්තාරො පුත්තෙ පටිලභි, සා එකදිවසං දානං දත්වා පූජං කත්වා ධම්මං සුත්වා සික්ඛාපදානි රක්ඛිත්වා දිවසපරියොසානෙ තං ඛණං නිබ්බත්තෙනෙකෙන රොගෙන කාලං කත්වා අත්තනො සාමිකස්සෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්ති, ඉතරාපි එත්තකං කාලං දෙවපුත්තං අලඞ්කරොන්ති එව, දෙවපුත්තො තං දිස්වා ත්වං පාතොව පට්ඨාය න දිස්සසි කුහිං ගතාසීති? ආම, චුතම්හි සාමීති, කිං වදෙසීති?, එවමෙතං සාමීති, කුහිං නිබ්බත්තාසීති?, සාවත්ථියං කුලගෙහෙති, කිත්තකං කාලං තත්ථ ඨිතාසීති?, සා දසමාසච්චයෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා සොළසවස්සකාලෙ පරකුලං ගන්ත්වා චත්තාරො පුත්තෙ විජායිත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තුම්හෙ පත්ථෙත්වා ආගන්ත්වා තුම්හාකමෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්තාම්හි සාමීති, මනුස්සානං කිත්තකං ආයූන්ති?, වස්සසතමත්තන්ති, එත්තකමෙවාති?, ආම සාමීති, එත්තකං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තමනුස්සා කිං නු ඛො සුත්තපමත්තා කාලං අතිනාමෙන්ති? උදාහු දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්තීති?, කිං වදෙථ සාමි අසඞ්ඛෙය්‍යං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තා විය අජරාමරා විය ච නිච්චප්පමත්තා මනුස්සාති, මාලභාරිදෙවපුත්තස්ස මහාසංවෙගො උදපාදි-වස්සසතමත්තං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තමනුස්සා කිර පමත්තා නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්ති, කදා නු ඛො දුක්ඛා මුච්චිස්සන්තීති. අම්හාකං පන වස්සසතං තාවතිංසානං දෙවානං එකො රත්තින්දිවො, තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො, තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසිකො සංවච්ඡරො, තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බං වස්සසහස්සං ආයුප්පමාණං, තං මනුස්සගණනාය තිස්සො වස්සකොටියො සට්ඨිං ච වස්සසතසහස්සානි, තස්මා තස්ස දෙවපුත්තස්ස එකදිවසොපි නාතික්කන්තො මුහුත්තසදිසොව කාලො අහොසි. එවං අප්පායුකානං මනුස්සානං පමාදො නාම අතිවිය අයුත්තොති. පුන දිවසෙ භික්ඛූ ගාමං පවිට්ඨා-ආසනසාලං අප්පටිජග්ගිතං ආසනානි අප්පඤ්ඤත්තානි පානීයං අනුපට්ඨාපිතං දිස්වා කහං පතිපූජිකාති ආහංසු, භන්තෙ කහං තුම්හෙ තං දක්ඛිස්සථ? හීයො අය්‍යෙසු භුඤ්ජිත්වා ගතෙසු සායණ්හසමයෙ මතාති සුත්වා පුථුජ්ජනා භික්ඛූ එතිස්සා උපකාරං සරන්තා අස්සූනි සන්ධාරෙතුං

නාසක්ඛිංසු, ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උදපාදි, තෙ භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං පුච්ඡිංසු–භන්තෙ පතිපූජිකා උට්ඨාය සමුට්ඨාය නානප්පකාරානි පුඤ්ඤානි කත්වා සාමිකමෙව පත්ථෙසි, සා ඉදානි මතා කහං නු ඛො නිබ්බත්තාති?, අත්තනො සාමිකස්සෙව සන්තිකෙ භික්ඛවෙති, නනු භන්තෙ සාමිකස්ස සන්තිකෙති, න සා භික්ඛවෙ එතං සාමිකං පත්ථෙසි තාවතිංසභවනෙ තස්සා මාලභාරී දෙවපුත්තො නාම සාමිකො, සා තස්ස පුප්ඵපිළන්ධනට්ඨානතො චවිත්වා පුන ගන්ත්වා තස්සෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්තාති, එවං කිර භන්තෙති?, ආම භික්ඛවෙති, අහො පරිත්තකං භන්තෙ සත්තානං ජීවිතං පාතොව අම්හෙ පරිවිසිත්වා සායං උප්පන්නබ්‍යාධිනා නාම මතාති, සත්ථා ආම භික්ඛවෙ පරිත්තං සත්තානං ජීවිතං නාම, තෙනෙ විමෙ සත්තෙ වත්ථුකාමෙහි චෙව කිලෙසකාමෙහි ච අතිත්තෙ එව අන්තකො අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා කන්දන්තෙ පරිදෙවන්තෙ ගහෙත්වා ගච්ඡතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
අතිත්තං යෙව කාමෙසු අන්තකො කුරුතෙ වසං”ති.

තත්ථ **පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තන්ති** පුප්ඵාරාමෙ මාලාකාරො නානාපුප්ඵානි විය අත්තභාවපටිබද්ධානි චෙව උපකරණපටිබද්ධානි ච කාමගුණපුප්ඵානි ඔචිනන්තමෙව. **බ්‍යාසත්තමනසං නරන්ති** අසම්පත්තෙසු පත්ථනාවසෙන සම්පත්තෙසු ගෙධවසෙන විවිධෙනාකාරෙන ආසත්තචිත්තං. **අතිත්තං යෙව කාමෙසූති** වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු පරියෙසන්තෙනපි පටිලාභෙනපි පරිභොගෙනපි නිධානෙනපි අතිත්තං එව සමානං. **අන්තකො කුරුතෙ වසන්ති** මරණසඞ්ඛාතො අන්තකො කන්දන්තං පරිදෙවන්තං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තො අත්තනො වසං පාපෙතීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

පතිපූජිකාය වත්ථු චතුත්ථං.

4, 5.

“යථාපි භමරො පුප්ඵං”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො මච්ඡරියකොසියසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු රාජගහෙ සමුට්ඨිතං. රාජගහනගරස්ස කිර අවිදූරෙ සක්ඛරං නාම නිගමො, තත්ථෙකො මච්ඡරියකොසියො නාම සෙට්ඨි අසීතිකොටිවිභවො පටිවසති, සො තිණග්ගෙන තෙලබින්දුම්පි පරෙසං න දෙති නාත්තනා පරිභුඤ්ජති, ඉතිස්ස තං විභවජාතං නෙව පුත්තදාරාදීනං න සමණබ්‍රාහ්මණානං අත්ථං අනුභොති, රක්ඛසපරිග්ගහිතපොක්ඛරණී විය අපරිභොගං තිට්ඨති, සත්ථා එකදිවසං පච්චූසසමයෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො උට්ඨාය සකලලොකධාතුයං බොධනෙය්‍යබන්ධවෙ

ඔලොකෙන්තො පඤ්චචත්තාලීසයොජනමත්ථකෙ වසන්තස්ස සෙට්ඨිනො සපජාපතිකස්ස සොතාපත්තිඵලස්ස උපනිස්සයං අද්දස, තතො පුරිමතරදිවසෙ පන සො රාජානං උපට්ඨාතුං රාජගෙහං ගන්ත්වා රාජුපට්ඨානං කත්වා ආගච්ඡන්තො එකං ජාතජඣත්තං ජනපදමනුස්සං කුම්මාසපූරං කපල්ලකපූවං ඛාදන්තං දිස්වා තත්ථ පිපාසං උප්පාදෙත්වා අත්තනො ඝරං ගන්ත්වා චින්තෙසි-සචාහං කපල්ලකපූවං ඛාදිතුකාමොම්හීති වක්ඛාමි බහූ මයා සද්ධිං ඛාදිතුකාමා භවිස්සන්ති, එවං බහූනි තිලතණ්ඩුලසප්පිඵාණිතාදීනි පරික්ඛයං ගමිස්සන්ති න කිඤ්චි කථෙස්සාමීති තණ්හං අධිවාසෙන්තො චරති, සො ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතො ධමනිසන්ථතගත්තො ජාතො, තතො තණ්හං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො ගබ්භං පවිසිත්වා මඤ්චකං උපගුහිත්වා නිපජ්ජි, එවං ගතොපි ධනහානිභයෙන කස්සචි න කථෙසි, අථ නං භරියා උපසඞ්කමිත්වා පිට්ඨිං පරිමජ්ජිත්වා කින්තෙ සාමි අඵාසුකන්ති පුච්ඡි, න මෙ කිඤ්චි අඵාසුකං අත්ථීති, කින්නුඛො තෙ රාජා කුපිතොති?, රාජාපි මෙ න කුප්පතීති, අථ කින්තෙ පුත්තධීතාහි වා දාසකම්මකරාදීහි වා කිඤ්චි අමනාපං කතං අත්ථීති?, එවරූපම්පි නත්ථි, කිස්මිං පන තෙ තණ්හා අත්ථීති? එවං වුත්තෙපි ධනහානිභයෙන කිඤ්චි අවත්වා නිස්සද්දොව නිපජ්ජි, අථ නං භරියා කථෙහි සාමි කිස්මිං තෙ තණ්හාති ආහ, සො වචනං පරිගිලන්තො විය අත්ථි මෙ තණ්හාති ආහ,කිං තණ්හා සාමීති?කපල්ලකපූවං ඛාදිතුකාමොම්හීති, අථ කිමත්ථං න කථෙසීති?, න ත්වං දලිද්දො, ඉදානි සකලනිගමවාසීනං පහොනකෙ කපල්ලකපූවෙ පචිස්සාමීති, කින්තෙ එතෙහි අත්තනො කම්මං කත්වා ඛාදිස්සන්ති, තෙනහි එකරච්ඡවාසීනං පහොනකෙ පචාමීති, ජානාමහං තව මහද්ධනභාවන්ති, ඉමස්මිං ගෙහකෙබතෙත සබ්බෙසං පහොනකං කත්වා පචාමීති, ජානාමහං තව උළාරජ්ඣාසයභාවන්ති, තෙනහි තෙ පුත්තදාරමත්තස්සෙව පහොනකං කත්වා පචාමීති, කින්තෙ එතෙහීති? කිං පන තුය්හං ච මය්හං ච පහොනකං කත්වා පචාමීති, ත්වං කිං කරිස්සසීති, තෙනහි එකකස්සෙව තෙ පහොනකං කත්වා පචාමීති, ඉමස්මිං ඨානෙ පච්චමානෙ බහූ පච්චාසිංසන්තීති, සකලතණ්ඩුලෙ ඨපෙත්වා භින්නතණ්ඩුලෙ ච උද්ධනකපල්ලාදිං ච ආදාය ථොකං ඛීරසප්පිමධුඵාණිතං ච ගහෙත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලං ආරුය්හ පචථ, තත්ථාහං එකකොව නිසීදිත්වා ඛාදිස්සාමීති, සා සාධූති පටිස්සුණිත්වා ගහෙතබ්බං ගාහාපෙත්වා පාසාදං ආරුය්හ දාසියො විස්සජ්ජෙත්වා සෙට්ඨිං පක්කොසාපෙසි, සො ආදිතො පට්ඨාය ද්වාරානි පිදහන්තො සබ්බද්වාරෙසු සූචිඝටිකං දත්වා සත්තමං තලං අභිරුහිත්වා තත්ථපි ද්වාරං පිදහිත්වා නිසීදි, භරියාපිස්ස උද්ධනෙ අග්ගිං ජාලෙත්වා කපල්ලං ආරොපෙත්වා පූවෙ පචිතුං ආරභි. අථ සත්ථා පාතොව මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආමන්තෙසි-එසො මොග්ගල්ලාන රාජගහස්ස අවිදූරෙ සක්කරනිගමෙ මච්ඡරියසෙට්ඨි කපල්ලකපූවෙ ඛාදිස්සාමීති අඤ්ඤෙසං දස්සනභයෙන සත්තභූමකෙ පාසාදෙ කපල්ලකපූවෙ පචා

පෙසි, ත්වං තත්ථ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා උභොපි ජයම්පතිකෙ පූවෙ ච ඛීරසප්පිමධුඵාණිතානි ච ගාහාපෙත්වා අත්තනො බලෙන ජෙතවනං ආනෙහි අජ්ජාහං පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං විහාරෙයෙව නිසීදිස්සාමි පූවෙහෙව භත්තකිච්චං කරිස්සාමීති ආහ. ථෙරො සාධු භන්තෙති සත්ථු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා තාව දෙව ඉද්ධිබලෙන තං නිගමං ගන්ත්වා තස්ස පාසාදස්ස සීහපඤ්ජරද්වාරෙ සුනිවත්ථො සුපාරුතො ආකාසෙ එව මණිරූපකං විය අට්ඨාසි, මහාසෙට්ඨිනො ථෙරං දිස්වාව හදයමංසං කම්පි, සො අහං එවරූපානංයෙව භයෙන ඉමං ඨානං ආගතො අයඤ්ච ආගන්ත්වා වාතපානද්වාරෙ ඨිතොති ගහෙතබ්බග්ගහණං අපස්සන්තො අග්ගිම්හි පක්ඛිත්තලොණසක්ඛරා විය රොසෙන තටතටායන්තො එවමාහ–සමණ ආකාසෙ ඨත්වා කිං ලභිස්සසි ආකාසෙ අපදෙ පදං දස්සෙත්වා චඞ්කමන්තොපි නෙව ලභිස්සසීති, ථෙරො තස්මිං එව ඨානෙ අපරාපරං චඞ්කමි, සෙට්ඨි චඞ්කමන්තො කිං ලභිස්සසි ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදන්තොපි න ලභිස්සසියෙවාති ආහ, ථෙරො පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි, අථ නං නිසින්නො කිං ලභිස්සසි ආගන්ත්වා වාතපානඋම්මාරෙ ඨිතොපි න ලභිස්සසීති ආහ, ථෙරො උම්මාරෙ ඨිතො, උම්මාරෙ ඨිතො කිං ලභිස්සසි ධූපායන්තොපි න ලභිස්සසි එවාති ආහ. ථෙරො ධූපායි, සකලපාසාදො එකධූමො අහොසි, සෙට්ඨිනො අක්ඛීනං සූචියා විජ්ඣනකාලො විය අහොසි, ගෙහං ඣායනභයෙන ත්වං පජ්ජලන්තොපි න ලභිස්සසීති අවත්වා අයං සමණො සුට්ඨු ලග්ගො අලද්ධා න ගමිස්සති එකමස්ස පූවං දාපෙස්සාමීති භරියං ආහ–භද්දෙ එකං ඛුද්දකපූවං පචිත්වා සමණස්ස දත්වා උය්‍යොජෙහි නන්ති, සා ථොකං එව පිට්ඨං කපල්ලපාතියං පක්ඛිපි, මහාපූවො හුත්වා සකලපාතිං පූරෙත්වා උද්ධුමාතො අට්ඨාසි, සෙට්ඨි තං දිස්වා බහුං තයා පිට්ඨං ගහිතං භවිස්සතීති සයමෙව දබ්බිකණ්ණෙන ථොකං පිට්ඨං ගහෙත්වා පක්ඛිපි, පූවො පුරිමපූවතො මහන්තතරො ජාතො. එවං යං යං පචති සො මහන්තමහන්තොව හොති, සො නිබ්බින්නො භරියං ආහ–භද්දෙ ඉමස්ස එකං පූවං දෙහීති, තස්සා පච්ඡිතො එකං ගණ්හන්තියා සබ්බෙ එකාබද්ධා අල්ලීයිංසු, සා සෙට්ඨිං ආහ–සාමි සබ්බෙ පූවා එකතො ලග්ගා විසුං කාතුං න සක්කොමීති, අහං කරිස්සාමීති සොපි කාතුං නාසක්ඛි, උභොපි ජනා කොටියං ගහෙත්වා කඩ්ඪන්තාපි වියොජෙතුං නාසක්ඛිංසු යෙව, අථස්ස පූවෙහි සද්ධිං වායමන්තස්සෙව සරීරතො සෙදා මුච්චිංසු, පිපාසා උපපජ්ජි,[1] තතො භරියං ආහ–භද්දෙ න මෙ පූවෙහි අත්ථො පච්ඡියා සද්ධිං ඉමස්සෙව දෙහීති, සා පච්ඡිං ආදාය ථෙරං උපසඞ්කමි, ථෙරො උභින්නම්පි ධම්මං දෙසෙසි, තිණ්ණං රතනානං ගුණං කථෙසි, අත්ථි දින්නං අත්ථි යිට්ඨන්ති දානාදීනං ඵලං ගගනතලෙ චන්දං විය දස්සෙසි, තං සුත්වා පසන්නචිත්තො සෙට්ඨි භන්තෙ ආගන්ත්වා ඉමස්මිං පල්ලඞ්කෙ නිසීදිත්වා පරිභුඤ්ජථාති ආහ. ථෙරො මහාසෙට්ඨි සම්මාසම්බුද්ධො පූවෙ ඛාදිස්සාමීති පඤ්චහි භික්ඛු

1. සී. I. පච්ඡිජ්ජි.

සෙනහි සද්ධිං විහාරෙ නිසින්නො තුම්හාකං රුචියා සති සෙට්ඨිභරියං පූවෙ ච ඛීරාදීනි ච ගණ්හාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති ආහ, කහං පන භන්තෙ එතරහි සත්ථාති?, ඉතො පඤ්ච චත්තාලීසයොජනසතමත්ථකෙ ජෙතවනවිහාරෙ සෙට්ඨීති, භන්තෙ කාලං අනතික්කමිත්වා එත්තකං අද්ධානං කථං ගමිස්සමාති, මහාසෙට්ඨි තුම්හාකං රුචියා සති අහං වො අත්තනො ඉද්ධිබලෙන නෙස්සාමි, තුම්හාකං පාසාදෙ සොපානසීසං අත්තනො ඨානෙ යෙව භවිස්සතීති, සොපානපරියොසානං පන ජෙතවනද්වාරකොට්ඨකො භවිස්සති, උපරිපාසාදා හෙට්ඨාපාසාදං ඔතරණකාලමත්තමෙව ජෙතවනං නෙස්සාමීති, සො සාධු භන්තෙති සම්පටිච්ඡි, ථෙරො සොපානසීසං තත්ථෙව කත්වා සොපානපාදමූලං ජෙතවනද්වාරකොට්ඨකෙ හොතූති අධිට්ඨාසි, තථෙව අහොසි, ථෙරො භරියඤ්ච උපරිපාසාදා හෙට්ඨා ඔතරණකාලතො ඛිප්පතරං ජෙතවනං සම්පාපෙසි, තෙ උභොපි සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කාලං ආරොචෙසුං, සත්ථා භත්තග්ගං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තබුද්ධාසනෙ නිසීදි සද්ධිං භික්ඛුසංඝෙන, මහාසෙට්ඨි බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දක්ඛිණොදකං අදාසි, භරියා තථාගතස්ස පත්තෙ පූවං පතිට්ඨාපෙසි, සත්ථා අත්තනො යාපනපත්තං ගණ්හි, පඤ්චසතා භික්ඛූපි යාපනමත්තං ගණ්හිංසු, සෙට්ඨි ඛීරසප්පිමධුසක්ඛරාදීනි දදමානො අගමාසි, සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙසි, මහාසෙට්ඨිපි භරියාය සද්ධිං යාවදත්ථං ඛාදි, පූවානං පරියොසානමෙව න පඤ්ඤායති, සකලවිහාරෙ භික්ඛූනං විඝාසාදානං ච දින්නෙසුපි පරියන්තො න පඤ්ඤායතෙව, භන්තෙ පූවා පරික්ඛයං න ගච්ඡන්තීති භගවතො ආරොචෙසුං, තෙන හි ජෙතවනද්වාරකොට්ඨකෙ ඡඩ්ඩෙථාති, අථ තෙ ද්වාරකොට්ඨකස්ස අවිදූරෙ පබ්භාරට්ඨානෙ ඡඩ්ඩයිංසු, අජ්ජාපි තං ඨානං කපල්ලකපූවපබ්භාරන්තෙව පඤ්ඤායති, මහාසෙට්ඨි සහ භරියාය භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, භගවා අනුමොදනං අකාසි, අනුමොදනාවසානෙ උභොපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං වන්දිත්වා ද්වාරකොට්ඨකෙ සොපානමාරුය්හ අත්තනො පාසාදෙ යෙව පතිට්ඨහිංසු. තතො පට්ඨාය සෙට්ඨි අසීතිකොටිධනං බුද්ධසාසනෙ යෙව විකිරි, පුන දිවසෙ සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායං සන්නිපතිතා භික්ඛූ පස්සථාවුසො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ආනුභාවං, අනුපහච්ච නාම සද්ධං අනුපහච්ච භොගෙ මච්ඡරියසෙට්ඨිං මුහුත්තෙන දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා පූවෙ ගාහාපෙත්වා ජෙතවනං ආනෙත්වා සත්ථු සම්මුඛං කත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි අහො මහානුභාවො ථෙරොති ථෙරස්ස ගුණකථං කථෙන්තා නිසීදිංසු, සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ කුලදමකෙන නාම භික්ඛුනා අනුපහච්ච සද්ධං අනුපහච්ච භොගෙ කුලං අකිලමෙත්වා අවිහෙඨෙත්වා පුප්ඵතො රෙණුං ගණ්හන්තෙන භමරෙන විය උපසඞ්කමිත්වා බුද්ධගුණං ජානාපෙතබ්බං, තාදිසො මම පුත්තො මොග්ගල්ලානොති ථෙරං පසංසිත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"යථාපි භමරො පුප්ඵං වණ්ණගන්ධං අහෙඨයං,
පලෙති රසමාදාය එවං ගාමෙ මුනී චරෙ"ති.

තත්ථ **භමරොති** යා කාචි මධුකරජාති, **පුප්ඵන්ති** පුප්ඵාරාමෙ චරන්තො පුප්ඵං ච වණ්ණං ච ගන්ධං ච අහෙඨෙන්තො අවිනාසෙන්තො චරතීති අත්ථො. **පලෙතීති** එවං චරිත්වා යාවදත්ථං රසං පිවිත්වා අපරම්පි මධුකරණත්ථාය ආදාය යෙති, සො එවං වනගහනං අජ්ඣොගහෙත්වා එකස්මිං රුක්ඛසුසිරෙ තං රජමිස්සකං රසං ඨපෙත්වා අනුපුබ්බෙන මධුරරසං මධුං කරොති, න තස්ස පුප්ඵාරාමෙ චරිතපච්චයා පුප්ඵං වා වණ්ණගන්ධං වාස්ස විගච්ඡතීති, අථ ඛො සබ්බං පාකතිකමෙව හොති. **එවං ගාමෙ මුනී චරෙති** එවං සෙඛාසෙඛභෙදො අනගාරියමුනි කුලපටිපාටියා ගාමෙ භික්ඛං ගණ්හන්තො විචරතීති අත්ථො. න හි තස්ස ගාමෙ චරණපච්චයා කුලානං සද්ධාහානි වා භොගහානි වා, සද්ධාපි භොගාපි පාකතිකාව හොන්ති. එවං චරිත්වා ච පන නික්ඛමිත්වා සෙඛමුනි තාව බහිගාමෙ උදකඵාසුකට්ඨානෙ සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නො අක්ඛබ්භඤ්ජන වණපටිච්ඡාදන පුත්තමංසූපමවසෙන පච්චවෙක්ඛන්තො පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා තථාරූපං වනසණ්ඩං අනුපවිසිත්වා අජ්ඣත්තික කම්මට්ඨානං සම්මසන්තො චත්තාරො මග්ගෙ චත්තාරි ච ඵලානි හත්ථගතානෙව කරෙති, අසෙඛමුනි පන දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරමනුයුඤ්ජති, අයමස්ස භමරෙන සද්ධිං මධුකරණසරික්ඛතා වෙදිතබ්බා. ඉධ පන ඛීණාසවො වෙදිතබ්බො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං වත්වා උත්තරිම්පි ථෙරස්ස ගුණං පකාසෙතුං න භික්ඛවෙ ඉදානෙව මොග්ගල්ලානෙන මච්ඡරියසෙට්ඨි දමිතො පුබ්බෙපි තං දමෙත්වා කම්මඵලසම්බන්ධං ජානාපෙසි යෙවාති ඉමමත්ථං පකාසෙන්තො අතීතං ආහරිත්වා:-

"උභො ඛඤ්ජා උභො කුණී උභො විසමචක්ඛුලා[1]
උබ්භිත්වා පිළකා ජාතා නාහං පස්සාමි ඉල්ලිස"න්ති.

ඉමං ඉල්ලිසජාතකං කථෙසීති.

මච්ඡරියකොසියසෙට්ඨිවත්ථු පඤ්චමං.

4, 6.

"න පරෙසං විලොමානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො පාඨිකං[2] නාම ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකා ගහපතානී පුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පාඨිකං නාම ආජීවකං පටිජග්ගති, තස්සානන්තරඝරෙසු මනුස්සා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා ආගන්ත්වා අහො අච්ඡරියා බුද්ධානං ධම්මදෙසනාති නානප්පකාරෙන බුද්ධගුණෙ වණ්ණෙන්ති, සා බුද්ධානං ගුණකථං සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා

1. ම. විසමචක්ඛුනො. 2. ම. පාවෙය්‍යකං.

ධම්මං සොතුකාමා තමත්ථං ආජීවකස්ස ආරොචෙත්වා ගච්ඡිස්සාමහං අය්‍යාති ආහ, සො මා ගච්ඡාති වාරෙත්වා තං පුනප්පුන යාචමානම්පි වාරෙසියෙව, සා අයං මම විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සොතුං න දෙති, සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා ඉධෙව ධම්මං සුණිස්සාමීති සායණ්හසමයෙ පුත්තං පක්කොසිත්වා ගච්ඡ ස්වාතනාය සත්ථාරං නිමන්තෙහීති පෙසෙසි, සො ගච්ඡන්තො පඨමතරං ආජීවකස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං වන්දිත්වා නිසීදි, අථ නං සො කහං ගච්ඡසීති ආහ, මාතු වචනෙන සත්ථාරං නිමන්තෙතුං ගච්ඡාමීති, මා තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාති, අලං අය්‍ය මම මාතු භායාමි ගච්ඡිස්සාමහන්ති, එතස්ස කතසක්කාරං උභොපි ඛාදිස්සාම මා ගච්ඡීති, අලං මාතා මෙ තජ්ජෙස්සතීති, තෙන හි ගච්ඡ ගන්ත්වා පන නිමන්තෙන්තො අහ්මාකං ගෙහං අසුකට්ඨානෙ වා අසුකවීථියං වා අසුකමග්ගෙන වා ගන්තබ්බන්ති මා ආචික්ඛි, සන්තිකෙ ඨිතො විය අඤ්ඤෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො විය පලායිත්වා එහීති, සො ආජීවකස්ස කථං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා නිමන්තෙත්වා ආජීවකෙන වුත්තනියාමෙනෙව සබ්බං කත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තෙන කතන්ති පුට්ඨො සබ්බං කතං අය්‍යාති ආහ, භද්දකං තෙන කතං තස්ස කතසක්කාරං උභොපි ඛාදිස්සාමාති වත්වා පුන දිවසෙ ආජීවකො පාතොව තං ගෙහං ආගමාසි, තං ගහෙත්වා පච්ඡාගබ්භෙ නිසීදාපෙසුං, පටිවිස්සකමනුස්සා තං ගෙහං අල්ලගොමයෙන උපලිම්පිත්වා ලාජපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරිත්වා සත්ථු නිසීදනත්ථාය මහාරහං ආසනං පඤ්ඤපෙසුං, බුද්ධෙහි සද්ධිං අපරිචිතමනුස්සා හි ආසනපඤ්ඤත්තිං න ජානන්ති, බුද්ධානඤ්ච මග්ගදෙසකෙන කිච්චං නාම නත්ථි, බොධිමූලෙ දසසහස්සිලොකධාතුං කම්පෙත්වා බොධිං පත්තදිවසෙයෙව හි තෙසං අයං මග්ගො නිරයං ගච්ඡති අයං තිරච්ඡානයොනිං අයං පෙත්තිවිසයං අයං මනුස්සලොකං අයං දෙවලොකං අයං අමතමහානිබ්බානන්ති සබ්බෙ මග්ගා ආවිභූතා, ගාමනිගමාදීනං පන මග්ගෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, තස්මා සත්ථා පාතොව පත්තචීවරං ආදාය මහාඋපාසිකාය ගෙහද්වාරං ගතො, සා ගෙහා නික්ඛමිත්වා සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අන්තොඝරං පවෙසෙත්වා ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසි. උපාසිකා කතභත්තකිච්චස්ස සත්ථුනො අනුමොදනං කාරෙතුකාමා පත්තං ගණ්හි, සත්ථා මධුරස්සරෙන අනුමොදන්ත ධම්මකථං ආරභි, උපාසිකා සාධු සාධූති සාධුකාරං දදමානා ධම්මං සුණාති, ආජීවකො පච්ඡාගබ්භෙ නිසින්නොව තස්සා සාධුකාරං දත්වා ධම්මං සුණන්තියා සද්දං සුත්වා සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛි, න ඉදානෙසා මය්හන්ති නික්ඛමිත්වා නට්ඨාසි කාළකණ්ණි එතස්ස එතං සක්කාරං කරෙතීති නානප්පකාරෙන උපාසිකඤ්ච සත්ථාරඤ්ච අක්කොසන්තො පලායි, උපාසිකා තස්ස කථාය ලජ්ජිතා අඤ්ඤථත්තං ගතං චිත්තං දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙතුං නාසක්ඛි, අථ නං සත්ථා කිං උපාසිකෙ චිත්තං දෙසනාගතං කාතුං නසක්කොසීති, භන්තෙ එතස්ස මෙ කථාය

චිත්තං අසුද්ධත්තං උපගතන්ති, සත්ථා එවරූපස්ස විසභාගජනස්ස කථිතං කථං නාම ආවජ්ජිතුං න වට්ටති එවරූපං අසමන්නාහරිත්වා අත්තනො කතාකතමෙව ඔලොකෙතුං වට්ටතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං,
අත්තනොව අවෙක්ඛෙය්‍ය කතානි අකතානි ච"ති.

තත්ථ **න පරෙසං විලොමානීති** පරෙසං විලොමානි ඵරුසානි මම්මච්ඡෙදකවචනානි න මනසිකාතබ්බානි. **න පරෙසං කතාකතන්ති** අසුකො උපාසකො අස්සද්ධො අප්පසන්නො නාපිස්ස ගෙහෙ කටච්ඡුභික්ඛාදීනි දීයන්ති න සලාකභත්තාදීනි න චීවරාදිපච්චයදානං එතස්ස අත්ථි, තථා අසුකා උපාසිකා අස්සද්ධා අප්පසන්නා නාපිස්සා ගෙහෙ කටච්ඡුභික්ඛාදීනි දීයන්ති න සලාකභත්තාදීනි න චීවරාදිපච්චයදානං එතිස්සා අත්ථි, තථා අසුකො භික්ඛු අස්සද්ධො අප්පසන්නො නාපි උපජ්ඣායවත්තං කරොති න ආචරියවත්තං න ආගන්තුකවත්තං න ගමිකවත්තං න චෙතියඞ්ගණවත්තං න උපොසථාගාරවත්තං න භොජනසාලාජන්තාඝරවත්තානි නාපිස්ස කිඤ්චි ධුතඞ්ගං අත්ථි න භාවනාරාමතාය උස්සාහමත්තම්පීති එවං පරෙසං කතාකතම්පන න ඔලොකෙතබ්බං. **අත්තනොව අවෙක්ඛෙය්‍යාති** "කථම්භූතස්ස මෙ රත්තින්දිවා වීතිපතන්තීති පබ්බජිතෙන අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං"ති ඉමං ඔවාදං අනුස්සරන්තො සද්ධාපබ්බජිතො කුලපුත්තො කින්නුඛො අහං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා යොගෙ කම්මං කාතුං සක්ඛිං නාසක්ඛින්ති එවං අත්තනො කතාකතානි ඔලොකෙය්‍යාති.

දෙසනාවසානෙ උපාසිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතා දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

පාඨිකාජීවකවත්ථු ඡට්ඨං.

4, 7.

"යථාපි රුචිරං පුප්ඵ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො ඡත්තපාණිඋපාසකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං හි ඡත්තපාණි නාම උපාසකො තිපිටකධරො අනාගාමී. සො පාතොව උපොසථිකො හුත්වා සත්ථු උපට්ඨානං අගමාසි. අනාගාමිඅරියසාවකානං හි සමාදානවසෙන උපොසථකම්මං නාම නත්ථි මග්ගෙනෙව තෙසං බ්‍රහ්මචරියං ච එකභත්තිකත්තඤ්ච ආගතං. තෙනෙවාහ:– "ඝටීකාරො ඛො මහාරාජ කුම්භකාරො එකභත්තිකො බ්‍රහ්මචාරී සීලවා කල්‍යාණධම්මො"ති. එවං අනාගාමිනො පකතියාව එකභත්තිකා ච බ්‍රහ්මචාරිනො ච හොන්ති සොපි තථෙව උපොසථිකො හුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ධම්මකථං සුණන්තො නිසීදි තස්මිං සමයෙ රාජා පසෙනදිකොසලො සත්ථු උපට්ඨානං අගමාසි

උපාසකො තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා උට්ඨාතබ්බන්නුඛො නොති චින්තෙත්වා අහං අග්ගරාජස්ස සන්තිකෙ නිසින්නො තස්ස මෙ පදෙස රජ්ජං දිස්වා උට්ඨාතුං න යුත්තං, රාජා ඛො පන මෙ අනුට්ඨහන්තස්ස කුජ්ඣිස්සති එතස්මිං කුජ්ඣන්තෙපි නෙව උට්ඨහිස්සාමි, රාජානං දිස්වා උට්ඨහන්තෙන හි රාජා ගරුකතො හොති නො සත්ථා නෙව උට්ඨහිස්සාමීති න උට්ඨහි, පණ්ඩිතපුරිසා ච නාම ගරුතරානං සන්තිකෙ නිසීදිත්වා අනුට්ඨහන්තං දිස්වා නහි කුජ්ඣන්ති, රාජා පන තං අනුට්ඨහන්තං දිස්වා කුපිතමානසො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, සත්ථා කුපිතභාවං ඤත්වා මහාරාජ අයං ඡත්තපාණි උපාසකො පණ්ඩිතො දිට්ඨධම්මො තිපිටකධරො අත්ථානත්ථකුසලොති උපාසකස්ස ගුණං කථෙසි, රඤ්ඤො තස්ස ගුණකථං සුණන්තස්සෙව චිත්තං මුදුකං ජාතං, අථෙකදිවසං රාජා උපරිපාසාදෙ ඨිතො ඡත්තපාණිං උපාසකං කතභත්තකිච්චං ඡත්තමාදාය උපාහනං ආරුය්හ රාජඞ්ගණෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා පක්කොසාපෙසි, සො ඡත්තුපාහනං අපනෙත්වා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං රාජා ආහ-භො උපාසක කිංනෙත ඡත්තුපාහනං අපනීතන්ති?, රාජා පක්කොසතීති සුත්වා අපනෙත්වා ආගතොම්හීති, අජ්ජ අම්හාකං රාජභාවො තුම්හෙහි ඤාතො භවිස්සතීති?, සදාපි හි මයං දෙව තුම්හාකං රාජභාවං ජානාමාති, යදි එවං කස්මා පුරිමදිවසෙ සත්ථු සන්තිකෙ නිසින්නො මං දිස්වා න උට්ඨහීති?, මහාරාජ අහං අග්ගරාජස්ස සන්තිකෙ නිසින්නො පදෙසරාජානං දිස්වා උට්ඨහන්තො සත්ථරි අගාරවං පවෙදෙය්‍යං තස්මා න උට්ඨහින්ති, හොතු භො තිට්ඨතෙතං, තුම්හෙ කිර දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකානං අත්ථානං කුසලා තිපිටකධරා අම්හාකං අන්තොපුරෙ ධම්මං වාචෙථාති, න සක්කා දෙවාති, කිං කාරණාති? රාජගෙහං නාම මහාසාවජ්ජං දුයුත්තසුයුත්තකාති ගරුකානෙත්ථ දෙවාති, මා එවං වදෙථ පුරිමදිවසෙ මං දිස්වා න උට්ඨිතොම්හීති මා කුක්කුච්චං කරොථාති, දෙව ගිහීනං පරිවරණට්ඨානං[1] නාම සාවජ්ජං එකං පබ්බජිතං පක්කොසිත්වා ධම්මං වාචාපෙථාති, සාධු භො ගච්ඡථ තුම්හෙති තං උය්‍යොජෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං යාචි-භන්තෙ මල්ලිකා ච දෙවී වාසභඛත්තියා ච ධම්මං පරියාපුණිස්සාමාති වදන්ති, පචහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිබද්ධං ගෙහං ගන්ත්වා තාසං ධම්මං උද්දිසථාති, බුද්ධානං නිබද්ධං එකට්ඨානගමනං නාම නත්ථි මහාරාජාති, තෙන හි භන්තෙ අඤ්ඤං භික්ඛුං දෙථාති, සත්ථා ආනන්දත්ථෙරස්ස භාරමකාසි, ථෙරො නිබද්ධං ගන්ත්වා තාසං උද්දෙසං උද්දිසති, තාසු මල්ලිකා සක්කච්චං ගහෙත්වා සජ්ඣායිත්වා ආචරියං පටිච්ඡාපෙසි, වාසභඛත්තියා පන නෙව සක්කච්චං ගණ්හාති න සජ්ඣායති න උද්දෙසං පටිච්ඡාපෙතුං සක්කොති, අථෙකදිවසං සත්ථා ථෙරං පුච්ඡි-කිං ආනන්ද උපාසිකා ධම්මං පරියාපුණන්තීති? ආම භන්තෙති, කා සක්කච්චං ගණ්හාතීති?

1. සී. II. පිවරණට්ඨානං.

මල්ලිකා භන්තෙ සක්කච්චං ගණ්හාති සක්කච්චං සජ්ඣායති සක්කච්චං උද්දෙසං පටිච්ඡාපෙතුං සක්කොති, තුම්හාකං පන ඤාතිධීතා නෙව සක්කච්චං ගණ්හාති න සජ්ඣායති න උද්දෙසං පටිච්ඡාපෙතුං සක්කොතීති, සත්ථා ථෙරස්ස වචනං සුත්වා ආනන්ද මයා කථිතධම්මො නාම සක්කච්චං අසුණන්තස්ස අගණ්හන්තස්ස අසජ්ඣායන්තස්ස අදෙසෙන්තස්ස වණ්ණසම්පන්නං අගන්ධකපුප්ඵං විය අඵලො හොති, සක්කච්චං පන සවණාදීනි කරොන්තස්ස මහප්ඵලො හොති මහානිසංසොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"යථාපි රුචිරං පුප්ඵං වණ්ණවන්තං අගන්ධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුබ්බතො.

යථාපි රුචිරං පුප්ඵං වණ්ණවන්තං සගන්ධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා සඵලා හොති පකුබ්බතො"ති.

තත්ථ **රුචිර**න්ති සොභනං. **වණ්ණවන්ත**න්ති වණ්ණසණ්ඨානසම්පන්නං. **අගන්ධක**න්ති ගන්ධරහිතං පාරිභද්දක ගිරිකණ්ණික ජයසුමනාදිභෙදං. **එවං සුභාසිතා වාචා** නාම තෙපිටකං බුද්ධවචනං වණ්ණසණ්ඨානසම්පන්නං අගන්ධකපුප්ඵසදිසං, යථා පන අගන්ධකපුප්ඵං යො තං ධාරෙති තස්ස සරීරෙ ගන්ධං න ඵරති, එවං එතම්පි යො තං සක්කච්චං සවණාදීහි න සමාචරති තස්ස සක්කච්චං අසමාචරන්තස්ස යං තත්ථ කාතබ්බං තං අකුබ්බතො සුතගන්ධං වාගන්ධං පටිපත්ති ගන්ධඤ්ච න ආවහති අඵලා හොති, තෙන වුත්තං **එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුබ්බතො**ති. **සගන්ධක**න්ති චම්පකනීලුප්පලපුප්ඵාදිභෙදං, **එව**න්ති යථා තං පුප්ඵං ධාරෙන්තස්ස සරීරෙ ගන්ධො ඵරති, එවං තෙපිටකබුද්ධවචනසඞ්ඛාතා සුභාසිතා වාචාපි, **පකුබ්බතො**ති යො සක්කච්ච සවණාදීහි තත්ථ කත්තබ්බං කරොති සා අස්ස පුග්ගලස්ස සඵලා හොති සුතගන්ධ වාගන්ධ පටිපත්තිගන්ධානං ආවහනතො මහප්ඵලා හොති මහානිසංසාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

ඡත්තපාණිඋපාසකස්ස වත්ථු සත්තමං.

4, 8.

"යථාපි පුප්ඵරාසිම්හා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං උපනිස්සාය පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො විසාඛං උපාසිකං ආරබ්භ කථෙසි. සා කිර අඞ්ගරට්ඨෙ භද්දියනගරෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිපුත්තස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො අග්ගමහෙසියා සුමනාය දෙවියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති, තස්සා සත්තවස්සිකකාලෙ සත්ථා සෙලබ්‍රාහ්මණාදීනං බොධනෙය්‍යබන්ධවානං උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා මහාභික්ඛුසංඝපරිවාරො චාරිකං චරමානො තං නගරං පාපුණි, තස්මිං ච සමයෙ මෙණ්ඩකො

ගහපති තස්මිං නගරෙ පඤ්චන්නං මහාපුඤ්ඤානං ජෙට්ඨකො හුත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං කරොති. පඤ්චමහාපුඤ්ඤා නාම—මෙණ්ඩකො සෙට්ඨි චන්දපදුමා නාම තස්සෙව ජෙට්ඨකභරියා තස්සෙව ජෙට්ඨකපුත්තො ධනඤ්ජයො නාම තස්ස භරියා සුමනා දෙවී නාම මෙණ්ඩකසෙට්ඨිස්ස දාසො පුණ්ණො නාමාති, න කෙවලඤ්ච මෙණ්ඩකසෙට්ඨි එව, බිම්බිසාරරඤ්ඤො පන විජිතෙ පඤ්ච අමිතභොගා නාම අහෙසුං—ජොතියො ජටිලො මෙණ්ඩකො පුණ්ණකො කාකවලියොති. තෙසු අයං මෙණ්ඩකසෙට්ඨි දසබලස්ස අත්තනො නගරං සම්පත්තභාවං ඤත්වා පුත්තස්ස ධනඤ්ජය සෙට්ඨිනො ධීතරං විසාඛං දාරිකං පක්කොසාපෙත්වා ආහ—අම්ම තුය්හම්පි මඞ්ගලං අම්හාකම්පි මඞ්ගලං තව පරිවාරෙහි පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං පඤ්චරථසතානි ආරුය්හ පඤ්චහි දාසිසතෙහි පරිවුතා දසබලස්ස පච්චුග්ගමනං කරොහීති, සා සාධූති පටිස්සුණිත්වා තථා අකාසි, කාරණාකාරණෙසු පන කුසලත්තා යාවතිකා යානස්ස භූමි යානෙන ගන්ත්වා යානා පච්චොරොහිත්වා පත්තිකාව සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථස්සා චරියාවසෙන සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි, සා දෙසනාවසානෙ පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. මෙණ්ඩකසෙට්ඨිපි ඛො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ අත්තනො නිවෙසනෙ පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා එතෙනෙව උපායෙන අඩ්ඪමාසං මහාදානං අදාසි. සත්ථා භද්දියනගරෙ යථාභිරන්තං විහරිත්වා පක්කාමි.

තෙන ඛො පන සමයෙන බිම්බිසාරො ච පසෙනදි කොසලො ච අඤ්ඤමඤ්ඤං භගිනිපතිකා හොන්ති, අථෙකදිවසං කොසලරාජා චින්තෙසි බිම්බිසාරස්ස විජිතෙ පඤ්ච අමිතභොගා වසන්ති, මය්හං විජිතෙ එකොපි තාදිසො නත්ථි යන්නූනාහං බිම්බිසාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකං මහාපුඤ්ඤං යාචෙය්‍යන්ති, සො තත්ථ ගන්ත්වා රඤ්ඤා කතපටිසන්ථාරො කිං කාරණා ආගතොසීති? පුට්ඨො—තුම්හාකං විජිතෙ පඤ්ච අමිතභොගා මහාපුඤ්ඤා වසන්ති තතො එකං ගහෙත්වා ගමිස්සාමීති ආගතොම්හි තෙසු මෙ එකං දෙථාති ආහ, මහාකුලානි අම්හෙහි චාලෙතුං න සක්කාති ආහ, අහං අලද්ධා න ගමිස්සාමීති ආහ,[1] රාජා අමච්චෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා ජොති[2] ආදීනං මහාකුලානං චාලනං නාම පථවියා චාලනසදිසං, මෙණ්ඩකමහාසෙට්ඨිස්ස පුත්තො ධනඤ්ජය සෙට්ඨි නාම අත්ථි තෙන සද්ධිං මන්තෙත්වාව පටිවචනං තෙ දස්සාමාති වත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා තාත කොසලරාජා එකං ධනසෙට්ඨිං ගහෙත්වාව ගමිස්සාමීති වදති, ත්වං තෙන සද්ධිං ගච්ඡාති, තුම්හෙසු පහිණන්තෙසු ගමිස්සාමි දෙවාති, තෙනහි පරිවච්ඡං කත්වා ගච්ඡ තාතාති, සො අත්තනො කත්තබ්බයුත්තමකාසි, රාජාපිස්ස මහන්තං සක්කාරං

1. සී. II. වදති. 2. සී. II ජොතිය.

කත්වා ඉමං ආදාය ගච්ඡථාති පසෙනදිරාජානං උය්‍යොජෙසි, සො තං ආදාය සාවත්ථියං එකරත්තිවාසෙන ගච්ඡන්තො එකං ඵාසුකට්ඨානං පත්වා නිවාසං ගණ්හි, අථ නං ධනඤ්ජයසෙට්ඨි පුච්ඡි–ඉදං කස්ස විජිතන්ති?, මය්හං සෙට්ඨීති, කීවදූරෙ ඉතො සාවත්ථීති? සත්තයොජනමත්තෙති, අන්තොනගරං සම්බාධං අම්හාකං පරිජනො මහන්තො සචෙ රොචෙථ ඉධෙව වසෙය්‍යාම දෙවාති, රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තස්මිං ඨානෙ නගරං මාපෙත්වා තස්ස දත්වා අගමාසි. තස්මිං පදෙසෙ සායං වසනට්ඨානස්ස ගහිතත්තා නගරස්ස සාකෙතන්තෙව නාමං අහොසි. සාවත්ථියම්පි ඛො මිගාරසෙට්ඨිනො පුත්තො පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරො නාම වයප්පත්තො අහොසි, අථ නං මාතාපිතරො වදිංසු–තාත තව රුචිතට්ඨානෙ එකං දාරිකං උපධාරෙහීති, මය්හං එවරූපාය ජ්ඣාය කිච්චං නත්ථීති, පුත්ත මා එවං කරි කුලං නාම අපුත්තකං න තිට්ඨතීති, සො පුනප්පුන වුච්චමානො තෙන හි පඤ්චකල්‍යාණසමන්නාගතං දාරිකං ලභමානො තුම්හාකං වචනං කරිස්සාමීති ආහ, කානි පන තානි පඤ්චකල්‍යාණානි නාම තාතාති? කෙසකල්‍යාණං මංසකල්‍යාණං අට්ඨිකල්‍යාණං ඡවිකල්‍යාණං වයකල්‍යාණන්ති. මහාපුඤ්ඤාය හි ඉත්ථියා කෙසා මොරකලාපසදිසා හුත්වා මුඤ්චිත්වා විස්සට්ඨා නිවාසනන්තං පහරිත්වා නිවත්තිත්වා උද්ධග්ගා තිට්ඨන්ති ඉදං කෙසකල්‍යාණං නාම. දන්තාවරණං බිම්බඵලසදිසං වණ්ණසම්පන්නං සමං සුඵස්සිතං හොති ඉදං මංසකල්‍යාණං නාම. දන්තා සුක්කා සමා අවිවරා උස්සාපෙත්වා ඨපිතවජිරපන්ති විය සමච්ඡින්නං සඞ්ඛපන්තං විය ච සොභන්ති ඉදං අට්ඨිකල්‍යාණං නාම. කාළියා වණ්ණකාදීහි අවිලිත්තෙන එව ඡවිවණ්ණො සිනිද්ධො නීලුප්පලදාමසදිසො හොති, ඔදාතාය කණිකාරපුප්ඵදාමසදිසොති ඉදං ඡවිකල්‍යාණං නාම. දසක්ඛත්තුං විජාතාපි ඛො පන සකිං විජාතා විය අවිහතයොබ්බනා යෙව හොති ඉදං වයකල්‍යාණං නාම හොති. අථස්ස මාතාපිතරො අට්ඨුත්තරසතබ්‍රාහ්මණෙ නිමන්තෙත්වා භොජෙත්වා පඤ්චකල්‍යාණසමන්නාගතා ඉත්ථියො නාම හොන්තීති? පුච්ඡිංසු, ආම හොන්තීති, තෙන හි එවරූපං දාරිකං පරියෙසිතුං අට්ඨ ජනා ගච්ඡන්තූති බහුං ධනං දත්වා ආගතකාලෙ වො කත්තබ්බං ජානිස්සාම ගච්ඡථ එවරූපං දාරිකං පරියෙසථ දිට්ඨකාලෙ ච ඉමං පිලන්ධෙය්‍යාථාති සතසහස්සග්ඝනිකං සුවණ්ණමාලං දත්වා උය්‍යොජෙසුං, තෙ මහන්තමහන්තානි නගරානි ගන්ත්වා පරියෙසමානා පඤ්චකල්‍යාණසමන්නාගතං දාරිකං අදිස්වා නිවත්තිත්වා ආගච්ඡන්තා විවටනක්ඛත්තදිවසෙ සාකෙතං අනුප්පත්තා අජ්ජ අම්හාකං කම්මං නිප්ඵජ්ජිස්සතීති චින්තසිංසු, තස්මිං කිර නගරෙ අනුසංවච්ඡරං විවටනක්ඛත්තං නාම හොති, තදා බහිඅනික්ඛමනකුලානිපි පරිවාරෙන සද්ධිං ගෙහා නික්ඛමිත්වා අපටිච්ඡන්නෙන සරීරෙන පදසාව නදීතීරං ගච්ඡන්ති, තස්මිං දිවසෙ ඛත්තියමහාසාලාදීනං පුත්තාපි අත්තනො සමානජාතිකං මනාපං කුලදාරිකං දිස්වා මාලාගුණෙන පරික්ඛිපිස්සාමාති තං තං මග්ගං නිස්සාය තිට්ඨන්ති, තෙපි බ්‍රාහ්මණා

නදීතීරෙ එකං සාලං පවිසිත්වා අට්ඨංසු. තස්මිං ඛණෙ විසාඛා පණ්ණරසසොළසවස්සුද්දෙසිකා හුත්වා සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතා පඤ්චහි කුමාරිකාසතෙහි පරිවුතා නදිං ගන්ත්වා නහායිස්සාමීති තං පදෙසං පත්තා, අථ ඛො මෙඝො උට්ඨහිත්වා පාවස්සි, පඤ්චසතා කුමාරිකායො වෙගෙන ගන්ත්වා සාලං පවිසිංසු, බ්‍රාහ්මණා ඔලොකෙන්තා තාසු එකම්පි පඤ්චකල්‍යාණසමන්නාගතං න පස්සිංසු, විසාඛා පකතිගමනෙනෙව සාලං පාවිසි, වත්ථාභරණානි තෙමිංසු, බ්‍රාහ්මණා තස්සා චත්තාරි කල්‍යාණානි දිස්වා දන්තෙ පස්සිතුකාමා—අලසජාතිකා අම්හාකං ධීතා එතිස්සා සාමිකො කඤ්ජිකමත්තම්පි න ලභිස්සති මඤ්ඤෙති අඤ්ඤමඤ්ඤං කථයිංසු, අථ තෙ විසාඛා ආහ—කිං වදෙථ තුම්හෙති? තං කථෙම අම්මාති, මධුරො කිර තස්සා සද්දො, කංසතාලසරො විය නිච්ඡරති අථ තෙ පුන මධුරසද්දෙන කිං කාරණා කථෙථාති පුච්ඡි, තව පරිවාරිත්ථියො වත්ථාලඞ්කාරෙ අතෙමෙත්වා වෙගෙන සාලං පවිට්ඨා, තුය්හං එත්තකං ඨානං වෙගෙනාගමනමත්තම්පි නත්ථි වත්ථාභරණානි තෙමෙත්වා ආගතාසීති තස්මා කථෙමාති, තාතා එවං මා වදෙථ අහං එතාහි බලවතරා, කාරණං පන සල්ලක්ඛෙත්වා ජවෙන නාගතම්හීති, කිං අම්මාති? තාතා චත්තාරො ජනා ජවමානා න සොභන්ති අපරම්පි කාරණං අත්ථි, කතමෙ චත්තාරො ජනා න සොභන්ති අම්මාති? තාතා අභිසිත්තො රාජා තාව සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතො කච්ඡං බන්ධිත්වා රාජඞ්ගණෙ ජවමානො න සොභති, කිං අයං මහාරාජා ගහපතිකො විය ධාවතීති අඤ්ඤදත්ථු ගරහං ලභති, සනිකං ගච්ඡන්තොව සොභති. රඤ්ඤො මඞ්ගලහත්ථීපි අලඞ්කතො ජවමානො න සොභති වාරණලීළ්හාය ගච්ඡන්තොව සොභති. පබ්බජිතො ජවමානො න සොභති කිං අයං සමණො ගිහී විය ධාවතීති කෙවලං ගරහමෙව ලභති, මිතගමනෙන පන සොභති. ඉත්ථී ජවමානා න සොභති කිං එසා ඉත්ථී පුරිසො විය ධාවතීති ගරහිතබ්බාව හොති, ඉමෙ චත්තාරො ජනා ජවමානා න සොභන්ති. කතමම්පන තං අපරං කාරණං අම්මාති? තාතා මාතාපිතරො නාම ධීතරං අඞ්ගපච්චඞ්ගානි සණ්ඨපෙත්වා පොසෙන්ති, මයං හි වික්කිණිය භණ්ඩං නාම, අම්හෙ පරකුලං පෙසනත්ථාය පොසෙන්ති, සචෙ ජවමානානං දසාකණ්ණෙ වා භූමියං වා පක්ඛලිත්වා පතිතකාලෙ හත්ථෙ වා පාදෙ වා භිජ්ජෙය්‍ය කුලස්සෙව භාරා භවෙය්‍යාම, පසාධනභණ්ඩකං පන තෙමෙත්වා සුස්සිස්සති, ඉමං කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා න ධාවිතම්හි තාතාති. බ්‍රාහ්මණා තස්සා කථං කථනකාලෙ දන්තසම්පත්තිං දිස්වා එවරූපා නො සම්පත්ති න දිට්ඨපුබ්බාති තස්සා සාධුකාරං දත්වා අම්ම තුය්හමෙවෙසා අනුච්ඡවිකාති වත්වා තං සුවණ්ණමාලං පිළන්ධිංසු, අථ තෙ පුච්ඡි—කතරනගරතො ආගතත්ථ තාතාති? සාවත්ථිතො අම්මාති, සෙට්ඨිකුලං කතරං නාමාති? මිගාරසෙට්ඨි නාම අම්මාති, අය්‍යපුත්තො කො නාමාති? පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරො නාම අම්මාති, සා සමානජාතිකං නො කුලන්ති අධිවාසෙත්වා පිතු සාසනං පහිණි—අම්හාකං රථං පෙසෙන්තූති, කිඤ්චාපි හි සා ආගමනකාලෙ පදසා ආගතා මාලාය

පන පිළන්ධනකාලතො පට්ඨාය තථා ගන්තුං න ලභති, ඉස්සරදාරිකා රථාදීහි ගච්ඡන්ති, ඉතරා පකතියානකං වා අභිරූහන්ති, ඡත්තං වා තාලපණ්ණං වා උපරි කරොන්ති, තස්මිං අසති නිවත්ථසාටකස්ස දසන්තං උක්ඛිපිත්වා අංසෙ ඛිපන්ති එව, තස්සා පන පිතා පඤ්චරථසතානි පෙසෙසි, සා සපරිවාරා රථං ආරුය්හ ගතා, බ්‍රාහ්මණාපි එකතො ගමිංසු, අථ නෙ සෙට්ඨි පුච්ඡි-කුතො ආගතත්ථාති?, සාවත්ථිතො මහාසෙට්ඨීති, සෙට්ඨි කතරො නාමාති? මිගාරසෙට්ඨි නාම, පුත්තො කො නාමාති? පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරො නාම, ධනං කිත්තකන්ති? චත්තාළීසකොටියො මහාසෙට්ඨීති, ධනං තාව අම්හාකං ධනං උපාදාය කාකණිකමත්තං,[1] දාරිකාය පන ආරක්ඛමත්තාය ලද්ධකාලතො පට්ඨාය කිං අඤ්ඤෙන කාරණෙනාති අධිවාසෙසි, සො තෙසං සක්කාරං කත්වා එකාහීහං වසාපෙත්වා උය්‍යොජෙසි, තෙ සාවත්ථිං ගන්ත්වා මිගාරසෙට්ඨිස්ස ලද්ධා නො දාරිකාති ආරොචයිංසු, කස්ස ධීතාති? ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනොති, සො මහාකුලස්ස මෙ දාරිකා ලද්ධා ඛිප්පමෙව නං ආනෙතුං වට්ටතීති තත්ථ ගමනං රඤ්ඤො ආරොචෙසි, රාජා මහාකුලං එතං මයා බිම්බිසාරස්ස සන්තිකා ආනෙත්වා සාකෙතෙ නිවෙසිතං, තස්ස සම්මානං කාතුං වට්ටතීති අහම්පි ආගමිස්සාමීති ආහ, සො සාධු දෙවාති වත්වා ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො සාසනං පෙසෙසි-මයි ආගච්ඡන්තෙ රාජාපි ආගමිස්සති, මහන්තං රාජබලං, එත්තකස්ස ජනස්ස කත්තබ්බයුත්තකං කාතුං සක්ඛිස්සසි න සක්ඛිස්සසීති?, ඉතරොපි සචෙ දස රාජානො ආගච්ඡන්ති ආගච්ඡන්තූති පටිසාසනං පෙසෙසි, මිගාරසෙට්ඨි නාම තාවමහන්තෙ නගරෙ ගෙහගොපකමත්තං ඨපෙත්වා සෙසජනං ආදාය ගන්ත්වා අඩ්ඪයොජනමත්තෙ ඨානෙ ඨත්වා ආගතම්හාති සාසනං පහිණි, ධනඤ්ජයසෙට්ඨි බහුපණ්ණාකාරං පෙසෙත්වා ධීතරා සද්ධිං මන්තෙසි-අම්ම සසුරො කිර තෙ කොසලරඤ්ඤො සද්ධිං ආගතො තස්ස කතරගෙහං පටිජග්ගිතබ්බං රඤ්ඤො කතරං උපරාජදීනං කතරානීති, පණ්ඩිතා සෙට්ඨිධීතා වජිරග්ගතික්ඛඤාණා කප්පසතසහස්සං පත්ථිතපත්ථනා අභිනීහාරසම්පන්නා සසුරස්ස මෙ අසුකං ගෙහං පටිජග්ගථ රඤ්ඤො අසුකං උපරාජදීනං අසුකානීති සංවිදහිත්වා දාසකම්මකරෙ පක්කොසාපෙත්වා එත්තකා රඤ්ඤො කත්තබ්බකිච්චං කරොථ එත්තකා උපරාජදීනං, හත්ථිඅස්සාදයොපි තුම්හෙ එව පටිජග්ගථ, අස්සබන්ධාදයොපි ආගන්ත්වා මඞ්ගලච්ඡණං අනුභවිස්සන්තීති සංවිදහි, කිං කාරණා? මයං විසාඛාය මඞ්ගලට්ඨානං ගන්ත්වා න කිඤ්චි ලභිම්හ අස්සරක්ඛණාදීනි කරොන්තා විචරිම්හාති කොචි වත්තුං මා ලභිංසූති. තං දිවසමෙව විසාඛාය පිතා පඤ්චසතෙ සුවණ්ණකාරෙ පක්කොසාපෙත්වා ධීතු මෙ මහාලතාපසාධනං නාම කරොථාති රත්තසුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං තදනුරූපානි ච රජතමුත්තාපවාලවජිරාදීනි දාපෙසි, රාජා කතිපාහං වසිත්වාව ධනඤ්ජයසෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි-න සක්කා සෙට්ඨි අම්හාකං

1. සී. I. කාකණිකත්ථානිය.

භරණං පොසනං කාතුං දුහිතාය ගමනකාලං ජානාතූති, සොපි රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි-ඉදානි වස්සකාලො ආගතො න සක්කා චාතුමාසං විචරිතුං තුම්හාකං බලකායස්ස යං යං ලද්ධුං වට්ටති සබ්බං තං මම භාරො මයා පෙසිතකාලෙ දෙවො ගමිස්සතීති, තතො පට්ඨාය සාකෙතනගරං නිච්චනක්ඛත්තං විය අහොසි, රාජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙසං මාලාගන්ධවත්ථාදීනි පටියත්තානෙව හොන්ති, තෙ ජනා චින්තයිංසු-සෙට්ඨී අම්හාකං එව සක්කාරං කරොති එවං තයො මාසා අතික්කන්තා, පසාධනං පන න තාව නිට්ඨිතංති, කම්මන්තාධිට්ඨායිකා ආගන්ත්වා සෙට්ඨිනො ආරොචෙසුං-අඤ්ඤං අසන්තං නාම නත්ථි බලකායස්ස පන භත්තපචනදාරූනි නප්පහොන්තීති, ගච්ඡථ තාතා ඉමස්මිං නගරෙ පරිජිණ්ණහත්ථිසාලාදයො චෙව ජිණ්ණගෙහානි ච ගහෙත්වා පචථාති, එවං පචන්තානම්පි අඩ්ඪමාසො අතික්කන්තො, තතො පුනපි දාරූනි නත්ථීති ආරොචයිංසු, ඉමස්මිං කාලෙ න සක්කා දාරූනි ලද්ධුං දුස්සකොට්ඨාගාරානි විවරිත්වා ථූලසාටකෙහි වට්ටියො කත්වා තෙලචාටීසු තෙමෙත්වා භත්තං පචථාති, තෙ අඩ්ඪමාසං තථා අකංසු. එවං චත්තාරො මාසා අතික්කන්තා පසාධනම්පි නිට්ඨිතං, අසුත්තමයං පසාධනං රජතෙන සුත්තකිච්චං කරිංසු, තං සීසෙ පටිමුක්කං පාදපිට්ඨිං ගච්ඡති, තස්මිං තස්මිං ඨානෙ මුද්දිකා යොජෙත්වා කතා සුවණ්ණමයා ගණ්ඨිකා හොන්ති, රජතමයා පාසකා, මත්ථකමජ්ඣෙ එකා මුද්දිකා, ද්වීසු කණ්ණපිට්ඨීසු ද්වෙ, ගලවාටකෙ එකා, ද්වීසු ජණ්ණුසු ද්වෙ, ද්වීසු කප්පරෙසු ද්වෙ, ද්වීසු කටිපස්සෙසු ද්වෙති. තස්මිං ඛො පන පසාධනෙ එකං මොරං කරිංසු, තස්ස දක්ඛිණපක්ඛෙ සුවණ්ණමයානි පඤ්චපත්තසතානි අහෙසුං, වාමපක්ඛෙ පඤ්චපත්තසතානි, තුණ්ඩං පවාළමයං, අක්ඛීනි මණිමයානි, තථා ගීවා ච පිඤ්ජානි ච, පත්තනාළියො රජතමයා තථා ජඞ්ඝායො, විසාඛාය මත්ථකමජ්ඣෙ පබ්බතකූටෙ ඨත්වා නච්චනමයූරො විය ඛායතීති. පත්තනාළිසහස්සස්ස සද්දො දිබ්බසඞ්ගීතං විය පඤ්චඞ්ගිකතූරියඝොසො විය ච පවත්තති, සන්තිකං උපාගතායෙව තස්ස අමොරභාවං ජානන්ති, පසාධනං නවකොටිඅග්ඝනකං අහොසි, සතසහස්සං හත්ථකම්මමූලං දීයිත්ථ. කිස්ස පන නිස්සන්දෙනායං පසාධනං ලභති? සා කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං චීවරසාටකං දත්වා සුත්තම්පි සූචියොපි රජනම්පි අත්තනො සන්තකමෙව අදාසි, තස්ස චීවරදානස්ස නිස්සන්දෙන ඉමං පසාධනං ලභි, ඉත්ථීනං හි චීවරදානං මහාලතාපසාධනභණ්ඩෙන මත්ථකං පාපෙති, පුරිසානං ඉද්ධිමයපත්තචීවරෙනාති. එවං මහාසෙට්ඨි චතූහි මාසෙහි ධීතු පරිවච්ඡං කත්වා තස්සා දෙය්‍යධම්මං දදමානො කහාපණපූරානි පඤ්චසකටසතානි අදාසි, සුවණ්ණභාජනපූරානි පඤ්චසකටසතානි රජතභාජනපූරානි පඤ්ච තම්බභාජනපූරානි පඤ්ච පට්ටවත්ථකොසෙය්‍යවත්ථපූරානි පඤ්චසකටසතානි සප්පිපූරානි පඤ්ච සාලිතණ්ඩුලපූරානි පඤ්ච නඞ්ගලඵාලාදිඋපකරණපූරානි පඤ්ච සකටසතානි, එවං කිරස්ස අහොසි-මම ධීතුයා ගතට්ඨානෙ අසුකෙන නාම මෙ අත්ථොති පරස්ස

ගෙහද්වාරං මා පහිණීති තස්සා සබ්බූපකරණානි දාපෙසි, එකෙකස්මිං රථෙ සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා තිස්සො තිස්සො වණ්ණදාසියො ඨපෙත්වා පඤ්චරථසතානි අදාසි, එතං නහාපෙන්තියො භොජෙන්තියො අලංකරොන්තියො විචරථාති දියඩ්ඪසහස්සා පරිචාරිකා අදාසි. අථස්ස එතදහොසි මම ධීතු ගාවො දස්සාමීති, සො පුරිසෙ ආණාපෙසි ගච්ඡ හණෙ චූලවජස්ස ද්වාරං විවරිත්වා තීසු ගාවුතෙසු තිස්සො භෙරියො ගහෙත්වා තිට්ඨථ පුථුලතො උසභමත්තට්ඨානෙ උභොසු පස්සෙසු තිට්ඨථ ගාවීනං තතො පරං ගන්තුං මාදිසිත්ථාති එවං ඨිතකාලෙ භෙරිසද්දං කරෙය්‍යාථාති, තෙ තථා අකංසු, තෙ ගාවීනං වජතො නික්ඛමිත්වා ගාවුතං ගතකාලෙ භෙරිසද්දං අකංසු, පුන අඩ්ඪයොජනං ගතකාලෙ අකංසු පුන තිගාවුතං ගතකාලෙ. පුථුලතො ගමනඤ්ච නිවාරෙසුං, එවං දීඝතො තිගාවුතෙ පුථුලතො උසභමත්තෙ ඨානෙ ගාවියො අඤ්ඤමඤ්ඤං නිඝංසන්තියො අට්ඨංසු, මහාසෙට්ඨී මම ධීතු එත්තකා ගාවො අලං ද්වාරං පිදහථාති වජද්වාරං පිදහාපෙසි, තස්මිං පිහිතෙ විසාඛාය පුඤ්ඤබලෙන බලවගාවො ච ධෙනුයො ච උප්පතිත්වා උප්පතිත්වා නික්ඛමිංසු, මනුස්සානං වාරෙන්තානං වාරෙන්තානමෙව සට්ඨිසහස්සා බලවගාවො සට්ඨිසහස්සා ච ධෙනුයො නික්ඛන්තා, තත්ථ බලවවච්ඡා තාසං ධෙනූනං උසභා අහෙසුං. කස්ස නිස්සන්දෙන එවං ගාවො ගතාති?, නිවාරෙන්තානං නිවාරෙන්තානං දින්නදානස්ස, සා කිර කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කිකිස්ස රඤ්ඤො සත්තන්නං ධීතානං කණිට්ඨා සඞ්ඝදාසී නාම හුත්වා වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං පඤ්චගොරසදානං දදමානා දහරානඤ්ච සාමණෙරානඤ්ච පත්තං පිදහිත්වා අලං අලන්ති වාරෙන්තානම්පි ඉදං මධුරං ඉදං මනාපන්ති අදාසි, එවං තස්ස නිස්සන්දෙන වාරියමානාපි ගාවො නික්ඛමිංසු, සෙට්ඨිනා එත්ත කස්ස ධනස්ස දින්නකාලෙ සෙට්ඨිභරියා ආහ-තුම්හෙහි මය්හං ධීතු සබ්බං සංවිදහිතං වෙය්‍යාවච්චකරා පන දාසදාසියො න සංවිදහිතා, කිං කාරණාති? මම ධීතරි සස්නෙහනිස්නෙහානං ජානනත්ථං, අහං හි නාය සද්ධිං අගච්ඡමානෙ තෙ ගීවාය ගහෙත්වා න පහිණාමි යානං ආරුය්හ ගමනකාලෙ එවං පන එතාය සද්ධිං ගන්තුකාමා ගච්ඡන්තු මා අගන්තුකාමාති වක්ඛාමීති, අථ සෙව මම ධීතා ගමිස්සතීති ගබ්භෙ නිසින්නො ධීතරං සමීපෙ නිසීදාපෙත්වා අම්ම පතිකුලෙ වසන්තියා නාම ඉමඤ්ච ආචාරං රක්ඛිතුං වට්ටතීති ඔවාදං අදාසි. අයම්පි මිගාරසෙට්ඨි අනන්තරගබ්භෙ නිසින්නො පන ධනඤ්ජය සෙට්ඨිනො ඔවාදං අස්සොසි, සොපි සෙට්ඨි ධීතරං එවං ඔවදි-අම්ම පතිකුලෙ වසන්තියා නාම අන්තොඅග්ගි බහි න නීහරිතබ්බො, බහි අග්ගි අන්තො න පවෙසෙතබ්බො, දදන්තස්සෙව දාතබ්බං අදදන්තස්ස න දාතබ්බං, දදන්තස්සාපි අදදන්තස්සාපි දාතබ්බං, සුඛං නිසීදිතබ්බං, සුඛං භුඤ්ජිතබ්බං, සුඛං නිපජ්ජිතබ්බං, අග්ගි පරිචරිතබ්බො, අන්තොදෙවතා නමස්සිතබ්බාති, ඉදං දසවිධං ඔවාදං දත්වා පුන දිවසෙ සබ්බා සෙනියො සන්නිපාතෙත්වා රාජසෙනාය මජ්ඣෙ අට්ඨ කුටුම්බිකෙ

පාටිභොගෙ ගහෙත්වා සචෙ මෙ ගතට්ඨානෙ ධීතු දොසො උප්පජ්ජති තුම්හෙහි සොධෙතබ්බොති වත්වා නවකොටිඅග්ඝනකෙන මහාලතාපසාධනෙන ධීතරං පසාධෙත්වා නහානචුණ්ණමූලකං චතුපණ්ණාසකොටිධනං දත්වා යානං ආරොපෙත්වා සාකෙතස්ස සමන්තා අත්තනො සන්තකෙසු අනුරාධපුරමත්තකෙසු චුද්දසසු භත්තගාමෙසු ආණං චරාපෙසි-මම ධීතරා සද්ධිං ගන්තුකාමා ගච්ඡන්තූති, තෙ සද්දං සුත්වාව අම්හාකං අය්‍යාය ගමනකාලෙ කිං අම්හාකං ඉධාති චුද්දස ගාමකා කිඤ්චි අසෙසෙත්වා නික්ඛමිංසු, ධනඤ්ජයසෙට්ඨිපි රඤ්ඤො ච මිගාරසෙට්ඨිනො ච සක්කාරං කත්වා ථොකං අනුගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං ධීතරං උය්‍යොජෙසි, මිගාරසෙට්ඨි සබ්බපච්ඡතො යානකෙ නිසීදිත්වා ගච්ඡන්තො බලකායං දිස්වා කෙ නාමෙතෙති පුච්ඡි, සුණිසාය වො වෙය්‍යාවච්චකරා දාසිදාසාති, එත්තකෙ කො පොසෙස්සති පොථෙත්වා නෙ පලාපෙථ, අපලායන්තෙ ඉතො කරොථාති, විසාඛා පන අපෙථ මා වාරෙථ බලමෙව බලස්ස භත්තං දස්සතීති[1] ආහ, සෙට්ඨි එවං වුත්තෙපි අම්ම නත්ථි අම්හාකං එතෙහි අත්ථො කො එතෙ පොසෙස්සතීති ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පොථාපෙත්වා පලාතාවසෙසකෙ අලං අම්හාකං එත්තකෙහීති ගහෙත්වා පායාසි, අථ විසාඛා සාවත්ථිනගරද්වාරං පත්තකාලෙ චින්තෙසි-පටිච්ඡන්නයානස්මිං නු ඛො නිසීදිත්වා පවිසාමි උදාහු රථෙ ඨත්වාති; අථස්සා එතදහොසි-පටිච්ඡන්නයානකෙන මෙ පවිසන්තියා මහාලතාපසාධනස්ස විසෙසො න පඤ්ඤායිස්සතීති, සා සකලනගරස්ස අත්තානං දස්සෙන්තී රථෙ ඨත්වා නගරං පාවිසි, සාවත්ථිවාසිනො විසාඛාය සම්පත්තිං දිස්වා එසා කිර විසාඛා නාම එවරූපා අයං සම්පත්ති එතිස්සාව අනුච්ඡවිකාති ආහංසු, ඉති සා මහාසම්පත්තියා සෙට්ඨිනො ගෙහං පාවිසි, ගතදිවසෙ චස්සා සකලනගරවාසිනො අම්හාකං ධනඤ්ජයසෙට්ඨි අත්තනො නගරං සම්පත්තානං මහාසක්කාරං අකාසීති යථාසත්ති යථාබලං පණ්ණාකාරං පහිණිංසු, විසාඛා පහිතපහිතපණ්ණාකාරං තස්මිංයෙව නගරෙ අඤ්ඤමඤ්ඤෙසු කුලෙසු සබ්බත්ථකමෙව දාපෙසි. ඉති සා ඉදං මය්හං මාතු දෙථ ඉදං පිතු දෙථ ඉදං භාතු දෙථ ඉදං භගිනියාති තෙසං තෙසං වයානුරූපං පියවචනං වත්වා පණ්ණාකාරං පෙසෙන්තී සකලනගරවාසිනො ඤාතකෙ විය අකාසි, අථස්සා රත්තිභාගසමනන්තරෙ ආජඤ්ඤවළවාය ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි, සා දාසීහි සද්ධිං දණ්ඩදීපිකෙ ගාහාපෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා වළවං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා තෙලෙන මක්ඛාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අගමාසි, මිගාරසෙට්ඨි පුත්තස්ස ආවාහමඞ්ගලං කරොන්තො ධුරවිහාරෙ වසන්තම්පි තථාගතං අමනසිකරිත්වා දීඝරත්තං නග්ගසමණකෙසු පතිට්ඨිතෙන පෙමෙන චොදියමානො මය්හං අය්‍යානම්පි සක්කාරං කරිස්සාමීති එකදිවසං අනෙකසතෙසු නවභාජනෙසු නිරුදකපායාසං පචාපෙත්වා පඤ්චසතෙ අචෙලකෙ නිමන්තාපෙත්වා අත්තනො[2] ගෙහං

1. සී. II. දස්සතීති.   2. සී. II. අන්තො.

පවෙසෙත්වා ආගච්ඡතු මෙ සුණිසා අරහන්තෙ වන්දතූති විසාඛාය සාසනං පහිණි, සා අරහන්තොති වචනං සුත්වා සොතාපන්නා අරියසාවිකා හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා තෙසං භොජනට්ඨානං ආගන්ත්වා තෙ ඔලොකෙත්වා එවරූපා හිරොත්තප්පවජ්ජිතා අරහන්තා නාම හොන්ති කස්මා මං සසුරො පක්කොසාපෙසීති ධීති සෙට්ඨිං ගරහිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා, අචෙලකා තං දිස්වා සබ්බෙ එකප්පහාරෙනෙව සෙට්ඨිං ගරහිංසු, කිං ත්වං ගහපති අඤ්ඤං නාලත්ථ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවිකං මහාකාලකණ්ණිං ඉධ පවෙසෙසි, වෙගෙන නං ඉමස්මා ගෙහා නික්කඩ්ඪාපෙහීති, සො න සක්කා මයා ඉමෙසං වචනමත්තෙනෙව නික්කඩ්ඪාපෙතුං මහාකුලස්ස සා ධීතාති චින්තෙත්වා අය්‍යා දහරා නාම ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා කරෙය්‍යුං තුම්හෙ තුණ්හී හොථාති තෙ උය්‍යොජෙත්වා මහාරහෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා සුවණ්ණපාතියං අප්පොදකං මධුපායාසං පරිභුඤ්ජති, තස්මිං සමයෙ එකො පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරො පිණ්ඩාය චරන්තො තං නිවෙසනං පාවිසි, විසාඛා සසුරං බීජයමානා ඨිතා තං දිස්වා සසුරස්ස ආචික්ඛිතුං න යුත්තන්ති යථා සො ථෙරං පස්සති එවං අපගන්ත්වා අට්ඨාසි, සො පන බාලො ථෙරං දිස්වාපි අපස්සන්තො විය හුත්වා අධොමුඛො භුඤ්ජතෙව, විසාඛා ථෙරං දිස්වාපි මෙ සසුරො සඤ්ඤං න කරොතීති ඤත්වා අතිච්ඡථ භන්තෙ මය්හං සසුරො පුරාණං ඛාදතීති ආහ, සො නිගණ්ඨෙහි කථිතකාලෙ අධිවාසෙත්වාපි නිසීදන්තො පුරාණං ඛාදතීති වුත්තක්ඛණෙයෙව හත්ථං අපනෙත්වා ඉමං පායාසං ඉතො හරථ එතං ඉමස්මා ගෙහා නික්කඩ්ඪථ අයං මං එවරූපෙ මඞ්ගලකාලෙ අසුචිඛාදකං නාම කරොතීති ආහ. තස්මිං ඛො පන නිවෙසනෙ සබ්බෙව දාසකම්මකරා විසාඛාය සන්තකාව කො තං හත්ථෙ වා පාදෙ වා ගණ්හිස්සති, මුඛෙන කථෙතුං සමත්ථොපි නත්ථි, විසාඛා සසුරස්ස කථං සුත්වා ආහ–තාත න එත්තකෙනෙව මයං නික්ඛමාම නාහං තුම්හෙහි උදකං තිත්ථතො කුම්භදාසී විය ආනීතා ධරමානකමාතාපිතූනං ධීතරො නාම න එත්තකෙනෙව නික්ඛමන්ති, එතෙනෙව මෙ කාරණෙන පිතා ඉධාගමනකාලෙ අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පක්කොසාපෙත්වා සචෙ මෙ ධීතු දොසො උප්පජ්ජති සොධෙය්‍යාථාති වත්වා මං තෙසං හත්ථෙ ඨපෙසි තෙ පක්කොසාපෙත්වා මය්හං දොසාදොසං සොධාපෙථාති, සෙට්ඨි එසා කල්‍යාණං කථෙතීති අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අයං දාරිකා මඞ්ගලකාලෙ නිසීදිත්වා සුවණ්ණපාතියං නිරුදකපායාසං පරිභුඤ්ජන්තං මං අසුචිඛාදකොති වදතීති ආහ–ඉමිස්සා දොසං ආරොපෙත්වා ඉමං ඉතො නික්කඩ්ඪථාති. එවං කිර අම්මාති. නාහං එවං වදාමි, එකස්මිං පන පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරෙ ඝරද්වාරෙ ඨිතෙ සසුරො මෙ අප්පොදකං මධුපායාසං පරිභුඤ්ජන්තො න මනසිකරොති, අහං මය්හං සසුරො ඉමස්මිං අත්තභාවෙ පුඤ්ඤං න කරොති පුරාණපුඤ්ඤමෙව ඛාදතීති චින්තෙත්වා අතිච්ඡථ භන්තෙ මය්හං සසුරො පුරාණං ඛාදතීති අවචං, එත්ථ මම කො දොසොති? නත්ථි, අම්හාකං ධීතා යුත්තං කථෙති, තං

කස්මා කුජ්ඣතීති? අය්‍යො එස තාව දොසො මා හොතු අයං පන එකදිවසං මජ්ඣිමයාමෙ දාසිදාසපරිවුතා පච්ඡාගෙහං අගමාසීති, එවං කිර අම්මාති? තාතා නාහං අඤ්ඤෙන කාරණෙන ගතා, ඉමස්මිං පන ගෙහෙ ආජානෙය්‍යවළවාය විජාතාය සඤ්ඤම්පි අකත්වා නිසීදිතුං නාම අයුත්තන්ති දණ්ඩදීපිකා ගාහාපෙත්වා දාසීහි සද්ධිං ගන්ත්වා වළවාය විජාතපරිහාරං කාරාපෙසින්ති. අය්‍ය අම්හාකං ධීතා තව ගෙහෙ දාසීහිපි අකත්තබ්බකම්මං කරොති, ත්වං එත්ථ කිං දොසං පස්සසීති? අය්‍යො ඉධාපි තාව දොසො මා හොතු ඉමිස්සා පන පිතා ඉධාගමනකාලෙ ඉමං ඔවදන්තො ගුළ්හපටිච්ඡන්නෙ දස ඔවාදෙ අදාසි, තෙසං අත්ථං න ජානාමි තෙසං මෙ අත්ථං කථෙතු, ඉමිස්සා පන පිතා අන්තො අග්ගි බහි න නීහරිතබ්බොති ආහ, සක්කා නු ඛො අම්හෙහි උභතො පටිවිස්සකගෙහානං අග්ගිං අදත්වා වසිතුන්ති? එවං කිර අම්මාති, තාතා මය්හං පිතා න එතෙ සන්ධාය කථෙසි, ඉදං පන සන්ධාය කථෙසි, අම්ම තව සසුරසාමිකානං අගුණං දිස්වා බහි තස්මිං තස්මිං ගෙහෙ ඨත්වා මා කථෙසි, එවරූපො අපරග්ගි නාම නත්ථීති, අය්‍යො එතං තාව එවං හොතු ඉමිස්සා පන පිතා බාහිරතො අග්ගි න අන්තො පවෙසෙතබ්බොති ආහ, කිං සක්කා අම්හෙහි අන්තො අග්ගිම්හි නිබ්බුතෙ බාහිරතො අග්ගිං අනාහරිතුන්ති? එවං කිර අම්මාති, තාතා මය්හං පිතා න එතං සන්ධාය කථෙසි ඉදං පන සන්ධාය කථෙසි, සචෙපි පටිවිස්සකගෙහෙසු ඉත්ථියො වා පුරිසා වා සසුරසාමිකානං අගුණං කථෙන්ති, තෙහි කථිතං ආහරිත්වා අසුකො නාම තුම්හාකං එවඤ්චෙව අගුණං කථෙතීති පුන මා කථෙය්‍යාසි, එතෙන හි අග්ගිනා සදිසො අග්ගි නාම නත්ථීති, එවං ඉමස්මිං කාරණෙ සා නිද්දොසාව අහොසි, යථා ච එත්ථ එවං සෙසෙසුපි, තෙසු පන අයං අධිප්පායො–යම්පි හි තස්සා පිතරා "යෙ දදන්ති තෙසංයෙව දාතබ්බං"ති වුත්තං යාචිතකං උපකරණං ගහෙත්වා යෙ පටිදෙන්ති තෙසංයෙව දාතබ්බන්ති සන්ධාය වුත්තං. යෙ න දෙන්තීති ඉදම්පි යෙ යාචිතකං ගහෙත්වා න පටිදෙන්ති තෙසං න දාතබ්බන්ති සන්ධාය වුත්තං. දදන්තස්සාපි අදදන්තස්සාපි දාතබ්බන්ති ඉදං පන දළිද්දෙසු ඤාතිමිත්තෙසු සම්පත්තෙසු තෙ පටිදාතුං සක්කොන්තු වා මා වා දාතුමෙව වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං. සුඛං නිසීදිතබ්බන්ති ඉදම්පි සස්සුසසුරසාමිකෙ දිස්වා උට්ඨාතබ්බට්ඨානෙ නිසීදිතුං න වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං. සුඛං භුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදං පන සස්සුසසුරසාමිකෙහි පුරෙතරං අභුඤ්ජිත්වා තෙ පරිවිසිත්වා සබ්බෙපි ලද්ධාලද්ධං ඤත්වා පච්ඡා සයං භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං. සුඛං නිපජ්ජිතබ්බන්ති ඉදම්පි සස්සුසසුරසාමිකෙහි පුරෙතරං සයනං ආරුය්හ න නිපජ්ජිතබ්බං තෙසං කත්තබ්බයුත්තකං වත්තපටිවත්තං කත්වා පච්ඡා සයං නිපජ්ජිතුං යුත්තන්ති ඉදං සන්ධාය වුත්තං. අග්ගි පරිචරිතබ්බොති ඉදම්පන සස්සුම්පි සසුරම්පි සාමිකම්පි අග්ගික්ඛන්ධං විය උරගරාජානං විය ච කත්වා පස්සිතුං වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං. අන්තොදෙවතා නමස්සිතබ්බාති ඉදං සස්සුඤ්ච සසුරඤ්ච

සාමිකං ච දෙවතා විය කත්වා දට්ඨුං වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං. එවං සෙට්ඨි ඉමෙසං දසන්නං වාදානං අත්ථං සුත්වා පටිවචනං අපස්සන්තො අධොමුඛො නිසීදි. අථ නං කුටුම්බිකා කිං සෙට්ඨි අඤ්ඤොපි අම්හාකං ධීතු දොසො අත්ථීති? පුච්ඡිංසු, නත්ථි අය්‍යාති, අථ කස්මා නං නිද්දොසං අකාරණෙන ගෙහා නික්කඩ්ඪාපෙසීති? එවං වුත්තෙපි විසාඛා ආහ- තාතා කිඤ්චාපි මය්හං සසුරස්ස වචනෙන පඨමමෙව ගමනං න යුත්තං පිතා පන මෙ ආගමනකාලෙ මම දොසාදොසසොධනත්ථාය මං තුම්හාකං හත්ථෙ ඨපෙසි, තුම්හෙහි ච මෙ නිද්දොසභාවො ඤාතො ඉදානි ච මය්හං ගන්තුං යුත්තන්ති දාසිදාසෙ යානාදීනි සජ්ජාපෙථාති ආණාපෙසි, අථ නං සෙට්ඨි තෙ කුටුම්බිකෙ ගහෙත්වා අම්ම මයා අජානිත්වා කථිතං ඛමාහි මෙති ආහ, තාත තුම්හාකං ඛමිතබ්බං තාව ඛමාමි අහං පන බුද්ධසාසනෙ අවෙච්චප්පසන්නස්ස කුලස්ස ධීතා, න මයං විනා භික්ඛුසංඝෙන වත්තාම, සචෙ මම රුචියා භික්ඛුසඞ්ඝං පටිජග්ගිතුං ලභාමි වසිස්සාමීති, අම්ම ත්වං යථාරුචිකං තව සමණෙ පටිජග්ගාහීති ආහ, විසාඛා දසබලං නිමන්තාපෙත්වා පුන දිවසෙ නිවෙසනං පවෙසෙසි, නග්ගසමණාපි සත්ථු මිගාරසෙට්ඨිනො ගෙහගමනභාවං සුත්වා ගන්ත්වා ගෙහං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු, විසාඛා දක්ඛිණොදකං දත්වා සබ්බො සක්කාරො පටියාදිතො සසුරො මෙ ආගන්ත්වා දසබලං පරිවිසතූති සාසනං පෙසෙසි, අථ නං ආගන්තුකාමං ආජීවකා මා ඛො ත්වං ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගච්ඡාහීති නිවාරෙසුං, සො සුණ්හා මෙ සයමෙව පරිවිසතූති පහිණි, සා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං පරිවිසිත්වා නිට්ඨිතෙ භත්තකිච්චෙ පුන සාසනං පෙසෙසි-සසුරො මෙ ආගන්ත්වා ධම්මකථං සුණාතූති, අථ නං ඉදානි අගමනං නාම අති විය අයුත්තන්ති ධම්මං සොතුකාමතාය ගච්ඡන්තං පුන තෙ ආහංසු: තෙන හි සමණස්ස ගොතමස්ස ධම්මං සුණන්තො බහි සාණියා නිසීදිත්වා සුණාහීති, පුරෙතරමෙවස්ස ගන්ත්වා සාණිං පරික්ඛිපිංසු, සො ගන්ත්වා බහි සාණියා නිසීදි, සත්ථා ත්වං බහි සාණියා වා නිසීද පරකුඩ්ඩෙ වා පරසෙලෙ වා පරචක්කවාළෙ වා පන නිසීද අහං බුද්ධො නාම සක්කොමි තං මම සද්දං සාවෙතුන්ති මහාජම්බුක්ඛන්ධෙ ගහෙත්වා චාලෙන්තො විය අමතවස්සං වස්සෙන්තො විය ච ධම්මං දෙසෙතුං ආනුපුබ්බිකථං ආරභි. සම්මාසම්බුද්ධෙ ච පන ධම්මං දෙසෙන්තෙ පුරතො ඨිතාපි පච්ඡතො ඨිතාපි චක්කවාළසතං චක්කවාළසහස්සං අතික්කමිත්වා ඨිතාපි අකනිට්ඨභවනෙ ඨිතාපි සත්ථා මඤ්ඤෙව ඔලොකෙති මය්හං එව ධම්මං දෙසෙතීති වදන්ති, සත්ථා හි තං තං ඔලොකෙන්තො විය තෙන තෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො විය ච හොති, චන්දූපමා කිර බුද්ධා යථා චන්දො ගගනමජ්ඣෙ ඨිතො[1] මය්හං උපරි චන්දො මය්හං උපරි චන්දොති සබ්බසත්තානං ඛායති, එවමෙවං කත්ථචි ඨිතානං අභිමුඛෙ ඨිතා විය ඛායන්ති, ඉදං කිර තෙසං අලඞ්කතසීසං ඡින්දිත්වා අඤ්ජන

1. සී. II. චන්දො ගගනමජ්ඣෙ ඨිතො.

අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා හදයමංසං උබ්බත්තෙත්වා පරස්ස දාසත්ථාය ජාලියසදිසෙ පුත්තෙ කණ්හාජිනාසදිසෙ ධීතරෙ මද්දිසදිසා පජාපතියො පරිච්චජිත්වා දින්නදානස්ස ඵලං. මිගාරසෙට්ඨිපි ඛො තථාගතස්ස දෙසනං විනිවට්ටෙන්තො විනිවට්ටෙන්තො බහි සාණියා නිසින්නොව සහස්සනයපටිමණ්ඩිතෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අචලසද්ධාය සමන්නාගතො තීසු සරණෙසු නික්කඞ්ඛො හුත්වා සාණිකණ්ණං උක්ඛිපිත්වා ගන්ත්වා සුණ්හාය ථනං මුඛෙන ගහෙත්වා ත්වං මෙ අජ්ජ පට්ඨාය මාතාති තං මාතිට්ඨානෙ ඨපෙසි, සාපි තතො පට්ඨාය මිගාරමාතා නාම ජාතා, පච්ඡාභාගෙ පුත්තං ලභිත්වා මිගාරොතිස්ස නාමං අකාසි. මහාසෙට්ඨී සුණ්හාය ථනං විස්සජ්ජෙත්වා ගන්ත්වා භගවතො පාදෙසු නිපතිත්වා පාදෙ පාණීහි ච පරිසම්බාහන්තො මුඛෙන ච පරිචුම්බන්තො මිගාරොහං භන්තෙති තික්ඛත්තුං නාමං සාවෙත්වා අහං භන්තෙ එත්තකං කාලං යත්ථ නාම දින්නං මහප්ඵලන්ති න ජානාමි ඉදානි මෙ සුණිසං නිස්සාය ඤාතං සබ්බඅපායදුක්ඛා මුත්තොම්හි සුණිසා මෙ ඉමං ගෙහං ආගච්ඡන්තී අත්ථාය හිතාය ආගතාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

“සොහං අජ්ජ පජානාමි යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං,
අත්ථාය වත මෙ භද්දා සුණිසා ඝරමාගතා”ති.

විසාඛා පුන දිවසත්ථායපි සත්ථාරං නිමන්තෙසි, අථස්සා පුන දිවසෙපි සස්සු සොතාපත්තිඵලං පත්වා තතො පට්ඨාය තං ගෙහං සාසනස්ස විවටද්වාරං අහොසි, තතො සෙට්ඨී චින්තෙසි–බහූපකාරා මෙ සුණිසා පසන්නාකාරමස්සා[1] කරිස්සාමීති, එතිස්සා හි භාරියං පසාධනං නිච්චකාලං පසාධෙතුං න සක්කා, සල්ලහුකමස්සා දිවා ච රත්තො ච සබ්බිරියාපථෙසු පසාධනයොග්ගං පසාධනං කාරෙස්සාමීති සතසහස්සග්ඝනිකං ඝනමට්ටකං නාම පසාධනං කාරෙත්වා තස්මිං නිට්ඨිතෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සක්කච්චං භොජෙත්වා විසාඛං සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි නහාපෙත්වා සත්ථු සම්මුඛෙ ඨපෙත්වා පසාධෙත්වා සත්ථාරං වන්දාපෙසි, සත්ථා අනුමොදනං කත්වා විහාරමෙව ගතො, විසාඛාපි තතො පට්ඨාය දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්තී සත්ථු සන්තිකා අට්ඨ වරෙ ලභිත්වා ගගනතලෙ චන්දලෙඛා විය පඤ්ඤායමානා පුත්තධීතාහි වුඩ්ඪිං පාපුණි. තස්සා කිර දස පුත්තා දස ධීතරො අහෙසුං, තෙසු එකෙකස්ස දස දස පුත්තා ධීතරො ච අහෙසුං, තෙසුපි එකෙකස්ස දස දස පුත්තා ච ධීතරො චාති එවමස්සා පුත්තනත්තපනත්තසන්තානවසෙන පවත්තානි වීසාධිකානි චත්තාරි සතානි අට්ඨ ච පණ්ණසහස්සානි අහෙසුං, සයං වීසංවස්සසතං අට්ඨාසි, සීසෙ ච එකම්පි පලිතං නාම නාහොසි, නිච්චං සොළසවස්සුද්දෙසිකා විය අහොසි. තං පුත්තනත්තපරිවාරං විහාරං ගච්ඡන්තිං දිස්වා කතමා එත්ථ විසාඛාති පුච්ඡිතාරො න හොන්ති, යෙ ගච්ඡන්තිං

[1] සී. II පණ්ණාකාරමස්සා.

පස්සන්ති ඉදානි ථොකං ගච්ඡතු ගච්ඡමානාව නො අය්‍යා සොභතීති චින්තෙන්ති, යෙ ඨිතං නිසින්නං නිපන්නං පස්සන්ති ඉදානි ථොකං නිපජ්ජතු නිපන්නාව නො අය්‍යා සොභතීති චින්තෙන්ති, ඉති සා චතූසු ඉරියාපථෙසු අසුකඉරියාපථෙසු නාම න සොභතීති න වත්තබ්බා අහොසි, පඤ්චන්නං ඛො පන හත්ථීනං ථාමං ධාරෙති, රාජා විසාඛා කිර පඤ්චන්නං හත්ථීනං ථාමං ධාරෙතීති සුත්වා තස්සා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ආගමනවෙලාය ථාමං වීමංසිතුකාමො හත්ථිං විස්සජ්ජාපෙසි, සො සොණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා විසාඛාභිමුඛො අගමාසි, තස්සා පරිවාරිත්ථියො පඤ්චසතා එකච්චා පලායිංසු එකච්චා න පරිච්චජිත්වා කිං ඉදන්ති වුත්තෙ රාජා කිර තෙ අය්‍යෙ ථාමං වීමංසිතුකාමො හත්ථිං විස්සජ්ජාපෙසීති වදිංසු, විසාඛා ඉදං දිස්වා කිං පලායිතෙන කථන්නුඛො නං ගණ්හිස්සාමීති චින්තෙත්වා සචෙ නං දළ්හං ගණ්හිස්සාමි නස්සෙය්‍යාති ද්වීහි අඞ්ගුලීහි සොණ්ඩායං ගහෙත්වා පටිප්පණාමෙසි, හත්ථී සන්ධාරෙතුං සණ්ඨාතුං නාසක්ඛි, රාජඞ්ගණෙ උක්කුටිකො හුත්වා නිපති, මහාජනො සාධුකාරමදාසි, සා සපරිවාරා සොත්ථිනා ගෙහං අගමාසි. තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියං විසාඛා මිගාරමාතා බහුපුත්තා හොති බහුනත්තා අරොගපුත්තා අරොගනත්තා අභිමඞ්ගලසම්මතා, තාවතකෙසු පුත්තනත්තසහස්සෙසු එකොපි අන්තරාමරණං පත්තො නාම නාහොසි, සාවත්ථිවාසිනො මඞ්ගලෙසු ඡණෙසු විසාඛං පඨමං නිමන්තෙත්වා භොජෙන්ති, අථෙකස්මිං උස්සවදිවසෙ මහාජනෙ මණ්ඩිතපසාධිතෙ ධම්මසවණාය විහාරං ගච්ඡන්තෙ විසාඛාපි නිමන්තිතට්ඨානෙ භුඤ්ජිත්වා මහාලතාපසාධනං පසාධෙත්වා මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා ආභරණානි මුඤ්චිත්වා දාසියා අදාසි, යං සන්ධාය වුත්තං– "තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියං උස්සවො හොති, මනුස්සා අලඞ්කතපටියත්තා ආරාමං ගච්ඡන්ති විසාඛාපි මිගාරමාතා අලඞ්කතපටියත්තා විහාරං ගච්ඡති, අථ ඛො විසාඛා මිගාරමාතා ආභරණානි මුඤ්චිත්වා උත්තරාසඞ්ගෙ භණ්ඩිකං[1] බන්ධිත්වා දාසියා අදාසි හන්ද ජෙ ඉමං භණ්ඩිකං ගණ්හාහී"ති. සා කිර විහාරං ගච්ඡන්තී එවරූපං මහග්ඝං පසාධනං සීසෙ පටිමුක්කං යාව පාදපිට්ඨිං අලඞ්කරණකං අලඞ්කරිත්වා විහාරං පවිසිතුං අයුත්තන්ති තං මුඤ්චිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා අත්තනො පුඤ්ඤෙනෙව නිබ්බත්තාය පඤ්චහත්ථිථාමධරාය දාසියා හත්ථෙ අදාසි සා එව ගණ්හිතුං සක්කොති, තෙන තං ආහ–අම්ම ඉමං පසාධනං ගණ්හ සත්ථු සන්තිකා නිවත්තනකාලෙ පසාධෙස්සාමි නන්ති, තං පන දත්වා ඝනමට්ඨපසාධනං පසාධෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා ධම්මං අස්සොසි ධම්මසවණාවසානෙ භගවන්තං වන්දිත්වා උට්ඨාය පක්කාමි, සාපිස්සා දාසී තං පසාධනං පම්මුට්ඨා, ධම්මං සුත්වා පන පක්කන්තාය පරිසාය සචෙ කිඤ්චි පම්මුට්ඨං හොති තං ආනන්දත්ථෙරො පටිසාමෙති, ඉති සො තං දිවසං මහාලතාපසාධනං දිස්වා සත්ථු ආරො

1. සී. I. ගණ්ඩිකං.

වෙසි-භන්තෙ විසාඛාය පසාධනං පමුස්සිත්වා ගතාති, එකමන්තං
ඨපෙහි ආනන්දාති, ථෙරො තං උක්ඛිපිත්වා සොපාණපස්සෙ ලග්ගෙත්වා
ඨපෙසි, විසාඛාපි සුප්පියාය සද්ධිං ආගන්තුකගමිකගිලානාදීනං
කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමීති අන්තොවිහාරෙ විචරි, තා පන උපා
සිකායො අන්තොවිහාරෙ දිස්වා සප්පිමධුතෙලාදීහි අත්ථිකා පකති
යාව දහරා ච සාමණෙරා ච ථාලකාදීනි ගහෙත්වා උපසංකමන්ති,
තස්මිම්පි දිවසෙ තථෙව කරිංසු, අථෙකං ගිලානං භික්ඛුං දිස්වා සුප්පියා
කෙනත්ථො අය්‍යස්සාති පුච්ඡිත්වා පටිච්ඡාදනීයෙනාති වුත්තෙ හොතු
අය්‍ය පෙසෙස්සාමීති දුතියදිවසෙ කප්පියං අලභන්තී අත්තනො ඌරු
මංසෙන කත්තබ්බකිච්චං කත්වා පුන සත්ථරි පසාදෙන පාකතිකසරී
රාව අහොසි, විසාඛාපි ගිලානෙ ච දහරෙ ච ඔලොකෙත්වා අඤ්ඤෙන ද
වාරෙන නික්ඛමිත්වා විහාරූපචාරෙ ඨිතා අම්ම පසාධනං ආහර පසා
ධෙස්සාමීති ආහ, තස්මිං ඛණෙ සා දාසි පමුස්සිත්වා නික්ඛන්තභාවං
ඤත්වා අය්‍යෙ පමුට්ඨාම්හීති ආහ, තෙන හි ගන්ත්වා ගණ්හිත්වා එහි
සචෙ පන මය්හං අය්‍යෙන ආනන්දත්ථෙරෙන උක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤස්මිං
ඨානෙ ඨපිතං හොති මා ආහරෙය්‍යාසි අය්‍යස්සෙව තං මයා
පරිච්චත්තන්ති, ජානාති කිර සා කුලමනුස්සානං පමුට්ඨභණ්ඩකං ථෙරො
පටිසාමෙතීති තස්මා එවමාහ, ථෙරොපි තං දාසිං දිස්වා කිමත්ථං ආග
තාසීති පුච්ඡිත්වා අය්‍යාය මෙ පසාධනං පමුස්සිත්වා ගතම්හීති වුත්තෙ
එතස්මිං මෙ සොපානපස්සෙ ඨපිතං ගච්ඡ තං ගණ්හාහීති ආහ, සා අය්‍ය
තුම්හාකං හත්ථෙන ආමට්ඨභණ්ඩකං මය්හං අය්‍යාය අනාභරණීයං
කාතන්ති වත්වා තුච්ඡහත්ථාව ගන්ත්වා කිං අම්මාති විසාඛාය පුට්ඨා
තමත්ථං ආරොචෙසි, අම්ම නාහං මම අය්‍යෙන ආමට්ඨභණ්ඩකං
පිළන්ධිස්සාමි පරිච්චත්තං මයා අය්‍යානං පන පටිජග්ගිතුං දුක්ඛං තං
විස්සජ්ජෙත්වා කප්පියභණ්ඩං උපනෙස්සාමි ගච්ඡ තං ආහරාහීති, සා
ගන්ත්වා ආහරි, විසාඛා තං අපිළන්ධිත්වාව කම්මාරෙ පක්කොසාපෙත්වා
අග්ඝාපෙසි නවකොටියො අග්ඝති, කාරාපනිකං පන සහස්සන්ති
වුත්තෙ පසාධනං යානෙ ඨපෙත්වා තෙනහි තං වික්කිණථාති ආහ,
තත්තකං ධනං දත්වා ගණ්හිතුං න කොචි සක්ඛිස්සති, තං ච පසාධනං
පසාධෙතුං අනුච්ඡවිකා ඉත්ථී නාම දුල්ලභා, පඨවිමණ්ඩලස්මිං හි තිස්සොව
ඉත්ථියො මහාලතාපසාධනං ලභිංසු, විසාඛා මහාඋපාසිකා බන්ධුල
මල්ලසෙනාපතිස්ස භරියා මල්ලිකා බාරාණසීසෙට්ඨිනො ධීතාති, තස්මා
විසාඛා සයමෙව තස්ස මූලං දත්වා සතසහස්සාධිකා නවකොටියො
සකටෙ ආරොපෙත්වා විහාරං නෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ මය්හං
අය්‍යෙන ආනන්දත්ථෙරෙන මම පසාධනං හත්ථෙන ආමට්ඨං තෙන
ආමට්ඨකාලතොපට්ඨාය න සක්කා තං මයා පිළන්ධිතුං, තං පන
විස්සජ්ජෙත්වා කප්පියං උපනෙස්සාමීති වික්කිණාපෙන්තී තං අඤ්ඤං
ගණ්හිතුං සමත්ථං අදිස්වා අහමෙවස්ස මූලං ගාහාපෙත්වා ආගතා
චතූසු පච්චයෙසු කතරපච්චයෙන උපනාමෙමි භන්තෙති? පාචීන
ද්වාරෙ සඞ්ඝස්ස වසනට්ඨානං කාතුං තෙ යුත්තං විසාඛෙති, යුත්තං

භන්තෙති විසාඛා තුට්ඨමානසා නවකොටීහි භූමිමෙව ගණ්හි, අපරාහි නවකොටීහි විහාරං කාතුං ආරභි, අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො දෙවලොකා චවිත්වා භද්දියනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තස්ස භද්දියස්ස නාම සෙට්ඨිපුත්තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ භත්තකිච්චං කත්වා උත්තරද්වාරාභිමුඛො අහොසි. පකතියාපි සත්ථා විසාඛාය ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හිත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ජෙතවනෙ වසති, අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ භික්ඛං ගහෙත්වා පාචීනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා පුබ්බාරාමෙ වසති, උත්තරද්වාරං සන්ධාය ගච්ඡන්තංයෙව භගවන්තං දිස්වා චාරිකං පක්කමිස්සතීති ජානන්ති, විසාඛාපි තං දිවසං උත්තරද්වාරාභිමුඛො ගතොති සුත්වාව වෙගෙන ගන්ත්වා වන්දිත්වා ආහ–චාරිකං ගන්තුකාමත්ථ භන්තෙති, ආම විසාඛෙති, භන්තෙ එත්තකං ධනං පරිච්චජිත්වා තුම්හාකං විහාරං කාරෙමි නිවත්තථ භන්තෙති, අනිවත්තිගමනං ඉදං විසාඛෙති, සා අද්ධා හෙතුසම්පන්නං කිඤ්චි පස්සති භගවාති චින්තෙත්වා තෙන හි භන්තෙ මය්හං කතාකතවිජානනකං එකං භික්ඛුං නිවත්තෙත්වා ගච්ඡථාති ආරොචෙසි. යස්ස පත්තං ගණ්හ විසාඛෙති, සා කිඤ්චාපි ආනන්දත්ථෙරං පියායති මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ඉද්ධිමා එතං මෙ නිස්සාය කම්මං ලහුං නිප්ඵජ්ජිස්සතීති පන චින්තෙත්වා ථෙරස්ස පත්තං ගණ්හි. ථෙරො සත්ථාරං ඔලොකෙසි, සත්ථා තව පරිවාරෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා නිවත්ත මොග්ගල්ලානාති ආහ, සො තථා අකාසි, තස්සානුභාවෙන පඤ්ඤාසසට්ඨියොජනානිපි රුක්ඛත්ථාය ච පාසාණත්ථාය ච ගතා මහන්තමහන්තෙ රුක්ඛෙ ච පාසාණෙ ච ගහෙත්වා තං දිවසමෙව ආගච්ඡන්ති, නෙව සකටෙ රුක්ඛෙ ච පාසාණෙ ච ආරොපෙන්තා කිලමන්ති, න අක්ඛො භජ්ජති, නචිරස්සෙව ද්වෙභූමකං පාසාදං කරිංසු, හෙට්ඨාභූමියං පඤ්චගබ්භසතානි උපරිභූමියං පඤ්චගබ්භසතානි ගබ්භසහස්සපටිමණ්ඩිතො පාසාදො අහොසි. සත්ථා නවහි මාසෙහි චාරිකං චරිත්වා පුන සාවත්ථිං අගමාසි. විසාඛායපි පාසාදෙ කම්මං නවහි එව මාසෙහි නිට්ඨිතං, පාසාදකූටං ඝනකොට්ටිමරත්තසුවණ්ණෙනෙව සට්ඨිඋදකඝටගණ්හනකං කාරෙසි. සත්ථා ජෙතවනවිහාරං ගච්ඡතීති ච සුත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා සත්ථාරං අත්තනො විහාරං නෙත්වා පටිඤ්ඤං ගණ්හි–භන්තෙ ඉමං චතුමාසං භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා ඉධෙව වසථ පාසාදමහං කරිස්සාමීති, සත්ථා අධිවාසෙසි. සා තතො පට්ඨාය බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස විහාරෙ එව දානං දෙති අථස්සා එකා සහායිකා සහස්සග්ඝනිකං එකං වත්ථං ආදාය ආගන්ත්වා සහායිකෙ අහං ඉමං වත්ථං තව පාසාදෙ භූමත්ථරණසඞ්ඛෙපෙන අත්ථරිතුකාමා අත්ථරණට්ඨානං මෙ ආචික්ඛාති ආහ, සහායිකෙ සචෙ ත්යාහං ඔකාසො නත්ථීති වක්ඛාමි ත්වං මෙ ඔකාසං අදාතුකාමාති මඤ්ඤිස්සසි, සයමෙව පාසාදස්ස ද්වෙ භූමියො ගබ්භසහස්සඤ්ච ඔලොකෙත්වා අත්ථරණට්ඨානං ජානාහීති, සා සහස්සග්ඝනකං වත්ථං ගහෙත්වා තත්ථ විචරන්තී තතො අප්පතරමූලං වත්ථං අදිස්වා නාහං ඉමස්මිං

පාසාදෙ පුඤ්ඤභාගං ලභාමීති දෙමනස්සප්පත්තා එකස්මිං ඨානෙ රොදන්තී අට්ඨාසි. අථ තං ආනන්දත්ථෙරො දිස්වා කස්මා රොදසීති පුච්ඡි, සා තමත්ථං ආරොචෙසි, ථෙරො මා චින්තයි අහං තෙ අත්ථරණට්ඨානං ආචික්ඛිස්සාමීති වත්වා සොපානපාදධොවනට්ඨානන්තරෙ පාදපුඤ්ඡනකං කත්වා අත්ථරාහි භික්ඛූ පාදෙ ධොවිත්වා පඨමං තත්ථ පුඤ්ඡිත්වා අන්තො පවිසිස්සන්ති එවන්තෙ මහප්ඵලං භවිස්සතීති ආහ. විසාඛාය කිර තං අසල්ලක්ඛිතට්ඨානං, විසාඛා චත්තාරො මාසෙ අන්තොවිහාරෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං අදාසි, ඔසානදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චීවරසාටකෙ අදාසි, සඞ්ඝනවකෙන ලද්ධචීවරසාටකා සහස්සං අග්ඝිංසු, සබ්බෙසං පත්ත පථානානි පූරෙත්වා භෙසජ්ජං අදාසි, දානපරිච්චාගෙ නවකොටියො අගමංසු, ඉති විහාරස්ස භූමිගහණෙ නව කොටියො, විහාරකාරාපනෙ නව, විහාරමහෙ නවාති සබ්බාපි සත්තවීසතිකොටියො සා බුද්ධසාසනෙ පරිච්චජි. ඉත්ථත්තභාවෙ ඨත්වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ගෙහෙ වසමානාය එවරූපො පරිච්චාගො නාම අඤ්ඤිස්සා නත්ථි, සා විහාරමහස්ස නිට්ඨිතදිවසෙ වඩ්ඪමානකච්ඡායාය පුත්තනත්තුපරිවුතාය මයා පුබ්බෙ පත්ථිතං සබ්බමෙව මත්ථකං පත්තන්ති පාසාදං අනුපරිගච්ඡන්තී පඤ්චහි ගාථාහි මධුරස්සරෙන උදානං උදානෙසි:–

“කදාහං පාසාදං රම්මං සුධාමත්තිකලෙපනං,
විහාරදානං දස්සාමි සඞ්කප්පො මය්හ පූරිතො.
කදාහං මඤ්චපීඨඤ්ච භිසිබිම්බොහනානි ච,
සෙනාසනභණ්ඩං දස්සාමි සඞ්කප්පො මය්හ පූරිතො.
කදාහං සලාකභත්තං සුචිං මංසූපසෙචනං,
භොජනදානං දස්සාමි සංකප්පො මය්හ පූරිතො.
කදාහං කාසිකං වත්ථං ඛොමකප්පාසිකානි ච,
චීවරදානං දස්සාමි සංකප්පො මය්හ පූරිතො.
කදාහං සප්පිනවනීතං මධුතෙලං ච ඵාණිතං,
භෙසජ්ජදානං දස්සාමි සංකප්පො මය්හ පූරිතො”ති.

භික්ඛූ තස්සා සද්දං සුත්වා සත්ථු ආරොචයිංසු–භන්තෙ අම්හෙහි එත්තකෙ අද්ධානෙ විසාඛාය ගායිතං නාම න දිට්ඨපුබ්බං, සා අජ්ජ පුත්තනත්තුපරිවුතා ගායමානා පාසාදං අනුපරියායති, කින්නු වස්සා පිත්තං කුපිතං? උදාහු උම්මත්තිකා ජාතාති? සත්ථා න භික්ඛවෙ මය්හං ධීතා ගායති අත්තනො පන අස්සා අජ්ඣාසයො පරිපුණ්ණො, සා පත්ථිතපත්ථනා මෙ මත්ථකං පත්තාති තුට්ඨමානසා උදානං උදානෙන්තී විචරතීති වත්වා කදා පන භන්තෙ තාය පත්ථනා පත්ථිතාති?, සුණිස්සථ භික්ඛවෙති, සුණිස්සාම භන්තෙති වුත්තෙ අතීතං ආහරි.

භික්ඛවෙ ඉතො කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ පදුමුත්තරො නාම බුද්ධො ලොකෙ නිබ්බත්ති, තස්ස වස්සසතසහස්සං ආයු අහොසි, ඛීණාසවානං සතසහස්සං පරිවාරො, නගරං හංසවතී නාම, පිතා සුනන්දො

නාම රාජා, මාතා සුජාතා නාම දෙවී, තස්ස අග්ගුපට්ඨායිකා එකා උපාසිකා අට්ඨ වරෙ යාචිත්වා මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා සත්ථාරං චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගති සායපාතං උපට්ඨානං ගච්ඡති, තස්සා එකා සහායිකා තාය සද්ධිං නිබද්ධං විහාරං ගච්ඡති, සා තස්සා සත්ථාරා සද්ධිං විස්සාසෙන කථනඤ්ච වල්ලභභාවඤ්ච දිස්වා කින්නු ඛො කත්වා එවං බුද්ධානං වල්ලභා හොන්තීති චින්තෙත්වා සත්ථාරං පුච්ඡි:–භන්තෙ එසා ඉත්ථී තුම්හාකං කිං හොතීති?, උපට්ඨායිකානං අග්ගාති. භන්තෙ කිං කත්වා උපට්ඨායිකානං අග්ගා හොතීති?, කප්පසතසහස්සං පත්ථනං පත්ථෙත්වාති. ඉදානි පත්ථෙත්වා ලද්ධුං සක්කා භන්තෙති?, ආම සක්කාති. තෙන හි භන්තෙ භික්ඛුසතසහස්සෙන සද්ධිං සත්තාහං මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති ආහ. සත්ථා අධිවාසෙසි. සා සත්තාහං දානං දත්වා ඔසානදිවසෙ චීවරසාටකෙ දත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා–භන්තෙ නාහං ඉමස්ස දානස්ස ඵලෙන දෙවිස්සරියාදීනං අඤ්ඤතරං පත්ථෙමි, තුම්හාදිසස්ස පනෙකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ අට්ඨ වරෙ ලභිත්වා මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගිතුං සමත්ථානං අග්ගා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං පත්ථෙසි. සත්ථා සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො ඉමිස්සා පත්ථනාති අනාගතං ආවජ්ජෙන්තො කප්පසතසහස්සං ඔලොකෙත්වා කප්පසතසහස්සපරියොසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති, තදා ත්වං විසාඛා නාම උපාසිකා හුත්වා තස්ස සන්තිකෙ අට්ඨ වරෙ ලභිත්වා මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගන්තීනං උපට්ඨායිකානං අග්ගා භවිස්සසීති ආහ. තස්සා සා සම්පත්ති ස්වෙව ලද්ධබ්බා විය අහොසි. සා යාවතායුකං පුඤ්ඤං කත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො සත්තන්නං ධීතානං කනිට්ඨා සඞ්ඝදාසී නාම හුත්වා පරකුලං අගන්ත්වා තාහි භගිනීහි සද්ධිං දීඝරත්තං දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස පාදමූලෙපි අනාගතෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා චතුපච්චයදායිකානං අග්ගා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි. තතො පට්ඨාය පන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං අත්තභාවෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිපුත්තස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්තා මය්හං සාසනෙ බහූනි පුඤ්ඤානි අකාසි. ඉති ඛො භික්ඛවෙ න මය්හං ධීතා ගායති පණ්ඩිතපත්ථනාය පන නිප්ඵත්තිං දිස්වා උදානං උදානෙතීති වත්වා සත්ථා ධම්මං දෙසෙන්තො–භික්ඛවෙ යථා නාම ඡෙකො මාලාකාරො නානාපුප්ඵානං මහන්තං රාසිං කත්වා නානප්පකාරෙ මාලාගුණෙ කරොති, එවමෙවං විසාඛාය නානප්පකාරානි කුසලානි කාතුං චිත්තං නමතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"යථාපි පුප්ඵරාසිම්හා කයිරා මාලාගුණෙ බහූ,
එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහුං"ති.

තත්ථ **පුප්ඵරාසිම්හාති** නානප්පකාරානං පුප්ඵානං රාසිම්හා, **කයිරාති** කරෙය්‍ය, **මාලාගුණෙ** බහූති එකතො වණ්ටිකමාලාදි

භෙද නානප්පකාරා මාලාවිකතියො. එවංමච්චෙන ජාතෙනාති මරිතබ්බභාව ත්තාය මච්චෙනාති ලද්ධනාමෙන සත්තෙන චීවරදානාදිභෙදං බහුං කුසලං කත්තබ්බං. තත්ථ පුප්ඵරාසිගහණං බහුපුප්ඵදස්සනත්ථං, සචෙ හි අප්පානි පුප්ඵානි හොන්ති මාලාකාරො ච ඡෙකො නෙව බහූ මාලා ගුණෙ කාතුං සක්කොති, අඡෙකො පන අප්පෙසුපි පුප්ඵෙසු න සක්කොති යෙව, බහුසු පන පුප්ඵෙසු සන්තෙසු ඡෙකො මාලාකාරො දක්ඛො කුසලො බහූ මාලාගුණෙ කරොති. එවමෙවං සචෙ එකච්චස්ස සද්ධා මන්ද හොති භොගා ච බහූ සංවිජ්ජන්ති නෙව සක්කොති බහූනි කුසලානි කාතුං, මන්දාය ච පන සද්ධාය මන්දෙසු ච පන භොගෙසු න සක්කොති යෙව, උළාරාය ච පන සද්ධාය මන්දෙසු ච භොගෙසු න සක්කොති යෙව, උළාරාය ච පන සද්ධාය උළාරෙසු ච භොගෙසු සක්කොති, තථාරූපා ච විසාඛා උපාසිකා. තං සන්ධායෙතං වුත්තං- "යථාපි-පෙ-කත්තබ්බං කුසලං බහු"න්ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තාදයො අහෙසුං. දෙසනා මහා ජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

විසාඛාය වත්ථු අට්ඨමං.

4, 9.

"න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො කථෙසි. ථෙරො කිර සායණ්හසමයෙ පතිසල්ලීනො චින්තෙසි-භග වතා සාරගන්ධො මූලගන්ධො පුප්ඵගන්ධොති තයො උත්තමගන්ධා වුත්තා, තෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං, අත්ථි නුඛො තං ගන්ධජාතං යස්ස පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති. අථස්ස එතදහොසි-කිං මය්හං අත්තනා විනිච්ඡිතෙන සත්ථාරංඑව පුච්ඡිස්සා මීති. සො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පුච්ඡි, තෙන වුත්තං: "අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො සායණ්හසමයං පතිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච-තීණි මානි භන්තෙ ගන්ධජාතානි යෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං, කතමානි තීණි? මූලගන්ධො සාරගන්ධො පුප්ඵගන්ධො, ඉමානි ඛො භන්තෙ තීණි ගන්ධජාතානි යෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං. අත්ථි නු ඛො භන්තෙ කිඤ්චි ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති?. අථස්ස භගවා පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො අත්ථානන්ද තං ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති පටිවාතම්පි අනුවාත පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති, කතමං පන තං භන්තෙ ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි පටිවාතම්පි අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති? ඉධානන්ද යස්මිං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො හොති ධම්මං සරණං ගතො හොති සඞ්ඝං සරණං ගතො

හොති පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති අදින්නාදානා-කාමෙසු මිච්ඡාචාරා-මුසාවාද-සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො, තස්ස දිසාසු සමණබ්‍රාහ්මණා වණ්ණං භාසන්ති-අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො-පෙ-දානසංවිභාගරතොති. දෙවතාපිස්ස අමනුස්සා වණ්ණං භාසන්ති අමුකස්මිං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො-පෙ-දානසංවිභාගරතොති. ඉදං ඛො තං ආනන්ද ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති පටිවාතම්පි අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති න චන්දනං තගරමල්ලිකා වා,
සතඤ්ච ගන්ධො පටිවාතමෙති සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පවාති.

චන්දනං තගරං වාපි උප්පලං අථ වස්සිකී,
එතෙසං ගන්ධජාතානං සීලගන්ධො අනුත්තරො"ති.

තත්ථ **න පුප්ඵගන්ධො**ති තාවතිංසභවනෙ පාරිච්ඡත්තකො ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච යොජනසතිකො, තස්ස පුප්ඵානං ආභා පඤ්ඤාස යොජනානි ගච්ඡති, ගන්ධො යොජනසතං, සොපි අනුවාතමෙව, පටිවාතං පන අඩ්ඪඞ්ගුලම්පි ගන්තුං න සක්කොති, එවරූපොපි න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති; **චන්දනන්**ති චන්දනගන්ධො; **තගරමල්ලිකා වා**ති ඉමෙසම්පි ගන්ධො එව අධිප්පෙතො, සාරගන්ධානං අග්ගස්ස හි ලොහිතචන්දනස්සාපි තගරස්ස මල්ලිකායපි අනුවාතමෙව යාති නො පටිවාතං; **සතඤ්ච ගන්ධො**ති සප්පුරිසානං පන බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං සීලගන්ධො පටිවාතමෙති; කිංකාරණා?, **සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පවාති**, යස්මා සප්පුරිසො සීලගන්ධෙන සබ්බා දසදිසා අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගච්ඡති තස්මා තස්ස ගන්ධො පටිවාතමෙතීති වත්තබ්බො, තෙන වුත්තං **පටිවාතමෙතී**ති. **වස්සිකී**ති ජාතිසුමනා; **එතෙසන්**ති ඉමෙසං චන්දනාදීනං ගන්ධජාතානං ගන්ධතො සීලවන්තානං සප්පුරිසානං **සීලගන්ධොව අනුත්තරො** අසදිසො අප්පටිභාගොති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හවත්ථු නවමං.

4, 10.

"අප්පමත්තො අයං ගන්ධො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො මහාකස්සපත්ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතදානං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං දිවසෙ ථෙරො සත්තාහච්චයෙන නිරොධා වුට්ඨාය රාජගහෙ සපදානං පිණ්ඩාය චරිස්සාමීති නික්ඛමි. තස්මිං සමයෙ සක්කස්ස

දෙවරඤ්ඤො පරිචාරිකා කකුටපාදිනියො පඤ්චසතා අච්ඡරායො ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දස්සාමාති උස්සාහජාතා පඤ්චපිණ්ඩසතානි සජ්ජෙත්වා ආදාය අන්තරාමග්ගෙ ඨත්වා භන්තෙ ඉමං පිණ්ඩපාතං ගණ්හථ සඞ්ගහං නො කරොථාති වදිංසු, ගච්ඡථ තුම්හෙ අහං දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමීති, භන්තෙ මා නො නාසෙථ සඞ්ගහං නො කරොථාති, ථෙරො ඤත්වා පුන පටික්ඛිපිත්වා පුනපි අපගන්තුං අනිච්ඡමානා යාචන්තියො අත්තනො පමාණං න ජානාථ අපගච්ඡථාති අච්ඡරං පහරි. තා ථෙරස්ස අච්ඡරාසද්දං සුත්වා සන්ථම්භිත්වා ඨාතුං අසක්කොන්තියො පලා සිත්වා දෙවලොකමෙව ගන්ත්වා සක්කෙන කහං ගතත්ථාති පුට්ඨා සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්ස ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දස්සාමාති ගතම්හ දෙවාති, දින්නො න දින්නො පන වොති? ගණ්හිතුං න ඉච්ඡතීති, කිං කථෙසීති?, දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමීති ආහ දෙවාති, තුම්හෙ කෙනාකාරෙන ගතාති?, ඉමිනාව නියාමෙන දෙවාති, සක්කො තුම්හාදිසායො ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං කිං දස්සන්තීති සයං දාතුකාමො හුත්වා ජරාජිණ්ණො මහල්ලකො ඛණ්ඩදන්තො ඵලිතකෙසො ඔභග්ගසරීරො මහල්ලකතන්තවායො හුත්වා සුජම්පි දෙවධීතරං තථාරූපමෙව මහල්ලිකං කත්වා එකං පෙසකාරවීථිං මාපෙත්වා තන්තං පසාරෙන්තො අච්ඡි, ථෙරොපි දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමීති නගරාභිමුඛො ගච්ඡන්තො බහි නගරෙ එව තං වීථිං දිස්වා ඔලොකෙන්තො තෙ ද්වෙ ජනෙ අද්දස. තස්මිං ඛණෙ සක්කො තන්තං පසාරෙති සුජා තසරං වට්ටෙති, ථෙරො චින්තෙසි–ඉමෙ මහල්ලකකාලෙපි කම්මං කරොන්ති ඉමස්මිං නගරෙ ඉමෙහි දුග්ගතතරා නත්ථීති මඤ්ඤෙ, ඉමෙහි දින්නං උළුඞ්කමත්තම්පි ගහෙත්වා ඉමෙසං සඞ්ගහං කරිස්සාමීති; සො තෙසං ගෙහාභිමුඛො අහොසි. සක්කො තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සුජං ආහ–භද්දෙ මය්හං අය්‍යො ඉතො ආගච්ඡති ත්වං අපස්සන්ති විය තුණ්හී හුත්වා නිසීද, ඛණෙන වඤ්චෙත්වා පිණ්ඩපාතං දස්සාමාති. ථෙරො ආගන්ත්වා ගෙහද්වාරෙ අට්ඨාසි. තෙ අපස්සන්තා විය අත්තනො කම්මමෙව කරොන්තා ථොකං ආගමිංසු. අථ සක්කො ගෙහද්වාරෙ එකො ථෙරො විය ඨිතො උපධාරෙහි තාවාති ආහ, ගන්ත්වා උපධාරෙථ සාමීති. සො ගෙහා නික්ඛමිත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා උභොහි හත්ථෙහි ජන්නු කානි ඔලම්බිත්වා නිත්ථුනන්තො උට්ඨාය කතරථෙරො නු ඛො අය්‍යොති ථොකං ඔසක්කිත්වා අක්ඛීනි මෙ ධූමායන්තීති වත්වා නලාටෙපි හත්ථං පතිට්ඨාපෙත්වා උද්ධං ඔලොකෙත්වා අහො දුක්ඛං අය්‍යො නො මහා කස්සපත්ථෙරො චිරස්සං මෙ කුටිද්වාරං ආගතො අත්ථි නු ඛො කිඤ්චි ගෙහෙති ආහ. සුජා ථොකං ආකුලා විය හුත්වා අත්ථි සාමීති පටිවචනං අදාසි. සක්කො භන්තෙ ලූඛං වා පණීතං වාති අචින්තෙත්වා සඞ්ගහං නො කරොථාති පත්තං ගණ්හි, ථෙරො එතෙහි දින්නං සාකං වා හොතු කුණ්ඩකමුට්ඨි වා සඞ්ගහං තෙසං කරිස්සාමීති පත්තං අදාසි, සො අන්තො පවිසිත්වා ඝටිඔදනං නාම ඝටිතො උද්ධරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. සො අහොසි පිණ්ඩපාතො අනෙකසූපබ්‍යඤ්ජනො,

සකලරාජගහනගරං ගන්ධෙන අවත්ථරි. තදා ථෙරො චින්තෙසි—අයං පුරිසො අප්පෙසක්ඛො පිණ්ඩපාතො මහෙසක්ඛො, සක්කස්ස භොජන සදිසො, කො නු ඛො එසොති. අථ නං සක්කොති ඤත්වා ආහ—භාරියං තෙ කම්මං කතං දුග්ගතානං සම්පත්තිං විලුම්පන්තෙන අජ්ජ මය්හං දානං දත්වා කොචිදෙව දුග්ගතො සෙනාපතිට්ඨානං වා සෙට්ඨිට්ඨානං වා ලභෙය්‍යාති. මයා දුග්ගතතරො අත්ථි භන්තෙති?, කිං කාරණා ත්වං දුග්ගතො දෙවලොකෙ රජ්ජසිරිං අනුභොන්තොති?, භන්තෙ එවං නාමෙතං, මයා පන අනුප්පන්නෙ බුද්ධුප්පාදෙ කල්‍යාණං කම්මං කතං, බුද්ධුප්පාදෙ වත්තමානෙ කල්‍යාණං කම්මං කත්වා චූළරථදෙවපුත්තො මහාරථදෙවපුත්තො අනෙකවණ්ණො දෙවපුත්තොති ඉමෙ තයො සමානදෙවපුත්තා නිබ්බත්තා මයා තෙජවන්තතරා, අහං මම ආසන්නට්ඨානෙ තෙසු දෙවපුත්තෙසු නක්ඛත්තං කීළිස්සාමාති පරිචාරිකායො ගහෙත්වා අන්තරවීථිං ඔතිණ්ණෙසු පලායිත්වා ගෙහං පවිසාමි, තෙසං හි සරීරතො තෙජො මම සරීරං ඔත්ථරති මම සරීරතො තෙජො තෙසං සරීරං න ඔත්ථරති කො මයා දුග්ගතතරො භන්තෙති?, එවං සන්තෙපි ඉතො පට්ඨාය මය්හං මා එවං වඤ්චෙත්වා දානමදාසීති. වඤ්චෙත්වා තුම්හාකං දානෙ දින්නෙ මය්හං කුසලං අත්ථි නත්ථීති?, අත්ථි ආවුසොති, එවං සන්තෙ කුසලකම්මකරණං නාම මය්හං භාරො භන්තෙති. සො එවං වත්වා ථෙරං වන්දිත්වා සුජං ආදාය ථෙරං පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති උදානං උදානෙසි. තෙන වුත්තං—"එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ, තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා මහාකස්සපො පිප්ඵලිගුහායං විහරති, සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති අඤ්ඤතරං සමාධිං සමාපජ්ජිත්වා, අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තම්හා සමාධිම්හා උට්ඨාසි, අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨිතස්ස එතදහොසි—යන්නූනාහං රාජගහං පිණ්ඩාය චරෙය්‍යන්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි උස්සුක්කං ආපන්නානි හොන්ති ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාත පටිලාභාය, අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තානි පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි පටික්ඛිපිත්වා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. තෙන ඛොපන සමයෙන සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාතං දාතුකාමො පෙසකාරවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා තන්තං වායමානො හොති සුජා අසුරකඤ්ඤා තසරං පූරෙති, අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො යෙන සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි, අද්දසා ඛො සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මන්තං මහාකස්සපං දූරතොව ආගච්ඡන්තං, දිස්වා ඝරා නික්ඛමිත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ඝරං පවිසිත්වා ඝටිතොදනං උද්ධරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පාදාසි. සො අහොසි පිණ්ඩපාතො අනෙක

සූපො අනෙකබ්‍යඤ්ජනො අනෙකසූපරසබ්‍යඤ්ජනො. අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි–කො නු ඛො අයං සත්තො යස්සායං එවරූපො ඉද්ධානුභාවොති. අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි–සක්කො ඛො අයං දෙවානමින්දොති, ඉති විදිත්වා සක්කං දෙවානමින්දං එතදවොච–කතං ඛො තෙ ඉදං කොසිය මා ස්සු පුනපි එවරූපමකාසීති?, අම්හාකම්පි භන්තෙ කස්සප පුඤ්ඤෙනත්ථො අම්හාකම්පි පුඤ්ඤං කරණීයන්ති, අථ ඛො සක්කො දෙවානමින්දො ආයස්මන්තං මහාකස්සපං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙසි–"අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. භගවා විහාරෙ ඨිතො එව තස්ස තං සද්දං සුත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා පස්සථ භික්ඛවෙ සක්කං දෙවානමින්දං උදානං උදානෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තීති ආහ. කිං පන තෙන කතං භන්තෙති?, වඤ්චෙත්වා තෙන මය්හං පුත්තස්ස කස්සපස්ස පිණ්ඩපාතො දින්නො, තං දත්වා තුට්ඨමානසො උදානං උදානෙන්තො ගච්ඡතීති. ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දාතුං වට්ටතීති කථං තෙන භන්තෙ ඤාතන්ති? භික්ඛවෙ මම පුත්තසදිසං නාම පිණ්ඩපාතිකං දෙවාපි මනුස්සාපි පිහෙන්තීති වත්වා සයම්පි උදානං උදානෙසි. සුත්තෙ පන එත්තකමෙව ආගතං. අස්සොසි ඛො භගවා දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසකාය සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙන්තස්ස "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිතං අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:–

"පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො අත්තභරස්ස අනඤ්ඤපොසිනො,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනො උපසන්තස්ස සදා සතීමතො"ති.

ඉමඤ්ච පන උදානං උදානෙත්වා භික්ඛවෙ සක්කො දෙවානමින්දො මම පුත්තස්ස සීලගන්ධෙන ආගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං අදාසීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"අප්පමත්තො අයං ගන්ධො යායං තගරචන්දනී,
යො ච සීලවතං ගන්ධො වාති දෙවෙසු උත්තමො"ති.

තත්ථ **අප්පමත්තොති** පරිත්තපරිමාණො; **යො ච සීලවතන්ති** යො පන සීලවන්තානං සීලගන්ධො සො තගරෙ විය ලොහිතචන්දනෙ විය ච පරිත්තකො න හොති අතිවිය උළාරො විප්ඵාරිකො, තෙන කාරණෙන; **වාති දෙවෙසු උත්තමොති** පවරො සෙට්ඨො හුත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සබ්බත්ථමෙව වාති ඔත්ථරන්තො ගච්ඡතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතාති.

මහාකස්සපත්ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතදින්නවත්ථු දසමං.

4, 11.

"තෙසං සම්පන්නසීලාන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා රාජගහං නිස්සාය වෙළුවනෙ විහරන්තො ගොධිකත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං ආරබ්භ කථෙසි. සො හි ආයස්මා ඉසිගිලිපස්සෙ කාළසිලායං විහරන්තො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො සාමයිකං චෙතොවිමුත්තිං ඵුසිත්වා එකස්ස අනුසායිකස්ස රොගස්ස වසෙන තතො පරිහායි. සො දුතියම්පි තතියම්පි ඡක්ඛත්තුං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා පරිහීනො සත්තමෙ වාරෙ උප්පාදෙත්වා චින්තෙසි-අහං ඡක්ඛත්තුං ඣානා පරිහීනො පරිහීනජ්ඣානස්ස ඛො පන අනියතා ගති ඉදානෙව සත්ථං ආහරිස්සාමීති කෙසොරොපණසත්ථකං ගහෙත්වා ගලනාළිං ඡින්දිතුං මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. මාරො තස්ස චිත්තං ඤත්වා අයං භික්ඛු සත්ථං ආහරිතුකාමො සත්ථං ආහරන්තා ඛො පන ජීවිතෙ නිරපෙක්ඛා හොන්ති තෙ විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පාපුණන්ති, සචාහං එතං වාරෙස්සාමි න මම වචනං කරිස්සතීති සත්ථාරා වාරාපෙස්සාමීති අඤ්ඤාතකවෙසෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ:-

"මහාවීර මහාපඤ්ඤ ඉද්ධියා යසසා ජලං,
සබ්බවෙරභයාතීත පාදෙ වන්දාමි චක්ඛුම.

සාවකො තෙ මහාවීර මරණං මරණාභිභූ,
ආකඞ්ඛති චෙතයති තං නිසෙධ ජුතින්ධර.

කථං හි භගවා තුය්හං සාවකො සාසනෙ රතො,
අප්පත්තමානසො සෙඛො කාලං කයිරා ජනෙසුතා"ති.

තස්මිං ඛණෙ ථෙරෙන සත්ථං ආහරිතං හොති. සත්ථා මාරො අයන්ති විදිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"එවම්පි ධීරා කුබ්බන්ති නාවකඞ්ඛන්ති ජීවිතං,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ ගොධිකො පරිනිබ්බුතො"ති.

අථ ඛො භගවා සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ථෙරස්ස සත්ථං ආහරිත්වා නිපන්නට්ඨානං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ මාරො පාපිමා කත්ථ නුඛො ඉමස්ස පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතන්ති ධූමරාසි විය ච තිමිරපුඤ්ජො විය ච හුත්වා සබ්බදිසාසු ථෙරස්ස විඤ්ඤාණං සමන්නෙසති භගවා තං ධූමතිමිරභාවං භික්ඛූනං දස්සෙත්වා-එසො ඛො භික්ඛවෙ මාරො පාපිමා ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං සමන්නෙසති: කත්ථ ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතන්ති, අප්පතිට්ඨිතෙන ච භික්ඛවෙ විඤ්ඤාණෙන ගොධිකො කුලපුත්තො පරිනිබ්බුතොති ආහ. මාරොපි තස්ස විඤ්ඤාණට්ඨානං දට්ඨුං අසක්කොන්තො කුමාරකවණ්ණී හුත්වා බෙලුවපණ්ඩුවීණං ආදාය සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි:-

"උද්ධං අධො ච තිරියං දිසා අනුදිසාසවහං,
අන්වෙසං නාධිගච්ඡාමි ගොධිකො සො කුහිං ගතො"ති.

අථ නං සත්‍ථා ආහ:-

"සො ධීරො ධිතිසම්පන්නො ඣායී ඣානරතො සදා,
අහොරත්තං අනුයුඤ්ජං ජීවිතං අනිකාමයං.

ජෙත්වා තමුචිනො සෙනං අනාගන්ත්වා පුනබ්භවං,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ ගොධිකො පරිනිබ්බුතො"ති.

(එවං වුත්තෙ මාරො පාපිමා භගවන්තං ගාථාය අජ්ඣභාසි:-)

"තස්ස සොකපරෙතස්ස වීණා කච්ඡා අභස්සථ,
තතො සො දුම්මනො යක්ඛො තත්ථෙවන්තරධායථා"ති.

සත්‍ථාපි කින්තෙ පාපිම ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස නිබ්බත්තට්ඨානං තුම්හාදිසානං සතම්පි සහස්සම්පි දට්ඨුං න සක්කොතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"තෙසං සම්පන්නසීලානං අප්පමාදවිහාරිනං,
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං මාරො මග්ගං න වින්දතී"ති.

තත්‍ථ **තෙසන්**ති යථා අප්පතිට්ඨිතෙන විඤ්ඤාණෙන ගොධිකො කුලපුත්තො පරිනිබ්බුතො යෙ ච එවං පරිනිබ්බායන්ති, තෙසං- **සම්පන්නසීලානන්**ති පරිපුණ්ණසීලානං. **අප්පමාදවිහාරිනන්**ති සති අවිප්පවාසසඞ්ඛාතෙන අප්පමාදෙන විහරන්තානං. **සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානන්**ති හෙතුනා නයෙන කාරණෙන ජානිත්වා වික්ඛම්භන විමුත්තියා තදඞ්ගවිමුත්තියා සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්තියා නිස්සරණවිමුත්තියාති ඉමාහි පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුත්තානං. **මාරො මග්ගං න වින්දතී**ති එවරූපානං මහාඛීණාසවානං සබ්බත්‍ථාමෙන මග්ගන්තොපි මාරො ගතමග්ගං න වින්දති න පටිලභති න පස්සතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා ජාතාති.

ගොධිකත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බාණවත්‍ථු එකාදසමං.

4, 12.

"යථා සඞ්කාරධානස්මි"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ගරහදින්නං නාම ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්‍ථියං හි සිරිගුත්තො ච නාම ගරහදින්නො චාති වෙ සහායකා අහෙසුං, තෙසු සිරිගුත්තො උපාසකො ගරහදින්නො නිගණ්ඨසාවකො, තං නිගණ්ඨා අභික්ඛණං එවං වදන්ති: තව සහායකං සිරිගුත්තං-කිං ත්වං සමණං ගොතමං උපසඞ්කමසි? තස්ස සන්තිකෙ කිං ලභිස්සසීති? වත්වා යථා අම්හෙ උපසඞ්කමන්ති අම්හාකඤ්ච දෙය්‍යධම්මං දෙති කිං එවං ඔවදිතුං න වට්ටතීති. ගරහදින්නො තෙසං වචනං සුත්වා අභික්ඛණං ගන්ත්වා සිත

නිසින්නට්ඨානාදිසු සිරිගුත්තං එවං ඔවදති[1]-සම්ම කිං තෙ සමණෙන ගොතමෙන? තං උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිස්සසි? කිං තෙ මම අය්‍යෙ උපසඞ්කමිත්වා තෙසං දානං වා දාතුං න වට්ටතීති? සිරිගුත්තො තස්ස වචනං සුත්වාපි බහුදිවසෙ තුණ්හී හුත්වා නිබ්බිජ්ජිත්වා එකදිවසං සම්ම ත්වං අභික්ඛණං ආගන්ත්වා මං ඨිතට්ඨානාදිසු එවං වදෙසි-සමණං ගොතමං උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිස්සසි මම අය්‍යෙ උපසඞ්කමිත්වා තෙසං දානං දෙහීති, කථෙහි තාව මෙ තව අය්‍යා කිං ජානන්තීති, අහො සාමි මා එවං වදි, මම අය්‍යානං අඤ්ඤාතං නාම නත්ථි, සබ්බං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං සබ්බං කායවචීමනොකම්මං ඉදං භවිස්සති ඉදං න භවිස්සතීති සබ්බං භබ්බාභබ්බං ජානන්තීති, එවං වදෙසීති, ආම වදෙමි, යදි එවං අතිභාරියං තෙ කතං එත්තකං කාලං මය්හං එතමත්ථං අනාචික්ඛන්තෙන අජ්ජ මයා අය්‍යානං ඤාණානුභාවො ඤාතො, ගච්ඡ සාමි අය්‍යෙ මම වචනෙන නිමන්තෙහීති, සො නිගණ්ඨානං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙ වන්දිත්වා මය්හං සහායකො සිරිගුත්තො ස්වාතනාය තුම්හෙ නිමන්තෙසීති ආහ, සිරිගුත්තෙන සාමං ත්වං වුත්තොති?, ආම අය්‍යාති, තෙ හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා නිප්ඵන්නං නො කිච්චං සිරිගුත්තස්ස අම්හෙසු පසන්නකාලතො පට්ඨාය කා නාම සම්පත්ති අම්හාකං න භවිස්සතීති වදිංසු. සිරිගුත්තස්සපි මහන්තං නිවෙසනං, සො තස්මා ද්වින්නං ගෙහානමන්තරෙ උභතො දීඝං ආවාටං ඛණාපෙත්වා ගූථකලලස්ස පූරාපෙසි, බහි ආවාටෙ ද්වීසු පරියන්තෙසු ඛාණුකෙ කොට්ටාපෙත්වා තෙසු රජ්ජුයො බන්ධාපෙත්වා ආසනානං පුරිමපාදෙ ආවාටස්ස පුරිමපස්සෙ ඨපාපෙත්වා පච්ඡිමපාදෙ රජ්ජුකෙසු ඨපාපෙසි, එවං නිසින්නකාලෙයෙව අවංසිරා පතිස්සන්තීති මඤ්ඤමානො, යථා ආවාටො න පඤ්ඤායති එවං ආසනානං උපරි පච්චත්ථරණානි දාපෙසි, මහන්තමහන්තියො චාටියො ධොවාපෙත්වා කදලිපණ්ණෙහි ච පිලොතිකාහි ච මුඛානි බන්ධාපෙත්වා තා තුච්ඡාඑව ගෙහස්ස පච්ඡාභාගෙ බහි යාගුභත්තසිත්ථසප්පිඵාණිතපූවචුණ්ණමක්ඛිතා කත්වා ඨපාපෙසි. ගරහදින්නො පාතොව තස්ස ඝරං වෙගෙන ගන්ත්වා අය්‍යානං සක්කාරො සජ්ජිතොති පුච්ඡි, ආම සම්ම සජ්ජිතො, කහං පන සොති? එතාසු එත්තිකාසු චාටීසු යාගු එත්තිකාසු භත්තං එත්තිකාසු සප්පිඵාණිතපූවාදීනි ආසනානි පඤ්ඤත්තානීති. සො සාධූති වත්වා ගතො, තස්ස ගතකාලෙ පඤ්චසතා නිගණ්ඨා ආගමිංසු, සිරිගුත්තො ගෙහා නික්ඛමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන නිගණ්ඨෙ වන්දිත්වා තෙසං පුරතො අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ ඨිතො චින්තෙසි-තුම්හෙ කිර අතීතාදිභෙදං සබ්බං ජානාථ එවං තුම්හාකං උපට්ඨාකෙන මය්හං කථිතං සචෙ සබ්බං තුම්හෙ න ජානාථ මය්හං ගෙහං මා පවිසිත්ථ මම ගෙහං පවිට්ඨානම්පි වො නෙව යාගු අත්ථි න භත්තාදීනි සචෙ අජානිත්වා පවිසිස්සථ ගූථආවාටෙ වො පාතෙත්වා පොථෙස්සාමීති, එවං චින්තෙත්වා පුරිසානං සඤ්ඤමදාසි: එවං තෙසං

1. සී. II. වදෙති.

නිසීදනභාවං ඤත්වා පච්ඡිමපස්සෙ ඨත්වා ආසනානං උපරි පච්චත්ථරණානි අපනෙය්‍යාථ මා තානි අසුචිනා මක්ඛිංසූති, අථ නිගණ්ඨෙ ඉතො එථ භන්තෙති ආහ, නිගණ්ඨා පවිසිත්වා පත්ථරිතආසනෙ නිසීදිතුං ආරභිංසු, අථ නෙ මනුස්සා වදිංසු ආගමෙථ භන්තෙ මා තාව නිසීදිත්ථාති, කිං කාරණාති? අම්හාකං ගෙහං පවිට්ඨානං අය්‍යානං වත්තං ඤත්වා නිසීදිතුං වට්ටතීති, කිං කාතුං වට්ටති ආවුසොති? අත්තනො අත්තනො පත්තාසනමූලෙසු ඨත්වා සබ්බෙහි එකප්පහාරෙනෙව නිසීදිතුං වට්ටතීති. ඉදං කිර සො එකස්මිං ආවාටෙ පතිතෙ මා අවසෙසා න නිසීදිංසූති කාරෙසි. තෙ සාධූති වත්වා ඉමෙහි කථිතකථං අම්හෙහි කාතුං වට්ටතීති චින්තයිංසු, අථ සබ්බෙ අත්තනො අත්තනො පත්තාසනමූලෙ පටිපාටියා අට්ඨංසු, අථ නෙ භන්තෙ ඛිප්පං එකප්පහාරෙනෙව නිසීදථාති වත්වා තෙසං නිසීදනභාවං ඤත්වා ආසනානං උපරි පච්චත්ථරණානි නීහරිංසු, නිගණ්ඨා එකප්පහාරෙනෙව නිසින්නා, රජ්ජූනං උපරි ඨපිතා ආසනපාදා භට්ඨා, නිගණ්ඨා අවංසිරා ආවාටෙ පතිංසු, සිරිගුත්තො තෙසු පතිතෙසු ද්වාරං පිදහිත්වා උත්තිණ්ණුත්තිණ්ණෙ අතීතානාගතපච්චුප්පන්නකම්මානි ජානාථාති දණ්ඩෙහි පොථාපෙත්වා එත්තකං එතෙසං වට්ටිස්සතීති ද්වාරං විවරාපෙසි, තෙ නික්ඛමිත්වා පලායිතුං ආරභිංසු, ගමනමග්ගෙ පන තෙසං සුධාපරිකම්මකතං භූමිං පිච්ඡිලං කාරාපෙසි, තෙ තත්ථ අසණ්ඨහිත්වා පතිතෙ පතිතෙ පුන පොථාපෙත්වා අලං එත්තකං තුම්හාකන්ති උය්‍යොජෙසි. තෙ නාසිතම්හා නයා විනාසිතම්හා නයාති කන්දන්තා උපට්ඨාකස්ස ගෙහද්වාරං අගමංසු, ගරහදින්නො තං විප්පකාරං දිස්වා කුද්ධො නාසිතම්හි සිරිගුත්තෙන හත්ථං පසාරෙත්වා වන්දන්තානං ජ දෙවලොකෙ යථා රුචියා දාතුං සමත්ථෙ නාම පුඤ්ඤක්ඛෙත්තභූතෙ මම අය්‍යෙ පොථෙත්වා ව්‍යසනං පාපෙසීති රාජකුලං ගන්ත්වා තස්ස කහාපණසහස්සං දණ්ඩං කාරෙසි, අථ නං රාජා සාසනං පෙසෙසි, සො තං ගන්ත්වා රාජානං වන්දිත්වා දෙව පරික්ඛිත්වා දණ්ඩං ගණ්හිස්සථ අපරික්ඛිත්වාති ආහ, පරික්ඛිත්වා ගණ්හිස්සාමීති, සාධු දෙව තෙන හි ගණ්හාහීති, දෙව මය්හං සහායකො නිගණ්ඨසාවකො මං උපසඞ්කමිත්වා සිතනිසින්නට්ඨානාදිසු අභිණ්හං එවං වදෙසි-සම්ම කිං තෙ සමණෙන ගොතමෙන තං උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිස්සසීති, ඉදං ආදිං කත්වා සිරිගුත්තො සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා දෙව සචෙ ඉමස්මිං කාරණෙ දණ්ඩං ගහෙතුං යුත්තං ගණ්හථාති, රාජා ගරහදින්නං ඔලොකෙත්වා සච්චං කිර තෙ එවං වුත්තන්ති? ආම සච්චං දෙවාති, ත්වං එත්තකම්පි අජානන්තො සත්ථාරෙති ගහෙත්වා විචරන්තො සබ්බං ජානාතීති කිං කාරණා තථාගතසාවකස්ස කථෙසි? තයා ආරොපිතදණ්ඩො තුය්හමෙව හොතූති, එවං සොව දණ්ඩො දාපිතො තස්සෙව කුලූපගා පොථෙත්වා නීහටා, සො තං කුජ්ඣිත්වා තතො පට්ඨාය අඩ්ඪමාසමත්තං සිරිගුත්තෙන සද්ධිං අකථෙත්වා චින්තෙසි-එවං විචරිතුං මය්හං ාගඝති එතස්ස කුලූපගානම්පි මයා ව්‍යසනං කාතුං වට්ටතීති, සිරි

ගුත්තං උපසඞ්කමිත්වා ආහ–සහාය සිරිගුත්තාති, කිං සම්මාති, ඤාති සුහජ්ජානං නාම කලහොපි හොති විවාදොපි හොති කිං ත්වං කිඤ්චි න කථෙසි? කස්මා එවං කරෙසීති? සම්ම තව මයා සද්ධිං අකථනතො න කථෙමි යං ගතං ගතමෙව තං න මයං මෙත්තිං භින්දිස්සාමාති, තතො පට්ඨාය උභොපි එකට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති නිසීදන්ති, අථෙකදිවසං සිරිගුත්තො ගරහදින්නං ආහ–කිං තෙ නිගණ්ඨා? තෙ උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිස්සසි? මම සත්ථාරං උපසඞ්කමිතුං වා අය්‍යානං දානං වා දාතුං කිං තෙ න වට්ටතීති?, සොපි එතමෙව පච්චාසිංසති, තෙනස්ස කණ්ඩූයනට්ඨානෙ නඛෙන විලෙඛිතං විය අහොසි, සො සිරිගුත්තං තව සත්ථා කිං ජානාතීති පුච්ඡි, අම්භො මා එවං වදි සත්ථු මෙ අජානිතබ්බං නාම නත්ථි, අතීතාදිභෙදං සබ්බං ජානාති, සොළසහි ආකාරෙහි සත්තානං චිත්තං පරිච්ඡින්දතීති ආහ, එවං න ජානාමි කස්මා මය්හං එත්තකං කාලං න කථෙසි? තෙන හි ගච්ඡ සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙහි භොජෙස්සාමි, පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මම භික්ඛං ගණ්හිතුං වදෙහීති, සිරිගුත්තො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එවමාහ–භන්තෙ මම සහායකො ගරහදින්නො තුම්හෙ නිමන්තාපෙසි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි කිර සද්ධිං සෙව තස්ස භික්ඛං ගණ්හථ, පුරිමදිවසෙ ඛො පන තස්ස කුලූපගානං මයා ඉදං නාම කතං, මයා කතස්ස පටිකරණම්පි න ජානාමි, තුම්හාකං සුඛවිතොතන භික්ඛං දාතුකාමම්පි න ජානාමි, ආවජ්ජෙත්වා යුත්තං චෙ අධිවාසෙථ නො චෙ මා අධිවාසයිත්ථාති, සත්ථා කිං නු ඛො සො අම්හාකං කාතුකාමොති ආවජ්ජිත්වා අද්දස–ද්වින්නං ගෙහානං අන්තරෙ මහන්තං ආවාටං ඛණාපෙත්වා අසීතිසකටමත්තානි ඛදිරදාරූනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා අග්ගිං කත්වා අම්හෙ අඞ්ගාරාවාටෙ පාතෙත්වා නිග්ගණ්හිතුකාමොති, පුන ආවජ්ජෙසි කිං නු ඛො තත්ථ ගතපච්චයා අත්ථො අත්ථි නත්ථීති, තතො ඉදං අද්දස–අහං අඞ්ගාරාවාටෙ පාදං පසාරෙස්සාමි තං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨපිත කිලඤ්ජං අන්තරධායිස්සති අඞ්ගාරකාසුං භින්දිත්වා චක්කමත්තං මහාපදුමං උට්ඨහිස්සති අථ තං පදුමකණ්ණිකං අක්කමන්තො ගන්ත්වා ආසනෙ නිසීදිස්සාමි පඤ්චසතාපි භික්ඛූ තථෙව ගන්ත්වා නිසීදිස්සන්ති මහාජනො සන්නිපතිස්සති අහං තස්මිං සමාගමෙ ද්වීහි ගාථාහි අනුමොදනං කරිස්සාමි පරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති සිරිගුත්තො ච ගරහදින්නො ච සොතාපන්නා භවිස්සන්ති අත්තනො ච ධනරාසිං සාසනෙ විකිරිස්සන්ති ඉමං කුලපුත්තං නිස්සාය මයා ගන්තුං වට්ටතීති. භික්ඛං අධිවාසෙසි, සිරිගුත්තො ගන්ත්වා සත්ථු අධිවාසනං ගරහදින්නස්ස ආරොචෙත්වා ලොකජෙට්ඨස්ස සක්කාරං කරොහීති ආහ, ගරහදින්නො දානිස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමීති ද්වින්නං ගෙහානං අන්තරෙ මහන්තං ආවාටං ඛණාපෙත්වා අසීතිසකටමත්තානි ඛදිරදාරූනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා අග්ගිං කත්වා භස්තා යොජාපෙත්වා සබ්බරත්තිං ධමාපෙත්වා ඛදිරඞ්ගාරරාසිං කාරාපෙත්වා ආවාටමත්ථකෙ රුක්ඛපදරානි ඨපෙත්වා කිලඤ්ජෙන

පරිච්ඡාදෙත්වා ගොමයෙන ලෙපාපෙත්වා එකෙන පස්සෙන දුබ්බල දණ්ඩකෙ අත්ථරිත්වා ගමනමග්ගං කාරෙසි, එවං අක්කන්තඅක්කන්ත කාලෙ දණ්ඩකෙසු භග්ගෙසු පරිවත්තිත්වා අඞ්ගාරකාසුයා පතිස්සන්තීති මඤ්ඤමානො ගෙහෙ පච්ඡාභාගෙ සිරිගුත්තෙන ඨපිතනියාමෙනෙව චාටියො ඨපාපෙසි, ආසනානිපි තථෙව පඤ්ඤපෙසි; සිරිගුත්තො පාතොව තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා කතො තෙ සම්ම සක්කාරොති ආහ, ආම සම්මාති, කහං පන සොති? එහි පස්සාමාති සබ්බං සිරිගුත්තෙන දස්සිතනියාමෙනෙව දස්සෙසි, සිරිගුත්තො සාධු සම්මාති ආහ, මහාජනො සන්නිපති, මිච්ඡාදිට්ඨිකෙහි නිමන්තිතෙ මහන්තො සන්නිපාතො හොති, මිච්ඡාදිට්ඨිකාපි සමණස්ස ගොතමස්ස විප්පකාරං පස්සිස්සාමාති සන්නිපතන්ති, සම්මාදිට්ඨිකාපි අජ්ජ සත්ථා මහාධම්මං දෙසෙස්සති බුද්ධවිසයං බුද්ධලීළ්හං උපධාරෙස්සාමාති සන්නිපතන්ති, පුන දිවසෙ සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ගරහදින්නස්ස ගෙහද්වාරං අගමාසි, සො ගෙහා නික්ඛමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඨිතො චින්තෙසි-භන්තෙ තුම්හෙ කිර අතීතාදිභෙදං සබ්බං ජානාථ සත්තානං සොළසහාකාරෙහි චිත්තං පරිච්ඡින්දථාති එවං තුම්හාකං උපට්ඨාකෙන මය්හං කථිතං, සචෙ න ජානාථ මය්හං ගෙහං මා පවිසථ පවිට්ඨානං හි වො නෙව යාගු අත්ථි න භත්තාදීනි, සබ්බෙ වො පන තුම්හෙ අඞ්ගාරකාසුයං පාතෙත්වා නිග්ගණ්හිස්සාමීති, එවං චින්තෙත්වා සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා ඉතො එථ භගවාති වත්වා භන්තෙ අම්හාකං ගෙහං ආගතානං වත්තං ඤත්වා ආගන්තුං වට්ටතීති ආහ, කිං කාතුං වට්ටති ආවුසොති? එකෙකස්ස පවිසිත්වා පුරතො ගන්ත්වා නිසින්නකාලෙ පච්ඡා අඤ්ඤෙසං ආගන්තුං වට්ටතීති, එවං කිරස්ස අහොසි-පුරතො ආගච්ඡන්තං අඞ්ගාරකාසුයං පතිතං දිස්වා අවසෙසා න ආගච්ඡිස්සන්ති එකෙකමෙව පාතෙත්වා නිග්ගණ්හිස්සාමීති. සත්ථා සාධූති වත්වා එකකොව පායාසි, ගරහදින්නො අඞ්ගාරකාසුං පත්වා අපසක්කිත්වා ඨිතො යාථ භන්තෙති ආහ, සත්ථා අඞ්ගාරකාසුමත්ථකෙ පාදං පසාරෙසි, කිලඤ්ජං අන්තරධායි, අඞ්ගාරකාසුං භින්දිත්වා චක්කමත්තානි පදුමානි උට්ඨහිංසු, සත්ථා පදුමකණ්ණිකා අක්කමන්තො ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තබුද්ධාසනෙ නිසීදි, භික්ඛූපි තථෙව ගන්ත්වා නිසීදිංසු, ගරහදින්නස්ස කායතො දාහො විය උට්ඨහි, සො සිරිගුත්තං උපසඞ්කමිත්වා සාමි තාණං මෙ හොහීති ආහ, කිං එතන්ති? පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ගෙහෙ යාගු වා භත්තාදීනි වා නත්ථි කින්නුඛො කරොමීති, කිං පන තයා කතන්ති? අහං ද්වින්නං ගෙහානං අන්තරෙ මහන්තං ආවාටං අඞ්ගාරපූරං කාරෙසිං, තත්ථ පාතෙත්වා නිග්ගණ්හිස්සාමීති; අථ නං භින්දිත්වා මහාපදුමානි උට්ඨහිංසු, සබ්බෙ පදුමකණ්ණිකා අක්කමිත්වා ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසින්නා, ඉදානි කිං කරොමීති? නනු ත්වං ඉදානෙව මය්හං එත්තිකා චාටියො එත්තිකා යාගු එත්තකානි භත්තානීති දස්සෙසීති? මුසා තං සාමි තුච්ඡා චාටියොව, හොතු ගච්ඡ තාසු චාටීසු යාගුආදීනි ඔලොකෙහීති, තං ඛණංයෙව තෙන යාසු චාටීසු

යාගූති වුත්තං තා යාගුයා පූරිංසු, යාසු භත්තාදීනීති වුත්තං තා භත්තාදීනං පරිපුණ්ණාව අහෙසුං, තං සම්පත්තිං දිස්වාව ගරහදින්නස්ස සරීරං පීතිපාමොජ්ජෙන පරිපූරිතං, චිත්තං පසන්නං, සො සක්කච්චං බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා කතභත්තකිච්චස්ස සත්ථුනො අනුමොදනං කාරෙතුකාමො පත්තං ගණ්හි, සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො ඉමෙ සත්තා පඤ්ඤාචක්ඛුනො අභාවෙන නෙව මම සාවකානං බුද්ධසාසනස්ස ගුණං ජානන්ති, පඤ්ඤාචක්ඛුරහිතා හි අන්ධා නාම පඤ්ඤාවන්තො සචක්ඛුකා නාමාති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යථා සඞ්කාරධානස්මිං උජ්ඣිතස්මිං මහාපථෙ,
පදුමං තත්ථ ජායෙථ සුචිගන්ධං මනොරමං.

එවං සඞ්කාරභූතෙසු අන්ධභූතෙ පුථුජ්ජනෙ,
අතිරොචති පඤ්ඤාය සම්මාසම්බුද්ධසාවකො"ති.

තත්ථ **සඞ්කාරධානස්මින්ති** සඞ්කාරට්ඨානස්මිං, කචවරරාසිම්හීති අත්ථො. **උජ්ඣිතස්මිං මහාපථෙති** මහාමග්ගෙ ඡඩ්ඩිතස්මිං. **සුචිගන්ධන්ති** සුරභිගන්ධං. **මනොරමන්ති** මනො එත්ථ රමතීති මනොරමං. **සඞ්කාරභූතෙසූති** සඞ්කාරමිව භූතෙසු. **පුථුජ්ජනෙති** පුථූනං කිලෙසානං ජනනතො එවං ලද්ධනාමෙ ලොකියමහාජනෙ. ඉදං වුත්තං හොති-යථා නාම මහාපථෙ ඡඩ්ඩිතෙ සඞ්කාරධානස්මිං අසුචිජෙගුච්ඡියපටිකූලෙපි සුචිගන්ධං පදුමං ජායෙථ තං රාජරාජමහාමත්තාදීනං මනොරමං පියං මනාපං උපරි මත්ථකෙ පතිට්ඨාරහමෙව භවෙය්‍ය, එවමෙව සඞ්කාරභූතෙසුපි පුථුජ්ජනෙසු ජාතො නිප්පඤ්ඤස්ස මහාජනස්ස අචක්ඛුකස්ස අන්තරෙ නිබ්බත්තොපි අත්තනො පඤ්ඤාබලෙන කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො පබ්බජ්ජාමත්තෙනපි තතො උත්තරිං සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිඤාණදස්සනානි ආරාධෙත්වා අතිරොචති. **සම්මාසම්බුද්ධසාවකොති** ඛීණාසවො භික්ඛු, අන්ධභූතෙ පුථුජ්ජනෙ අතික්කමිත්වා විරොචති සොභතීති.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. ගරහදින්නො ච සිරිගුත්තො ච සොතාපත්තිඵලං පාපුණිංසු, තෙ සබ්බං අත්තනො ධනං බුද්ධසාසනෙ විප්පකිරිංසු. සත්ථා උට්ඨායාසනා විහාරං අගමාසි, සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අහො අච්ඡරියා බුද්ධගුණා නාම, තථාරූපං නාම ඛදිරඞ්ගාරරාසිං භින්දිත්වා පදුමානි උට්ඨහිංසූති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති

වුත්තෙන අනච්ඡරියං භික්ඛවෙ යං මම එතරහි බුද්ධභූතස්ස අඞ්ගාර රාසිතො පදුමානි උට්ඨිතානි, පදෙසඤාණෙ වත්තමානස්ස බොධිසත්ත භූතස්සපි මෙ උට්ඨහිංසූති වත්වා කදා භන්තෙ ආචික්ඛථ නොති යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා:-

“කාමං පතාමි නිරයං උද්ධපාදො අවංසිරො,
නානරියං කරිස්සාමි හන්ද පිණ්ඩං පටිග්ගහා”ති.

ඉදං ඛදිරඞ්ගාරජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසීති.

ගරහදින්නවත්ථු ද්වාදසමං.

පුප්ඵවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

වග්ගො චතුත්ථො.

5, 1.

“දීඝා ජාගරතො රත්තී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පසෙනදිකොසලං චෙව අඤ්ඤතරඤ්ච පුරිසං ආරබ්භ කථෙසි. රාජා කිර පසෙනදිකොසලො එකස්මිං ඡණදිවසෙ අලඞ්කත පටියත්තං සබ්බසෙතං එකං පුණ්ඩරීකං නාම හත්ථිං අභිරුය්හ මහන්තෙන රාජානුභාවෙන නගරං පදක්ඛිණං කරොති, උස්සාරණාය වත්තමානාය ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පොථියමානො මහාජනො පලායන්තො ගීවං පරිවත්තෙත්වාපි ඔලොකෙති, එවං රාජූනං කිර සුදින්නදානස්ස සුරක්ඛිතසීලස්ස සුකතකල්‍යාණකම්මස්සෙතං ඵලං, අඤ්ඤතරස්සාපි දුග්ගතපුරිසස්ස භරියා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිම තලෙ ඨිතා එකං වාතපානකවාටං විවරිත්වා රාජානං ඔලොකෙත්වාව අපගඤ්ඡි, රඤ්ඤො පුණ්ණචන්දො වලාහකන්තරං පවිට්ඨො විය උපට්ඨාසි, සො තස්සා පටිබද්ධචිත්තො හත්ථික්ඛන්ධතො පතනාකාරප්පත්තො විය හුත්වා ඛිප්පං නගරං පදක්ඛිණං කත්වා අන්තෙපුරං පවිසිත්වා එකං විස්සාසිකාමච්චං ආහ–අසුකට්ඨානෙ තෙ මයා ඔලොකිතපාසාදො දිට්ඨොති? ආම දෙවාති, තත්ථෙකං ඉත්ථිං අද්දසාති? අද්දසං දෙවාති, ගච්ඡ තස්සා සස්සාමිකඅස්සාමිකභාවං ජානාහීති, සො ගන්ත්වා තස්සා සස්සාමිකභාවං ඤත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො සස්සාමිකාති ආරොචෙසි, අථ රඤ්ඤා තෙන හි තස්සා සාමිකං පක්කොසාහීති වුත්තො ගන්ත්වා එහි භො රාජා තං පක්කොසතීති ආහ, සො භරියං මෙ නිස්සාය භයෙන උප්පන්නෙන භවිතබ්බන්ති ඤත්වා රඤ්ඤො ආණං පටිබාහිතුං න සක්කොන්තො ගන්ත්වා රාජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි,

අථ නං රාජා මං උපට්ඨාහීති ආහ, අලං දෙව අහං අත්තනො කම්මං කත්වා තුම්හාකං සුඛං දදාමි සා එව මෙ ජීවිකා හොතූති, තව සුඛෙන මය්හං අත්ථො නත්ථි අජ්ජ පට්ඨාය මං උපට්ඨාහීති තස්ස ඵලකං ච ආවුධඤ්ච දාපෙසි, එවං කිරස්ස අහොසි-කිඤ්චිදෙවස්ස දොසං ආරොපෙත්වා ඝාතෙත්වා භරියං ගණ්හිස්සාමීති, අථ නං සො මරණභය භීතො අප්පමත්තො හුත්වා උපට්ඨාසි, රාජා තස්ස විවරං අපස්සන්තො කාමපරිළාහෙ වඩ්ඪන්තෙ එකමස්ස දොසං ආරොපෙත්වා රාජාණං කරිස්සාමීති පක්කොසාපෙත්වා එවමාහ-අම්භො ඉතො යොජනසත මත්ථකෙ නදියා අසුකට්ඨානං නාම ගන්ත්වා සායං මම නහානවෙලාය කුමුදුප්පලානි චෙව අරුණවණ්ණමත්තිකං ච ආහර, සචෙ තස්මිං ඛණෙ නාගච්ඡසි ආණං තෙ කරිස්සාමීති; සො-සෙවකො කිර චතූහිපි දාසෙහි පතිකිට්ඨතරො, ධනක්කීතාදයො දාසා සීසං මෙ රුජති පිට්ඨිං මෙ රුජතීති වත්වා අච්ඡිතුං ලභන්ති යෙව, තස්සෙතං නත්ථි ආණත්තකම්මං කාතුමෙව වට්ටති, තස්මා අවස්සං මයා ගන්තබ්බං, කුමුදුප්පලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකා නාම නාග භවනෙ උප්පජ්ජති අහං කුහිං ලභිස්සාමීති චින්තෙන්තො මරණභය භීතො ගෙහං ගන්ත්වා භද්දෙ නිට්ඨිතං මෙ භත්තන්ති ආහ, උද්ධන මත්ථකෙ සාමීති, සො යාව භත්තං ඔතරති තාව සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තො උළුඞ්කෙන කඤ්ජියං හරාපෙත්වා යථාලද්ධෙන බ්‍යඤ්ජනෙන සද්ධිං අල්ලමෙව භත්තං පච්ඡියං ඔපිලෙත්වා ආදාය යොජනිකං මග්ගං පක්කන්තො, තස්ස ගච්ඡන්තස්සෙව භත්තං පක්කං අහොසි, සො අනුච්ඡිට්ඨං කත්වා ථොකං භත්තං අපනෙත්වා භුඤ්ජන්තො එකං අද්ධිකං දිස්වා මයා අපනීතං ථොකං අනුච්ඡිට්ඨභත්තමෙව අත්ථි ගහෙත්වා භුඤ්ජ සාමීති, සො ගණ්හිත්වා භුඤ්ජි, ඉතරොපි භුඤ්ජිත්වා එකං භත්තමුට්ඨිං උදකෙ ඛිපිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා මහන්තෙන සද්දෙන ඉමස්මිං නදී පදෙසෙ අධිවත්ථා නාගසුපණ්ණා දෙවතා වචනං මෙ සුණන්තු, රාජා මය්හං ආණං කාතුකාමො කුමුදුප්පලමාලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණ මත්තිකං ආහරාති මං ආණාපෙසි, අද්ධිකමනුස්සස්ස ච මෙ භත්තං දින්නං තං සහස්සානිසංසං උදකෙ මච්ඡානං දින්නං තං සතානිසංසං එත්තකං පුඤ්ඤඵලං තුම්හාකං පත්තිං කත්වා දෙමි, මය්හං කුමුදුප්පලමාලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකං ආහරථාති තික්ඛත්තුං අනුස්සාවෙසි, තත්ථ අධිවත්ථො නාගරාජා තං සද්දං සුත්වා මහල්ලක වෙසෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං වදෙසීති ආහ, සො පුනප්පුනපි තථෙව වත්වා මය්හං තං පත්තිං දෙහීති වුත්තෙ දෙමි සාමීති ආහ, එවං සො වෙ තයො වාරෙ පත්තිං ආහරාපෙත්වා කුමුදුප්පලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකං අදාසි, රාජා පන චින්තෙසි-මනුස්සා නාම බහු මන්තා සචෙ සො කෙනචි උපායෙන ලභෙය්‍ය කිච්චං මෙ න නිප්ඵජ්ජෙය්‍යාති, කාලස්සෙව ද්වාරං පිදහාපෙත්වා මුද්දිකං අත්තනො සන්තිකං ආහරාපෙසි, ඉතරොපි පුරිසො රඤ්ඤො නහානවෙලාය මෙව ගන්ත්වා ද්වාරං අලභන්තො ද්වාරපාලං පක්කොසිත්වා ද්වාරං විව

රාති ආහ, න සක්කා විවරිතුං රාජා කාලස්සෙව මුද්දිකං රාජගෙහං ආහරාපෙසීති, සො-රාජදූතො අහං විවරාති වත්වාපි වාරං අලභන්තො නත්ථි මෙ දානි ජීවිතං කින්නුඛො කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා ද්වාරස්ස උත්තරුම්මාරෙ මත්තිකපිණ්ඩං ඛිපිත්වා තස්සුපරි පුප්ඵානි ලග්ගෙත්වා මහාසද්දං කරොන්තො අම්භො නගරවාසිනො මය්හං රඤ්ඤො ආණත්තියා කතභාවං[1] ජානාථ රාජා මං අකාරණෙන විනාසෙතු කාමොති තික්ඛත්තුං විරවිත්වා කත්ථ නුඛො ගච්ඡිස්සාමීති චින්තෙන්තො[2] භික්ඛූ නාම මුදුහදයා විහාරං ගන්ත්වා නිපජ්ජිස්සාමීති සන්නිට්ඨාන මකාසි. ඉමෙ හි නාම සත්තා සුඛිතකාලෙ භික්ඛූනං අත්ථිභාවම්පි අජානිත්වා දුක්ඛාභිභූතකාලෙ[3] විහාරං ගන්තුකාමා හොන්ති, තස්මා සොපි අඤ්ඤං මෙ තාණං නත්ථීති විහාරං ගන්ත්වා එකස්මිං ඵාසු කට්ඨානෙ නිපජ්ජි. රඤ්ඤොපි රත්තිං නිද්දං අලභන්තස්ස තං ඉත්ථිං අනුස්සරන්තස්ස කාමපරිළාහො උප්පජ්ජි, සො චින්තෙසි-විභා තක්ඛණෙ එව තං පුරිසං ඝාතාපෙත්වා තං ඉත්ථිං ආනෙස්සාමීති, තස්මිං ඛණෙයෙව සට්ඨියොජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තා චත්තාරො පුරිසා පක්කඨිතාය[4] උක්කලියා තණ්ඩුලා විය සම්පරිවත්තකං[5] පච්ච මානා තිංසාය වස්සසහස්සෙහි හෙට්ඨිමතලං පත්වා අපරෙහි තිංසාය වස්සසහස්සෙහි පුන මුඛවට්ටියං පාපුණිංසු, තෙ සීසං උක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔලොකෙත්වා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා වත්තුං අසක්කොන්තා එකෙකං අක්ඛරං වත්වා පරිවත්තිත්වා ලොහකුම්භි මෙව පවිට්ඨා, රාජා නිද්දං අලභන්තො මජ්ඣිමයාමසමනන්තරෙ තං සද්දං සුත්වා භීතො උත්‍රස්තමානසො කින්නුඛො මය්හං ජීවිතන්තරායො වා භවිස්සති උදාහු අග්ගමහෙසියා, උදාහු මෙ රජ්ජං විනස්සතීති චින්තෙන්තො සකලරත්තිං අක්ඛීනි නිම්මීලෙතුං නාසක්ඛි. සො අරුණුග්ග මනකාලෙ එව පුරොහිතං පක්කොසාපෙත්වා ආචරිය මයා මජ්ඣිම යාමසමනන්තරෙ මහන්තා භෙරවසද්දා සුතා රජ්ජස්ස වා මහෙසියා වා මය්හං වා කස්ස අන්තරායො භවිස්සතීති න ජානාමි, තෙන මෙ ත්වං පක්කොසාපිතොති ආහ. මහාරාජ කින්ති තෙ සද්දා සුතාති?, ආචරිය "දු" ඉති "ස" ඉති "න" ඉති "සො" ඉතිමෙ සද්දෙ අස්සොසිං, ඉමෙසං හි නිප්ඵත්තිං උපධාරෙහීති. බ්‍රාහ්මණස්ස මහාඅන්ධකාරං පවිට්ඨස්ස විය න කිඤ්චි පඤ්ඤායි, න ජානාමීති වුත්තෙ පන ලාභසක්කාරො මෙ පරිහා යිස්සතීති භායිත්වා භාරියං මහාරාජාති ආහ; කිං ආචරියාති?, ජීවිතන්ත රායො තෙ පඤ්ඤායතීති, සො දිගුණං භීතො ආචරිය අත්ථි කිඤ්චි පන පටිඝාතකාරණන්ති? ආහ, අත්ථි මහාරාජ මා භායි, අහං තයො වෙදෙ ජානාමීති; කිං පන ලද්ධුං වට්ටතීති?, සබ්බසතයඤ්ඤං යජිත්වා ජීවිතං ලභිස්සසි දෙවාති, කිං ලද්ධුං වට්ටතීති?, හත්ථිසතං අස්සසතං උසභසතං ධෙනුසතං අජසතං උරබ්භසතං කුක්කුටසතං සූකරසතං දාරකසතං දාරිකාසතන්ති එවං එකෙකං පාණජාතිං සතං සතං කත්වා ගණ්හා

1. ම. ගතභාවං. 2. ම. චින්තෙත්වා. 3. ම. දුක්ඛාභිභූතාව.
4. ම. පක්කුථිතාය. 5. ම. සම්පරිවත්තන්තා.

පෙනෙතා සචෙ මිගජාතිකමෙව ගණ්හාපෙස්සාමි අත්තනො ඛාදනීය මෙව ගණ්හාපෙතීති චක්ඛන්තීති හත්ථිඅස්සමනුස්සෙපි ගණ්හාපෙති. රාජා මම ජීවිතමෙව මය්හං ලාභොති චින්තෙත්වා සබ්බපාණෙ සීඝං ගණ්හථාති ආහ, ආණත්තමනුස්සා අධිකතරං ගණ්හිංසු. වුත්තම්පි චෙතං කොසලසංයුත්තෙ-"තෙන ඛො පන සමයෙන රඤ්ඤො පසෙනදිකොසලස්ස මහායඤ්ඤො පච්චුපට්ඨිතො හොති: පඤ්ච උසභසතානි පඤ්ච වච්ඡතරසතානි පඤ්ච වච්ඡතරීසතානි පඤ්ච අජසතානි පඤ්ච උරබ්භසතානි ථූණූපනීතානි හොන්ති යඤ්ඤත්ථාය, යෙපිස්ස තෙ හොන්ති දාසාති වා පෙස්සාති වා කම්මකරාති වා තෙපි දණ්ඩතජ්ජිතා භයතජ්ජිතා අස්සුමුඛා රුදමානා පරිකම්මානි කරොන්තී"ති. මහාජනො අත්තනො අත්තනො පුත්තධීතුඤාතීනං අත්ථාය පරිදෙවමානො මහාසද්දමකාසි, පථවිඋද්රියනසද්දො විය අහොසි. මල්ලිකා දෙවී රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා කිං නු ඛො තෙ මහාරාජ ඉන්ද්‍රියානි අපාකතිකානි කිලන්තරූපානි විය පඤ්ඤායන්තීති පුච්ඡි, කිං තුය්හං මල්ලිකෙ? ත්වං මම කණ්ණමූලෙන ආසිවිසම්පි ගච්ඡන්තං න ජානාසීති?, කිං පනෙතං දෙවාති?, රත්තිභාගෙ මෙ එවරූපො නාම සද්දො සුතො, ස්වාහං පුරොහිතං පුච්ඡිත්වා ජීවිතන්තරායො තෙ පඤ්ඤායතීති සබ්බසතයඤ්ඤං යජිත්වා ජීවිතං ලභිස්සසීති සුත්වා මම ජීවිතමෙව මය්හං ලාභොති ඉමෙ පාණෙ ගණ්හාපෙසින්ති, මල්ලිකා දෙවී-අන්ධබාලොසි මහාරාජ, කිඤ්චාපි මහාභක්ඛොසි අනෙකසූපබ්‍යඤ්ජනං දොණපාකං භුඤ්ජසි ද්වීසු රට්ඨෙසු රජ්ජං කාරෙසි පඤ්ඤා පන තෙ මන්දාති ආහ, කස්මා එවං වදෙසීති?, කහං තයා අඤ්ඤස්ස මරණෙන අඤ්ඤස්ස ජීවිතලාභො දිට්ඨපුබ්බො?, අන්ධබාලස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කථං ගහෙත්වා කස්මා මහාජනස්ස උපරි දුක්ඛං ඛිපසි?, ධුරවිහාරෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගපුග්ගලො අතීතාදිසු අප්පටිහතඤාණො සත්ථා වසති තං පුච්ඡිත්වා තස්සොවාදං කරොහීති වුත්තෙ රාජා සල්ලහුකෙහි යානෙහි මල්ලිකාය සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා මරණභයතජ්ජිතො කිඤ්චි වත්තුං අසක්කොන්තො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, අථ නං සත්ථා-හන්ද කුතො නු ත්වං මහාරාජ ආගච්ඡසි දිවාදිවස්සාති පඨමතරං ආලපි, සො තුණ්හී එව නිසීදි, තතො මල්ලිකා තථාගතස්ස ආරොචෙසි-භන්තෙ රඤ්ඤො කිර මජ්ඣිමයාමසමනන්තරෙ සද්දො[1] සුතො, අථ නං පුරොහිතස්ස ආරොචෙසි, පුරොහිතො අන්තරායො තෙ භවිස්සති තස්ස පටිඝාතත්ථාය සබ්බසතං[2] පාණෙ ගහෙත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන යඤ්ඤෙ සිට්ඨෙ ජීවිතං ලභිස්සසීති ආහ, රාජා පාණෙ ගණ්හාපෙසි, තෙනායං මයා ඉධ ආනීතොති. එවං කිර මහාරාජාති?, එවං භන්තෙති, කින්ති තෙ සද්දො සුතොති?, සො අත්තනා සුතනියාමෙන ආචික්ඛි, තථාගතස්ස[3] තං සුත්වාව එකොභාසො අහොසි, අථ නං ආහ-මා භායි මහාරාජ තව අන්තරායො නත්ථි, පාපකම්මිනො සත්තා අත්තනො දුක්ඛං ආවි

1. ම. දුසනෙදූ. 2. ම. සබ්බසතෙ. 3. ම. තථාගතො.

කාරෙන්තා[1] එවමාහංසූති, කිං පන තෙහි භන්තෙ කතන්ති?, අථ ඛො භගවා තෙසං කම්මං ආචික්ඛිතුං තෙනහි මහාරාජ සුණාහීති වත්වා අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ වීසතිවස්සසහස්සායුකෙසු මනුස්සෙසු කස්සපො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා වීසතියා ඛීණාසවසහස්සෙහි සද්ධිං චාරිකං චරමානො බාරාණසිං අගමාසි, බාරාණසිවාසිනො ච තයොපි බහුතරාපි එකතො හුත්වා ආගන්තුකදානං පවත්තයිංසු, තදා බාරාණසියං චත්තාළීසචත්තාළීසකොටිවිභවා චත්තාරො සෙට්ඨිපුත්තා සහායකා අහෙසුං, තෙ මන්තයිංසු-අම්හාකං ගෙහෙ බහු ධනං තෙන කිං කරොමාති, එවරූපෙ බුද්ධෙ චාරිකං චරමානෙ දානං දස්සාම පුඤ්ඤං කරිස්සාම සීලං රක්ඛිස්සාමාති තෙසු එකොපි අවත්වා එකො තාව එවමාහ-තිඛිණං සුරං පිවන්තා මධුරං මංසං ඛාදන්තා විචරිස්සාම ඉදං අම්හාකං ජීවිතස්ස ඵලන්ති,[2] අපරොපි එවමාහ-දෙවසිකං තිවස්සිකගන්ධසාලිභත්තං නානග්ගරසෙහි භුඤ්ජන්තා විචරිස්සාමාති, අපරොපි එවමාහ-නානප්පකාරං ඛජ්ජකවිකතිං පචාපෙත්වා ඛාදන්තා විචරිස්සාමාති, අපරොපි එවමාහ-සම්ම අඤ්ඤං කිඤ්චි න කරිස්සාම ධනං දස්සාමාති හි වුත්තෙ අනිච්ඡමානා ඉත්ථී නාම නත්ථි තස්මා ධනං පයොජෙත්වා[3] පයොජෙත්වා පාරදාරිකකම්මං කරිස්සාමාති, සාධු සාධූති සබ්බෙව තස්ස කථාය අට්ඨංසු, තෙ තතො පට්ඨාය අභිරූපානං ඉත්ථීනං ධනං පෙසෙත්වා පෙසෙත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි පාරදාරිකකම්මං කත්වා කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්තා, තෙ එකං බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා තතො කාලං කත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන සට්ඨියොජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තිත්වා තිංසාය වස්සසහස්සෙහි හෙට්ඨිමතලං පත්වා පුනපි තිංසාය වස්සසහස්සෙහි ලොහකුම්භිමුඛං පත්වා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා හුත්වා වත්තුං අසක්කොන්තා එකෙකං අක්ඛරං වත්වා පුන පරිවත්තිත්වා කුම්භිමෙව පවිට්ඨා, වදෙහි මහාරාජ පඨමෙන කිං සද්දො නාම සුතොති?, "දු" ඉති භණන්ති, සත්ථා තෙන අපරිපුණ්ණං කත්වා වුත්තං ගාථං පරිපුණ්ණං කත්වා දස්සෙන්තො එවමාහ:-

"දුජ්ජීවිතං අජීවිම්හ යෙ සන්තෙ න දදම්හසෙ,
විජ්ජමානෙසු භොගෙසු දීපං නාකම්හ අත්තනො[4]"ති.

අථ රඤ්ඤො ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථං පකාසෙත්වා කිතෙන මහාරාජ දුතියසද්දො තතියසද්දො චතුත්ථසද්දො සුතොති පුච්ඡිත්වා එවං නාමාති වුත්තෙ අවසෙසං පරිපූරෙන්තො:-

"සට්ඨිං වස්සසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසො,
නිරයෙ පච්චමානානං කදා අන්තො භවිස්සති.

නත්ථි අන්තො කුතො අන්තො න අන්තො පතිදිස්සති,
තදා හි පකතං පාපං මම තුය්හඤ්ච මාරිස.

1. ම. දුක්ඛං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තා. 2. සී. II. ජීවිතං සඵලන්ති.
3. ම. ධනෙන පලොභෙත්වා. 4. ම. තකම්මමත්තනො.

සො හි නූන ඉතො ගන්ත්වා යොනිං ලද්ධාන මානුසිං,
වදඤ්ඤූ සීලසම්පන්නො කාහාමි කුසලං බහුං"ති.

පටිපාටියා ඉමා ගාථා වත්වා අත්ථං පකාසෙත්වා ඉති ඛො මහාරාජ තෙ චත්තාරො ජනා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා වත්තුං අසක්කොන්තා එකෙකමෙව අක්ඛරං වත්වා පුන තං ලොහකුම්භිමෙව පවිට්ඨාති ආහ.

රඤ්ඤො කිර පසෙනදිකොසලෙන තස්ස සද්දස්ස සුතකාලතො පට්ඨාය තෙ හෙට්ඨා භස්සන්ති යෙව, අජ්ජාපි එකං වස්සසහස්සං නාතික්කමන්ති. රඤ්ඤො තං දෙසනං සුත්වා මහාසංවෙගො උප්පජ්ජි, සො භාරියං වතිදං පාරදාරිකකම්මං නාම එකං කිර බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා තතො චුතා සට්ඨියොජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ සට්ඨිවස්සසහස්සානි පච්චිත්වා එවම්පි තෙසං දුක්ඛා මුච්චනකාලො න පඤ්ඤායති, අහම්පි පරදාරෙ සිනෙහං කත්වා සබ්බරත්තිං නිද්දං න ලභිං, ඉදානි ඉතො පට්ඨාය පරදාරෙ මානසං න බන්ධිස්සාමීති චින්තෙත්වා තථාගතං ආහ-භන්තෙ අජ්ජ මෙ රත්තියා දීඝභාවො ඤාතොති, සොපි පුරිසො තත්ථෙව නිසින්නො තං කථං සුත්වා ලද්ධො මෙ බලවපච්චයොති සත්ථාරං ආහ-භන්තෙ රඤ්ඤා තාව අජ්ජ රත්තියා දීඝභාවො ඤාතො, අහං පන හිය්‍යො සයමෙව යොජනස්ස දීඝභාවං අඤ්ඤාසින්ති. සත්ථා ද්වින්නම්පි කථං සංසන්දෙත්වා එකස්ස රත්ති දීඝා හොති එකස්ස යොජනං දීඝං හොති, බාලස්ස පන සංසාරො දීඝො හොතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"දීඝා ජාගරතො රත්ති දීඝං සන්තස්ස යොජනං,
දීඝො බාලානං සංසාරො සද්ධම්මං අවිජානතං"ති.

තත්ථ **දීඝාති** රත්ති නාමෙසා තියාමමත්තාව, ජාගරන්තස්ස පන දීඝා හොති දිගුණතිගුණා විය හුත්වා ඛායති, තස්සා දීඝභාවං අත්තානං මඞ්කුණසඞ්ඝස්ස භත්තං කත්වා යාව සූරියුග්ගමනා සම්පරිවත්තකං සෙමානො මහාකුසීතොපි සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා සිරිසයනෙ සයමානො කාමභොගීපි න ජානාති, සබ්බරත්තිං පන පධානං පදහන්තො යොගාවචරො ච ධම්මකථං කථෙන්තො ධම්මකථිකො ච ආසනසමීපෙ නිසීදිත්වා ධම්මං සුණන්තො ච සීසරොගාදිඵුට්ඨො ච හත්ථපාදච්ඡෙදාදිං පත්තො ච වෙදනාභිභූතො ච රත්තිං මග්ගපටිපන්නො අද්ධිකො ච ජානාතීති. **යොජනන්ති** යොජනම්පි චතුගාවුතමත්තමෙව, **සන්තස්ස** පන කිලන්තස්ස දීඝං හොති දිගුණං තිගුණං විය ඛායති, සකලදිවසං හි මග්ගං ගන්ත්වා කිලන්තො පටිපථං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පුරතො ගාමො කිව දූරෙති පුච්ඡිත්වා ථොකං ගන්ත්වා අපරම්පි පුච්ඡති, තෙනාපි යොජනන්ති වුත්තෙ පුන ථොකං ගන්ත්වා අපරම්පි පුච්ඡති සොපි යොජනන්ති වදති, සො-පුච්ඡිතපුච්ඡිතා යොජනන්තෙව වදන්ති දීඝං වතිදං යොජනං එකං යොජනං ද්වෙ තීණි යොජනානි විය මඤ්ඤති. **බාලා**

නන්ති ඉධලොකපරලොකත්ථං පන අජානන්තානං බාලානං සංසාර
වට්ටස්ස පරියන්තං කාතුං අසක්කොන්තානං යං සත්තතිංසබොධ
පක්ඛියභෙදං සද්ධම්මං ඤත්වා සංසාරස්ස අන්තං කරොන්ති තං **සද්ධම්මං**
අවිජානන්තානං සංසාරො දීඝො නාම හොති, සො හි අත්තනො ධම්මතාය
එව දීඝො නාම, වුත්තම්පි චෙතං–"අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ සංසාරො
පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායතී"ති. බාලානං පන පරියන්තං කාතුං
අසක්කොන්තානං අතිදීඝො යෙවාති. දෙසනාවසානෙ සො පුරිසො
සොතාපත්තිඵලං පත්තො, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි
පත්තා, මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතාති.

රාජා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගච්ඡන්තොව තෙ සත්තෙ බන්ධනා
මොචෙසි, තත්ථ ඉත්ථිපුරිසා බන්ධනා මුත්තා සීසං න්හාත්වා සකානි
ගෙහානි ගච්ඡන්තා චිරං ජීවතු නො අය්‍යා මල්ලිකා දෙවී යං
නිස්සාය ජීවිතං ලභිම්හාති මල්ලිකාය ගුණං කථයිංසු, සායණ්හසමයෙ
භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–අහො පණ්ඩිතා වතායං මල්ලිකා
අත්තනො පඤ්ඤං නිස්සාය එත්තකස්ස ජනස්ස ජීවිතදානං අදාසීති,
සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති
පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ මල්ලිකා ඉදානෙව
අත්තනො පඤ්ඤං නිස්සාය මහාජනස්ස ජීවිතදානං දෙති පුබ්බෙපි
අදාසි යෙවාති වත්වා තමත්ථං පකාසෙන්තො අතීතං ආහරි:–

අතීතෙ බාරාණසියං රඤ්ඤො පුත්තො එකං නිග්‍රොධරුක්ඛං උප
සඞ්කමිත්වා තත්ථ නිබ්බත්තාය දෙවතාය ආයාචි[1]–සාමි දෙවරාජ
ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ එකසතං රාජානො එකසතං අග්ගමහෙසියො,
සචාහං පිතුඅච්චයෙන රජ්ජං ලභිස්සාමි එතෙසං ගලලොහිතෙන
බලිං කරිස්සාමීති; සො පිතරි කාලකතෙ රජ්ජං පත්වා–දෙවතාය මෙ
ආනුභාවෙන රජ්ජං පත්තං බලිමස්ස කරිස්සාමීති මහතියා සෙනාය
නික්ඛමිත්වා එකං රාජානං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා තෙන සද්ධිං
අපරම්පි අපරම්පීති සබ්බෙ රාජානො අත්තනො වසෙ කත්වා සද්ධිං
අග්ගමහෙසීහි ආදාය ගච්ඡන්තො–උග්ගසෙනස්ස නාම සබ්බකණිට්ඨස්ස
රඤ්ඤො දින්නා[2] නාම අග්ගමහෙසී ගරුගබ්භා–තං ඔහාය ආගන්ත්වා
එත්තකං ජනං විසපානකං පායෙත්වා මාරෙස්සාමීති රුක්ඛමූලං
සොධාපෙසි, දෙවතා චින්තෙසි–අයං රාජා එත්තකෙ රාජානො
ගණ්හන්තො–මං නිස්සාය ගහිතා ඉමෙති චින්තෙත්වා–තෙසං ගලලොහි
තෙන මය්හං බලිං කාතුකාමො සචෙ පනායං එතෙ ඝාතෙස්සති
ජම්බුදීපෙ රාජවංසො උච්ඡිජ්ජිස්සති රුක්ඛමූලෙපි මෙ අසුචි භවිස්සති
සක්ඛිස්සාමි නුඛො එතං නිවාරෙතුන්ති; සා උපධාරෙන්තී නාහං
සක්ඛිස්සාමීති ඤත්වා අඤ්ඤම්පි දෙවතං උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං ආරො
චෙත්වා ත්වං සක්ඛිස්සසීති ආහ, තාය පටික්ඛිත්තාපි අඤ්ඤං අඤ්ඤම්පීති

1. සී. ආයාචිතො.   2. ම. ධම්මදින්නා.

එවං සකලචක්කවාළදෙවතායො උපසඞ්කමිත්වා තාහිපි පටික්ඛිත්තා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා මයං න සක්කොම අම්හාකං පන රාජා අම්හෙහි පුඤ්ඤෙන පඤ්ඤාය ච විසිට්ඨො තං පුච්ඡාහි වදිංසු, සා ගන්ත්වා සක්කස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා–දෙව තුම්හෙසු අප්පොස්සුක්කතං ආපන්නෙසු ඛත්තියවංසො උච්ඡිජ්ජිස්සති, තස්ස පටිසරණං හොථාති ආහ, සක්කො අහම්පි තං පටිබාහිතුං න සක්ඛිස්සාමි උපායං පන තෙ වක්ඛාමීති වත්වා උපායං ආචික්ඛි–ගච්ඡ ත්වං රඤ්ඤො පස්සන්තස්සෙව රතනවත්ථං නිවාසෙත්වා අත්තනො රුක්ඛතො නික්ඛමිත්වා ගමනාකාරං දස්සෙහි, අථ තං රාජා–දෙවතා ගච්ඡති නිවත්තා පෙස්සාමි තන්ති නානප්පකාරෙන යාචිස්සති, අථ තං වදෙය්‍යාසි–ත්වං එකසතං රාජානො සද්ධිං අග්ගමහෙසීහි ආනෙත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන බලිං කරිස්සාමීති මය්හං ආයාචිත්වා උග්ගසෙනස්ස රඤ්ඤො දෙවිං ඔහාය ආගතො, නාහං තාදිසස්ස මුසාවාදිස්ස බලිං පටිච්ඡිස්සාමීති, එවං කිර වුත්තෙ රාජා තං ආනාපෙස්සති, සා රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙත්වා තත්තකස්ස ජනස්ස ජීවිතදානං දස්සතීති ඉමිනා කාරණෙන සක්කො දෙවතාය උපායං ආචික්ඛි. දෙවතා තථා අකාසි, රාජාපි තං ආනාපෙසි, සා ආගන්ත්වා තෙසං රාජූනං පරියන්තෙ නිසින්නාපි අත්තනො රාජානමෙව වන්දි, රාජා–මයි සබ්බරාජජෙට්ඨකෙ ඨිතෙ සබ්බකණිට්ඨං වන්දතීති තස්සා කුජ්ඣි, අථ නං සා ආහ–කිං මය්හං තයි පටිබද්ධං අයං පන මෙ සාමිකො ඉස්සරියස්ස දාතා ඉමං අවන්දිත්වා කස්මා තං වන්දිස්සාමීති, රුක්ඛදෙවතා පස්සන්තස්සෙව තස්ස මහාජනස්ස එවං භද්දෙ එවං භද්දෙති වත්වා තං පුප්ඵමුට්ඨිනා[1] පූජෙසි, පුන රාජා ආහ–සචෙ මං න වන්දසි මය්හං රජ්ජසිරිදායකං එවං මහානුභාවං දෙවතං කස්මා න වන්දසීති, මහාරාජ නයා අත්තනො පුඤ්ඤං පත්වා රාජානො ගහිතා න දෙවතාය ගහෙත්වා දින්නාති, පුනපි තං දෙවතා එවං භද්දෙ එවං භද්දෙති වත්වා තථෙව පූජෙසි. පුන සා රාජානං ආහ–ත්වං දෙවතාය මෙ එත්තකා රාජානො ගහෙත්වා දින්නාති වදෙසි, ඉදානි තෙ දෙවතාය උපරි වාමපස්සෙ රුක්ඛො අග්ගිනා දඩ්ඪො සා තං අග්ගිං නිබ්බාපෙතුං කස්මා නාසක්ඛි යදි එවං මහානුභාවාති, පුනපි තං දෙවතා එවං භද්දෙ එවං භද්දෙති වත්වා තථෙව පූජෙසි. සා කථයමානා ඨිතා රොදි චෙව හසි ච, අථ නං රාජා කිං උම්මත්තිකාසි ජාතාති ආහ, කස්මා දෙව එවං වදෙසි? න මාදිසියො උම්මත්තිකා හොන්තීති, අථ කිං කාරණා රොදසි චෙව හසසි චාති?, සුණොහි මහාරාජ අහං හි අතීතෙ කුලධීතා හුත්වා පතිකුලෙ වසන්තී සාමිකස්ස සහායකං සපාහුනකං ආගතං දිස්වා තස්ස භත්තං පචිතුකාමා මංසං ආහරාති දාසියා කහාපණං දත්වා තාය මංසං අලභිත්වා ආගතාය නත්ථි මංසන්ති වුත්තෙ ගෙහස්ස පච්ඡිමභාගෙ සයිතාය එළිකාය සීසං ඡින්දිත්වා භත්තං සම්පාදෙසිං, සාහං එකිස්සා එළිකාය සීසං ඡින්දිත්වා නිරයෙ පච්චිත්වා පක්කාව

1. සී. II තං තථෙව.

සෙසෙන තස්සා ලොමගණනාය සීසච්ඡෙදනං පාපුණිං, ත්වං එත්තකං ජනං වධිත්වා කදා දුක්ඛා මුච්චිස්සසීති, එවං මහන්තං දුක්ඛං අනුස්සරන්තී රොදින්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"එකිස්සා කාරණා ඡෙත්වාන ලොමගණනාය පච්චසිං,
බහුන්නං කාරණා ඡෙත්වාන කථං කාහසි ඛත්තියා"ති.

අථ කස්මා හසිතන්ති? එතස්මා දුක්ඛා මුත්තම්හීති තුස්සිත්වා මහාරාජාති. පුනපි තං දෙවතා එවං භද්දෙ එවං භද්දෙති වත්වා පුප්ඵමුට්ඨිනා පූජෙසි. රාජා අහො භාරියං කම්මං අයං කිර එකං එළකං වධිත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන තස්සා ලොමගණනාය සීසච්ඡෙදනං පාපුණි, අහං එත්තකං ජනං වධිත්වා කදා සොත්ථිං පාපුණිස්සාමීති සබ්බෙ රාජානො මොචෙත්වා අත්තනො මහල්ලකතරෙ වන්දිත්වා දහරතරානං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා සබ්බෙ ඛමාපෙත්වා සකසකට්ඨානමෙව පහිණි. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා එවං භික්ඛවෙ න ඉදානෙව මල්ලිකා අත්තනො පඤ්ඤං නිස්සාය මහාජනස්ස ජීවිතදානං දෙති පුබ්බෙපි අදාසියෙවාති වත්වා අතීතං සමොධානෙසි. තදා බාරාණසිරාජා පසෙනදිකොසලො අහොසි, දින්නා දෙවී මල්ලිකා, රුක්ඛදෙවතා අහමෙවාති එවං අතීතං සමොධානෙත්වා පුන ධම්මං දෙසෙන්තො භික්ඛවෙ පාණාතිපාතො නාම න කත්තබ්බයුත්තකො, පාණාතිපාතිනො හි දීඝරත්තං සොචන්තීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"එවං චෙ සත්තා ජානෙය්‍යුං දුක්ඛායං ජාතිසම්භවො,
න පාණො පාණිනං හඤ්ඤෙ පාණඝාතී හි සොචතී"ති.

කුමුදුප්පලානීත දුග්ගතසෙවකස්ස වත්ථු පඨමං.

---

5. 2.

"චරඤ්චෙ නාධිගච්ඡෙය්‍යා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි. දෙසනා රාජගහෙ සමුට්ඨිතා, ථෙරං කිර රාජගහං නිස්සාය පිප්ඵලිගුහායං විහරන්තං ද්වෙ සද්ධිවිහාරිකා උපට්ඨහිංසු, තෙසු එකො සක්කච්චං වත්තං කරොති එකො තෙන කතං කතං අත්තනා කතං විය දස්සෙන්තො මුඛොදකදන්තකට්ඨානං පටියාදිතභාවං ඤත්වා ගන්ත්වා මුඛොදකදන්තකට්ඨානි පටියාදිතානි මුඛං ධොවථාති වදෙති පාදධොවනන්හානොදකකාලෙපි එවමෙව වදෙති. ඉතරො චින්තෙසි-අයං නිච්චකාලං මයා කතං කතං අත්තනා කතං විය කත්වා දස්සෙති හොතු කත්තබ්බයුත්තකම්මස්ස කරිස්සාමීති තස්ස භුඤ්ජිත්වා සුපන්තස්සෙව න්හානොදකං තාපෙත්වා එකස්මිං කුටෙ[1] කත්වා පිට්ඨිකොට්ඨකෙ ඨපෙසි, උදකතාපනභාජනෙ පන නාළිමත්තං උදකං සෙසෙත්වා උසුමං

---

1. ම. ඝටෙ.

මුචන්තං ඨපෙසි, තං ඉතරො සායණ්හසමයෙ පබුජ්ඣිත්වා උසුමං නික්ඛන්තං දිස්වා උදකං තාපෙත්වා කොට්ඨකෙ ඨපිතං භවිස්සතීති වෙගෙන ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා භන්තෙ කොට්ඨකෙ උදකං ඨපිතං න්හායථාති වත්වා ථෙරෙන සද්ධිං යෙව කොට්ඨකං පාවිසි, ථෙරො උදකං අපස්සන්තො කහං උදකං ආවුසොති ආහ, දහරො අග්ගිසාලං ගන්ත්වා භාජනෙ උළුඞ්කං ඔතාරෙත්වා තුච්ඡභාවං ඤත්වා පස්ස දුට්ඨස්ස[1] කම්මං තුච්ඡභාජනං උද්ධනෙ ආරොපෙත්වා කුහිං ගතො අහං කොට්ඨකෙ උදකන්ති සඤ්ඤාය ආරොචෙසින්ති උජ්ඣායන්තො ඝටං ආදාය තිත්ථං අගමාසි, ඉතරොපි පිට්ඨිකොට්ඨකතො උදකං ආහරිත්වා කොට්ඨකෙ ඨපෙසි, ථෙරො චින්තෙසි-අයං දහරො උදකං මෙ තාපෙත්වා කොට්ඨකෙ ඨපිතං එථ භන්තෙ න්හායථාති වත්වා ඉදානි උජ්ඣායන්තො ඝටං ආදාය තිත්ථං ගච්ඡති, කින්නුඛො එතන්ති උපධාරෙන්තො එත්තකං කාලං එස දහරො ඉමිනා කතං වත්තං අත්තනා කතං විය පකාසෙසීති ඤත්වා සායං ආගන්ත්වා නිසින්නස්ස ඔවාදං අදාසි-ආවුසො භික්ඛුනා නාම අත්තනා කතමෙව කතන්ති වත්තුං වට්ටති නො අකතං, ත්වං ඉදානෙව කොට්ඨකෙ උදකං ඨපිතං න්හායථ භන්තෙති වත්වා මයි පවිසිත්වා ඨිතෙ ඝටං ආදාය උජ්ඣායන්තො ගච්ඡසි, පබ්බජිතස්ස නාම එවං කාතුං න වට්ටතීති. සො පස්සථ ථෙරස්ස කම්මං උදකමත්තකං නාම නිස්සාය මං එවං වදෙසීති කුජ්ඣිත්වා පුන දිවසෙ ථෙරෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය න පාවිසි, ථෙරො ඉතරෙන සද්ධිං එකං පදෙසං අගමාසි, සො තස්මිං ගතෙ ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලං ගන්ත්වා ථෙරො කහං භන්තෙති පුට්ඨො ථෙරස්ස අඵාසුකං ජාතං විහාරෙ එව නිසින්නොති ආහ, කිං පන භන්තෙ ලද්ධුං වට්ටතීති?, එවරූපං කිර නාම ආහාරං දෙථාති වුත්තෙ තෙ වුත්තනියාමෙනෙව සම්පාදෙත්වා අදංසු, සො අන්තරාමග්ගෙව තං භත්තං භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගතො, ථෙරොපි ගතට්ඨානෙ මහන්තං සුඛුමවත්ථං ලභිත්වා අත්තනා සද්ධිං ගතදහරස්ස අදාසි, සො තං රජිත්වා අත්තනො නිවාසනපාරුපනං අකාසි, ථෙරො පුන දිවසෙ තං උපට්ඨාකකුලං ගන්ත්වා භන්තෙ තුම්හාකං කිර අඵාසුකං ජාතන්ති අම්හෙහි දහරෙන වුත්තනියාමෙනෙව පටියාදෙත්වා ආහාරො පෙසිතො පරිභුඤ්ජිත්වා වො ඵාසුකං ජාතන්ති වුත්තෙ තුණ්හී අහොසි, විහාරං පන ගන්ත්වා තං දහරං සායං වන්දිත්වා නිසින්නං එවමාහ-ආවුසො තයා කිර හීයො එවං නාම කතං, ඉදං පබ්බජිතානං න අනුච්ඡවිකං විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති ආහ, සො කුජ්ඣිත්වා ථෙරෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා පුරිමදිවසෙ උදකමත්තං නිස්සාය මං මුසාවාදිං කත්වා අජ්ජ අත්තනො උපට්ඨාකකුලෙ භත්තමුට්ඨියා භුත්තකාරණා මං විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටතීති වදෙති, වත්ථම්පි තෙන අත්තනො උපට්ඨාකස්සෙව දින්නං අහො ථෙරස්ස භාරියං කම්මං ජානිස්සාමස්ස කත්තබ්බයුත්තකන්ති පුනදිවසෙ

1. සී. I. ධුත්තස්ස. II. දුච්චිත්තස්ස.

ථෙරෙ ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තෙ සයං විහාරෙ ඔහීයිත්වා දණ්ඩං ගහෙත්වා පරිභොගභාජනානි භින්දිත්වා ථෙරස්ස පණ්ණසාලාය අග්ගිං දත්වා යං න ඣායති තං මුග්ගරෙන පහරන්තො භින්දිත්වා නික්ඛමිත්වා පලාතො, සො කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්ති. මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි-ථෙරස්ස කිර සද්ධිවිහාරිකො ඔවාදමත්තං අසහන්තො කුජ්ඣිත්වා පණ්ණසාලං ඣාපෙත්වා පලාතොති, අථෙකො භික්ඛු අපර භාගෙ රාජගහා නික්ඛමිත්වා සත්ථාරං දට්ඨුකාමො ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථාරා පටිසන්ථාරං කත්වා කුතො ආගතොසීති? පුට්ඨො රාජගහතො භන්තෙති ආහ. මම පුත්තස්ස මහාකස්සපස්ස ඛමනීයන්ති?, ඛමනීයං භන්තෙති, එකො පනස්ස සද්ධිවිහාරිකො ඔවාදමත්තෙන කුජ්ඣිත්වා පණ්ණසාලං ඣාපෙත්වා පලාතොති, සත්ථා-න සො ඉදානෙව ඔවාදං සුත්වා කුජ්ඣති, පුබ්බෙපි කුජ්ඣියෙව, න ඉදානෙව කුටිං දූසෙති, පුබ්බෙපි දූසෙසියෙවාති වත්වා අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ හිමවන්ත පදෙසෙ එකො සිඞ්ගිලසකුණො කුලාවකං කත්වා වසි, අථෙකදිවසං දෙවෙ වස්සන්තෙ එකො මක්කටො සීතෙන කම්පමානො තං පදෙසං අගමාසි, සිඞ්ගිලො තං දිස්වා ගාථමාහ:-

"මනුස්සස්සෙව තෙ සීසං හත්ථපාදා ච වානර,
අථ කෙන නු වණ්ණෙන අගාරං තෙ න විජ්ජතී"ති.

මක්කටො කිඤ්චාපි මෙ හත්ථපාදා අත්ථි යාය පන පඤ්ඤාය විචාරෙත්වා අගාරං කරෙය්‍යං සා මෙ පඤ්ඤා නත්ථීති චින්තෙත්වා තමත්ථං පකාසෙතුකාමො ඉමං ගාථමාහ:-

"මනුස්සස්සෙව මෙ සීසං හත්ථපාදා ච සිඞ්ගිල,
යා හු සෙට්ඨා මනුස්සෙසු සා මෙ පඤ්ඤා න විජ්ජතී"ති.

අථ නං එවරූපස්ස තව කථං ඝරාවාසො ඉජ්ඣිස්සතීති ගරහන්තො සිඞ්ගිලො ඉමා ගාථා ආහ:-

"අනවට්ඨිතචිත්තස්ස ලහුචිත්තස්ස දූභිනො,[1]
නිච්චං අද්ධුවසීලස්ස සුඛභාවො න විජ්ජති.

සො කරස්සානුභාවං ත්වං[2] වීතිවත්තස්සු සීලියං,
සීතවාතපරිත්තාණං කරස්සු කුටිකං කපී"ති.

මක්කටො-අයං මං අනවට්ඨිතචිත්තං ලහුචිත්තං මිත්තදූභිං අද්ධුව සීලං කරොති, ඉදානිස්ස මිත්තදූභිභාවං[3] දස්සෙස්සාමීති කුලාවකං විද්ධංසිත්වා විප්පකිරි, සකුණො තස්මිං කුලාවකං ගණ්හන්තෙ යෙව එකෙන පස්සෙන නික්ඛමිත්වා පලායි. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙසි. තදා මක්කටො කුටිදූසකභික්ඛු අහොසි, සිඞ්ගිලසකුණො

1. ම. දුබ්භිනො 2 සී. කරස්සානුභාවත්තං. 3. සී සුඛභාවං.

සාසසපොති ජනනං සමොධානෙත්වා එවං භික්ඛවෙ න ඉදානෙව පුබ්බෙපි සො ඔවාදෙ කුජ්ඣිත්වා කුටිං දූසෙසි, මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස එවරූපෙන බාලෙන සද්ධිං වසනතො එකකස්සෙව නිවාසො සෙය්‍යොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"චරඤ්චෙ නාධිගච්ඡෙය්‍ය සෙය්‍යං සදිසමත්තනො,
එකචරියං දළ්හං කයිරා නත්ථි බාලෙ සහායතා"ති.

තත්ථ **චරං**ති චතුඉරියාපථචාරං අගගෙත්වා මනසාචාරෙ වෙදිතබ්බො, කල්‍යාණමිත්තං පරියෙසනෙතාති අත්ථො. **සෙය්‍යං සදිසමත්තනො**ති අත්තනො සීලසමාධිපඤ්ඤාගුණෙහි අධිකතරං වා සදිසං වා න ලභෙය්‍ය චෙව. **එකචරියං**ති එතෙසු හි සෙය්‍යං ලභමානො සීලාදීහි වඩ්ඪති සදිසං ලභමානො න පරිහායති, හීනෙන පන සද්ධිං එකතො වසනෙතා එකතොව සම්භොගපරිභොගං කරොනෙතා සීලාදීහි පරිහායති. තෙන වුත්තං:- "එවරූපො පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර අනුකම්පාය අඤ්ඤත්‍ර අනුද්දයායා"ති. තස්මා සචෙ කාරුඤ්ඤං පටිච්ච අයං මං නිස්සාය සීලාදීහි වඩ්ඪිස්සතීති තස්මා පුග්ගලා කිඤ්චි අපච්චාසිංසනෙතා තං සඞ්ගණ්හිතුං සක්කොති ඉච්චෙතං කුසලං, නො චෙ සක්කොති **එකචරියං දළ්හං කයිරා** එකීභාවමෙව ථිරං කත්වා සබ්බඉරියාපථෙසු එකකොව විහරෙය්‍ය, කිං කාරණා? **නත්ථි බාලෙ සහායතා**ති චූළසීලං මජ්ඣිමසීලං මහාසීලං දස කථාවත්ථූනි තෙරස ධුතඞ්ගගුණා විපස්සනාගුණා චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ඵලානි තිස්සො විජ්ජා ඡළභිඤ්ඤා අයං සහායතා, එදිසො ගුණො බාලං නිස්සාය නත්ථීති. දෙසනාවසානෙ ආගන්තුකො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලං පත්තො, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසීති.

මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකස්ස වත්ථු දුතියං.

---

5. 3.

"පුත්තාමත්ථී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරනෙතා ආනන්දසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර ආනන්දසෙට්ඨි නාම චත්තාළීසකොටිවිභවො[1] මහාමච්ඡරී අහොසි, සො අන්වඩ්ඪමාසං ඤාතකෙ සන්නිපාතෙත්වා පුත්තං මූලසිරිං නාම තීසු වෙලාසු එවං ඔවදති-ඉමං චත්තාළීසකොටිධනං බහුන්ති මා සඤ්ඤං කරි, විජ්ජමානං ධනං න දාතබ්බං නවං නවං නිප්ඵාදෙතබ්බං, එකෙකම්පි හි කහාපණං වයං කරොන්තස්ස පන ඛීයතෙව, තස්මා:-

"අඤ්ජනානං ඛයං දිස්වා උපචිකානඤ්ච ආචයං,
මධූනඤ්ච සමාහාරං පණ්ඩිතො ඝරමාවසෙ"ති.

---

1. ම. අසීතිකොටිවිභවො.

සො අපරෙන සමයෙන අත්තනො පඤ්චමහානිධිං පුත්තස්ස අනාචික්ඛිත්වා මනනිස්සිතො[1] මච්ඡෙරමලමලිනො කාලං කත්වා තස්සෙව නගරස්ස එකස්මිං ද්වාරගාමකෙ චණ්ඩාලානං කුලසහස්සං පටිවසති තත්ථෙකිස්සා චණ්ඩාලියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි. රාජා තස්ස කාලකිරියං සුත්වා පුත්තමස්ස මූලසිරිං පක්කොසාපෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙසි. තම්පි චණ්ඩාලකුලසහස්සං එකතොව භතියා කම්මං කත්වා ජීවමානං තස්ස පටිසන්ධිග්ගහණතො පට්ඨාය නෙව භතිං ලභති න යාපනමත්තතො පරං භත්තපිණ්ඩම්පි, තෙ මයං එතරහි කම්මං කරොන්තාපි පිණ්ඩභත්තම්පි න ලභාම අම්හාකං අන්තරෙ කාලකණ්ණියා භවිතබ්බන්ති ද්වෙ කොට්ඨාසා හුත්වා යාව තස්ස මාතාපිතරො විසුං හොන්ති තාව විභජිත්වා ඉමස්මිං කුලෙ කාලකණ්ණී උප්පන්නොති තස්ස මාතරම්පි නීහරිංසු, සාපි-යාවස්සා සො කුච්ඡිගතො තාව යාපනමත්තකම්පි කිච්ඡෙන ලභිත්වා පුත්තං විජායි, තස්ස හත්ථා ච පාදා ච අක්ඛීනි ච කණ්ණා ච නාසා ච මුඛඤ්ච න යථාඨානෙ අහෙසුං. සො එවරූපෙන අඞ්ගවෙකල්ලෙන සමන්නාගතො පංසුපිසාචකො විය අතිවිරූපො අහොසි. එවං සන්තෙපි තං මාතා න පරිච්චජි, කුච්ඡියං වසිතපුත්තස්මිං හි සිනෙහො බලවා හොති, සා තං කිච්ඡෙන පොසයමානා තං ආදාය ගතදිවසෙ කිඤ්චි අලභිත්වා ගෙහෙ කත්වා සයමෙව ගතදිවසෙ භතිං ලභති, අථ නං පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවිතුං සමත්ථකාලෙ කපාලං හත්ථෙ ඨපෙත්වා තාත මයං තං නිස්සාය මහාදුක්ඛං පත්තා ඉදානි න සක්කොම තං පොසෙතුං, ඉමස්මිං නගරෙ කපණද්ධිකාදීනං පටියත්තභත්තානි අත්ථි තත්ථ භික්ඛාය චරිත්වා ජීවාහීති තං විස්සජ්ජෙසි. සො ඝරපටිපාටියා චරන්තො ආනන්දසෙට්ඨිකාලෙ නිවුත්ථට්ඨානං ගන්ත්වා ජාතිස්සරො හුත්වා අත්තනො ගෙහං පාවිසි, තීසු ද්වාරකොට්ඨකෙසු න කොචි සල්ලක්ඛෙසි. චතුත්ථෙ ද්වාරකොට්ඨකෙ මූලසිරිසෙට්ඨිපුත්තකා දිස්වා උබ්බිග්ගහදයා පරොදිංසු, අථ නං සෙට්ඨිපුරිසා නික්ඛම කාලකණ්ණීති පොථෙන්තා නීහරන්තා[2] සඞ්කාරට්ඨානෙ ඛිපිංසු, සත්ථා ආනන්දත්ථෙරෙන පච්ඡාසමණෙන පිණ්ඩාය චරන්තො ථෙරං ඔලොකෙත්වා තෙන පුට්ඨො තං පවත්තිං ආචික්ඛි, ථෙරො මූලසිරිං පක්කොසාපෙසි, අථ මහාජනකායො සන්නිපති, සත්ථා මූලසිරිං ආමන්තෙත්වා ජානාසි එතන්ති පුච්ඡිත්වා න ජානාමීති වුත්තෙ පිතා තෙ ආනන්දසෙට්ඨීති වත්වා අසද්දහන්තං ආනන්දසෙට්ඨි පුත්තස්ස තෙ පඤ්චමහානිධිං ආචික්ඛාහීති ආචික්ඛාපෙත්වා සද්දහාපෙසි, සො සත්ථාරං සරණං අගමාසි, සත්ථා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"පුත්තාමත්ථි ධනම්මත්ථි ඉති බාලො විහඤ්ඤති,
අත්තා හි අත්තනො නත්ථි කුතො පුත්තා කුතො ධනං"ති.

තස්සත්ථො-පුත්තා මෙ අත්ථි ධනං මෙ අත්ථි ඉති බාලො පුත්තතණ්හාය චෙව ධනතණ්හාය ච හඤ්ඤති **විහඤ්ඤති** දුක්ඛියති, පුත්තා

1. සී. මාතානිස්සිතො. 2. ම පොථෙත්වා නීහරිත්වා.

මෙ නස්සිංසූති විහඤ්ඤති නස්සන්තීති විහඤ්ඤති නස්සිස්සන්තීති විහඤ්ඤති, ධනෙපි එසෙව නයො. ඉති ඡහාකාරෙහි විහඤ්ඤති, පුත්තෙ පොසෙස්සාමීති රත්තිඤ්ච දිවා ච ථලපථජලපථාදිසු නානප්පකාරතො වායමන්තොපි විහඤ්ඤති, ධනං උප්පාදෙස්සාමීති කසිවණිජ්ජාදීනි කරොන්තොපි විහඤ්ඤතෙව, එවං විහඤ්ඤන්තස්ස ච අත්තා හි අත්තනො නත්ථි, තෙන විඝාතෙන දුක්ඛිතං අත්තානං සුඛිතං කාතුං අසක්කොන්තස්ස පවත්තියංපිස්ස අත්තා හි අත්තනො නත්ථි, මරණමඤ්චෙ නිපන්නස්ස මාරණන්තිකාහි වෙදනාහි අග්ගිජාලාහි විය පරිඩය්හමානස්ස ඡිජ්ජමානෙසු සන්ධිබන්ධනෙසු ච භිජ්ජමානෙසු අට්ඨිසඞ්ඝාටෙසු ච නිමීලෙත්වා පරලොකං උම්මීලෙත්වා ඉධලොකං පස්සන්තස්සාපි දිවසෙ දිවසෙ ද්වික්ඛත්තුං නහාපෙත්වා තික්ඛත්තුං භොජෙත්වා ගන්ධමාලාදීහි අලඞ්කරිත්වා යාවජීවං උපට්ඨාය සහාය භාවෙන දුක්ඛපරිත්තාණං කාතුං අසමත්ථතාය **අත්තා හි අත්තනො නත්ථි කුතො පුත්තා කුතො ධනං**-පුත්තා වා ධනං වා තස්මිං සමයෙ කිංමෙව කරිස්සන්ති, ආනන්දසෙට්ඨිනොපි කස්සචි කිඤ්චි අදත්වා පුත්තස්සත්ථාය ධනං සණ්ඨපෙත්වා පුබ්බෙ වා මරණමඤ්චෙ නිපන්නස්ස ඉදානි වා ඉමං දුක්ඛං පත්තස්ස කුතො පුත්තා කුතො ධනං, පුත්තා වා ධනං වා තස්මිං සමයෙ කිං දුක්ඛං හරිංසු කිං වා සුඛං උප්පාදයිංසූති.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසීති.

ආනන්දසෙට්ඨි වත්ථු නිට්ඨිතං.

5, 4.

"යො බාලො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ගණ්ඨිභෙදකචොරෙ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර ද්වෙ සහායකා ධම්මස්සවණත්ථාය ගච්ඡන්තෙන මහාජනෙන සද්ධිං ජෙතවනං ගන්ත්වා එකො ධම්මකථං අස්සොසි, එකො අත්තනො ගහෙතබ්බයුත්තකං ඔලොකෙසි. තෙසු ධම්මං සුණන්තො සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, ඉතරො එකස්ස දසන්තෙ බද්ධං පඤ්චමාසකමත්තං ලභි, තස්ස තං ගෙහෙ පාකවට්ටං[1] ජාතං, ඉතරස්ස ගෙහෙ න පච්චති, අථ නං සහායකචොරො අත්තනො භරියාය සද්ධිං උප්පණ්ඩයමානො ත්වං අතිපණ්ඩිතතාය අත්තනො ගෙහෙ පාකවට්ටමූලම්පි න නිප්ඵාදෙසීති ආහ, ඉතරො පන බාලභාවෙනෙව නායං අත්තනො පණ්ඩිතභාවං මඤ්ඤතීති තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙතුං ඤාතීහි සද්ධිං ජෙතවනං ගන්ත්වා ආරොචෙසි, සත්ථා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

> **"යො බාලො මඤ්ඤතී බාල්‍යං පණ්ඩිතො වාපි තෙන සො,**
> **බාලො ච පණ්ඩිතමානී ස වෙ බාලොති වුච්චතී"**ති.

---

1. ම. පාකභත්තං.

තත්ථ සො බාලොති යො අඤ්ඤබාලො අපණ්ඩිතො සමානො බාලො අහන්ති තං අත්තනො **බාල්‍යං** බාලභාවං **මඤ්ඤති** ජානාති. **තෙන සොති** තෙන කාරණෙන සො පුග්ගලො **පණ්ඩිතො වා පි** හොති පණ්ඩිතසදිසො වා, සො හි බාලො අහන්ති ජානමානො අඤ්ඤං පණ්ඩිතං උපසඞ්කමන්තො පයිරුපාසන්තො තෙන පණ්ඩිතභාවත්ථාය ඔවදියමානො අනුසාසියමානො තං ඔවාදං ගණ්හිත්වා පණ්ඩිතො වා හොති පණ්ඩිතතරො වා. **ස වෙ බාලොති** යො ච බාලො සමානො කො අඤ්ඤො මයා සදිසො බහුස්සුතො වා ධම්මකථිකො වා විනයධරො වා ධුතවාදො වා අත්ථීති එවං **පණ්ඩිතමානී** හොති, සො අඤ්ඤං පණ්ඩිතං අනුපසඞ්කමන්තො අපයිරුපාසන්තො නෙව පරියත්තිං උග්ගණ්හාති න පටිපත්තිං පූරෙති, එකන්තබාලභාවමෙව පාපුණාති, සො ගණ්ඨිභෙදකචොරො විය. තෙන වුත්තං **ස වෙ බාලොති වුච්චතී**ති.

දෙසනාවසානෙ ඉතරස්ස ඤාතිකෙහි සද්ධිං මහාජනො සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණීති.

ගණ්ඨිභෙදකචොරානං වත්ථු චතුත්ථං.

5, 5.

"යාවජීවම්පි චෙ බාලො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උදයිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර මහාථෙරෙසු පක්කන්තෙසු ධම්මසභං ගන්ත්වා ධම්මාසනෙ නිසීදති, අථ නං එකදිවසං ආගන්තුකා භික්ඛූ දිස්වා අයං බහුස්සුතො මහාථෙරො භවිස්සතීති මඤ්ඤමානා ඛන්ධාදිපටිසංයුත්තං පඤ්හං පුච්ඡිත්වා කිං අජානමානං කො එසො බුද්ධෙහි සද්ධිං එකවිහාරෙ වසමානො ඛන්ධධාතුආයතනමත්තම්පි න ජානාතීති ගිලෙත්වා[1] තථාගතස්ස ආරොචෙසුං, සත්ථා තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යාවජීවම්පි චෙ බාලො පණ්ඩිතං පයිරුපාසති,
න සො ධම්මං විජානාති දබ්බී සූපරසං යථා"ති.

තස්සත්ථො-බාලො නාමෙස **යාවජීවම්පි පණ්ඩිතං** උපසඞ්කමන්තො පයිරුපාසන්තො ඉදං බුද්ධවචනං **එත්තකං** බුද්ධවචනන්ති එවං පරියත්තිධම්මං වා, අයං චාරො අයං විහාරො අයං ආචාරො අයං ගොචරො ඉදං සාවජ්ජං ඉදං අනවජ්ජං ඉදං සෙවිතබ්බං ඉදං න සෙවිතබ්බං ඉදං පටිවිජ්ඣිතබ්බං ඉදං සච්ඡිකාතබ්බන්ති එවං පටිපත්තිපටිවෙධධම්මං වා න ජානාති, යථා කිත්ති? **දබ්බී සූපරසං යථා**-යථාහි දබ්බී යාව පරික්ඛයා නානප්පකාරාය සූපවිකතියා සම්පරිවත්තමානාපි ඉදං ලොණිකං ඉදං අලොණිකං තිත්තකං ඛාරිකං කටුකං අම්බිලං

---

1. ම. ගරහිත්වා.

අනභිලං කාසාවංති සූපරසං න ජානාති, එවමෙවා බාලො යාවජීවම්පි පණ්ඩිතං පයිරුපාසමානො වුත්තප්පකාරං ධම්මං න විජානාතීති. දෙසනාවසානෙ ආගන්තුකභික්ඛූනං ආසවෙහි චිත්තානි විමුච්චිංසූති.

උදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

5, 6.

"මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිංසමත්තෙ පාඨෙය්‍යකෙ[1] භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙසං හි භගවා ඉත්ථිං පරියෙසන්තානං කප්පාසිකවනසණ්ඩෙ පඨමං ධම්මං දෙසෙසි, තදා තෙ සබ්බෙව එහිභික්ඛුභාවං පත්වා ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා හුත්වා තෙරසධුතඞ්ගානි සමාදාය වත්තමානා පුනපි දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අනමතග්ගධම්මදෙසනං සුත්වා තස්මිං යෙව ආසනෙ අරහත්තං පාපුණිංසු. භික්ඛූ අහො වතිමෙහි භික්ඛූහි ඛිප්පමෙව ධම්මො විඤ්ඤාතොති ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා තං සුත්වා-න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි ඉමෙ තිංස මත්තා සහායකා ධුත්තා හුත්වා තුණ්ඩිලජාතකෙ මහාතුණ්ඩිලස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වාපි ඛිප්පමෙව ධම්මං විඤ්ඤාය පඤ්චසීලානි සමාදියිංසු, තෙනෙව උපනිස්සයෙන එතරහි නිසින්නාසනෙයෙව අරහත්තං පත්තාති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මුහුත්තමපි චෙ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති,
ඛිප්පං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සූපරසං යථා"ති.

තස්සත්ථො-විඤ්ඤූ පණ්ඩිතො පුරිසො **මුහුත්තමපි චෙ** අඤ්ඤං **පණ්ඩිතං පයිරුපාසති,** සො තස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හන්තො පරිපුච්ඡන්තො **ඛිප්පමෙව** පරියත්තිධම්මං **විජානාති,** තතො කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා පටිපත්තියං ඝටෙන්තො වායමන්තො-යථා නාම අනුපහතජිව්හාපසාදො පුරිසො රසවිජානනත්ථං ජිව්හග්ගෙ ඨපෙත්වා එව ලොණිකාදිභෙදං රසං විජානාති එවං පණ්ඩිතො ඛිප්පමෙව ලොකුත්තරධම්මම්පි විජානාතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිංසූති.

තිංසමත්තපාඨෙය්‍යකභික්ඛූනං වත්ථු ඡට්ඨං.

5, 7.

"චරන්ති බාලා දුම්මෙධා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සුප්පබුද්ධකුට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි. සුප්පබුද්ධවත්ථු උදානෙ ආගතමෙව. තදා හි සුප්පබුද්ධකුට්ඨී පරිසපරියන්තෙ නිසින්නො භග

---

1. ම. පාථෙය්‍යකෙ.

වතො ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්වා අත්තනා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙතුකාමො පරිසමජ්ඣෙ ඔගාහිතුං අවිසහන්තො මහාජනස්ස සත්ථාරං වන්දිත්වා අනුගන්ත්වා නිවත්තනකාලෙ විහාරං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ සක්කො දෙවරාජා අයං සුප්පබුද්ධකුට්ඨී අත්තනා සත්ථුසාසනෙ පටිලද්ධගුණං පාකටං කාතුකාමොති ඤත්වා වීමංසිස්සාමි නන්ති ගන්ත්වා ආකාසෙ ඨිතොව එතදවොච–සුප්පබුද්ධ ත්වං මනුස්ස දලිද්දො, මනුස්සවරාකො, අහන්තෙ අපරියන්තං ධනං දස්සාමි බුද්ධො න බුද්ධො ධම්මො න ධම්මො සංඝො න සංඝො අලං මෙ බුද්ධෙන අලං මෙ ධම්මෙන අලං මෙ සංඝෙනාති වදෙහීති. අථ නං සො ආහ–කොසි ත්වන්ති? අහං සක්කොති, අන්ධබාල අහිරික ත්වං මයා සද්ධිං කථෙතුං න යුත්තරූපො, ත්වං මං දුග්ගතො දලිද්දො කපණොති වදෙසි, නෙවාහං දුග්ගතො න දලිද්දො සුඛප්පත්තොහමස්මි මහද්ධනො–

"සද්ධාධනං සීලධනං හිරිඔත්තප්පියං ධනං,
සුතධනඤ්ච චාගො ච පඤ්ඤා මෙ[1] සත්තමං ධනං.

යස්ස එතෙ ධනා අත්ථි ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා,
අදලිද්දොති තං ආහු අමොඝං තස්ස ජීවිතං"ති.

ඉමානි මෙ සත්තවිධඅරියධනානි සන්ති, යෙසං හි ඉමානි ධනානි සන්ති න තෙ බුද්ධෙහි වා පච්චෙකබුද්ධෙහි වා දලිද්දාති වුච්චන්තීති. සක්කො තස්ස කථං සුත්වා තං අන්තරාමග්ගෙ ඔහාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බං තං වචනපටිවචනං ආරොචෙසි. අථ නං භගවා ආහ–න ඛො සක්ක සක්කා තාදිසානං සතෙනපි සහස්සෙනපි සුප්පබුද්ධකුට්ඨිං බුද්ධො න බුද්ධො ධම්මො න ධම්මො සංඝො න සංඝොති කථාපෙතුන්ති. සුප්පබුද්ධොපි ඛො කුට්ඨී සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා කතපටිසන්ථාරො සම්මොදමානො[2] අත්තනා පටිලද්ධගුණං ආරොචෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි, අථ නං අචිරපක්කන්තං ගාවී තරුණවච්ඡා ජීවිතා වොරොපෙසි, සා කිර එකා යක්ඛිනී පුක්කුසාතිකුලපුත්තං බාහියං දාරුචීරියං තම්බදාඨිකචොරඝාතකං සුප්පබුද්ධකුට්ඨින්ති ඉමෙසං චතුන්නං ජනානං සතංසතංඅත්තභාවෙ ගාවී හුත්වා ජීවිතා වොරොපෙසි. තෙ කිර අතීතෙ චත්තාරො සෙට්ඨිපුත්තා හුත්වා එකං නගරසොභිනිං ගණිකං උය්‍යානං නෙත්වා දිවසං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා සායණ්හසමයෙ එවං සම්මන්තයිංසු–ඉමස්මිං ඨානෙ අඤ්ඤො නත්ථි ඉමිස්සා අම්හෙහි දින්නං කහාපණසහස්සං සබ්බඤ්ච පසාධනභණ්ඩං ගහෙත්වා ඉමං මාරෙත්වා ගච්ඡාමාති, සා තෙසං කථං සුත්වා ඉමෙ නිල්ලජ්ජා මයා සද්ධිං අභිරමිත්වා ඉදානි මං මාරෙතුකාමා ජානිස්සාමි තෙසං කත්තබ්බයුත්තකන්ති තෙහි මාරියමානා අහං යක්ඛිනී හුත්වා යථා මං එතෙ මාරෙන්ති එවමෙවෙතෙ මාරෙතුං සමත්ථා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි, තස්ස නිස්සන්දෙන ඉමෙ මාරෙසි. සම්බහුලා භික්ඛූ තස්ස

1. ම. වෙ.　　2. ම. කතපටිසම්මොදනො.

කාලකිරියං භගවතො ආරොචෙත්වා තස්ස කා ගති කෙන ච කාරණෙන කුට්ඨිභාවං පත්තොති පුච්ඡිංසු, සත්ථා සොතාපත්තිඵලං පත්වා තස්ස තාවතිංසභවනෙ උප්පන්නභාවඤ්ච තගරසිඛිපච්චෙකබුද්ධං දිස්වා නිට්ඨුභිත්වා අපසාදං[1] කත්වා දීඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන ඉදානි කුට්ඨිභාවප්පත්තිඤ්ච ව්‍යාකරිත්වා-භික්ඛවෙ ඉමෙ සත්තා අත්තනාව අත්තනො කටුකවිපාකකම්මං කරොන්තා විචරන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"චරන්ති බාලා දුම්මෙධා අමිත්තෙනෙව අත්තනා,
කරොන්තා පාපකං කම්මං යං හොති කටුකප්ඵලං"ති.

තත්ථ **චරන්තීති** චතූහි ඉරියාපථෙහි අකුසලමෙව කරොන්තා විචරන්ති. **බාලාති** ඉධලොකත්ථං පරලොකත්ථඤ්ච අජානන්තා ඉධ බාලා නාම. **දුම්මෙධාති** දුප්පඤ්ඤා. **අමිත්තෙනෙවාති** අමිත්තභූතෙන විය වෙරිනා විය හුත්වා. **කටුකප්ඵලන්ති** තිඛිණඵලං දුක්ඛඵලං.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සුප්පබුද්ධකුට්ඨිවත්ථු සත්තමං.

5, 8

"න තං කම්මං කතං සාධූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං කස්සකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර සාවත්ථිතො අවිදූරෙ එකං ඛෙත්තං කසති, චොරා උදකනිද්ධමනෙනෙව නගරං පවිසිත්වා එකස්මිං අඩ්ඪකුලෙ උම්මග්ගං භින්දිත්වා බහුං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ගහෙත්වා උදකනිද්ධමනෙනෙව නික්ඛමිංසු, එකො චොරො තෙ වඤ්චෙත්වා එකං සහස්සත්ථවිකං ඔවට්ටිකාය කත්වා තං ඛෙත්තං ගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං භණ්ඩං භාජෙත්වා ආදාය ගච්ඡන්තො ඔවට්ටිකතො පතමානං සහස්සත්ථවිකං න සල්ලක්ඛෙසි, තං දිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං කස්සකං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නුඛො භවිස්සතීති උපධාරයමානො ඉදං අද්දස-අයං කස්සකො පාතොව කසිතුං ගමිස්සති භණ්ඩසාමිකා චොරානං අනුපදං ගන්ත්වා සහස්සත්ථවිකං දිස්වා එතං ගණ්හිස්සන්ති මං ඨපෙත්වා තස්ස අඤ්ඤො සක්ඛි නාම න භවිස්සති, සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයොපිස්ස අත්ථි, තත්ථ මයා ගන්තුං වට්ටතීති. සොපි කස්සකො පාතොව කසිතුං ගතො. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරෙන පච්ඡාසමණෙන තත්ථ අගමාසි, කස්සකො සත්ථාරං දිස්වා ගන්ත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා පුන කසිතුං ආරභි,සත්ථා තෙන සද්ධිං කිඤ්චි අවත්වාව සහස්සත්ථවිකාය පතිතට්ඨානං ගන්ත්වා තං දිස්වා ආනන්දත්ථෙරං ආහ-පස්සසි ආනන්ද ආසිවිසොති,? පස්සාමි භන්තෙ ඝොරවිසොති, කස්සකො තං

---

1. ම. අප්පබ්‍යායකම්මං.

කථං සුත්වා මම වෙලාය ච අවෙලාය ච විචරණට්ඨානමෙතං ආසිවිසො කිරෙත්ථ අත්ථීති චින්තෙත්වා සත්ථරි එත්තකං වත්වා පක්කන්තෙ තං මාරෙස්සාමි[1] තන්ති පතොදලට්ඨිං ආදාය ගතො සහස්සත්ථවිකං දිස්වා ඉමං සන්ධාය සත්ථාරා කථිතං භවිස්සතීති තං ආදාය නිවත්තෙන්තො අව්‍යත්තතාය එකමන්තෙ ඨපෙත්වා පංසුනා පටිච්ඡාදෙත්වා පුන කසිතුං ආරභි. මනුස්සාපි විභාතාය රත්තියා ගෙහෙ චොරෙහි කත කම්මං දිස්වා පදානුපදං ගච්ඡන්තා තං ඛෙත්තං ගන්ත්වා තත්ථ චොරෙහි භණ්ඩස්ස භාජිතට්ඨානං දිස්වා කස්සකස්ස පදවලඤ්ජං අද්දසංසු, තෙ තස්ස පදානුසාරෙන ගන්ත්වා ථවිකාය ඨපිතට්ඨානං දිස්වා පංසුං වියූහිත්වා ථවිකං ආදාය ත්වං ගෙහං විලුම්පිත්වා ඛෙත්තං කසමානො විය විචරසීති තජ්ජෙත්වා පොථෙත්වා නෙත්වා රඤ්ඤො දස්සයිංසු, රාජා තං පවත්තිං සුත්වා තස්ස වධං ආණාපෙසි, රාජපුරිසා තං පච්ඡාබාහං බන්ධිත්වා කසාහි තාළෙන්තා ආඝාතනං නයිංසු, සො කසාහි තාළියමානො අඤ්ඤං කිඤ්චි අවත්වා "පස්සානන්ද ආසිවිසොති පස්සාමි භන්තෙ ඝොරවිසො"ති වදන්තො ගච්ඡති, අථ නං රාජපුරිසා–ත්වං සත්ථු ච ආනන්දත්ථෙරස්ස ච කථං කථෙසි, කිං නාමෙතන්ති පුච්ඡිත්වා–රාජානං දට්ඨුං ලභමානො කථෙස්සාමීති වුත්තෙ–රඤ්ඤො සන්තිකං නෙත්වා[2] රඤ්ඤො තං පවත්තිං කථයිංසු, අථ නං රාජා කස්මා එවං කථෙසීති? පුච්ඡි, සො නාහං දෙව චොරොති වත්වා කසනත්ථාය නික්ඛන්ත කාලතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආචික්ඛි, රාජා තස්ස කථං සුත්වා අයං භණෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලං සත්ථාරං සක්ඛිං අපදිසති, න යුත්තං එතස්ස දොසං ආරොපෙතුං අහමෙත්ථ කත්තබ්බං ජානිස්සාමීති තං ආදාය සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං පුච්ඡි–භගවා කච්චි තුම්හෙ[3] ආනන්දත්ථෙරෙන සද්ධිං එකස්ස කස්සකස්ස කසනට්ඨානං ගතාති?, ආම මහාරාජාති, කිං වො තත්ථ දිට්ඨන්ති? සහස්සත්ථවිකා මහාරාජාති, දිස්වා කිං අවොචුත්ථාති?, ඉදං නාම මහාරාජාති, භන්තෙ සචායං පුරිසො තුම්හාදිසං අපදිසං න කරිස්ස න ජීවිතං ලභිස්ස, තුම්හෙහි පන කථිතකථං කථෙත්වා තෙන ජීවිතං ලද්ධන්ති. තං සුත්වා සත්ථා–ආම මහාරාජ අහම්පි එත්තකමෙව වත්වා ගතො, පණ්ඩිතෙන නාම–යං කම්මං කත්වා පච්ඡානුතාපං හොති න තං කත්තබ්බන්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"න තං කම්මං කතං සාධු යං කත්වා අනුතප්පති,
යස්ස අස්සුමුඛො රොදං විපාකං පටිසෙවතී"ති.

තත්ථ **න තං කම්ම**න්ති නිරයාදීසු නිබ්බත්තනසමත්ථං දුක්ඛුද්‍රයං කම්මං කත්වා අනුස්සරන්තො අනුස්සරිතක්ඛණෙ අනුතප්පති සොචති තං කතං න සාධු න සුන්දරං න ලද්ධකං. **යස්ස අස්සුමුඛො**ති

1. ම. ආහරිස්සාමි. 2. ම. ගන්ත්වා. 3. ම. කිච්චි.

ගස්ස අසුචිං ඛාදන්තමුඛො රොදන්තො විපාකං අනුභොතීති. දෙසනාවසානෙ කස්සකඋපාසකො සොතාපත්තිඵලං පත්වා, සම්පත්තභික්ඛූපි සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කස්සකස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

---

5. 9.

"තඤ්ච කම්මං කතං සාධූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සුමනං නාම මාලාකාරං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර දෙවසිකං බිම්බිසාරරාජානං පාතොව අට්ඨහි සුමනපුප්ඵනාළීහි උපට්ඨහන්තො අට්ඨකහාපණෙ ලභති, අථෙකදිවසං තස්මිං පුප්ඵානි ගහෙත්වා නගරං පවිසන්තෙ භගවා මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතො ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙන්තො මහතා බුද්ධානුභාවෙන නගරං පිණ්ඩාය පාවිසි. භගවා හි එකදා ඡබ්බණ්ණරංසියො චීවරෙන පටිච්ඡාදෙත්වා අඤ්ඤතරො පිණ්ඩපාතිකො විය චරති තියොජනං[1] මග්ගං අඞ්ගුලිමාලස්ස පච්චුග්ගමනං ගච්ඡන්තො විය, එකදා ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙන්තො කපිලවත්ථුප්පවෙසනාදීසු විය, තස්මිම්පි දිවසෙ සරීරතො ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙන්තො මහන්තෙන බුද්ධානුභාවෙන මහතියා ච බුද්ධලීළාය රාජගහං පාවිසි. මාලාකාරො භගවතො රතනග්ඝියකඤ්චනග්ඝියසදිසං[2] අත්තභාවං දිස්වා ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණ අසීත්‍යනුව්‍යඤ්ජනසිරිසොභග්ගං ඔලොකෙත්වා පසන්නචිත්තො කින්නුඛො සත්ථු අධිකාරං කරෙමීති චින්තෙත්වා අඤ්ඤං අපස්සන්තො ඉමෙහි පුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙස්සාමීති චින්තෙත්වා පුන චින්තෙසි-ඉමානි රඤ්ඤො නිබද්ධං උපට්ඨානපුප්ඵානි, රාජා ඉමානි අලභන්තො මං බන්ධාපෙය්‍ය වා ඝාතාපෙය්‍ය වා පබ්බාජෙය්‍ය වා කින්නුඛො කරොමීති, අථස්ස එතදහොසි-රාජා මං ඝාතෙතු වා බන්ධාපෙතු වා රට්ඨතො වා පබ්බාජෙතු, සො හි මය්හං දදමානොපි ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ජීවිතමත්තම්පි ධනං දදෙය්‍ය, සත්ථු පූජා පන මෙ අනෙකාසු කප්පකොටීසු අලං හිතාය චෙව සුඛාය චාති අත්තනො ජීවිතං තථාගතස්ස පරිච්චජි, සො-යාව මෙ පසන්නං චිත්තං න පතිකුටති තාවදෙව පූජං කරිස්සාමීති හට්ඨපහට්ඨො උදග්ගුදග්ගො සත්ථාරං පූජෙසි. කථං? පඨමං තාව ද්වෙ පුප්ඵමුට්ඨියො තථාගතස්ස උපරි ඛිපි, තා උපරි මත්ථකෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු; අපරා ද්වෙ මුට්ඨියො ඛිපි, තා දක්ඛිණහත්ථපස්සෙන මාලාපටච්ඡන්නෙන[3] ඔතරිත්වා අට්ඨංසු; අපරා ද්වෙ මුට්ඨියො ඛිපි, තා පිට්ඨිපස්සෙන ඔතරිත්වා තථෙව අට්ඨංසු; අපරා ද්වෙ මුට්ඨියො ඛිපි, තා වාමහත්ථපස්සෙන ඔතරිත්වා තථෙව අට්ඨංසු; එවං අට්ඨනාළියො අට්ඨමුට්ඨියො හුත්වා චතූසු ඨානෙසු තථාගතං පරික්ඛිපිංසු. පුරතො ගමනවාර[4]මත්තමෙව අහොසි,

---

1. ම. තිංසයොජනං.
2. ම. රතනග්ඝියසදිසං.
3. ම. මාලාපරිච්ඡන්නෙන.
4. සී. ගාමචාර.

පුප්ඵානං වණ්ටානි අන්තො අහෙසුං, පත්තානි බහිමුඛානි. භගවා රජතපට්ටපරික්ඛිත්තො විය හුත්වා පායාසි. පුප්ඵානි අචිත්තකානිපි සචිත්තකං නිස්සාය සචිත්තකානි විය අභිජ්ජිත්වා අපතිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගච්ඡන්ති, ඨිතඨිතට්ඨානෙ තිට්ඨන්ති, සත්ථු සරීරතො සතරං සිවිජ්ජුල්ලතා[1] විය රංසියො නික්ඛමිංසු, පුරතො ච පච්ඡතො ච දක්ඛිණතො ච වාමතො ච සීසමත්ථකතො ච නිරන්තරං නික්ඛන්ත රංසීසු එකාපි සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙනෙව අපලායිත්වා[2] සබ්බාපි සත්ථාරං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා තරුණතාලක්ඛන්ධප්පමාණා හුත්වා පුරතො එව ධාවන්ති. සකලනගරං සඞ්ඛුභි, අන්තො නගරෙ නවකොටියො බහිනගරෙ නවකොටියොති අට්ඨාරසසු කොටිසු එකොපි පුරිසො වා ඉත්ථි වා භික්ඛං ගහෙත්වා අනික්ඛන්තො[3] නාම නත්ථි. මහාජනො සීහනාදං නදන්තො චෙලුක්ඛෙපසහස්සානි කරොන්තො සත්ථු පුරතොව ගච්ඡති, සත්ථාපි මාලාකාරස්ස ගුණං පාකටං කාතුං තිගාවුතෙ නගරෙ භෙරිචරණමග්ගෙනෙව අචරි, මාලාකාරස්ස සකලසරීරං පඤ්චවණ්ණාය පීතියා පරිපූරි, සො ථොකං යෙව තථාගතෙන සද්ධිං චරිත්වා මනොසිලාරසෙ[4] නිමුග්ගො විය බුද්ධරංසීනං අන්තො පවිට්ඨො සත්ථාරං ථොමෙත්වා වන්දිත්වා තුච්ඡපච්ඡිමෙව ගහෙත්වා ගෙහං අගමාසි, අථ නං භරියා පුච්ඡි-කහං පුප්ඵානීති. සත්ථා මෙ පූජිතොති, රඤ්ඤො දානි කිං කරිස්සසීති?, රාජා මං ඝාතෙතු වා රට්ඨතො වා නීහරතු අහං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා සත්ථාරං පූජෙසිං, සබ්බපුප්ඵානි අට්ඨමුඛියොව අහෙසුං, එවරූපා නාම පූජා ජාතා, මහාජනො උක්කුට්ඨිසහස්සානි කරොන්තො සත්ථාරා සද්ධිං චරති, සො එස මහාජනස්ස උක්කුට්ඨිසද්දො තස්මිං ඨානෙති. අථස්ස භරියා අන්ධබාලා එවරූපෙ පාටිහාරියෙ පසාදං අජනෙත්වා නං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා රාජානො නාම චණ්ඩා සකිං කුද්ධා හත්ථපාදාදිච්ඡෙදනෙන බහුම්පි අනත්ථං කරොන්ති තයා කතකම්මෙන මය්හම්පි අනත්ථො සියාති පුත්තෙ ආදාය රාජකුලං ගන්ත්වා-රඤ්ඤා පක්කොසිත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡිතා ආහ-අයං මම සාමිකො තුම්හාකං උපට්ඨානපුප්ඵෙහි සත්ථාරං පූජෙත්වා තුච්ඡහත්ථො ඝරං ආගන්ත්වා කහං පුප්ඵානීති මයා පුට්ඨො ඉදං නාම වදෙසි, අහං තං පරිභාසිත්වා-රාජානො නාම චණ්ඩා සකිං කුද්ධා හත්ථපාදාදිච්ඡෙදනෙන බහුම්පි අනත්ථං කරොන්ති තයා කතදොසෙන මය්හම්පි අනත්ථො සියාති තං ඡඩ්ඩෙත්වා[5] ඉධාගතා, තෙන කතං කම්මං සුකතං වා හොතු දුක්කතං වා තස්සෙව තං මයා තස්ස ඡඩ්ඩිතභාවං ජානාහි දෙවාති. රාජා පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලං පත්තො සද්ධො පසන්නො අරියසාවකො චින්තෙසි-අහො අයං ඉත්ථි අන්ධබාලා එවරූපෙ ගුණෙ පසාදං න උප්පාදෙසීති කුද්ධො විය හුත්වා-අම්ම කිං වදෙසි? මය්හං

1. ම. සතසහස්සවිජ්ජුල්ලතා. 2. ම. අධාවන්තා.
3. සී. අගණ්හිත්වා නික්ඛන්තො. 4. ම. මනොසිලාතලෙ.
5. සී I. තජ්ජෙත්වා.

උපට්ඨාන පුප්ඵෙහි තෙන පූජා කතාති?, ආම දෙවාති, භද්දකං තෙන
කතං තං ජඞ්ඝනත්ථියා, මම පුප්ඵෙහි පූජාකාරස්ස අහං කත්තබ්බ
යුත්තකං ජානිස්සාමීති තං උය්‍යොජෙත්වා වෙගෙන සත්ථු සන්තිකං
ගන්ත්වා වන්දිත්වා සත්ථාරා සද්ධිංයෙව විචරි, සත්ථා තස්ස චිත්තප්පසාදං
ඤත්වා භෙරිචරණවීථියා නගරං චරිත්වා රඤ්ඤො ඝරද්වාරං අගමාසි,
රාජා පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං ගෙහං පවෙසෙතුකාමො අහොසි,
සත්ථා පන රාජඞ්ගණෙයෙව නිසීදනාකාරං දස්සෙසි, රාජා තං ඤත්වා
සීඝං මණ්ඩපං කරොථාති තඞ්ඛණංයෙව මණ්ඩපං කාරාපෙසි, නිසීදි
සත්ථා සද්ධිං භික්ඛුසංඝෙන, කස්මා පන සත්ථා රාජගෙහං න පාවිසි? එවං
කිරස්ස අහොසි–සචාහං අන්තො පවිසිත්වා නිසීදෙය්‍යං මහාජනො
මං දට්ඨුං න ලභෙය්‍ය, මාලාකාරස්ස ගුණො පාකටො න භවෙය්‍ය,
රාජඞ්ගණෙ පන මං නිසින්නං මහාජනො දට්ඨුං ලභිස්සති මාලාකා
රස්ස ගුණො පාකටො භවිස්සති, ගුණවන්තානං හි ගුණං බුද්ධා එව
පාකටං කාතුං සක්කොන්ති අවසෙසජනො ගුණවන්තානං ගුණං
කථෙන්තො මච්ඡරායතීති. චත්තාරො පුප්ඵපටා චතුද්දිසං අට්ඨංසු, මහා
ජනො සත්ථාරං පරිවාරෙසි, රාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පණීතෙනා
හාරෙන පරිවිසි, සත්ථා භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනං කත්වා පුරිම
නයෙනෙව චතූහි පුප්ඵපටෙහි පරික්ඛිත්තො සීහනාදං නදන්තෙන[1]
මහාජනෙන පරිවුතො විහාරං අගමාසි, රාජා සත්ථාරං අනුගන්ත්වා
නිවත්තො මාලාකාරං පක්කොසාපෙත්වා මම ආහරිතඅට්ඨපුප්ඵෙහි[2]
කින්ති කත්වා[3] සත්ථාරං පූජෙසීති? පුච්ඡි, මාලාකාරො–රාජා මං
ඝාතෙතු වා රට්ඨතො වා පබ්බාජෙතූති ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පූජෙසිං
දෙවාති ආහ, රාජා–ත්වං මහාපුරිසො නාමාති වත්වා අට්ඨ[4] හත්ථී ච
අස්සෙ ච දාසෙ ච දාසියො ච මහාපසාධනානි ච දත්වා අට්ඨ කහා
පණසහස්සානි රාජකුලතො නීහරිත්වා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා
අට්ඨ නාරියො අට්ඨ ගාමවරෙ චාති ඉදං සබ්බට්ඨකං නාම දානං අදාසි,
ආනන්දත්ථෙරො චින්තෙසි–අජ්ජ පාතොව පට්ඨාය සීහනාදසහස්සානි
චෙව චෙලුක්ඛෙපසහස්සානි ච පවත්තන්ති, කො නු ඛො මාලාකාරස්ස
විපාකොති සො සත්ථාරං පුච්ඡි, අථ නං සත්ථා–ආනන්ද ඉමිනා මාලාකා
රෙන අප්පමත්තකං කම්මං කතන්ති මා සල්ලක්ඛෙසි, අයං හි මය්හං
ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පූජං අකාසි, සො එවං මයි චිත්තං පසාදෙත්වා
කප්පානං සතසහස්සං දුග්ගතිං න ගමිස්සති, පත්වා දෙවමනුස්සෙසු
ඵලං එතස්ස කම්මුනො පච්ඡා පච්චෙකසම්බුද්ධො සුමනො නාම
භවිස්සතීති ආහ, සත්ථු පන විහාරං ගන්ත්වා ගන්ධකුටිප්පවිසනකාලෙ
තානි පුප්ඵානි ද්වාරකොට්ඨකෙ පතිංසු, සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායං කථං
සමුට්ඨාපෙසුං–අහො අච්ඡරියං මාලාකාරස්ස කම්මං ධරමානකබුද්ධස්ස
ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පුප්ඵපූජං කත්වා තංඛණඤ්ඤෙව සබ්බට්ඨකං නාම
ලභීති. සත්ථා ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා තිණ්ණං ගමනානං අඤ්ඤ

1. ම. නදන්තො. 2 සී. ආහරිතබ්බපුප්ඵෙහි.
3. සී. කිං කතන්ති වත්වා. 4. සී අට්ඨට්ඨ.

තරෙන ගච්ඡන්තෙන ධම්මසභං ගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා–කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–ආම භික්ඛවෙ යස්ස කම්මස්ස කතත්තා පච්ඡානුතප්පං න හොති අනුස්සරිත අනුස්සරිතක්ඛණෙ සොමනස්සමෙව උප්පජ්ජති, එවරූපං කම්මං කත්තබ්බමෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"තඤ්ච කම්මං කතං සාධු යං කත්වා නානුතප්පති,
යස්ස පතීතො සුමනො විපාකං පටිසෙවතී"ති.

තත්ථ **යං කත්වා**ති යං දෙවමනුස්සසම්පත්තීනං චෙව නිබ්බාණසම්පත්තියා ච නිබ්බත්තනසමත්ථං සුබුද්‍රයකම්මං කත්වා **නානුතප්පති**. අථඛො දිට්ඨධම්මෙයෙව අනුස්සරිතානුස්සරිතක්ඛණෙ යෙව පීතිවෙගෙන **පතීතො** සොමනස්සවෙගෙන ච **සුමනො** හුත්වා ආයතිං පීතිසොමනස්සජාතො හුත්වා **විපාකං පටිසෙවති තං කම්මං කතං සාධු** භද්දකන්ති. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

සුමනමාලාකාරස්ස වත්ථු නවමං.

5, 10.

"මධු වා මඤ්ඤති බාලො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උප්පලවණ්ණත්ථෙරිං ආරබ්භ කථෙසි. සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධස්ස පාදමූලෙ පත්ථනං පට්ඨපෙත්වා කප්පසතසහස්සං පුඤ්ඤානි කුරුමානා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවලොකතො චවිත්වා සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි, නීලුප්පලගබ්භසමානවණ්ණතාය චස්සා උප්පලවණ්ණාත්වෙව නාමං අකංසු, අථස්සා වයප්පත්තකාලෙ සකලජම්බුදීපෙ රාජානො සෙට්ඨිනො ච සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං සාසනං පහිණිංසු–ධීතරං අම්හාකං දෙතූති, අපහිණන්තො නාම නාහොසි. තතො සෙට්ඨි චින්තෙසි–අහං සබ්බෙසං මනං ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාමි උපායං පනෙකං කරිස්සාමීති ධීතරං පක්කොසාපෙත්වා අම්ම පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසීති ආහ, තස්සා පච්ඡිමභවිකත්තා තං වචනං සීසෙ ආසිත්තං සතපාකතෙලං විය අහොසි, තස්මා පිතරං පබ්බජිස්සාමි තාතාති ආහ. සො තස්සා සක්කාරං කත්වා තං භික්ඛුණූපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි, තස්සා අචිරපබ්බජිතාය එව උපොසථාගාරෙ කාළවාරො පාපුණි, සා දීපං ජාලෙත්වා උපොසථාගාරං සම්මජ්ජිත්වා දීපසිඛාය නිමිත්තං ගණ්හිත්වා ඨිතාව පුනප්පුන ඔලොකයමානා තෙජොකසිණාරම්මණං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තමෙව පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි සද්ධිං පටිසම්භිදාහි චෙව අභිඤ්ඤාහි ච. සා අපරෙන සමයෙන ජනපදචාරිකං චරිත්වා පච්චාගතා අන්ධවනං පාවිසි. තදා භික්ඛුණීනං අරඤ්ඤවාසො අප

පික්ඛිතෙනා හොති, අථස්සා තත්‍ථ කුටිකං කත්‍වා මඤ්චකං පඤ්ඤපෙත්‍වා සාණියා පරික්ඛිපිංසු, සා සාවත්‍ථියං පිණ්ඩාය පවිසිත්‍වා නික්ඛමි, මාතුලපුත්‍තො පනස්සා නන්‍දමාණවො නාම ගිහිකාලතො පට්ඨාය පටිබද්ධචිත්‍තො, සො තස්සා ආගතභාවං සුත්‍වා ථෙරියා ආගමනතො පුරෙතරමෙව අන්‍ධවනං ගන්‍ත්‍වා තං කුටිං පවිසිත්‍වා හෙට්ඨාමඤ්චෙ නිලීනො-ථෙරියා ආගන්‍ත්‍වා කුටිං පවිසිත්‍වා වාරං පිධාය මඤ්චකෙ නිසින්‍නමත්‍තාය බහි ආතපතො. ආගතත්‍තා චක්ඛුපථෙ අන්‍ධකාරෙ අවිගතෙ යෙව හෙට්ඨාමඤ්චකතො නික්ඛමිත්‍වා මඤ්චකං ආරුය්හ මා නස්සි බාල මා නස්සි බාලාති ථෙරියා වාරියමානොයෙව අභිභවිත්‍වා අත්‍තනා පත්‍ථිතකම්මං කත්‍වා පායාසි. අථස්සා ගුණං ධාරෙතුං අසක්කොන්‍තී විය මහාපඨවී ද්‍වෙධා භිජ්ජි, සො පඨවිං පවිට්ඨො ගන්‍ත්‍වා මහා අවීචිම්හි එව නිබ්බත්‍ති. ථෙරීපි තමත්‍ථං භික්ඛුණීනං ආරොචෙසි භික්ඛුණියො භික්ඛූනං භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං, තං සුත්‍වා සත්‍ථා භික්ඛූ ආමන්‍තෙත්‍වා-භික්ඛවෙ භික්ඛු භික්ඛුණී උපාසක උපාසිකාසු යො කොචි බාලො පාපං කම්මං කරොන්‍තො මධුසක්කරාදිසු කිඤ්චිදෙව මධුරං රසං ඛාදමානො පුරිසො විය හට්ඨපහට්ඨො උදග්ගුදග්ගො විය කරොතීති අනුසන්‍ධිං ඝටෙත්‍වා ධම්මං දෙසෙන්‍තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මධු වා[1] මඤ්ඤතී බාලො යාව පාපං න පච්චති,
යදා ච පච්චතී පාපං අථ බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡතී"ති.

තත්‍ථ **මධු වා**ති බාලස්ස හි පාපං අකුසලකම්මං කරොන්‍තස්ස තං කම්මං මධු විය මධුරරසං විය ඉට්ඨං කන්‍තං මනාපං විය උපට්ඨාති ඉති තං සො මධුංව **මඤ්ඤති**. **යාවා**ති යත්‍තකං කාලං තං **පාපං න පච්චති** දිට්ඨධම්මෙ වා සම්පරායෙ වා විපාකං න දෙති තාව තං එවං මඤ්ඤති. **යදා චා**ති යදා පනස්ස දිට්ඨධම්මෙ වා විවිධා කම්මකරණා කරීයමානස්ස සම්පරායෙ වා නිරයාදිසු මහාදුක්ඛං අනුභවන්‍තස්ස තං **පාපං පච්චති අථ** සො **බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති** වින්‍දති පටිලභතීති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්‍තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. අපරෙන පන සමයෙන ධම්මසභායං මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි-ඛීණාසවාපි මඤ්ඤෙ කාමසුඛං සාදියන්‍ති කාමං සෙවන්‍ති, කිං න සෙවිස්සන්‍ති? න හෙතෙ කොලාපරුක්ඛා නච වම්මිකා අල්ලමංසසරීරා එව, තස්මා එතෙපි කාමසුඛං සාදියන්‍ති කාමං සෙවන්‍තීති. සත්‍ථා ආගන්‍ත්‍වා කායනුත්‍ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්‍නිසින්‍නාති පුච්ඡිත්‍වා ඉමාය නාමාති වුත්‍තෙ න භික්ඛවෙ ඛීණාසවා කාමසුඛං සාදියන්‍ති න කාමං සෙවන්‍ති, යථා හි පදුමපත්‍තෙ පතිතො උදකබින්‍දු න ලිම්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටෙත්‍වා පතතෙව, යථා ච ආරග්ගෙ සාසපො න ලිම්පති න සණ්ඨාති

1. ම. මධුව.

විනිවට්ටෙත්වා පතතෙව, එවං ඛීණාසවස්ස චිත්තෙන දුවිධොපි කාමො න ලිප්පති න සණ්ඨාතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ගාථමාහ:-

“වාරි පොක්ඛරපත්තෙව ආරග්ගෙරිව සාසපො,
යො න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

ඉමිස්සා අත්ථො බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ යෙව ආවිභවිස්සති. සත්ථා පන රාජානං පසෙනදිකොසලං පක්කොසාපෙත්වා–මහාරාජ ඉමස්මිං සාසනෙ යථෙව කුලපුත්තා එවං කුලධීතරොපි මහන්තං ඤාතිගණඤ්ච භොගක්ඛන්ධඤ්ච පහාය පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්ති, තා එවං විහරමානා රාගරත්තා පාපිපුග්ගලා ඔමානාතිමානවසෙන විහෙඨෙන්තිපි බ්‍රහ්මචරියන්තරායම්පි පාපෙන්ති, තස්මා භික්ඛුණීසඞ්ඝස්ස අන්තො නගරෙ වසනට්ඨානං කාතුං වට්ටතීති. රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා නගරස්ස එකපස්සෙ භික්ඛුණීසඞ්ඝස්ස වසනට්ඨානං කාරෙසි, තතො පට්ඨාය භික්ඛුණියො අන්තොගාමෙ යෙව වසන්තීති.

උප්පලවණ්ණත්ථෙරියා වත්ථු දසමං.

5, 11.

“මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ජම්බුකං ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි. අතීතෙ කිර කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ ගාමවාසී එකො කුටුම්බිකො එකස්ස ථෙරස්ස විහාරං කත්වා තං තත්ථ විහරන්තං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහි, ථෙරො තස්ස ගෙහෙ නිබද්ධං භුඤ්ජති. අථෙකො ඛීණාසවො භික්ඛු දිවා පිණ්ඩාය චරන්තො තස්ස ගෙහද්වාරං පාපුණි, කුටුම්බිකො තං දිස්වා තස්ස ඉරියාපථෙ පසන්නො ගෙහං පවෙසෙත්වා සක්කච්චං පණීතෙන භොජනෙන පරිවිසිත්වා–භන්තෙ ඉමං සාටකං රජිත්වා නිවාසෙය්‍යාථාති මහන්තං සාටකං දත්වා–භන්තෙ කෙසා වො දීඝා තුම්හාකං කෙසොරොහනත්ථාය නහාපිතං ආනෙස්සාමි සයනත්ථාය ච වො මඤ්චකං ගාහාපෙත්වා ආගමිස්සාමීති ආහ, නිබද්ධං ගෙහෙ භුඤ්ජන්තො කුලූපකො භික්ඛු තස්ස තං සක්කාරං දිස්වා චිත්තං පසාදෙතුං නාසක්ඛි, අයං තං මුහුත්තං දිට්ඨකස්ස එවරූපං සක්කාරං කරොති නිබද්ධං ගෙහෙ භුඤ්ජන්තස්ස පන මය්හං න කරොතීති චින්තෙත්වා විහාරං අගමාසි, ඉතරොපි තෙනෙව සද්ධිං ගන්ත්වා කුටුම්බිකෙන දින්නං සාටකං රජිත්වා නිවාසෙසි, කුටුම්බිකොපි නහාපිතං ආදාය ගන්ත්වා ථෙරස්ස කෙසෙ ඔහාරාපෙත්වා මඤ්චකං අත්ථරාපෙත්වා–භන්තෙ ඉමස්මිං යෙව මඤ්චකෙ සයෙය්‍යාථාති වත්වා ද්වෙපි ථෙරෙ ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා පක්කාමි, නෙවාසිකො තස්ස සක්කාරං කයිරමානං අධිවාසෙතුං නාසක්ඛි, අථස්ස සො සායං ථෙරස්ස නිපන්නට්ඨානං ගන්ත්වා චතූහාකාරෙහි ථෙරං අක්කොසි–ආවුසො ආගන්තුක කුටුම්බිකස්ස

තෙ ගෙහෙ භත්තං භුඤ්ජනතො වරතරං මීළ්හං ඛාදිතුං, කුටුම්බිකෙන ආනීතන්හාපිතෙන කෙසොහාරාපනතො වරතරං තාලට්ඨිකෙන කෙසෙ ලුඤ්චාපෙතුං, කුටුම්බිකෙන දින්නසාටකනිවාසනතො වරතරං නග්ගෙන චරිතුං, කුටුම්බිකෙන ආහතමඤ්චෙ නිපජ්ජනතො වරතරං භූමියං නිපජ්ජිතුන්ති; ථෙරෙපි–මා එස බාලො මං නිස්සාය නස්සීති නිමන්තණං අනාදියිත්වා පාතොව උට්ඨාය යථාසුඛං අගමාසි. නෙවාසිකොපි පාතොව විහාරෙ කත්තබ්බං වත්තං කත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය ඉදානිපි ආගන්තුකො නිද්දායති ඝණ්ඩිකසද්දෙන පබුජ්ඣෙය්‍යාති සඤ්ඤාය නඛපිට්ඨෙනෙව ඝණ්ඩිං පහරිත්වා පාතොව උට්ඨාය ගාමං පාවිසි, කුටුම්බිකොපි සක්කාරං කත්වා ථෙරානං ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො නෙවාසිකං දිස්වා–භන්තෙ ථෙරො කුහින්ති? පුච්ඡි. අථ තං නෙවාසිකො–ආවුසො කිං වදෙථ[1] තුය්හං කුලූපගො හීය්‍යො තව නික්ඛන්තවෙලාය ඔවරකං පවිසිත්වා නිද්දං ඔක්කන්තො පාතොව උට්ඨාය මම විහාරසම්මජ්ජනසද්දම්පි පානීයඝටපරිභොජනීයඝටෙසු උදකාසිඤ්චනසද්දම්පි ඝණ්ඩිකසද්දම්පි කරොන්තස්ස න ජානාතීති ආහ. කුටුම්බිකො චින්තෙසි–තාදිසාය ඉරියාපථසම්පත්තියා සමන්නාගතස්ස මෙ අය්‍යස්ස යාව ඉමම්හා කාලා නිද්දායනං නාම නත්ථි මං[2] පන තස්ස සක්කාරං කරොන්තං දිස්වා අද්ධා ඉමිනා භදන්තෙන කිඤ්චි වුත්තං භවිස්සතීති. සො අත්තනො පණ්ඩිතභාවෙන තං සක්කච්චං භොජෙත්වා තස්ස පත්තං සාධුකං ධොවිත්වා නානග්ගරසභොජනස්ස පූරෙත්වා භන්තෙ සචෙ මෙ අය්‍යං පස්සෙය්‍යාථ ඉමමස්ස පිණ්ඩපාතං දදෙය්‍යාථාති ආහ. ඉතරො තං ගහෙත්වාව චින්තෙසි–සචෙ සො එවරූපං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිස්සති ඉමස්මිං එව ඨානෙ පලුද්ධො භවිස්සතීති; අනන්තරාමග්ගෙ තං පිණ්ඩපාතං ඡඩ්ඩෙත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං තත්ථ ඔලොකෙන්තො න අද්දස. අථ තං එත්තකස්ස කම්මස්ස කතත්තා වීසතිවස්සසහස්සානි කතොපි සමණධම්මො රක්ඛිතුං නාසක්ඛි, ආයුපරියොසානෙ පන අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං මහාදුක්ඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ එකස්මිං බව්හන්නපානෙ කුලඝරෙ නිබ්බත්ති: සො පදසා ගමනකාලතො පට්ඨාය නෙව සයනෙ සයිතුං න භත්තං භුඤ්ජිතුං ඉච්ඡති, අත්තනො සරීරවලඤ්ජමෙව ඛාදති, බාලතාය අජානන්තො කරොතීති තං පොසයිංසු; මහල්ලකකාලෙපි වත්ථං නිවාසෙතුං න ඉච්ඡති, නග්ගො විචරති භූමියං සයති අත්තනො සරීරවලඤ්ජමෙව ඛාදති. අථස්ස මාතාපිතරො නායං කුලඝරස්ස අනුච්ඡවිකො ආජීවකානං එස අනුච්ඡවිකොති තෙසං සන්තිකං නෙත්වා ඉමං දාරකං පබ්බාජෙථාති අදංසු, අථ නං තෙ පබ්බාජයිංසු. පබ්බාජෙන්තා ච පන ගලප්පමාණෙ ආවාටෙ ඨපෙත්වා ද්වින්නං ජන්නූනමුපරි[3] පදරානි දත්වා තෙසං උපරි නිසීදිත්වා තාලට්ඨිඛණ්ඩෙන කෙසෙ ලුඤ්චිංසු. අථ තෙ තස්ස

---

1. ම. මා ආවුසො කිඤ්චි අවච. 2. ම. ඉමං. 3. ම. අංසකූටානමුපරි.

මාතාපිතරො සබ්බාහාය නිමන්තෙත්වා පක්කමිංසු, පුන දිවසෙ ආජීවකා එහි ගාමං පවිසිස්සාමාති තං වදිංසු, සො–ගච්ඡථ තුම්හෙ අහං ඉධෙව භවිස්සාමීති න ඉච්ඡි, අථ නං පුනප්පුනං වත්වා අනිච්ඡමානං ඔහාය අගමංසු, සොපි තෙසං ගතභාවං ඤත්වා වච්චකුටියා පදරං විවරිත්වා ඔරුය්හ උභොහි හත්ථෙහි ආලුම්පකාරං[1] ගූථං ඛාදි, ආජීවකා තස්ස අන්තොගාමතො ආහාරං පහිණිංසු, තම්පි න ඉච්ඡි, පුනප්පුන වුච්චමානොපි න මෙ ඉමිනා අත්ථො ලද්ධො මෙ ආහාරොති ආහ, කහං ලද්ධොති?, ඉධෙව ලද්ධොති; එවං දුතියෙ තතියෙ චතුත්ථෙපි දිවසෙ තෙහි බහුම්පි වුච්චමානො අහං ඉධෙව භවිස්සාමීති ගාමං ගන්තුං න ඉච්ඡි. ආජීවකා–අයං දිවසෙ දිවසෙ නෙව ගාමං පවිසිතුං න අම්හෙහි පහිතං ආහාරං ආහරිතුං ඉච්ඡති, ඉධෙව මෙ ලද්ධොති වදති, කින්නුඛො කරොති පරිග්ගණ්හිස්සාම නන්ති ගාමං පවිසන්තා එකං ද්වෙ ජනෙ තස්ස පරිග්ගණ්හනත්ථං ඔහාය ගමිංසු, තෙ පච්ඡතො ගච්ඡන්තා විය හුත්වා නිලීයිංසු, සොපි තෙසං ගතභාවං ඤත්වා පුරිමනයෙනෙව වච්චකුටිං ඔරුය්හ ගූථං ඛාදි, ඉතරෙ තස්ස කිරියං දිස්වා ආජීවකානං ආරොචයිංසු, තං සුත්වා ආජීවකා–අහො භාරියං කම්මං සචෙ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා ජානෙය්‍යුං–ආජීවකා ගූථං ඛාදමානා විචරන්තීති අම්හාකං අකිත්තිං පකාසෙය්‍යුං, නායං අම්හාකං අනුච්ඡවිකොති තං අත්තනො සන්තිකා නීහරිංසු, සො තෙහි නීහටො–මහාජනස්ස උච්චාරකරණට්ඨානෙ පත්ථටො එකො පිට්ඨිපාසාණො අත්ථි තස්මිං මහන්තං සොණ්ඩි පිට්ඨිපාසාණං නිස්සාය මහාජනස්ස උච්චාරකරණට්ඨානං, සො තත්ථ ගන්ත්වා රත්තියං ගූථං ඛාදිත්වා මහාජනස්ස සරීරවළඤ්ජනත්ථාය ආගමනකාලෙ එකෙන හත්ථෙන පාසාණස්ස එකං අන්තං ඔලුබ්භ එකං පාදං උක්ඛිපිත්වා ජන්නුකෙ පට්ඨපෙත්වා උද්ධංවාතාභිමුඛො මුඛං විවරිත්වා තිට්ඨති, මහාජනො තං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ අය්‍යො කස්මා මුඛං විවරිත්වා ඨිතොති පුච්ඡති, අහං වාතභක්ඛො අඤ්ඤො මෙ ආහාරො නත්ථීති, අථ කස්මා එකං පාදං ජන්නුකෙ කත්වා ඨිතො භන්තෙති?, අහං උග්ගතපො ඝොරතපො මයා ද්වීහි පාදෙහි අක්කන්තා පථවී කම්පති, තස්මා එකං පාදං උක්ඛිපිත්වා ජන්නුකෙ කත්වා ඨිතොම්හි, අහං හි රත්තිං දිවං ඨිතකොව වීතිනාමෙමි න නිසීදාමි න නිපජ්ජාමීති, මනුස්සා නාම යෙභුය්‍යෙන වචනමත්තමෙව සද්දහන්ති තස්මා අහො අච්ඡරියං එවරූපාපි නාම තපස්සී න හොන්ති න නො එවරූපා නාම දිට්ඨපුබ්බාති යෙභුය්‍යෙන අඞ්ගමගධවාසිනො සම්භිජ්ජිත්වා මාසෙ මාසෙ මහන්තං සක්කාරං අභිහරන්ති, සො අහං වාතමෙව භක්ඛාමි න අඤ්ඤං ආහාරං අඤ්ඤං හි මෙ ඛාදන්තස්ස තපො නස්සතීති තෙහි අභිහටං න කිඤ්චි ඉච්ඡති, මනුස්සා–මා නො භන්තෙ නාසෙථ තුම්හාදිසෙන ඝොරතපෙන පරිභොගෙ කතෙ අම්හාකං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තතීති පුනප්පුනං යාචන්ති, තස්ස අඤ්ඤො ආහාරො න

1. ම. ආලොපෙසත්වා.

රුච්චති, මහාජනස්ස පන යාචනාය පීළිතො තෙහි ආහතානි සප්පිඵාණි
තාදීනි කුසග්ගෙන ජිව්හග්ගෙ ඨපෙත්වා ගච්ඡථ අලං වො එත්තකං
හිතාය සුඛායාති උය්‍යොජෙති, එවං සො පඤ්චපඤ්ඤාස වස්සානි
නග්ගොව ගූථං ඛාදන්තො කෙසෙ ලුඤ්චන්තො භූමියං සයන්තො වීති
නාමෙසි. බුද්ධානම්පි ඛො පච්චූසකාලෙ ලොකවොලොකනං අවිජහිත
මෙව හොති, තස්මා එකදිවසං භගවතො පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලො
කෙන්තස්ස අයං ජම්බුකාජීවකො ඤාණජාලස්ස අන්තො පඤ්ඤායි,
සත්ථා-කිං නු ඛො භවිස්සතීති ආවජ්ජෙත්වා තස්ස සහ පටිසම්භිදාහි
අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අහං එතං ආදිං කත්වා එකං ගාථං
භාසිස්සාමි ගාථාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභි
සමයො භවිස්සති ඉමං කුලපුත්තං නිස්සාය මහාජනො සොත්ථිභාවං
පාපුණිස්සතීති ඤත්වා පුන දිවසෙ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩ
පාතපටික්කන්තො ආනන්දත්ථෙරං ආහ-ආනන්ද ජම්බුකාජීවකස්ස
සන්තිකං ගමිස්සාමීති, භන්තෙ කිං තුම්හෙයෙව ගමිස්සථාති?, ආම අහ
මෙවාති, එවං වත්වා සත්ථා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය තස්ස සන්තිකං පායාසි,
දෙවතා චින්තයිංසු-සත්ථා ජම්බුකාජීවකස්ස සන්තිකං ගච්ඡති සො ච
ජෙගුච්ඡෙ උච්චාරපස්සාවදන්තකට්ඨකිලිට්ඨෙ පිට්ඨිපාසාණෙ වසති
දෙවං වස්සාපෙතුං වට්ටතීති අත්තනො ආනුභාවෙන තං මුහුත්තං
යෙව දෙවං වස්සාපෙසුං, පිට්ඨිපාසාණො සුචි නිම්මලො අහොසි, අථස්ස
උපරි පඤ්චවණ්ණං පුප්ඵවස්සං වස්සාපයිංසු, සත්ථා සායං ජම්බුකාජීවකස්ස
සන්තිකං ගන්ත්වා ජම්බුකාති සද්දමකාසි, ජම්බුකො කො නු ඛො එස
දුජ්ජනො මං ජම්බුකවාදෙන වදතීති චින්තෙත්වා කො එසොති ආහ,
අහං සමණොති[1] ආහ, කිං මහාසමණාති?, අජ්ජ මෙ එකරත්තිං ඉධ වස
නට්ඨානං දෙහීති, නත්ථි මහාසමණ ඉමස්මිං ඨානෙ වසනට්ඨානන්ති.
ජම්බුක මා එවං කරි එකරත්තිං මෙ වසනට්ඨානං දෙහි, පබ්බජිතා නාම
පබ්බජිතං පත්ථෙන්ති මනුස්සා මනුස්සං පසවො පසවන්ති; කිම්පන ත්වං
පබ්බජිතොති? ආම පබ්බජිතොම්හීති, සචෙ ත්වං පබ්බජිතො කහං තෙ
ලාබුකං කහං ධූමකටච්ඡුකො කහං යඤ්ඤසුත්තකන්ති?, අත්ථෙතං
මය්හං විසුං විසුං පන ගහෙත්වා විචරණං දුක්ඛන්ති අබ්භන්තරෙනෙව
ගහෙත්වා චරාමීති, සො-චරිස්සසි ත්වං එතං ගණ්හිත්වාති කුජ්ඣි, අථ නං
සත්ථා ආහ-හොතු ජම්බුක මා කුජ්ඣි වසනට්ඨානං මෙ ආචික්ඛාති,
නත්ථි මහාසමණ එත්ථ වසනට්ඨානන්ති, සත්ථා තස්ස වසනට්ඨානතො
අවිදූරෙ එකං පබ්භාරං අත්ථි තං නිද්දිසන්තො[2] එතස්මිං පබ්භාරෙ කො
වසතීති පුච්ඡි, න කොචි මහාසමණාති, තෙන හි එතං මය්හං දෙහීති,
ත්වංයෙව ජාන[3] මහාසමණාති, සත්ථා පබ්භාරෙ නිසීදනං පඤ්ඤපෙත්වා
නිසීදි; පඨමයාමෙ චත්තාරො මහාරාජා චතුද්දිසං එකොභාසං
කරොන්තා සත්ථු උපට්ඨානං ආගමිංසු, ජම්බුකො ඔභාසං දිස්වා කො
ඔභාසො නාමෙසොති චින්තෙසි, මජ්ඣිමයාමෙ සක්කො දෙවරාජා

1. ම. ජම්බුකාති. 2. ම. විමංසන්තො. 3 ම. ජානාථ.

ආගමි; ජම්බුකො තම්පි දිස්වා කො නාමෙසොති චින්තෙසි, පච්ඡිමයාමෙ එකායපි හි අඞ්ගුලියා එකං ද්වීහි ද්වෙ දසහි දස චක්කවාළෙ ඔභාසෙතුං සමත්ථො මහාබ්‍රහ්මා සකලං අරඤ්ඤං එකොභාසං කරොන්තො ආගමි, ජම්බුකො තම්පි දිස්වා කො නු ඛො එසොති චින්තෙත්වා පාතොව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං ඨිතො සත්ථාරං පුච්ඡි- මහාසමණ තුම්හාකං සන්තිකං චතස්සො දිසා ඔභාසෙන්තා කෙ ආගතාති?, චත්තාරො මහාරාජානොති, කිං කාරණාති?, මං උපට්ඨාතුංති, කිං පන ත්වං චතූහි මහාරාජෙහි උත්තරිතරොති?, ආම ජම්බුක මහාරාජූනංපි අතිරාජාති. මජ්ඣිමයාමෙ පන කො ආගතොති?, සක්කො දෙවරාජාති, කිං කාරණාති?, මං උපට්ඨාතුමෙවාති, කිං පන ත්වං සක්කදෙවරාජතොපි උත්තරිතරොති?, ආම ජම්බුක සක්කතොපි උත්තරිතරොම්හි එසො පන මය්හං ගිලානුපට්ඨාකො කප්පියකාරකසාමණෙරසදිසොති, පච්ඡිමයාමෙ සකලං අරඤ්ඤං ඔභාසෙත්වා කො ආගතොති?, යං ලොකො බ්‍රාහ්මණාදයො ඛිපිත්වා පක්ඛලිත්වා නමො මහාබ්‍රහ්මුනොති වදන්ති සො එස මහාබ්‍රහ්මාති, කිං පන ත්වං මහාබ්‍රහ්මතොපි උත්තරිතරොති?, ආම ජම්බුක අහං හි බ්‍රහ්මුනාපි අතිබ්‍රහ්මාති, අච්ඡරියොසි ත්වං මහාසමණ මයං පන පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි ඉධ වසන්තස්ස එතෙසු එකොපි මං උපට්ඨාතුං නාගතපුබ්බො, අහං හි එත්තකං අද්ධානං වාතභක්ඛොව හුත්වා ඨිතකොව වීතිනාමෙසිං, න තාව තෙ මය්හං උපට්ඨාතුං ආගතපුබ්බාති. අථ නං සත්ථා ආහ- ජම්බුක ත්වං ලොකස්මිං අන්ධබාලං මහාජනං වඤ්චයමානො මම්පි වඤ්චෙතුකාමො ජාතො, නනු ත්වං පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි ගූථමෙව ඛාදි? භූමියංයෙව නිපජ්ජි? නග්ගො හුත්වා විචරි? තාලට්ඨිඛණ්ඩෙන කෙසෙ ලුඤ්චි? අථ ච පන ලොකං වඤ්චෙන්තො අහං වාතභක්ඛො එකපාදෙන තිට්ඨාමි න නිසීදාමි න නිපජ්ජාමීති වදෙසි මම්පි වඤ්චෙතුකාමොසීති, පුබ්බෙපි ත්වං පාපිකං ලාමිකං දිට්ඨිං නිස්සාය එත්තකං කාලං ගූථභක්ඛො භූමිසයො නග්ගො විචරන්තො තාලට්ඨිඛණ්ඩෙන කෙසලුඤ්චනං පත්තො, ඉදානි පි පාපිකං ලාමිකං දිට්ඨිමෙව ගණ්හාසීති, කිං පන මයා කතං මහාසමණාති? අථස්ස සත්ථා පුබ්බෙ කතකම්මං ආචික්ඛි, තස්ස සත්ථරි කථෙන්තෙ කථෙන්තෙ යෙව සංවෙගො උප්පජ්ජි හිරොත්තප්පං උපට්ඨිතං, සො උක්කුටිකො නිසීදි, අථස්ස සත්ථා උදකසාටිකං අදාසි, සො තං නිවාසෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, සත්ථාපිස්ස ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. සො දෙසනාවසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච යාචි, එත්තාවතාස්ස පුරිමකම්මං පරික්ඛීණං.

අයං හි ඛීණාසවමහාථෙරං චතූහි අක්කොසෙහි අක්කොසිත්වා යාවායං මහාපථවී තිගාවුතාධිකං යොජනං උස්සන්නා තාව අවීචිම්හි පච්චිත්වා තත්ථ පක්කාවසෙසෙන පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි ඉමං විප්පකාරං පත්තො, තෙනස්ස තං කම්මං ඛීණං වීසතිං

පන වස්සසහස්සානි ඉමිනා ඤාතස්ස සමණධම්මස්ස ඵලං නාසෙතුං න සක්කා, තස්මා නං සත්ථා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා එහි භික්ඛු චර බ්‍රහ්මචරියන්ති ආහ, තාවදෙවස්ස ගිහිලිඞ්ගං අන්තරධායි, අට්ඨපරික්ඛාරධරො සට්ඨිවස්සිකමහාථෙරො විය අහොසි, අඞ්ගමගධවාසීනං තස්ස සක්කාරං ගහෙත්වා ආගතදිවසො කිරෙස, තස්මා උභයරට්ඨවාසිනො සක්කාරං ගහෙත්වා ආගතා තථාගතං[1] දිස්වා කින්නුඛො අම්හාකං අය්‍යො ජම්බුකො මහා උදාහු සමණො ගොතමොති? චින්තෙත්වා-සචෙ සමණො ගොතමො මහා භවෙය්‍ය අයං සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගච්ඡෙය්‍ය, ජම්බුකාජීවකස්ස පන මහන්තතාය සමණො ගොතමො ඉමස්ස සන්තිකං ආගතොති චින්තයිංසු, සත්ථා මහාජනස්ස පරිවිතක්කමඤ්ඤාය ජම්බුක තව උපට්ඨාකානං කඞ්ඛං ඡින්දාහීති ආහ, සො-අහම්පි භන්තෙ එතදත්ථමෙව පච්චාසිංසාමීති වත්වා චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය තාලප්පමාණං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකොහමස්මීති වත්වා ඔරුය්හ වන්දිත්වා පුන ද්විතාලමත්තං තිතාලමත්තන්ති එවං සත්තතාලමත්තං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ඔරුය්හ අත්තනො සාවකභාවං ජානාපෙසි, තං දිස්වා මහාජනො අහො බුද්ධා නාම අච්ඡරියා අනොමගුණාති[2] චින්තෙසි, සත්ථා මහාජනෙන සද්ධිං කථෙන්තො එවමාහ-අයං එත්තකං කාලං තුම්හෙහි ආභතං සක්කාරං කුසග්ගෙන ජිව්හග්ගෙ ඨපෙත්වා තපචරණං පූරෙමීති ඉධ නිවුත්ථො[3] සචෙපි ඉමිනා උපායෙන වස්සසතං තපචරණං පූරෙය්‍ය යාවස්ස ඉදානි කාලං වා භත්තං වා කුක්කුච්චායිත්වා අභුඤ්ජන්තස්ස භත්තච්ඡෙදනකුසලචෙතනා තස්සා තං තපචරණං සොළසිම්පි කලං න අග්ඝතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන බාලො භුඤ්ජෙථ භොජනං,
න සො සංඛතධම්මානං කලං අග්ඝති සොළසි"න්ති.

තස්සත්ථො-සචෙ **බාලො** අපරිසුද්ධධම්මො සීලාදිගුණපරිබාහිරො තිත්ථායතනෙ පබ්බජිතො තපචරණං පූරෙස්සාමීති **මාසෙ මාසෙ** පත්තෙ **කුසග්ගෙන භොජනං** භුඤ්ජන්තො වස්සසතං **භුඤ්ජෙථ භොජනං, න සො සංඛතධම්මානං කලං අග්ඝති සොළසින්ති** සඞ්ඛතධම්මා වුච්චන්ති ඤාතධම්මා තුලිතධම්මා තෙසු හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නා සඞ්ඛතධම්මා උපරිමකොටියා ඛීණාසවා ඉමෙසං සඞ්ඛතධම්මානං සො බාලො කලං නාග්ඝති සොළසින්ති. පුග්ගලාධිට්ඨානා දෙසනා, අයං පනෙත්ථ අත්ථො-යාව තස්ස තථා තපචරණං පූරෙන්තස්ස වස්සසතං චෙතනා යාවස්ස සඞ්ඛතධම්මානං කාලං වා භත්තං වා කුක්කුච්චායිත්වා අභුඤ්ජන්තානං එකභත්තච්ඡෙදනකුසලචෙතනා තස්සා චෙතනාය සා තාව දීඝරත්තං පවත්තචෙතනා

1. ම. තං. 2. ම. අනොපමගුණාති. 3. ම. ඉදානි වුත්ථො

සොළසිං කලං නාග්ඝති, ඉදං වුත්තං හොති-යං තස්සා සඞ්ඛතධම්මානං චෙතනාය ඵලං තං සොළස කොට්ඨාසෙ කත්වා තතො එකෙකං පුන සොළස සොළස කොට්ඨාසෙ කත්වා තතො එකස්ස කොට්ඨාසස්ස යං ඵලං තදෙව තස්ස බාලස්ස තපචරණතො මහන්තතරන්ති. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

ජම්බුකාජීවකස්ස වත්ථු එකාදසමං.

5, 12.

"න හි පාපං කතං කම්ම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං අහිපෙතං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි දිවසෙ ජටිලසහස්සබ්භන්තරෙ ආයස්මා ලක්ඛණත්ථෙරො ච මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ච රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිස්සාමාති ගිජ්ඣකූටතො ඔතරන්ති, තෙසු ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එකං අහිපෙතං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසි, අථ නං ලක්ඛණත්ථෙරො කස්මා ආවුසො සිතං පාතුකරෙසීති? සිතකාරණං පුච්ඡි, අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස භගවතො සන්තිකෙ මං පුච්ඡෙය්‍යාසීති ථෙරො ආහ, තෙසු රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා නිසින්නෙසු ලක්ඛණත්ථෙරො පුච්ඡි-ආවුසො මහාමොග්ගල්ලාන ත්වං ගිජ්ඣකූටා ඔතරන්තො සිතං පාතුකරිත්වා මයා සිතකාරණං පුට්ඨො භගවතො සන්තිකෙ පුච්ඡෙය්‍යාසීති අවච කථෙහිදානි තං කාරණන්ති, ථෙරො ආහ-අහං ආවුසො එකං පෙතං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසිං, තස්ස එවරූපො අත්තභාවො-මනුස්සසීසං විය අස්ස සීසං, අහිස්ස විය සෙසො අත්තභාවො, අහිපෙතො නාමෙස පමාණතො පඤ්චවීසතියොජනිකො, තස්ස සීසතො උට්ඨිතා අග්ගිජාලා යාව නඞ්ගුට්ඨා ගච්ඡන්ති නඞ්ගුට්ඨතො උට්ඨිතා යාව සීසං, මජ්ඣෙසීසතො උට්ඨිතා ද්වෙ පස්සානි ගච්ඡන්ති, ද්වීහි පස්සෙහි උට්ඨිතා මජ්ඣෙ ඔසරන්ති. විත්තසෙඤ්ඤෙව කිර පෙතානං අත්තභාවො පඤ්චවීසතියොජනිකො අවසෙසානං තිගාවුතප්පමාණො, ඉමස්ස චෙව අහිපෙතස්ස කාකපෙතස්ස ච පඤ්චවීසතියොජනිකො, තෙසු අයං නාම අහිපෙතො. කාකපෙතම්පි මහාමොග්ගල්ලානො ගිජ්ඣකූටමත්ථකෙ පච්චමානං දිස්වා තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"පඤ්චයොජනිකා ජිව්හා සීසන්තෙ නවයොජනං,
කායො අච්චුග්ගතො තුය්හං පඤ්චවීසතියොජනං,
කිං නු කම්මං කරිත්වාන පත්තොසි දුක්ඛමීදිස"න්ති.

අථස්ස පෙතො:-

"අහං භන්තෙ මොග්ගල්ලාන කස්සපස්ස මහෙසිනො,
සංඝස්ස අභිහටං භත්තං ආහාරෙසිං යදිච්ඡක"න්ති

ToC

ගාථං වත්වා ආහ-භන්තෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ සම්බහුලා භික්ඛූ ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිංසු, මනුස්සා ථෙරෙ දිස්වා සම්පියායමානා ආසනසාලාය නිසීදාපෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා පාදෙ ධොවිත්වා තෙලං මක්ඛෙත්වා පිණ්ඩපාතකාලං ආගමයමානා ධම්මං සුණන්තා නිසීදිංසු, ධම්මකථාවසානෙ ථෙරානං පත්තෙ ආදාය අත්තනො අත්තනො ගෙහා නානග්ගරසස්ස භොජනස්ස පූරෙත්වා ආහරිංසු, තදා අහං කාකො හුත්වා ආසනසාලාය ඡදනපිට්ඨෙ නිලීනො තං දිස්වා එකෙන ගහිතපත්තතො තික්ඛත්තුං මුඛං පූරෙන්තො තයො කබළෙ අග්ගහෙසිං, තං පන භත්තං නෙව සංඝස්ස සන්තකං න සංඝස්ස නිය්‍යාතෙත්වා දින්නං න භික්ඛූහි ගහිතාවසෙසකං අත්තනො අත්තනො ගෙහං නෙත්වා මනුස්සෙහි භුඤ්ජිතබ්බකං කෙවලං සඞ්ඝං උද්දිස්ස අභිහටමත්තමෙව, තතො මයා තයො කබළා ගහිතා, එත්තකං මෙ පුබ්බකම්මං, ස්වාහං කාලං කත්වා තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන අවීචිම්හි පච්චිත්වා තත්ථ පක්කාවසෙසෙන ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ කාකපෙතො හුත්වා නිබ්බත්තො ඉමං දුක්ඛං පච්චනුභොමීති ආහ.

ඉදං කාකපෙතස්ස වත්ථු.

ඉධ පන ථෙරෙ අභිපෙතං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසීති ආහ, අථස්ස සත්ථා සක්ඛි හුත්වාපි උට්ඨාය-සච්චං භික්ඛවෙ මොග්ගල්ලානො ආහ, මයා පෙස සම්බොධිං පත්තදිවසෙ යෙව දිට්ඨො, අපි චාහං-යෙ මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං අහිතාය භවෙය්‍යාති පරානුද්දයාය න කථෙසින්ති ආහ. ලක්ඛණසංයුත්තෙපි හි මහාමොග්ගල්ලානෙන දිට්ඨකාලෙයෙව සත්ථා තස්ස සක්ඛි හුත්වා විනීතවත්ථූනි[1] කථෙසි, ඉදම්පි තෙන තථෙව කථිතං සුත්වා භික්ඛූ තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡිංසු, සත්ථාපි තෙසං කථෙසි.

අතීතෙ කිර බාරාණසිං නිස්සාය නදීතීරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පණ්ණසාලං කරිංසු, සො තත්ථ විහරන්තො නිබද්ධං නගරෙ පිණ්ඩාය චරති, නාගරාපි සායංපාතං ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති, එකො බාරාණසිවාසී පුරිසො තං මග්ගං නිස්සාය ඛෙත්තං කසි, මහාජනො සායංපාතං පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්තො ඛෙත්තං මද්දන්තො ගච්ඡති, කස්සකො ච මා මෙ ඛෙත්තං මද්දථාති වාරෙන්තොපි වාරෙතුං නාසක්ඛි, අථස්ස එතදහොසි-සචෙ ඉමස්මිං ඨානෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පණ්ණසාලා න භවෙය්‍ය න මෙ ඛෙත්තං මද්දෙය්‍යුන්ති, සො පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩාය පවිට්ඨකාලෙ පරිභොගභාජනානි භින්දිත්වා පණ්ණසාලං ඣාපෙසි, පච්චෙකබුද්ධොපි තං ඣාමං දිස්වා යථාසුඛං පක්කාමි, මහාජනො ගන්ධමාලං ආදාය ආගතො ඣාමපණ්ණසාලං දිස්වා කහන්නුඛො නො අය්‍යො ගතොති ආහ, සොපි මහාජනෙනෙව සද්ධිං ආගතො මහාජනමජ්ඣෙ ඨිත

1. ම. විසතිවත්ථූනි.

කොව එවමාහ–මය්හං පණ්ණසාලා ඣාපිතාති, අථ නං ගණ්හථ ඉමං පාපං නිස්සාය මයං පච්චෙකබුද්ධං දට්ඨුං න ලභිම්හාති දණ්ඩාදීහි පොථෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසුං, සො අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවායං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව නිරයෙ පච්චිත්වා පක්කාවසෙසෙන ගිජ්ඣකූටෙ අහිපෙතො හුත්වා නිබ්බත්ති. සත්ථා ඉදං තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා–භික්ඛවෙ පාපකම්මං නාමෙතං ඛීරසදිසං, යථා ඛීරං දුය්හමානමෙව න පරිණමති තථා කයිරමානමෙව න විපච්චති, යදා පන විපච්චති තදා එවරූපෙන දුක්ඛෙන සොචතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“නහි පාපං කතං කම්මං සජ්ජු ඛීරංව මුච්චති,
ඩහන්තං බාලමන්වෙති භස්මච්ඡන්නොව පාවකො”ති.

තත්ථ **සජ්ජුඛීරංවාති** තං ඛණං යෙව ධෙනුයා ථනෙහි නික්ඛන්තං අබ්භුණ්හං ඛීරං **න මුච්චති** න පරිණමති, ඉදං වුත්තං හොති–යථා ඉදං සජ්ජුඛීරං තං ඛණං යෙව න මුච්චති න පරිණමති න පකතිං විජහති, යස්මිං පන භාජනෙ දුය්හිත්වා ගහිතං යාව තත්ථ තක්කාදි අම්බිලං න පක්ඛිපති යාව දධිභාජනාදිකං අම්බිලභාජනං න පාපුණාති තාව පකතිං අවිජහිත්වා පච්ඡා ජහති, එවමෙවං පාපකම්මම්පි කයිරමානමෙව න විපච්චති යදිපි විපච්චෙය්‍ය න කොචි පාපකම්මං කාතුං විසහෙය්‍ය, යාව පන කුසලාභිනිබ්බත්තා ඛන්ධා ධරන්ති තාව නං තෙ රක්ඛන්ති, තෙසං භෙදා අපායෙ නිබ්බත්තක්ඛන්ධෙසු විපච්චති විපච්චමානඤ්ච **ඩහන්තං බාලමන්වෙති**, කිං විය? **භස්මච්ඡන්නොව පාවකො**, යථා හි ඡාරිකාය පටිච්ඡන්නො වීතච්චිකඞ්ගාරො අක්කන්තොපි ඡාරිකාය පටිච්ඡන්නත්තා න තාව ඩහති, ඡාරිකං පන තාපෙත්වා චම්මාදීනං ඩහනවසෙන යාව මත්ථලුඞ්ගා ඩහන්තො ගච්ඡති, එවමෙවං පාපකම්මම්පි යෙන කතං හොති තං බාලං දුතියෙ වා තතියෙ වා අත්තභාවෙ නිරයාදීසු නිබ්බත්තං ඩහන්තං අනුගච්ඡතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අහිපෙත වත්ථු මාදසමං.

5, 13.

“යාවදෙව අනත්ථාය”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සට්ඨිකූටපෙතං ආරබ්භ කථෙසි. පුරිමනයෙනෙව හි මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටා ඔතරන්තො අඤ්ඤතරස්මිං පදෙසෙ සිතං පාත්වාකාසි. ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො භගවතො මං සන්තිකෙ පුච්ඡෙය්‍යාසීති පිණ්ඩාය චරිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසින්නකාලෙ පුන පුට්ඨො ආහ–

1. ම. ඝඤ්ඤතාති

ආවුසො එකං පෙතං අද්දසං තිගාවුතප්පමාණෙන අත්තභාවෙන, තස්ස සට්ඨි අයකූටසහස්සානි ආදිත්තානි සම්පජ්ජලිතානි උපරිමත්ථකෙ පතිත්වා පතිත්වා උට්ඨහන්ති සීසං භින්දන්ති, භින්නං භින්නං පුන සමුට්ඨහති, ඉමිනා අත්තභාවෙන මයා එවරූපො අත්තභාවො න දිට්ඨපුබ්බොති, අහං තං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසින්ති ආහ.

පෙතවත්ථුස්මිං හි:-

"සට්ඨිකූටසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසො,
සීසෙ තුය්හං නිපතන්ති වොභින්දන්තෙව මත්ථක"න්ති-ආදි:-

ඉමමෙව පෙතං සන්ධාය වුත්තං. සත්ථා ථෙරස්ස කථං සුත්වාව භික්ඛවෙ මයාපෙස සත්තො බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නෙනෙව දිට්ඨො, සො ච පන මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං අහිතාය භවෙය්‍යාති පරෙසං අනුකම්පාය න කථෙසිං. ඉදානි පන මොග්ගල්ලානස්ස සක්ඛිං කත්වා කථෙමීති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛූ තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡිංසු සත්ථා තෙසං කථෙසි. අතීතෙ කිර බාරාණසියං සාලිත්තකසිප්පෙ[1] නිප්ඵත්තිං පත්තො එකො පීඨසප්පි අහොසි. සො නගරද්වාරෙ එකස්ස වට රුක්ඛස්ස හෙට්ඨා නිසින්නො සක්ඛරානි ඛිපිත්වා තස්ස පණ්ණානි ඡින්දන්තො හත්ථිරූපකං නො දස්සෙහි අස්සරූපකං නො දස්සෙහීති ගාමදාරකෙහි වුච්චමානො ඉච්ඡිතිච්ඡිතානි රූපානි දස්සෙත්වා තෙසං සන්තිකා ඛාදනීයාදීනි ලභති, අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානං ගච්ඡන්තො තං පදෙසං පාපුණි, දාරකා පීඨසප්පිං පාරොහන්තරෙ කත්වා පලායිංසු, රඤ්ඤො ඨිතමජ්ඣන්තිකෙ රුක්ඛමූලං පවිට්ඨස්ස ඡිද්දච්ඡායාය සරීරං ඵරි, සො කිං නු ඛො එතන්ති උද්ධං ඔලොකෙන්තො රුක්ඛස්ස පණ්ණෙසු හත්ථිරූපකාදීනි දිස්වා කස්සෙතං කම්මන්ති පුච්ඡිත්වා පීඨ සප්පිනොති සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා ආහ-මය්හං පුරොහිතො අතිමුඛරො අප්පමත්තකෙපි වුත්තෙ බහුං භණන්තො මං උපද්දවෙති සක්ඛිස්සසි තස්ස මුඛෙ නාළිමත්තා අජලණ්ඩිකා ඛිපිතුන්ති, සක්ඛිස්සාමි දෙව අජලණ්ඩිකා ආහරාපෙත්වා පුරොහිතෙන සද්ධිං තුම්හෙ අන්තොසාණියං නිසීදථ අහමෙත්ථ කත්තබ්බං ජානිස්සාමීති, රාජා තථා කාරෙසි, ඉතරොපි කත්තරියග්ගෙන සාණියා ඡිද්දං කත්වා පුරොහිතස්ස රඤ්ඤා සද්ධිං කථෙන්තස්ස මුඛෙ විවටමත්තෙ එකෙකං අජලණ්ඩිකං ඛිපි, පුරොහිතො මුඛං පවිට්ඨං පවිට්ඨං ගිලි, පීඨසප්පි ඛීණාසු අජලණ්ඩිකාසු සාණිං චාලෙසි, රාජා තාය සඤ්ඤාය අජලණ්ඩිකානං ඛීණභාවං ඤත්වා ආහ-ආචරිය අහං තුම්හෙහි සද්ධිං කථෙන්තො කථං නිත්ථරිතුං[2] න සක්ඛිස්සාමි, තුම්හෙ අතිමුඛරතාය නාළිමත්තා අජලණ්ඩිකා ගිලන්තාපි තුණ්හීභාවං නාපජ්ජථාති, බ්‍රාහ්මණො මඞ්කුභාවං ආපජ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය මුඛං විවරිත්වා රඤ්ඤා සද්ධිං සල්ලපිතුං නාසක්ඛි, රාජා පීඨසප්පිං පක්කොසාපෙත්වා

1. ම. සාලිත්ථිසිප්පෙ. 2. ම. නිබ්බරිතුං.

තං නිස්සාය ඉමෙ සුඛං ලද්ධන්ති තුට්ඨො තස්ස සබ්බට්ඨකං නාම ධනං දත්වා නගරස්ස චතූසු දිසාසු චත්තාරො වරගාමෙ අදාසි, තමත්ථං විදිත්වා රඤ්ඤො අත්ථධම්මානුසාසකො නාම අමච්චො ඉමං ගාථමාහ:–

"සාධුකං සිප්පකං නාම අපි යාදිසකීදිසං,
පස්ස ඛඤ්ජප්පහාරෙන ලද්ධා ගාමා චතුද්දිසා"ති.

සො පන අමච්චො තෙන සමයෙන අයමෙව භගවා අහොසි. අඤ්ඤතරො පුරිසො පීඨසප්පිනො ලද්ධසම්පත්තිං දිස්වා චින්තෙසි–අයං නාම පීඨසප්පී හුත්වා ඉමම්පි සිප්පං නිස්සාය මහාසම්පත්තිං පත්තො, මයාපෙතං සික්ඛිතුං වට්ටතීති; සො තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා–ඉදං මෙ ආචරිය සිප්පං දෙථාති ආහ; න සක්කා තාත දාතුන්ති සො තෙන පටික්ඛිත්තො–හොතු ආරාධෙස්සාමි නන්ති තස්ස හත්ථපාදපරිකම්මාදීනි කරොන්තො චිරස්සං තං ආරාධෙත්වා පුනප්පුනං යාචි, පීඨසප්පි–අයං මෙ අතිවිය උපකාරකොති තං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තො සිප්පං සික්ඛාපෙත්වා–නිප්ඵන්නං තෙ තාත සිප්පං ඉදානි කිං කරිස්සසීති ආහ, බහි ගන්ත්වා සිප්පං වීමංසිස්සාමීති; කිං කරිස්සසීති?, ගාවිං වා මනුස්සං වා පහරිත්වා මාරෙස්සාමීති; තාත ගාවිං මාරෙන්තස්ස සතං දණ්ඩො මනුස්සං[1] මාරෙන්තස්ස සහස්සං, ත්වං සපුත්තදාරොපි තං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සසීති; මා විනස්ස, යම්හි පහටෙ දණ්ඩො නත්ථි තාදිසං නිම්මාතාපිතිකං කඤ්චි උපධාරෙහීති; සො සාධූති සක්ඛරා උච්ඡඞ්ගෙ කත්වා තාදිසං උපධාරයමානො විචරන්තො ගාවිං දිස්වා අයං සස්සාමිකාති පහරිතුං න විසහි, මනුස්සං දිස්වා අයං සමාතාපිතිකොති පහරිතුං න විසහි. තෙන ච සමයෙන සුනෙත්තො නාම පච්චෙකබුද්ධො තං නගරං නිස්සාය පණ්ණසාලායං විහරති, සො තං පිණ්ඩාය පවිසන්තං නගරද්වාරෙ[2] දිස්වා–අයං නිම්මාතාපිතිකො ඉමස්මිං පහටෙ දණ්ඩො නත්ථි ඉමං පහරිත්වා සිප්පං වීමංසිස්සාමීති පච්චෙකබුද්ධස්ස දක්ඛිණකණ්ණසොතං සන්ධාය සක්ඛරං ඛිපි, සා දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා වාමෙන නික්ඛමි, දුක්ඛා වෙදනා උප්පජ්ජි; පච්චෙකබුද්ධො භික්ඛාය චරිතුං නාසක්ඛි, ආකාසෙන පණ්ණසාලං ගන්ත්වා පරිනිබ්බායි. මනුස්සා පච්චෙකබුද්ධෙ අනාගච්ඡන්තෙ කිඤ්චි අඵාසුකං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තං පරිනිබ්බුතං දිස්වා රොදිංසු පරිදෙවිංසු; සොපි මහාජනං ගච්ඡන්තං දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධං සඤ්ජානිත්වා අයං පිණ්ඩාය පවිසන්තො ද්වාරන්තරෙ මම සම්මුඛීභූතො, අහං අත්තනො සිප්පං වීමංසෙන්තො ඉමං පහරින්ති ආහ. මනුස්සා ඉමිනා කිර පාපකෙන පච්චෙකබුද්ධො පහටො ගණ්හථ ගණ්හථාති පොථෙත්වා තත්ථෙව තං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසුං; සො අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවායං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන ගිජ්ඣකූටමත්ථකෙ සට්ඨිකූටපෙතො

1. සී. පුරිසං. 2. ම. නගරද්වාරන්තරෙ.

හුත්වා තිබ්බති. සත්ථා ඉමං තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ බාලස්ස නාම සිප්පං වා ඉස්සරියං වා උප්පජ්ජමානං[1] අනත්ථාය උප්පජ්ජති; බාලො හි සිප්පං වා ඉස්සරියං වා ලභිත්වා අත්තනො අනත්ථමෙව කාරෙතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යාවදෙව අනත්ථාය ඤත්තං බාලස්ස ජායති,
හන්ති බාලස්ස සුක්කංසං මුද්ධමස්ස විපාතය"න්ති.

තත්ථ **යාවදෙවාති** අවධිපරිච්ඡෙදත්ථෙ නිපාතො. **ඤත්තන්ති** ජානනසභාවො; යම්පි සිප්පං ජානාති යම්හි වා ඉස්සරියෙ යසෙ සම්පත්තියව ඨිතො ජනෙන ඤායති පාකටො පඤ්ඤාතො හොති තස්සෙතං නාමං, සිප්පං වා හි ඉස්සරියාදිභාවො වා **බාලස්ස අනත්ථායෙව ජායති**, තං නිස්සාය සො අත්තනො අනත්ථමෙව කරොති. **හන්තීති** විනාසෙති. **සුක්කංසන්ති** කුසලකොට්ඨාසං; බාලස්ස හි සිප්පං වා ඉස්සරියං වා උප්පජ්ජමානං කුසලකොට්ඨාසං ඝාතෙන්තමෙව උප්පජ්ජති. මුද්ධන්ති පඤ්ඤායෙතං නාමං. **විපාතයන්ති** විද්ධංසයමානං; තස්ස හි තං සුක්කංසං හනන්තං පඤ්ඤාසඞ්ඛාතං මුද්ධං විපාතෙන්තං විද්ධංසෙන්තමෙව හන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සට්ඨිකූටපෙතවත්ථු තෙරසමං.

5, 14.

"අසතං භාවනමිච්ඡෙය්‍යා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සුධම්මත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. දෙසනා මච්ඡිකාසණ්ඩෙ සමුට්ඨාය සාවත්ථියං නිට්ඨිතා. මච්ඡිකාසණ්ඩනගරස්මිං හි චිත්තො නාම ගහපති පඤ්චවග්ගියානං අබ්භන්තරං[2] මහානාමත්ථෙරං නාම පිණ්ඩාය චරමානං දිස්වා තස්ස ඉරියාපථෙ පසීදිත්වා පත්තං ආදාය ගෙහං පවෙසෙත්වා භොජෙත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ ධම්මකථං සුණන්තො සොතාපත්තිඵලං පත්වා අචලසද්ධො හුත්වා අම්බාටකවනං නාම අත්තනො උය්‍යානං සඞ්ඝාරාමං කාතුකාමො ථෙරස්ස හත්ථෙ උදකං පාතෙත්වා[3] නිය්‍යාදෙසි, තස්මිං ඛණෙ පතිට්ඨිතං බුද්ධසාසනන්ති උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවී කම්පි. මහාසෙට්ඨි උය්‍යානෙ මහාවිහාරං කාරෙත්වා සබ්බදිසාහි ආගතානං භික්ඛූනං විවටද්වාරො අහොසි. මච්ඡිකාසණ්ඩෙපි සුධම්මත්ථෙරො නාම නෙවාසිකො අහොසි; අපරෙන සමයෙන චිත්තස්ස ගුණකථං සුත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකා තස්ස සඞ්ගහං කාතුකාමා මච්ඡිකාසණ්ඩං අගමංසු, චිත්තො ගහපති තෙසං ආගමනං සුත්වා අඩ්ඪයොජනං පච්චුග්ගන්ත්වා තෙ ආදාය අත්තනො විහාරං පවෙසෙත්වා ආගන්තුකවත්තං කත්වා-භන්තෙ

---

1. සී. නිප්ඵජ්ජමානං. 2. ම. අබ්භන්තරෙ 3. සී. පාතෙත්වා.

ථොකං ධම්මකථං සොතුකාමොම්හීති ධම්මසෙනාපතිං යාචි, අථ නං ථෙරො උපාසක අද්ධානෙනම්හා කිලන්තරූපා අපි ච ථොකං සුණාහීති තස්ස ධම්මකථං කථෙසි. සො ථෙරස්ස ධම්මකථං සුණන්තොව අනාගාමිඵලං පාපුණි. සො ද්වෙ අග්ගසාවකෙ වන්දිත්වා භන්තෙ ස්වෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං මම ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථාති නිමන්තෙත්වා පච්ඡා නෙවාසිකං සුධම්මත්ථෙරං-තුම්හෙපි භන්තෙ ස්වෙ ථෙරෙහි සද්ධිං ආගච්ඡෙය්‍යාථාති නිමන්තෙසි; සො අයං මං පච්ඡා නිමන්තෙසීති කුද්ධො පටික්ඛිපිත්වා පුනප්පුනං යාචියමානොපි පටික්ඛිපි එව; උපාසකො-පඤ්ඤායිස්සථ භන්තෙති පක්කමිත්වා පුන දිවසෙ අත්තනො නිවෙසනෙ මහාදානං සජ්ජෙසි, සුධම්මත්ථෙරොපි පච්චූසකාලෙයෙව කීදිසො නු ඛො ගහපතිනා අග්ගසාවකානං සක්කාරො සජ්ජිතො ස්වෙ ගන්ත්වා පස්සිස්සාමීති චින්තෙත්වා පාතොව පත්තචීවරමාදාය තස්ස ගෙහං අගමාසි, සො ගහපතිනා නිසීදථ භන්තෙති වුච්චමානොපි නාහං නිසීදාමි පිණ්ඩාය චරිස්සාමීති වත්වා අග්ගසාවකානං පටියාදිතං සක්කාරං ඔලොකෙත්වා ගහපතිං ජාතියා ඝට්ටෙතුකාමො උළාරො තෙ ගහපති සක්කාරො අපි චෙත්ථ එකං යෙව නත්ථීති; කිං භන්තෙති?, තිලසඞ්ගුලිකා ගහපතීති වත්වා ගහපතිනා කාකොපමාය අපසාදිතො කුජ්ඣිත්වා එසො තෙ ගහපති ආවාසො ගමිස්සාමීති වත්වා යාවතතියං වාරියමානොපි පක්කමිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා චිත්තෙන ච අත්තනා ච වුත්තවචනං ආරොචෙසි; සත්ථා-තයා උපාසකො සද්ධො පසන්නො හීනෙන ඛුංසිතොති තස්සෙව දොසං ආරොපෙත්වා පටිසාරණීයකම්මං කාරෙත්වා ගච්ඡ චිත්තං ගහපතිං ඛමාපෙහීති පෙසෙසි; සො තත්ථ ගන්ත්වා ගහපතිං මය්හමෙව දොසො ඛමාහි මෙති වත්වාපි නාහං ඛමාමීති තෙන පටික්ඛිත්තො මඞ්කුභූතො තං ඛමාපෙතුං නාසක්ඛි; පුනදෙව සත්ථු සන්තිකං පච්චාගමාසි. සත්ථා-නාස්ස උපාසකො ඛමිස්සතීති ජානන්තොපි-මානත්ථද්ධො එස තිංසයොජනං නාව මග්ගං ගන්ත්වා පච්ඡා ගච්ඡතූති ඛමාපනූපායං අනාචික්ඛිත්වාව උය්‍යොජෙසි. අථස්ස පුන ආගතකාලෙ නිහතමානස්ස අනුදූතං දත්වා ගච්ඡ ඉමිනා සද්ධිං ගන්ත්වා උපාසකං ඛමාපෙහීති වත්වා සමණෙන නාම මය්හං විහාරො මය්හං නිවාසනට්ඨානං මය්හං උපාසකො මය්හං උපාසිකාති මානං වා ඉස්සං වා කාතුං න වට්ටති එවං කරොන්තස්ස ඉස්සාමානාදයොපි කිලෙසා වඩ්ඪන්තීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අසන්තං භාවනමිච්ඡෙය්‍ය පුරෙක්ඛාරඤ්ච භික්ඛුසු,
ආවාසෙසු ච ඉස්සරියං පූජා පරකුලෙසු ච.

මමෙව කතමඤ්ඤන්තු ගිහී පබ්බජිතා උභො,
මමෙව අතිවසා අස්සු කිච්චාකිච්චෙසු කිස්මිචි;

ඉති බාලස්ස සඞ්කප්පො ඉච්ඡා මානො ච වඩ්ඪතී"ති.

තත්‍ථ **අසන්‍තන්‍ති** බාලො භික්‍ඛු අවිජ්ජමානං සම්භාවනං **ඉච්ජෙය්‍ය**, අස්‍සද්‍ධොව සමානො සද්‍ධොති මං ජනො ජානාතූති ඉච්ඡති, පාපිච්ඡතා නිදානෙ වුත්‍තනයෙනෙව බාලො අස්‍සද්‍ධො දුස්‍සීලො අප්‍පස්‍සුතො අවිවිත්‍තො කුසීතො අනුපට්ඨිතස්‍සති අසමාහිතො දුප්‍පඤ්ඤො අඛීණා සවොව සමානො අහො වත මං ජනො අයං සද්‍ධො සීලවා බහුස්‍සුතො පවිවිත්‍තො ආරද්‍ධවිරියො උපට්ඨිතස්‍සති සමාහිතො පඤ්ඤවා ඛීණාස වොති ජානෙය්‍යාති ඉමං අසන්‍තං සම්භාවනං ඉච්ඡති. **පුරෙක්‍ඛාරන්‍ති** පරිවාරං, අහො වත මං සකලවිහාරෙ භික්‍ඛූ පරිවාරෙත්‍වා පඤ්හං පුච්ඡන්‍තා විචරෙය්‍යුන්‍ති එවං ඉච්ඡාචාරෙ ඨත්‍වා පුරෙක්‍ඛාරඤ්ච භික්‍ඛූසු ඉච්ඡති. **ආවාසෙසූති** සඞ්ඝිකෙසු ච ආවාසෙසු, යානි විහාර මජ්ඣෙ පණීතානි සෙනාසනානි තානි අත්‍තනො සන්‍දිට්ඨසම්භත්‍තා දීනං භික්‍ඛූනං තුම්හෙ ඉධ වසථාති විචාරෙන්‍තො සයම්පි වරසෙනා සනං පලිබොධෙන්‍තො[1] සෙසානං ආගන්‍තුකභික්‍ඛූනං පච්චන්‍තිමානි උක්‍කලාපසෙනාසනානි[2] චෙව අමනුස්‍සපරිග්‍ගහිතානි ච තුම්හෙ ඉධ වසථාති විචාරෙන්‍තො ආවාසෙසු ච **ඉස්‍සරියං** ඉච්ඡති. **පූජා පර කුලෙසු චාති** නෙව මාතාපිතූනං න ඤාතකානං පරෙසු යෙව කුලෙසු අහො වතිමෙ මය්හමෙව දදෙය්‍යුං න අඤ්ඤෙසන්‍ති එවං චතූහි පච්චයෙහි පූජං ඉච්ඡති. **මමෙව කතමඤ්ඤන්‍තූති** යස්‍ස ච බාලස්‍ස යං කිඤ්චි විහාරෙ උපොසථාගාරාදිකරණවසෙන කතං නව කම්මං තං සබ්බං අම්හාකං ථෙරෙන කතන්‍ති එවං ගිහී ච **පබ්බජිතා** ච **උභොපි** මමෙව නිස්‍සාය කතං පරිනිට්ඨිතං මඤ්ඤන්‍තූති සඞ්කප්‍පො උප්‍පජ්ජති. **මමෙව අතිවසා අස්‍සූති** ගිහී ච පබ්බජිතා ච සබ්බෙපි මමෙව වසෙ වත්‍තන්‍තු සකටගොණවාසිඵරසුආදීනි වා ලද්‍ධබ්බානි හොන්‍ති අඤ්ඤතමසො යාගුමත්‍තම්පි තාපෙත්‍වා පිවනාදීනි වා එව රූපෙසු **කිච්චාකිච්චෙසු** ඛුද්‍දකමහන්‍තෙසු කරණීයෙසු කිස්‍මිඤ්චි එක කිච්චෙපි මමෙව වසෙ වත්‍තන්‍තු මංයෙව ආපුච්ඡිත්‍වා කරොන්‍තූති සඞ්කප්‍පො උප්‍පජ්ජති. **ඉති බාලස්‍සාති** යස්‍ස බාලස්‍ස යා ච **ඉච්ඡා** අයඤ්ච එවරූපො **සඞ්කප්‍පො** උප්‍පජ්ජති, තස්‍ස නෙව විපස්‍සනා න මග්‍ගඵලානි වඩ්ඪන්‍ති, කෙවලං පනස්‍ස චන්‍දොදයෙ සමුද්‍දස්‍ස උදකං විය ඡසු චාරෙසු උප්‍පජ්ජමානා තණ්හා චෙව නවවිධ **මානො ච වඩ්ඪතීති**. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්‍තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සුධම්මත්‍ථෙරොපි ඉමං ඔවාදං සුත්‍වා සත්‍ථාරං වන්‍දිත්‍වා වුට්ඨායාසනා පදක්‍ඛිණං කත්‍වා තෙන අනුදූතෙන භික්‍ඛුනා සද්‍ධිං ගන්‍ත්‍වා උපාසකස්‍ස චක්‍ඛුපථෙ ආපත්‍තිං පටිකරිත්‍වා උපාසකං ඛමාපෙසි; සො-උපාසකෙන ඛමාමහං භන්‍තෙ සචෙ මය්හං දොසො අත්‍ථි ඛමථ මෙති පටිඛමා පිතො සත්‍ථාරා දින්‍නොවාදෙ ඨත්‍වා කතිපාහෙනෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්‍තං පාපුණි. උපාසකොපි චින්‍තෙසි-මයා සත්‍ථාරං අදිස්‍වාව සොතාපත්‍තිඵලං පත්‍තං අදිස්‍වා එව හි අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතො

1. සී. පලිබුද්‍ධෙන්‍තො. 2. ම. ලාමකසෙනාසනානි.

සත්ථාරං මෙ දට්ඨුං වට්ටතීති; සො තිලතණ්ඩුලසප්පිඵාණිතවත්ථච්ඡාදනාදි පූරානි පඤ්චසකටසතානි යොජාපෙත්වා සත්ථාරං දට්ඨුකාමා ආගච්ඡන්තු පිණ්ඩපාතාදීහි න කිලමිස්සන්තීති භික්ඛුසංඝස්ස ආරොචාපෙත්වා භික්ඛුණීසංඝස්සපි උපාසකානම්පි උපාසිකානම්පි ආරොචාපෙසි, තෙන සද්ධිං පඤ්චසතා පඤ්චසතා භික්ඛූ ච භික්ඛුණියො ච උපාසකා ච උපාසිකායො ච නික්ඛමිංසු, සො තෙසඤ්චෙව අත්තනො පරිසාය චාති තිණ්ණං ජනසහස්සානං යථා තිංසයොජනමග්ගෙ යාගුභත්තාදීහි කිඤ්චි වෙකල්ලං න හොති තථා සංවිදහි. තස්ස පන නික්ඛන්තභාවං ඤත්වා යොජනෙ යොජනෙ දෙවතා ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා දිබ්බෙහි යාගුඛජ්ජකභත්තපානකාදීහි තං මහාජනං උපට්ඨහිංසු; කස්සචි කෙනචි වෙකල්ලං නාහොසි. එවං දෙවතාහි උපට්ඨියමානො දෙවසිකං යොජනං ගච්ඡන්තො මාසෙන සාවත්ථිං පාපුණි, පඤ්චසකටසතානි යථා පූරිතානෙව අහෙසුං; දෙවතාහි චෙව මනුස්සෙහි ච අභිහටපණ්ණාකාරං විස්සජ්ජෙන්තොව අගමාසි. සත්ථාපි ආනන්දත්ථෙරං ආහ[1]–ආනන්ද අජ්ජ වඩ්ඪමානකච්ඡායාය චිත්තො ගහපති පඤ්චහි උපාසකසතෙහි[2] පරිවුතො ආගන්ත්වා මං වන්දිස්සතීති. කිං පන භන්තෙ තස්ස තුම්හාකං වන්දනකාලෙ කිඤ්චි පාටිහාරියං භවිස්සතීති?, භවිස්සති ආනන්දාති, කිං භන්තෙති?, තස්ස ආගන්ත්වා මං වන්දනකාලෙ රාජමානෙන අට්ඨකරීසමත්තෙ පදෙසෙ ජන්නුමත්තෙන ඔධිනා පඤ්චවණ්ණානං දිබ්බපුප්ඵානං ඝනවස්සං වස්සිස්සතීති. තං කථං සුත්වා නගරවාසිනො එවං මහාපුඤ්ඤො කිර චිත්තො ගහපති නාම ආගන්ත්වා අජ්ජ සත්ථාරං වන්දිස්සති එවරූපං කිර පාටිහාරියං භවිස්සති මයම්පි තං මහාපුඤ්ඤං දට්ඨුං ලභිස්සාමාති පණ්ණාකාරං ආදාය මග්ගස්ස උභොසු පස්සෙසු අට්ඨංසු. විහාරසමීපං ආගතකාලෙ පඤ්චභික්ඛුසතානි පඨමං අගමංසු; චිත්තො ගහපති අම්මා තුම්හෙ පච්ඡතො ආගච්ඡථාති මහාඋපාසිකායො වත්වා[3] පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො සත්ථු සන්තිකං අගමාසි, බුද්ධානං සම්මුඛට්ඨානෙ පන ඨිතා වා නිසින්නා වා න ඉතො වා එතො වා හොන්ති, බුද්ධවීථියා වීසු පස්සෙසු නිච්චලාව තිට්ඨන්ති, චිත්තො ගහපති අනුපදං බුද්ධවීථිං ඔක්කමි, තීණි ඵලානි පත්තෙන අරියසාවකෙන ඔලොකිතොලොකිතට්ඨානං කම්පි, එසො කිර චිත්තො ගහපතීති මහාජනො ඔලොකෙසි, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ඡබ්බණ්ණානං බුද්ධරස්මීනං අන්තො පවිසිත්වා වීසු ගොප්ඵකෙසු සත්ථු පාදෙ ගහෙත්වා වන්දි, තං ඛණංයෙව වුත්තප්පකාරං පුප්ඵවස්සං වස්සි, සාධුකාරසහස්සානි පවත්තිංසු, සො එකං මාසං සත්ථු සන්තිකෙ වසි, වසමානො ච සකලං බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං විහාරෙයෙව නිසීදාපෙත්වා මහාදානං අදාසි, අත්තනා සද්ධිං ආගතෙපි අන්තොවිහාරෙයෙව කත්වා පටිජග්ගි, එකදිවසම්පි අත්තනො සකටෙසු කිඤ්චි ගහෙතබ්බං නාහොසි, දෙවමනුස්සෙහි ආභතපණ්ණාකාරෙනෙව සබ්බකිච්චානි අකාසි,[4] සො සත්ථාරං වන්දිත්වා

1. සී. ආමන්තෙසි.
2. ම. සකටසතෙහි.
3. ම. ඨපෙත්වා.
4. ම. දානං අදාසි.

ආහ-භන්තෙ අහං තුම්හාකං දානං දස්සාමීති ආගච්ඡන්තො මාසං අන්තරාමග්ගෙ අහොසිං, ඉධෙව මෙ මාසො වීතිවත්තො මයා ආහතං කිඤ්චි ගහෙතුං න ලභාමි, එත්තකං කාලං දෙවමනුස්සෙහි ආහත පණ්ණාකාරෙනෙව දානං අදාසිං, සොහං සචෙපි ඉධ සංවච්ඡරං වසිස්සාමි නෙව මම දෙය්‍යධම්මං දාතුං ලභිස්සාමි සකටානි ඔතා රෙත්වා ගන්තුං ඉච්ඡාමි පටිසාමනට්ඨානමෙව ආරොචාපෙථාති. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආහ-ආනන්ද උපාසකස්ස එකං පදෙසං තුච්ඡං කාරෙත්වා දෙහීති. ථෙරො තථා අකාසි. කප්පියභූමි කිර හි චිත්තස්ස ගහපතිනො අනුඤ්ඤාතා, උපාසකොපි අත්තනා සද්ධිං ආගතෙහි තීහි ජනසහස්සෙහි සද්ධිං තුච්ඡසකටෙහි පුන මග්ගං පටිපජ්ජි, දෙවමනුස්සා උට්ඨාය අය්‍ය තයා තුච්ඡසකටෙහි ගමනකම්මං කතන්ති සත්තහි රතනෙහි සකටානි පූරයිංසු, සො අත්තනො ආහතපණ්ණාකාරෙ නෙව මහාජනං පටිජග්ගන්තො අගමාසි, ආනන්දත්ථෙරො සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තොපි මාසෙන ආගතො, ඉධාපි මාසමෙව වුත්ථො එත්තකං කාලං ආහතපණ්ණා කාරෙනෙව[1] මහාදානං අදාසි, ඉදානි පඤ්චසකටසතානි තුච්ඡානි කත්වා මාසෙනෙව කිර ගමිස්සති, දෙවමනුස්සා පනස්ස උට්ඨාය තයා අය්‍ය තුච්ඡ සකටෙහි ගමනකම්මං කතන්ති සකටානි සත්තහි රතනෙහි පූර යිංසු, පුන සො අත්තනො ආහතපණ්ණාකාරෙනෙව කිර මහාජනං පටිජග්ගන්තො ගමිස්සතීති. කිං පන භන්තෙ එතස්ස තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සෙව අයං සක්කාරො උප්පජ්ජි? උදාහු අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්සාපි තස්ස උප්පජ්ජෙය්‍යාති?. ආනන්ද මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සාපි අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්සාපි තස්ස උප්පජ්ජතෙව, අයං හි උපාසකො සද්ධො පසන්නො සම්පන්නසීලො එවරූපො යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙවස්ස ලාභසක්කාරො නිබ්බත්තතීති වත්වා සත්ථා ඉමං පකිණ්ණකවග්ගෙ ගාථමාහ:-

"සද්ධො සීලෙන සම්පන්නො යසොභොගසමප්පිතො,
යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතො"ති.

අත්ථො පනස්සා තත්ථෙව ආවිභවිස්සති. එවං වුත්තෙ ආනන්දත්ථෙරො චිත්තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡි, අථස්ස සත්ථා කථෙන්තො ආහ-ආනන්ද අයං පදුමුත්තරස්ස භගවතො පාදමූලෙ කතාභිනීහාරො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ මිගලුද්දකකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය එකදිවසං දෙවෙ වස්සන්තෙ මිගමාරණත්ථාය සත්තිං ආදාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මිගෙ ඔලොකෙන්තො එකස්මිං අකටපබ්භාරෙ සසීසං පාරුපිත්වා එකං භික්ඛුං නිසින්නං දිස්වා එකො අය්‍යො සමණධම්මං කරොන්තො නිසින්නො භවිස්සති භත්තමස්ස ආහරිස්සාමීති වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා එකස්මිං උද්ධනෙ හිය්‍යො ආහතමංසං එකස්මිං භත්තං පචාපෙත්වා අඤ්ඤෙ පිණ්ඩචාරිකභික්ඛූ

1. ම. දෙවමනුස්සෙහි අභිහටපණ්ණාකාරෙනෙව.

දිස්වා තෙසම්පි පත්තෙ ආදාය පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං සම්පාදෙත්වා අය්‍යෙ පරිවිසෙථාති අඤ්ඤං ආණාපෙත්වා තං හත්ථං පුටකෙ පක්ඛිපිත්වා ආදාය ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ නානාපුප්ඵානි ඔචිනිත්වා පත්තපුටෙ කත්වා ථෙරස්ස නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා මය්හං භන්තෙ සඞ්ගහං කරෙථාති වත්වා පත්තං ගහෙත්වා පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා තෙහි පුප්ඵෙහි පූජං කරිත්වා යථා මෙ අයං රස පිණ්ඩපාතො පුප්ඵපූජාය සද්ධිං චිත්තං තොසෙසි එවං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පණ්ණාකාරසහස්සානි ආදාය ආගන්ත්වා මය්හං චිත්තං තොසෙන්තු, පඤ්චවණ්ණකුසුමවස්සඤ්ච වස්සතූති පත්ථනං ඨපෙසි. සො යාවජීවං කුසලං කරිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති, නිබ්බත්තට්ඨානෙ ජණ්ණුමත්තෙන ඔධිනා දිබ්බපුප්ඵවස්සං වස්සි. ඉදානිපිස්ස ජාතදිවසෙ චෙව ඉධ ච ආගතස්ස පුප්ඵවස්සවස්සනඤ්ච පණ්ණාකාරාභිහාරො ච සත්තහි රතනෙහි සකටපූරණඤ්ච තස්සෙව කම්මස්ස නිස්සන්දොති.

සුධම්මත්ථෙරවත්ථු චුද්දසමං.

---

5. 15

“අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වනවාසිකතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. දෙසනා පනෙසා රාජගහෙ සමුට්ඨිතා. සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස කිර පිතු වඞ්ගන්ත බ්‍රාහ්මණස්ස සහායකො මහාසෙනබ්‍රාහ්මණො නාම රාජගහෙ වසති, සාරිපුත්තත්ථෙරො එකදිවසං පිණ්ඩාය චරන්තො තස්මිං අනුකම්පං උපාදාය තස්ස ගෙහද්වාරං අගමාසි, සො පන පරික්ඛීණවිභවො දළිද්දො, සො මම පුත්තො මය්හං ගෙහද්වාරෙ පිණ්ඩාය චරිතුං ආගතො භවිස්සති, අහඤ්චම්හි දුග්ගතො, මය්හං දුග්ගතභාවං න ජානාති මඤ්ඤෙ, නත්ථි මෙ කොචි දෙය්‍යධම්මොති සො තස්ස සම්මුඛා භවිතුං අසක්කොන්තො නිලීයි, ථෙරො අපරම්පි දිවසං අගමාසි, බ්‍රාහ්මණො තථෙව නිලීයි, කිඤ්චිදෙව ලභිත්වා දස්සාමීති චින්තෙන්තොපි න ලභති; අථෙකදිවසං එකස්මිං බ්‍රාහ්මණවාචනකෙ ථූලසාටකෙන සද්ධිං පායාසපාතිං ලභිත්වා ආදාය ගෙහං ගන්ත්වා ථෙරං අනුස්සරි-ඉමං පිණ්ඩපාතං මහාථෙරස්ස දාතුං වට්ටතීති; ථෙරොපි තං ඛණං ඣානං සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය තං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා බ්‍රාහ්මණො දෙය්‍යධම්මං ලභිත්වා මම ආගමනං පච්චාසිංසති මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති සංඝාටිං පාරුපිත්වා පත්තං ආදාය තස්ස ගෙහද්වාරෙ ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි, බ්‍රාහ්මණස්ස ථෙරං දිස්වාව චිත්තං පසීදි, අථ නං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා අන්තොගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පායාසපාතිං ගහෙත්වා ථෙරස්ස පත්තෙ ආකිරි, ථෙරො උපඩ්ඪං සම්පටිච්ඡිත්වා පත්තං පිදහි; අථ නං බ්‍රාහ්මණො-භන්තෙ එකපටිවිංසමත්තොව අයං පායාසො පරලොකසංගහං මෙ කරොථ මා ඉධලොකසඞ්ගහං නිරවසෙසමෙවම්හි දාතුකාමොති සබ්බං ආකිරි, ථෙරො

තත්ථෙව පරිභුඤ්ජි, අථස්ස භත්තකිච්චපරියොසානෙ තම්පි සාටකං දත්වා වන්දිත්වා එවමාහ-භන්තෙ අහම්පි තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මමෙව පාපුණෙය්‍යන්ති, ථෙරො එවං හොතු බ්‍රාහ්මණාති තස්ස අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කන්තො අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තො ජෙතවනං අගමාසි, දුග්ගතකාලෙ දින්නදානං පන අතිවිය හාසෙතීති බ්‍රාහ්මණොපි තං දානං දත්වා පසන්නචිත්තො සොමනස්සජාතො ථෙරෙ අධිමත්තං සිනෙහමකාසි, සො ථෙරෙ සිනෙහෙනෙව කාලං කත්වා සාවත්ථියං ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි, තඞ්ඛණඤ්ඤෙව පනස්ස මාතා කුච්ඡියං මෙ ගබ්භො පතිට්ඨිතොති ඤත්වා සාමිකස්ස ආරොචෙසි, සො තස්සා ගබ්භපරිහාරං අදාසි, තස්සා අච්චුණ්හ අතිසීත අතිඅම්බිලාදිපරිභොගං වජ්ජෙත්වා සුඛෙන ගබ්භං පරිහරමානාය එවරූපො දොහළො උප්පජ්ජි-අහො වතාහං සාරිපුත්තත්ථෙරපමුඛානි පඤ්ච භික්ඛුසතානි නිමන්තෙත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා අසම්භින්නඛීරපායාසං දත්වා සයම්පි කාසායවත්ථානි පරිදහිත්වා සුවණ්ණසරකං ආදාය ආසනපරියන්තෙ නිසීදිත්වා එතෙසං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨපායාසං පරිභුඤ්ජෙය්‍යන්ති. තස්සා කිර සො කාසාවවත්ථපරිදහනදොහළො කුච්ඡියං පුත්තස්ස බුද්ධසාසනෙ පබ්බජ්ජාය පුබ්බනිමිත්තං අහොසි. අථස්සා ඤාතකා ධම්මිකො නො ධීතාය දොහළොති සාරිපුත්තත්ථෙරං සඞ්ඝත්ථෙරං කත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අසම්භින්නඛීරපායාසං අදංසු, සාපි එකං කාසාවං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා සුවණ්ණසරකං ගහෙත්වා ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා උච්ඡිට්ඨපායාසං පරිභුඤ්ජි, දොහළො පටිප්පස්සම්භි, තස්සා යාව ගබ්භවුට්ඨානා අන්තරන්තරා කතමඞ්ගලෙසුපි දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජාතාය කතමඞ්ගලෙසුපි සාරිපුත්තත්ථෙරපමුඛානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අප්පොදකමධුරපායාසමෙව අදංසු, සබ්බො කිරෙස දාරකෙන බ්‍රාහ්මණකාලෙ දින්නපායාසස්ස නිස්සන්දො. ජාතමඞ්ගලදිවසෙ පන තං දාරකං පාතොව න්හාපෙත්වා මණ්ඩෙත්වා සිරිසයනෙ සතසහස්සග්ඝනකස්ස කම්බලස්ස උපරි නිපජ්ජාපෙසුං, සො තත්ථ නිපන්නකොව ථෙරං ඔලොකෙත්වා අයං මෙ පුබ්බාචරියො මයා ථෙරං නිස්සාය අයං සම්පත්ති ලද්ධා මයා ඉමස්ස එකං පරිච්චාගං කාතුං වට්ටතීති සික්ඛාපදගණ්හණත්ථාය ආනීයමානො තං කම්බලං චූලඞ්ගුලියා වෙඨෙත්වා අග්ගහෙසි, අථස්ස අඞ්ගුලියං කම්බලො ලග්ගොති නීහරිතුං ආරභිංසු, සො පරොදි, ඤාතකා අපෙථ මා දාරකං රොදාපෙථාති කම්බලෙනෙව සද්ධිං ආනයිංසු, ථෙරං වන්දනකාලෙ කම්බලතො අඞ්ගුලිං අපකඩ්ඪිත්වා කම්බලං ථෙරස්ස පාදමූලෙ පාතෙසි, ඤාතකා දහරෙන කුමාරෙන අජානිත්වා කතන්ති අවත්වා පුත්තෙන නො දින්නං පරිච්චත්තමෙව හොතු භන්තෙති වත්වා භන්තෙ සතසහස්සග්ඝනකෙන කම්බලෙන පූජාකාරස්ස තුම්හාකං දාසස්ස සික්ඛාපදං දෙථාති ආහංසු, කො නාමොයං දාරකොති?, භන්තෙ අය්‍යෙන සමානනාමකො තිස්සො නාමෙස භවිස්සතීති, ථෙරො කිර ගිහිකාලෙ උපතිස්සමාණවො නාම

අහොසි, මාතා පිස්ස චින්තෙසි-න මයා පුත්තස්ස අජ්ඣාසයො භින්දිතබ්බොති, එවං දාරකස්ස නාමකරණමඞ්ගලං කාරිත්වා පුන තස්ස ආහාරපරිභොගමඞ්ගලෙසුපි පුත්තස්ස කණ්ණවිජ්ඣනමඞ්ගලෙසුපි දුස්සගහණමඞ්ගලෙසුපි චූළාකප්පනමඞ්ගලෙසුපි සාරිපුත්තත්ථෙරප්පමුඛානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අපොදකමධුපායාසමෙව අදංසු, දාරකො වුඩ්ඪිමන්වාය සත්තවස්සිකකාලෙ මාතරං ආහ-අම්ම ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, සාධු තාත පුබ්බෙවාහං න මයා පුත්තස්ස අජ්ඣාසයො භින්දිතබ්බොති මනං අකාසිං, පබ්බජ පුත්තාති ථෙරං නිමන්තාපෙත්වා තස්ස ආගතස්ස භික්ඛං දත්වා භන්තෙ තුම්හාකං දාසො පබ්බජිස්සාමීති වදති ඉමං ආදාය සායං විහාරං ගමිස්සාමාති ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා සායණ්හසමයෙ මහන්තෙන සක්කාරසම්මානෙන පුත්තං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස නිය්‍යාදෙසි, ථෙරො තෙන සද්ධිං කථෙසි-තිස්ස පබ්බජ්ජා නාම දුක්කරා අබ්භුණ්හෙන අත්ථෙ සති සීතලං ලභති සීතලෙන අත්ථෙ සති අබ්භුණ්හං ලභති පබ්බජිතා කිච්ඡෙන ජීවන්ති ත්වඤ්ච සුඛෙධිතොති, භන්තෙ අහං තුම්හෙහි වුත්තනියාමෙන සබ්බං කාතුං සක්ඛිස්සාමීති; ථෙරො සාධූති වත්වා තස්ස පටිකූලමනසිකාරවසෙන තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා තං පබ්බාජෙසි, සකලම්පි හි ද්වත්තිංසාකාරං කථෙතුං වට්ටතියෙව, සබ්බං කථෙතුං අසක්කොන්තෙන පන තචපඤ්චකං[1] කථෙතබ්බමෙව, ඉදං හි කම්මට්ඨානං සබ්බබුද්ධානං අවිජහිතමෙව, කෙසාදීසු එකෙකකොට්ඨාසෙ අරහත්තප්පත්තානං භික්ඛූනම්පි භික්ඛුනීනම්පි උපාසකානම්පි උපාසිකානම්පි පරිච්ඡෙදො නත්ථි, අව්‍යත්තා භික්ඛූ පන පබ්බාජෙන්තා අරහත්තස්ස උපනිස්සයං නාසෙන්ති තස්මා ථෙරො කම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වාව පබ්බාජෙත්වා දසසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. මාතාපිතරො පුත්තස්ස පබ්බජිතසක්කාරං කරොන්තා සත්තාහං විහාරෙයෙව බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස අපොදකමධුරපායාසමෙව අදංසු, භික්ඛූපි නිබද්ධං අපොදකමධුරපායාසං පරිභුඤ්ජිතුං න සක්කොමාති උජ්ඣායිංසු, තස්ස හි මාතාපිතරො සත්තමෙ දිවසෙ සායං ගෙහං අගමංසු, සාමණෙරො අට්ඨමෙ දිවසෙ භික්ඛූහි සද්ධිං පිණ්ඩාය පාවිසි, සාවත්ථිවාසිනො-සාමණෙරො කිර අජ්ජ පිණ්ඩාය පවිසිස්සති සක්කාරමස්ස කරිස්සාමාති පඤ්චහි සාටකසතෙහි සද්ධිං චුම්බටකානි කත්වා පඤ්ච පඤ්ච පිණ්ඩපාතසතානි සජ්ජෙත්වා ආදාය පටිපථෙ ඨත්වා අදංසු, පුන දිවසෙ විහාරස්ස උපවනං ආගන්ත්වා අදංසු, එවං සාමණෙරො ද්වීහෙව දිවසෙහි සාටකසහස්සෙන සද්ධිං පිණ්ඩපාතසහස්සං ලභිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දාපෙසි, බ්‍රාහ්මණකාලෙ දින්නස්ස ථූලසාටකප්පමුඛස්ස කිරෙස නිස්සන්දො; අථස්ස භික්ඛූ පිණ්ඩපාතදායකතිස්සොති නාමං කරිංසු, පුනෙකදිවසං සාමණෙරො සීතකාලෙ විහාරෙ චාරිකං චරන්තො භික්ඛූ තත්ථ තත්ථ අග්ගිසාලාදීසු විසීවෙන්තෙ[2] දිස්වා ආහ-

1. ම. තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං. 2. ම. විසිබ්බෙන්තෙ.

කිං භන්තෙ විසීවෙන්තා නිසින්නත්ථාති, සීතං නො සාමණෙරාති, භන්තෙ සීතකාලෙ නාම කම්බලං පාරුපිතුං වට්ටති සො හි සීතං පටිබාහිතුං සමත්ථොති, සාමණෙර ත්වං මහාපුඤ්ඤො කම්බලං ලභෙය්‍යාසි අම්හාකං කුතො කම්බලොති, තෙන හි භන්තෙ කම්බලත්ථිකා මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්තූති සකලවිහාරෙ ආරොචාපෙසි, අථ භික්ඛූ සාමණෙරෙන සද්ධිං ගන්ත්වා කම්බලං ආහරිස්සාමාති සත්තවස්සිකසාමණෙරං නිස්සාය සහස්සමත්තා භික්ඛූ නික්ඛමිංසු, සො එත්තකානං භික්ඛූනං කුතො කම්බලං ලභිස්සාමීති චිත්තම්පි අනුප්පාදෙත්වා තෙ ආදාය නගරාභිමුඛො පායාසි, සුදින්නස්ස හි දානස්ස එවරූපො ආනුභාවො හොති, සො බහිනගරෙ යෙව ඝරපටිපාටියා චරන්තො පණ්ඩුකම්බලසතානි ලභිත්වා අන්තොනගරං පාවිසි, මනුස්සා ඉතොචිතො ච කම්බලෙ ආහරන්ති, එකො පන පුරිසො ආපණද්වාරෙන ගච්ඡන්තො පණ්ඩුකම්බලසතානි පසාරෙත්වා නිසින්නං එකං ආපණිකං දිස්වා ආහ–අම්භො එසො සාමණෙරො කම්බලං සංහරන්තො ආගච්ඡති තව කම්බලෙ පටිච්ඡාදෙහීති, කිං පන සො දින්නකො ගණ්හාති උදාහු අදින්නකොති,? දින්නකො ගණ්හාතීති, එවං සන්තෙ සචෙ ඉච්ඡිස්සාමි[1] දස්සාමි නො චෙ න දස්සාමි ගච්ඡ ත්වන්ති උය්‍යොජෙසි; මච්ඡරිනො හි අන්ධබාලා එවං පරෙසු දානං දදමානෙසු මච්ඡරායිත්වා අසදිසදානං දිස්වා මච්ඡරායන්තා කාලො විය නිබ්බත්තන්ති, ආපණිකො චින්තෙසි–අයං පුරිසො අත්තනො ධම්මතාය ගච්ඡමානො තව කම්බලං පටිච්ඡාදෙහීති මං ආහ, සචෙපි සො දින්නකං ගණ්හාති අහං මම සන්තකං සචෙ ඉච්ඡාමි දස්සාමි නො චෙ න දස්සාමීති අවචං, දිට්ඨකං පන අදෙන්තස්ස ලජ්ජා උප්පජ්ජතීති අත්තනො සන්තකං පටිච්ඡාදෙන්තස්ස දොසො නත්ථි, ඉමෙසු පඤ්චසු කම්බලසතෙසු ද්වෙ කම්බලා සතසහස්සග්ඝනකා ඉමෙ පටිච්ඡාදෙතුං වට්ටතීති ද්වෙපි කම්බලෙ දසාය දසං සඞ්ඝට්ටෙත්වා තෙසං අන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා පටිච්ඡාදෙසි, සාමණෙරොපි භික්ඛුසහස්සෙන සද්ධිං තං පදෙසං පාපුණි; ආපණිකස්ස සාමණෙරං දිස්වාව පුත්තසිනෙහො උප්පජ්ජි සකලසරීරං සිනෙහෙන පරිපුණ්ණං අහොසි, සො චින්තෙසි–තිට්ඨතු කම්බලං ඉමං දිස්වා හදයමංසම්පි දාතුං යුත්තරූපන්ති, තෙ ද්වෙපි කම්බලෙ නීහරිත්වා සාමණෙරස්ස පාදමූලෙ ඨපෙත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ තයා දිට්ඨධම්මස්ස භාගී අස්සන්ති අවච, සොපිස්ස එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි, සාමණෙරො අන්තොනගරෙපි පඤ්චකම්බලසතානි ලභි, එවං එකදිවසෙ යෙව කම්බලසහස්සං ලභිත්වා භික්ඛුසහස්සස්ස අදාසි, අථස්ස කම්බලදායකතිස්සොති නාමං අකංසු, එවං නාමකරණදිවසෙ දින්නකම්බලො සත්තවස්සිකකාලෙ ච කම්බලසහස්සභාවං පාපුණි, බුද්ධසාසනං හි ඨපෙත්වා නත්ථි අඤ්ඤං ඨානං යත්ථ අප්පං දින්නං බහුං හොති බහුං දින්නං බහුතරං, තෙනාහ භගවා:–“තථාරූපොයං භික්ඛවෙ භික්ඛුසංඝො යථාරූපෙ භික්ඛුසංඝෙ

1. ම. ඉච්ඡාමි.

අප්පං දින්නං බහුං හොති බහුං දින්නං බහුතර”න්ති. එවං සාමණෙරො එකස්ස කම්බලස්ස නිස්සන්දෙන සත්තවස්සිකොව කම්බලසහස්සං ලභි, තස්ස ජෙතවනෙ විහරන්තස්ස අභික්ඛණං ඤාතිදාරකා සන්තිකං ආගන්ත්වා කථාසල්ලාපං කරොන්ති, සො චින්තෙසි-මයා ඉධ වසන්තෙන ඤාතිදාරකෙසු ආගන්ත්වා කථෙන්තෙසුපි[1] න සක්කා එතෙහි සද්ධිං කථාපපඤ්චෙන[2] අත්තනො පතිට්ඨං කාතුං යන්නූනාහං සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං උග්ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසෙය්‍යන්ති, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා උපජ්ඣායං වන්දිත්වා පත්තචීවරමාදාය විහාරා නික්ඛමිත්වා සචෙ ආසන්නට්ඨානෙ වසිස්සාමි ඤාතකා මං පක්කොසිස්සන්තීති වීසං යොජනසතං මග්ගං අගමාසි, අථෙකෙන ගාමද්වාරෙන ගච්ඡන්තො එකං මහල්ලකපුරිසං දිස්වා පුච්ඡි-කින්නු ඛො මහාඋපාසක ඉමස්මිං පදෙසෙ වසන්තානං ආරඤ්ඤකො විහාරො අත්ථීති?, අත්ථි භන්තෙති, තෙන හි මෙ මග්ගං ආචික්ඛාති, මහල්ලක උපාසකස්ස පන තං දිස්වා පුත්ත සිනෙහො උදපාදි, අථස්ස තත්ථෙව ඨිතො අනාචික්ඛිත්වා එහි භන්තෙ ආචික්ඛිස්සාමි තෙති ගහෙත්වා අගමාසි, සාමණෙරො තෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ නානාපුප්ඵඵලපතිමණ්ඩිතෙ පබ්බතපදෙසෙ[3] දිස්වා අයං උපාසක කිං පදෙසො නාම අයං කිං පදෙසො නාමාති පුච්ඡි, සොපිස්ස තෙසං නාමානි ආචික්ඛන්තො ආරඤ්ඤ විහාරං පත්වා ඉදං භන්තෙ ඵාසුකට්ඨානං ඉධෙව වසාහීති වත්වා භන්තෙ කො නාමො ත්වන්ති නාමං පුච්ඡිත්වා ස්වෙ අම්හාකං ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිතුං වට්ටතීති වත්වා නිවත්තිත්වා අත්තනො ගාමමෙව ගතො, වනවාසිතිස්සත්ථෙරො නාම විහාරං ආගතො තස්ස යාගුභත්තාදීනි පටියාදෙථාති මනුස්සානං ආරොචෙසි, සාමණෙරො පඨමමෙව තිස්සො නාම තතො පිණ්ඩපාතදායකතිස්සො කම්බලදායකතිස්සො වනවාසිතිස්සොති තීණි නාමානි ලභිත්වා සත්තවස්සබ්භන්තරෙ චත්තාරි නාමානි ලභි, සො පුන දිවසෙ පාතොව තං ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි, මනුස්සා භික්ඛං දත්වා වන්දිංසු, සාමණෙරො සුඛිතා හොථ දුක්ඛා මුච්චථාති ආහ. එකමනුස්සොපි තස්ස භික්ඛං දත්වා පුන ගෙහං ගන්තුං නාසක්ඛි, සබ්බෙව ඔලොකෙන්තා අට්ඨංසු, සොපි අත්තනො යාපනමත්තං ගණ්හි, සකලගාමවාසිනො තස්ස පාදමූලෙ උරෙන නිපජ්ජිත්වා භන්තෙ තුම්හෙසු ඉමං තෙමාසං ඉධ වසන්තෙසු මයං තීණි සරණානි ගහෙත්වා පඤ්චසීලෙසු පතිට්ඨාය මාසස්ස අට්ඨුපොසථ කම්මානි කරිස්සාම ඉධ වසනත්ථාය නො පටිඤ්ඤං දෙථාති, සො උපකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා තෙසං පටිඤ්ඤං දත්වා නිබද්ධං තත්ථෙව පිණ්ඩාය චරති වන්දිතවන්දිතක්ඛණෙ ච සුඛිතා හොථ දුක්ඛා මුච්චථාති පදද්වයමෙව කථෙත්වා පක්කමති, සො තත්ථ පඨමමාසෙ ච දුතියමාසෙ ච වීති

1. ම. කථෙන්තෙසු අකථෙන්තෙසුපි. 2. ම. කථාපලපපඤ්චෙන.
3. ම. රුක්ඛපබ්බතපදෙසෙ.

නාමෙත්වා තතියමාසෙ ගච්ඡන්තෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, අථස්ස පවාරෙත්වා වුත්ථවස්සකාලෙ උපජ්ඣායො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ තිස්සසාමණෙරස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමීති, ගච්ඡ සාරිපුත්තාති; සො අත්තනො පරිවාරෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආදාය පක්කමන්තො ආවුසො මොග්ගල්ලාන අහං තිස්සසාමණෙරස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමීති ආහ, මොග්ගල්ලානත්ථෙරො අහම්පි ආවුසො ගමිස්සාමීති පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නික්ඛමි, එතෙනෙව උපායෙන මහාකස්සපත්ථෙරො අනුරුද්ධත්ථෙරො උපාලිත්ථෙරො පුණ්ණත්ථෙරොති සබ්බෙ මහාසාවකා පඤ්චහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නික්ඛමිංසු. සබ්බොපි මහාසාවකානං පරිවාරා චත්තාලීසභික්ඛුසහස්සානි අහෙසුං, තෙ වීසංයොජනසතමග්ගං ගන්ත්වා ගොචරගාමං සම්පත්තා, සාමණෙරස්ස නිබද්ධුපට්ඨාකො උපාසකො ගාමද්වාරෙයෙව දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දි, අථ නං සාරිපුත්තත්ථෙරො පුච්ඡි-අත්ථි නු ඛො උපාසක ඉමස්මිං පදෙසෙ ආරඤ්ඤකො විහාරොති?, අත්ථි භන්තෙති, සභික්ඛුකො අභික්ඛුකොති?,සභික්ඛුකො භන්තෙති, කො නාමො තත්ථ වසතීති?, වනවාසිකතිස්සත්ථෙරො භන්තෙති, තෙන හි මග්ගං නො ආචික්ඛාති,කො තුම්හෙති?,මයං සාමණෙරස්ස සන්තිකං ආගතාති, උපාසකො ඔලොකෙත්වා ධම්මසෙනාපතිං ආදිං කත්වා සබ්බෙපි මහාසාවකෙ සඤ්ජානි, සො නිරන්තරං පීතියා ඵුටසරීරො[1] හුත්වා තිට්ඨථ තාව භන්තෙති වෙගෙන ගාමං පවිසිත්වා එතෙ අය්‍යා සාරිපුත්තත්ථෙරං-ආදිං කත්වා අසීතිමහාසාවකා අත්තනො අත්තනො පරිවාරෙහි සද්ධිං සාමණෙරස්ස සන්තිකං ආගතා මඤ්චපීඨ පච්චත්ථරණ දීප තෙලාදීනි ගහෙත්වා වෙගෙන නික්ඛමථාති උග්ඝොසෙසි, මනුස්සා තාවදෙව මඤ්චාදීනි ගහෙත්වා ථෙරානං පදානුපදිකා හුත්වා ථෙරෙහි සද්ධිංයෙව විහාරං පවිසිංසු, සාමණෙරො භික්ඛුසඞ්ඝං සඤ්ජානිත්වා කතිපයානං මහාථෙරානං පත්තචීවරං පටිග්ගහෙත්වා වත්තමකාසි. තස්ස ථෙරානං වසනට්ඨානං සංවිදහන්තස්ස පත්තචීවරං පටිසාමෙන්තස්සෙව සන්ධකාරො ජාතො, සාරිපුත්තත්ථෙරො උපාසකෙ ආහ-ගච්ඡථ උපාසකා තුම්හාකං අන්ධකාරො ජාතොති, භන්තෙ අජ්ජ ධම්මසවණදිවසො න මයං ගමිස්සාම ධම්මං සුණිස්සාම ඉතො පුබ්බෙ ධම්මසවණම්පි නත්ථීති, තෙන හි සාමණෙර දීපං ජාලෙත්වා ධම්මසවණස්ස කාලං ඝොසෙහීති, සො තථා අකාසි; අථ නං ථෙරො ආහ-තිස්ස තව උපාසකා ධම්මං සොතුකාමම්හාති වදන්ති කථෙහි තෙසං ධම්මන්ති, උපාසකා එකප්පහාරෙනෙව උට්ඨාය භන්තෙ අම්හාකං අය්‍යො "සුඛිතා හොථ දුක්ඛා මුච්චථා"ති ඉමානි ද්වෙ පදානි ඨපෙත්වා අඤ්ඤං ධම්මකථං න ජානාති අම්හාකං අඤ්ඤං ධම්මකථිකං දෙථාති වදිංසු. සාමණෙරො පන අරහත්තං පත්වාපි නෙව තෙසං ධම්මකථං කථෙසි, තදා පන නං උපජ්ඣායො සාමණෙර කථම්පන සුඛිතො හොති කථං දුක්ඛා මුච්චතීති ඉමෙසං නො ද්වින්නං පදානං අත්ථං කථෙහීති ආහ,

1. සී. ඵුටහදයො.

සො සාධු භන්තෙති වත්වා චිත්තබීජනිං ගහෙත්වා ධම්මාසනං ආරුය්හ පඤ්චහි නිකායෙහි අත්ථං ච කාරණං ච ආකඩ්ඪිත්වා ඝනවස්සං වස්සන්තො චාතුද්දීපකමහාමෙඝො විය ඛන්ධධාතු ආයතන බොධ පක්ඛියධම්මෙ විභජන්තො අරහත්තනිකූටෙන ධම්මකථං කථෙත්වා භන්තෙ එවං අරහත්තප්පත්තස්ස සුඛං හොති අරහත්තං පත්තා යෙව දුක්ඛා මුච්චති සෙසජනා ජාතිදුක්ඛාදීහි චෙව නිරයදුක්ඛාදීහි ච න පරිමුච්චන්තීති ආහ, සාධු සාමණෙර සුකථිතො තෙ පදභාණො ඉදානි සරභඤ්ඤං[1] භණාහීති, සො සරභඤ්ඤම්පි භණි, අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ සාමණෙරස්ස උපට්ඨාකමනුස්සා ද්වෙ භාගා අහෙසුං එකච්චෙ න වත නො ඉතො පුබ්බෙ එවරූපො කක්ඛළො දිට්ඨ පුබ්බො, කථං හි නාම එවරූපං ධම්මකථං ජානන්තො එත්තකං කාලං මාතාපිතුට්ඨානෙ ඨත්වා උපට්ඨහන්තානං මනුස්සානං එකම්පි ධම්ම පදං න කථෙසීති කුජ්ඣිංසු; එකච්චෙ ලාභා වත නො යෙ මයං එවරූපං භදන්තං ගුණං වා අගුණං වා අජානන්තාපි උපට්ඨහිම්හ ඉදානි ච පනස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සොතුං ලභිම්හාති තුස්සිංසු; සම්මා සම්බුද්ධොපි තං දිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො වන වාසිකතිස්සත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකෙ අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨෙ දිස්වා කින්නුඛො භවිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො ඉමමත්ථං උප ධාරෙසි-වනවාසිතිස්සසාමණෙරස්ස උපට්ඨාකා එකච්චෙ තුට්ඨා එකච්චෙ කුද්ධාති, මය්හං පුත්තසදිසස්ස පන සාමණෙරස්ස කුද්ධා නිරය ගාමිනො භවිස්සන්ති ගන්තබ්බමෙව තත්ථ මයා මයි ගතෙ සබ්බෙපි තෙ සාමණෙරෙ මෙත්තචිත්තං කත්වා දුක්ඛා මුච්චිස්සන්තීති, තෙපි මනුස්සා භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා ගාමං ගන්ත්වා මණ්ඩපං කාරෙත්වා යාගුභත්තාදීනි සම්පාදෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා සඞ්ඝස්ස ආග මනමග්ගං ඔලොකෙන්තා නිසීදිංසු, භික්ඛූපි සරීරපටිජග්ගනං කත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තා සාමණෙරං පුච්ඡිංසු-කිං ත්වං තිස්ස අම්හෙහි සද්ධිං ආගමිස්සසි උදාහු පච්ඡාති, මම ගමනවෙලාය මෙව ආගමිස්සාමි ගච්ඡථ තුම්හෙ භන්තෙති, භික්ඛූ පත්තචීවරමාදාය පක්කමිංසු; සත්ථා ජෙතවනස්මිං යෙව චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය එකචිත්තක්ඛණෙනෙව ගන්ත්වා භික්ඛූනං පුරතො ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි, සම්මාසම්බුද්ධො ආගතොති සකලගාමො සඞ්ඛුභිත්වා එක කොලාහලො අහොසි. මනුස්සා උදග්ගචිත්තා බුද්ධපමුඛං භික්ඛු සඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා යාගුං දත්වා ඛජ්ජකං අදංසු, සාමණෙරො භත්තෙ අනිට්ඨිතෙයෙව අන්තොගාමං පාවිසි, ගාමවාසිනො නීහරිත්වා තස්ස සක්කච්චං භික්ඛං අදංසු, සො යාපනමත්තං භික්ඛං ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පත්තං උපනාමෙසි, සත්ථා ආහර තිස්සාති හත්ථං පසාරෙත්වා පත්තං ගහෙත්වා පස්ස සාරිපුත්ත තව සාමණෙරස්ස පත්තන්ති ථෙරස්ස දස්සෙසි, ථෙරො සත්ථු හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා සාමණෙරස්ස දත්වා ගච්ඡ අත්තනො පත්තට්ඨානෙ නිසීදිත්වා භත්ත

1. සී. සරභාණං.

කිච්චං කරොහීති ආහ; ගාමවාසිනො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා සත්ථාරං අනුමොදනං යාචිංසු, සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො එවමාහ-ලාභා වො උපාසකා යෙ අත්තනො කුලූපගං සාමණෙරං නිස්සාය සාරිපුත්තං මොග්ගල්ලානං කස්සපන්ති අසීතිමහාසාවකෙ දස්සනාය ලභථ අහම්පි තුම්හාකං කුලූපගමෙව නිස්සාය ආගතො බුද්ධදස්සනම්පි වො ඉමං නිස්සායෙව ලද්ධං ලාභා වො සුලද්ධං වොති; මනුස්සා චින්තයිංසු-අහො අම්හාකං ලාභා බුද්ධානඤ්චෙව සඞ්ඝස්ස ච ආරාධනසමත්ථං අය්‍යං දස්සනාය ලභාම දෙය්‍යධම්මස්ස දාතුං ලභාමාති සාමණෙරස්ස කුද්ධා මනුස්සා තුස්සිංසු, පසන්නමනුස්සා භීය්‍යොසොමත්තාය පසීදිංසු, අනුමොදනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, සත්ථා උට්ඨායාසනා පක්කාමි, මනුස්සා සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තිංසු, සත්ථා සාමණෙරෙන සද්ධිං සමධුරෙන ගච්ඡන්තො සාමණෙර අයං පදෙසො කො නාමො අයං පදෙසො කො නාමොති පුබ්බ තස්ස උපාසකෙන දස්සිතපදෙසෙ පුච්ඡන්තො අගමාසි, සාමණෙරොපි භන්තෙ අයං ඉත්ථන්නාමො අයං ඉත්ථන්නාමොති ආචික්ඛමානොව අගමාසි, සත්ථා තස්සෙව වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පබ්බතමත්ථකං අභිරුහි, තත්ථ ඨිතානං පන මහාසමුද්දො පඤ්ඤායති, සත්ථා සාමණෙරං පුච්ඡි-තිස්ස පබ්බතමත්ථකෙ ඨිතො ඉතො චිතො ච ඔලොකෙත්වා කිං පස්සසීති?, මහාසමුද්දං භන්තෙති, දිස්වා කිං චින්තෙසීති?, මම දුක්ඛිත දුක්ඛිතකාලෙ රොදන්තස්ස චතූහි සමුද්දෙහි අතිරෙකතරෙන අස්සුනා භවිතබ්බන්ති ඉදං භන්තෙ චින්තෙසින්ති, සාධු සාධු තිස්ස එවමෙතං එකෙකස්ස හි සත්තස්ස දුක්ඛිතදුක්ඛිතකාලෙ පග්ඝරිත අස්සූනි චතූසු මහාසමුද්දෙසු උදකතො අතිරෙකතරමෙවාති, සත්ථා ඉදං ච පන වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"චතූසු සමුද්දෙසු ජලං පරිත්තකං
තතො බහුං අස්සුජලං අනප්පකං,
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචතො
කිං කාරණා සම්ම තුවං පමජ්ජසී"ති.

අථ නං පුන පුච්ඡි-තිස්ස කහං වසසීති? ඉමස්මිං පබ්භාරෙ භන්තෙති, තත්ථ පන වසන්තො කිං චින්තෙසීති? මයා මරන්තෙන ඉමස්මිං ඨානෙ කතස්ස සරීරනික්ඛෙපස්ස පරිච්ඡෙදො නත්ථීති චින්තෙසිං භන්තෙති? සාධු සාධු තිස්ස එවමෙතං ඉමෙසං හි සත්තානං පථවියං නිපජ්ජිත්වා අමතට්ඨානං නත්ථීති වත්වා:-

"උපසාළ්හකනාමානි සහස්සානි චතුද්දස,
අස්මිං පදෙසෙ දඩ්ඪානි නත්ථි ලොකෙ අනාමතං.
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච අහිංසා සංයමො දමො,
එතදරියා සෙවන්ති එතං ලොකෙ අනාමත"න්ති.

ඉදං දුකනිපාතෙ උපසාළ්හකජාතකං කථෙසි. ඉති පථවියං සරීරනික්ඛෙපං කත්වා මරන්තෙසු සත්තෙසු අමතපුබ්බපදෙසෙ මරන්තො

නාම නත්ථි; ආනන්දත්ථෙරසදිසා පන අමතපුබ්බපදෙසෙ පරිනිබ්බායන්ති, ආනන්දත්ථෙරො පන වීසංවස්සසතිකකාලෙ ආයුසංඛාරං ඔලොකෙන්තො පරික්ඛීණභාවං ඤත්වා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ පරිනිබ්බායිස්සාමීති ආරොචෙසි, තං පවත්තිං සුත්වා රොහිණීනදියා උභයතීරවාසිකෙසු මනුස්සෙසු ඔරිමතීරවාසිකා මයං ථෙරස්ස බහූපකාරා අම්හාකං සන්තිකෙ පරිනිබ්බායිස්සතීති වදිංසු, පරතීරවාසිනො මයං බහූපකාරා අම්හාකං සන්තිකෙ පරිනිබ්බායිස්සතීති වදිංසු, ථෙරො තෙසං වචනං සුත්වා උභයතීරවාසිනොපි මය්හං උපකාරකාව ඉමෙ නාම අනුපකාරාති න සක්කා වත්තුං සචාහං ඔරිමතීරෙ පරිනිබ්බායිස්සාමි පරතීරවාසිනොපි ධාතුගහණත්ථං තෙහි සද්ධිං කලහං කරිස්සන්ති, සචෙ පරතීරෙ පරිනිබ්බායිස්සාමි ඔරිමතීරවාසිනො තථා කරිස්සන්ති කලහො උප්පජ්ජමානොපි මං නිස්සායෙව උප්පජ්ජිස්සති වූපසම්මමානොපි මං නිස්සායෙව වූපසම්මිස්සතීති චින්තෙත්වා ඔරිමතීරවාසිනොපි මය්හං උපකාරා පරතීරවාසිනොපි මය්හං උපකාරා අනුපකාරකොපි නාම නත්ථි ඔරිමතීරවාසිනො ඔරිමතීරෙයෙව සන්නිපතන්තු පරතීරවාසිනො පරතීරෙයෙවාති ආහ. තතො සත්තමෙ දිවසෙ මජ්ඣෙ නදියා සත්තතාලප්පමාණෙ ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙත්වා මම සරීරං මජ්ඣෙ භිජ්ජිත්වා එකො භාගො ඔරිමතීරෙ පතතු එකො පරතීරෙති අධිට්ඨාය යථානිසින්නොව තෙජොධාතුං සමාපජ්ජි, ජාලා උට්ඨහිංසු, සරීරං මජ්ඣෙ භිජ්ජිත්වා එකො භාගො ඔරිමතීරෙ පති, මහාජනො පරිදෙවි පඨවුද්‍රියනසද්දො විය ආරොදනසද්දො අහොසි, සත්ථු පරිනිබ්බාණෙ ආරොදනසද්දතොපි කාරුඤ්ඤතරො අහොසි, මනුස්සා චත්තාරො මාසෙ රොදන්තා පරිදෙවන්තා සත්ථු පත්තචීවරගාහකො තිට්ඨන්තො සත්ථු ඨිතකාලෙ විය නො අහොසි ඉදානි නො සත්ථා පරිනිබ්බුතොති විප්පලපන්තා විචරිංසූති. පුන සත්ථා සාමණෙරං පුච්ඡි–තිස්ස ඉමස්මිං වනසණ්ඩෙ දීපිආදීනං සද්දෙන භායසීති?, න භායාමි භගවාති, අපි ච ඛො පන මෙ තෙසං සද්දං සුත්වා වනරති නාම උප්පජ්ජතීති වත්වා සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි වනවණ්ණනං නාම කථෙසි, අථ නං සත්ථා තිස්සාති ආමන්තෙසි, කිං භන්තෙති? මයං ගච්ඡාම ත්වං ආගමිස්සසි නිවත්තිස්සසීති?, මය්හං උපජ්ඣායෙ මං ආදාය ගච්ඡන්තෙ ආගමිස්සාමි නිවත්තෙන්තෙ නිවත්තිස්සාමි භන්තෙති, සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පක්කාමි, සාමණෙරස්ස පන නිවත්තිතුමෙව අජ්ඣාසයො, ථෙරො තං ඤත්වා තිස්ස සචෙ නිවත්තිතුකාමො නිවත්තාති ආහ, සත්ථාරං ච භික්ඛුසඞ්ඝං ච වන්දිත්වා නිවත්ති, සත්ථා ජෙතවනමෙව අගමාසි. ධම්මසභායං කථං උදපාදි–අහො වත තිස්සසාමණෙරො දුක්කරං කරොති පටිසන්ධිගහණතො පට්ඨාය සත්තසු මඞ්ගලෙසු පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අප්පොදකමධුරපායාසමෙව අදංසු, පබ්බජිතකාලෙ අත්තනො විහාරෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සත්තෙව දිවසානි අප්පො

දකම්මධුරපායාසමෙව අදංසු, පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ ගාමං පවිසන්තො වීහෙව දිවසෙහි සාටකසහස්සෙන සද්ධිං පිණ්ඩපාතසහස්සං ලභි, පුනෙකදිවසං කම්බලසහස්සං ලභි, ඉතිස්ස ඉධ වසනකාලෙ මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි, ඉදානි එවරූපං ලාභසක්කාරං ඡඩ්ඩෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා මිස්සකාහාරෙන යාපෙති දුක්කරකාරකො වත තිස්සසාමණෙරොති; සත්ථා ආගන්ත්වා-කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙන ආම භික්ඛවෙ ලාභූපනිසා නාමෙසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනී පටිපදා අඤ්ඤා, එවං ලාභං ලභිස්සාමීති හි ආරඤ්ඤකාදිධුතඞ්ගසමාදානවසෙන ලාභූපනිසං රක්ඛන්තස්ස භික්ඛුනො චත්තාරො අපායා විවටද්වාරා එව තිට්ඨන්ති නිබ්බාණගාමිනියා පන පටිපදාය උප්පන්නං ලාභසක්කාරං පහාය අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො අරහත්තං ගණ්හාතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනී,
එවමෙතං අභිඤ්ඤාය භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො;
සක්කාරං නාභිනන්දෙය්‍ය විවෙකමනුබ්‍රූහයෙ”ති.

තත්ථ **අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනීති** ලාභූපනිසා නාමෙසා අඤ්ඤායෙව අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනී පටිපදා, ලාභුප්පාදකෙන හි භික්ඛුනා ථොකං අකුසලං කම්මං ච කාතුං වට්ටති, කායවඞ්කාදීනි කාතබ්බානි හොන්ති, යස්මිං හි කාලෙ කායවඞ්කාදීසු කිඤ්චි කරොති තදා ලාභො උප්පජ්ජති පායාසපාතියම්හි වඞ්කං අකත්වා උජුකමෙව හත්ථං ඔතාරෙත්වා උක්ඛිපන්තස්ස හත්ථො මක්ඛිතමත්තොව හොති, වඞ්කං කත්වා ඔතාරෙත්වා උක්ඛිපන්තස්ස පන පායාසපිණ්ඩං උද්ධරන්තො ච නික්ඛමති, එවං කායවඞ්කාදීනි කරණකාලෙයෙව ලාභො උප්පජ්ජති අයං අධම්මිකා ලාභූපනිසා නාම, උපධිසම්පදා චීවරධාරණං බාහුසච්චං පරිවාරො අරඤ්ඤවාසොති එවරූපෙහි පන කාරණෙහි උප්පන්නලාභො ධම්මිකො නාම හොති, නිබ්බාණගාමිනිං පටිපදං පූරෙන්තෙන පන භික්ඛුනා කායවඞ්කාදීනි පහාතබ්බානි අනන්ධෙනෙව අන්ධෙන විය අමූගෙනෙව මූගෙන විය අබධිරෙනෙව බධිරෙන විය භවිතුං වට්ටති, අසඨෙන අමායෙන භවිතුං වට්ටති. **එවමෙතන්ති** එවං ලාභූප්පාදනපටිපදං නිබ්බාණගාමිනිං පටිපදං ච එවං ඤත්වා සබ්බෙසං සඞ්ඛතාසඞ්ඛතධම්මානං බුජ්ඣිතත්තා **බුද්ධස්ස,** සවණන්තෙ ජාතත්තා ඔවාදානුසාසනිං වා සවණත්තා **සාවකො භික්ඛු** අධම්මිකං චතුපච්චය**සක්කාරං නාභිනන්දෙය්‍ය,** න චෙව ධම්මිකං පටික්කොසෙය්‍ය කායවිවෙකාදිකං **විවෙකං චානුබ්‍රූහයෙ;** තත්ථ කායවිවෙකොති කායස්ස එකීභාවො, චිත්තවිවෙකොති අට්ඨසමාපත්තියො, උපධිවිවෙකොති නිබ්බාණං, තෙසු කායවිවෙකො ගණසඞ්ගණිකං විනොදෙති, චිත්තවිවෙකො කිලෙසසඞ්ගණිකං විනොදෙති, උපධිවිවෙකො සඞ්ඛාරසඞ්ගණිකං විනොදෙති, කායවිවෙකො චිත්ත

විවෙකස්ස පච්චයො හොති, චිත්තවිවෙකො උපධිවිවෙකස්ස පච්චයො හොති; වුත්තම්පි චෙතං–"කායවිවෙකො ච වචකඨකායානං නෙක්ඛම්මාභිරතානං චිත්තවිවෙකො ච පරිසුද්ධචිත්තානං පරමවොදානප්පත්තානං උපධිවිවෙකො ච නිරූපධීනං පුග්ගලානං විසඞ්ඛාරගතාන"න්ති. ඉති ඉමං තිවිධං විවෙකං බ්‍රූහෙය්‍ය වඩ්ඪෙය්‍ය උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

වනවාසිතිස්සත්ථෙරවත්ථු පණ්ණරසමං.

බාලවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පණ්ඩිතවග්ගො.

---

6. 1.

"නිධීනංව පවත්තාර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං රාධං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර ගිහිකාලෙ සාවත්ථියං දුග්ගතබ්‍රාහ්මණො අහොසි, භික්ඛූනං සන්තිකෙ ජීවිස්සාමීති චින්තෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා අප්පහරිතං කරොන්තො පරිවෙණං සම්මජ්ජන්තො මුඛධොවනාදීනි දදන්තො විහාරෙයෙව වසි, භික්ඛූපි තං සඞ්ගණ්හිංසු පබ්බාජෙතුං පන න ඉච්ඡන්ති, සො පබ්බජ්ජං අලභමානො කිසො අහොසි; අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා කින්නුඛොති උපධාරෙන්තො අරහා භවිස්සතීති ඤත්වා සායණ්හසමයෙ විහාරචාරිකං චරන්තො විය බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොන්තො විචරසීති? ආහ, භික්ඛූනං වත්තපටිවත්තං කරොන්තො භන්තෙති, ලභසි තෙසං සන්තිකා සඞ්ගහන්ති? ආම භන්තෙ ආහාරමත්තං ලභාමි න පන මං පබ්බාජෙන්තීති; සත්ථා එතස්මිං නිදානෙ භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා තමත්ථං පුච්ඡිත්වා–භික්ඛවෙ අත්ථි කොචි ඉමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අධිකාරං සරන්තොති? පුච්ඡි, සාරිපුත්තත්ථෙරො–අහං භන්තෙ සරාමි අයං මෙ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තස්ස අත්තනො අභිහටං කටච්ඡුභික්ඛං දාපෙසි ඉමමස්සාහං අධිකාරං සරාමීති ආහ. සො–සත්ථාරා කිං පන තෙ සාරිපුත්ත එවං කතූපකාරං දුක්ඛතො මොචෙතුං න වට්ටතීති වුත්තෙ–සාධු භන්තෙ පබ්බාජෙස්සාමීති තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙසි, තස්ස භත්තග්ගෙ ආසනපරියන්තෙ ආසනං පාපුණාති යාගුභත්තාදීහිපි කිලමති, ථෙරො තං ආදාය චාරිකං පක්කාමි, අභිණ්හං ච නං–ඉදං තෙ කත්තබ්බං ඉදං න කාතබ්බන්ති ඔවදි අනුසාසි, සො සුවචො අහොසි පදක්ඛිණග්ගාහී, තස්මා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානො කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි; ථෙරො තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං

ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසීදි, අථ නං සත්ථා පටිසන්ථාරං කත්වා ආහ සුබ්බචො නු ඛො සාරිපුත්ත තෙ අන්තෙවාසිකොති?, ආම භන්තෙ අතිවිය සුබ්බචො කිස්මිඤ්චි දොසෙ වුච්චමානෙ න කුද්ධපුබ්බොති; සාරිපුත්ත එවරූපෙ සද්ධිවිහාරිකෙ ලභන්තො කිත්තකෙ ගණ්හෙය්‍යාසීති?, භන්තෙ බහුකෙ ගණ්හෙය්‍යමෙවාති. අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-සාරිපුත්තත්ථෙරො කිර කතඤ්ඤූ කතවෙදී කටච්ඡුභික්ඛාමත්තං උපකාරං සරිත්වා දුග්ගතබ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙසි තස්ස හත්ථගෙහ ආසන්නපරියන්තෙන ආසනං පාපුණාති ථෙරොපි ඔවාදක්ඛමො ඔවාදක්ඛමමෙව ලභතීති. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි සාරිපුත්තො කතඤ්ඤූ කතවෙදී යෙවාති වත්වා තමත්ථං පකාසෙතුං:-

"අලීනචිත්තං නිස්සාය පහට්ඨා මහතී චමූ,
කොසලං සෙනා සන්තුට්ඨා ජීවග්ගාහං අගාහයි.

එවං නිස්සයසම්පන්නො භික්ඛු ආරද්ධවීරියො,
භාවයං කුසලං ධම්මං යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා;
පාපුණෙය්‍යානුපුබ්බෙන සබ්බසංයොජනක්ඛය"න්ති.

ඉදං දුකනිපාතෙ අලීනචිත්තජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තදා කිර වඩ්ඪකීහි පාදස්ස ආරොග්‍යකරණභාවෙන කතං අත්තනො උපකාරං ඤත්වා සබ්බසෙතස්ස හත්ථිපොතකස්ස දායකො එකචාරිකො හත්ථී සාරිපුත්තත්ථෙරො අහොසීති එවං ථෙරං ආරබ්භ ජාතකං කථෙත්වා රාධත්ථෙරං ආරබ්භ භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම රාධෙන විය සුබ්බචෙන භවිතබ්බං දොසං දිස්වා ඔවදියමානෙනාපි න කුජ්ඣිතබ්බං, ඔවාදදායකො පන නිධිආචික්ඛනකො විය දට්ඨබ්බොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"නිධීනංව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං,
නිග්ගය්හවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ;
තාදිසං භජමානස්ස සෙය්‍යො හොති න පාපියො"ති.

තත්ථ **නිධීන**න්ති තත්ථ තත්ථ නිදහිත්වා ඨපිතානං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිපූරානං නිධිකුම්භීනං; **පවත්තාර**න්ති කිච්ඡජීවිකෙ දුග්ගතමනුස්සෙ අනුකම්පං කත්වා එහි සුඛෙන ජීවනූපායං දස්සෙස්සාමීති නිධිට්ඨානං නෙත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා ඉදං ගහෙත්වා සුඛෙන ජීවාති ආචික්ඛිතාරං විය; **වජ්ජදස්සින**න්ති ද්වෙ වජ්ජදස්සිනො-ඉමිනා නං අසාරුප්පෙන වා ඛලිතෙන වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිග්ගණ්හිස්සාමීති රන්ධගවෙසකො ච, අඤ්ඤාතං ඤාපනත්ථාය ඤාතං අනුග්ගණ්හණත්ථාය සීලාදීනමස්ස වුඩ්ඪිකාමතාය තං තං වජ්ජං ඔලොකනෙන උල්ලුම්පනසභාවසණ්ඨිතො ච, අයං ඉධ අධිප්පෙතො; යථා හි දුග්ගතමනුස්සො ඉමං ගණ්හාහීති තජ්ජෙත්වාපි පොථෙත්වාපි නිධිං දස්සෙන්තෙ කොපං න කරොති පමුදිතොව හොති, එවමෙව එවරූපෙ පුග්ගලෙ අසාරුප්පං

වා ඛලිතං වා දිස්වා ආචික්ඛන්තෙන කොපො න කාතබ්බො තුට්ඨෙනෙව භවිතබ්බං, භන්තෙ මහන්තං වො කම්මං කතං මය්හං ආචරියුපජ්ඣායට්ඨානෙ ඨත්වා ඔවදන්තෙහි පුනපි මං වදෙය්‍යාථාති පවාරෙතබ්බමෙව; **නිග්ගය්හවාදින්ති** එකච්චො හි සද්ධිවිහාරිකාදීනං අසාරුප්පං වා ඛලිතං වා දිස්වා අයං මෙ මුඛොදකදානාදීහි සක්කච්චං උපට්ඨහති සචෙ නං වක්ඛාමි න මං උපට්ඨහිස්සති එවං මෙ පරිහානි භවිස්සතීති වත්තුං අවිසහන්තො න නිග්ගය්හවාදී නාම හොති, සො ඉමස්මිං සාසනෙ කචවරං ආකිරති, යො පන තථාරූපං වජ්ජං දිස්වා වජ්ජානුරූපං තජ්ජෙන්තො පනාමෙන්තො දණ්ඩකම්මං කරොන්තො විහාරා නීහරන්තො සික්ඛාපෙති අයං නිග්ගය්හවාදී නාම, සෙය්‍යථාපි සම්මාසම්බුද්ධො; වුත්තං හෙතං:-"නිග්ගය්හ නිග්ගය්හාහං ආනන්ද වක්ඛාමි පවය්හ පවය්හ යො සාරො[1] සො ඨස්සතී"ති. **මෙධාවින්ති** ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතං; **තාදිසන්ති** එවරූපං **පණ්ඩිතං** භජෙය්‍ය පයිරුපාසෙය්‍ය; **තාදිසං** හි ආචරියං **භජමානස්ස** අන්තෙවාසිකස්ස **සෙය්‍යො හොති න පාපියො** වඩ්ඪියෙව හොති නො පරිහානීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

රාධත්ථෙරස්ස වත්ථු පඨමං.

---

6. 2.

"ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍යා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අස්සජිපුනබ්බසුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි; දෙසනා පන කීටාගිරිස්මිං සමුට්ඨිතා. තෙ කිර ද්වෙ භික්ඛූ අග්ගසාවකානං සද්ධිවිහාරිකා අලජ්ජිනො පන අහෙසුං පාපභික්ඛූ, තෙ අත්තනො පරිවාරෙහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං කීටාගිරිස්මිං විහරන්තා-"මාලාවච්ඡං රොපෙන්තිපි රොපාපෙන්තිපී"ති ආදිකං නානප්පකාරං අනාචාරං කරොන්තා කුලදූසනකම්මං කත්වා තතො උප්පන්නෙහි පච්චයෙහි ජීවිකං කප්පෙන්තා තං ආවාසං පෙසලානං භික්ඛූනං අනාවාසං අකංසු; සත්ථා තං පවත්තිං සුත්වා තෙසං පබ්බාජනීයකම්මකරණත්ථාය සපරිවාරෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ ද්වෙ අග්ගසාවකෙ ආමන්තෙත්වා-ගච්ඡථ සාරිපුත්තා තෙසු යෙ තුම්හාකං වචනං න කරොන්ති තෙසං පබ්බාජනීයකම්මං කරොථ යෙ පන කරොන්ති තෙ ඔවදථ අනුසාසථ ඔවදන්තො හි අනුසාසන්තො අපණ්ඩිතානං යෙව අප්පියො හොති පණ්ඩිතානං පන පියො හොති මනාපොති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය අසබ්භා ච නිවාරයෙ,
සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියො"ති.

---

1. ම. පග්ගය්හ පග්ගය්හ යො සාරො.

තත්ථ **ඔවදෙය්‍යා**ති උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං වදන්තො ඔවදති නාම, අනුප්පන්නෙ අයසොපි නො සියාති ආදීනි වත්වා අනාගතං දස්සෙන්තො අනුසාසති නාම; සම්මුඛා වදන්තොපි ඔවදති නාම පරම්මුඛා දූතං වා සාසනං වා පෙසෙන්තො අනුසාසති නාම; සකිං වදන්තො ඔවදති නාම පුනප්පුනං වදන්තො අනුසාසති නාම; ඔවදන්තොයෙව අනුසාසති නාමාති එවං **ඔවදෙය්‍ය අනුසාසෙය්‍ය, අසබ්භා ච**ාති අකුසලධම්මා ච නිවාරෙය්‍ය කුසලධම්මෙ පතිට්ඨාපෙය්‍යාති අත්ථො; **සතං හි සො පියො හොති**ති එවරූපො පුග්ගලො බුද්ධාදීනං සප්පුරිසානං පියො හොති, යෙ පන අදිට්ඨධම්මා අවිතිණ්ණපරලොකා ආමිසචක්ඛුකා ජීවිකත්ථාය පබ්බජිතා, තෙසං **අසතං** සො ඔවාදකො අනුසාසකො න ත්වං අම්හාකං උපජ්ඣායො න ආචරියො කස්මා අම්හෙ ඔවදසීති මුඛසත්තීහි විජ්ඣන්තානං **අප්පියො හොතී**ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාපි තත්ථ ගන්ත්වා තෙ භික්ඛූ ඔවදිංසු අනුසාසිංසු, එකච්චෙ ඔවාදං පටිච්ඡිත්වා සම්මා වත්තිංසු, එකච්චෙ විබ්භමිංසු, එකච්චෙ පබ්බාජනීයකම්මං පාපුණිංසූති.

අස්සජිපුනබ්බසුකානං වත්ථු දුතියං.

---

6. 3.

“න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඡන්නත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිරයස්මා–අහං අම්හාකං අය්‍යපුත්තෙන සද්ධිං මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛන්තො තදා අඤ්ඤං එකම්පි න පස්සාමි ඉදානි පන අහං සාරිපුත්තො නාම අහං මොග්ගල්ලානො නාම මයං අග්ගසාවකම්හාති වත්වා ඉමෙ චරන්තීති ද්වෙ අග්ගසාවකෙ අක්කොසති, සත්ථා භික්ඛූනං සන්තිකා තං පවත්තිං සුත්වා ඡන්නත්ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා ඔවදති, සො තං ඛණං තුණ්හී හුත්වා පුන ගන්ත්වා ථෙරෙ අක්කොසතියෙව, එවං යාව තතියං අක්කොසන්තං පක්කොසාපෙත්වා සත්ථා ඔවදිත්වා–ඡන්න ද්වෙ අග්ගසාවකා නාම තුය්හං කල්‍යාණමිත්තා උත්තමපුරිසා එවරූපෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවස්සු භජස්සූති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ න භජෙ පුරිසාධමෙ,
භජෙථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජෙථ පුරිසුත්තමෙ”ති.

තස්සත්ථො–කායදුච්චරිතාදිඅකුසලකම්මාභිරතා **පාපමිත්තා** නාම, සන්ධිච්ඡෙදාදිකෙ වා එකවීසතිඅනෙසනප්පභෙදෙ වා අට්ඨානෙ නියොජකා **පුරිසාධමා** නාම, උභොපි වා එතෙ පාපමිත්තා චෙව පුරිසාධමා ච, තෙ න භජෙය්‍ය න පයිරුපාසෙය්‍ය, විපරීතා පන කල්‍යාණමිත්තා චෙව සප්පුරිසා ච තෙ භජෙථ පයිරුපාසෙථාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඡන්නත්ථෙරො පන තං ඔවාදං සුත්වාපි පුරිමනයෙනෙව පුන භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති, පුනපි සත්ථු ආරොචෙසුං; සත්ථා-භික්ඛවෙ මයි ධරන්තෙ ඡන්නං සික්ඛාපෙතුං න සක්ඛිස්සථ මයි පන පරිනිබ්බුතෙ සක්ඛිස්සථාති වත්වා පරිනිබ්බාණකාලෙ ආයස්මතා ආනන්දෙන-භන්තෙ කථං ඡන්නත්ථෙරෙ අම්හෙහි පටිපජ්ජිතබ්බන්ති? වුත්තෙ-ආනන්ද ඡන්නස්ස බ්‍රහ්මදණ්ඩො දාතබ්බොති ආණාපෙසි, සො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ ආනන්දත්ථෙරෙන ආරොචිතං බ්‍රහ්මදණ්ඩං සුත්වා දුක්ඛී දුම්මනො තික්ඛත්තුං පුච්ඡිත්වා-මා මං භන්තෙ නාසයිත්ථාති යාචිත්වා-සම්මා වත්තං පූරෙන්තො නචිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති.

ඡන්නත්ථෙර වත්ථු තතියං.

---

6. 4.

“ධම්මපීති සුඛං සෙතී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාකප්පිනත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:-අතීතෙ කිර ආයස්මා මහාකප්පිනො පදුමුත්තරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරො සංසාරෙ සංසරන්තො බාරාණසිතො අවිදූරෙ එකස්මිං පෙසකාරගාමෙ ජෙට්ඨකපෙසකාරො හුත්වා නිබ්බත්ති, තදා සහස්සමත්තා පච්චෙකබුද්ධා අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ ජනපදෙ වසන්ති, තෙ එකවාරං බාරාණසියා අවිදූරෙ ඔතරිත්වා සෙනාසනකාරණත්ථාය හත්ථකම්මං යාචථාති රඤ්ඤො සන්තිකං අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ පහිණිංසු; තදා පන රඤ්ඤො වප්පමඞ්ගලකාලො හොති, සො පච්චෙකබුද්ධා ආගතාති සුත්වා නික්ඛමිත්වා ආගතකාරණං පුච්ඡිත්වා-අජ්ජ භන්තෙ ඔකාසො නත්ථි සෙව අම්හාකං වප්පමඞ්ගලං තතියදිවසෙ කරිස්සාමීති වත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ අනිමන්තෙත්වාව පාවිසි, පච්චෙකබුද්ධා අඤ්ඤත්ථ ගමිස්සාමාති පක්කමිංසු; තස්මිං ඛණෙ ජෙට්ඨපෙසකාරස්ස භරියා කෙනචිදෙව කරණීයෙන බාරාණසිං ගච්ඡන්තී තෙ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා වන්දිත්වා කිං භන්තෙ අවෙලාය අය්‍යා ආගතාති? පුච්ඡිත්වා ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං සුත්වා සද්ධාසම්පන්නා ඤාණසම්පන්නා ඉත්ථී සෙව භන්තෙ අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථාති නිමන්තෙසි, බහුකා මයං භගිනීති, කිත්තකා වො භන්තෙති?, සහස්සමත්තාති, භන්තෙ ඉමස්මිං ගාමෙ සහස්සමත්තාව සිප්පිකා[1] එකෙකො එකෙකස්ස භික්ඛං දස්සති භික්ඛං අධිවාසෙථ අහමෙව වො වසනට්ඨානම්පි කාරෙස්සාමීති ආහ, පච්චෙකබුද්ධා අධිවාසයිංසු; සා ගාමං පවිසිත්වා උග්ඝොසෙසි-අහං සහස්සමත්තෙ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා නිමන්තෙසිං අය්‍යානං නිසීදනට්ඨානං සංවිදහථ යාගුභත්තාදීනි සම්පාදෙථාති ගාමමජ්ඣෙ මණ්ඩපං

---

1. ම. සහස්සපෙසකාරාව වසිම්හ.

කාරාපෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා පුනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධෙ නිසීදපෙත්වා පණීතෙන භොජනීයෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ තස්මිං ගාමෙ සබ්බා ඉත්ථියො ආදාය තාහි සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධෙ වන්දිත්වා භන්තෙ තෙමාසං වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං දෙථාති තෙසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා පුන ගාමෙ උග්ඝොසෙසි–අම්මා තාතා එකෙකකුලතො එකෙකපුරිසො වාසිආදීනි ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දබ්බසම්භාරෙ ආහරිත්වා අය්‍යානං වසනට්ඨානං කරොතූති; ගාමවාසිනො තස්සා ඔවාදෙ ඨත්වා එකෙකො එකෙකං කත්වා සද්ධිං රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙහි පණ්ණසාලාසහස්සං කාරාපෙත්වා අත්තනො අත්තනො පණ්ණසාලායං වස්සූපගතෙ පච්චෙකබුද්ධෙ අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමි අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමීති උපට්ඨහිංසු; වස්සං වුත්ථකාලෙ අත්තනො අත්තනො පණ්ණසාලාය වස්සං වුත්ථානං පච්චෙකබුද්ධානං තිචීවරසාටකෙ සජ්ජෙථාති සමාදපෙත්වා එකෙකස්ස සහස්සසහස්සමූලිකං තිචීවරං දාපෙසි, පච්චෙකබුද්ධා වුත්ථවස්සා අනුමොදනං කත්වා පක්කමිංසු, ගාමවාසිනොපි ඉදං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා තතො චුතා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා ගණදෙවපුත්තා නාම අහෙසුං. තෙ තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුටුම්බිකගෙහෙසු නිබ්බත්තිංසු, ජෙට්ඨකාපෙසකාරෙ ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්ස පුත්තො අහොසි, භරියාපිස්ස ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්සෙව ධීතා අහොසි, තා සබ්බාපි වයප්පත්තා පරකුලං ගච්ඡන්තියො තෙසං තෙසංයෙව ගෙහානි අගමිංසු, අථෙකදිවසං විහාරෙ ධම්මසවණං ඝුට්ඨං, සත්ථා ධම්මං දෙසෙතීති සුත්වා සබ්බෙපි තෙ කුටුම්බිකා ධම්මං සොස්සාමාති භරියාහි සද්ධිං විහාරං අගමංසු, තෙසං විහාරමජ්ඣං පවිට්ඨක්ඛණෙ වස්සං උට්ඨහි, යෙසං කුලූපගා වා ඤාතී වා සාමණෙරාදයො අත්ථි තෙ තෙසං පරිවෙණාදීනි පවිසිංසු, තෙ පන තථාරූපානං නත්ථිතාය කත්ථචි පවිසිතුං අවිසහන්තා විහාරමජ්ඣෙයෙව අට්ඨංසු, අථ තෙ ජෙට්ඨකුටුම්බිකො ආහ–පස්සථ අම්හාකං විප්පකාරං කුලපුත්තෙහි නාම එත්තකෙන ලජ්ජිතුං යුත්තන්ති, අය්‍යා කිං පන කරොථාති? මයං විස්සාසිකට්ඨානස්ස අභාවෙන ඉමං විප්පකාරං පත්තා සබ්බෙ ධනං සංහරිත්වා පරිවෙණං කරොමාති, සාධු අය්‍යාති ජෙට්ඨකො සහස්සං අදාසි, සෙසා පඤ්චපඤ්චසතානි ඉත්ථියො අඩ්ඪතියානි අඩ්ඪතියානි සතානි,[1] තෙ තං ධනං සංහරිත්වා සහස්සකූටාගාරපරිවාරං සත්ථු වසනත්ථාය මහාපරිවෙණං නාම ආරභිංසු, නවකම්මස්ස මහන්තතාය ධනෙ අප්පහොන්තෙ පුබ්බෙ දින්නධනතො උපඩ්ඪුපඩ්ඪං අදංසු, නිට්ඨිතෙ පරිවෙණෙ විහාරමහං කරොන්තා බුද්ධප්පමුඛස්ස සංඝස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං තිචීවරං සජ්ජසිංසු, ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස පන භරියා සබ්බෙහි සමං කත්වා අත්තනො පඤ්ඤාය ඨිතා අතිරෙකතරං කාතුං සත්ථාරං පූජෙස්සාමීති අනොජ

1. ම. අඩ්ඪතෙය්‍යසතානි. අඩ්ඪතෙය්‍යසතානි.

පුප්ඵවණ්ණෙන සහස්සග්ඝනකෙන සාටකෙන සද්ධිං අනොජපුප්ඵචඞ්ගොටකං ගහෙත්වා අනුමොදනකාලෙ සත්ථාරං අනොජපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා තං සාටකං සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අනොජපුප්ඵවණ්ණංයෙව මෙ සරීරං හොතු අනොජාත්වෙව ච මෙ නාමං හොතූති පත්ථනං ඨපෙසි; සත්ථා එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි, තෙ සබ්බෙපි යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවලොකා චවිත්වා ජෙට්ඨකකුටුම්බිකො කුක්කුටවතීනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාකප්පිනරාජා නාම අහොසි, සෙසා අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිංසු, ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්ස භරියා මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්ති, අනොජපුප්ඵවණ්ණමෙවස්සා සරීරං අහොසි, අනොජාත්වෙවස්සා නාමං කරිංසු; සා වයප්පත්තා කප්පිනරඤ්ඤො ගෙහං ගතා අනොජා දෙවී නාම අහොසි, සෙසිත්ථියොපි අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා තෙසංයෙව අමච්චපුත්තානං ගෙහානි අගමංසු, තෙ සබ්බෙ රඤ්ඤො සම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවිංසු, යදා රාජා සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො හත්ථිං අභිරුහිත්වා විචරති, තදා තෙපි තථෙව විචරන්ති, තස්මිං අස්සෙන වා රථෙන වා විචරන්තෙ තෙපි තථෙව විචරන්ති, එවං තෙ එකතො හුත්වා කතානං පුඤ්ඤානං එකතොව සම්පත්තිං අනුභවිංසු, රඤ්ඤො පන වාලො වාලවාහනො පුප්ඵො පුප්ඵවාහනො සුපත්තොති පඤ්ච අස්සා හොන්ති, රාජා තෙසු සුපත්තං සයං ආරොහති, ඉතරෙ චත්තාරො අස්සාරොහානං සාසනහරණත්ථාය අදාසි. රාජා තෙ පාතොව භොජෙත්වා ගච්ඡථ ද්වෙ වා තීණි වා යොජනානි ආහිණ්ඩිත්වා බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා උප්පන්නභාවං ඤත්වා මය්හං සුඛසාසනං ආහරථාති පෙසෙති, තෙ චතූහි ද්වාරෙහි නික්ඛමිත්වා ද්වෙ තීණි යොජනානි ආහිණ්ඩිත්වා සාසනං අලභිත්වා පච්චාගච්ඡන්ති, අථෙකදිවසං රාජා අස්සං අභිරුහිත්වා අමච්චසහස්සපරිවුතො උය්‍යානං ගච්ඡන්තො කිලන්තරූපෙ පඤ්චසතවාණිජකෙ නගරං පවිසන්තෙ දිස්වා ඉමෙ අද්ධානකිලන්තා අද්ධා ඉමෙසං සන්තිකා එකං භද්දකං සාසනං සොස්සාමීති තෙ පක්කොසාපෙත්වා කුතො ආගච්ඡථාති පුච්ඡි. අත්ථි දෙව ඉතො වීසංයොජනසතමත්ථකෙ සාවත්ථි නාම නගරං තතො ආගච්ඡාමාති, අපි පන වො දෙසෙ කිඤ්චි සාසනං උප්පන්නන්ති? දෙව අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්ථි සම්මාසම්බුද්ධො පන උප්පන්නොති, රාජා තාවදෙව පඤ්චවණ්ණාය පීතියා ඵුටසරීරො කිඤ්චි සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තො මුහුත්තං වීතිනාමෙත්වා තාතා කිං වදෙථාති පුච්ඡි, බුද්ධො දෙව උප්පන්නොති, රාජා දුතියම්පි තතියම්පි තථෙව වීතිනාමෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ කිං වදෙථ තාතාති පුච්ඡිත්වා බුද්ධො දෙව උප්පන්නොති වුත්තෙ තාතා වො සතසහස්සං දදාමීති වත්වා අපරම්පි කිඤ්චි සාසනං අත්ථීති පුච්ඡි, අත්ථි දෙව ධම්මො උප්පන්නොති, තම්පි සුත්වා පුරිමනයෙනෙව තයො වාරෙ වීතිනාමෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ ධම්මොති පදෙ වුත්තෙ ඉධාපි වො සතසහස්සං

දම්මීති වත්වා අපරම්පි සාසනං අත්ථි තාතාති පුච්ඡි, අත්ථි දෙව සඞ්ඝ
රතනං උප්පන්නන්ති, රාජා තම්පි සුත්වා තථෙව තයො වාරෙ විනිතා
මෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ සඞ්ඝොති පදෙ වුත්තෙ ඉධාපි සතසහස්සං
දම්මීති වත්වා අමච්චසහස්සං ඔලොකෙත්වා තාතා කිං කරිස්සථාති?
පුච්ඡි, දෙව තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති? අහං තාතා බුද්ධො උප්පන්නො
ධම්මො උප්පන්නො සඞ්ඝො උප්පන්නොති සුත්වා න පුන නිවත්තිස්සාමි
සත්ථාරං උද්දිස්ස ගන්ත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, මයම්පි දෙව
තුම්හෙහි සද්ධිං පබ්බජිස්සාමාති; රාජා සුවණ්ණපට්ටෙ අක්ඛරානි ලිඛා
පෙත්වා වානිජකෙ ආහ-අනොජා නාම දෙවි තුම්හාකං තීණි සත
සහස්සානි දස්සති එවඤ්ච පන නං වදෙය්‍යාථ රජ්ජසිරි කිර තෙ ඉස්ස
රියං විස්සට්ඨං යථාසුඛං සම්පත්තිං පරිභුඤ්ජාහීති, සචෙ පන වො රාජා
කහන්ති පුච්ඡති සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති වත්වා ගතොති
ආරොචෙය්‍යාථාති, අමච්චාපි අත්තනො අත්තනො භරියානං තථෙව
සාසනානි පහිණිංසු, රාජා වාණිජකෙ උය්‍යොජෙත්වා අමච්චසහස්ස
පරිවුතො තං ඛණංයෙව නික්ඛමි, සත්ථාපි තං දිවසං පච්චූසකාලෙ
ලොකං වොලොකෙන්තො මහාකප්පිනරාජානං සපරිවාරං දිස්වා අයං
මහාකප්පිනො වාණිජකානං සන්තිකා තිණ්ණං රතනානං උප්පන්න
භාවං සුත්වා තෙසං වචනං තීහි සතසහස්සෙහි පූජෙත්වා රජ්ජං පහාය
අමච්චසහස්සපරිවුතො මං උද්දිස්ස පබ්බජිතුකාමො ස්වෙ නික්ඛ
මිස්සති සො සපරිවාරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිස්සති
පච්චුග්ගමනමස්ස කරිස්සාමීති පුනදිවසෙ චක්කවත්තී විය ඛුද්දකගාම
භොජකං පච්චුග්ගච්ඡන්තො සයමෙව පත්තචීවරං ගහෙත්වා වීසංයො
ජනසතං පච්චුග්ගන්ත්වා චන්දභාගාය නදියා තීරෙ නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ
ඡබ්බණ්ණරස්මියො විස්සජ්ජෙන්තො නිසීදි, රාජාපි ආගච්ඡන්තො
එකං නදිං පත්වා කා නාමෙසාති පුච්ඡි, අරවච්ඡා නාම දෙවාති
කිමස්සා පරිමාණං තාතාති, ගම්භීරතො ගාවුතං පුථුලතො ද්වෙ ගාවුතා
දෙවාති, අත්ථි පනෙත්ථ නාවා වා උළුම්පො වාති, නත්ථි දෙවාති, නාවා
දීනි ඔලොකෙන්තෙ අම්හෙ ජාති ජරං උපනෙති ජරා මරණං, අහං
නිබ්බෙමතිකො හුත්වා තීණි රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තො තෙසං
මෙ ආනුභාවෙන ඉමං උදකං උදකං විය මා අහොසීති තිණ්ණං රත
නානං ගුණං ආවජ්ජිත්වා “ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො
විජ්ජාචරණසම්පන්නො”ති බුද්ධානුස්සතිං අනුස්සරන්තො සපරිවාරො
අස්සසහස්සෙන උදකපිට්ඨිං පක්ඛන්දි, සින්ධවා පිට්ඨිපාසාණෙ විය
පක්ඛන්දිංසු ඛුරානං අග්ගග්ගානෙව තෙමිංසු, සො තං උත්තරිත්වා
පරතො ගච්ඡන්තො අපරම්පි නදිං දිස්වා අයං කිංනාමාති පුච්ඡි, නීල
වාහිනී නාම දෙවාති, කිමස්සා පරිමාණන්ති ගම්භීරතොපි පුථුලතොපි
අඩ්ඪයොජනං දෙවාති, සෙසං පුරිමසදිසමෙව, තං පන නදිං දිස්වා
“ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො”ති ධම්මානුස්සතිං අනුස්සරන්තො
පක්ඛන්දි, තම්පි අතික්කමිත්වා ගච්ඡන්තො අපරං නදිං දිස්වා අයං කිං
නාමාති පුච්ඡි, චන්දභාගා නාම දෙවාති, කිමස්සා පරිමාණන්ති ගම්භීර

තොපි පුථුලතොපි යොජනං දෙවාති, සෙසං පුරිමසදිසමෙව; ඉමං පන නදිං දිස්වා "සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසංඝො"ති සංඝානුස්සතිං අනුස්සරන්තා පක්ඛන්දිංසු, තම්පි නදිං අතික්කමිත්වා ගච්ඡන්තා සත්ථු සරීරතො නික්ඛන්ත ඡබ්බණ්ණරස්මියො අද්දස, නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස සාඛාවිටපපලාසානි සොවණ්ණමයානි විය අහෙසුං; රාජා විජානාසි-අයං පන ඔභාසො නෙව චන්දස්ස න සූරියස්ස නෙව බ්‍රහ්මනාගසුපණ්ණාදීනං අඤ්ඤතරස්ස, අද්ධා අහං සත්ථාරං උද්දිස්ස ආගච්ඡන්තො මහාගොතමබුද්ධෙන දිට්ඨො භවිස්සාමීති, සො තාවදෙව අස්සපිට්ඨිතො ඔතරිත්වා ඔනතසරීරො රස්මිඅනුසාරෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා මනොසිලාරසෙ නිමුජ්ජන්තො විය බුද්ධරස්මීනං අන්තො පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි සද්ධිං අමච්චසහස්සෙන, සත්ථා තස්ස ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, රාජා දෙසනාවසානෙ සපරිවාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අථ සබ්බෙව උට්ඨහිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු, සත්ථා ආගමිස්සති නු ඛො ඉමෙසං කුලපුත්තානං ඉද්ධිමයපත්තචීවරන්ති උපධාරෙන්තො-ඉමෙ කුලපුත්තා පච්චෙකබුද්ධසහස්සස්ස චීවරසහස්සං[1] අදංසු, කස්සපබුද්ධකාලෙ වීසතියා භික්ඛුසහස්සානම්පි වීසතිචීවරසහස්සානි අදංසු, අනච්ඡරියං[2] ඉමෙසං ඉද්ධිමයපත්තචීවරාගමනන්ති ඤත්වා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා එථ භික්ඛවො චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායාති ආහ. තෙ තාවදෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරා වස්සසට්ඨිකත්ථෙරා[3] විය හුත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පච්චොරොහිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු, තෙපි හි වාණිජකා රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤො පහිතභාවං[4] ආරොචාපෙත්වා දෙවියා ආගච්ඡන්තූති වුත්තෙ පවිසිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු, අථ නෙ දෙවී පුච්ඡි-තාතා කිංකාරණා ආගතත්ථාති?, මයං රඤ්ඤො තුම්හාකං සන්තිකං පහිතා තීණි කිර නො සතසහස්සානි දෙතු දෙවීති, තාතා අතිබහුං භණථ කිං තුම්හෙහි රඤ්ඤො කතං කිස්මිං වො රාජා පසන්නො එත්තකං ධනං දාපෙතීති; දෙවි න අඤ්ඤං කිඤ්චි කතං රඤ්ඤො පන එකං සාසනං[5] ආරොචයිම්හාති, සක්කා පන තං තාතා මය්හම්පි ආරොචෙතුන්ති?, සක්කා දෙවීති, තෙන හි තාතා වදෙථාති, දෙවි බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නොති, සාපි තං සුත්වා පුරිමනයෙනෙව පීතියා ඵුටසරීරා තික්ඛත්තුං කිඤ්චි අසල්ලක්ඛෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ බුද්ධොති පදං සුත්වා තාතා ඉමස්මිං පදෙ රඤ්ඤො කිං දින්නන්ති?, සතසහස්සං දෙවීති, තාතා අනනුච්ඡවිකං[6] රඤ්ඤො කතං එවරූපං සාසනං සුත්වා තුම්හාකං සතසහස්සං දදමානෙන, අහං හි වො මම දුග්ගතපණ්ණාකාරං තීණි සතසහස්සානි දම්මීති, අඤ්ඤං තුම්හෙහි රඤ්ඤො කිං ආරොචිතන්ති?, තෙ ඉදඤ්චිදඤ්චාති ඉතරානිපි ද්වෙ සාසනානි ආරොචෙසුං; දෙවී පුරිමනයෙනෙව පීතියා ඵුටසරීරා තික්ඛත්තුං කිඤ්චි අසල්ලක්ඛෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ තථෙව සුත්වා තීණි තීණි සතසහස්සානි දාපෙසි, එවං තෙ සබ්බානිපි ද්වාදස

1. සී. තිචීවරසහස්සං.　2. ම. අච්ඡරියං.　3. සී. වස්සසතිකත්ථෙරා.
4. ම. පහිතසාසනං.　5. ම. එත්තකං.　6. ම. අනුච්ඡවිකං.

සතසහස්සානි ලභිංසු, අථ තෙ දෙවී පුච්ඡි–රාජා කහං තාතාති? දෙවි සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති ගතොති, මය්හං තෙන කිං සාසනං දින්නන්ති?, සබ්බං කිර තෙන තුම්හාකං ඉස්සරියං විස්සට්ඨං, තුම්හෙ කිර යථාරුචි සම්පත්තිං අනුභවථාති; අමච්චා පන කහං තාතාති?, තෙපි රඤ්ඤො සද්ධිං යෙව පබ්බජිස්සාමාති ගතා දෙවීති, සා තෙසං භරියායො පක්කොසාපෙත්වා අම්මා තුම්හාකං සාමිකා රඤ්ඤො සද්ධිං පබ්බජිස්සාමාති ගතා, තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති?, කිම්පන තෙහි අම්හාකං සාසනං පහිතං දෙවීති? තෙහි කිර අත්තනො සම්පත්ති තුම්හාකං විස්සට්ඨා තුම්හෙ කිර තං යථාරුචි පරිභුඤ්ජථාති, තුම්හෙ පන දෙවි කිං කරිස්සථාති? අම්මා සො තාව රාජා හුත්වා[1] මග්ගෙ සීතකොව තීහි සත සහස්සෙහි තීණි රතනානි පූජෙත්වා ඛෙළපිණ්ඩං විය සම්පත්තිං පහාය පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛන්තො, මයා පන තිණ්ණං රතනානං සාසනං සුත්වා තීණි රතනානි නවහි සතසහස්සෙහි පූජිතානි න ඛො පනෙසා සම්පත්ති නාම රඤ්ඤො එව දුක්ඛා මය්හම්පි දුක්ඛා එව, කො රඤ්ඤො ඡඩ්ඩිතඛෙළපිණ්ඩං ජන්නුකෙහි පතිට්ඨහිත්වා මුඛෙන ගණ්හිස්සති? න මය්හං සම්පත්තියා අත්ථො අහම්පි සත්ථාරං උද්දිස්ස ගන්ත්වා පබ්බජිස්සාමීති, දෙවි මයම්පි තුම්හෙහෙව සද්ධිං පබ්බජිස්සාමාති, සචෙ සක්කොථ සාධු අම්මාති, සක්කොම දෙවීති, සාධු අම්මා තෙන හි එථාති රථසහස්සං යොජාපෙත්වා රථං ආරුය්හ තාහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා අන්තරාමග්ගෙ පඨමං නදිං දිස්වා යථා රඤ්ඤො පුට්ඨං තථෙව පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා රඤ්ඤො ගතමග්ගං ඔලොකෙථාති වත්වා සින්ධවානං පදවලඤ්ජං න පස්සාම දෙවීති වුත්තෙ රාජා තීණි රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තො සච්චකිරියං කත්වා ගතො භවිස්සති අහම්පි තීණි රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තා තෙසං මෙ ආනුභාවෙන ඉදං උදකං උදකං විය මා අහොසීති තිණ්ණං රතනානං ගුණං අනුස්සරිත්වා රථසහස්සං පෙසෙසි, උදකං පිට්ඨිපාසාණසදිසං අහොසි, චක්කානං අග්ගග්ගා නෙමිවට්ටි යොව තෙමිංසු, එතෙනෙව උපායෙන ඉතරාපි ද්වෙ නදියො උත්තරි, අථ සත්ථා තාසං ආගමනං ඤත්වා යථා අත්තනො සන්තිකෙ නිසින්නා භික්ඛූ න පස්සන්ති එවමකාසි, තාපි ගච්ඡන්තී ගච්ඡන්තී සත්ථු සරීරතො නික්ඛන්තරස්මියො දිස්වා තථෙව චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පුච්ඡිංසු–භන්තෙ මහාකප්පිනො තුම්හාකං උද්දිස්ස නික්ඛන්තො ආගතන්නු ඛො කහං සො අම්හාකම්පි නං දස්සෙථාති; නිසීදථ තාව ඉධෙව පන තං පස්සිස්සථාති, තා සබ්බාපි හට්ඨචිත්තා ඉධෙව කිර නිසින්නා සාමිකෙ පස්සාමාති නිසීදිංසු, සත්ථා තාසං ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, අනොජා දෙවී දෙසනාවසානෙ සපරිවාරා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, මහාකප්පිනත්ථෙරො තාසං වඩ්ඪිතධම්මදෙසනං සුණන්තො සපරිවාරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා තාසං තෙ භික්ඛූ දස්සෙසි, තාසං

1. ම. රජා සාසනං සුත්වා.

කිර ආගතක්ඛණෙයෙව අත්තනො සාමිකෙ කාසාවධරෙ මුණ්ඩසිරෙ දිස්වා චිත්තං එකග්ගං න භවෙය්‍ය තෙන මග්ගඵලානි පත්තුං න සක්කුණෙය්‍යුං, තස්මා අචලසද්ධාය පතිට්ඨිතකාලෙ තාසං තෙ භික්ඛූ අරහත්තං පත්තෙ දස්සෙසි, තාපි තෙ දිස්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං තාව පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තන්ති වත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පබ්බජ්ජං යාචිංසු, එවං කිර වුත්තෙ සත්ථා උප්පලවණ්ණාය ආගමනං චින්තෙසීති එකෙ වදන්ති, සත්ථා පන තා උපාසිකායො ආග-සාවත්ථිං ගන්ත්වා භික්ඛුනිඋපස්සයෙ පබ්බජථාති, තා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානා අන්තරාමග්ගෙ මහාජනෙන අභිහටසක්කාරසම්මානා පදසාව වීසංයොජනසතිකං මග්ගං ගන්ත්වා භික්ඛුනිඋපස්සයෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු; සත්ථාපි භික්ඛුසහස්සං ආදාය ආකාසෙනෙව ජෙතවනං අගමාසි. තත්‍ර සුදං ආයස්මා මහාකප්පිනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිසු "අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති උදානං උදානෙන්තො විචරති, භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං- භන්තෙ මහාකප්පිනො "අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති උදානං උදානෙන්තො විචරති අත්තනො රජ්ජසුඛං ආරබ්භ කථෙති මඤ්ඤෙති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං කප්පින කාමසුඛං රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙතීති?, භගවා මෙ භන්තෙ තං ආරබ්භ උදානිතභාවං වා අනුදානිතභාවං වා[1] ජානාතීති, සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තො කාමසුඛං රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙති පුත්තස්ස පන මෙ ධම්මපීති නාම ධම්මරති නාම උප්පජ්ජති සො අමතමහානිබ්බානං ආරබ්භ එව උදානං උදානෙතීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ධම්මපීති සුඛං සෙති විප්පසන්නෙන චෙතසා,
අරියප්පවෙදිතෙ ධම්මෙ සදා රමති පණ්ඩිතො"ති.

තත්ථ **ධම්මපීතී**ති ධම්මපායකො, ධම්මං පිවන්තොති අත්ථො; ධම්මො ච නාමෙස න සක්කා භාජනෙන යාගු ආදීනි විය පාතුං, නවවිධං පන ලොකුත්තරධම්මං නාමකායෙන ඵුසන්තො ආරම්මණතො සච්ඡිකරොන්තො පරිඤ්ඤාභිසමයාදීහි දුක්ඛාදීනි අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣන්තො ධම්මං පිවති නාම. **සුඛං සෙතී**ති දෙසනාමත්තමෙවෙතං, චතූහි ඉරියාපථෙහි සුඛං විහරතීති අත්ථො. **විප්පසන්නෙනා**ති අනාවිලෙන නිරුපක්කිලෙසෙන; **අරියප්පවෙදිතෙ**ති බුද්ධාදීහි අරියෙහි පවෙදිතෙ සතිපට්ඨානාදිභෙදෙ බොධිපක්ඛියධම්මෙ. **සදා රමතී**ති එවරූපො ධම්මපීති විප්පසන්නෙන චෙතසා විහරන්තො පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො සදා රමති අභිරමතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුන්ති.

මහාකප්පිනත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

1. ම. උදානභාවං වා අනුදානභාවං වා.

6. 5.

“උදකං හි නයන්ති”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පණ්ඩිතසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි. අතීතෙ කිර කස්සපසම්මාසම්බුද්ධො වීසතිඛීණාසවසහස්සපරිවාරො බාරාණසිං අගමාසි, මනුස්සා අත්තනො බලං සල්ලක්ඛෙත්වා අට්ඨපි දසපි එකතො හුත්වා ආගන්තුකදානාදීනි අදංසු, අථෙකදිවසං සත්‍ථා භත්තකිච්චපරියොසානෙ එවං අනුමොදනං අකාසි-උපාසකා ඉධෙකච්චො අත්තනො සන්තකමෙව දාතුං වට්ටති කිම්පරෙන සමාදපිතෙනාති අත්තනාව දානං දෙති පරං න සමාදපෙති, සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති නො පරිවාරසම්පදං; එකච්චො පරං සමාදපෙති අත්තනා න දෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති නො භොගසම්පදං; එකච්චො අත්තනාපි න දෙති පරම්පි න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ නෙව භොගසම්පදං ලභති න පරිවාරසම්පදං සො විඝාසාදොව හුත්වා ජීවති; එකච්චො අත්තනා ච දෙති පරඤ්ච සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදම්පි ලභති පරිවාරසම්පදම්පීති. තං සුත්වා සමීපෙ ඨිතො එකො පණ්ඩිතපුරිසො චින්තෙසි-අහං දානි තථා කරිස්සාමි යථා මෙ ද්වෙපි සම්පත්තියො භවිස්සන්තීති; සො සත්‍ථාරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති, කිත්තකෙහි තෙ භික්ඛූහි අත්‍ථොති? කිත්තකො පන වො භන්තෙ පරිවාරොති? වීසති භික්ඛුසහස්සානීති, භන්තෙ සබ්බෙහි සද්ධිං ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති, සත්‍ථා අධිවාසෙසි, සො ගාමං පවිසිත්වා අම්මා තාතා මයා ස්වාතනාය බුද්ධප්පමුඛො භික්ඛුසඞ්ඝො නිමන්තිතො තුම්හෙ යත්තකානං භික්ඛූනං සක්කොථ තත්තකානං දානං දෙථාති ආරොචෙත්වා විචරන්තො අත්තනො අත්තනො බලං සල්ලක්ඛෙත්වා මයං දසන්නං දස්සාම මයං වීසතියා මයං සතස්ස මයං පඤ්චන්නං සතානන්ති වුත්තෙන සබ්බෙසං වචනං ආදිතො පට්ඨාය පණ්ණෙ ආරොපෙසි; තෙන ච සමයෙන තස්මිං නගරෙ අතිදුග්ගතභාවෙනෙව මහාදුග්ගතොති පඤ්ඤාතො එකො පුරිසො අත්‍ථි, සො තම්පි සම්මුඛාගතං දිස්වා සම්ම මහාදුග්ගත මයා ස්වාතනාය බුද්ධප්පමුඛො භික්ඛුසංඝො නිමන්තිතො ස්වෙ නගරවාසිනො දානං දස්සන්ති ත්වං කති භික්ඛූ භොජෙස්සසීති?, සම්ම මය්හං කිං භික්ඛූහි? භික්ඛූහි නාම සධනානං අත්‍ථො, මය්හං පන ස්වෙ යාගුඅත්‍ථාය තණ්ඩුලනාළිමත්තම්පි නත්‍ථි අහං භතිං කත්වා ජීවාමි කිමෙම භික්ඛූහීති, සමාදපකෙන නාම ව්‍යත්තෙන භවිතබ්බං තස්මා සො තෙන නත්‍ථීති වුත්තෙපි තුණ්හීභූතො අනාගන්ත්වා එවමාහ-සම්ම මහාදුග්ගත ඉමස්මිං නගරෙ සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා සුඛුමවත්‍ථනිවත්‍ථා නානාභරණපතිමණ්ඩිතා සිරිසයනෙ සයමානා බහුජනා සම්පත්තිං අනුභවන්ති, ත්වං පන දිවසං භතිං කත්වා කුච්ඡිපූරණමත්තම්පි න ලභසි, එවං සන්තෙපි අහං පුබ්බෙ කිඤ්චි අකතත්තා කිඤ්චි න ලභාමීති න ජානා

සීති?, ජානාමි සාමීති, අථ කස්මා ඊදිසං පුඤ්ඤං න කරොසි? ත්වං යුවා බලසම්පන්නො කිං තයා භතිං කත්වාපි යථාබලං දානං දාතුං න වට්ටතීති?; සො තස්මිං කථෙන්තස්සෙව සංවෙගප්පත්තො හුත්වා මය්හම්පි එකං භික්ඛුං පණ්ණෙ ආරොපෙහි කිඤ්චිදෙව භතිං කත්වා එකස්ස භික්ඛං දස්සාමීති ආහ. ඉතරො කිං එකෙන භික්ඛුනා පණ්ණෙ ආරොපිතෙනාති න ආරොපෙසි, මහාදුග්ගතොපි ගෙහං ගන්ත්වා භරියං ආහ–භද්දෙ නගරවාසිනො සෙව සංඝභත්තං කරිස්සන්ති අහම්පි සමාදපකෙන එකස්ස භික්ඛං දෙහීති වුත්තො මයම්පි සෙව එකස්ස භික්ඛං දස්සාමාති, අථස්ස භරියා මයං දලිද්දා කස්මා තයා පටිස්සුතන්ති[1] අවත්වාව සාමි භද්දකං තෙ කතං මයං පුබ්බෙපි කිඤ්චි අදත්වා ඊදිසා දුග්ගතා ජාතා මයං උභොපි භතිං කත්වා එකස්ස භික්ඛං දස්සාමාති වත්වා උභොපි ගෙහා නික්ඛමිත්වා භතිට්ඨානං අගමංසු, මහාසෙට්ඨී මහාදුග්ගතං දිස්වා කිං සම්ම මහාදුග්ගත භතිං කරිස්සසීති? පුච්ඡි, ආම අය්‍යාති, කිං කම්මං කරිස්සසීති? යං තුම්හෙ කාරෙස්සථ තං කරිස්සාමීති, තෙන හි මයං සෙව වෙ තීණි භික්ඛුසතානි භොජෙස්සාම එහි දාරූනි ඵාලෙහීති වාසිඵරසුං නීහරිත්වා අදාසි, මහාදුග්ගතො ගාළ්හං කච්ඡං බන්ධිත්වා මහුස්සාහප්පත්තො වාසිං පහාය ඵරසුං ගණ්හන්තො ඵරසුං පහාය වාසිං ගණ්හන්තො දාරූනි ඵාලෙති, අථ නං සෙට්ඨී ආහ–සම්ම ත්වං අජ්ජ අතිවිය උස්සාහප්පත්තො කම්මං කරොසි, කින්නු ඛො කාරණන්ති?, සාමි එකං භික්ඛුං භොජෙස්සාමීති, තං සුත්වා සෙට්ඨී පසන්නමානසො චින්තෙසි–අහො ඉමිනා දුක්කරං කතං අහං දුග්ගතොම්හීති තුණ්හීභාවං අනාපජ්ජිත්වා භතිං කත්වා එකං භික්ඛුං භොජෙස්සාමීති වදතීති, සෙට්ඨීභරියාපි තස්ස භරියං දිස්වා අම්ම කිං කම්මං කරිස්සසීති පුච්ඡිත්වා යං තුම්හෙ කාරෙථ තං කරොමීති වුත්තෙන උදුක්ඛලසාලං පවෙසෙත්වා සුප්පමුසලාදීනි අදාසි, සා නච්චන්තී විය තුට්ඨපහට්ඨා වීහිං කොට්ටෙති චෙව ඔපුණාති ච, අථ නං සෙට්ඨීභරියා පුච්ඡි–අම්ම ත්වං අතිවිය තුට්ඨපහට්ඨා කම්මං කරොසි කින්නුඛො කාරණන්ති?, අය්‍යෙ ඉමං භතිං කත්වා මයම්පි එකං භික්ඛුං භොජෙස්සාමාති, තං සුත්වා සෙට්ඨීභරියාපි තස්සං අහො අයං දුක්කරකාරිකාති පසීදි, සෙට්ඨී මහාදුග්ගතස්ස දාරූනං ඵාලිතකාලෙ අයං තෙ භතීති සාලීනං චතස්සො නාළියො දාපෙත්වා අයං තෙ තුට්ඨිදායොති අපරාපි චතස්සො නාළියො දාපෙසි, සො ගෙහං ගන්ත්වා භරියං ආහ–මයා භතිං කත්වා සාලි ලද්ධා අයං නිවාපො භවිස්සති තයා ලද්ධාය භතියා දධිතෙලදාරුකටුකභණ්ඩානි ගණ්හාහීති, සෙට්ඨීභරියාපි පන තස්සා එකං සප්පිකරොටිකං චෙව දධිභාජනඤ්ච කටුකභණ්ඩඤ්ච සුද්ධතණ්ඩුලනාළිඤ්ච දාපෙසි, ඉති උභින්නම්පි පඤ්චතණ්ඩුලනාළියො අහෙසුං, තෙ දෙය්‍යධම්මො නො ලද්ධොති තුට්ඨපහට්ඨා පාතොව උට්ඨහිංසු, භරියා මහාදුග්ගතං ආහ–ගච්ඡ සාමි පණ්ණං පරියෙසිත්වා ආහරාති, සො අන්තරාපණෙ පණ්ණං

1. ම. සම්පටිච්ඡිතන්ති.

අදිස්වා නදීතීරං ගන්ත්වා අජ්ජ අය්‍යානං භොජනං දාතුං ලභිස්සාමීති පහට්ඨමානසො ගායන්තො පණ්ණං උච්චිණාති මහාජාලං ඛිපිත්වා ඨිතකෙවට්ටො මහාදුග්ගතස්ස සද්දෙන භවිතබ්බන්ති තං පක්කොසිත්වා පුච්ඡි-අතිවිය තුට්ඨචිත්තො ගායසි කින්නුඛො කාරණන්ති?, පණ්ණං උච්චිණාමි සම්මාති, කිං කරිස්සසීති?, එකං භික්ඛුං භොජෙස්සාමීති, අහො සුඛිතො භික්ඛු සො තව පණ්ණං ඛාදිස්සතීති, කිං කරොමි සම්ම අත්තනා ලද්ධපණ්ණෙන භොජෙස්සාමීති, තෙන හි එහීති, කිං කරොමි සම්මාති? ඉමෙ මච්ඡෙ ගහෙත්වා පාදග්ඝනකානි අඩ්ඪග්ඝනකානි ච කහාපණග්ඝනකානි ච උද්දානානි කාරොහීති, සො තථා අකාසි, බද්ධබද්ධෙ මච්ඡෙ නගරවාසිනො නිමන්තිතනිමන්තිතභික්ඛූනං අත්ථාය හරිංසු, තස්ස මච්ඡුද්දානානි කරොන්තස්සෙව භික්ඛාචාරවෙලා සම්පාපුණි, සො වෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා ගමිස්සාමහං සම්ම අයං භික්ඛූනං ආගමනවෙලාති ආහ, අත්ථි පන කිඤ්චි මච්ඡුද්දානන්ති? නත්ථි සම්ම සබ්බානි ඛීණානීති, තෙනහි මයා අත්තනො අත්ථාය වාලිකාය නිඛණිත්වා චත්තාරො රොහිතමච්ඡා ඨපිතා, සචෙපි භික්ඛූ භොජෙතුකාමො ඉමෙ ගහෙත්වා ගච්ඡාති තස්ස අදාසි, තං දිවසං පන සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙන්තො මහාදුග්ගතං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නුඛො භවිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො මහාදුග්ගතො එකං භික්ඛුං භොජෙස්සාමීති භරියාය සද්ධිං හිය්‍යො භත්තං අකාසි කතරංනුඛො භික්ඛුං ලභිස්සතීති චින්තෙත්වා මනුස්සා පණ්ණෙ ආරොපිතසඤ්ඤාය භික්ඛූ ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහෙසු නිසීදාපෙස්සන්ති, මහාදුග්ගතො මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං න ලභිස්සතීති උපධාරෙසි, බුද්ධා කිර දුග්ගතෙසු අනුකම්පං කරොන්ති තස්මා සත්ථා පාතොව සරීරකිච්චං කත්වා මහාදුග්ගතං සඞ්ගණ්හිස්සාමීති ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා නිසීදි, මහාදුග්ගතෙපි මච්ඡෙ ගහෙත්වා ගෙහං පවිසන්තෙ පවිසන්තෙ සක්කස්ස පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සො කින්නුඛො කාරණන්ති ඔලොකෙන්තො හිය්‍යො මහාදුග්ගතො එකස්ස භික්ඛුනො භික්ඛං දස්සාමීති අත්තනො භරියාය සද්ධිං භත්තං අකාසි, කතරංනුඛො භික්ඛුං ලභිස්සතීති චින්තෙත්වා නත්ථෙතස්ස අඤ්ඤො භික්ඛු සත්ථා පන මහාදුග්ගතස්ස සඞ්ගහං කරිස්සාමීති ගන්ධකුටියං නිසින්නො මහාදුග්ගතො අත්තනො උපකප්පනකං යාගුභත්තං පණ්ණසූපෙය්‍යම්පි තථාගතස්ස දදෙය්‍ය යන්නූනාහං මහාදුග්ගතස්ස ගෙහං ගන්ත්වා භත්තකාරකකම්මං කරෙය්‍යන්ති අඤ්ඤාතකවෙසෙන තස්ස ගෙහසමීපං ගන්ත්වා අත්ථි නුඛො කස්සචි භතියා කත්තබ්බන්ති පුච්ඡි, මහාදුග්ගතො තං දිස්වා ආහ-සම්ම කිං කම්මං කරිස්සසීති? අහං සාමි සබ්බසිප්පිකො මය්හං අජානනසිප්පං නාම නත්ථි, යාගුභත්තාදීනිපි සම්පාදෙතුං ජානාමීති, සම්ම මයං තව කම්මෙන නත්ථිකා තුය්හං පන දාතබ්බභතිං න පස්සාමාති, කිං පන තෙ කත්තබ්බන්ති?, එකස්ස භික්ඛුස්ස භත්තං දාතුකාමොම්හි තස්ස යාගුභත්තසංවිධානං ඉච්ඡාමීති, සචෙ භික්ඛුස්ස භික්ඛං දස්සසි

න මෙ භතියා අත්ථො කිං මම පුඤ්ඤං න වට්ටතීති එවං සන්තෙ සාධු
සම්ම පවිසාති, සො තස්ස ගෙහං පවිසිත්වා තණ්ඩුලාදීනි ආහරාපෙත්වා
ත්වං ගච්ඡ අත්තනො පත්තභික්ඛුං ආනෙහීති තං උය්‍යොජෙසි, දූත
වෙය්‍යාවටිකොපි පණ්ණෙ ආරොපිතනියාමෙනෙව තෙසං තෙසං
ගෙහානි භික්ඛූ පහිණි, මහාදුග්ගතො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මය්හං
පත්තභික්ඛුං දෙහීති ආහ, සො තස්මිං ඛණෙ සතිං ලභිත්වා අහං තව
භික්ඛුං පමුට්ඨොති ආහ, මහාදුග්ගතො තිඛිණාය සත්තියා කුච්ඡියං
පහටො විය සම්ම කස්මා මං නාසෙසි අහං තයා හිය්‍යො සමාදපිතො
භරියාය සද්ධිං දිවසං භතිං කත්වා අජ්ජ පාතොව පණ්ණත්ථාය නදී
තීරෙ ආහිණ්ඩිත්වා ආගතො දෙහි මෙ එකං භික්ඛුන්ති බාහා පග්ගය්හ
පරිදෙවි, මනුස්සා සන්නිපතිත්වා කිමෙතං මහාදුග්ගතාති පුච්ඡිංසු, සො
තමත්ථං ආරොචෙසි, තෙ වෙය්‍යාවටිකං පුච්ඡිංසු–සච්චං කිර සම්ම තයා
එස භතිං කත්වා භික්ඛුස්ස භික්ඛං දෙහීති සමාදපිතොති? ආම අය්‍යාති,
භාරියං තෙ කම්මං කතං යො ත්වං එත්තකෙ භික්ඛූ සංවිදහන්තො
එතස්ස එකං භික්ඛුං න අදසීති, සො තෙසං වචනෙන මඞ්කුභූතො තං
ආහ–සම්ම මහාදුග්ගත මා මං නාසයි අහං තව කාරණා මහාවිහෙසං
පත්තො මනුස්සා පණ්ණෙ ආරොපිතනියාමෙන අත්තනො අත්තනො
පත්තභික්ඛූ නයිංසු, අත්තනො ගෙහෙ නිසින්නකං භික්ඛුං නීහරිත්වා
දෙන්තො නාම නත්ථි සත්ථා පන මුඛං ධොවිත්වා ගන්ධකුටියමෙව
නිසින්නො රාජයුවරාජසෙනාපතිආදයො සත්ථු ගන්ධකුටිතො නික්ඛ
මණං ඔලොකෙන්තා නිසින්නා සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා ගමිස්සාමාති,
බුද්ධා නාම දුග්ගතෙ අනුකම්පං කරොන්තීති ත්වං විහාරං ගන්ත්වා දුග්ග
තොම්හි භන්තෙ මම සඞ්ගහං කරොථාති සත්ථාරං වන්ද, සචෙ තෙ
පුඤ්ඤං අත්ථි අද්ධා ලච්ඡසීති සො විහාරං අගමාසි, අථ තං අඤ්ඤෙසු
දිවසෙසු විහාරෙ විඝාසාදභාවෙන දිට්ඨත්තා රාජයුවරාජාදයො–මහා
දුග්ගත න තාව භත්තකාලො කස්මා ත්වං ගච්ඡසීති ආහංසු, සො ජානාමි
සාමි න තාව භත්තකාලොති සත්ථාරං වන්දිතුං ගච්ඡාමීති වදන්තො
ගන්ත්වා ගන්ධකුටියා උම්මාරෙ සීසං ඨපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා
භන්තෙ ඉමස්මිං නගරෙ මයා දුග්ගතතරො නත්ථි අවස්සයො මෙ
හොථ කරොථ මෙ සඞ්ගහන්ති ආහ, සත්ථා ගන්ධකුටිං විවරිත්වා පත්තං
නීහරිත්වා තස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි, සො චක්කවත්තිසිරිං පත්තො විය
අහොසි, රාජයුවරාජාදයො අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස මුඛානි ඔලොකයිංසු,
මහාදුග්ගතස්ස සත්ථාරා දින්නපත්තං හි කොචි ඉස්සරියවසෙන
ගහෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, එවං පන වදිංසු–සම්ම මහාදුග්ගත සත්ථු
පත්තං අම්හාකං දෙහි එත්තකං නාම තෙ ධනං දස්සාම ත්වං දුග්ගතො
ධනං ගණ්හ කිං තෙන පත්තෙනාති, මහාදුග්ගතො න කස්සචි දස්සාමි
න මෙ ධනෙනත්ථො සත්ථාරංයෙව භොජෙස්සාමීති ආහ, අවසෙසා
තං යාචිත්වා පත්තං අලභිත්වා නිවත්තිංසු, රාජා පන චින්තෙසි–මහා
දුග්ගතො ධනෙන පලොභියමානොපි සත්ථු පත්තං න දෙති සත්ථාරා
ච සයං දින්නං කොචි ගහෙතුං න සක්කොති ඉමස්ස දෙය්‍යධම්මො

නාම කිත්තකො භවිස්සති ඉමිනා දෙය්‍යධම්මස්ස දින්නකාලෙ
සත්ථාරං ආදාය ගෙහං නෙත්වා මය්හං සම්පාදිතං ආහාරං දස්සාමීති
චින්තෙත්වා සත්ථාරා සද්ධිංයෙව අගමාසි, සක්කොපි දෙවරාජා යාගුභත්ත
පණ්ණාදීනි සම්පාදෙත්වා සත්ථු නිසීදනාරහං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා
නිසීදි, මහාදුග්ගතො සත්ථාරං නෙත්වා පවිසථ භන්තෙති ආහ, වසන
ගෙහං චස්ස නීචං හොති අනොනමන්තෙන පවිසිතුං න සක්කා, බුද්ධා
ච නාම ගෙහං පවිසන්තා න ඔනමිත්වා පවිසන්ති, ගෙහං හි පවිසන
කාලෙ මහාපථවී වා හෙට්ඨා ඔගච්ඡති ගෙහං උද්ධං ගච්ඡති ඉදං
තෙසං සුදින්නදානස්ස ඵලං, පුන නික්ඛමිත්වා ගතකාලෙ සබ්බං
පාකතිකමෙව හොති, තස්මා සත්ථා ඨිතකොව ගෙහං පවිසිත්වා
සක්කෙන පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, සත්ථරි නිසින්නෙ රාජා ආහ–සම්ම
මහාදුග්ගත තයා අම්හාකං යාචන්තානම්පි සත්ථු පනෙතා න දින්නො
පස්සාම තාව කීදිසො තෙ සත්ථු සක්කාරො කතොති? අථ සක්කො
යාගුභත්තභාජනාදීනි විවරිත්වා දස්සෙසි, තෙසං වාසගන්ධො සකල
නගරං ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි, රාජා යාගුආදීනි ඔලොකෙත්වා භගවන්තං
ආහ–භන්තෙ අහං මහාදුග්ගතස්ස දෙය්‍යධම්මො කිත්තකො භවිස්ස
තීති ඉමිනා දෙය්‍යධම්මෙ දින්නෙ සත්ථාරං ගෙහං නෙත්වා අත්තනො
සම්පාදිතං ආහාරං දස්සාමීති චින්තෙත්වා ආගතො, මයා එවරූපො
ආහාරො න දිට්ඨපුබ්බො, මයි ඉධ ඨිතෙ මහාදුග්ගතො කිලමෙය්‍ය
ගච්ඡාමහන්ති සත්ථාරං වන්දිත්වා පක්කාමි, සක්කොපි සත්ථාරං යාගු
ආදීනි දත්වා සක්කච්චං පරිවිසි, සත්ථාපි කතභත්තකිච්චො අනු
මොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි, සක්කො මහාදුග්ගතස්ස
සඤ්ඤමදාසි, සො පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං අනුගඤ්ඡි, සක්කො
නිවත්තිත්වා මහාදුග්ගතස්ස ගෙහද්වාරෙ ඨිතො ආකාසං ඔලොකෙසි,
තාවදෙව ආකාසතො සත්තරතනවස්සං වස්සිත්වා තස්ස ගෙහෙ
සබ්බභාජනානි පූරෙත්වා සකලගෙහං පූරෙසි, තස්ස ගෙහෙ
ඔකාසො නාහොසි, තස්ස භරියා දාරකෙ හත්ථෙසු ගහෙත්වා
නීහරිත්වා බහි අට්ඨාසි, සො සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තො
දාරකෙ බහි දිස්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි, සාමි සකලං නො ගෙහං
සත්තහි රතනෙහි පුණ්ණං පවිසිතුං ඔකාසො නත්ථීති, සො අජ්ජෙව
මෙ දානෙ විපාකො දින්නොති චින්තෙත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා
රාජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි, කස්මා ආගතොසීති වුත්තෙ ආහ–දෙව ගෙහං
මෙ සත්තහි රතනෙහි පුණ්ණං තං ධනං ගණ්හථාති, රාජා අහො බුද්ධානං
දින්නදානං අජ්ජෙව මත්ථකං පත්තන්ති චින්තෙත්වා තං ආහ–කිං තෙ
ලද්ධුං වට්ටතීති?, ධනාහරණත්ථාය සකටසහස්සං දෙවාති, රාජා සකට
සහස්සං පෙසෙත්වා ධනං ආහරාපෙත්වා රාජඞ්ගණෙ ඔකිරාපෙසි,
තාලප්පමාණො රාසි අහොසි, රාජා නාගරෙ සන්නිපාතෙත්වා ඉමස්මිං
නගරෙ අත්ථි කස්සචි එත්තකං ධනන්ති? පුච්ඡි, නත්ථි දෙවාති, එවං
මහාධනස්ස කිං කාතුං වට්ටතීති?, සෙට්ඨිට්ඨානං දාතුං වට්ටති දෙවාති,
රාජා තස්ස මහාසක්කාරං කත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං දාපෙසි, අථස්ස පුබ්බ

එකස්ස සෙට්ඨිනො ගෙහට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා එත්ථ ජනෙ ගවෙජ්
ඝරාපෙත්වා ගෙහං උට්ඨාපෙත්වා වසාහීති ආහ, තස්ස තං ඨානං
සොධෙත්වා සමං කත්වා භූමියං ඛඤ්ඤමානාය අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහච්ච
නිධිකුම්භියො උට්ඨහිංසු, තෙන රඤ්ඤො ආරොචිතෙ තව පුඤ්ඤෙන
නිබ්බත්තා ත්වමෙව ගණ්හාහීති ආහ, සො ගෙහං කාරෙත්වා සත්තාහං
බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං අදාසි, තතො පරම්පි යාවතායුකං තිට්ඨ
න්තො පුඤ්ඤං කරිත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා
එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තතො
චුතො සාවත්ථියං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලෙ සෙට්ඨිධීතුකුච්ඡියං
පටිසන්ධිං ගණ්හි, අථස්සා මාතාපිතරො ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං සුත්වා[1]
ගබ්භපරිහාරං අදංසු, තස්සා අපරෙන සමයෙන එවරූපො දොහළො
උප්පජ්ජි-අහො වතාහං ධම්මසෙනාපතිං ආදිං කත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛු
සතානං රොහිතමච්ඡරසෙන දානං දත්වා කාසායානි නිවාසෙත්වා
ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා තෙසං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨභත්තං
භුඤ්ජෙය්‍යන්ති, සා මාතාපිතූනං ආචික්ඛිත්වා[2] තථා අකාසි, දොහළො
පටිප්පස්සම්භි, අථස්සා තතො අපරෙසුපි සත්තසු මඞ්ගලෙසු රොහිත
මච්ඡරසෙනෙව ධම්මසෙනාපතිත්ථෙරප්පමුඛානි පඤ්චභික්ඛුසතානි
භොජෙසුං; සබ්බං තිස්සකුමාරස්ස වත්ථුම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදි
තබ්බං. අයමස්ස පන මහාදුග්ගතකාලෙ දින්නස්ස රොහිතමච්ඡරස
දානස්ස නිස්සන්දො, නාමගහණදිවසෙ පනස්ස භන්තෙ දාසස්ස වො සික්ඛා
පදානි දෙථාති මාතරා වුත්තෙ ථෙරො ආහ-කො නාමො අයං දාර
කොති?, භන්තෙ ඉමස්ස දාරකස්ස කුච්ඡියං පටිසන්ධිග්ගහණතො පට්ඨාය
ඉමස්මිං ගෙහෙ ජළා එළමූගාපි පණ්ඩිතා ජාතා, තස්මා මෙ පුත්තස්ස
පණ්ඩිතදාරකොත්වෙව නාමං භවිස්සතීති ථෙරො සික්ඛාපදානි අදාසි.
ජාතදිවසතො පට්ඨාය පනස්ස නාහං මම පුත්තස්ස අජ්ඣාසයං
භින්දිස්සාමීති මාතු චිත්තං උප්පජ්ජි, සො සත්තවස්සිකකාලෙ මාතරං
ආහ-අම්ම[3] ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, සා සාධු තාත අහං තව
අජ්ඣාසයං න භින්දිස්සාමිච්චෙව මනං උප්පාදෙසින්ති වත්වා ථෙරං
නිමන්තෙත්වා භොජෙත්වා දාසො වො භන්තෙ පබ්බජිතුකාමො අහං
ඉමං සායණ්හසමයෙ විහාරං ආනෙස්සාමීති ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා
ඤාතකෙ සන්නිපාතෙත්වා මම පුත්තස්ස ගිහිකාලෙ කත්තබ්බසක්කාරං
අජ්ජෙව කරිස්සාමීති මහන්තං සක්කාරං කාරෙත්වා තං ආදාය
විහාරං ගන්ත්වා ඉමං භන්තෙ පබ්බාජෙථාති ථෙරස්ස අදාසි, ථෙරො
පබ්බජ්ජාය දුක්කරභාවං ආචික්ඛිත්වා කරිස්සාමහං භන්තෙ තුම්හාකං
ඔවාදන්ති වුත්තෙ තෙන හි එහීති කෙසෙ තෙමෙත්වා තචපඤ්චක
කම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජෙසි, මාතාපිතරොපිස්ස සත්තාහං
විහාරෙයෙව වසන්තා බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස රොහිතමච්ඡරසෙ
නෙව දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සායණ්හෙ ගෙහං අගමංසු. ථෙරො
අට්ඨමෙ දිවසෙ අන්තොගාමං ගච්ඡන්තො තං ආදාය ගච්ඡති භික්ඛු

1. ම. ඤත්වා. 2. ම. ආරොචෙත්වා. 3. සී. අහං.

සංඝෙන සද්ධිං න අගමාසි, කිං කාරණා? න තාවස්ස පත්තචීවරගහණානි වා ඉරියාපථො වා පාසාදිකො හොති, අපිච විහාරෙ ථෙරස්ස කාතබ්බකිච්චං අත්ථි, ථෙරොපි ච භික්ඛුසංඝෙ ගාමං පවිට්ඨෙ සකලවිහාරං විචරන්තො අසම්මජ්ජිතට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා තුච්ඡභාජනෙසු පානීයපරිභොජනීයානි උපට්ඨපෙත්වා දුන්නික්ඛිත්තානි මඤ්චපීඨාදීනි පටිසාමෙත්වා පච්ඡා ගාමං පවිසති, අපිච තිත්ථියා තුච්ඡවිහාරං පවිසිත්වා පස්සථ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකානං නිසින්නට්ඨානානීති වත්තුං මා ලභිංසූති සකලවිහාරං පටිජග්ගිත්වා පච්ඡා ගාමං පවිසති, තස්මා තං දිවසම්පි සාමණෙරෙන පත්තචීවරං[1] ගාහාපෙත්වා දිවාතරං පාවිසි, සාමණෙරො උපජ්ඣායෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මාතිකං දිස්වා භන්තෙ ඉදං කිං නාමාති? පුච්ඡි, මාතිකා නාම සාමණෙරාති, ඉමාය කිං කරොන්තීති? ඉතො චිතො ච උදකං ආහරිත්වා අත්තනො සස්සකම්මං සම්පාදෙන්තීති, කිං පන භන්තෙ උදකස්ස චිත්තං වා පිත්තං වා අත්ථීති?, නත්ථාවුසොති, එවරූපං අචිත්තකං අත්තනො ඉච්ඡිතට්ඨානං හරන්ති භන්තෙති?, ආම ආවුසොති, සො චින්තෙසි-සචෙ එවරූපම්පි අචිත්තකං අත්තනො ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානං පාපෙත්වා කම්මං කරොන්ති, සචිත්තකාපි කස්මා චිත්තං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා සමණධම්මං කාතුං න සක්ඛිස්සන්තීති. අථ සො පුරතො ගච්ඡන්තො උසුකාරකෙ සරදණ්ඩකං අග්ගිම්හි තාපෙත්වා අක්ඛිකොටියා ඔලොකෙත්වා උජුං කරොන්තෙ දිස්වා-ඉමෙ කෙ නාම භන්තෙති? පුච්ඡි, උසුකාරා නාම ආවුසොති, කිම්පනෙතෙ කරොන්තීති?, අග්ගිම්හි තාපෙත්වා සරදණ්ඩකං උජුං කරොන්තීති, සචිත්තකො භන්තෙති?, අචිත්තකො ආවුසොති; සො චින්තෙසි-සචෙ අචිත්තකං ගහෙත්වා අග්ගිම්හි තාපෙත්වා උජුං කරොන්ති කස්මා සචිත්තකා අත්තනො එව චිත්තං වසෙ වත්තෙත්වා සමණධම්මං කාතුං න සක්ඛිස්සන්තීති. අථෙසො පුරතො ගච්ඡන්තො අරනෙමිනාභිආදීනි තච්ඡන්තෙ දිස්වා-භන්තෙ ඉමෙ කෙ නාමාති? පුච්ඡි, තච්ඡකා නාම ආවුසොති, කිම්පනෙතෙ කරොන්තීති? දාරූනි ගහෙත්වා යානකාදීනං චක්කාදීනි කරොන්ති ආවුසොති, එතානි පන සචිත්තකානි භන්තෙති?, අචිත්තකානි ආවුසොති; අථස්ස එතදහොසි-සචෙ අචිත්තකානි කට්ඨකලිඞ්ගරානි ගහෙත්වා චක්කාදීනි කරොන්ති, කස්මා සචිත්තකා අත්තනො චිත්තං වසෙ වත්තෙත්වා සමණධම්මං කාතුං න සක්ඛිස්සන්ති. සො ඉමානි කාරණානි දිස්වා භන්තෙ සචෙ තුම්හාකං පත්තචීවරං තුම්හෙ ගණ්හෙය්‍යාථ අහං නිවත්තෙය්‍යන්ති, ථෙරො-අයං අධුනා පබ්බජිතො දහරසාමණෙරො මං අනුබුද්ධසමාතං එවං වදතීති චිත්තං අනුප්පාදෙත්වාව ආහර සාමණෙරාති නිවත්තිත්වා අත්තනො පත්තචීවරං අග්ගහෙසි. සාමණෙරොපි උපජ්ඣායං වන්දිත්වා නිවත්තන්තො භන්තෙ මය්හං ආහාරං ආහරන්තො රොහිතමච්ඡරසෙනෙව ආහරෙය්‍යාථාති ආහ, කථං ලභිස්සාම ආවුසොති?, භන්තෙ

1. ම. භණ්ඩකං.

අත්තනො පුඤ්ඤෙන අලභන්තා මම පුඤ්ඤෙන ලභිස්සථාති ආහ, ථෙරෙ දහරසාමණෙරස්ස බහි නිසින්නකස්ස පරිපන්ථොපි භවෙය්‍යාති කුඤ්චිකං දත්වා මය්හං වසනගබ්භස්ස ද්වාරං විවරිත්වා අන්තො පවිසිත්වා නිසීදෙය්‍යාසීති ආහ. සො තථා කත්වා අත්තනො කරජකායෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා අත්තභාවං සම්මසන්තො නිසීදි, අථස්ස ගුණතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සො කින්නු ඛො කාරණන්ති උපධාරෙන්තො පණ්ඩිතසාමණෙරො උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නිවත්තො, මයාපි තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා චත්තාරො මහාරාජෙ ආමන්තෙත්වා විහාරස්ස උපවනෙ විහරන්තෙ සකුණෙ පලාපෙත්වා සමන්තා ආරක්ඛං ගණ්හථාති වත්වා චන්දදෙවපුත්තං චන්දමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හාහි සූරියදෙවපුත්තං සූරියමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හාහීති වත්වා සයං ගන්ත්වා ආවිඤ්ඡනරජ්ජුට්ඨානෙ ආරක්ඛං ගහෙත්වා අට්ඨාසි, විහාරෙ පුරාණපණ්ණස්ස පතන්තස්සාපි සද්දො න හොති, සාමණෙරස්ස චිත්තං එකග්ගං අහොසි, සො අන්තරාභත්තෙයෙව අත්තභාවං සම්මසිත්වා තීණි ඵලානි පාපුණි, ථෙරොපි–සාමණෙරො විහාරෙ නිසින්නො තස්ස උපකප්පනකං භොජනං අසුකකුලෙ නාම සක්කා ලද්ධුන්ති එකං පෙමගාරවයුත්තං උපට්ඨාකකුලං අගමාසි, තත්ථ ච මනුස්සා තං දිවසං රොහිතමච්ඡෙ ලභිත්වා ථෙරස්සෙව ආගමනං ඔලොකෙන්තා නිසීදිංසු, තෙ ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා භන්තෙ භද්දකං වො කතං ඉධාගච්ඡන්තෙහීති අන්තොගෙහෙ පවෙසෙත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි දත්වා රොහිතමච්ඡරසෙනස්ස පිණ්ඩපාතං අදංසු, ථෙරො ගමනාකාරං[1] දස්සෙසි, මනුස්සා පරිභුඤ්ජථ භන්තෙ හරණකභත්තම්පි ලභිස්සථාති වත්වා ථෙරස්ස භත්තකිච්චාවසානෙ පත්තං රොහිතමච්ඡරසභොජනස්ස පූරෙත්වා අදංසු, ථෙරො–සාමණෙරො ජිඝච්ඡිතොති සීඝසීඝං අගමාසි, සත්ථාපි තං දිවසං කාලස්සෙව භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා එවං ආවජ්ජෙසි පණ්ඩිතසාමණෙරො උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නිවත්තො නිප්ඵජ්ජිස්සති නු ඛො අස්ස පබ්බජ්ජාකිච්චන්ති උපධාරෙන්තො තිණ්ණං ඵලානං පත්තභාවං ඤත්වා අරහත්තස්ස උපනිස්සයො අත්ථි නත්ථීති ආවජ්ජෙන්තො අත්ථීති දිස්වා පුරෙභත්තමෙව අරහත්තං පත්තුං සක්ඛිස්සති න සක්ඛිස්සතීති උපධාරෙන්තො සක්ඛිස්සතීති අද්දස. අථස්ස එතදහොසි–සාරිපුත්තො සාමණෙරස්ස භත්තං ආදාය සීඝං ආගච්ඡති අන්තරායම්පිස්ස කරෙය්‍ය ද්වාරකොට්ඨකෙ ආරක්ඛං ගහෙත්වා නිසීදිස්සාමි අථ නං පඤ්හං[2] පුච්ඡිස්සාමි තස්මිං පඤ්හෙ විස්සජ්ජියමානෙ සාමණෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිස්සතීති තතො ගන්ත්වා ද්වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා සම්පත්තං ථෙරං චත්තාරො පඤ්හෙ පුච්ඡි, පුට්ඨපුට්ඨපඤ්හෙ ථෙරො විස්සජ්ජෙසි; තත්‍රිදං පුච්ඡා විස්සජ්ජනං–සත්ථා කිර නං ආහ–සාරිපුත්ත කින්තෙ ලද්ධන්ති?, ආහාරො

1. ම. හරණාකාරං. 2. ම. චත්තාරො පඤ්හෙ.

භන්තෙති, ආහාරො නාම කිං ආහරති සාරිපුත්තාති?, වෙදනං භන්තෙති, වෙදනා කිං ආහරති සාරිපුත්තාති?, රූපං භන්තෙති, රූපං පන කිං ආහරති සාරිපුත්තාති?, ඵස්සං භන්තෙති; තත්‍රායං අධිප්පායො–ජිඝච්ඡිතෙන හි පරිභුඤ්ජන්තො ආහාරො තස්ස ඛුදං පරිහරිත්වා[1] සුඛං වෙදනං ආහරති, ආහාරපරිභොගෙන සුඛිතස්ස සුඛාය වෙදනාය උප්පජ්ජමානාය සරීරෙ වණ්ණසම්පත්ති හොති, එවං වෙදනා රූපං ආහරති; සුඛිතො පන ආහාරජරූපවසෙන උප්පන්නසුඛසොමනස්සො–ඉදානි මෙ අස්සාදො ජාතොති නිපජ්ජන්තො වා නිසීදන්තො වා සුඛසම්ඵස්සං පටිලභතීති. එවං ඉමෙසු චතූසු පඤ්හෙසු විස්සජ්ජිතෙසු සාමණෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තො. සත්ථාපි ථෙරං ආහ–ගච්ඡ සාරිපුත්ත තව සාමණෙරස්ස භත්තං දෙහීති, ථෙරො ගන්ත්වා ද්වාරං ආකොටෙසි, සාමණෙරො නික්ඛමිත්වා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා එකමන්තං ඨපෙත්වා තාලවණ්ටෙන ථෙරං බීජි; අථ නං ථෙරො ආහ–සාමණෙර භත්තකිච්චං කරොහීති, තුම්හෙ පන භන්තෙති?, කතං මයා භත්තකිච්චං ත්වං කරොහීති, සත්තවස්සිකො දාරකො පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ තං ඛණං විකසිතපදුමුප්පලසදිසො අරහත්තං පත්තො පච්චවෙක්ඛණට්ඨානං පන පච්චවෙක්ඛන්තො නිසීදිත්වා භත්තකිච්චමකාසි, තෙන පත්තං ධොවිත්වා පටිසාමිතකාලෙ චන්දදෙවපුත්තො චන්දං විස්සජ්ජෙසි, සූරියදෙවපුත්තො සූරියං, චත්තාරො මහාරාජා චතුද්දිසං ආරක්ඛං විස්සජ්ජෙසුං, සක්කො දෙවරාජා ආවිඤ්ජනකෙ ආරක්ඛං විස්සජ්ජෙසි, සූරියො මජ්ඣට්ඨානතො ගලිත්වා ගතො. භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු–ඡායා අධිකප්පමාණා ජාතා, සූරියො මජ්ඣට්ඨානතො ගලිතො, සාමණෙරෙන ච ඉදානෙව භුත්තං කින්නුඛො එතන්ති. සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා ආගන්ත්වා පුච්ඡි–භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති?, ඉදං නාම භන්තෙති, ආම භික්ඛවෙ පුඤ්ඤවන්තො සමණධම්මං කරණකාලෙ චන්දදෙවපුත්තො චන්දමණ්ඩලං සූරියො සූරියමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හි, චත්තාරො මහාරාජා විහාරොපවනෙ චතුද්දිසං ආරක්ඛං ගණ්හිංසු, සක්කො දෙවරාජා ආවිඤ්ජනකෙ ආරක්ඛං ගණ්හි, අහම්පි බුද්ධොම්හීති අප්පොස්සුක්කො නිසීදිතුං නාලත්ථං, ගන්ත්වා ද්වාරකොට්ඨකෙ මම පුත්තස්ස ආරක්ඛං අග්ගහෙසිං. නෙත්තිකෙ ච මාතිකාය උදකං හරන්තෙ උසුකාරෙ ච උසුං උජුං කරොන්තෙ තච්ඡකෙ ච දාරූනි තච්ඡන්තෙ දිස්වා එත්තකං ආරම්මණං ගහෙත්වා පණ්ඩිතා අත්තානං දමෙත්වා අරහත්තං ගණ්හන්තියෙවාති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං,
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා"ති.

තත්ථ පඨවියා ඵලට්ඨානං ඛණිත්වා ආවාටට්ඨානං පූරෙත්වා මාතිකං වා කත්වා රුක්ඛදොණිං වා ඨපෙත්වා අත්තනො ඉච්ඡිතිච්ඡි

1. සී. සුඛං පටිහරිත්වා.

තට්ඨානං උදකං නෙන්තීති **නෙත්තිකා.** **තෙජනන්ති** කණ්ඩං; ඉදං වුත්තං හොති-නෙත්තිකා අත්තනො රුචියා උදකං නයන්ති, **උසුකාරාපි** තාපෙත්වා තෙජනං නමයන්ති උජුං කරොන්ති, තච්ඡකා නෙමිආදීනං අත්ථාය තච්ඡන්තා දාරුං **නමයන්ති** අත්තනො රුචියා උජුං වඞ්කං වා කරොන්ති, එවං එත්තකං ආරම්මණං කත්වා **පණ්ඩිතා** සොතාපත්තිමග්ගාදීනි උප්පාදෙන්තා **අත්තානං දමයන්ති** අරහත්තං පත්ත පනෙත එකන්තදන්තා නාම හොන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පණ්ඩිතසාමණෙරස්ස වත්ථු පඨමං.

6, 6.

"සෙලො යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. පුථුජ්ජනා කිර සාමණෙරාදයො ථෙරං දිස්වා සීසෙපි කණ්ණෙසුපි නාසායපි ගහෙත්වා කිං චූළපිත සාසනස්මිං න උක්කණ්ඨසි අභිරමසීති වදන්ති, ථෙරො තෙසු නෙව කුජ්ඣති නෙව දුස්සති. ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-පස්සථාවුසො ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරං දිස්වා සාමණෙරාදයො එවඤ්ච එවඤ්ච විහෙඨෙන්ති, සො තෙසු නෙව කුප්පති න දුස්සතීති. සත්ථා ආගන්ත්වා කිං කථෙථ භික්ඛවෙති? පුච්ඡිත්වා ඉදං නාම භණන්තීති වුත්තෙ-ආම භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම නෙව කුප්පන්ති න දුස්සන්ති, ඝනසෙලසදිසා හොන්ති අචලා අකම්පියාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සෙලො යථා එකඝනො වාතෙන න සමීරති,
එවං නින්දාපසංසාසු න සමිඤ්ජන්ති පණ්ඩිතා"ති.

තත්ථ **නින්දාපසංසාසූති** කිඤ්චාපි ඉධ ද්වෙ ලොකධම්මා නාම වුත්තා අත්ථො පන අට්ඨන්නම්පි වසෙන වෙදිතබ්බො, යථාපි එකඝනො අසුසිරො සෙලො පුරත්ථිමාදිභෙදෙන වාතෙන න සමීරති න ඉඤ්ජති න චලති, එවං අට්ඨසුපි ලොකධම්මෙසු අජ්ඣොත්ථරන්තෙසු **පණ්ඩිතා න සමිඤ්ජන්ති** පටිඝවසෙන වා අනුනයවසෙන වා න චලන්ති න කම්පන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙර වත්ථු ඡට්ඨං.

6, 7.

"යථාපි රහදො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කාණමාතරං ආරබ්භ කථෙසි, වත්ථුං විනයෙ ආගතමෙව. තදා හි කාණමාතරා අතුච්ඡහත්ථං ධීතරං පතිකුලං පෙසෙතුං

පක්කෙසු පූවෙසු චතුක්ඛත්තුං චතුන්නං භික්ඛූනං දින්නකාලෙ සත්ථාරා තස්මිං වත්ථුස්මිං සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තෙ-කාණාය සාමිකෙන අඤ්ඤිස්සා පජාපතියා ආනීතාය කාණා තං පවත්තිං සුත්වා ඉමෙහි මෙ ඝරාවාසො නාසිතොති දිවසෙ දිවසෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති, භික්ඛූ තං වීථිං පටිපජ්ජිතුං න විසහිංසු, සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා තත්ථ අගමාසි, කාණමාතා සත්ථාරං වන්දිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං අදාසි, සත්ථා කතපාතරාසො කහං කාණාති? පුච්ඡි, එසා භන්තෙ තුම්හෙ දිස්වා මඞ්කුභූතා රොදන්තී ඨිතාති, කිං කාරණාති?, එසා භන්තෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති තස්මා තුම්හෙ දිස්වා මඞ්කු හුත්වා රොදමානා ඨිතාති, අථ නං සත්ථා පක්කොසාපෙත්වා කාණෙ කස්මා මං දිස්වා මඞ්කුභූතා නිලීයිත්වා රොදසීති?, අථස්සා මාතා තාය කතකිරියං ආරොචෙසි, අථ නං සත්ථා-කිං පන කාණමාතෙ මම සාවකා තයා දින්නකං ගණ්හිංසු? අදින්නකන්ති?, දින්නකං භන්තෙති, සචෙ මම සාවකා පිණ්ඩාය චරන්තා තව ගෙහද්වාරං (පත්තා තයා දින්නකං ගණ්හිංසු, කො එතෙසං දොසොති? නත්ථි භන්තෙ අය්‍යානං දොසො එතිස්සා එව දොසොති, සත්ථා කාණං ආහ-කාණෙ මය්හං කිර සාවකා පිණ්ඩාය චරමානා ගෙහද්වාරං[1]) ආගතා, අථ නෙසං තව මාතරා පූවා දින්නා, කො නාමෙත්ථ මම සාවකානං දොසොති?, නත්ථි භන්තෙ අය්‍යානං දොසො මමෙව දොසොති සත්ථාරං වන්දිත්වා ඛමාපෙසි; අථස්සා සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, සා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, සත්ථා උට්ඨායාසනා විහාරං ගච්ඡන්තො රාජඞ්ගණෙන පායාසි, රාජා දිස්වා සත්ථා විය භණෙති පුච්ඡිත්වා ආම දෙවාති වුත්තෙ ගච්ඡථ මම ආගන්ත්වා වන්දනභාවං ආරොචෙථාති පෙසෙත්වා රාජඞ්ගණෙ ඨිතං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ කහං ගතත්ථාති? පුච්ඡි, කාණමාතුයා ගෙහං මහාරාජාති, කිං කාරණා භන්තෙති?, කාණා කිර භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති තංකාරණා ගතොම්හීති, කිං පන වො භන්තෙ තස්සා අනක්කොසනභාවො කතොති?, ආම මහාරාජ භික්ඛූනච මෙ අනක්කොසිකා කතා ලොකුත්තරකුටුම්බසාමිනී චාති, හොතු භන්තෙ තුම්හෙහි සා ලොකුත්තරකුටුම්බසාමිනී කතා, අහං පන නං ලොකියකුටුම්බසාමිනිං කරිස්සාමීති වත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පටිනිවත්තෙත්වා පටිච්ඡන්නමහායොග්ගං පහිණිත්වා කාණං පක්කොසාපෙත්වා සබ්බාභරණෙහි අලඞ්කරිත්වා ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා මම ධීතරං පොසිතුං සමත්ථා ගණ්හන්තූති ආහ, අථෙකො සබ්බත්ථකමහාමත්තො අහං දෙව දෙවස්ස ධීතරං පොසෙස්සාමීති තං ආදාය ගෙහං නෙත්වා සබ්බං ඉස්සරියං පටිච්ඡාපෙත්වා යථාරුචි පුඤ්ඤානි කරොහීති ආහ, තතො පට්ඨාය කාණා චතූසු ද්වාරෙසු පුරිසෙ ඨපෙත්වා අත්තනා උපට්ඨාතබ්බෙ භික්ඛූ ච භික්ඛුණියො ච පරියෙසමානාපි න ලභති, කාණාය ගෙහද්වාරෙ

1 පාඨොයං සීහළපොත්ථකෙසු න දිස්සති.

පටියාදෙත්වා ඨපිතං ඛාදනීයභොජනීයං මහොඝො විය පවත්තති, භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–පුබ්බෙ ආවුසො චත්තාරො මහල්ලකත්ථෙරා කාණාය විප්පටිසාරං කරිංසු, සා එවං විප්පටිසාරිණී හුත්වාපි සත්ථාරං ආගම්ම සද්ධාසම්පදං ලභි, සත්ථාරා පුන තස්සා ගෙහවාරං භික්ඛූනං උපසඞ්කමණාරහං කතං, ඉදානි උපට්ඨාතබ්බ භික්ඛූ වා භික්ඛුනියො වා පරියෙසමානාපි න ලභති අහො බුද්ධා නාම අච්ඡරියගුණාති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව තෙහි මහල්ලකභික්ඛූහි කාණාය විප්පටිසාරො කතො, පුබ්බෙපි කරිංසු යෙව න ච ඉදානෙව මයා කාණා මම වචනකාරිකා කතා පුබ්බෙපි කතා යෙවති වත්වා තමත්ථං සොතුකාමෙහි භික්ඛූහි යාචිතො:–

"යත්ථෙකො ලභතෙ බබ්බු දුතියො තත්ථ ජායති,
තතියො ච චතුත්ථො ච ඉදං තෙ බබ්බුකා බිල"න්ති.

ඉදං බබ්බුකජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා තදා චත්තාරො මහල්ලකභික්ඛූ චත්තාරො බිළාරා අහෙසුං, මූසිකා කාණා නාම, මණිකාරො නාම අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙත්වා එවං භික්ඛවෙ අතීතෙපි කාණා දුම්මනා ආවිලචිත්තා වික්ඛිත්තචිත්තා හුත්වා මම වචනෙන පසන්නඋදකරහදො විය විප්පසන්නචිත්තා අහොසීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"යථාපි රහදො ගම්භීරො විප්පසන්නො අනාවිලො,
එවං ධම්මානි සුත්වාන විප්පසීදන්ති පණ්ඩිතා"ති.

තත්ථ **රහදො**ති යො චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය ඔගාහන්තියා නක්ඛුබ්භති එවරූපො උදකණ්ණවො, සබ්බාකාරෙන පන චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරො නීලමහාසමුද්දො රහදො නාම, තස්ස හි හෙට්ඨා චත්තාළීසසහස්සයොජනමත්තට්ඨානෙ උදකං මච්ඡෙහි චලති උපරි තාවතකෙ එව ඨානෙ උදකං වාතෙන චලති, මජ්ඣෙ චතුයොජනසහස්සමත්තෙ ඨානෙ උදකං නිච්චලං තිට්ඨති අයං **ගම්භීරො** රහදො නාම. **එවං ධම්මානී**ති දෙසනාධම්මානි, ඉදං වුත්තං හොති–යථා නාම රහදො අකාලුස්සතාය[1] විප්පසන්නො අචලතාය අනාවිලො, එවං මම දෙසනාධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිමග්ගාදිවසෙන නිරුපක්කිලෙසචිත්තතං ආපජ්ජන්තා **විප්පසීදන්ති පණ්ඩිතා** අරහත්තප්පත්තා පන එකන්තවිප්පසන්නාව හොන්තීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කාණමාතු වත්ථු සත්තමං.

1. ම. අනාකුලතාය.

6, 8.

"සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා වජන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. දෙසනා වෙරඤ්ජායං සමුට්ඨිතා. පඨමබොධියං හි භගවා වෙරඤ්ජං ගන්ත්වා වෙරඤ්ජෙන බ්‍රාහ්මණෙන නිමන්තිතො පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වස්සං උපගඤ්ඡි, වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො මාරාවට්ටනෙන ආවට්ටො එකදිවසම්පි සත්ථාරං ආරබ්භ සතිං න උප්පාදෙසි, වෙරඤ්ජාපි දුබ්භික්ඛා අහොසි, භික්ඛූ සන්තරබාහිරං වෙරඤ්ජං පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතං අලභන්තා කිලමිංසු, තෙසං අස්සවාණිජකා පත්ථපත්ථපුලකං භික්ඛං පඤ්ඤපෙසුං, තෙ කිලමන්තෙ දිස්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො පථවොජං භොජෙතුකාමො උත්තරකුරුඤ්ච පිණ්ඩාය පවෙසෙතුකාමො අහොසි, සත්ථා තං පටික්ඛිපි, භික්ඛූනං එකදිවසම්පි පිණ්ඩපාතං ආරබ්භ පරිතස්සනා[1] නාහොසි, ඉච්ඡාචාරං වජ්ජෙත්වාව විහරිංසු, සත්ථා තත්ථ තෙමාසං වසිත්වා වෙරඤ්ජං බ්‍රාහ්මණං අපලොකෙත්වා තෙන කතසක්කාරසම්මානො තං සරණෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා තතො නික්ඛන්තො අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො එකස්මිං සමයෙ සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනෙ විහාසි. සාවත්ථිවාසිනො සත්ථු ආගන්තුකභත්තානි කරිංසු, තදා පන පඤ්චසතමත්තා විඝාසාදා භික්ඛූ නිස්සාය අන්තොවිහාරෙයෙව වසන්ති, තෙ භික්ඛූනං භුත්තාවසෙසානි පණීතානි භොජනානි භුඤ්ජිත්වා නිද්දායිත්වා උට්ඨාය නදීතීරං ගන්ත්වා නදන්තා වග්ගන්තා මල්ලයුද්ධං[2] යුජ්ඣන්තා කීළන්තා අන්තොවිහාරෙපි බහිවිහාරෙපි අනාචාරමෙව කරොන්තා චරන්ති. භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-පස්සථාවුසො ඉමෙ විඝාසාදා දුබ්භික්ඛකාලෙ වෙරඤ්ජාය කිඤ්චි විකාරං න දස්සෙසුං, ඉදානි පන එවරූපානි පණීතභොජනානි භුඤ්ජිත්වා අනෙකප්පකාරං විකාරං දස්සෙන්තා විචරන්ති, භික්ඛූ පන වෙරඤ්ජායපි උපසන්තරූපා විහරිත්වා ඉදානිපි උපසන්තූපසන්තාව විහරන්තීති. සත්ථා ධම්මසභං ගන්ත්වා භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාමාති වුත්තෙ පුබ්බෙපෙතෙ ගද්‍රභයොනියං නිබ්බත්තා පඤ්චසතා ගද්‍රභා හුත්වා පඤ්චසතානං ආජනීයසින්ධවානං අල්ලරසමුද්දිකපානකපීතාවසෙසං උච්චිට්ඨකසටං උදකෙන මද්දිත්වා මකචිපිලොතිකාහි පරිස්සාවිතන්තා වාලොදකන්ති සඞ්ඛං ගතං අප්පරසං නිහීනං පිවන්තා මධුමත්තා විය නදන්තා විචරිංසූති වත්වා:-

"වාලොදකං අප්පරසං නිහීනං
පිත්වා මදො ජායති ගද්‍රභානං,
ඉමඤ්ච පීත්වාන රසං පණීතං
මදො න සඤ්ජායති සින්ධවානං.

1. ම. පරිතාසො. 2. ම. මල්ලමුට්ඨිං.

අප්පසුඛ පිත්වාන නිහීනජච්චො
සො මජ්ජතී තෙන ජනින්ද පුට්ඨො,
ධොරය්හසීලො ච කුලම්හි ජාතො
න මජ්ජතී අග්ගරසං පිවිත්වා"ති.

ඉදං වාලොදකජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා එවං භික්ඛවෙ සප්පුරිසා ලොභධම්මං විවජ්ජෙත්වා සුඛිතකාලෙපි දුක්ඛිතකාලෙපි නිබ්බිකාරාව හොන්තීති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා වජන්ති
න කාමකාමා ලපයන්ති සන්තො,
සුඛෙන ඵුට්ඨා අථ වා දුඛෙන
නොච්චාවචං පණ්ඩිතා දස්සයන්තී"ති.

තත්ථ **සබ්බත්ථා**ති පඤ්චක්ඛන්ධාදිභෙදෙසු සබ්බධම්මෙසු; **සප්පුරිසා**ති සුපුරිසා; **වජන්තී**ති අරහත්තමග්ගඤාණෙන අපකඩ්ඪන්තා ඡන්දරාගං විජහන්ති; **කාමකාමා**ති කාමෙ කාමයන්තා කාමහෙතු කාමකාරණා. **න ලපයන්ති සන්තා**ති බුද්ධාදයො සන්තො කාමහෙතු නෙව අත්තනා ලපයන්ති න පරං ලපාපෙන්ති, යෙ හි භික්ඛාය පවිට්ඨා ඉච්ඡාචාරෙ ඨිතා-කිං උපාසක සුඛං තෙ පුත්තදාරස්ස රාජචොරාදීනං වසෙන දිපදචතුප්පදෙසු නත්ථි කොචි උපද්දවොති ආදීනි වදන්තා තාව තෙ ලපන්ති නාම, තථා පන වත්වා ආම භන්තෙ සබ්බෙසං නො සුඛං නත්ථි කොචි උපද්දවො ඉදානි නො ගෙහං පහූතඅන්නපානං ඉධෙව වසථාති අත්තනා නිමන්තාපෙන්තා ලපාපෙන්ති නාම; සන්තො පන ඉදං උභයම්පි න කරොන්ති. **සුඛෙන ඵුට්ඨා අථ වා දුඛෙනා**ති දෙසනාමත්තමෙතං, අට්ඨහි පන ලොකධම්මෙහි ඵුට්ඨා තුට්ඨිභාවම්මඞ්කුභාවවසෙන වා වණ්ණභණනඅවණ්ණභණනවසෙන වා **උච්චාවචං** ආකාරං **පණ්ඩිතා න දස්සයන්තී**ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

වෙරඤ්ජායං වුත්ථපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු අට්ඨමං.

---

6. 9.

"න අත්තහෙතූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ධම්මිකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර එකො උපාසකො ධම්මෙන සමෙන අගාරං අජ්ඣාවසති, සො පබ්බජිතුකාමො හුත්වා එකදිවසං භරියාය සද්ධිං නිසීදිත්වා සුඛකථං කථෙන්තො අහ-භද්දෙ ගච්ඡාමහං පබ්බජිතුන්ති, සාමි ආගමෙහි තාව යාවාහං කුච්ඡිගතං දාරකං විජායාමීති, සො ආගමෙත්වා දාරකස්ස පදසා ගමනකාලෙ පුන තං ආපුච්ඡිත්වා-ආගමෙහි තාව සාමි යාව අයං වයප්පත්තො හොතීති වුත්තො-කිං මෙ ඉමාය අපලොකිතාය වා

අත්තපලොකිතාය වා අත්තනො දුක්ඛනිස්සරණං කරිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි, සො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො අත්තනො පබ්බජිතකිච්චං නිට්ඨපෙත්වා තෙසං දස්සනත්ථං පුන සාවත්ථිං ගන්ත්වා පුත්තස්ස ධම්මකථං කථෙසි; සොපි නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි, පුරාණදුතියිකාපිස්ස යෙසං අත්ථාය අහං ඝරාවාසෙ වසෙය්‍යං තෙ උභොපි පබ්බජිතා ඉදානි මෙ කිං ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි, පබ්බජිත්වා ච පන න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො ධම්මිකඋපාසකො අත්තනා ධම්මෙ ඨිතත්තා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්වා පුත්තදාරස්සාපි පතිට්ඨා ජාතොති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ පණ්ඩිතෙන නාම නෙව අත්තහෙතු න පරහෙතු සමිද්ධි ඉච්ඡිතබ්බා, ඉච්ඡිත්වා ච පන ධම්මිකෙනෙව ධම්මපටිසරණෙන[1] භවිතබ්බන්ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"න අත්තහෙතු න පරස්ස හෙතු
න පුත්තමිච්ඡෙ න ධනං න රට්ඨං,
න ඉච්ඡෙය්‍ය අධම්මෙන සමිද්ධිමත්තනො
ස සීලවා පඤ්ඤවා[2] ධම්මිකො සියා"ති.

තත්ථ **න අත්තහෙතූති** පණ්ඩිතො නාම අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා පාපං න කරොති. **න පුත්තමිච්ඡෙති** පුත්තං වා ධනං වා රට්ඨං වා පාපකම්මෙන **න ඉච්ඡෙය්‍ය**; එතානිපි ඉච්ඡන්තො පාපකම්මං න කරෙය්‍ය යෙවාති අත්ථො. **සමිද්ධිමත්තනොති** යා අත්තනො සමිද්ධි තම්පි **අධම්මෙන** න ඉච්ඡෙය්‍ය, සමිද්ධිකාරණාපි පාපං න කරෙය්‍යාති අත්ථො. **සසීලවාති** යො එවරූපො පුග්ගලො සො එව සීලවා ච **පඤ්ඤවා** ච **ධම්මිකො** ච **සියා**, නාඤ්ඤොති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ධම්මිකත්ථෙරවත්ථු නවමං.

---

6. 10.

"අප්පකා තෙ මනුස්සෙසූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ධම්මසවණං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර එකවීථිවාසිනො මනුස්සා සමග්ගා හුත්වා ගණබන්ධනෙන දානං දත්වා සබ්බරත්තිකං[3] ධම්මසවණං කාරෙසුං, සබ්බරත්තිං පන ධම්මං සොතුං නාසක්ඛිංසු, එකච්චෙ කාමරතිනිස්සිතා හුත්වා පුන ගෙහමෙව ගතා, එකච්චෙ දොසනිස්සිතා හුත්වා එකච්චෙ පන මිද්ධාභිභූතා හුත්වා තත්ථ නිසීදිත්වා පචලායන්තා සොතුං නාසක්ඛිංසු, පුන දිවසෙ භික්ඛූ

1. ම. ධම්මනිස්සරණෙන. 2. ම. සපඤ්ඤවා. 3. ම. සබ්බරත්තියං.

තං පවත්තිං ඤත්වා ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ ඉමෙ සත්තා නාම යෙභුය්‍යෙන භවසන්නිස්සිතා භවෙසු එව ලග්ගා විහරන්ති, පාරගාමිනො නාම අප්පකාති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අප්පකා තෙ මනුස්සෙසු යෙ ජනා පාරගාමිනො,
අථායං ඉතරා පජා තීරමෙවානුධාවති.

යෙ ච ඛො සම්මදක්ඛාතෙ ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනො
තෙ.ජනා පාරමෙස්සන්ති මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තර"න්ති.

තත්ථ **අප්පකාති** ථොකා න බහූ; **පාරගාමිනොති** නිබ්බාණපාරගාමිනො; **අථායං ඉතරා පජාති** යා පනායං අවසෙසා පජා සක්කායතීරමෙව අනුධාවති, අයමෙව බහුතරාති අත්ථො. **සම්මදක්ඛාතෙති** සම්මා අක්ඛාතෙ සුකථිතෙ; **ධම්මෙති** දෙසනාධම්මෙ; **ධම්මානුවත්තිනොති** තං ධම්මං සුත්වා තදනුච්ඡවිකං පටිපදං පූරෙත්වා මග්ගඵලසච්ඡිකරණෙන ධම්මානුවත්තිනො; **පාරමෙස්සන්තීති** තෙ එවරූපා **ජනා** නිබ්බාණපාරං ගමිස්සන්ති; **මච්චුධෙය්‍ය**න්ති කිලෙසමාරසඞ්ඛාතස්ස මච්චුස්ස නිවාසට්ඨානභූතං තෙභූමිකවට්ටං. **සුදුත්තර**න්ති යෙ ජනා ධම්මානුවත්තිනො තෙ එතං සුදුත්තරං දුරතික්කමං මච්චුධෙය්‍යං තරිත්වා අතික්කමිත්වා නිබ්බාණපාරං ගමිස්සන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ධම්මස්සවණවත්ථු දසමං.

---

6. 11.

"**කණ්හං** ධම්මං **විප්පහාය**"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ ආගන්තුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

කොසලරට්ඨෙ කිර පඤ්චසතා භික්ඛූ වස්සං වසිත්වා වුත්ථවස්සා සත්ථාරං පස්සිස්සාමාති ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, සත්ථා තෙසං චරියපටිපක්ඛං නිසාමෙත්වා[1] ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"කණ්හං ධම්මං විප්පහාය සුක්කං භාවෙථ පණ්ඩිතො,
ඔකා අනොකං ආගම්ම විවෙකෙ යත්ථ දූරමං.

තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය හිත්වා කාමෙ අකිඤ්චනො,
පරියොදපෙය්‍ය අත්තානං චිත්තක්ලෙසෙහි පණ්ඩිතො.

1. ම. නියාමෙත්වා.

යෙසං සම්බොධිඅඞ්ගෙසු සම්මා චිත්තං සුභාවිතං,
ආදානපටිනිස්සග්ගෙ අනුපාදාය යෙ රතා,
ඛීණාසවා ජුතිමන්තො තෙ ලොකෙ පරිනිබ්බුතා"ති.

තත්‍ථ **කණ්හං ධම්මන්ති** කායදුච්චරිතාදිභෙදං අකුසලධම්මං ජහිත්‍වා. **සුක්කං භාවෙථාති** පණ්ඩිතො භික්ඛු අභිනික්ඛමණතො පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා කායසුචරිතාදිභෙදං සුක්කං ධම්මං භාවෙය්‍ය; කථං? **ඔකා අනොකං ආගම්මාති** ඔකං වුච්චති ආලයො, අනොකං වුච්චති අනාලයො, ආලයතො නික්ඛමිත්‍වා අනාලය සඞ්ඛාතං නිබ්බාණං පටිච්ච ආරබ්භ තං පත්‍ථයමානො භවෙය්‍යාති අත්‍ථො. **තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍යාති** යස්මිං අනාලයසඞ්ඛාතෙ විවෙකෙ නිබ්බාණෙ ඉමෙහි සත්තෙහි දුරභිරමං තත්‍ර අභිරතිං ඉච්ඡෙය්‍ය. **හිත්‍වා කාමෙති** වත්‍ථුකාමකිලෙසකාමෙ හිත්‍වා **අකිඤ්චනො** හුත්‍වා විවෙකෙ අභිරතිං ඉච්ඡෙය්‍යාති අත්‍ථො. **චිත්තක්ලෙසෙහීති** පඤ්චහි නීවරණෙහි අත්තානං **පරියොදපෙය්‍ය** වොදපෙය්‍ය පරිසොධෙය්‍යාති අත්‍ථො. **සම්බොධිඅඞ්ගෙසූති** සම්බොජ්ඣඞ්ගෙසු. **සම්මා චිත්තං සුභාවිතන්ති** හෙතුනා නයෙන චිත්තං සුට්ඨු භාවිතං වඩ්ඪිතං. **ආදානපටිනිස්සග්ගෙති** ආදානං වුච්චති ගහණං, තස්ස පටිනිස්සග්ගසඞ්ඛාතෙ අග්ගහණෙ චතූහි උපාදානෙහි කිඤ්චි අනුපාදියිත්‍වා **යෙ රතාති** අත්‍ථො. **ජුතිමන්තොති** ආනුභාවවන්තො අරහත්තමග්ගඤාණජුතියා ඛන්ධාදිභෙදෙ ධම්මෙ ජොතෙත්‍වා ඨිතාති අත්‍ථො. **තෙ ලොකෙති** ඉමස්මිං ඛන්ධාදිලොකෙ **පරිනිබ්බුතා** නාම අරහත්තප්පත්තිතො පට්ඨාය කිලෙසවට්ටස්ස ඛෙපිතත්තා සොපාදිසෙසෙන චරිමචිත්තනිරොධෙන ඛන්ධවට්ටස්ස ඛෙපිතත්තා අනුපාදිසෙසෙන චාති ද්වීහිපි පරිනිබ්බාණෙහි පරිනිබ්බුතා අනුපාදානො විය පදීපො අපණ්ණත්තික භාවං ගතාති අත්‍ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ආගන්තුකපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්‍ථු එකාදසමං.

පණ්ඩිතවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

ජරට්ඨා වග්ගො.

---

7. 1.

"ගතද්ධිනො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජීවකම්බවනෙ විහරන්තො ජීවකෙන පුට්ඨපඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි. ජීවකවත්‍ථු ඛන්ධකෙ විත්‍ථාරිතමෙව. එකස්මිං පන සමයෙ දෙවදත්තො අජාතසත්තුනා සද්ධිං එකතො හුත්‍වා ගිජ්ඣකූටං අභිරූහිත්‍වා පදුට්ඨචිත්තො සත්‍ථාරං

වධිස්සාමීති සිලං පවිජ්ඣි, තං ද්වෙ පබ්බතකූටානි පටිග්ගහෙසුං,[1] තතො භිජ්ජිත්වා ගතා පපටිකා භගවතො පාදං අභිහනිත්වා[2] ලොහිතං උප්පාදෙසි, බරා වෙදනා[3] පවත්තිංසු, භික්ඛූ සත්ථාරං මද්දකුච්ඡිං නයිංසු, සත්ථා තතොපි ජීවකම්බවනං ගන්තුකාමො තත්ථ මං නෙථාති ආහ, භික්ඛූ භගවන්තං ආදාය ජීවකම්බවනං අගමංසු, ජීවකො තං පවත්තිං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වණපටිකම්මත්ථාය තිඛිණං භෙසජ්ජං දත්වා වණං බන්ධිත්වා සත්ථාරං එතදවොච-භන්තෙ මයා අන්තොනගරෙ එකස්ස මනුස්සස්ස භෙසජ්ජං කතං තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුන ආගමිස්සාමීති ඉදං භෙසජ්ජං යාව මමාගමනා බන්ධියාමෙනෙව තිට්ඨතූති, සො ගන්ත්වා තස්ස පුරිසස්ස කත්තබ්බකිච්චං කත්වා ද්වාරපිදහනවෙලාය ආගච්ඡන්තො ද්වාරං න සම්පාපුණි, අථස්ස එතදහොසි-අහො මයා භාරියං කම්මං කතං ය්වාහං අඤ්ඤතරස්ස පුරිසස්ස විය තථාගතස්ස පාදෙ තිඛිණං භෙසජ්ජං දත්වා වණං බන්ධිං, අයං තස්ස මොචනවෙලා තස්මිං අමුච්චමානෙ සබ්බරත්තිං භගවතො සරීරෙ පරිළාහො උප්පජ්ජිස්සතීති. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි, ආනන්ද ජීවකො සායං ආගච්ඡන්තො ද්වාරං න සම්පාපුණි අයං වණස්ස මොචනවෙලාති පන චින්තෙසි මොචෙහි නන්ති, ථෙරොපි මොචෙසි, වණො රුක්ඛතො ඡල්ලි විය අපගතො, ජීවකො අරුණෙයෙව සත්ථු සන්තිකං වෙගෙන ආගන්ත්වා කින්නු ඛො භන්තෙ සරීරෙ වො පරිළාහො උප්පජ්ජතීති පුච්ඡි, සත්ථා තථාගතස්ස ඛො ජීවක බොධිමණ්ඩෙයෙව සබ්බපරිළාහො වූපසන්තොති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ගතද්ධිනො විසොකස්ස විප්පමුත්තස්ස සබ්බධි,
සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස පරිළාහො න විජ්ජතී"ති.

තත්ථ ගතද්ධිනොති ගතමග්ගස්ස, කන්තාරද්ධාන වට්ටද්ධානාති ද්වෙ අද්ධානා නාම, තෙසු කන්තාරපටිපන්නො යාව ඉච්ඡිතට්ඨානං න පාපුණාති තාව අද්ධිකො එව, තස්මිං පන පත්තෙ ගතද්ධි නාම හොති, වට්ටසන්නිස්සිතාපි සත්තා යාව වට්ටෙ වසන්ති තාව අද්ධිකා එව, කස්මා? වට්ටස්ස අඛෙපිතත්තා, සොතාපන්නාදයොපි අද්ධිකා එව, වට්ටං පන ඛෙපෙත්වා ඨිතො ඛීණාසවො ගතද්ධි නාම හොති, තස්ස ගතද්ධිනො. **විසොකස්සාති** වට්ටමූලකස්ස සොකස්ස විගතත්තා විසොකස්ස; **සබ්බධි** සබ්බෙසු ඛන්ධාදිධම්මෙසු **විප්පමුත්තස්ස**; චතුන්නම්පි ගන්ථානං පහීනත්තා **සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස**; **පරිළාහො න විජ්ජතීති** දුවිධො පරිළාහො කායිකො චෙතසිකො ච, තෙසු ඛීණාසවස්ස සීතුණ්හාදිවසෙන උප්පජ්ජනකො කායිකපරිළාහො අනිබ්බුතොව, තං සන්ධාය ජීවකො පුච්ඡි; සත්ථා පන ධම්මරාජතාය දෙසනාවිධිකුසලතාය කායිකචෙතසිකපරිළාහවසෙන දෙසනං විනි

1. ම. සම්පටිච්ඡිංසු. 2. ම. පහරිත්වා. 3. ම. ඛරාවෙදනා.

වට්ටෙන්තො ආවුසො ජීවක පරමත්ථෙන හි එවරූපස්ස ඛීණාසවස්ස පරිළාහො න විජ්ජතීති ආහ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්ති ඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජීවකපඤ්හවත්ථු පඨමං.

---

7. 2.

"උය්‍යුඤ්ජන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා රාජගහෙ වුත්ථවස්සො අඩ්ඪමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සාමීති භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි, වත්තං කිරෙතං බුද්ධානං භික්ඛූහි සද්ධිං චාරිකං චරිතුකාමානං එවං භික්ඛූ අත්තනො පත්තපචනචීවරරජනාදීනි කත්වා සුඛං ආගමිස්සන්තීති ඉදති අඩ්ඪමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කමිස්සාමීති භික්ඛූනං ආරොචාපතං. භික්ඛූසු පන අත්තනො පත්තපචනාදීනි කරොන්තෙසු මහාකස්සපත්ථෙරොපි චිවරානි ධොවි, භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-ථෙරො කස්මා චීවරානි ධොවති ඉමස්මිං නගරෙ අන්තො ච බහි ච අට්ඨාරස මනුස්සකොටියො වසන්ති, තත්ථ යෙ ථෙරස්ස න ඤාතකා තෙ උපට්ඨාකා යෙ න උපට්ඨාකා තෙ ඤාතකා තෙ ථෙරස්ස චතූහි පච්චයෙහි සම්මා න සක්කාරං කරොන්ති එත්තකං උපකාරං පහාය එස කහං ගමිස්සති සචෙපි ගච්ඡෙය්‍ය මා පමාද කන්දරතො පරං න ගමිස්සතීති, සත්ථා කිර යං කන්දරං පත්වා නිවත්තෙතබ්බයුත්තකෙ භික්ඛූ තුම්හෙ ඉතො නිවත්තථ මා පමජ්ජිත්ථාති වදෙති තස්මා මාපමාදකන්දරන්ති[1] වුච්චති, තං සන්ධායෙතං වුත්තං. සත්ථාපි චාරිකං පක්කමන්තො චින්තෙසි-ඉමස්මිං නගරෙ අන්තො ච බහි ච අට්ඨාරස කොටියො මනුස්සා වසන්ති, මනුස්සානං මඞ්ගලාමඞ්ගලට්ඨානෙසු භික්ඛූහි ගන්තබ්බං හොති න සක්කා විහාරං තුච්ඡං කාතුං කං නුඛො නිවත්තෙස්සාමීති, අථස්ස එතදහොසි කස්සපස්ස හෙතෙ මනුස්සා ඤාතකා ච උපට්ඨාකා ච කස්සපං නිවත්තෙතුං වට්ටතීති, සො ථෙරං ආහ-කස්සප න සක්කා විහාරං තුච්ඡං කාතුං මනුස්සානං මඞ්ගලාමඞ්ගලට්ඨානෙසු භික්ඛූහි අත්ථො හොති ත්වං අත්තනො පරිසාය සද්ධිං නිවත්තස්සූති, සාධු භන්තෙති ථෙරො පරිසං ආදාය නිවත්ති, භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-දිට්ඨං වො ආවුසො නනු ඉදානෙව අම්හෙහි වුත්තං මහාකස්සපො කස්මා චීවරානි ධොවති න එසො සත්ථාරා සද්ධිං ගමිස්සතීති, යං අම්හෙහි වුත්තං තදෙව ජාතන්ති. සත්ථා භික්ඛූනං කථං සුත්වා නිවත්තිත්වා ඨිතො ආහ-භික්ඛවෙ කින්නාමෙතං කථෙථාති?, මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙම භන්තෙති අත්තනා කථිතනියාමෙනෙව සබ්බං ආරොචෙසුං, තං සුත්වා සත්ථා න භික්ඛවෙ තුම්හෙ කස්සපං කුලෙසු චෙව පච්චයෙසු ච ලග්ගොති වදෙථ, සො මම වචනං කරිස්සාමීති

---

1. ම. සාමාපමාදකන්දරන්ති.

නිවත්තෙන්තො, එසො හි පුබ්බෙපි පත්ථනං කරොන්තොයෙව චතූසු පච්චයෙසු අලග්ගො චන්දූපමො හුත්වා කුලානි උපසඞ්කමිතුං සමත්ථො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනමකාසි, නත්ථෙතස්ස කුලෙ වා පච්චයෙ වා සඞ්ගො අහං චන්දූපමපටිපදඤ්චෙව අරියවංසපටිපදඤ්ච කථෙන්තො කස්සපං ආදිං කත්වා කථෙසිනන්ති, භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු-භන්තෙ කදා පන ථෙරෙන පත්ථනා ඨපිතාති?, සොතුකාමත්ථ භික්ඛවෙති?, ආම භන්තෙති, සත්ථා තෙසං-භික්ඛවෙ ඉතො සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ පදුමුත්තරො නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදීති වත්වා පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ තෙන ඨපිතපත්ථනං ආදිං කත්වා සබ්බං ථෙරස්ස පුබ්බචරිතං කථෙසි, තං ථෙරපාලියං විත්ථාරිතමෙව. සත්ථා පන ඉමං ථෙරස්ස පුබ්බචරියං විත්ථාරෙත්වා ඉති ඛො භික්ඛවෙ අහං චන්දූපමං පටිපදඤ්චෙව අරියවංසපටිපදඤ්ච මම පුත්තං කස්සපං ආදිං කත්වා කථෙසිං, මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස පච්චයෙසු වා කුලෙසු වා විහාරෙසු වා පරිවෙණෙසු වා ලග්ගං නාම නත්ථි, පල්ලලෙ ඔතරිත්වා තත්ථ චරිත්වා ගච්ඡන්තො රාජහංසො විය කත්ථචි අලග්ගොයෙව මම පුත්තොති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“උය්‍යුඤ්ජන්ති සතීමන්තො න නිකෙතෙ රමන්ති තෙ,
හංසාව පල්ලලං හිත්වා ඔකමොකං ජහන්ති තෙ”ති.

තත්ථ **උය්‍යුඤ්ජන්ති සතිමන්තො**ති සතිවෙපුල්ලප්පත්තා ඛීණාසවා අත්තනා පටිවිද්ධගුණෙසු ඣානවිපස්සනාදීසු ආවජ්ජනසමාපජ්ජනවුට්ඨානාධිට්ඨානපච්චවෙක්ඛණාදීහි යුඤ්ජන්ති ඝටෙන්ති. **න නිකෙතෙ රමන්ති තෙ**ති තෙසං ආලයෙ රති නාම නත්ථි. **හංසාවා**ති දෙසනාසීසමෙතං, අයං පනෙත්ථ අත්ථො-යථා ගොචරසම්පන්නෙ පල්ලලෙ සකුණා අත්තනො ගොචරං ගහෙත්වා ගමනකාලෙ මම උදකං මම පදුමං මම උප්පලං මම කණ්ණිකාති තස්මිං ඨානෙ කිඤ්චි ආලයං අකත්වා අනපෙක්ඛාව තං පදෙසං පහාය උප්පතිත්වා ආකාසෙ කීළමානා ගච්ඡන්ති, එවමෙවං ඛීණාසවා යත්ථ කත්ථචි විහරන්තාපි කුලාදීසු අලග්ගාව විහරිත්වා ගමනසමයෙපි තං ඨානං පහාය ගච්ඡන්තා මම විහාරො මම පරිවෙණං මම උපට්ඨාකාති අනාලයා අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති. **ඔකමොක**න්ති ආලයාලයං, සබ්බාලයෙ පරිච්චජන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාකස්සපත්ථෙරස්ස වත්ථු දුතියං.

7, 3.

“යෙසං සන්නිචයො නත්ථී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං බෙලට්ඨසීසං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිරායස්මා අන්තොගාමෙ එකං වීථිං පිණ්ඩාය චරිත්වා භත්තකිච්චං කත්වා

පුන අපරං වීථිං චරිත්වා සුක්ඛං කූරං[1] ආදාය විහාරං හරිත්වා පටිසාමෙත්වා නිබද්ධං පිණ්ඩපාතපරියෙසනං නාම දුක්ඛන්ති කතිපාහං ඣානසුඛෙන වීතිනාමෙත්වා ආහාරත්ථෙ සති තං පරිභුඤ්ජති, භික්ඛූ දිස්වා උජ්ඣායිත්වා තමත්ථං භගවතො ආරොචෙසුං, සත්ථා එතස්මිං නිදානෙ ආයතිං සන්නිධිකාරපරිවජ්ජනත්ථාය භික්ඛූනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වාපි ථෙරෙන පන අප්පඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ අප්පිච්ඡතං නිස්සාය කතත්තා තස්ස දොසාභාවං පකාසෙන්තො අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යෙසං සන්නිචයො නත්ථි යෙ පරිඤ්ඤාතභොජනා
සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ච විමොක්ඛො යස්ස ගොචරො
ආකාසෙව සකුන්තානං ගති තෙසං දුරන්නයා"ති.

තත්ථ **සන්නිචයො**ති ද්වෙ සන්නිචයා–කම්මසන්නිචයො පච්චයසන්නිචයො ච, තෙසු කුසලාකුසලකම්මං කම්මසන්නිචයො නාම, චත්තාරො පච්චයා පච්චයසන්නිචයො නාම, තත්ථ විහාරෙ වසන්තස්ස භික්ඛුනො එකං ගුළපිණ්ඩං චතුභාගමත්තං සප්පිං එකඤ්ච තණ්ඩුලනාළිං ඨපෙන්තස්ස පච්චයසන්නිචයො නත්ථි, තතො උත්තරිං හොති, යෙසං අයං දුවිධොපි සන්නිචයො නත්ථි. **පරිඤ්ඤාතභොජනා**ති තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතභොජනා; යාගුආදීනං හි යාගුභාවාදිජානනං ඤාතපරිඤ්ඤා, ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤාවසෙන පන භොජනස්ස පරිජානනං තීරණපරිඤ්ඤා, කබළිංකාරාහාරෙ ඡන්දරාගඅපකඩ්ඪනඤාණං පහානපරිඤ්ඤා, ඉමාහි තීහි පරිඤ්ඤාහි **යෙ** පරිඤ්ඤාතභොජනා; **සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො චා**ති එත්ථ අප්පණිහිතවිමොක්ඛොපි ගහිතො යෙව, තීණිපි චෙතානි නිබ්බානස්සෙව නාමානි, නිබ්බානං හි රාගදොසමොහානං අභාවෙන සුඤ්ඤතො තෙහි විමුත්තන්ති සුඤ්ඤතො විමොක්ඛො, තථා රාගාදිනිමිත්තාභාවෙන අනිමිත්තං, තෙහි ච විමුත්තන්ති අනිමිත්තො විමොක්ඛො, රාගාදිපණිධීනං පන අභාවෙන අප්පණිහිතං තෙහි ච විමුත්තන්ති අප්පණිහිතො විමොක්ඛොති වුච්චති, ඵලසමාපත්තිවසෙන තං ආරම්මණං කත්වා විහරන්තානං අයං තිවිධොපි හි විමොක්ඛො යෙසං ගොචරො; **ගති තෙසං දුරන්නයා**ති යථා නාම ආකාසෙන ගතානං සකුණානං පදනික්ඛෙපස්ස අදස්සනෙන ගති දුරන්නයා න සක්කා ඤාතුං එවමෙවං යෙසං අයං දුවිධො සන්නිචයො නත්ථි ඉමාහි ච තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතභොජනා යෙසං ච අයං වුත්තප්පකාරො විමොක්ඛො ගොචරො තෙසං තයො භවා චතස්සො යොනියො පඤ්ච ගතියො සත්ත විඤ්ඤාණට්ඨිතියො නව සත්තාවාසාති ඉමෙසු පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු ඉමිනා නාම ගතාති ගමනස්ස අපඤ්ඤායනතො ගති තෙසං දුරන්නයා න සක්කා පඤ්ඤාපෙතුන්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

බෙලට්ඨසීසත්ථෙරස්ස වත්ථු තතියං.

---

1 ම. සුක්ඛාහාරං.

7. 4.

"යස්සාසවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අනුරුද්ධත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි:

එකස්මිං හි දිවසෙ ථෙරො ජිණ්ණචීවරො සඞ්කාරකූටාදීසු චීවරං පරියෙසති, තස්ස ඉතො තතියෙ අත්තභාවෙ පුරාණදුතියිකා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා ජාලිනී නාම දෙවධීතා අහොසි, සා ථෙරං චොළකානි පරියෙසමානං දිස්වා තෙරසහත්ථායතානි චතුහත්ථවිත්ථතානි තීණි දිබ්බදුස්සානි ගහෙත්වා සචාහං ඉමානි ඉමිනා නීහාරෙන දස්සාමි ථෙරොපි න ගණ්හිස්සතීති චින්තෙත්වා තස්ස චොළකානි පරියෙසමානස්ස පුරතො එකස්මිං සඞ්කාරකූටෙ යථා තෙසං දසන්තමත්තමෙව පඤ්ඤායති තථා ඨපෙසි, ථෙරො තෙන මග්ගෙන චොළකපරියෙසනං චරන්තො තෙසං දසන්තං දිස්වා තත්ථෙව ගහෙත්වා ආකඩ්ඪමානො වුත්තප්පමාණානි දිබ්බදුස්සානි දිස්වා උක්කට්ඨපංසුකූලං වත ඉදන්ති ආදාය පක්කාමි, අථස්ස චීවරකාරදිවසෙ සත්ථා පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො විහාරං ගන්ත්වා නිසීදි, අසීතිමහාථෙරාපි තත්ථෙව නිසීදිංසු චීවරං සිබ්බෙතුං, මහාකස්සපත්ථෙරො මූලෙ නිසීදි, සාරිපුත්තත්ථෙරො මජ්ඣෙ, ආනන්දත්ථෙරො අග්ගෙ, භික්ඛුසංඝො සුත්තං වට්ටෙසි, සත්ථා සූචිපාසකෙ ආවුණි, මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො යෙන යෙනත්ථො තං තං උපනෙන්තො විචරි, දෙවධීතා අන්තොගාමං පවිසිත්වා අය්‍යස්ස මෙ අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස චීවරං කරොන්තො සත්ථා අසීතිමහාසාවකපරිවුතො පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං විහාරෙ නිසීදි, යාගුආදීනි ආදාය විහාරං ගච්ඡථාති භික්ඛං සමාදපෙසි, මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරොපි හි අන්තරභත්තෙ මහාජම්බුපෙසිං ආහරි, පඤ්චසතභික්ඛූ ඛාදිතුං නාසක්ඛිංසු, සක්කො චීවරකරණට්ඨානෙ පරිභණ්ඩමකාසි, භූමි අලත්තකරසරජිතා විය අහොසි, භික්ඛූහි පරිභුත්තාවසෙසානං යාගුඛජ්ජකභත්තානං මහාරාසි අහොසි, භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-එත්තකානං භික්ඛූනං කිං එවං බහුකෙහි යාගුආදීහි නනු නාම පමාණං සල්ලක්ඛෙත්වා එත්තකං නාම ආහරථාති ඤාතකා ච උපට්ඨාකා ච වත්තබ්බා සියුං, අනුරුද්ධත්ථෙරො අත්තනො ඤාතිඋපට්ඨාකානං බහුභාවං ඤාපෙතුකාමො මඤ්ඤෙති. අථ නෙ සත්ථා-කිං භික්ඛවෙ කථෙථාති පුච්ඡිත්වා-භන්තෙ ඉදං නාමාති වුත්තෙ-කිං පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ ඉදං අනුරුද්ධෙන ආහරාපිතන්ති මඤ්ඤථාති? ආම භන්තෙති, න භික්ඛවෙ මම පුත්තො අනුරුද්ධො එවරූපං වදෙති න හි ඛීණාසවා පච්චයපටිසංයුත්තං කථං කරොන්ති, අයං පන පිණ්ඩපාතො දෙවතානුභාවෙන නිබ්බත්තොති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

'යස්සාසවා පරික්ඛීණා ආහාරෙ ච අනිස්සිතො,
සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ච විමොක්ඛො යස්ස ගොචරො;
ආකාසෙව සකුන්තානං පදං තස්ස දුරන්නය''න්ති.

තත්ථ **යස්සාසවා**ති යස්ස චත්තාරො ආසවා පරික්ඛීණා; **ආහාරෙ ච අනිස්සිතො**ති ආහාරස්මිං ච තණ්හාදිට්ඨිනිස්සයෙහි අනිස්සිතො; **පදං තස්ස දුරන්නයන්**ති යථා ආකාසෙ ගච්ඡන්තානං සකුණානං ඉමස්මිං ඨානෙ පාදෙහි අක්කමිත්වා ගතා ඉදං ඨානං උරෙන පහරිත්වා ගතා ඉදං ඨානං සීසෙන ඉදං පක්ඛෙහීති න සක්කා ඤාතුං, එවමෙවං එවරූපස්ස භික්ඛුනො නිරයපදෙන වා ගතො තිරච්ඡානයොනිපදෙන වාති ආදිනා නයෙන පදං පඤ්ඤපෙතුං නාම න සක්කාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

7. 5.

“යස්සින්ද්‍රියානී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො මහාකච්චායනත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ භගවා මහාපවාරණාය මිගාරමාතුයා පාසාදස්ස හෙට්ඨා මහාසාවකපරිවුතො නිසීදි, තස්මිං සමයෙ මහාකච්චායනත්ථෙරො අවන්තීසු විහරති, සො පනායස්මා දූරතොපි ආගන්ත්වා ධම්මසවණං පග්ගණ්හාති යෙව, තස්මා මහාථෙරා නිසීදන්තා මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස ආසනං ඨපෙත්වා නිසීදිංසු, සක්කො දෙවරාජා ද්වීහි දෙවලොකෙහි දෙවපරිසාය සද්ධිං ආගන්ත්වා දිබ්බගන්ධමාලාදීහි සත්ථාරං පූජෙත්වා ඨිතො මහාකච්චායනත්ථෙරං අදිස්වා කිං නු ඛො මම අය්‍යො න දිස්සති සාධු ඛො පන සචෙ ආගච්ඡෙය්‍යාති, ථෙරොපි තං ඛණං යෙව ආගන්ත්වා අත්තනො ආසනෙ නිසින්නමෙව අත්තානං දස්සෙසි, සක්කො ථෙරං දිස්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා ආගතො—සාධු වත මෙ අය්‍යො අහං අය්‍යස්ස ආගමනමෙව පච්චාසිංසාමීති වත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු—සක්කො මුඛං ඔලොකෙත්වා සක්කාරං කරොති අවසෙසමහාසාවකානං එවරූපං සක්කාරං අකරිත්වා මහාකච්චානං දිස්වා වෙගෙන ගොප්ඵකෙසු ගහෙත්වා—සාධු වත මෙ අය්‍යො ආගතො අහං අය්‍යස්ස ආගමනමෙව පච්චාසිංසාමීති වත්වා උභොහි හත්ථෙහි පාදෙ සම්බාහිත්වා පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතොති. සත්ථා තෙසං තං කථං සුත්වා—භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන නාම මහාකච්චායනෙන සදිසා ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරා භික්ඛූ දෙවානම්පි මනුස්සානම්පි පියා එවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි
අස්සා යථා සාරථිනා සුදන්තා,
පහීනමානස්ස අනාසවස්ස
දෙවාපි තස්ස පිහයන්ති තාදිනො”ති.

තස්සත්ථො—**යස්ස** භික්ඛුනො ඡෙකෙන **සාරථිනා සුදන්තා අස්සා** විය ඡ **ඉන්ද්‍රියානි සමථං** දන්තභාවං නිබ්බිසෙවනභාවං **ගතානි, තස්ස**

නවවිධමානං පහාය ඨිතත්තා **පහීනමානස්ස,** චතුන්නං ආසවානං අභාවෙන **අනාසවස්ස;** **තාදිනොති** තාදිභාවසණ්ඨිතස්ස තථාරූපස්ස **දෙවාපි පිහයන්ති** මනුස්සාපි දස්සනඤ්ච ආගමනඤ්ච පත්ථෙන්තියෙවාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාකච්චානත්ථෙරවත්ථු පඤ්චමං.

---

7. 6.

"පථවිසමො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො **සාරිපුත්තත්ථෙරං** ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො වුත්ථවස්සො චාරිකං පක්කමිතුකාමො භගවන්තං ආපුච්ඡිත්වා වන්දිත්වා අත්තනො පරිවාරෙන සද්ධිං නික්ඛමි, අඤ්ඤෙපි බහූ භික්ඛූ ථෙරං අනුගච්ඡිංසු,[1] ථෙරො නාමගොත්තවසෙන පඤ්ඤායමානෙ භික්ඛූ නාමගොත්තවසෙන කථෙත්වා නිවත්තෙති, අඤ්ඤතරො නාමගොත්තවසෙන අපාකටො භික්ඛු චින්තෙසි-අහො වත මම්පි නාමගොත්තවසෙන පග්ගණ්හන්තො කථෙත්වා නිවත්තෙය්‍යාති, ථෙරො මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස අන්තරෙ තං න සල්ලක්ඛෙසි, සො-අඤ්ඤෙ විය භික්ඛූ න මං පග්ගණ්හාතීති ථෙරෙ ආඝාතං බන්ධි, ථෙරස්සපි සඞ්ඝාටිකණ්ණො තස්ස භික්ඛුනො සරීරං ඵුසි, තෙනාපි ආඝාතං බන්ධියෙව, සො-ඉදානි ථෙරො විහාරූපචාරං අතික්කන්තො භවිස්සතීති ඤත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා-ආයස්මා මං භන්තෙ සාරිපුත්තො තුම්හාකං අග්ගසාවකොම්හීති කණ්ණසක්ඛලිං භින්දන්තො විය පහරිත්වා අක්ඛමාපෙත්වාව චාරිකං පක්කන්තොති ආහ; සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙසි, තස්මිං ඛණෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ච ආනන්දත්ථෙරො ච චින්තෙසුං-අම්හාකං ජෙට්ඨකභාතරා ඉමස්ස භික්ඛුනො අපහටභාවං සත්ථා නො න ජානාති සීහනාදං පන නදාපෙතුකාමො භවිස්සතීති පරිසං සන්නිපාතෙස්සාමාති, තෙ කුඤ්චිකාහත්ථා පරිවෙණද්වාරානි විවරිත්වා අභික්කමථායස්මන්තො අභික්කමථායස්මන්තො ඉදානායස්මා සාරිපුත්තො භගවතො සම්මුඛා සීහනාදං නදිස්සතීති මහාභික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙසුං; ථෙරොපි ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදි, අථ නං සත්ථා තමත්ථං පුච්ඡි, ථෙරො-නායං භික්ඛු මයා පහටොති අවත්වාව අත්තනො ගුණකථං කථෙන්තො-යස්ස නූන භන්තෙ කායෙ කායගතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස සො ඉධ අඤ්ඤතරං සබ්‍රහ්මචාරිං ආසජ්ජ අප්පටිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍යාති වත්වා-සෙය්‍යථාපි භන්තෙ පථවියං සුචිම්පි නික්ඛිපන්ති අසුචිම්පි නික්ඛිපන්තීති ආදිනා නයෙන අත්තනො පථවිසමචිත්තතඤ්ච ආපොතෙජොවායොරජොහරණචණ්ඩාලකුමාරකඋසභච්ඡින්නවිසාණසමචිත්තතඤ්ච අහිකුණපාදීනි විය අත්තනො කායෙන අට්ටියනඤ්ච මෙදකථාලිකාය විය අත්තනො

1. සී. ආපුච්ඡිංසු.

කායස්ස පරිහරණම පකාසෙසි; ඉමාහි ච පන නවහි උපමාහි ථෙරෙ අත්තනො ගුණං කථෙන්තෙ නවසුපි වාරෙසු[1] උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවී කම්පි, රජොහරණ චණ්ඩාලකුමාරකාමෙදකථාලිකොපමානං පන ආහරණකාලෙ පුථුජ්ජනා භික්ඛූ අස්සූනි සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු, ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උදපාදි, ථෙරෙ අත්තනො ගුණං කථෙන්තෙයෙව අබ්භාචික්ඛනකභික්ඛුනො සකලසරීරෙ ඩාහො උප්පජ්ජි, සො තාවදෙව භගවතො පාදෙසු පතිත්වා අත්තනො අබ්භක්ඛානදොසං පකාසෙත්වා අච්චයං දෙසෙසි, සත්ථා ථෙරං ආමන්තෙත්වා—සාරිපුත්ත ඛම ඉමස්ස මොඝපුරිසස්ස න යාවස්ස මුද්ධා සත්තධා ඵලතීති ආහ, ථෙරො උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ—ඛමාමහං භන්තෙ තස්ස ආයස්මතො ඛමතු ච මෙ සො ආයස්මා සචෙ මය්හං දොසො අත්ථීති ආහ, භික්ඛූ කථෙසුං—පස්සථාවුසො ථෙරස්ස අනොමගුණං එවරූපස්ස නාම මුසාවාදෙන අබ්භාචික්ඛන්තස්ස භික්ඛුනො උපරි අප්පමත්තකම්පි කොපං වා දොසං වා අකත්වා සයමෙව උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඛමාපෙතීති. සත්ථා තං කථං සුත්වා—භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති පුච්ඡිත්වා—ඉමං නාම භන්තෙති වුත්තෙ—න හි භික්ඛවෙ සක්කා සාරිපුත්තසදිසානං කොපං වා දොසං වා උප්පාදෙතුං, මහාපථවිසදිසං භික්ඛවෙ ඉන්දඛීලසදිසං පසන්න උදකරහදසදිසං ච සාරිපුත්තස්ස චිත්තන්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

"පථවීසමො නො විරුජ්ඣති ඉන්දඛීලූපමො තාදි සුබ්බතො,
රහදෙව අපෙතකද්දමො සංසාරා න භවන්ති තාදිනො"ති.

තත්ථ—භික්ඛවෙ යථා නාම පථවියං සුචීනි ගන්ධමාලාදීනිපි නික්ඛිපන්ති අසුචීනි මුත්තකරීසාදීනිපි නික්ඛිපන්ති, තථා නගරද්වාරෙ නිඛාතං ඉන්දඛීලං දාරකාදයො ඔමුත්තෙන්තිපි ඌහදන්තිපි, අපරෙ පන තං ගන්ධමාලාදීහි සක්කරොන්ති, තත්ථ පථවියා ඉන්දඛීලස්ස ච නෙව අනුරොධො උප්පජ්ජති න විරොධො, එවමෙවං යවායං ඛීණාසවො භික්ඛු අට්ඨසු ලොකධම්මෙසු අකම්පියභාවෙන **තාදී**, වතානං සුන්දරතාය **සුබ්බතො**, සො ඉමෙ හි මං චතූහි පච්චයෙහි සක්කරොන්ති ඉමෙ පන න සක්කරොන්තීති සක්කාරඤ්ච අසක්කාරඤ්ච කාරෙන්තෙසු නෙව අනුරුජ්ඣති **නො විරුජ්ඣති**, අථ ඛො පථවිසමො ච ඉන්දඛීලූපමො එව ච හොති, යථා ච **අපගතකද්දමො** රහදෙපි පසන්නොදකො හොති එවං අපගතකිලෙසත්තාය රාගකද්දමාදීහි අකද්දමො විප්පසන්නොව හොති; **තාදිනො**ති තස්ස පන එවරූපස්ස සුගතිදුග්ගතීසු සංසරණවසෙන **සංසාරා** නාම න හොන්තීති. දෙසනාවසානෙ නවභික්ඛුසහස්සානි සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරවත්ථු ඡට්ඨං.

1. ම. ඨානෙසු.

7. 7.

"සන්තං තස්ස මනං හොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්ථෙරස්ස සාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර කොසම්බිවාසී කුලපුත්තො සත්ථු සාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො, කොසම්බිවාසීතිස්සත්ථෙරොති පඤ්ඤායි, තස්ස කොසම්බියං වුත්ථවස්සස්ස උපට්ඨාකො තිචීවරඤ්චෙව සප්පිඵාණිතඤ්ච ආහරිත්වා පාදමූලෙ ඨපෙසි, අථ නං ථෙරො ආහ–කිං ඉදං උපාසකාති? නනු මයා භන්තෙ තුම්හෙ වස්සං වාසිතා? අම්හාකඤ්ච විහාරෙ වුත්ථවස්සා ඉමං ලාභං ලභන්ති ගණ්හථ භන්තෙති, හොතු උපාසක න මය්හං ඉමිනා අත්ථොති, කිං කාරණා භන්තෙති? මම සන්තිකෙ කප්පියකාරකසාමණෙරොපි නත්ථි ආවුසොති, සචෙ භන්තෙ කප්පියකාරකො නත්ථි මම පුත්තො අය්‍යස්ස සන්තිකෙ සාමණෙරො භවිස්සතීති, ථෙරො අධිවාසෙසි, උපාසකො සත්තවස්සිකං අත්තනො පුත්තං ථෙරස්ස සන්තිකං නෙත්වා ඉමං පබ්බාජෙථාති අදාසි, අථස්ස ථෙරො කෙසෙ තෙමෙත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි, සො ඛුරග්ගෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, ථෙරො තං පබ්බාජෙත්වා අඩ්ඪමාසං තත්ථ වසිත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති සාමණෙරං භණ්ඩකං ගාහාපෙත්වා ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකං විහාරං පාවිසි, සාමණෙරො උපජ්ඣායස්ස සෙනාසනං ගහෙත්වා පටිජග්ගි, තස්ස තං පටිජග්ගන්තස්සෙව විකාලො ජාතො, තෙන අත්තනො සෙනාසනං පටිජග්ගිතුං නාසක්ඛි, අථ නං උපට්ඨානවෙලායං ආගන්ත්වා නිසින්නං ථෙරො පුච්ඡි–සාමණෙර අත්තනො වසනට්ඨානං න පටිජග්ගිතන්ති?, භන්තෙ පටිජග්ගිතුං ඔකාසං නාලත්ථන්ති, තෙන හි මම වසනට්ඨානෙයෙව වස දුක්ඛං ආගන්තුකට්ඨානෙ බහි වසිතුන්ති තං ගහෙත්වාව සෙනාසනං පාවිසි. ථෙරො පන පුථුජ්ජනො නිපන්නමත්තොව නිද්දං ඔක්කමි, සාමණෙරො චින්තෙසි–අජ්ජ මෙ උපජ්ඣායෙන සද්ධිං තතියො දිවසො එකසෙනාසනෙ වසන්තස්ස, සචෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දායිස්සාමි ථෙරො සහසෙය්‍යං ආපජ්ජෙය්‍යාති නිසින්නකොව වීතිනාමෙස්සාමීති උපජ්ඣායස්ස මඤ්චකසමීපෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නකොව රත්තිං වීතිනාමෙසි, ථෙරො පච්චූසකාලෙ පච්චුට්ඨාය සාමණෙරං නික්ඛමාපෙතුං වට්ටතීති මඤ්චකපස්සෙ ඨපිතං වීජනිං ගහෙත්වා වීජනීපත්තස්ස අග්ගෙන සාමණෙරස්ස කටසාරකං පහරිත්වා වීජනිං උද්ධං උක්ඛිපන්තො–සාමණෙර බහි නික්ඛමාති ආහ, වීජනිපත්තදණ්ඩකො අක්ඛිම්හි පටිහඤ්ඤි තාවදෙව අක්ඛි භිජ්ජි, සො කිං භන්තෙති වත්වා උට්ඨාය බහි නික්ඛමාති වුත්තො–අක්ඛි මෙ භන්තෙ භින්නන්ති අවත්වා එකෙන හත්ථෙන පටිච්ඡාදෙත්වා නික්ඛමි, වත්තකරණකාලෙ ච පන අක්ඛි මෙ භින්නන්ති තුණ්හී අනිසීදිත්වා එකෙන හත්ථෙන අක්ඛිං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන මුඛසම්මුඤ්ජනිං ආදාය වච්චකුටිඤ්ච මුඛධොවනට්ඨානඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා මුඛධොවනං ඨපෙත්වා පරිවෙණං සම්මජ්ජි, සො උපජ්ඣායස්ස දන්තකට්ඨං දදමානො එකෙනෙව

ගහෙත්වා අදාසි, අථ නං උපජ්ඣායො ආහ-අසික්ඛිතො වතායං සාමණෙරො ආචරියුපජ්ඣායානං එකෙන හත්ථෙන දන්තකට්ඨං දාතුං ලභතීති, ජානාමි භන්තෙ න එතං වත්තං එකො පන මෙ හත්ථො න තුච්ඡොති, කිං සාමණෙරාති, සො ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි, ථෙරො සුත්වාව සංවිග්ගමානසො-අහො මයා භාරියං කම්මං කතන්ති 'වත්වා' ඛමාහි මෙ සප්පුරිස නාහමෙතං ජානාමි අවස්සයො මෙ හොහීති අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ සත්තවස්සිකදාරකස්ස පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදි, අථ නං සාමණෙරො ආහ-නාහං භන්තෙ එතදත්ථාය කථෙසිං තුම්හාකං චිත්තං අනුරක්ඛන්තෙන මයා එවං වුත්තං නෙවෙත්ථ තුම්හාකං දොසො න මය්හං වට්ටස්සෙවෙසො දොසො මා චින්තයිත්ථ මයා තුම්හාකං විප්පටිසාරං රක්ඛන්තෙනෙව නාරොචිතන්ති, ථෙරො සාමණෙරෙන අස්සාසියමානොපි අනස්සාසිත්වා උප්පන්නසංවෙගො සාමණෙරස්ස භණ්ඩකං ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකං පායාසි, සත්ථාපිස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තොව නිසීදි, සො ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං පටිසම්මොදනං කත්වා ඛමනීයන්තෙ භික්ඛු න කිඤ්චි අතිරෙකං අඵාසුකං අත්ථීති? පුච්ඡිතො ආහ-ඛමනීයං භන්තෙ නත්ථි මෙ කිඤ්චි අතිරෙකං අඵාසුකං අපි ච ඛො පන මෙ අයං දහරසාමණෙරො විය අඤ්ඤො අතිරෙකගුණො න දිට්ඨපුබ්බොති, කිං පන ඉමිනා කතං භික්ඛූති? සො ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං භගවතො ආරොචෙත්වා ආහ-එවං භන්තෙ මයා ඛමාපියමානො මං එවං වදෙසි-නෙවෙත්ථ තුම්හාකං දොසො අත්ථි න මය්හං වට්ටස්සෙවෙසො දොසො තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථාති, ඉති මං අස්සාසෙසියෙව, මයි නෙව කොපං න දොසමකාසි, න මෙ භන්තෙ එවරූපො ගුණසම්පන්නො දිට්ඨපුබ්බොති. අථ නං සත්ථා භික්ඛු ඛීණාසවා නාම න කස්සචි කුප්පන්ති න දුස්සන්ති සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසාව හොන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සන්තං තස්ස මනං හොති සන්තා වාචා ච කම්ම ච,
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තස්ස උපසන්තස්ස තාදිනො"ති.

තත්ථ **සන්තං තස්සා**ති තස්ස ඛීණාසවසාමණෙරස්ස අභිජ්ඣාදීනං අභාවෙන මනං සන්තමෙව හොති උපසන්තං නිබ්බුතං, තථා මුසාවාදාදීනං අභාවෙන වාචා ච පාණාතිපාතාදීනං අභාවෙන කායකම්මඤ්ච සන්තමෙව හොති. **සම්මදඤ්ඤා විමුත්තස්සා**ති නයෙන හෙතුනා ජානිත්වා පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුත්තස්ස. **උපසන්තස්සා**ති අබ්භන්තරෙ රාගාදීනං උපසමෙන උපසන්තස්ස. **තාදිනො**ති තථාරූපස්ස. දෙසනාවසානෙ කොසම්බිවාසී තිස්සත්ථෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, සෙසමහාජනස්සපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

කොසම්බිවාසිතිස්සත්ථෙර සාමණෙර වත්ථු සත්තමං.

7. 8.

"අස්සද්ධො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකදිවසං හි තිංසමත්තා ආරඤ්ඤකා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසීදිංසු, සත්ථා තෙසං සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා සාරිපුත්තථෙරං ආමන්තෙත්වා-සද්දහසි ත්වං සාරිපුත්ත සද්ධින්ද්‍රියං භාවිතං බහුලීකතං අමතොගධං හොති අමතපරියොසානන්ති එවං පඤ්චින්ද්‍රියානි ආරබ්භ පඤ්හං පුච්ඡි. ථෙරො-න චාහං භන්තෙ එත්ථ භගවතො සද්ධාය ගච්ඡාමි සද්ධින්ද්‍රියං-පෙ-අමතපරියොසානන්ති. යෙසං නූන තං භන්තෙ අඤ්ඤාතං අස්ස අදිට්ඨං අවිදිතං අසච්ඡිකතං අඵස්සිතං පඤ්ඤාය තෙ තත්ථ පරෙසං සද්ධාය ගච්ඡෙය්‍යුං සද්ධින්ද්‍රියං -පෙ-අමතපරියොසානන්ති, එවං තං පඤ්හං ව්‍යාකාසි, තං සුත්වා භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-සාරිපුත්තථෙරො මිච්ඡාගහණං නෙව විස්සජ්ජෙසි අජ්ජාපි සම්මාසම්බුද්ධස්ස න සද්දහති යෙවාති, තං සුත්වා සත්ථා-කිං නාමෙතං භික්ඛවෙ වදෙථ අහං හි පඤ්චින්ද්‍රියානි අභාවෙත්වා සමථවිපස්සනං අවඩ්ඪෙත්වා මග්ගඵලානි සච්ඡිකාතුං සමත්ථො නාම අත්ථීති සද්දහසි සාරිපුත්තාති පුච්ඡිං. සො එවං සච්ඡිකරොන්තා අත්ථි නාමාති න සද්දහාමි භන්තෙති කථෙසි. න දින්නස්ස වා කතස්ස වා ඵලං විපාකං න සද්දහති නාපි බුද්ධාදීනං ගුණං න සද්දහති, එසො පන අත්තනා පටිවිද්ධෙසු ඣානවිපස්සනා මග්ගඵලධම්මෙසු පරෙසං සද්ධාය න ගච්ඡති තස්මා අනුපවජ්ජොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"අස්සද්ධො අකතඤ්ඤූ ච සන්ධිච්ඡෙදො ච යො නරො,
හතාවකාසො වන්තාසො ස වෙ උත්තමපොරිසො"ති.

තත්ථ අත්තනා පටිවිද්ධගුණං පරෙසං කථාය න සද්දහතීති **අස්සද්ධො.** අකතං නිබ්බාණං ජානාතීති **අකතඤ්ඤූ,** සච්ඡිකතනිබ්බාණොති අත්ථො. වට්ටසන්ධිං සංසාරසන්ධිං ඡෙත්වා ඨිතොති **සන්ධිච්ඡෙදො.** කුසලාකුසලකම්මබීජස්ස ඛීණත්තා නිබ්බත්තනොකාසො හතො අස්සාති **හතාවකාසො.** චතූහි මග්ගෙහි කත්තබ්බකිච්චස්ස කතත්තා ආසා ඉමිනා වන්තාති **වන්තාසො.** සො එවරූපො නරො පටිලද්ධලොකුත්තරධම්මතාය පුරිසෙසු උත්තමභාවං පත්තොති පුරිසුත්තමොති. ගාථාවසානෙ තෙ ආරඤ්ඤකා තිංසමත්තා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු සෙසජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

සාරපුත්තථෙරස්ස පඤ්හවිස්සජ්ජනවත්ථු අට්ඨමං.

---

7. 9.

"ගාමෙ වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඛදිරවනියරෙවතථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. ආයස්මා හි සාරිපුත්තො

සත්තාසීතිකොටිධනං පහාය පබ්බජිත්වා චාලා උපචාලා සීසූපචාලාති තිස්සො භගිනියො චුන්දො උපසෙනොති ඉමෙ ද්වෙ ච භාතරෙ පබ්බාජෙසි. රෙවතකුමාරො එකොව ගෙහෙ අවසිස්සි, අථස්ස මාතා චින්තෙසි-මම පුත්තො උපතිස්සො එත්තකං ධනං පහාය පබ්බජිත්වා තිස්සො භගිනියො ද්වෙ ච භාතරෙ පබ්බාජෙසි, රෙවතො එකො අවසෙසො සචෙ ඉමම්පි පබ්බාජෙස්සති එත්තකං නො ධනං නස්සිස්සති කුලවංසො පච්ඡිජ්ජිස්සති දහරකාලෙයෙව නං ඝරාවාසෙන බන්ධිස්සාමීති, සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පටිගච්චෙව භික්ඛූ ආණාපෙසි-සචෙ ආවුසො රෙවතො පබ්බජිතුකාමො ආගච්ඡති ආගතමත්තමෙව නං පබ්බාජෙය්‍යාථ මම මාතාපිතරො මිච්ඡාදිට්ඨිකා කිං තෙහි ආපුච්ඡිතෙහි අහමෙව තස්ස මාතා ච පිතා චාති, මාතාපිස්ස රෙවතකුමාරං සත්තවස්සිකමෙව ඝරබන්ධනෙන බන්ධිතුකාමා සමානජාතිකෙ කුලෙ දාරිකං වාරෙත්වා දිවසං ඨපෙත්වා කුමාරං මණ්ඩෙත්වා පසාධෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන සද්ධිං ආදාය කුමාරිකාය ඤාතිඝරං අගමාසි, අථ තෙසං කතමඞ්ගලානං උභින්නම්පි ඤාතිකෙසු සන්නිපතිතෙසු උදකපාතියං හත්ථෙ ඔතාරෙත්වා මඞ්ගලානි වත්වා කුමාරිකාය වුද්ධිං ආකඞ්ඛමානා ඤාතකා තව අය්‍යිකාය දිට්ඨධම්මං පස්ස අය්‍යිකා විය චිරං ජීව අම්මාති ආහංසු, රෙවතකුමාරො කො නු ඛො ඉමිස්සා අය්‍යිකාය දිට්ඨධම්මොති චින්තෙත්වා කතරා ඉමිස්සා අය්‍යිකාති පුච්ඡි. අථ නං ආහංසු-තාත කිං න පස්සසි ඉමං වීසංවස්සසතිකං ඛණ්ඩදන්තං පලිතකෙසං වලිත්තචං තිලකාහතගත්තං ගොපානසිවඞ්කං, එසා එතිස්සා අය්‍යිකාති, කිං පන අයම්පි එවරූපා භවිස්සතීති, සචෙ ජීවිස්සති භවිස්සති තාතාති, සො චින්තෙසි-එවරූපම්පි නාම සරීරං ජරාය ඉමං විප්පකාරං පාපුණිස්සතීති, ඉදමෙව භාතරා උපතිස්සෙන දිට්ඨං භවිස්සති අජ්ජෙව පලායිත්වා පබ්බජිතුං වට්ටතීති, අථ නං ඤාතකා කුමාරිකාය සද්ධිං එකයානං ආරොපෙත්වා ආදාය පක්කමිංසු, සො ථොකං ගන්ත්වා සරීරකිච්චං අපදිසිත්වා ඨපෙථ තාව යානං ඔතරිත්වා ආගමිස්සාමීති යොග්ගා ඔතරිත්වා එකස්මිං ගුම්බෙ ථොකං පපඤ්චං කත්වා අගමාසි, පුනපි ථොකං ගන්ත්වා තෙනෙව අපදෙසෙන ඔතරිත්වා අභිරුහි, පුනපි තථෙව අකාසි, අථස්ස ඤාතකා අද්ධා ඉමස්ස උණ්හානි වත්තන්තීති සල්ලක්ඛෙත්වා නාතිදල්හං ආරක්ඛං කරිංසු, සො පුනපි ථොකං ගන්ත්වා තෙනෙව අපදෙසෙන ඔතරිත්වා තුම්හෙ පාජෙන්තා පුරතො ගච්ඡථ මයං පච්ඡා සණිකං ආගමිස්සාමාති වත්වා ඔතරිත්වා ගුම්බාභිමුඛො අහොසි, ඤාතකාපිස්ස පච්ඡතො ආගමිස්සතීති සඤ්ඤාය යානං පාජෙන්තා අගමංසු, සො තතො පලායිත්වා එකස්මිං පදෙසෙ තිංසමත්තා භික්ඛූ වසන්ති තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ආහ-පබ්බාජෙථ මං භන්තෙති, ආවුසො ත්වං සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො මයං තෙ රාජපුත්තභාවං වා අමච්චපුත්තභාවං වා න ජානාම කථං පබ්බාජෙස්සාමාති, තුම්හෙ මං භන්තෙ න ජානාථාති?, න ජානාම ආවුසොති, අහං උපතිස්සස්ස කණිට්ඨභාතිකොති,

කො එසො උපතිස්සො නාමාති? ආම භන්තෙ භදන්තා මම භාතරං සාරිපුත්තොති වදන්ති තස්මා උපතිස්සොති වුත්තෙ න ජානන්තීති, කිං පන ත්වං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස කණිට්ඨභාතිකොති? ආම භන්තෙති, තෙන හි එහි භාතරා තෙ අනුඤ්ඤාතමෙවාති වත්වා තස්ස ආභරණානි ඔමුඤ්චාපෙත්වා එකමන්තෙ ඨපාපෙත්වා තං පබ්බාජෙත්වා ථෙරස්ස සාසනං පහිණිංසු, ථෙරො තං සුත්වා භගවතො ආරොචෙසි–භන්තෙ ආරඤ්ඤකභික්ඛූහි කිර රෙවතො පබ්බාජිතොති සාසනං පහිණිංසු ගන්ත්වා තං පස්සිත්වා ආගමිස්සාමීති, සත්ථා–අධිවාසෙහි තාව සාරිපුත්තාති ගන්තුං න අදාසි, ථෙරො පුන කතිපාහච්චයෙන සත්ථාරං ආපුච්ඡි, සත්ථා–අධිවාසෙහි තාව සාරිපුත්ත මයම්පි ආගමිස්සාමාති නෙව ගන්තුං අදාසි; සාමණෙරොපි සචාහං ඉධ වසිස්සාමි ඤාතකා මං අනුබන්ධිස්සන්තීති තෙසං භික්ඛූනං සන්තිකෙ යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං උග්ගණ්හිත්වා පත්තචීවරමාදාය චාරිකං චරමානො තතො තිංසයොජනෙ ඨානෙ ඛදිරවනං ගන්ත්වා අන්තොවස්සස්සෙව තෙමාසබ්භන්තරෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, ථෙරොපි පවාරෙත්වා සත්ථාරං පුන තත්ථ ගමනත්ථාය ආපුච්ඡි, සත්ථා මයම්පි ආගමිස්සාම සාරිපුත්තාති පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නික්ඛමි, ථොකං ගතකාලෙ ආනන්දත්ථෙරො ද්වෙධාපථෙ ඨත්වා සත්ථාරං ආහ–භන්තෙ රෙවතස්ස සන්තිකං ගමනමග්ගෙසු අයං පරිහාරපථො සට්ඨියොජනිකො මනුස්සාවාසො අයං උජුමග්ගො තිංසයොජනිකො අමනුස්සපරිග්ගහිතො කතරෙන ගච්ඡාමාති, සීවලි පන ආනන්ද අම්හෙහි සද්ධිං ආගතොති? ආම භන්තෙති, සචෙ සීවලී ආගතො උජුමග්ගමෙව ගණ්හාහීති, සත්ථා කිර අහං තුම්හාකං යාගුභත්තං උප්පාදෙස්සාමි උජුමග්ගං ගණ්හාති අවත්වා තෙසං තෙසං ජනානං පුඤ්ඤවිපාකදානට්ඨානං එතන්ති ඤත්වා සචෙ සීවලී ආගතො උජුමග්ගං ගණ්හාති ආහ, සත්ථරි පන තං මග්ගං පටිපන්නෙ දෙවතා අම්හාකං අය්‍යස්ස සීවලිත්ථෙරස්ස සක්කාරං කරිස්සාමාති චින්තෙත්වා එකෙකයොජනෙ විහාරෙ කාරෙත්වා එකෙකයොජනතො උද්ධං ගන්තුං අදත්වා පාතොව උට්ඨාය දිබ්බානි යාගුආදීනි ගහෙත්වා අම්හාකං අය්‍යො සීවලිත්ථෙරො කහං නිසින්නො කහං නිසින්නොති විචරන්ති, ථෙරො අත්තනො අභිහටං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දාපෙසි, එවං සත්ථා සපරිවාරො තිංසයොජනිකං කන්තාරං සීවලිත්ථෙරස්සෙව පුඤ්ඤං අනුභවමානො අගමාසි, රෙවතත්ථෙරොපි සත්ථු ආගමනං ඤත්වා භගවතො ගන්ධකුටිං මාපෙත්වා පඤ්ච කූටාගාරසතානි පඤ්ච චඞ්කමනසතානි පඤ්ච රත්තිට්ඨාන දිවාට්ඨානසතානි ච මාපෙසි, සත්ථා තස්ස සන්තිකෙ මාසමත්තමෙව වසි, තස්මිං වසමානොපි සීවලිත්ථෙරස්සෙව පුඤ්ඤං අනුභවි, තං පන ද්වෙ මහල්ලකභික්ඛූ සත්ථු ඛදිරවනං පවිසනකාලෙ එවං චින්තයිංසු–අයං භික්ඛු එත්තකං නවකම්මං කරොන්තො කිං සක්ඛිස්සති සමණධම්මං කාතුං සත්ථා සාරිපුත්තස්ස කණිට්ඨොති මුඛොලොකන භික්ඛං කරොන්තො එවරූපස්ස නවකම්මිකස්ස සන්තිකං ආගතොති, සත්ථා

තං දිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තෙ භික්ඛූ දිස්වා තෙසං චිත්තාචාරං අඤ්ඤාසි, තස්මා තත්ථ මාසමත්තං වසිත්වා නික්ඛමනදිවසෙ යථා තෙ භික්ඛූ අත්තනො තෙලනාළිඤ්ච උදකතුම්බඤ්ච උපාහනඤ්ච පමුස්සන්ති තථා අධිට්ඨහිත්වා නික්ඛමන්තො විහාරූපචාරතො බහි නික්ඛන්තකාලෙ ඉද්ධිං විස්සජ්ජෙසි, අථ තෙ භික්ඛූ මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච පමුට්ඨං මයාපි පමුට්ඨන්ති උභොපි නිවත්තිත්වා තං ඨානං අසල්ලක්ඛෙත්වා ඛදිරරුක්ඛකණ්ටකෙහි විජ්ඣමානා විචරිත්වා එකස්මිං ඛදිරරුක්ඛෙ ඔලම්බන්තං අත්තනො භණ්ඩකං දිස්වා ආදාය පක්කමිංසු, සත්ථාපි භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය පුන මාසමත්තෙනෙව සීවලිත්ථෙරස්ස පුඤ්ඤං අනුභවමානො ගන්ත්වා පුබ්බාරාමං පාවිසි, අථ තෙ මහල්ලකභික්ඛූ පාතොව මුඛං ධොවිත්වා ආගන්තුකභත්තදායිකාය විසාඛාය ඝරං යාගුං පිවිස්සාමාති ගන්ත්වා යාගුං පිවිත්වා ඛජ්ජකං ඛාදිත්වා නිසීදිංසු, අථ තෙ විසාඛා පුච්ඡි-තුම්හෙ හි භන්තෙ සත්ථාරා සද්ධිං රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං අගමිත්ථාති?, ආම උපාසිකෙති, රමණීයං භන්තෙ ථෙරස්ස වසනට්ඨානන්ති?, කුතො තස්ස රමණීයතා සෙතකණ්ටකඛදිරරුක්ඛගහනං පෙතානං නිවාසනට්ඨානසදිසං උපාසිකෙති, අථ ද්වෙ දහරභික්ඛූ ආගමිංසු, උපාසිකා තෙසම්පි යාගුඛජ්ජකං දත්වා තථෙව පටිපුච්ඡි, තෙ ආහංසු-න සක්කා උපාසිකෙ වණ්ණෙතුං සුධම්මදෙවසභාසදිසං ඉද්ධියා අභිසඞ්ඛතං විය ථෙරස්ස වසනට්ඨානන්ති, උපාසිකා චින්තෙසි-පඨමං ආගතා භික්ඛූ අඤ්ඤථා වදිංසු ඉමෙ නාම අඤ්ඤථා වදන්ති, පඨමං ආගතා භික්ඛූ කිඤ්චිදෙව පමුස්සිත්වා ඉද්ධියා විස්සට්ඨකාලෙ පටිනිවත්තිත්වා ගතා භවිස්සන්ති, ඉමෙ පන ඉද්ධියා අභිසඞ්ඛරිත්වා නිම්මිතකාලෙ ගතා භවිස්සන්තීති අත්තනො පණ්ඩිතභාවෙන එතමත්ථං ඤත්වා සත්ථු[1] ආගතකාලෙ පුච්ඡිස්සාමීති අට්ඨාසි, තතො මුහුත්තසෙසව සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො විසාඛාය ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, සා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං සක්කච්චං පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා පටිපුච්ඡි-භන්තෙ තුම්හෙහි සද්ධිං ගතභික්ඛූසු එකච්චෙ රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ඛදිරගහනං අරඤ්ඤන්ති වදන්ති, එකච්චෙ රමණීයන්ති කිංනුඛො එතන්ති, සත්ථා උපාසිකෙ ගාමො[2] වා හොතු අරඤ්ඤං[3] වා යස්මිං ඨානෙ අරහන්තො විහරන්ති තං රමණීයමෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ
යත්ථාරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං[4] රාමණෙය්‍යක"න්ති.

තත්ථ කිඤ්චාපි අරහන්තො ගාමන්තෙ කායවිවෙකං න ලභන්ති චිත්තවිවෙකං පන ලභන්තෙව, තෙසං හි දිබ්බපටිභාගානිපි ආරම්මණානි චිත්තං චාලෙතුං න සක්කොන්ති, තස්මා ගාමො වා හොතු

1. ම. සත්ථාරං. 2. ම. ගාමෙ. 3. ම. අරඤ්ඤෙ. 4. ම. භූමි.

අරඤ්ඤාදීනං වා අඤ්ඤතරං **යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යකන්ති** සො භූමිප්පදෙසො රමණීයො එවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අපරෙන සමයෙන භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–ආවුසො කෙන නු ඛො කාරණෙන සීවලිත්ථෙරො සත්තදිවස සත්තමාසාධිකානි සත්ත වස්සානි මාතුකුච්ඡියං වසි? කෙන කාරණෙන නිරයෙ පච්චි? කෙන එවං ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො ජාතොති?, සත්ථා තං කථං සුත්වා–භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති පුච්ඡිත්වා–භන්තෙ ඉදං නාමාති වුත්තෙ–තස්සායස්මතො පුබ්බකම්මං කථෙන්තො ආහ–භික්ඛවෙ ඉතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සී භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා එකස්මිං සමයෙ ජනපදචාරිකං චරිත්වා පිතු නගරං පච්චාගමාසි, රාජා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආගන්තුකදානං සජ්ජෙත්වා නාගරානං සාසනං පෙසෙසි–ආගන්ත්වා මය්හං දානෙ සහායකා හොන්තූති, තෙ තථා කත්වා රඤ්ඤො දින්නදානතො අතිරෙකතරං දස්සාමාති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ දානං පටියාදෙත්වා රඤ්ඤො සාසනං පහිණිංසු, රාජා ආගන්ත්වා තෙසං දානං දිස්වා ඉතො අධිකතරං දස්සාමීති පුනදිවසත්ථාය සත්ථාරං නිමන්තෙසි, නෙව රාජා නාගරෙ පරාජෙතුං සක්ඛි, න නාගරා රාජානං; නාගරා ඡට්ඨෙ වාරෙ සෙවදානි යථා ඉමස්මිං දානෙ ඉදං නාම නත්ථීති න සක්කා හොති වත්තුං එවං දානං දස්සාමාති චින්තෙත්වා පුන දිවසෙ දානං පටියාදෙත්වා කින්නුඛො එත්ථ නත්ථීති ඔලොකෙන්තා අල්ලමධුමෙව න අද්දසංසු, පක්කමධු පන බහුං අත්ථි, තෙ අල්ලමධුකත්ථාය චතූසු නගරද්වාරෙසු චත්තාරි කහාපණසහස්සානි ගාහාපෙත්වා පහිණිංසු, අථෙකො ජනපදමනුස්සො ගාමභොජකං පස්සිතුං ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මධුපටලං දිස්වා මක්ඛිකා පලාපෙත්වා සාඛං ඡින්දිත්වා සාඛාදණ්ඩකෙනෙව සද්ධිං මධුපටලං ආදාය ගාමභොජකස්ස දස්සාමීති නගරං පාවිසි, මධුඅත්ථාය ගතො තං දිස්වා අම්භො වික්කිණියං මධුන්ති පුච්ඡි, න වික්කිණියං සාමීති, හන්ද ඉමං කහාපණං ගහෙත්වා දෙහීති, සො චින්තෙසි–ඉදං මධුපටලං පාදමත්තම්පි න අග්ඝති අයං පන කහාපණං දෙති බහුකහාපණකො මඤ්ඤෙ මයා වඩ්ඪෙතුං වට්ටතීති, අථ නං න දෙමීති ආහ, තෙන හි ද්වෙ කහාපණෙ ගණ්හාහීති, ද්වීහිපි න දෙමීති, එවං තාව වඩ්ඪෙසි යාව සො ඉදං තෙන හි සහස්සං ගණ්හාහීති භණ්ඩිකං උපනෙසි, අථ නං සො ආහ–කින්නුඛො ත්වං උම්මත්තකො? උදාහු කහාපණානං ඨපනොකාසං න ලභසි? පාදම්පි අනග්ඝනකං මධුං සහස්සං ගහෙත්වා දෙහීති වදෙසි, කිං නාමෙතන්ති, ජානාමහං භො ඉමිනා පන මෙ කම්මං අත්ථි තෙනෙවං වදාමීති, කිං කම්මං සාමීති? අම්හෙහි විපස්සීබුද්ධස්ස අට්ඨසට්ඨිසමණසහස්සපරිවාරස්ස මහාදානං සජ්ජිතං, තත්‍රෙකං අල්ලමධුමෙව නත්ථි තස්මා එවං ගණ්හාමීති, එවං සන්තෙ නාහං මූලෙන දස්සාමි සචෙ අහම්පි දානෙ පත්තිං ලභිස්සාමි දස්සාමීති, සො ගන්ත්වා නාගරානං තමත්ථං ආරොචෙසි,

නාගරා ච තස්ස සද්ධාය බලවභාවං ඤත්වා සාධු සාධු පතිභොගො හොතූති පටිජානිංසු, තෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා මහග්ඝං සුවණ්ණපාතිං ආහරාපෙත්වා මධුපටලං පීළාපෙසුං, තෙනෙව මනුස්සෙන පණ්ණාකාරත්ථාය දධිවාරකොපි ආහටො අත්ථි, සො තම්පි දධිං පාතියං ආකිරිත්වා තෙන මධුනා සනෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආදිතො පට්ඨාය අදාසි, තං යාවදත්ථං ගණ්හන්තානං සබ්බෙසං පාපුණි, උත්තරිම්පි අවසිට්ඨං අහොසියෙව, එවං ථොකං මධු කථං නාම බහුන්නං පාපුණීති න චින්තෙතබ්බං, තඤ්හි බුද්ධානුභාවෙන පාපුණි, බුද්ධවිසයො න චින්තෙතබ්බො, චත්තාරි හි අචින්තෙය්‍යානීති වුත්තානි තානි චින්තෙන්තො උම්මාදස්සෙව භාගී හොති, සො පුරිසො ඉදං එත්තකං කම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එත්තකං කාලං සංසරන්තො එකස්මිං සමයෙ දෙවලොකා චවිත්වා බාරාණසියං රාජකුලෙ නිබ්බත්තො පිතු අච්චයෙන රජ්ජං පාපුණි, සො එකං නගරං ගණ්හිස්සාමීති ගන්ත්වා පරිවාරෙසි නාගරානං ච සාසනං පහිණි–රජ්ජං වා දෙන්තු යුද්ධං වාති, තෙ නෙව රජ්ජං දස්සාම න යුද්ධන්ති වත්වා චූළද්වාරෙහි නික්ඛමිත්වා දාරුදකාදීනි ආහරන්ති සබ්බකිච්චානි කරොන්ති; ඉතරොපි චත්තාරි මහාද්වාරානි රක්ඛන්තො සත්තමාසාධිකානි සත්තවස්සානි නගරං උපරුන්ධි. අථස්ස මාතා කිමෙම පුත්තො කරොතීති පුච්ඡිත්වා–ඉදං නාම දෙවීති තං පවත්තිං සුත්වා බාලො මම පුත්තො ගච්ඡ තස්ස චූළද්වාරානිපි පිධාය නගරං උපරුන්ධතූති වදෙථාති, සො මාතුසාසනං සුත්වා තථා අකාසි, නාගරාපි බහි නික්ඛමිතුං අලභන්තා සත්තමෙ දිවසෙ අත්තනො රාජානං මාරෙත්වා තස්ස රජ්ජං අදංසු, සො ඉමං කම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවායං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව නිරයෙ පච්චිත්වා චතුන්නං චූළද්වාරානං පිදහිතත්තා තතො චුතො තස්සා එව මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තමාසාධිකානි සත්තවස්සානි අන්තොකුච්ඡිස්මිං වසිත්වා සත්තදිවසානි යොනිමුඛෙ තිරියං නිපජ්ජි, එවං භික්ඛවෙ සීවලී තදා නගරං උපරුන්ධිත්වා ගහිතකම්මෙන එත්තකං කාලං නිරයෙ පච්චිත්වා චූළද්වාරානං පිදහිතත්තා තතො චුතො තස්සා එව මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා එත්තකං කාලං කුච්ඡියං වසි, නව මධුනො දින්නත්තා ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො ජාතොති, පුනෙකදිවසං භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–අහො සාමණෙරස්ස ලාභො අහො පුඤ්ඤං යෙන එකකෙන පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පඤ්ච කූටාගාරසතානි කතානීති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මය්හං පුත්තස්ස නෙව පුඤ්ඤං අත්ථි න පාපං උභයමස්ස පහීනන්ති වත්වා බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:–

"යොධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච උභො සඞ්ගං උපච්චගා
අසොකං විරජං සුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

ඛදිරවනියරෙවතත්ථෙරස්ස වත්ථු නවමං.

7, 10.

"රමණීයානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං ඉත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර පිණ්ඩපාතිකො භික්ඛු සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා එකං ජිණ්ණුය්‍යානං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරොති, එකා නගරසොභිනී ඉත්ථී පුරිසෙන සද්ධිං අහං අසුකට්ඨානං නාම ගමිස්සාමි ත්වං තත්ථ ආගච්ඡෙය්‍යාසීති සඞ්කෙතං කත්වා අගමාසි, සො පුරිසො නාගඤ්ඡි, සා තස්ස ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තී තං අදිස්වා උක්කණ්ඨිතා ඉතොචිතො ච විචරමානා තං උය්‍යානං පවිසිත්වා ථෙරං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නං දිස්වා ඉතො චිතො ච ඔලොකයමානා අඤ්ඤං කිඤ්චි අදිස්වා අයඤ්ච පුරිසො එවමස්ස චිත්තං මොහෙස්සාමීති තස්ස පුරතො ඨත්වා පුනප්පුන නිවත්ථසාටකං මොචෙත්වා නිවාසෙති කෙසෙ මුඤ්චිත්වා බන්ධති පාණිං පහරිත්වා හසති, ථෙරස්ස සංවෙගො උප්පජ්ජිත්වා සකලසරීරං ඵරි, සො කින්නුඛො ඉදන්ති චින්තෙසි, සත්ථාපි මම සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති ගතස්ස තස්ස භික්ඛුනො කා නුඛො පවත්තීති උපධාරෙන්තො තං ඉත්ථිං දිස්වා තස්සා අනාචාරකිරියං දිස්වා ථෙරස්ස ච සංවෙගුප්පත්තිං ඤත්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තෙන සද්ධිං කථෙසි–භික්ඛු කාමගවෙසකානං අරමනට්ඨානමෙව වීතරාගානං රමනට්ඨානං හොතීති එවං ච පන වත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"රමණීයානි අරඤ්ඤානි යත්ථ න රමතී ජනො
වීතරාගා රමිස්සන්ති න තෙ කාමගවෙසිනො"ති.

තත්ථ **අරඤ්ඤානී**ති සුපුප්ඵිතතරුවනසණ්ඩමණ්ඩිතානි විමලසලිලසම්පන්නානි අරඤ්ඤානි නාම **රමණීයානි**, **යත්ථා**ති යෙසු අරඤ්ඤෙසු විකසිතෙසු විය පදුමවනෙසු ගාමමක්ඛිකා කාමගවෙසකො ජනො න රමති. **වීතරාගා**ති විගතරාගා පන ඛීණාසවා නාම භමරමධුකරා විය පදුමවනෙසු තථාරූපෙසු අරඤ්ඤෙසු **රමිස්සන්ති**, කිං කාරණා? **න තෙ කාමගවෙසිනො** යථා තෙ කාමගවෙසිනො න හොන්තීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ ථෙරො යථානිසින්නොව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා ථුතිං කරොන්තො තථාගතස්ස පාදෙ වන්දිත්වා අගමාසි.

අඤ්ඤතරාය ඉත්ථියා වත්ථු දසමං.

**අරහන්තවග්ග වණ්ණනා
නිට්ඨිතා.**

වග්ගො සත්තමො.

8, 1.

"සහස්සමපි චෙ වාචා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො තම්බදාඨිකචොරඝාතකං ආරබ්භ කථෙසි. එකූනපඤ්චසතා කිර චොරා ගාමඝාතකාදීනි කරොන්තා ජීවිකං කප්පෙසුං, අථඤ්ඤො පුරිසො නිබ්බිද්ධපිඞ්ගලො තම්බදාඨිකො තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා අහම්පි තුම්හෙහි සද්ධිං ජීවිස්සාමීති ආහ, අථ නං චොරජෙට්ඨකස්ස දස්සෙත්වා අයම්පි අම්හාකං සන්තිකෙ වසිතුං ඉච්ඡතීති ආහංසු, අථ නං චොරජෙට්ඨකො ඔලොකෙත්වා අයං මාතු ථනං ඡින්දිත්වා පිතු වා ගලලොහිතං නීහරිත්වා ඛාදනසමත්ථො අතිකක්ඛළොති චින්තෙත්වා නත්ථෙතස්ස අම්හාකං සන්තිකෙ වසනකිච්චන්ති පටික්ඛිපි, සො එවං පටික්ඛිත්තොපි ආගන්ත්වා එකං තස්සෙව අන්තෙවාසිකං උපට්ඨහන්තො ආරාධෙසි, සො තං ආදාය චොරජෙට්ඨකං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ–සාමි භද්දකො එස අම්හාකං උපකාරකො සඞ්ගණ්හථ නන්ති යාචිත්වා චොරජෙට්ඨකං පටිච්ඡාපෙසි, අථෙකදිවසං නාගරා රාජපුරිසෙහි සද්ධිං එකතො හුත්වා තෙ චොරෙ ගහෙත්වා විනිච්ඡයමහාමච්චානං සන්තිකං නයිංසු, අමච්චා තෙසං එරසුතා සීසච්ඡෙදං ආණාපෙසුං, තතො කො නු ඛො ඉමෙ මාරෙස්සතීති පරියෙසන්තා තෙ මාරෙතුං ඉච්ඡන්තං කඤ්චි අදිස්වා චොරජෙට්ඨකං ආහංසු–ත්වං ඉමෙ මාරෙත්වා ජීවිතං චෙව ලභිස්සසි සම්මානං ච මාරෙහි නෙති, සොපි අත්තානං නිස්සාය වසිතත්තා තෙ මාරෙතුං න ඉච්ඡි, එතෙනුපායෙන එකූනපඤ්චසතෙ පුච්ඡිංසු, සබ්බෙපි න ඉච්ඡිංසු, සබ්බපච්ඡා තං නිබ්බිද්ධපිඞ්ගලං තම්බදාඨිකං පුච්ඡිංසු, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තෙ සබ්බෙ මාරෙත්වා ජීවිතං චෙව සම්මානං ච ලභි, එතෙනුපායෙන නගරස්ස දක්ඛිණදිසතොපි පඤ්චචොරසතානි ආනෙත්වා අමච්චානං දස්සෙත්වා තෙහි තෙසං සීසච්ඡෙදං ආණත්තෙ චොරජෙට්ඨකං ආදිං කත්වා පුච්ඡන්තා කඤ්චි මාරෙතුං අනිච්ඡන්තං දිස්වා පුරිමදිවසෙ එකො පුරිසො පඤ්චසතෙ චොරෙ මාරෙසි කහන්නු ඛො සොති?, අසුකට්ඨානෙ අසුකට්ඨානෙ අම්හෙහි දිට්ඨොති වුත්තෙන තං පක්කොසාපෙත්වා ඉමෙ මාරෙහි සම්මානං ලච්ඡසීති ආණාපෙසුං, සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තෙපි මාරෙත්වා සම්මානං ලභි. අථ නං භද්දකො අයං පුරිසො නිබද්ධං චොරඝාතකමෙවෙතං කරිස්සාමාති මන්තෙත්වා තස්ස තං ඨානන්තරං දත්වා සම්මානං කරිංසු, සො පච්ඡිමදිසතොපි උත්තරදිසතොපි ආනීතෙ පඤ්චසතෙ පඤ්චසතෙ චොරෙ ඝාතෙසියෙව, එවං චතූහි දිසාහි ආනීතානි ද්වෙසහස්සානි මාරෙත්වා තතො පට්ඨාය දෙවසිකං එකං ද්වෙ ආනීතෙ තෙ මනුස්සෙ මාරෙන්තො පඤ්චපණ්ණාස සංවච්ඡරානි චොරඝාතකම්මං අකාසි, සො මහල්ලකකාලෙ එකප්පහාරෙන සීසං ඡින්දිතුං න සක්කොති, ද්වෙ තයො වාරෙ පහරන්තො මනුස්සෙ කිලමෙති, නාගරා චින්තයිංසු–අඤ්ඤොපි චොරඝාතකො උප්පජ්ජිස්සති අයං අතිවිය මනුස්සෙ කිලමෙති කිං ඉමිනාති තස්ස තං ඨානන්තරං හරිංසු, සො පුබ්බෙ චොරඝාතක

කම්මං කරොන්තො අහතසාටකෙ නිවාසෙතුං නවසප්පිනා ඛීරයාගුං පාතුං සුමනපුප්ඵානි පිළන්ධිතුං ගන්ධෙ විලිම්පිතුන්ති ඉමානි චත්තාරිපි නලභි, සො ඨානා චාවිතදිවසෙ ඛීරයාගුං මෙ පචථාති වත්වා අහතවත්ථානි සුමනමාලාවිලෙපනානි ගාහාපෙත්වා නදිං ගන්ත්වා නහාත්වා අහතවත්ථානි නිවාසෙත්වා මාලානි පිළන්ධිත්වා ගන්ධෙහි අනුලිත්තගත්තො ගෙහං ආගන්ත්වා නිසීදි, අථස්ස නවසප්පිසඞ්ඛතං ඛීරයාගුං පුරතො ඨපෙත්වා හත්ථධොවනොදකං ආහරිංසු, තස්මිං ඛණෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො සමාධිතො වුට්ඨාය කත්ථ නු ඛො අජ්ජ මයා ගන්තබ්බන්ති අත්තනො භික්ඛාචාරං ඔලොකෙන්තො තස්ස ගෙහෙ ඛීරයාගුං දිස්වා කරිස්සති නු ඛො මෙ සො පුරිසො සඞ්ගහන්ති උපධාරෙන්තො මං දිස්වා මම සඞ්ගහං කරිස්සති කරිත්වා ච පන මහාසම්පත්තිං ලභිස්සති අයං කුලපුත්තොති ඤත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය තස්ස ගෙහද්වාරෙ ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි, සො ථෙරං දිස්වාව පසන්නමානසො චින්තෙසි–මයා චිරං චොරඝාතකකම්මං කතං බහුමනුස්සා මාරිතා ඉදානි මෙ ගෙහෙ ඛීරයාගු පටියත්තා ථෙරො ආගන්ත්වා මම ගෙහද්වාරෙ ඨිතො ඉදානි මයා අය්‍යස්ස දෙය්‍යධම්මං දාතුං වට්ටතීති පුරතො ඨපිතං යාගුං අපනෙත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා අත්තනො ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පත්තෙ ඛීරයාගුං ආකිරිත්වා නවසප්පිං ආසිඤ්චිත්වා ථෙරං බීජයමානො අට්ඨාසි, අථස්ස දීඝරත්තං අලද්ධපුබ්බතාය ඛීරයාගුං පාතුං බලවඅජ්ඣාසයො අහොසි, ථෙරො තස්සජ්ඣාසයං ඤත්වා ත්වං උපාසක අත්තනො යාගුං පිවාති ආහ, සො අඤ්ඤස්ස හත්ථෙ බීජනිං දත්වා යාගුං පිවි, ථෙරො බීජයමානං පුරිසං ගච්ඡ උපාසකමෙව බීජයාති ආහ, සො බීජියමානො කුච්ඡිපූරං යාගුං පිවිත්වා ආගන්ත්වා ථෙරං බීජයමානො ඨත්වා කතාහාරකිච්චස්ස ථෙරස්ස පත්තං අග්ගහෙසි, ථෙරො තස්ස අනුමොදනං ආරභි, සො අත්තනො චිත්තං ථෙරස්ස ධම්මදෙසනානුගං කාතුං නාසක්ඛි, ථෙරො සල්ලක්ඛෙත්වා උපාසක කස්මා චිත්තං දෙසනානුගං කාතුං න සක්කොසීති පුච්ඡි, භන්තෙ මයා දීඝරත්තං කක්ඛළකම්මං කතං බහූ මනුස්සා මාරිතා, තමහං අත්තනො කම්මං සරන්තො චිත්තං අය්‍යස්ස දෙසනානුගං කාතුං නාසක්ඛින්ති, ථෙරො වඤ්චෙස්සාමි නන්ති චින්තෙත්වා කිං පන ත්වං අත්තනො රුචියා අකාසි අඤ්ඤෙහි කාරිතොසීති, රාජා මං කාරෙසි භන්තෙති, කිං නු ඛො තෙ උපාසක එවං සන්තෙ අකුසලං හොතීති, මන්දධාතුකො උපාසකො ථෙරෙනෙවං වුත්තෙ නත්ථි මය්හං අකුසලන්ති සඤ්ඤී හුත්වා තෙන හි භන්තෙ ධම්මං කථෙථාති, සො ථෙරෙ අනුමොදනං කරොන්තෙ එකග්ගචිත්තො හුත්වා ධම්මං සුණන්තො සොතාපත්තිමග්ගස්ස ඔරතො අනුලොමිකං ඛන්තිං නිබ්බත්තෙසි, ථෙරොපි අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි, උපාසකං ථෙරමනුගන්ත්වා නිවත්තමානං එකා යක්ඛිනී ධෙනුවෙසෙනාගන්ත්වා උරෙ පහරිත්වා මාරෙසි, සො කාලං කත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්ති, ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–චොර

ඝාතකො පඤ්චපණ්ණාස වස්සානි කක්ඛළකම්මං කත්වා අජ්ජෙව තතො මුත්තො අජ්ජෙව හි ථෙරස්ස භික්ඛං දත්වා අජ්ජෙව කාලකතො කහං නු ඛො නිබ්බත්තොති, සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තොති ආහ, කිං භන්තෙ වදෙථ එත්තකං කාලං එත්තකෙ මනුස්සෙ මාරෙත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තොති? ආම භික්ඛවෙ මහන්තො තෙන කල්‍යාණමිත්තො ලද්ධො, සො සාරිපුත්තස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා අනුලොමඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා ඉතො චුතො තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"සුභාසිතං සුණිත්වාන නගරෙ චොරඝාතකො
අනුලොම ඛන්තිං ලද්ධාන මොදති තිදිවං ගතො"ති.

භන්තෙ අනුමොදනකථා නාම න බලවා තෙන කතං අකුසලකම්මං මහන්තං කථං තත්තකෙන විසෙසං නිබ්බත්තෙසීති?, සත්ථා කිං භික්ඛවෙ මයා දෙසිතධම්මස්ස අප්පං වා බහුං වා පමාණං මා ගණ්හථ එකවාචාපි හි අත්ථනිස්සිතා සෙය්‍යා එවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සහස්සමපි චෙ වාචා අනත්ථපදසංහිතා
එකං අත්ථපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති.

තත්ථ **සහස්සමපීති** පරිච්ඡෙදවචනං, එකං සහස්සං වෙ සහස්සානීති එවං සහස්සෙන චෙව පරිච්ඡින්නවාචා හොන්ති, තා ච පන අනත්ථපදසංහිතා ආකාසවණ්ණනා පබ්බතවණ්ණනා වනවණ්ණනාදීනි පකාසකෙහි අනිය්‍යානදීපකෙහි අනත්ථකෙහි පදෙහි සංහිතා යාව බහුකා හොන්ති තාව පාපිකා එවාති අත්ථො. **එකං අත්ථපදන්ති** යං පන අයං කායො අයං කායගතාසති තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තො කතං බුද්ධස්ස සාසනන්ති එවරූපං **එකං අත්ථපදං සුත්වා** රාගාදිවූපසමෙන **වූපසම්මති** තං අත්ථසාධකං නිබ්බාණපටිසංයුත්තං ඛන්ධධාතුආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගසතිපට්ඨානපරිදීපකං එකම්පි පදං සෙය්‍යොයෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

තම්බදාඨිකචොරඝාතකස්ස වත්ථු පඨමං.

8, 2.

"සහස්සමපි චෙ ගාථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො දාරුචීරියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි කාලෙ බහූ මනුස්සා නාවාය මහාසමුද්දං පක්ඛන්දිත්වා අන්තොසමුද්දෙ භින්නාය නාවාය මච්ඡභක්ඛා අහෙසුං. එකො වෙත්ථ එකං ඵලකං

ගහෙත්වා වායමන්තො සුප්පාරකපට්ටනතීරං ඔක්කමි, තස්ස නිවාසනපාරුපනං නත්ථි, සො අඤ්ඤං කිඤ්චි අපස්සන්තො සුක්ඛකට්ඨදණ්ඩකෙ වාකෙහි පලිවෙඨෙත්වා නිවාසනපාරුපනං කත්වා දෙවකුලතො කපාලකං ගහෙත්වා සුප්පාරකපට්ටනං අගමාසි, මනුස්සා තං දිස්වා යාගුභත්තාදීනි දත්වා අයං එකො අරහාති සම්භාවෙසුං, සො වත්ථෙසු උපනීතෙසු සචාහං නිවාසෙස්සාමි වා පාරුපිස්සාමි වා ලාභසක්කාරො මෙ පරිහායිස්සතීති තානි පටික්ඛිපිත්වා දාරුචීරානෙව පරිහරි, අථස්ස බහූහි අරහා අරහාති වුච්චමානස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි-යෙ ඛො කෙචි ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා අහං තෙසං අඤ්ඤතමොති, අථස්ස පුරාණසාලොහිතා දෙවතා එවං චින්තෙසි-පුරාණසාලොහිතාති පුබ්බෙ එකතො කතසමණධම්මා, පුබ්බෙ කිර කස්සපදසබලස්ස සාසනෙ ඔසක්කමානෙ සාමණෙරාදීනං විප්පකාරං දිස්වා සත්ත භික්ඛූ සංවෙගප්පත්තා යාව සාසනස්ස අන්තරධානං න හොති තාව අත්තනො පතිට්ඨං කරිස්සාමාති සුවණ්ණචෙතියං වන්දිත්වා අරඤ්ඤං පවිට්ඨා එකං පබ්බතං දිස්වා ජීවිතෙ සාලයා නිවත්තන්තු නිරාලයා ඉමං පබ්බතමභිරූහන්තූති වත්වා නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා සබ්බෙපි පබ්බතං ආරුය්හ නිස්සෙණිං පාතෙත්වා සමණධම්මං කරිංසු, තෙසු සඞ්ඝත්ථෙරො එකරත්තාතික්කමෙනෙව අරහත්තං පාපුණි, සො අනොතත්තදහෙ නාගලතාදන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා තෙ භික්ඛූ ආහ-ආවුසො ඉදං දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා මුඛං ධොවිත්වා ඉමං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජථාති, කිං පන භන්තෙ අම්හෙහි එවං කතිකා කතා-යො පඨමං අරහත්තං පාපුණාති තෙනාභතං පිණ්ඩපාතං අවසෙසා පරිභුඤ්ජිස්සන්තීති?, නො හෙතං ආවුසොති, තෙන හි සචෙ මයම්පි තුම්හෙ විය විසෙසං නිබ්බත්තෙස්සාම සයං ආහරිත්වා භුඤ්ජිස්සාමාති න ඉච්ඡිංසු, දුතියදිවසෙ දුතියත්ථෙරො අනාගාමිඵලං පාපුණි, සොපි තථෙව පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා ඉතරෙ නිමන්තෙසි, තෙ එවමාහංසු-කිං පන භන්තෙ අම්හෙහි එවං කතිකා කතා-මහාථෙරෙන ආභතං පිණ්ඩපාතං අභුඤ්ජිත්වා අනුත්ථෙරෙන ආභතං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිස්සාමාති?, නොහෙතං ආවුසොති, එවං සන්තෙ තුම්හෙ විය මයම්පි විසෙසං නිබ්බත්තෙත්වා අත්තනො පුරිසකාරෙන භුඤ්ජිතුං සක්කොන්තා භුඤ්ජිස්සාමාති න ඉච්ඡිංසු, තෙසු අරහත්තං පත්තො භික්ඛු පරිනිබ්බායි, අනාගාමී බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති, ඉතරෙ පඤ්ච ථෙරා විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තා සුස්සිත්වා පරිසුස්සිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තතො චවිත්වා තත්ථ තත්ථ කුලඝරෙසු නිබ්බත්තිංසු, තෙසු එකො පුක්කුසාතිරාජා අහොසි එකො කුමාරකස්සපො එකො දාරුචීරියො එකො දබ්බො මල්ලපුත්තො එකො සභියො[1] පරිබ්බාජකොති, තත්ථ යො සො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො භික්ඛු තං සන්ධායෙතං

1. ම. සුප්පියො.

වුත්තං–පුරාණසාලොහිතා දෙවතාති, තස්ස හි බ්‍රහ්මුනො එතදහොසි–අයං මයා සද්ධිං නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා පබ්බතං අභිරුහිත්වා සමණධම්මං අකාසි, ඉදානි ඉමං ලද්ධිං ගහෙත්වා විචරන්තො විනස්සෙය්‍ය සංවෙජෙස්සාමි නන්ති, අථ නං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ–නෙව ඛො ත්වං බාහිය අරහා නාපි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නො, සාපි තෙ පටිපදා නත්ථි යාය ත්වං අරහා වා අස්ස අරහත්තමග්ගං වා පටිපන්නොති, බාහියො ආකාසෙ ඨත්වා කථෙන්තං මහාබ්‍රහ්මානං ඔලොකෙත්වා චින්තෙසි–අහො භාරියං කම්මං කතං අහං අරහම්හීති චින්තෙසිං, අයඤ්ච මං න ත්වං අරහා නාපි අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නොතිපි වදති, අත්ථි නු ඛො ලොකෙ අඤ්ඤො අරහාති, අථ නං පුච්ඡි–අත්ථි නු ඛො එතරහි දෙව ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා පටිපන්නාති?, අථස්ස දෙවතා ආචික්ඛි–අත්ථි බාහිය උත්තරෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං තත්ථ සො භගවා විහරති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, සො හි බාහිය භගවා අරහා චෙව අරහත්තාය ච ධම්මං දෙසෙතීති, බාහියො රත්තිභාගෙ දෙවතාය කථං සුත්වා සංවිග්ගමානසො තං ඛණංයෙව සුප්පාරකා නික්ඛමිත්වා එකරත්තිවාසෙන සාවත්ථිං අගමාසි, සබ්බං වීසංයොජනසතිකං මග්ගං එකරත්තිවාසෙනෙව අගමාසි, ගච්ඡන්තො ච පන දෙවතානුභාවෙන ගතො, බුද්ධානුභාවෙනාතිපි වදන්තියෙව.

තස්මිං පන ඛණෙ සත්ථා සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො හොති, සො භුත්තපාතරාසො කායාලසියවිමොචනත්ථාය අබ්භොකාසෙ චඞ්කමන්තෙ සම්බහුලෙ භික්ඛූ කහං එතරහි සත්ථාති පුච්ඡි, භික්ඛූ–භගවා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පවිට්ඨොති වත්වා තං පුච්ඡිංසු–ත්වං පන කුතො ආගතොසීති? සුප්පාරකා ආගතොම්හීති, කදා නික්ඛන්තොසීති?. හිය්‍යො සායං නික්ඛන්තොම්හීති, දූරතො ආගතො නිසීද තාව පාදෙ ධොවිත්වා තෙලෙන මක්ඛිත්වා ථොකං විස්සමාහි ආගතකාලෙ සත්ථාරං දක්ඛිස්සසීති, අහං භන්තෙ සත්ථු වා අත්තනො වා ජීවිතන්තරායං න ජානාමි එකරත්තෙනෙවම්හි කත්ථචි අට්ඨත්වා අනිසීදිත්වා වීසංයොජනසතිකං මග්ගං ආගතො සත්ථාරං පස්සිත්වාව විස්සමිස්සාමීති; සො එවං වත්වා තරමානරූපො සාවත්ථිං පවිසිත්වා භගවන්තං අනොපමාය බුද්ධසිරියා පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා චිරස්සං වත මෙ ගොතමසම්මාසම්බුද්ධො දිට්ඨොති දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔනතසරීරො ආගන්ත්වා අන්තරවීථියමෙව පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා එවමාහ–දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං දෙසෙතු සුගතො ධම්මං යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායාති, අථ නං සත්ථා–අකාලො ඛො තාව බාහිය අන්තරඝරං පවිට්ඨම්හ පිණ්ඩායාති පටික්ඛිපි, තං සුත්වා බාහියො–සංසාරෙ සංසරන්තෙන කබලිඞ්කාරාහාරො න අලද්ධපුබ්බො තුම්හාකං වා මය්හං වා ජීවිතන්තරායං න ජානාමි දෙසෙතු මෙ ධම්මන්ති, සත්ථා දුතියම්පි පටික්ඛිපියෙව, එවං කිරස්ස අහොසි–ඉමස්ස මමං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය සකලසරීරං පීතියා නිරන්තරං අජ්ඣොත්ථටං හොති, බලවා පීතිවෙගො ධම්මං සුත්වාපි

න සක්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිතුං මජ්ඣත්තුපෙක්ඛාය තාව තිට්ඨතු එකරත්තෙනෙව වීසංයොජනසතිකං මග්ගං ආගතත්තා දරථොපිස්ස බලවා සොපි තාව පටිප්පස්සම්භතූති, තස්මා ද්වික්ඛත්තුං පටික්ඛිපිත්වා තතියං යාචිතො අන්තරවීථියං ඨිතොව-තස්මාතිහ තෙ බාහිය එවං සික්ඛිතබ්බං දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සතීති ආදිනා නයෙන ධම්මං දෙසෙසි, සො සත්ථු ධම්මං සුණන්තොයෙව සබ්බාසවෙ ඛෙපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, තාවදෙව ච පන භගවන්තං පබ්බජ්ජං යාචි, පරිපුණ්ණං තෙ පත්තචීවරන්ති? ච පුට්ඨො න පරිපුණ්ණන්ති ආහ, අථ නං සත්ථා-තෙන හි පත්තචීවරං පරියෙසාහි වත්වා පක්කාමි, සො කිර වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මං කරොන්තො භික්ඛුනා නාම අත්තනො පච්චයෙ ලභිත්වා අඤ්ඤං අනොලොකෙත්වා සයමෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති එකභික්ඛුස්සපි පත්තෙන වා චීවරෙන වා සඞ්ගහං නාකාසි, තෙනස්ස ඉද්ධිමයපත්තචීවරං න උප්පජ්ජිස්සතීති ඤත්වා එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජං න අදාසි, තම්පි පත්තචීවරං පරියෙසමානමෙව එකා යක්ඛිණී ධෙනුරූපෙන ආගන්ත්වා උරම්හි පහරිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි, සත්ථා පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චො සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං නික්ඛමන්තො බාහියස්ස සරීරං සඞ්කාරට්ඨානෙ පතිතං දිස්වා භික්ඛූ ආණාපෙසි-භික්ඛවෙ එකස්මිං ගෙහද්වාරෙ ඨත්වා මඤ්චකං ආහරාපෙත්වා ඉමං සරීරං නගරතො නීහරිත්වා ඣාපෙත්වා ථූපං කරොථාති, භික්ඛූ තථා කරිංසු; කත්වා ච පන විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනා කතකිච්චං ආරොචෙත්වා තස්ස අභිසම්පරායං පුච්ඡිංසු, අථ නෙසං භගවා තස්ස පරිනිබ්බුතභාවං ආචික්ඛිත්වා-"එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං යදිදං බාහියො දාරුචීරියො"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. අථ නං භික්ඛූ පුච්ඡිංසු-භන්තෙ තුම්හෙ බාහියො දාරුචීරියො අරහත්තං පත්තොති වදෙථ, කදා සො අරහත්තං පත්තොති?, මම ධම්මං සුතකාලෙ භික්ඛවෙති, කදා පනස්ස භන්තෙ තුම්හෙහි ධම්මො කථිතොති? පිණ්ඩාය චරන්තෙහි අන්තරවීථියං ඨත්වාති, කිං අප්පමත්තකො හි භන්තෙ තුම්හෙහි අන්තරවීථියං ඨත්වා කථිතධම්මො කථං සො තාවතකෙන විසෙසං නිබ්බත්තෙසීති? අථ නෙ සත්ථා-කිං භික්ඛවෙ මම ධම්මං අප්පං වා බහුං වාති මා මිනථ, අනත්ථසංහිතානි අනෙකානිපි හි ගාථාසහස්සානි න සෙය්‍යො, අත්ථනිස්සිතං පන එකම්පි ගාථාපදං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා,
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති.

තත්ථ එකං ගාථාපදං සෙය්‍යොති-"අප්පමාදො අමතපදං-පෙ-යථා මතා"ති එවරූපා එකා ගාථාපි සෙය්‍යොති අත්ථො. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

දාරුචීරියත්ථෙරස්ස වත්ථු දුතියං.

8, 3.

"යො ච ගාථාසතං භාසෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කුණ්ඩලකෙසිං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහෙ කිර එකා සෙට්ඨිධීතා සොළසවස්සුද්දෙසිකා අභිරූපා අහොසි දස්සනීයා පාසාදිකා, තස්මිං ච වයෙ ඨිතා නාරියො පුරිසජ්ඣාසයා හොන්ති පුරිසලොලා, අථ නං මාතාපිතරො සත්තභූමිකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ සිරිගබ්භෙ වාසෙසුං, එකමෙව දාසිං පරිචාරිකං අකංසු, අථෙකං කුලපුත්තං චොරකම්මං කරොන්තං ගහෙත්වා පච්ඡාබාහං බන්ධිත්වා චතුක්කෙ චතුක්කෙ කසාහි පහරිත්වා ආඝාතනං නයිංසු, සා සෙට්ඨිධීතා මහාජනසද්දං සුත්වා කින්නුඛො එතන්ති පාසාදතලෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තී තං දිස්වා පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා තං පත්ථයමානා ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, අථ නං මාතා පුච්ඡි-කිං ඉදං අම්මාති? සචෙ එතං චොරොති ගහෙත්වා නීයමානං පුරිසං ලභිස්සාමි ජීවිස්සාමි නො චෙ ලභිස්සාමි ජීවිතං මෙ නත්ථි ඉධෙව මරිස්සාමීති; අම්ම මා එවං කරි, අම්හාකං ජාතියා ච ගොත්තෙන ච භොගෙන ච සදිසං අඤ්ඤං සාමිකං ලභිස්සසීති; මය්හං අඤ්ඤෙන කිච්චං නත්ථි, ඉමං අලභමානා මරිස්සාමීති; මාතා ධීතරං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තී පිතුනො ආරොචෙසි, සොපි තං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තො කිං සක්කා කාතුන්ති චින්තෙත්වා තං චොරං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස රාජපුරිසස්ස සහස්සභණ්ඩිකං පෙසෙසි-ඉමං ගහෙත්වා එතං පුරිසං මය්හං දෙහීති?, සො සාධූති කහාපණෙ ගහෙත්වා තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං මාරෙත්වා මාරිතො දෙව චොරොති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. සෙට්ඨිපි තස්ස ධීතරං අදාසි, සා තතො පට්ඨාය සාමිකං ආරාධෙස්සාමීති සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතා සයමෙව තස්ස යාගු ආදීනි සංවිදහති, චොරො කතිපාහච්චයෙන චින්තෙසි-කදා නුඛො ඉමං මාරෙත්වා එතිස්සා ආභරණානි ගහෙත්වා එකස්මිං සුරාගෙහෙ වික්කිණිත්වා ඛාදිතුං ලභිස්සාමීති; සො අත්ථෙකො උපායොති චින්තෙත්වා ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, අථ නං සා උපසඞ්කමිත්වා කිං සාමි රුජ්ජතීති පුච්ඡි, න කිඤ්චි භද්දෙති; කච්චි පන මෙ මාතාපිතරො තුය්හං කුද්ධාති?, න කුජ්ඣන්ති භද්දෙති, අථ කිං නාමෙතන්ති?, භද්දෙ අහං තං දිවසං බන්ධිත්වා නීයමානො චොරපපාතෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය බලිකම්මං පටිස්සුණිත්වා ජීවිතං පටිලභිං, ත්වම්පි මයා තස්සා එව ආනුභාවෙන ලද්ධා, තං මෙ දෙවතාය බලිකම්මං ඨපිතන්ති චින්තෙමි භද්දෙති; සා-සාමි මා චින්තයි කරිස්සාමි බලිකම්මං වදෙහි කෙනත්ථොති, අප්පොදකමධුපායාසෙන ච ලාජපඤ්චමකපුප්ඵෙහි චාති; සාධු සාමි අහං පටියාදෙස්සාමීති සා සබ්බං බලිකම්මං පටියාදෙත්වා එහි සාමි ගච්ඡාමාති ආහ, තෙන හි භද්දෙ තව ඤාතකෙ නිවත්තෙත්වා මහග්ඝානි වත්ථාභරණානි ගහෙත්වා අත්තානං අලඞ්කරොහි, හසන්තා කීළන්තා සුඛං ගමිස්සාමාති; සා තථා අකාසි, අථ නං පබ්බතපාදං ගතකාලෙ ආහ-භද්දෙ ඉතො පරං උභො ජනා

ගමිස්සාම සෙසං ජනං යානකෙන සද්ධිං නිවත්තෙත්වා බලිකම්මභාජනං සයං උක්ඛිපිත්වා ගණ්හාහීති, සා තථා අකාසි, චොරො තං ගහෙත්වා චොරපපාතපබ්බතං අභිරුහි, තස්ස හි එකෙන පස්සෙන මනුස්සා ආරුහන්ති, එකං පස්සං ඡින්නතටං, පබ්බතමත්ථකෙ ඨිතා තෙන පස්සෙන චොරෙ පාතෙන්ති, තෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකා හුත්වා භූමියං පතන්ති, තස්මා චොරපපාතොති වුච්චති. සා තස්ස පබ්බතස්ස මත්ථකෙ ඨත්වා බලිකම්මං තෙ සාමි කරොහීති ආහ, සො තුණ්හී අහොසි, පුන තාය කස්මා සාමි තුණ්හීභූතොසීති වුත්තෙ තං ආහ-න මය්හං බලිකම්මෙන අත්ථො වඤ්චෙත්වා පන තං ආදාය ආගතොම්හීති, කිං කාරණා සාමීති?, තං මාරෙත්වා තව ආභරණානි ගහෙත්වා පලායනත්ථායාති, සා මරණභයතජ්ජිතා ආහ-සාමි අහං ච ආභරණානි ච තව සන්තකානෙව කස්මා එවං වදෙසීති, සො මා එවං කරොහීති පුනප්පුන යාචියමානොපි මාරෙමි එවාති ආහ, එවං සන්තෙ කිං තෙ මම මරණෙන ඉමානි ආභරණානි ගහෙත්වා මය්හං ජීවිතං දෙහි ඉතො පට්ඨාය මං මාතාති ධාරෙහි දාසී වා තෙ හුත්වා කම්මං කරිස්සාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉමෙ සුවණ්ණකෙයූරා සබ්බෙ වෙළුරියාමයා,
සබ්බසුව ගණ්හ භද්දන්තෙ මමං දාසිං ච සාවයා"ති.[1]

තං සුත්වා චොරො එවං කතෙ ත්වං ගන්ත්වා මාතාපිතූනං ආචික්ඛිස්සසි මාරෙස්සාමි යෙව මා ත්වං බලවපරිදෙවනං පරිදෙවීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"මා බාලෙ[2] පරිදෙවෙසි ඛිප්පං බන්ධාහි භණ්ඩිකං,
න තුය්හං ජීවිතං අත්ථි සබ්බං ගණ්හාමි භණ්ඩකං"ති.

සා චින්තෙසි-අහො ඉදං කම්මං භාරියං පඤ්ඤා නාම න පචිත්වා ඛාදනත්ථාය කතා අථ ඛො විචාරණත්ථාය කතා, ජානිස්සාමිස්ස කාතබ්බන්ති; අථ නං ආහ-සාමි යදා ත්වං චොරොති ගහෙත්වා නීයාසි තදාහං මාතාපිතූනං ආචික්ඛිං, තෙ ඉදං සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා ත්වං ආණාපෙත්වා ගෙහෙ කරිංසු, තතො පට්ඨාය අහං තුය්හං උපකාරිකා අජ්ජ මෙ සුදිට්ඨං කත්වා ත්වං අත්තානං වන්දිතුං දෙහීති, සො සාධු භද්දෙති සුදිට්ඨං කත්වා වන්දාහීති වත්වා පබ්බතන්තෙ අට්ඨාසි, අථ නං සා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු වන්දිත්වා-සාමි ඉදං තෙ[3] පච්ඡිමදස්සනං ඉදානි තුය්හං වා මම දස්සනං මය්හං වා තව දස්සනං නත්ථීති පුරතො ච පච්ඡතො ච ආලිඞ්ගිත්වා පමත්තො හුත්වා පබ්බතන්තෙ [illegible] ඨිතා පිට්ඨිපස්සෙ ඨත්වා එකෙන හත්ථෙන ඛන්ධෙ ගහෙත්වා [illegible] ත්ථෙන පිට්ඨිකච්ඡායං ගහෙත්වා පබ්බතපපාතෙ ඛිපි, සො ප[illegible]යං පටිහතො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං හුත්වා භූමියං පති, චොරපපාතමත්ථකෙ අධිවත්ථා දෙවතා තෙසං ච්නනම්පි කිරියං දිස්වා තස්සා ඉත්ථියා සාධුකාරං දත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

---

1. ම. සාධය.   2. ම. බාලකං.   3. ම. මෙ.

"න සො සබ්බසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො,
ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා"ති.

සාපි චොරං පපාතෙ ඛිපිත්වා චින්තෙසි-සචාහං ගෙහං ගමිස්සාමි සාමිකො තෙ කුහින්ති පුච්ඡිස්සන්ති, සචාහං එවං පුට්ඨා මාරිතො මෙති වක්ඛාමි දුබ්බිනීතෙ සහස්සං දත්වා තං ආණාපෙත්වා ඉදානි තං මාරෙසීති මුඛසත්තීහි විජ්ඣිස්සන්ති, ආභරණත්ථාය සො මං මාරෙතුකාමො අහොසීති වුත්තෙපි න සද්දහිස්සන්ති, අලං මෙම ගෙහෙනාති තත්ථෙව ආභරණානි ඡඩ්ඩෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා අනුපුබ්බෙන විචරන්තී එකං පරිබ්බාජිකානං අස්සමං පත්වා වන්දිත්වා-මය්හං භන්තෙ තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං දෙථාති ආහ, අථ නං තා පබ්බාජෙසුං, සා පබ්බජිත්වා පුච්ඡි-භන්තෙ තුම්හාකං පබ්බජ්ජාය කිං උත්තමන්ති? භද්දෙ දසසු වා කසිණෙසු පරිකම්මං කත්වා ඣානං නිබ්බත්තෙතබ්බං, වාදසහස්සං වා උග්ගණ්හිතබ්බං, අයං අම්හාකං පබ්බජ්ජාය උත්තමත්ථොති; ඣානං තාව නිබ්බත්තෙතුං අහං න සක්ඛිස්සාමි වාදසහස්සං පන උග්ගණ්හිස්සාමි අය්‍යෙති, අථ නං තෙ වාදසහස්සං උග්ගණ්හාපෙත්වා උග්ගහිතං තෙ සිප්පං ඉදානි ත්වං ජම්බුදීපතලෙ-විචරිත්වා අත්තනා සද්ධිං පඤ්හං කථෙතුං සමත්ථං ඔලොකෙහීති තස්සා හත්ථෙ ජම්බුසාඛං දත්වා උය්‍යොජෙසුං-ගච්ඡ භද්දෙ සචෙ කොචි ගිහීභූතො තයා සද්ධිං පඤ්හං කථෙතුං සක්කොති තස්සෙව පාදපරිචාරිකා භව සචෙ පබ්බජිතො සක්කොති තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජාහීති, සා. නාමෙන ජම්බුපරිබ්බාජිකා නාම හුත්වා තතො නික්ඛමිත්වා දිට්ඨදිට්ඨෙ පඤ්හං පුච්ඡන්තී විචරති, තාය සද්ධිං කථෙතුං සමත්ථො නාම නාහොසි, ඉතො ජම්බුපරිබ්බාජිකා ආගච්ඡතීති සුත්වාව මනුස්සා පලායන්ති, සා ගාමං වා නිගමං වා භික්ඛාය පවිසන්තී ගාමද්වාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා තත්ථ ජම්බුසාඛං ඨපෙත්වා මයා සද්ධිං කථෙතුං සමත්ථො ජම්බුසාඛං මද්දතූති වත්වා ගාමං පවිසති, තං ඨානං උපසඞ්කමිතුං සමත්ථො නාම නාහොසි, සා මිලාතාය ජම්බුසාඛාය අඤ්ඤං සාඛං ගණ්හාති, ඉමිනා නීහාරෙන චරන්තී සාවත්ථිං පත්වා ගාමද්වාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා සාඛං ඨපෙත්වා වුත්තනියාමෙනෙව වත්වා භික්ඛාය පාවිසි, සම්බහුලා දාරකා සාඛං පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු, සාරිපුත්තත්ථෙරො පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චො නගරා නික්ඛමන්තො තෙ දාරකෙ සාඛං පරිවාරෙත්වා ඨිතෙ දිස්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි, දාරකා ථෙරස්ස තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු, තෙන හි දාරකා ඉමං සාඛං මද්දථාති, භායාම භන්තෙති, අහං පඤ්හං කථෙස්සාමි මද්දථ තුම්හෙති; තෙ ථෙරස්ස වචනෙන ජාතුස්සාහා තථා කත්වා මද්දන්තා රජං උක්ඛිපිංසු, පරිබ්බාජිකා ආගන්ත්වා තෙ පරිභාසිත්වා තුම්හෙහි සද්ධිං මම පඤ්හපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි කස්මා මෙ සාඛං මද්දිත්ථාති ආහ, අය්‍යෙනම්හෙහි මද්දිතාති ආහංසු; භන්තෙ තුම්හෙහි මෙ සාඛා මද්දිතාති? ආම භගිනීති, තෙන හි මයා සද්ධිං පඤ්හං කථෙථාති, සාධු කථෙස්සාමීති, සා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය පඤ්හං පුච්ඡිතුං ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි, සකල

නගරං සඞ්ඛුභි, විනානං පණ්ඩිතානං කථං සොස්සාමාති නාගරා තාය සද්ධිං යෙව ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, පරිබ්බාජිකා ථෙරං ආහ-භන්තෙ පුච්ඡාමි පඤ්හන්ති, පුච්ඡ භගිනීති, සා වාදසහස්සං පුච්ඡි, පුච්ඡිතපුච්ඡිතං ථෙරො විස්සජ්ජෙසි, අථ නං ආහ-එත්තකා එව තෙ පඤ්හා අඤ්ඤෙපි අත්ථීති? එත්තකා එව භන්තෙති, තයා බහූ පඤ්හා පුට්ඨා මයම්පි එකං පුච්ඡාම විස්සජ්ජෙස්සසි නොති, පුච්ඡථ භන්තෙති, ථෙරො "එකං නාම කි"න්ති පඤ්හං පුච්ඡි, සා එවං නාම මෙ විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති අජානන්තී-කිං නාමෙතං භන්තෙති පුච්ඡි, බුද්ධපඤ්හො නාම භගිනීති, මය්හම්පි තං දෙථ භන්තෙති, සචෙ මාදිසා භවිස්සසි දස්සාමීති, තෙන හි මං පබ්බාජෙථාති, ථෙරො භික්ඛුනීනං ආචික්ඛිත්වා පබ්බජ්ජාපෙසි, සා පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදා කුණ්ඩලකෙසිත්ථෙරී නාම හුත්වා කතිපාහච්චයෙනෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-කුණ්ඩලකෙසිත්ථෙරියා ධම්මසවණඤ්ච බහුං නත්ථි පබ්බජිතකිච්චඤ්චස්සා මත්ථකං පත්තං, එකෙන ච කිර චොරෙන සද්ධිං මහාසඞ්ගාමං කත්වා ජිනිත්වා ආගතාති; සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-කිං භික්ඛවෙ මයා දෙසිතං ධම්මං අප්පං වා බහුං වාති මා මිනථ අනත්ථපදසංහිතං බහුම්පි සෙය්‍යො න හොති ධම්මපදම්පන එකම්පි සෙය්‍යොව, අවසෙස චොරෙ ජිනන්තස්ස ච ජයො නාම න හොති, අජ්ඣත්තිකකිලෙසචොරෙ ජිනන්තස්සෙව පන ජයො නාම හොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යො ච ගාථාසතං භාසෙ අනත්ථපදසංහිතා,[1]
එකං ගාථාපදං[2] සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මති.

යො සහස්සං සහස්සෙන සඞ්ගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ,
එකඤ්ච ජෙය්‍යමත්තානං ස වෙ සඞ්ගාමජුත්තමො"ති.

තත්ථ **ගාථාසතන්ති** යො ච පුග්ගලො සතපරිච්ඡෙදා බහූපි ගාථා භාසෙය්‍යාති අත්ථො. **අනත්ථපදසංහිතාති** අකාසවණ්ණනාදිවසෙන අනත්ථකෙහි පදෙහි සංහිතා. **ධම්මපදන්ති** අත්ථසාධකං ඛන්ධාදිපටිසංයුත්තං; "චත්තාරිමානි පරිබ්බාජිකා ධම්මපදානි, කතමානි චත්තාරි? අනභිජ්ඣා පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං අබ්‍යාපාදො පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං සම්මාසති පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං සම්මාසමාධි පරිබ්බාජිකා ධම්මපද"න්ති එවං වුත්තෙසු චතූසු ධම්මපදෙසු එකම්පි ධම්මපදං සෙය්‍යො. **යො සහස්සං සහස්සෙනාති** යො එකො සඞ්ගාමයොධො සහස්සෙන ගුණිතං සහස්සං මානුසෙ එකස්මිං සඞ්ගාමෙ ජිනෙය්‍ය දසමනුස්සසතසහස්සං ජිනිත්වා ජයං ආහරෙය්‍ය, අයම්පි සඞ්ගාමජිතානං උත්තමො නාම න හොති. **එකඤ්ච ජෙය්‍යමත්තානන්ති** යො රත්තිට්ඨාන

1. ම. අනත්ථපදසංහිතං. 2. ම. ධම්මපදං.

දිවාට්ඨානෙසු අජ්ඣත්තිකකම්මට්ඨානං සම්මසන්තො අත්තනො ලොභාදිකිලෙසජයෙන අත්තානං ජිනෙය්‍ය. **ස වෙ සඞ්ගාමජුත්තමොති** සො සඞ්ගාමජිතානං උත්තමො පවරො සඞ්ගාමසීසයොධොති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

කුණ්ඩලකෙසිත්ථෙරියා වත්ථු තතියං.

---

8. 4.

“අත්තා හවෙ ජිත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනත්ථපුච්ඡකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර බ්‍රාහ්මණො-කින්නුඛො සම්මාසම්බුද්ධො අත්ථමෙව ජානාති? උදාහු අනත්ථම්පි? පුච්ඡිස්සාමි නන්ති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි-භන්තෙ තුම්හෙ අත්ථමෙව ජානාථ මඤ්ඤෙ නො අනත්ථන්ති, අත්ථඤ්චාහං බ්‍රාහ්මණ ජානාමි අනත්ථඤ්චාති? තෙන හි මෙ අනත්ථං කථෙථාති, අථස්ස සත්ථා ඉමං ගාථමාහ:–

“උස්සූරසෙය්‍යං ආලස්‍යං චණ්ඩික්කං දීඝසොත්තියං,[1]
එකස්සද්ධානගමනං පරදාරූපසෙවනං;
එතං බ්‍රාහ්මණ සෙවස්සු අනත්ථං තෙ භවිස්සතී”ති.

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො සාධුකාරමදාසි-සාධු සාධු ගණාචරිය ගණජෙට්ඨක තුම්හෙ අත්ථං ච ජානාථ අනත්ථං චාති, එවං ඛො බ්‍රාහ්මණ අනත්ථජානනකො[2] නාම මයා සදිසො නත්ථීති, අථස්ස සත්ථා ආසයං උපධාරෙත්වා-බ්‍රාහ්මණ කෙන කම්මෙන ජීවසීති? පුච්ඡිත්වා-ජූතකම්මෙන භො ගොතමාති, කිං පන තෙ ජයො හොති පරාජයොති? ජයොපි හොති පරාජයොපීති වුත්තෙ-බ්‍රාහ්මණ අප්පමත්තකො එස පරං ජිනන්තස්ස ජයො නාම න සෙය්‍යො යො පන කිලෙසජයෙන අත්තානං ජිනාති තස්ස ජයො සෙය්‍යො න හි තං ජයං කොචි අපජයං කාතුං සක්කොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

“අත්තා හවෙ ජිතං සෙය්‍යො යා චායං ඉතරා පජා,
අත්තදන්තස්ස පොසස්ස නිච්චං සඤ්ඤතචාරිනො.

නෙව දෙවො න ගන්ධබ්බො න මාරො සහ බ්‍රහ්මුනා,
ජිතං අපජිතං කයිරා තථාරූපස්ස ජන්තුනො”ති.

තත්ථ **හවෙති** නිපාතමත්තං. **ජිතන්ති** ලිඞ්ගවිපල්ලාසො, අත්තනො කිලෙසජයෙන අත්තා ජිතො සෙය්‍යොති අත්ථො. **යා චායං ඉතරා පජාති** යා පනායං අවසෙසා පජා ජූතෙන වා ධනහරණෙන වා සඞ්ගාමෙ බලාභිභවෙන ජිතා භවෙය්‍ය තං ජිනන්තෙන යං ජිතං

---

1. ම. දීඝසොණ්ඩියං. 2. ම. අනත්ථජානනකො.

න තං සෙය්‍යාති අත්ථො. කස්මා පන තදෙව ජිතං සෙය්‍යො? ඉදං න සෙය්‍යාති?, යස්මා **අත්තදන්තස්ස-පෙ-තථාරූපස්ස ජන්තුනොති** ඉදං වුත්තං හොති, තස්මා හි යො'යං නික්කිලෙසතාය අත්තදන්තො පොසො තස්ස අත්තදන්තස්ස කායාදීහි **නිච්චං සඤ්ඤතචාරිනො** එව රූපස්ස ඉමෙහි කායසඤ්ඤමාදීහි[1] සඤ්ඤතස්ස ජන්තුනො දෙවො වා ගන්ධබ්බො වා මාරො වා බ්‍රහ්මුනා ච සහ උට්ඨහිත්වා අහමස්ස ජිතං අපජිතං කරිස්සාමීති මග්ගභාවනාය පරිහීනකිලෙසෙ පුන උප්පාදෙස්සාමීති ඝටෙන්තොපි වායමන්තොපි යථා ධනාදීහි පරාජිතො පක්ඛන්තරෙ හුත්වා ඉතරෙන ජිතං පුන ජිනන්තො අපජිතං කරෙය්‍ය එවං අපජිතං කාතුං නෙව සක්කුණෙය්‍යාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අනත්ථපුච්ඡකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

---

8. 5.

“මාසෙ මාසෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. ථෙරො කිර තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආහ-කින්නු ඛො බ්‍රාහ්මණ කිඤ්චිදෙව කුසලං කරොසීති?, කරොමි භන්තෙති, කිං කරොසීති?, මාසෙ මාසෙ සහස්ස පරිච්චාගෙන දානං දම්මීති, කස්ස දෙසීති?, නිගණ්ඨානං භන්තෙති, කිං පත්ථයන්තොති?, බ්‍රහ්මලොකං පත්ථයන්තොති, කිං පන බ්‍රහ්මලොකස්ස අයං මග්ගොති?, ආම භන්තෙති, කො එවමාහාති?, ආචරියෙහි මෙ කථිතං භන්තෙති, නෙව ත්වං බ්‍රහ්මලොකස්ස මග්ගං ජානාසි නෙව තෙ ආචරියා, සත්ථාව එකො ජානාති එහි බ්‍රහ්මලොකස්ස තෙ මග්ගං කථාපෙස්සාමීති තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා-භන්තෙ අයං බ්‍රාහ්මණො එවමාහාති තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා සාධු වතස්ස බ්‍රහ්මලොකස්ස මග්ගං කථෙථාති, සත්ථා එවං කිර බ්‍රාහ්මණාති පුච්ඡිත්වා ආම භො ගොතමාති වුත්තෙ-බ්‍රාහ්මණ තයා එවං දදමානෙන වස්සසතං දින්නදානතොපි මුහුත්තමත්තං පසන්නචිත්තෙන මම සාවකස්ස ඔලොකනං වා කටච්ඡුභික්ඛාමත්තදානං වා මහප්ඵලතරන්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“මාසෙ මාසෙ සහස්සෙන යො යජෙථ සතං සමං,
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ;
සායෙව පූජනා සෙය්‍යො යං චෙ වස්සසතං හුත”න්ති.

තත්ථ **සහස්සෙනාති** සහස්සපරිච්චාගෙන; **යො යජෙථ සතං සම**න්ති යො වස්සසතං මාසෙ මාසෙ සහස්සං පරිච්චජන්තො ලොකිය මහාජනස්ස දානං දදෙය්‍ය; **එකඤ්ච භාවිතත්තාන**න්ති යො ච එකං

---

1. ම:- කායසමාචාරාදීහි.

සීලාදිගුණවසෙන වඩ්ඪිතත්තානං හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නං උපරිමකොටියා ඛීණාසවං සරණාරං සම්පත්තං කටච්ඡුභික්ඛාදාන වසෙන වා යාපනමත්තආහාරදානවසෙන වා ථූලසාටකදානමත්තෙන වා පූජෙය්‍ය යං ඉතරෙන වස්සසතං හුතං තතො සායෙව පූජනා සෙය්‍යො සෙට්ඨො උත්තමොති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලං පත්තො. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

8, 6.

“යො ච වස්සසතං ජන්තූ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යං ආරබ්භ කථෙසි–

තම්පි හි ථෙරො උපසඞ්කමිත්වා–කිඤ්චි බ්‍රාහ්මණ කුසලං කරොසීති පුච්ඡි?, ආම භන්තෙති, කිං කරොසීති?, මාසෙ මාසෙ එකං එකං පසුං වධිත්වා අග්ගිං පරිචරාමීති, කිමත්ථං එවං කරොසීති?, බ්‍රහ්මලොකමග්ගො කිරෙසොති, කොනෙවං කථිතන්ති?, ආචරියෙහි භන්තෙති, න ත්වං බ්‍රහ්මලොකස්ස මග්ගං ජානාසි න හි තෙ ආචරියා, එහි සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමාති තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා–ඉමස්ස භන්තෙ බ්‍රහ්මලොකමග්ගං කථෙථාති ආහ, සත්ථා එවං කිරාති පුච්ඡිත්වා–එවං භො ගොතමාති වුත්තෙ–බ්‍රාහ්මණ වස්සසතම්පි එවං අග්ගිං පරිචරන්තස්ස තව අග්ගිපරිචරියා මම සාවකස්ස තං ඛණමත්තම්පි පූජං න පාපුණාතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“යො ච වස්සසතං ජන්තු අග්ගිං පරිචරෙ වනෙ,
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ;
සායෙව පූජනා සෙය්‍යො යං චෙ වස්සසතං හුතං”ති.

තත්ථ **ජන්තූති** සත්තස්සාධිවචනමෙතං; **අග්ගිං පරිචරෙ වනෙති** නිප්පපඤ්චභාවපත්ථනාය වනං පවිසිත්වා තත්ථ අග්ගිං පරිචරෙය්‍ය; සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

8, 7.

“යං කිඤ්චි යිට්ඨං වා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. තම්පි හි ථෙරො උපසඞ්කමිත්වා කිං බ්‍රාහ්මණ කිඤ්චි කුසලං කරොසීති?, පුච්ඡි,

ආම භන්තෙති, කිං කරොසීති?, යිට්ඨ යාගං[1] යජාමීති, තදා කිර තං යාගං මහාපරිච්චාගෙන යජන්ති, ඉතො පරං ථෙරො පුරිමනයෙනෙව පුච්ඡිත්වා තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා ඉමස්ස භන්තෙ බ්‍රහ්මලොකමග්ගං කථෙථාති ආහ, සත්ථා බ්‍රාහ්මණ එවං කිරාති පුච්ඡිත්වා ආමාති වුත්තෙ-බ්‍රාහ්මණ තයා සංවච්ඡරං යිට්ඨයාගං යජන්තෙන ලොකියමහාජනස්ස දින්නදානං පසන්නෙන චිත්තෙන මම සාවකානං වන්දන්තානං උප්පන්නකුසලචෙතනාය චතුභාගමත්තම්පි නාග්ඝතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යං කිඤ්චි යිට්ඨං ච හුතං ච ලොකෙ
සංවච්ඡරං යජෙථ පුඤ්ඤපෙක්ඛො,
සබ්බම්පි තං න චතුභාගමෙති
අභිවාදනා උජ්ජුගතෙසු සෙය්‍යො"ති.

තත්ථ **යං කිඤ්චීති** අනවසෙසපරියාදානවචනමෙතං. **යිට්ඨන්ති** යෙභුය්‍යෙන මඞ්ගලකිරියදිවසෙසු දින්නදානං; **හුතන්ති** අභිසඞ්ඛරිත්වා කතං පාහුනදානඤ්චෙව කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච සද්දහිත්වා කතදානඤ්ච; **සංවච්ඡරං යජෙථාති** එකං සංවච්ඡරං නිරන්තරමෙව වුත්තප්පකාරං දානං සකලචක්කවාළෙපි ලොකියමහාජනස්ස දදෙය්‍ය; **පුඤ්ඤපෙක්ඛොති** පුඤ්ඤං ඉච්ඡන්තො; **උජ්ජුගතෙසූති** හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නෙසු උපරිමකොටියා ඛීණාසවෙසු, ඉදං වුත්තං හොති-එවරූපෙසු පසන්නෙන චිත්තෙන සරීරං ඔනමෙත්වා වන්දන්තස්ස කුසලචෙතනාය යං ඵලං තතො චතුභාගම්පි සබ්බං තං දානං න අග්ඝති, තස්මා උජ්ජුගතෙසු අභිවාදනමෙව සෙය්‍යොති. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලං පත්තො, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

8. 8.

"අභිවාදනසීලිස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා දීඝලඞ්ඝිකං[2] නිස්සාය අරඤ්ඤකුටිකායං විහරන්තො දීඝායුකුමාරං ආරබ්භ කථෙසි. දීඝලඞ්ඝිකනගරවාසිනො කිර ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා බාහිරපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අට්ඨචත්තාලීස වස්සානි තපචරණං කරිංසු, තෙසු එකො පවෙණි මෙ නස්සිස්සති විබ්භමිස්සාමීති චින්තෙත්වා අත්තනා කතං තපං පරෙසං වික්කිණිත්වා ගොසතෙන චෙව කහාපණසතෙන ච සද්ධිං භරියං ලභිත්වා කුටුම්බං සණ්ඨපෙසි, අථස්ස භරියා දාරකං[3] විජායි, ඉතරො පනස්ස සහායකො පවාසං ගන්ත්වා පුනදෙව තං නගරං පච්චාගමි, සො තස්ස ආගතභාවං සුත්වා පුත්තදාරං ආදාය දස්සනත්ථාය අග

1. ම. සිඛභාවං. 2. ම. දීඝලඞ්ඝිකං. 3. ම. පුත්තං.

මාසි, ගන්ත්වා පුත්තං මාතු හත්ථෙ දත්වා සයං තාව වන්දි, මාතාපි පුත්තං පිතු හත්ථෙ දත්වා වන්දි, සො දීඝායුකා හොථාති ආහ; පුත්තෙන පන වන්දාපිතෙ තුණ්හී අහොසි, අථ නං-කස්මා භන්තෙ අම්හෙහි වන්දිතෙ දීඝායුකා හොථාති වත්වා ඉමස්ස වන්දනකාලෙ න කිඤ්චි වදෙථාති? ඉමස්සෙකො අන්තරායො අත්ථි බ්‍රාහ්මණාති, කිත්තකං ජීවිස්සති භන්තෙති?, සත්තාහං බ්‍රාහ්මණාති, පටිබාහනකාරණං අත්ථි භන්තෙති?, නාහං පටිබාහනකාරණං ජානාමීති, කො පන ජානෙය්‍ය භන්තෙති?, සමණො ගොතමො ජානෙය්‍ය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡාහි, තත්ථ ගච්ඡන්තො තපපරිහානිතො භායාමීති, සචෙ තෙ පුත්තසිනෙහො අත්ථි තපපරිහානිං අචින්තයිත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡාහීති, සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සයං තාව වන්දි, සත්ථා-දීඝායුකො හොහීති ආහ, පජාපතියා වන්දිතකාලෙපි තස්සා තථෙව වත්වා පුත්තස්ස වන්දාපනකාලෙ තුණ්හී අහොසි, සො පුරිමනයෙනෙව සත්ථාරං පුච්ඡි, සත්ථාපිස්ස තථෙව ව්‍යාකාසි, සො කිර බ්‍රාහ්මණො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අපටිවිජ්ඣිත්වාව අත්තනො මන්තං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සංසන්දෙසි, පටිබාහනූපායං පන න ජානාති, බ්‍රාහ්මණො සත්ථාරං පුච්ඡි-අත්ථි පන භන්තෙ පටිබාහනූපායොති?, භවෙය්‍ය බ්‍රාහ්මණාති, කිං භවෙය්‍යාති?, සචෙ ත්වං අත්තනො ගෙහද්වාරෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා තස්ස මජ්ඣෙ පීඨිකං[1] කාරෙත්වා තං පරික්ඛිපන්තො අට්ඨ වා සොළස වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා තෙසු මම සාවකෙ නිසීදාපෙත්වා සත්තාහං නිරන්තරං පරිත්තං කාතුං සක්කුණෙය්‍යාසි එවමස්ස අන්තරායො නස්සෙය්‍යාති, භො ගොතම මයා මණ්ඩපාදීනි සක්කා කාතුං තුම්හාකං පන සාවකෙ කථං ලච්ඡාමීති?, තයා එත්තකෙ කතෙ අහං මම සාවකෙ පහිණිස්සාමීති, සාධු භො ගොතමාති සො අත්තනො ගෙහද්වාරෙ සබ්බං කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි, සත්ථා භික්ඛූ පහිණි, තෙ ගන්ත්වා තත්ථ නිසීදිංසු, දාරකම්පි පීඨිකාය නිසීදාපෙසුං[2], භික්ඛූ සත්ත රත්තින්දිවං නිරන්තරං පරිත්තං භණිංසු, සත්තමෙ දිවසෙ සායං[3] සත්ථා ආගඤ්ඡි, තස්මිං ගතෙ සබ්බචක්කවාළෙසු දෙවතා සන්නිපතිංසු, එකො පන අවරුද්ධකො නාම යක්ඛො ද්වාදස සංවච්ඡරානි වෙස්සවණං උපට්ඨහිත්වා තස්ස සන්තිකා වරං[4] ලභන්තො ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ ඉමං දාරකං ගණ්හෙය්‍යාසීති ලභි තස්මා සො ආගන්ත්වා අට්ඨාසි, සත්ථරි පන තත්ථ ගතෙ මහෙසක්ඛාසු දෙවතාසු සන්නිපතිතාසු අප්පෙසක්ඛා දෙවතා ඔසක්කිත්වා ඔකාසං දදමානා[5] ද්වාදස යොජනානි පටික්කමිංසු, අවරුද්ධකොපි තථෙව පටික්කන්තො, සත්ථාපි සබ්බරත්තිං පරිත්තමකාසි, සත්තාහෙ වීතිවත්තෙ අවරුද්ධකො දාරකං න ලභීති අට්ඨමෙ පන අරුණෙ උග්ගතමත්තෙ දාරකං ආනෙත්වා සත්ථාරං වන්දාපෙසුං, සත්ථා දීඝායුකො හොහීති ආහ, කීව චිරං පන භො ගොතම දාරකො ඨස්සතීති?, වීසං වස්සසතං බ්‍රාහ්මණාති, අථස්ස ආයුවඩ්ඪනකුමාරොති

1. ම. පීඨකං. 2. ම. නිපජ්ජාපෙසුං. 3. ම. සයං. 4. ම. වට්ටං 5. ම. අලභමානා.

නාමං අකංසු, සො වුඩ්ඪිමන්වාය පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො විචරති, අථෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-පස්සථාවුසො ආයුවඩ්ඪනකුමාරෙන කිර සත්තමෙ දිවසෙ මරිතබ්බං අභවිස්ස සො ඉදානි වීසංවස්සසතායුකො හුත්වා පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො විචරති අත්ථි මඤ්ඤෙ ඉමෙසං සත්තානං ආයුවඩ්ඪනකාරණන්ති, සත්ථා ආගන්ත්වා-කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා-ඉමාය නාමාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ න කෙවලං ආයුනාව ඉමෙ පන සත්තා ගුණවන්තෙ වන්දන්තා අභිවාදෙන්තා චතූහි කාරණෙහි වඩ්ඪන්ති පරිස්සයා මුච්චන්ති යාවතායුකමෙව ඨස්සන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“අභිවාදනසීලිස්ස නිච්චං වඩ්ඪාපචායිනො,
චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්ති ආයු වණ්ණො සුඛං බල”න්ති.

තත්ථ **අභිවාදනසීලිස්සාති** වන්දනසීලස්ස අභිණ්හං වන්දනකිච්චපසුතස්සාති අත්ථො; **වඩ්ඪාපචායිනොති** ගිහිස්ස තදහු පබ්බජිතෙ දහරසාමණෙරෙපි පබ්බජිතස්ස වා පන පබ්බජ්ජාය වා උපසම්පදාය වා වුඩ්ඪතරෙ ගුණවුඩ්ඪෙ අපචායමානස්ස අභිවාදෙන්තෙන වා නිච්චං පූජෙන්තස්සාති අත්ථො; **චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්තීති** ආයුම්හි වඩ්ඪමානෙ යත්තකං කාලං තං වඩ්ඪති තත්තකං ඉතරෙපි වඩ්ඪන්තියෙව, යෙන හි පඤ්ඤාසවස්ස ආයුසංවත්තනිකං කුසලං කතං පඤ්චවීසතිවස්සකාලෙ චස්ස ජීවිතන්තරායො උප්පජ්ජෙය්‍ය සො අභිවාදනසීලතාය පටිප්පස්සම්භති සො යාවතායුකමෙව තිට්ඨති, වණ්ණාදයොපිස්ස ආයුනාව සද්ධිං වඩ්ඪන්ති, ඉතො උත්තරිම්පි එසෙව නයො. අනන්තරායෙන පවත්තස්ස ආයුනො වඩ්ඪනං නාම නත්ථි.

දෙසනාවසානෙ ආයුවඩ්ඪනකුමාරො පඤ්චහි උපාසකසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

දීඝායුකුමාරස්ස වත්ථු අට්ඨමං.

8, 9.

“යො ච වස්සසතං ජීවෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සඞ්කිච්චසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර තිංසමත්තා කුලපුත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිංසු, තෙ උපසම්පදාය පඤ්චවස්සා හුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ගන්ථධුරං විපස්සනාධුරන්ති ද්වෙ ධුරානීති සුත්වා මයං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතාති ගන්ථධුරෙ උස්සාහං අකත්වා විපස්සනාධුරං පූරෙතුකාමා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා භන්තෙ එකං අරඤ්ඤායතනං ගමිස්සාමාති සත්ථාරං පුච්ඡිංසු, සත්ථා කතරට්ඨානං ගමිස්සථාති පුච්ඡිත්වා-අසුකං නාමාති වුත්තෙ-තත්ථ

තෙසං එකං විඝාසාදං නිස්සාය භයං උප්පජ්ජිස්සති තඤ්ච පන සංකිච්ච
සාමණෙරෙ ගතෙ වූපසමිස්සති අථ තෙසං පබ්බජිතකිච්චං
පාරිපූරිං ගමිස්සතීති අඤ්ඤාසි, සංකිච්චසාමණෙරො නාම සාරි
පුත්තත්ථෙරස්ස සාමණෙරො සත්තවස්සිකො ජාතියා, තස්ස කිර මාතා
සාවත්ථියං අඩ්ඪකුලස්ස ධීතා, සා තස්මිං කුච්ඡිගතෙ එකෙන ව්‍යාධිනා
තං ඛණංයෙව කාලමකාසි, තස්සං ඣාපියමානාය ඨපෙත්වා ගබ්භමංසං
සෙසමංසං ඣායි, තස්සා ගබ්භමංසං චිතකතො ඔතාරෙත්වා ද්වීසු තීසු
ඨානෙසු සූලෙහි විජ්ඣිංසු, සූලකොටි දාරකස්ස අක්ඛිකොටියං පහරි,
එවං ගබ්භමංසං විජ්ඣිත්වා අඞ්ගාරරාසිම්හි ඛිපිත්වා අඞ්ගාරෙහි එව
පටිච්ඡාදෙත්වා පක්කමිංසු, ගබ්භමංසං ඣායි, අඞ්ගාරමත්ථකෙ පන
සුවණ්ණබිම්බසදිසො දාරකො පදුමගබ්භෙ නිසින්නො විය අහොසි,
පච්ඡිමභවිකස්ස සත්තස්ස හි සිනෙරුනා ඔත්ථරියමානස්සාපි අරහත්තං
අප්පත්වා ජීවිතක්ඛයො නාම නත්ථි, පුන දිවසෙ චිතකං නිබ්බාපෙස්සා
මාති ආගතා තථා නිපන්නං දාරකං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා ජාතා,
කථං හි නාම එත්තකෙසු දාරූසු සකලසරීරෙ ච ඣායමානෙ දාරකො
න ඣායි, කිං නු ඛො භවිස්සතීති දාරකං ආදාය අන්තොගාමං ගන්ත්වා
නෙමිත්තකෙ පුච්ඡිංසු, නෙමිත්තකා-සචෙ අයං දාරකො අගාරං
අජ්ඣාවසිස්සති යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ඤාතකා දුග්ගතා
භවිස්සන්ති සචෙ පබ්බජිස්සති පඤ්චසමණසතෙහි පරිවුතො විචරිස්ස
තීති ආහංසු, තස්ස සඞ්කුනා අක්ඛිකොටියා භින්නත්තා සඞ්කිච්චොති
නාමං කරිංසු, සො අපරෙන සමයෙන සඞ්කිච්චොති පඤ්ඤායි, අථ නං
ඤාතකා හොතු වඩ්ඪිතකාලෙ අම්හාකං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බා
ජෙස්සාමාති පොසයිංසු, සො-සත්තවස්සිකකාලෙ තව මාතුකුච්ඡියං
වසනකාලෙ මාතා තෙ කාලමකාසි තස්සා සරීරෙ ඣාපියමානෙපි
ත්වං න ඣායීති කුමාරකානං කථං සුත්වා-අහං කිර එවරූපා භයා
මුත්තො කිං මෙ ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමීති ඤාතකානං ආරොචෙසි,
තෙ සාධු තාතාති සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකං නෙත්වා-භන්තෙ ඉමං
පබ්බාජෙථාති අදංසු, ථෙරො තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා තදහු
පබ්බාජෙසි, සො ඛුරග්ගෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.
අයං සඞ්කිච්චසාමණෙරො නාම.

සත්ථා එතස්මිං ගතෙ තං භයං වූපසමිස්සති අථ තෙසං පබ්බ
ජිතකිච්චං පාරිපූරිං ගමිස්සතීති ඤත්වා-භික්ඛවෙ තුම්හාකං ජෙට්ඨභා
තිකං සාරිපුත්තත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡථාති ආහ, තෙ සාධූති
වත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං ආවුසොති වුත්තෙ-මයං සත්ථු
සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිතුකාමා, අථ නො
සත්ථා එවමාහ-තුම්හාකං ජෙට්ඨකභාතිකං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡථාති,
තෙනම්හ ඉධාගතාති; ථෙරො චින්තෙසි-සත්ථාරා ඉමෙ එකං කාරණං
දිස්වා ඉධ පහිතා භවිස්සන්ති කිං නු ඛො කාරණන්ති ආවජ්ජෙන්තො
තමත්ථං ඤත්වා ආහ-අත්ථි පන වො සාමණෙරොති?, නත්ථි ආවුසොති,

සචෙ තම්පි ඉමං සංකිච්චසාමණෙරං ගහෙත්වා ගච්ඡථාති, අලං ආවුසො සාමණෙරං නිස්සාය නො පළිබොධො භවිස්සති, කිං අරඤ්ඤෙ වසන්තානං සාමණෙරෙනාති, න ආවුසො ඉමං නිස්සාය තුම්හාකං පළිබොධො අපි ච ඛො පන තුම්හෙ නිස්සාය ඉමස්ස පළිබොධො භවිස්සති, සත්ථාපි තුම්හෙ මම සන්තිකං පහිණන්තො තුම්හෙහි සද්ධිං සාමණෙරස්ස පහිණනං පච්චාසිංසන්තො පහිණි, ඉමං ගහෙත්වා ගච්ඡථාති; තෙ සාධූති අධිවාසෙත්වා සාමණෙරෙන සද්ධිං එකතිංසති ජනා ථෙරං අපලොකෙත්වා විහාරා නික්ඛමිත්වා චාරිකං චරන්තා වීසං යොජනසතමත්ථකෙ එකං සහස්සකුලකං ගාමං පාපුණිංසු, මනුස්සා තෙ දිස්වා පසන්නචිත්තා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා-භන්තෙ කත්ථ ගමිස්සථාති පුච්ඡිත්වා-යථාඵාසුකට්ඨානං ආවුසොති වුත්තෙ-පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා මයං භන්තෙ අය්‍යෙසු ඉමං ඨානං නිස්සාය අන්තොවස්සං වසන්තෙසු පඤ්ච සීලානි සමාදාය උපොසථකම්මං කරිස්සාමාති යාචිංසු, තෙ තථා අධිවාසෙසුං, අථ තෙසං මනුස්සා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානචඞ්කමණපණ්ණසාලා සංවිදහිත්වා අජ්ජ මයං ස්වෙ මයන්ති උස්සාහප්පත්තා උපට්ඨානමකංසු, ථෙරා වස්සූපනායිකදිවසෙ කතිකාවත්තං කරිංසු-ආවුසො අම්හෙහි ධරමානකබුද්ධස්ස සන්තිකා කම්මට්ඨානං ගහිතං, න ඛො පන සක්කා අඤ්ඤත්‍ර පටිපත්තිසම්පදාය බුද්ධෙ ආරාධෙතුං අම්හාකං ච අපායද්වාරානි විවටානෙව තස්මා අඤ්ඤත්‍ර පාතොව භික්ඛාචාරවෙලාය සායං ථෙරුපට්ඨානවෙලාය ච සෙසකාලෙ ද්වෙ එකට්ඨානෙ න භවිස්සාම යස්ස අඵාසුකං භවිස්සති තෙන ගණ්ඩියා පහටාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා භෙසජ්ජං කරිස්සාම ඉතො පට්ඨාය අරඤ්ඤස්මිං රත්තිභාගෙ වා දිවාභාගෙ වා අප්පමත්තා කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිස්සාමාති. තෙසු එවං කතිකං කත්වා විහරන්තෙසු එකො දුග්ගතපුරිසො ධීතරං උපනිස්සාය ජීවන්තො තස්මිං ඨානෙ දුබ්භික්ඛෙ උප්පන්නෙ අපරධීතරං නිස්සාය ජීවිතුකාමො මග්ගං පටිපජ්ජි, ථෙරාපි ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා වසනට්ඨානං ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ එකිස්සා නදියා නහාත්වා වාලුකාපුලිනෙ නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං කරිංසු, තස්මිං ඛණෙ සො පුරිසො තං ඨානං පත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං ථෙරා කුහිං ගච්ඡසීති පුච්ඡිංසු, සො තමත්ථං ආරොචෙසි, ථෙරා තස්මිං කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා-උපාසක අතිවිය ඡාතොසි ගච්ඡ පණ්ණං ආහර එකමෙකං තෙ භත්තපිණ්ඩං දස්සාමාති වත්වා-තෙන පණ්ණෙ ආහටෙ අත්තනා අත්තනා භුඤ්ජනනියාමෙනෙව සූපබ්‍යඤ්ජනෙහි සනෙත්වා එකමෙකං පිණ්ඩමදංසු, එතදෙව කිර භත්තං භුඤ්ජනකාලෙ ආගතජනස්ස භත්තං දදමානෙන භික්ඛුනා අග්ගභත්තං අදත්වා අත්තනා භුඤ්ජනනියාමෙනෙව ථොකං වා බහුං වා දාතබ්බං තස්මා තෙපි තථා අදංසු, සො කතභත්තකිච්චො ථෙරෙ වන්දිත්වා පුච්ඡි-කිං භන්තෙ අය්‍යා කෙනචි නිමන්තිතාති?, නත්ථි උපාසක නිමන්තනං මනුස්සා දෙවසිකං එවරූපමෙව ආහාරං දෙන්තීති, සො චින්තෙසි-මයං නිච්චකාලං උට්ඨාය සමුට්ඨාය කම්මං කරොන්තා එව

රූපං ආහාරං ලද්ධුං න සක්කොම කිම්මෙ අඤ්ඤත්ථ ගමනෙන ඉමෙසඤ්ඤෙව සන්තිකෙ ජීවිස්සාමීති, අථ තෙ ආහ–අහං වත්තපටිවත්තං කත්වා අය්‍යානං සන්තිකෙ වසිතුං ඉච්ඡාමීති, සාධු උපාසකාති, සො තෙහි සද්ධිං තෙසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා සාධුකං වත්තපටිවත්තං කරොන්තො භික්ඛූ අතිවිය ආරාධෙත්වා වෙමාසච්චයෙන ධීතරං දට්ඨුකාමො හුත්වා සචෙ අය්‍යෙ ආපුච්ඡිස්සාමි න මං විස්සජ්ජෙන්තීති අනාපුච්ඡාව ගමිස්සාමීති තෙසං අනාචික්ඛිත්වා නික්ඛමි, එත්තකමෙව තස්ස ඔළාරිකං ඛලිතං අහොසි යං භික්ඛූනං අනාරොචෙත්වා පක්කාමි, තස්ස පන ගමනමග්ගෙ එකා අටවී තත්ථ පඤ්චසතානං චොරානං යො සො ඉමං අටවිං පවිසති තං මාරෙත්වා තස්ස මංසලොහිතෙන තුය්හං බලිකම්මං කරිස්සාමාති දෙවතාය ආයාචනං කත්වා වසන්තානං සත්තමො දිවසො හොති, තස්මා සත්තමෙ දිවසෙ චොරජෙට්ඨකො රුක්ඛං ආරුය්හ මනුස්සෙ ඔලොකෙන්තො තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා චොරානං සඤ්ඤමදාසි, තෙ තස්ස අටවිමජ්ඣං පවිට්ඨභාවං ඤත්වා පරික්ඛිපිත්වා තං ගණ්හිත්වා ගාළ්හබන්ධනං කත්වා අරණීසහිතෙන අග්ගිං නිම්මථෙත්වා දාරූනි සංකඩ්ඪිත්වා මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං කත්වා සූලානි තච්ඡිංසු, සො තෙසං තං කිරියං දිස්වා සාමි ඉමස්මිං ඨානෙ නෙව සූකරමිගාදයො දිස්සන්ති කිං කාරණා ඉදං කරොථාති? තං මාරෙත්වා තව මංසලොහිතෙන දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමාති, සො මරණභයතජ්ජිතො භික්ඛූනං තං උපකාරං අචින්තෙත්වා කෙවලං අත්තනො ජීවිතමෙව රක්ඛන්තො එවමාහ–සාමි අහං විඝාසාදො, උච්ඡිට්ඨභත්තං භුඤ්ජිත්වා වඩ්ඪිතො විඝාසාදො නාම කාලකණ්ණිකො අය්‍යා පන යතො තතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතාපි ඛත්තියාව අසුකස්මිං ඨානෙ එකතිංස භික්ඛූ වසන්ති තෙ මාරෙත්වා බලිකම්මං කරොථ අතිවිය වො දෙවතා තුස්සිස්සතීති, තං සුත්වා චොරා භද්දකං එස වදතීති කිං ඉමිනා කාලකණ්ණිනා ඛත්තියෙ මාරෙත්වා බලිකම්මං කරිස්සාමාති චින්තෙත්වා–එහි තෙසං වසනට්ඨානං දස්සෙහීති තමෙව මග්ගදෙසකං කත්වා තං ඨානං පත්වා විහාරමජ්ඣෙ භික්ඛූ අදිස්වා කහං භික්ඛූති තං පුච්ඡිංසු, සො වෙ මාසෙ වසිතත්තා තෙසං කතිකාවත්තං ජානන්තො එවමාහ–අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා එතං ගණ්ඩිං පහරථ ගණ්ඩිසද්දෙන සන්නිපතිස්සන්තීති, චොරජෙට්ඨකො ගණ්ඩිං පහරි, භික්ඛූ ගණ්ඩිසද්දං සුත්වා අකාලෙ ගණ්ඩි පහටා කස්සචි අඵාසුකං භවිස්සතීති ආගන්ත්වා විහාරමජ්ඣෙ පටිපාටියා පඤ්ඤත්තෙසු පාසාණඵලකෙසු නිසීදිංසු, සඞ්ඝත්ථෙරො චොරෙ ඔලොකෙත්වා පුච්ඡි–උපාසකා කොනායං ගණ්ඩි පහටාති? චොරජෙට්ඨකො ආහ මයා භන්තෙති, කිං කාරණාති? අම්හෙහි අටවි දෙවතාය ආයාචිතං අත්ථි තස්සා බලිකම්මකරණත්ථාය එකං භික්ඛුං ගහෙත්වා ගමිස්සාමාති, තං සුත්වා මහාථෙරො භික්ඛූ ආහ–ආවුසො භාතිකානං උප්පන්නකිච්චං නාම ජෙට්ඨභාතිකෙන නිත්ථරිතබ්බං අහං අත්තනො ජීවිතං තුම්හාකං පරිච්චජිත්වා ඉමෙහි සද්ධිං ගමිස්සා

මිති, මා සබ්බෙසං අන්තරායො හොතු අප්පමත්තා සමණධම්මං කරෙථාති, අනුත්ථෙරො ආහ-භන්තෙ ජෙට්ඨභාතු කිච්චං නාම කනිට්ඨස්ස භාරො අහං ගමිස්සාමි තුම්හෙ අප්පමත්තා හොථාති, ඉමිනා උපායෙන අහමෙව අහමෙවාති වත්වා පටිපාටියා තිංසපි ජනා උට්ඨහිංසු, එවං තෙ තෙව එකිස්සා මාතුයා පුත්තා න එකස්ස පිතුනො නාපි වීතරාගා, අථ ච පන අවසෙසානං අත්ථාය පටිපාටියා ජීවිතං පරිච්චජිංසු, තෙසු එකොපි ත්වං යාහීති වත්තුං සමත්ථො නාම නාහොසි, සංකිච්චසාමණෙරො තෙසං කථං සුත්වා-භන්තෙ තුම්හෙ තිට්ඨථ අහං තුම්හාකං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ගමිස්සාමීති ආහ, ආවුසො මයං සබ්බෙ එකතො මාරියමානාපි තං එකං න විස්සජ්ජිස්සාමාති, කිං කාරණා භන්තෙති?, ආවුසො ත්වං ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සාමණෙරො, සචෙ තං විස්සජ්ජිස්සාම සාමණෙරං මෙ ආදාය ගන්ත්වා චොරකානං නිය්යාතයිංසූති ථෙරො ගරහිස්සති තං නින්දං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සාම තෙන තං න විස්සජ්ජිස්සාමාති, භන්තෙ සම්මාසම්බුද්ධො තුම්හෙ මම උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං පහිණන්තොපි මම උපජ්ඣායො මං තුම්හෙහි සද්ධිං පහිණන්තොපි ඉදමෙව කාරණං දිස්වා පහිණි, තිට්ඨථ තුම්හෙ අහමෙව ගමිස්සාමීති සො තිංස භික්ඛූ වන්දිත්වා සචෙ මෙ භන්තෙ දොසො අත්ථි ඛමථ මෙති වත්වා නික්ඛමි, තදා භික්ඛූනං මහා සංවෙගො උප්පජ්ජි අක්ඛීනි අස්සුපුණ්ණානි හදයමංසං පවෙධි, මහාථෙරො චොරෙ ආහ-උපාසකා අයං දහරකො තුම්හෙ අග්ගිං කරොන්තෙ සූලානි තච්ඡන්තෙ පණ්ණානි අත්ථරන්තෙ දිස්වා භායිස්සති ඉමං එකමන්තෙ ඨපෙත්වා තානි කිච්චානි කරෙය්‍යාථාති, චොරා සාමණෙරං ආදාය ගන්ත්වා එකමන්තෙ ඨපෙත්වා සබ්බානි කිච්චානි කරිංසු, කිච්චපරියොසානෙ චොරජෙට්ඨකො අසිං අබ්බාහෙත්වා සාමණෙරං උපසඞ්කමි, සාමණෙරො නිසීදමානොව ඣානං සමාපජ්ජිත්වාව නිසීදි, චොරජෙට්ඨකො අසිං පරිවත්තෙත්වා සාමණෙරස්ස ඛන්ධෙ පාතෙසි, අසි නමිත්වා ධාරාය ධාරං පහරි, සො න සම්මා පහරිතන්ති මඤ්ඤමානො පුන තං උජුකං කත්වා පහරි, අසි තාලපත්තං විය වෙඨියමානො[1] ථරුමූලං අගමාසි, සාමණෙරං හි තස්මිං කාලෙ සිනෙරුනා අවත්ථරන්තෙනාපි මාරෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි පගෙව අසිනා, තං පාටිහාරියං දිස්වා චොරජෙට්ඨකො චින්තෙසි-පුබ්බෙ මෙ අසි සිලාත්ථම්භං වා ඛදිරඛාණුං වා කළීරං විය ඡින්දති, ඉදානි එකවාරං නමිතො එකවාරං තාලපත්තවෙඨකො[2] විය ජාතො, අයං නාම අචෙතනො හුත්වාපි ඉමස්ස ගුණං ජානාති අහං සචෙතනොපි න ජානාමීති සො අසිං භූමියං ඛිපිත්වා තස්ස පාදමූලෙ උරෙන නිපජ්ජිත්වා-භන්තෙ මයං ධනකාරණා අටවිං පවිට්ඨම්හා අම්හෙ දූරතොව දිස්වා සහස්සමත්තාපි පුරිසා පවෙධෙන්ති[3] වෙ තිසෙසා කථා

1. ම. පවෙධියමානො. 2. ම. තාලපත්තවෙධකො.
3. ම. මනුස්සා වෙධෙන්ති.

කථෙතුං න සක්කොන්ති තව පන සන්තාසමත්තම්පි නත්ථි උක්කාමුඛෙ සුවණ්ණං විය සුපුප්ඵිතකණිකාරං විය ච තෙ මුඛං විරොචති කින්නු ඛො කාරණන්ති පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"තාසො තෙ නත්ථි න භයං භිය්‍යො වණ්ණො පසීදති,
කස්මා න පරිදෙවෙසි එවරූපෙ මහබ්භයෙ"ති.

සාමණෙරො ඣානා වුට්ඨාය තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො-ආවුසො ගාමණි ඛීණාසවස්ස අත්තභාවො නාම සීසෙ ඨපිතභාරො විය හොති, තස්මිං භිජ්ජන්තෙ තුස්සතෙව න භායතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛං අනපෙක්ඛස්ස ගාමණි,
අතික්කන්තා භයා සබ්බා[1] ඛීණසංයොජනො ඉසි.

ඛීණාසවස්ස භවනෙත්ති දිට්ඨා ධම්මා යථාතථං[2],
නිබ්භයං මරණං හොති භාරවොරොපනං යථා"ති.

සො තස්ස කථං සුත්වා පඤ්චචොරසතානි ඔලොකෙත්වා ආහ-තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති, තුම්හෙ පන සාමීති, මම තාව එවරූපං පාටිහාරියං දිස්වා අගාරමජ්ඣෙ කම්මං නත්ථි අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති, මයම්පි තථා කරිස්සාමාති, සාධු තාතාති තතො පඤ්චසතාපි චොරා සාමණෙරං වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු, සො තෙසං අසිධාරාහි[3] කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා නිවත්ථදසා ච ඡින්දිත්වා තම්බමත්තිකාය රජිත්වා තානි කාසායානි අච්ඡාදාපෙත්වා දසසීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා තෙ ආදාය ගච්ඡන්තො චින්තෙසි-සචාහං ථෙරෙ අදිස්වාව ගමිස්සාමි සමණධම්මං කාතුං තෙ න සක්ඛිස්සන්ති චොරානං හි මං ගහෙත්වා නික්ඛන්තකාලතොප්පභුති තෙසු එකොපි අස්සුති සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛි, මාරිතො නු ඛො සාමණෙරො නොති චින්තෙන්තානං කම්මට්ඨානං අභිමුඛං න භවිස්සති තස්මා දිස්වාව තෙ ගමිස්සාමීති සො පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො තත්ථ ගන්ත්වා අත්තනො දස්සෙන්තෙ පටිලද්ධඅස්සාසෙහි තෙහි කිං සප්පුරිස සංකිච්ච ලද්ධං තෙ ජීවිතන්ති වුත්තෙ-ආම භන්තෙ ඉමෙ මං මාරෙතුකාමා හුත්වා මාරෙතුං අසක්කොන්තා මම ගුණෙ පසීදිත්වා ධම්මං සුත්වා පබ්බජිතා, අහං තුම්හෙ දිස්වා ගමිස්සාමීති ආගතො, අප්පමත්තා සමණධම්මං කරොථ අහං සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමීති, තෙ භික්ඛූ වන්දිත්වා ඉතරෙ ආදාය උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං සංකිච්ච අන්තෙවාසිකා තෙ ලද්ධාති වුත්තෙ-ආම භන්තෙති තං පවත්තිං ආරොචෙසි, ථෙරෙන ච ගච්ඡ සංකිච්ච සත්ථාරං පස්සාහීති වුත්තෙ-සාධූති ථෙරං වන්දිත්වා තෙ ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා-කිං සංකිච්ච අන්තෙවාසිකා තෙ ලද්ධාති වුත්තෙ ආම භන්තෙති තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථාපි එවං කිර භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා-ආම භන්තෙති වුත්තෙ-

1. ම. භයං සබ්බං. 2. ම. ඛීණාසභවනෙත්තිස්සාදිට්ඨධම්මෙ යථාතථා.
3. සී. සරධාරාහි.

භික්ඛවෙ තුම්හාකං චොරකම්මං කත්වා දුස්සීලෙ පතිට්ඨාය වස්සසතං ජීවනතො ඉදානි සීලෙ පතිට්ඨාය එකදිවසම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුස්සීලො අසමාහිතො,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො සීලවන්තස්ස ඣායිනො"ති.

තත්ථ **දුස්සීලොති** නිස්සීලො; **සීලවන්තස්සාති** දුස්සීලස්ස වස්සසතං ජීවනතො සීලවන්තස්ස ද්වීහි ඣානෙහි ඣායිනො එකදිවසම්පි එකමුහුත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යො උත්තමන්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි.

අපරෙන සමයෙන සංකිච්චො උපසම්පදං ලභිත්වා දසවස්සො හුත්වා සාමණෙරං ගණ්හි, සො පන තස්සෙව භාගිනෙය්‍යො අති[1]මුත්තකසාමණෙරො නාම, අථ නං ථෙරො පරිපුණ්ණවස්සකාලෙ තං ආමන්තෙත්වා උපසම්පදං තෙ කරිස්සාම ගච්ඡ ඤාතීනං සන්තිකෙ වස්සපරිමාණං පුච්ඡිත්වා එහීති උය්‍යොජෙසි, සො මාතාපිතූනං සන්තිකං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චසතෙහි චොරෙහි බලිකම්මත්ථාය මාරියමානො[2] තෙසං ධම්මං දෙසෙත්වා-පසන්නචිත්තෙහි තෙහි-න තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ අම්හාකං අත්ථිභාවො කස්සචි ආරොචෙතබ්බොති විස්සට්ඨො-පටිපථෙ මාතාපිතරො ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජන්තානම්පි තෙසං සච්චමනුරක්ඛන්තො නාරොචෙසි, තෙසං චොරෙහි විහෙඨියමානානං ත්වම්පි චොරෙහි සද්ධිං එකතො හුත්වා මඤ්ඤෙ අම්හාකං නාරොචෙසීති වත්වා පරිදෙවන්තානං තං සද්දං සුත්වා තෙන මාතාපිතූනම්පි අනාරොචිතභාවං ඤත්වා පසන්නචිත්තා තං පබ්බජ්ජං යාචිංසු, සොපි සංකිච්චසාමණෙරො විය තෙ සබ්බෙ පබ්බාජෙත්වා උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ආනෙත්වා තෙන සත්ථු සන්තිකං පෙසිතො ගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා එවං කිර භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙති වුත්තෙ පුරිමනයෙනෙව අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමමෙව ගාථමාහ. ඉදම්පි අතිමුත්තසාමණෙරවත්ථු නාම වුත්තනයමෙවාති වුත්තං.

සංකිච්චසාමණෙරස්ස වත්ථු නවමං.

8, 10.

"යො ච වස්සසතං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො අරහත්තං පත්වා සත්ථු ආරොචෙස්සාමීති තතො

1. ම. අධි. 2. ම. හරියමානො.

ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ කිලන්තො මග්ගා ඔක්කම්ම එකස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ නිසින්නො ඣානං සමාපජ්ජි, අථෙකං ගාමං විලුම්පිත්වා පඤ්චසතා චොරා අත්තනො බලානුරූපෙන භණ්ඩිකං බන්ධිත්වා සීසෙනාදාය ගච්ඡන්තා දූරං ගන්ත්වා කිලන්තරූපා දූරං ආගතම්හ ඉමස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ විස්සමිස්සාමාති මග්ගා ඔක්කම්ම පිට්ඨිපාසාණසන්තිකං ගන්ත්වා ථෙරං දිස්වාපි ඛාණුකො අයන්ති සඤ්ඤිනො අහෙසුං. අථෙකො චොරො ථෙරස්ස සීසෙ භණ්ඩිකං ඨපෙසි, අපරො තං නිස්සාය භණ්ඩිකං ඨපෙසි, එවං පඤ්චහි සතෙහි ථෙරං පරික්ඛිපිත්වා සයම්පි නිසින්නා නිද්දායිත්වා අරුණුග්ගමනකාලෙ පබුජ්ඣිත්වා අත්තනො අත්තනො භණ්ඩිකානි ගණ්හන්තා ථෙරං දිස්වා අමනුස්සොති සඤ්ඤාය පලායිතුං ආරභිංසු, අථ තෙ ථෙරො ආහ-මා භායථ උපාසකා පබ්බජිතො අහන්ති, ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා-ඛමථ භන්තෙ මයං ඛාණුකසඤ්ඤිනො අහුම්හාති ථෙරං ඛමාපෙත්වා චොරජෙට්ඨකෙන අහං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති වුත්තෙ-සෙසා මයම්පි පබ්බජිස්සාමාති වත්වා සබ්බෙපි එකච්ඡන්දා හුත්වා ථෙරං පබ්බජ්ජං යාචිංසු, ථෙරො සංකිච්චසාමණෙරො විය සබ්බෙපි තෙ පබ්බාජෙසි, තතො පට්ඨාය ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤොති පඤ්ඤායි, සො තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිං කොණ්ඩඤ්ඤ අන්තෙවාසිකා තෙ ලද්ධාති වුත්තෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා-එවං කිර භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා-ආම භන්තෙ න නො අඤ්ඤස්ස එවරූපො ආනුභාවො දිට්ඨපුබ්බො තෙනම්හා පබ්බජිතාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ එවරූපෙ දුප්පඤ්ඤකම්මෙ පතිට්ඨාය වස්සසතං ජීවනතො ඉදානි වො පඤ්ඤාසම්පදාය වත්තමානානං එකාහම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොයෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුප්පඤ්ඤො අසමාහිතො,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පඤ්ඤවන්තස්ස ඣායිනො"ති.

තත්ථ **දුප්පඤ්ඤොති** නිප්පඤ්ඤො; **පඤ්ඤවන්තස්සාති** සප්පඤ්ඤස්ස; සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තමහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං.

8, 11.

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සප්පදාසත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර එකො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො අපරෙන සමයෙන උක්කණ්ඨිත්වා මාදිසස්ස කුලපුත්තස්ස ගිහීභාවො නාම න යුත්තො පබ්බජ්ජාය ඨත්වා මරණම්පි

සෙය්‍යොති චින්තෙත්වා අත්තනො මරණූපායං චින්තෙන්තො විචරති,
අථෙකදිවසං පාතොව කතභත්තකිච්චා භික්ඛූ විහාරං ගන්ත්වා අග්ගි
සාලාය සප්පං දිස්වා තං එකස්මිං කුටෙ පක්ඛිපිත්වා කුටං පිදහිත්වා
ආදාය විහාරා නික්ඛමිංසු, උක්කණ්ඨිතභික්ඛුපි භත්තකිච්චං කත්වා
ආගච්ඡන්තො තෙ භික්ඛූ දිස්වා කිං ඉදං ආවුසොති පුච්ඡිත්වා සප්පො
ආවුසොති වුත්තෙ ඉමිනා කිං කරිස්සථාති, ඡඩ්ඩෙස්සාම නන්ති, තෙසං
කථං සුත්වා ඉමිනා අත්තානං ඩංසාපෙත්වා මරිස්සාමීති ආහරථ අහං
නං ඡඩ්ඩෙස්සාමීති තෙසං හත්ථතො කුටං ගහෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ
නිසින්නො තෙන සප්පෙන අත්තානං ඩංසාපෙති සප්පො ඩංසිතුං න
ඉච්ඡති, සො කුටෙ හත්ථං ඔතාරෙත්වා ඉතො චිතො ච ආලොලෙති
සප්පස්ස මුඛං විවරිත්වා අඞ්ගුලිං පක්ඛිපති නෙව නං සප්පො ඩංසි, සො
නායං ආසීවිසො ඝරසප්පොති නං පහාය විහාරං අගමාසි, අථ නං
භික්ඛූ ඡඩ්ඩිතො තෙ ආවුසො සප්පොති, න සො ආවුසො සප්පො ඝර
සප්පො එසොති, සප්පොයෙව ආවුසො මහන්තං ඵණං කත්වා සුසූ
යන්තො දුක්ඛෙනෙව අම්හෙහි ගහිතො කිං කාරණා ත්වං එවං වදෙ
සීති ආහංසු, ආවුසො තෙන අහං අත්තානං ඩංසාපෙන්තොපි මුඛෙ
අඞ්ගුලිං පක්ඛිපන්තොපි ඩංසාපෙතුං නාසක්ඛින්ති, තං සුත්වා භික්ඛූ තුණ්හී
අහෙසුං, අථෙකදිවසං නහාපිතකො ද්වෙ තයො ඛුරෙ ආදාය විහාරං
ගන්ත්වා එකං භූමියං ඨපෙත්වා එකෙන භික්ඛූනං කෙසෙ ඔහාරෙති,
සො භූමියං ඨපිතං ඛුරං ගහෙත්වා ඉමිනා ගීවං ඡින්දිත්වා මරිස්සාමීති
එකස්මිං රුක්ඛෙ ගීවං උපාධාය ඛුරධාරං ගලනාළියං කත්වා ඨිතො-
උපසම්පදමාළකතො පට්ඨාය අත්තනො සීලං ආවජ්ජෙන්තො විමල
චන්දමණ්ඩලං විය සුධොතමණික්ඛන්ධං විය ච නිම්මලසීලං අද්දස,
තස්ස තං ඔලොකෙන්තස්ස සකලසරීරං ඵරන්තී පීති උප්පජ්ජි, සො
පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං
පත්වා ඛුරං ආදාය විහාරමජ්ඣං පාවිසි, අථ නං භික්ඛූ-කහං ගතොසි
ආවුසොති? පුච්ඡිංසු, ඉමිනා ඛුරෙන ගලනාළිං ඡින්දිත්වා මරිස්සාමීති
ගතොම්හි ආවුසොති, අථ කස්මා න මතොසීති?, ඉදානිම්හි සත්ථං ආහ
රිතුං අභබ්බො ජාතො අහං හි ඉමිනා ඛුරෙන ගලනාළිං ඡින්දිස්සාමීති
ඤාණඛුරෙන සබ්බකිලෙසෙ ඡින්දින්ති, භික්ඛූ අයං අභූතෙන අඤ්ඤං
ව්‍යාකරොතීති භගවතො ආරොචෙසුං, භගවා තෙසං වචනං සුත්වා
ආහ-භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම න සහත්ථා අත්තානං ජීවිතා වොරො
පෙන්තීති, භන්තෙ තුම්හෙ ඉමං ඛීණාසවොති වදෙථ එවං අරහත්තූප
නිස්සයසම්පන්නො පනායං කස්මා උක්කණ්ඨි? කිමස්ස අරහත්තස්ස
උපනිස්සයකාරණං? කස්මා සො සප්පො එතං න ඩංසීති?, භික්ඛවෙ සො
තාව සප්පො ඉමස්ස ඉතො තතියෙ අත්තභාවෙ දාසො අහොසි, සො
අත්තනො සාමිකස්ස සරීරං ඩංසිතුං න උස්සහති, එවං තාව තෙසං
සත්ථා එතං කාරණමාචික්ඛි, තතො පට්ඨාය ච සො භික්ඛු සප්පදාසො
නාම ජාතො.

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිරෙකො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා උප්පන්නසංවෙගො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො අපරෙන සමයෙන අනභිරතියා උප්පන්නාය එකස්ස සහායකභික්ඛුනො ආරොචෙසි, සො තස්ස අභිණ්හං ගිහිභාවෙ ආදීනවං කථෙසි, තං සුත්වා ඉතරො සාසනෙ අභිරමිත්වා පුබ්බෙ අනභිරතිකාලෙ මලග්ගහිතෙ සමණපරික්ඛාරෙ එකස්මිං සොණ්ඩිතීරෙ නිම්මලෙ කරොන්තො නිසීදි, සහායකොපිස්ස සන්තිකෙ යෙව නිසින්නො, අථ නං සො එවමාහ–අහං ආවුසො උප්පබ්බජන්තො ඉමෙ පරික්ඛාරෙ තුය්හං දාතුකාමො අහොසින්ති, සො චින්තෙසි–මය්හං ඉමිනා පබ්බජිතෙන වා උප්පබ්බජිතෙන වා කො අත්ථො ඉදානි පරික්ඛාරෙ ගණ්හිස්සාමීති, සො තතො පට්ඨාය කිං ඉදානි ආවුසො අම්හාකං ජීවිතෙන යෙ මයං කපාලහත්ථා පරකුලෙසු පිණ්ඩාය චරාම පුත්තදාරෙන සද්ධිං අල්ලාපසල්ලාපං කරොමාති ආදීනි වදන්තො ගිහිභාවස්ස ගුණං කථෙසි, සො තස්ස කථං සුත්වා පුන උක්කණ්ඨිතො හුත්වා චින්තෙසි–අයං මයා උක්කණ්ඨිතොම්හීති වුත්තෙ පඨමං ගිහිභාවෙ ආදීනවං කථෙත්වා ඉදානි අභිණ්හං ගුණං කථෙති කින්නු ඛො කාරණන්ති චින්තෙන්තො–ඉමෙසු සමණපරික්ඛාරෙසු ලොභෙනාති ඤත්වා සයමෙව අත්තනො චිත්තං නිවත්තෙසි, එවමස්ස කස්සපබුද්ධකාලෙ එකස්ස භික්ඛුනො උක්කණ්ඨාපිතත්තා ඉදානි අනභිරති උප්පන්නා, යො පන තෙන තදා වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මො කතො, ස්වාස්ස එතරහි අරහත්තස්ස උපනිස්සයො ජාතොති ඉමමත්ථං භික්ඛූ භගවතො සන්තිකා සුත්වා උත්තරිං පුච්ඡිංසු–භන්තෙ අයං කිර භික්ඛු ඛුරධාරං ගලනාළියං කත්වා ඨිතකොව අරහත්තං පාපුණි උප්පජ්ජිස්සති නු ඛො එත්තකෙන ඛණෙන අරහත්තමග්ගොති?, ආම භික්ඛවෙ ආරද්ධවිරියස්ස භික්ඛුනො පාදං උක්ඛිපිත්වා භූමියං ඨපෙන්තස්ස පාදෙ භූමියං අප්පත්තෙයෙව අරහත්තමග්ගො උප්පජ්ජති, කුසීතපුග්ගලස්ස හි වස්සසතම්පි ජීවනතො ආරද්ධවිරියස්ස ඛණමත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ කුසීතො හීනවීරියො,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො විරියමාරභතො දළ්හ"න්ති.

තත්ථ **කුසීතොති** කාමවිතක්කාදීහි තීහි විතක්කෙහි වීතිනාමනකපුග්ගලො; **හීනවීරියොති** නිබ්බිරියො; **විරියමාරභතො දළ්හන්ති** දුවිධජ්ඣානනිබ්බත්තනසමත්ථං විරියං ආරභන්තස්ස; සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සප්පදාසත්ථෙරස්ස වත්ථු එකාදසමං.

8, 12.

"යො ච වස්සසත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පටාචාරත්ථෙරිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර සාවත්ථියං චත්තාළීසකොටිවිභවස්ස සෙට්ඨිනො ධීතා අහොසි අභිරූපා, තං සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ සත්තභූමිකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ රක්ඛන්තා වාසෙසුං, එවං සන්තෙපි සා එකෙන අත්තනො චූළුපට්ඨාකෙන සද්ධිං විප්පටිපජ්ජි, අථස්සා මාතාපිතරො සමජාතිකුලෙ එකස්ස කුමාරස්ස පටිස්සුණිත්වා විවාහදිවසං ඨපෙසුං, තස්මිං උපකට්ඨෙ සා තං චූළුපට්ඨාකං ආහ-මං කිර අසුකකුලස්ස නාම දස්සන්ති මයි පතිකුලං ගතෙ මම පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ආගතොපි න තත්ථ පවෙසනං ලභිස්සසි සචෙ තෙ මයි සිනෙහො අත්ථි ඉදානෙව මං ගහෙත්වා යෙන වා තෙන වා පලායස්සූති, සො සාධු භද්දෙති තෙන හි අහං ස්වෙ පාතොව නගරද්වාරස්ස අසුකට්ඨානෙ නාම ඨස්සාමි ත්වං එකෙන උපායෙන නික්ඛමිත්වා තත්ථ ආගච්ඡෙය්‍යාසීති වත්වා දුතියදිවසෙ සංකෙතට්ඨානෙ අට්ඨාසි, සාපි පාතොව කිලිට්ඨවත්ථං නිවාසෙත්වා කෙසෙ විකිරිත්වා කුණ්ඩකෙන සරීරං මක්ඛෙත්වා කුටං ආදාය දාසීහි සද්ධිං ගච්ඡන්තී විය ඝරා නික්ඛමිත්වා තං ඨානං අගමාසි, සො තං ආදාය දූරං ගන්ත්වා එකස්මිං ගාමෙ නිවාසං කප්පෙත්වා අරඤ්ඤෙ ඛෙත්තං කසිත්වා දාරුපණ්ණාදීනි ආහරති, ඉතරා කුටෙන උදකං ආහරිත්වා සහත්ථා කොට්ටනපචනාදීනි කරොන්ති අත්තනො පාපස්ස ඵලං අනුභොති, අථස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසි, සා පරිපුණ්ණගබ්භා-ඉධ කොචි උපකාරකො නත්ථි මාතාපිතරො නාම පුත්තෙසු මුදුහදයා හොන්ති තෙසං මං සන්තිකං නෙහි තත්ථ මෙ ගබ්භවුට්ඨානං භවිස්සතීති සාමිකං යාචි, සො කිං භද්දෙ කථෙසි මං දිස්වාව තව මාතාපිතරො විවිධා කම්මකාරණා කාරෙය්‍යුං න සක්කා මයා තත්ථ ගන්තුන්ති පටික්ඛිපි, සා පුනප්පුන යාචිත්වාපි ගමනං අලභමානා තස්ස අරඤ්ඤං ගතකාලෙ පටිවිස්සකෙ ආමන්තෙත්වා-සචෙ සො ආගන්ත්වා මං අපස්සන්තො කහං ගතාති පුච්ඡිස්සති මම අත්තනො කුලඝරං ගතභාවං ආචික්ඛෙය්‍යාථාති වත්වා පක්කාමි, සොපි ආගන්ත්වා තං අපස්සන්තො පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා නිවත්තෙස්සාමි නන්ති අනුබන්ධිත්වා තං දිස්වා නානප්පකාරං යාචමානොපි නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි, අථස්සා එකස්මිං ඨානෙ කම්මජවාතා චලිංසු, සා එකං ගච්ඡන්තරං පවිසිත්වා සාමි වාතා මෙ චලිතාති වත්වා භූමියං නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තමානා කිච්ඡෙන දාරකං විජායිත්වා යස්සත්ථායාහං කුලඝරං ගච්ඡෙය්‍යං සො අත්ථො නිප්ඵන්නොති පුනරෙව තෙන සද්ධිං ගෙහං ආගන්ත්වා වාසං කප්පෙසි, තස්සා අපරෙන සමයෙන ගබ්භො පතිට්ඨහි, සා පරිපුණ්ණගබ්භා හුත්වා පුරිමනයෙනෙව සාමිකං යාචිත්වා යාචනං අලභමානා පුත්තකං අඞ්කෙනාදාය තථෙව පක්කමිත්වා තෙන අනුබන්ධිත්වා දිට්ඨාපි නිවත්තිතුං න ඉච්ඡි, අථ තෙසං ගච්ඡන්තානං මහාඅකාලමෙඝො උදපාදි සමන්තා විජ්ජුල්ලතාහි ආදිත්තං විය මෙඝත්ථනිතෙහි භිජ්ජමානං විය ධාරාපාතනිරන්තරං නභං අහොසි, තස්මිං ඛණෙ තස්සා කම්මජවාතා චලිංසු, සා සාමිකං ආමන්තෙත්වා සාමි කම්මජවාතා චලිතා න

සකකොමි සණඨාරෙතුං අතතාවසසනටඨානං මෙ ජානාහීති ආහ, සො හතථගතාය වාසියා ඉතො චිතො ච උපධාරෙනෙතා එකසමිං වමමිකමතථකෙ ජාතං ගුමබං දිසවා ඡිනදිතුං ආරභි, අථ නං වමමිකතො නිකඛමිතවා ඝොරවිසො ආසිවිසො ඩංසි, තං ඛණං යෙවසස සරීරං අනතො සමුටඨිතාහි අගගිජාලාහි ඩයහමානං විය නීලවණණං හුතවා තතෙථව පති, ඉතරාපි මහාදුකඛං අනුභවමානා තසස ආගමනං ඔලොකෙනතීපි නං අදිසවාව අපරමපි පුතතං විජායි, වෙ දාරකා වාතවුටඨිවෙගං අසහමානා මහාවිරවං විරවනති, සා උභොපි තෙ උදරනතරෙ කතවා වීහි ජනනුකෙහි චෙව හතෙථහි ච භූමියං උපපීළෙතවා තථා ඨිතාව රතතිං වීතිනාමෙසි, සකලසරීරං නිලෙලාහිතං විය පණඩුපලාසවණණං අහොසි, සා වුටඨිතෙ අරුණෙ මංසපෙසිවණණං එකං පුතතං අඞකෙනාදාය එකං අඞගුලියා ගහෙතවා එහි තාත පිතා තෙ ඉතො ගතොති වතවා සාමිකසස ගතමගෙගන ගචඡනතී තං වමමිකමතථකෙ කාලඞකතවා පතිතං නීලවණණං ථදධසරීරං දිසවා මං නිසසාය මම සාමිකො පථෙ මතොති රොදනතී පරිදෙවනතී පායාසි, සා-සකලරතතිං දෙවෙන වටටතතා අචිරවතිං ථනපපමාණෙන උදකෙන පරිපුණණං දිසවා අතතනො මනදබුදධිතාය දාරකෙහි සදධිං උදකං ඔතරිතුං අවිසහනතී ජෙටඨපුතතං ඔරිමතීරෙ ඨපෙතවා ඉතරං ආදාය පරතීරං ගනතවා සාඛාභඞගං අතථරිතවා නිපජජාපෙතවා ඉතරසස සනතිකං ගමිසසාමීති බාලපුතතකං පහාතුං අසකකොනතී පුනපපුන නිවතතිතවා ඔලොකයමානා පායාසි, අථසසා නදීමජඣං ගතකාලෙ එකො සෙනො තං කුමාරං දිසවා මංසපෙසීති සඤඤාය ආකාසතො හසසි, සා තං පුතතසසතථාය හසසනතං දිසවා උභො හතෙථ උකඛිපිතවා සූසූති නිකඛපාතුං මහාසදදං නිචඡාරෙසි, සෙනො දූරභාවෙන තං අසුතවාව කුමාරං ගහෙතවා වෙහාසං උපපතිතවා ගතො ඔරිමතීරෙ ඨිතපුතෙතා මාතරං නදීමජෙඣ උභො හතෙථ උකඛිපිතවා මහාසදදං නිචඡාරයමානං දිසවා මං සනධායතීති සඤඤාය වෙගෙන උදකෙ පති, ඉතිසසා බාලපුතතං සෙනො හරි ජෙටඨපුතෙතා උදකෙනාහටො, සා එකො මෙ පුතෙතා සෙනෙන ගහිතො එකො උදකෙන වූළෙහා පථෙ මෙ පති මතොති රොදනතී පරිදෙවනතී ගචඡමානා සාවතථිතො ආගචඡනතං එකං පුරිසං දිසවා පුචඡි-කතථ වාසිකොසීති?, සාවතථිවාසිකොමහි අමමාති, සාවතථිනගරෙ අසුකවීථියං එවරූපං අසුකං කුලං නාම අතථි ජානාසි තාතාති, ජානාමි අමම තං පන මා පුචඡි සචෙ අඤඤං ජානාසි පුචඡාති, අඤෙඤන මෙ කමමං නතථි තදෙව පුචඡාමි තාතාති, අමම තවං අතතනො අනාචිකඛිතුං න දෙසි අජජ තෙ සබබරතතිං දෙවො වසසනෙතා දිටෙඨාති? දිටෙඨා මෙ තාත මයහමෙවෙසො සබබරතතිං වටෙටා නාඤඤසස, මයහං පන වටටකාරණං පචඡා කථෙසසාමි එතසමිං තාව සෙටඨි ගෙහෙ පවතතිං කථෙහීති, අමම අජජ රතතියං සෙටඨී ච සෙටඨිභරියා ච සෙටඨිපුතෙතා චාති තයොපි

ජනෙ අවත්ථරමානං ගෙහං පති තෙ එකචිතකස්මිං ඣායන්ති එස ධූමො පඤ්ඤායති අම්මාති, සා තස්මිං ඛණෙ නිවත්ථවත්ථං පතමානං න සඤ්ජානි, උම්මත්තිකභාවං පත්වා යථාජාතාව රොදන්තී පරිදෙවන්තී:-

"උභො පුත්තා කාලකතා පන්ථෙ මය්හං පතී මතො,
මාතා පිතා ච භාතා ච එකචිතකස්මිං ඩය්හරෙ"ති

විප්පලපන්තී පරිබ්භමි, මනුස්සා තං දිස්වා උම්මත්තිකාති කචවරං ගහෙත්වා පංසුං ගහෙත්වා මත්ථකෙ ඔකිරන්තා ලෙඩ්ඩූහි පහරන්ති; සත්ථා ජෙතවනවිහාරෙ අට්ඨපරිසමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො තං ආගච්ඡමානං අද්දස කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරමිං අභිනීහාරසම්පන්නං. සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ පදුමුත්තරසත්ථාරා එකං විනයධරථෙරිං බාහාය ගහෙත්වා නන්දනවනෙ ඨපෙන්තං විය එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං දිස්වා අහම්පි තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ විනයධරථෙරීනං අන්තරෙ අග්ගට්ඨානං ලභෙය්‍යන්ති අධිකාරං කත්වා පත්ථනං ඨපෙසි, පදුමුත්තරබුද්ධො අනාගතංසඤාණං පත්ථරිත්වා පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං ඤත්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස නාම සාසනෙ අයං පටාචාරී නාමෙන විනයධරථෙරීනං අග්ගා භවිස්සතීති ව්‍යාකාසි, තං එවං පත්ථිතපත්ථනං අභිනීහාරසම්පන්නං සත්ථා දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා ඉමිස්සා මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤො අවස්සයො භවිතුං සමත්ථො නාම නත්ථීති චින්තෙත්වා තං යථා විහාරාභිමුඛී ආගච්ඡති එවමකාසි, පරිසා තං දිස්වාව ඉමිස්සා උම්මත්තිකාය ඉතො ආගන්තුං මා දදිත්ථාති ආහ, සත්ථා අපෙථ මා තං වාරයිත්ථාති වත්වා අවිදූරට්ඨානං ආගතකාලෙ සතිං පටිලභ භගිනීති ආහ, සා තං ඛණඤ්ඤෙව බුද්ධානුභාවෙන සතිං පටිලභි, තස්මිං කාලෙ නිවත්ථවත්ථස්ස පතිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා උක්කුටිකං නිසීදි, අථස්සා එකො පුරිසො උත්තරසාටකං ඛිපි, සා තං නිවාසෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා සුවණ්ණවණ්ණෙසු පාදෙසු පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ අවස්සයො මෙ හොහි[1] පතිට්ඨා මෙ හොහි[2] එකං හි මෙ පුත්තකං සෙනො ගණ්හි එකො උදකෙන වූළ්හො පන්ථෙ පති මතො මාතාපිතරො චෙව භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථටා එකචිතකස්මිං ඣායන්තීති, සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා පටාචාරෙ මා චින්තයි තව තාණං සරණං අවස්සයො භවිතුං සමත්ථස්සෙව සන්තිකං ආගතාසීති, යථා හි තව ඉදානි එකො පුත්තකො සෙනෙන ගහිතො එකො උදකෙන වූළ්හො පන්ථෙ පති මතො මාතාපිතරො චෙව භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථටා එවං ඉමස්මිං සංසාරෙ පුත්තාදීනං මතකාලෙ තව රොදන්තියා පග්ඝරිතං අස්සු චතුන්නං මහාසමුද්දානං උදකතො බහුතරන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

1. 2. ම. හොථ.

"චතූසු සමුද්දෙසු ජලං පරිත්තකං
තතො බහුං අස්සුජලං අනප්පකං,
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචතො
කිං කාරණා සම්ම[1] තුවං පමජ්ජසී"ති.

එවං සත්ථරි අනමතග්ගපරියායං කථෙන්තෙ තස්සා සරීරෙ සොකො තනුත්තං අගමාසි, අථ නං තනුභූතසොකං ඤත්වා පුන සත්ථා ආමන්තෙත්වා-පටාචාරෙ පුත්තාදයො නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා සරණං වා ලෙණං වා භවිතුං න සක්කොන්ති, තස්මා විජ්ජමානාපි තෙ න සන්තියෙව පණ්ඩිතෙන පන සීලං සොධෙත්වා අත්තනො නිබ්බාණගාමිමග්ගං ඛිප්පමෙව සොධෙතුං වට්ටතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා,
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.

එතමත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො,
නිබ්බාණගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ"ති.

දෙසනාවසානෙ පටාචාරා මහාපථවියං පංසුපරිමාණෙ කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. සා පන සොතාපන්නා හුත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි, සත්ථා තං භික්ඛුණීනං සන්තිකං පහිණිත්වා පබ්බාජෙසි, සා ලද්ධූපසම්පදා පටිතාචාරත්තා පටාචාරාත්වෙව පඤ්ඤායි, සා එකදිවසං කුටෙන උදකං ආදාය පාදෙ ධොවන්ති උදකං ආසිඤ්චි, තං ථොකං ගන්ත්වා පච්ඡිජ්ජි, දුතියවාරෙ ආසිත්තං තතො දූරතරං අගමාසි, තතියවාරෙ ආසිත්තං තතොපි දූරතරන්ති, සා තදෙවාරම්මණං ගහෙත්වා තයො වයෙ පරිච්ඡින්දිත්වා මයා පඨමං ආසිත්තං උදකං විය ඉමෙ සත්තා පඨමවයෙපි මරන්ති තතො දූරතරං ගතං දුතියවාරෙ ආසිත්තං උදකං විය මජ්ඣිමවයෙපි මරන්ති, තතොපි දූරතරං ගතං තතියවාරෙ ආසිත්තං උදකං විය පච්ඡිමවයෙපි මරන්තියෙවාති චින්තෙසි, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා තස්සා සම්මුඛෙ ඨත්වා කථෙන්තො විය එවමෙතං පටාචාරෙ පඤ්චන්නම්පි ඛන්ධානං උදයව්‍යයං අපස්සන්තස්ස වස්සසතං ජීවනතොපි තෙසං උදයව්‍යයං පස්සන්තස්ස එකාහම්පි එකක්ඛණම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්‍යයං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො උදයව්‍යය"න්ති.

තත්ථ **අපස්සං උදයව්‍යයන්ති** පඤ්චන්නං ඛන්ධානං පඤ්චවීසතියා ලක්ඛණෙහි උදයඤ්ච ව්‍යයඤ්ච අපස්සන්තො; **පස්සතො උදයව්‍යයන්ති**

1. ම. අම්ම.

තෙසං උදයබ්බයං පස්සන්තස්ස ඉතරස්ස ජීවිතතො එකාහම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති. දෙසනාවසානෙ පටාචාරී සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති.

පටාචාරත්ථෙරියා වත්ථු ද්වාදසමං.

---

8. 13.

“යො ච වස්සසත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකස්ස සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ චත්තාලීසකොටිධනං අඞ්ගාරා එව හුත්වා අට්ඨාසි, සෙට්ඨි තං දිස්වා උප්පන්නසොකො ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි, තස්සෙකො සහායකො ගෙහං ගන්ත්වා සම්ම කස්මා සොචසීති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා-සම්ම මා සොචි අහං එකං උපායං ජානාමි තං කරෙහීති, කිං කරෙමි සම්මාති? අත්තනො ආපණෙ කිලඤ්ජං පසාරෙත්වා තෙ අඞ්ගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණන්තො විය නිසීද, ආගතාගතෙසු මනුස්සෙසු යෙ එවං වදන්ති-සෙසජනා වත්ථතෙලමධුඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති ත්වං පන අඞ්ගාරෙ වික්කිණන්තො නිසින්නොති, තෙ වදෙය්‍යාසි-අත්තනො සන්තකං අවික්කිණන්තො කිං කරෙමීති, යො පන තං එවං වදෙති-සෙසජනා වත්ථතෙලමධුඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති ත්වං පන හිරඤ්ඤසුවණ්ණං වික්කිණන්තො නිසින්නොති, තං වදෙය්‍යාසි-කහං හිරඤ්ඤසුවණ්ණන්ති, ඉදමිදමාති වුත්තෙ ආහර තාව නන්ති හත්ථෙහි පටිච්ඡෙය්‍යාසීති,[1] එවං දින්නං තව හත්ථෙ හිරඤ්ඤසුවණ්ණං භවිස්සති, සා පන සචෙ කුමාරිකා හොති තව ගෙහෙ පුත්තස්ස තං ආහරිත්වා චත්තාලීසකොටිධනං තස්සා නිය්‍යාදෙත්වා තාය දින්නං වලඤ්ජෙය්‍යාසීති, සචෙ කුමාරකො හොති තව ගෙහෙ වයප්පත්තං ධීතරං තස්ස දත්වා චත්තාලීසකොටිධනං තස්ස නිය්‍යාදෙත්වා තෙන දින්නකං වලඤ්ජෙය්‍යාසීති, සො භද්දකො උපායොති අත්තනො ආපණෙ අඞ්ගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණන්තො විය නිසීදි, යෙ පන එවමාහංසු-සෙසා වත්ථතෙලමධුඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති ත්වං අඞ්ගාරෙ වික්කිණන්තො නිසින්නොති, තෙසං අත්තනො සන්තකං අවික්කිණන්තො කිං කරිස්සාමීති පටිවචනං අදාසි, අථෙකා ගොතමී නාම කුමාරිකා කිසසරීරතාය[2] කිසාගොතමීති පඤ්ඤායමානා පරිජිණ්ණකුලස්ස ධීතා අත්තනො එකෙන කිච්චෙන ආපණද්වාරං ගතා තං සෙට්ඨිං දිස්වා එවමාහ-කිං තාත සෙසජනා වත්ථතෙලමධුඵාණිතාදීනි වික්කිණන්ති ත්වං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං වික්කිණන්තො නිසින්නොති?, කහං අම්ම හිරඤ්ඤසුවණ්ණන්ති? නනු ත්වං තදෙව ගහෙත්වා නිසින්නොති?, ආහර තාව තං අම්මාති, සා හත්ථපූරං ගහෙත්වා තස්ස හත්ථෙසු ඨපෙසි, තං

---

1. ම. පටිච්ඡාදෙය්‍යාසීති.   2. ම. කිලන්තසරීරතාය.

හිරඤ්ඤසුවණ්ණමෙව අහොසි, අථ නං සෙට්ඨි-කතරං තෙ අම්ම ගෙහන්ති පුච්ඡිත්වා-අසුකං තාතාති වුත්තෙ-තස්සා අස්සාමිකභාවං ඤත්වා ධනං පටිසාමෙත්වා තං අත්තනො පුත්තස්ස ආනෙත්වා චත්තාළීසකොටිධනං පටිච්ඡාපෙසි, සබ්බං හිරඤ්ඤසුවණ්ණමෙව අහොසි. තස්සා අපරෙන සමයෙන ගබ්භො පතිට්ඨහි, සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි, සො පදසා ගමනකාලෙ කාලමකාසි, සා අදිට්ඨපුබ්බමරණත්තා තං ඣාපෙතුං නීහරන්තෙ වාරෙත්වා පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං පුච්ඡිස්සාමීති මතකලෙබරං අඞ්කෙනාදාය අපිනු මෙ පුත්තස්ස භෙසජ්ජං ජානාථාති පුච්ඡන්තී ඝරපටිපාටියා විචරති, අථ නං මනුස්සා-අම්ම උම්මත්තිකාසි ජාතා? මතකපුත්තස්ස භෙසජ්ජං පුච්ඡන්තී විචරසීති? වදන්ති, සා අවස්සං මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජං ජානනකං ලභිස්සාමීති මඤ්ඤමානා විචරති, අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො දිස්වා-අයං මම ධීතා පඨමපුත්තකං විජාතා භවිස්සතීති අදිට්ඨපුබ්බමරණතාය මයා ඉමිස්සා අවස්සයෙන භවිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ආහ-අහං අම්ම භෙසජ්ජං න ජානාමි භෙසජ්ජජානනකං පන ජානාමීති, කො ජානාති තාතාති? සත්ථා අම්ම ජානාති ගච්ඡ තං පුච්ඡාති, සා ගමිස්සාමි තාත පුච්ඡිස්සාමීති වත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තෙ ඨිතා පුච්ඡි-තුම්හෙ කිර මෙ පුත්තස්ස භෙසජ්ජං ජානාථ භන්තෙති? ආම ජානාමීති, කිං ලද්ධුං වට්ටතීති? අච්ඡරගහණමත්තං සිද්ධත්ථකෙ ලද්ධුං වට්ටතීති, ලභිස්සාමි භන්තෙ කස්ස පන ගෙහෙ ලද්ධුං වට්ටතීති?, යස්ස ගෙහෙ පුත්තො වා ධීතා වා න කොචි මතපුබ්බොති, සා සාධු භන්තෙති සත්ථාරං වන්දිත්වා මතපුත්තකං අඞ්කෙනාදාය අන්තොගාමං පවිසිත්වා පඨමගෙහස්ස ද්වාරෙ ඨත්වා-අත්ථි නු ඛො ඉමස්මිං ගෙහෙ සිද්ධත්ථකො? පුත්තස්ස කිර මෙ භෙසජ්ජං එතන්ති වත්වා-අත්ථීති වුත්තෙ-තෙන හි දෙථාති, තෙහි ආහරිත්වා සිද්ධත්ථකෙසු දීයමානෙසු ඉමස්මිං ගෙහෙ පුත්තො වා ධීතා වා මතපුබ්බො කොචි නත්ථි අම්මාති පුච්ඡිත්වා-කිං වදෙසි අම්ම ජීවමානා හි කතිපයා මතකා එව බහුකාති වුත්තෙ-තෙන හි ගණ්හථ වො සිද්ධත්ථකෙ න තං මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජන්ති පටික්ඛිපි,[1] සා ඉමිනා නියාමෙන ආදිතො පට්ඨාය පුච්ඡන්තී විචරි, සා එකගෙහෙපි සිද්ධත්ථකෙ අගහෙත්වා සායණ්හසමයෙ චින්තෙසි-අහො භාරියං කම්මං අහං මමෙව පුත්තො මතොති සඤ්ඤමකාසිං සකල ගාමෙ හි පන ජීවන්තෙහි මතකාව බහුතරාති, තස්සා එවං චින්තයමානාය පුත්තසිනෙහං මුදුකහදයං ථද්ධභාවං අගමාසි, සා පුත්තං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, අථ නං සත්ථා-ලද්ධා තෙ එකච්ඡරමත්තා සිද්ධත්ථකාති? ආහ, න ලද්ධා භන්තෙ සකලගාමෙපි ජීවන්තෙහි මතකායෙව බහුතරාති, අථ නං සත්ථා-ත්වං මමෙව පුත්තො මතොති සල්ලක්ඛෙසි ධුවධම්මො එස

1. ම. පටිඅදසි.

සත්තානං, මච්චුරාජා හි සබ්බසත්තෙ අපරිපුණ්ණජ්ඣාසයෙ එව මහොඝො විය පරිකස්සමානො යෙව අපායසමුද්දෙ පක්ඛිපතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡතී”ති.

ගාථාපරියොසානෙ කිසාගොතමී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. සා පන සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි, සත්ථා තං භික්ඛුනීනං සන්තිකං පෙසෙත්වා පබ්බාජෙසි, සා ලද්ධූපසම්පදා කිසාගොතමීථෙරීති පඤ්ඤායි, සා එකදිවසං උපොසථාගාරෙ වාරං පත්වා දීපං ජාලෙත්වා නිසින්නා දීපජාලා භිජ්ජන්තියො ච උප්පජ්ජන්තියො ච දිස්වා එවමෙවම්පිමෙ සත්තා උප්පජ්ජන්ති චෙව නිරුජ්ඣන්ති ච, නිබ්බානප්පත්තා එව න පඤ්ඤායන්තීති ආරම්මණං අග්ගහෙසි, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා තස්සා සම්මුඛෙ නිසීදිත්වා කථෙන්තො විය–එවමෙව ගොතමි ඉමෙ සත්තා දීපජාලා විය උප්පජ්ජන්ති චෙව නිරුජ්ඣන්ති ච නිබ්බානප්පත්තා එව න පඤ්ඤායන්ති, එවමෙව නිබ්බානං අපස්සන්තානං වස්සසතං ජීවනතො නිබ්බානං පස්සන්තස්ස ඛණමත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

“යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පද”න්ති.

තත්ථ **අමතං පද**න්ති මරණවිරහිතකොට්ඨාසං අමතමහානිබ්බානන්ති අත්ථො. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ කිසාගොතමී යථානිසින්නාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

කිසාගොතමියා වත්ථු තෙරසමං.

8, 14.

“යො ච වස්සසත”න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බහුපුත්තිකං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකස්මිං කුලෙ සත්ත පුත්තා සත්ත ච ධීතරො අහෙසුං, තෙ සබ්බෙපි වයප්පත්තා ගෙහෙ පතිට්ඨහිත්වා අත්තනො ධම්මතාය සුඛප්පත්තා අහෙසුං, තෙසං අපරෙන සමයෙන පිතා කාලමකාසි, මහාඋපාසිකා සාමිකෙ නට්ඨෙපි න තාව කුටුම්බං විජහති, අථ නං පුත්තා ආහංසු–අම්ම අම්හාකං පිතරි නට්ඨෙ තුය්හං කො අත්ථො කුටුම්බෙන? කිං මයං තං උපට්ඨාතුං න සක්කොමාති?; සා තෙසං කථං සුත්වා තුණ්හී හුත්වාපි පුනප්පුනං තෙහි වුච්චමානා–පුත්තා

මං පටිජග්ගිස්සන්ති කිං මෙ මම විසුං කුටුම්බෙනාති සබ්බං සාපතෙය්‍යං මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අදාසි, අථ නං කතිපාහච්චයෙන ජෙට්ඨපුත්තස්ස ගෙහං අගමාසි, ජෙට්ඨපුත්තස්ස භරියා අහො අම්හාකං අය්‍යා ජෙට්ඨපුත්තො මෙති ද්වෙ කොට්ඨාසෙ දත්වා විය ඉමමෙව ගෙහං ආගච්ඡතීති ආහ, සෙසපුත්තානං භරියාපි එවං වදිංසු, ජෙට්ඨධීතරං ආදිං කත්වා තාසං ගෙහං ගතම්පි එවමෙව වදිංසු, සා අවමානප්පත්තා හුත්වා- කිං ඉමෙසං සන්තිකෙ වුත්ථෙන භික්ඛුණී හුත්වා ජීවිස්සාමීති භික්ඛුණීනං උපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචි, තා නං පබ්බාජෙසුං, සා ලද්ධූපසම්පදා බහුපුත්තිකත්ථෙරී නාමාති පඤ්ඤායි, සා-අහං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතා අප්පමත්තාය මෙ භවිතබ්බන්ති භික්ඛුණීනං වත්තපටිවත්තං කරොන්ති සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කරිස්සාමීති හෙට්ඨාපාසාදෙ එකං ථම්භං හත්ථෙන ගහෙත්වා ආවිඤ්ජමානාව සමණධම්මං කරොති, චඞ්කමමානාපි අන්ධකාරට්ඨානෙ මෙ රුක්ඛො වා කත්ථචි වා සීසං පටිහඤ්ඤෙය්‍යාති තං රුක්ඛං හත්ථෙන ගහෙත්වා තං ආවිඤ්ජමානාව සමණධම්මමෙව කරොති, සත්ථාරා දෙසිතධම්මමෙව කරිස්සාමීති ධම්මං ආවජ්ජෙත්වා ධම්මං අනුස්සරමානාව සමණධම්මං කරොති, සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසින්නො විය තාය සද්ධිං කථෙන්තො-බහුපුත්තිකෙ මයා දෙසිතං ධම්මං අනාවජ්ජන්තස්ස අපස්සන්තස්ස වස්සසතං ජීවනතො මයා දෙසිතං ධම්මං පස්සන්තස්ස මුහුත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො ධම්මමුත්තම"න්ති.

තත්ථ ධම්මමුත්තමන්ති නවවිධලොකුත්තරධම්මං, සො හි උත්තමො ධම්මො නාම, යො හි තං න පස්සති තස්ස වස්සසතම්පි ජීවනතො තං ධම්මං පස්සන්තස්ස පටිවිජ්ඣන්තස්ස එකාහම්පි එකක්ඛණම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති. ගාථාපරියොසානෙ බහුපුත්තිකත්ථෙරී සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහීති.

බහුපුත්තිකත්ථෙරියා වත්ථු චුද්දසමං.

සහස්සවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

වග්ගො අට්ඨමො.

9, 1.

"අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චූළෙකසාටකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

විපස්සිදසබලස්ස කාලස්මිං හි මහාඑකසාටකබ්‍රාහ්මණො නාම අහොසි, අයම්පන එතරහි සාවත්ථියං චූළෙකසාටකො නාම, තස්ස හි එකො නිවාසනසාටකො අහොසි බ්‍රාහ්මණියාපි එකො, උභින්නම්පි එකමෙව පාරුපනං, බහිගමනකාලෙ බ්‍රාහ්මණො වා බ්‍රාහ්මණී වා තං පාරුපති, අථෙකදිවසං විහාරෙ ධම්මසවණෙ ඝොසිතෙ බ්‍රාහ්මණො ආහ-භොති ධම්මසවණං ඝොසිතං කිං දිවා ධම්මසවණාය ගච්ඡසි? උදාහු රත්තිං? පාපුරණස්ස හි අභාවෙන න සක්කා අම්හෙහි එකතො ගන්තුන්ති, බ්‍රාහ්මණී-සාමි අහං දිවා ගමිස්සාමීති සාටකං පාරුපිත්වා අගමාසි. බ්‍රාහ්මණො දිවසභාගං ගෙහෙ වීතිනාමෙත්වා රත්තිං ගන්ත්වා සත්ථු පුරතො නිසින්නො ධම්මං අස්සොසි, අථස්ස සරීරං ඵරමානා පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජි, සො සත්ථාරං පූජෙතුකාමො හුත්වා-සචෙ ඉමං සාටකං දස්සාමි නෙව බ්‍රාහ්මණියා න මය්හං පාපුරණං භවිස්සතීති චින්තෙසි, අථස්ස මච්ඡෙරචිත්තානං සහස්සං උප්පජ්ජි, පුනෙකං සද්ධාචිත්තං උප්පජ්ජි, තං අභිභවමානං පුන මච්ඡෙරචිත්තං උප්පජ්ජි, ඉතිස්ස බලවමච්ඡෙරං බන්ධිත්වා ගණ්හන්තං විය සද්ධාචිත්තං පටිබාහතියෙව, තස්ස දස්සාමි න දස්සාමීති චින්තෙන්තස්සෙව පඨමයාමො අපගතො මජ්ඣිමයාමො සම්පත්තො, තස්මිම්පි දාතුං නාසක්ඛි, පච්ඡිමයාමෙ සම්පත්තෙ සො චින්තෙසි-මම සද්ධාචිත්තෙන මච්ඡෙරචිත්තෙන ච සද්ධිං යුජ්ඣන්තස්සෙව ද්වෙ යාමා වීතිවත්තා, ඉදං මම එත්තකං මච්ඡෙරචිත්තං වඩ්ඪමානං චතූහි අපායෙහි සීසං උක්ඛිපිතුං න දස්සති දස්සාමි දානන්ති සො මච්ඡෙරසහස්සං අභිභවිත්වා සද්ධාචිත්තං පුරෙචාරිකං කත්වා සාටකං ආදාය සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙත්වා "ජිතමෙම ජිතමෙම"ති තික්ඛත්තුං මහාසද්දමකාසි, රාජා පසෙනදි කොසලො ධම්මං සුණන්තො තං සද්දං සුත්වා-පුච්ඡථ නං කිං කිර තෙන ජිතන්ති ආහ, සො රාජපුරිසෙහි පුච්ඡිතො තමත්ථං ආරොචෙසි, තං සුත්වා රාජා දුක්කරං කතං බ්‍රාහ්මණෙන සඞ්ගහමස්ස කරිස්සාමීති එකං සාටකයුගං දාපෙසි, තම්පි තථාගතස්සෙව අදාසි, පුන රාජා ද්වෙ චත්තාරි අට්ඨ සොළසාති දිගුණං කත්වා දාපෙසි, සො තානිපි තථාගතස්සෙව අදාසි, අථස්ස රාජා ද්වත්තිංස යුගානි දාපෙසි, බ්‍රාහ්මණො-අත්තනො අග්ගහෙත්වා ලද්ධං ලද්ධං විස්සජ්ජෙතීති වාදමොචනත්ථං තතො එකං යුගං අත්තනො එකං බ්‍රාහ්මණියාති ද්වෙ යුගානි ගහෙත්වා තිංස යුගානි තථාගතස්සෙව අදාසි, රාජා පන තස්මිං සත්තක්ඛත්තුම්පි දදන්තෙ පුන දාතුකාමො අහොසි, පුබ්බෙ මහාඑකසාටකො චතුසට්ඨියා සාටකයුගෙසු ද්වෙ අග්ගහෙසි, අයං පන ද්වත්තිංසාය ලද්ධකාලෙ ද්වෙ අග්ගහෙසි, රාජා පුරිසෙ ආණාපෙසි-දුක්කරං භණෙ බ්‍රාහ්මණෙන කතං අන්තෙපුරෙ මෙ ද්වෙ කම්බලෙ ආහරාපෙථාති, තෙ තථා කරිංසු, රාජා සතසහස්සග්ඝනකෙ ද්වෙ කම්බලෙ දාපෙසි, බ්‍රාහ්මණො න ඉමෙ මම සරීරෙ උපයොගං

අරහන්ති බුද්ධසාසනස්සෙවෙතෙ අනුච්ඡවිකාති එකං කම්බලං අන්තොගන්ධකුටියං සයනස්ස උපරි විතානං කත්වා බන්ධි, එකං අත්තනො ඝරෙ නිබද්ධං භුඤ්ජන්තස්ස භික්ඛුනො භත්තකිච්චට්ඨානෙ විතානං කත්වා බන්ධි, රාජා සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කම්බලං සඤ්ජානිත්වා–භන්තෙ කෙන පූජා කතාති පුච්ඡිත්වා–එකසාටකෙනාති වුත්තෙ–බ්‍රාහ්මණො මම පසාදක්ඛණෙ යෙව පසීදතීති චත්තාරො හත්ථී චත්තාරො අස්සෙ චත්තාරි කහාපණසහස්සානි චතස්සො ඉත්ථියො චතස්සො දාසියො චත්තාරො පුරිසෙ චත්තාරි ගාමවරානීති එවං යාවතා චත්තාරි චත්තාරි කත්වා සබ්බචතුක්කං නාම අදාසි, භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–අහො අච්ඡරියං චූළෙකසාටකස්ස කම්මං තම්මුහුත්තමෙව සබ්බචතුක්කං ලභි ඉදානි කතෙන කල්‍යාණකම්මෙන අජ්ජෙව විපාකො දින්නොති, සත්ථා ආගන්ත්වා–කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා–ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–භික්ඛවෙ සචායං එකසාටකො පඨමයාමෙ මය්හං දාතුං අසක්ඛිස්ස සබ්බසොළසකං අලභිස්ස, සචෙ මජ්ඣිමයාමෙ අසක්ඛිස්ස සබ්බට්ඨකං අලභිස්ස, බලවපච්ඡිමයාමෙ දින්නත්තා පනෙස සබ්බචතුක්කං ලභි, කල්‍යාණකම්මං කරොන්තෙන හි උප්පන්නචිත්තං අහාපෙත්වා තඞ්ඛණංයෙව කාතබ්බං, දන්ධං කතං කුසලං හි සම්පත්තිං දදමානං දන්ධමෙව දදාති, තස්මා චිත්තුප්පාදසමනන්තරමෙව කල්‍යාණකම්මං කාතබ්බන්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ පාපා චිත්තං නිවාරයෙ,
දන්ධං හි කරොතො පුඤ්ඤං පාපස්මිං රමතී මනො"ති.

තත්ථ **අභිත්ථරෙථාති** තුරිතතුරිතං සීඝසීඝං කරෙය්‍යාථාති අත්ථො, ගිහිනා වා සලාකභත්තදානාදි යං කිඤ්චිදෙව කුසලං කරිස්සාමීති චිත්තෙ උප්පන්නෙ යථා අඤ්ඤෙ ඔකාසං න ලභන්ති එවං අහං පුරෙ අහං පුරෙති තුරිතතුරිතමෙව කාතබ්බං, පබ්බජිතෙන වා උපජ්ඣායවත්තාදීනි කරොන්තෙන අඤ්ඤස්ස ඔකාසං අදත්වා අහං පුරෙ අහං පුරෙති තුරිතතුරිතමෙව කාතබ්බං; **පාපා චිත්තන්ති** කායදුච්චරිතාදිතො පන පාපකම්මතො වා අකුසලචිත්තුප්පාදතො වා සබ්බත්ථාමෙන චිත්තං නිවාරයෙ; **දන්ධං හි කරොතොති** යො පන දස්සාමි න දස්සාමි සම්පජ්ජිස්සති නුඛො මෙ නොති එවං චික්ඛල්ලමග්ගෙන[1] ගච්ඡන්තො විය දන්ධං පුඤ්ඤං කරොති තස්ස එකසාටකස්ස විය මච්ඡෙරසහස්සං පාපං ඔකාසං ලභති, අථස්ස **පාපස්මිං රමති මනො** කුසලකම්මකරණකාලෙයෙව හි චිත්තං කුසලෙ රමති තතො මුච්චිත්වා පාපනින්නමෙව හොති. ගාථාවසානෙ බහූ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

චූළෙකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු පඨමං.

1. සී. පච්ඡිලමග්ගෙන

9. 2.

"පාපඤ්චෙ පුරිසො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සෙය්‍යසකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සො හි ලාළුදායිත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො–අනභිරතිං තස්සාරොචෙත්වා තෙන පඤ්චමං සඞ්ඝාදිසෙසකම්මෙව සමාදපිතො–උප්පන්නුප්පන්නාය අනභිරතියා තං කම්මමකාසි, සත්ථා තස්ස කිරියං සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා–එවං කිර ත්වං කරොසීති? පුච්ඡිත්වා–ආම භන්තෙති වුත්තෙ–කස්මා භාරියං කම්මමකාසි? අනනුච්ඡවිකං මොඝපුරිසාති නානප්පකාරතො විගරහිත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා–එවරූපං හි කම්මං දිට්ඨධම්මෙපි සම්පරායෙපි දුක්ඛසංවත්තනියමෙව හොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"පාපඤ්චෙ පුරිසො කයිරා න තං කයිරා පුනප්පුනං,
න තම්හි ඡන්දං කයිරාථ දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො"ති.

තස්සත්ථො–සචෙ පුරිසො සකිං පාපකම්මං කරෙය්‍ය තං ඛණෙමෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා ඉදං අප්පතිරූපං ඔළාරිකන්ති න තං කයිරා පුනප්පුනං, යොපි තම්හි ඡන්දො වා රුචි වා උප්පජ්ජෙය්‍ය තම්පි විනොදෙත්වා න කයිරාථෙව, කිං කාරණා?, දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො පාපස්ස හි උච්චයො වඩ්ඪි ඉධ ලොකෙපි පරලොකෙපි දුක්ඛමෙව ආවහතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සෙය්‍යසකත්ථෙරස්ස වත්ථු දුතියං.

9, 3

"පුඤ්ඤං චෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලාජදෙවධීතරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු රාජගහෙ සමුට්ඨිතං. ආයස්මා හි මහාකස්සපො පිප්ඵලිගුහායං විහරන්තො ඣානං සමාපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨාය දිබ්බෙන චක්ඛුනා භික්ඛාචාරට්ඨානං ඔලොකෙන්තො එකං සාලික්ඛෙත්තපාලිකං ඉත්ථිං සාලිසීසානි ගහෙත්වා ලාජෙ කුරුමානං දිස්වා–සද්ධා නුඛො අස්සද්ධාති වීමංසිත්වා සද්ධාති ඤත්වා–සක්ඛිස්සති නුඛො මෙ සඞ්ගහං කාතුන්ති උපධාරෙන්තො–විසාරදා කුලධීතා මම සඞ්ගහං කරිස්සති කත්වා ච පන මහාසම්පත්තිං ලභිස්සතීති ඤත්වා–චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය සාලික්ඛෙත්තසමීපෙ යෙව අට්ඨාසි, කුලධීතා–ථෙරං දිස්වා පසන්නචිත්තා පඤ්චවණ්ණාය පීතියා ඵුට්ඨසරීරා තිට්ඨථ භන්තෙති වත්වා ලාජෙ ආදාය වෙගෙනාගන්ත්වා ථෙරස්ස පත්තෙ

ආකිරිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා-භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මස්ස
භාගිනී අස්සන්ති පත්ථනං අකාසි, ථෙරො එවං හොතූති අනුමොදනං
අකාසි, සාපි ථෙරං වන්දිත්වා අත්තනා දින්නදානං ආවජ්ජමානා නිවත්ති,
තාය ච පන කෙදාරමරියාදාය ගමනමග්ගෙ එකස්මිං බිලෙ ඝොර
විසො සප්පො නිපජ්ජි, සො ථෙරස්ස කාසායපටිච්ඡන්නං ජඞ්ඝං
ඩංසිතුං නාසක්ඛි, ඉතරා දානං ආවජ්ජමානා නිවත්තන්තී තං පදෙසං
පාපුණි, සප්පො බිලා නික්ඛමිත්වා තං ඩංසිත්වා තත්ථෙව පාතෙසි, සා
පසන්නචිත්තෙන කාලං කත්වා තාවතිංසභවනෙ තිංසයොජනිකෙ
කනකවිමානෙ සුත්තප්පබුද්ධා විය සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතෙන
තිගාවුතෙන අත්තභාවෙන නිබ්බත්ති, සා ද්වාදසයොජනිකං එකං
දිබ්බවත්ථං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා අච්ඡරාසහස්සපරිවුතා පුබ්බ
කම්මප්පකාසනත්ථං සුවණ්ණලාජභරිතෙන ඔලම්බන්තෙන සුවණ්ණ
සරකෙන පටිමණ්ඩිතෙ විමානද්වාරෙ ඨිතා-අත්තනො සම්පත්තිං
ඔලොකෙත්වා-කින්නු ඛො මෙ කත්වා අයං සම්පත්ති ලද්ධාති දිබ්බෙන
චක්ඛුනා උපධාරෙන්තී-අය්‍යස්ස මෙ මහාකස්සපත්ථෙරස්ස දින්න
ලාජදානනිස්සන්දෙන සා ලද්ධාති අඤ්ඤාසි, මයා එවං පරිත්තකෙන
කම්මෙන එවරූපං සම්පත්තිං ලභිත්වා නදානි පමජ්ජිතුං වට්ටති,
අය්‍යස්ස වත්තපටිවත්තම්පි කත්වා ඉමං සම්පත්තිං ථාවරං කරිස්සාමීති
චින්තෙත්වා පාතොව කනකමයං සම්මුජ්ජනිං චෙව කචවරඡඩ්ඩනිං ච
ආදාය ආගන්ත්වා ථෙරස්ස පරිවෙණං සම්මජ්ජිත්වා පානීයං පරිභොජ
නීයං උපට්ඨපෙසි, ථෙරො තං දිස්වා කෙනචි දහරෙන වා වත්තං
කතං භවිස්සතීති සල්ලක්ඛෙසි, සා දුතියදිවසෙපි තථා අකාසි,
ථෙරොපි තං තථෙව සල්ලක්ඛෙසි, තතියදිවසෙපි ථෙරො තස්සා
සම්මජ්ජනියසද්දං සුත්වා තාලච්ඡිද්දෙහි පවිට්ඨසරීරොභාසං දිස්වා
ද්වාරං විවරිත්වා-කො එස සම්මජ්ජතීති? පුච්ඡි, අහං භන්තෙ තුම්හාකං
උපට්ඨායිකා ලාජදෙවධීතාති, නත්ථි මය්හං එවංනාමිකා උපට්ඨායිකා
නාම අත්ථීති, අහං භන්තෙ සාලිඛෙත්තං රක්ඛමානා ලාජෙ දත්වා
පසන්නචිත්තා නිවත්තන්තී සප්පෙන දට්ඨා-කාලං කත්වා තාවතිංස
දෙවලොකෙ උප්පන්නා, මයා අය්‍යං නිස්සාය අයං මහතී සම්පත්ති ලද්ධා
ඉදානිපි තුම්හාකං වත්තපටිවත්තං කත්වා සම්පත්තිං ථාවරං කරිස්සා
මීති ආගතාම්හි භන්තෙති, හීය්‍යොපි පරෙපි තයාවෙතං ඨානං
සම්මට්ඨං? තයාව පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපිතන්ති?, ආම
භන්තෙති, අපෙහි දෙවධීතෙ තයා කතං වත්තං කතංව හොතු ඉතො
පට්ඨාය ඉමං ඨානං මා ආගමීති, භන්තෙ මා මං නාසෙථ තුම්හාකං
වත්තං කත්වා සම්පත්තිං මෙ ථිරං කාතුං දෙථාති, අපෙහි දෙවධීතෙ
මා මං අනාගතෙ චිත්තබීජනිං ගහෙත්වා නිසින්නෙහි ධම්මකථිකෙහි-
මහාකස්සපත්ථෙරස්ස කිර එකා දෙවධීතා ආගන්ත්වා වත්තපටිවත්තං
කත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙසීති වත්තබ්බතං කරි, ඉතො
පට්ඨාය ඉධ මා ආගමි පටික්කමාති, සා මා මං භන්තෙ නාසෙථාති පුන
ප්පුන යාචියෙව, ථෙරො නායං මම වචනං සුණාතීති චින්තෙත්වා-තව

පමාණං න ජානාසීති අච්ඡරං පහරි, සා තත්ථ සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තී ආකාසෙ උප්පතිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ ඨිතා-භන්තෙ මයා ලද්ධසම්පදං මා නාසෙථ ඨාවරං කාතුං දෙථාති රොදන්තී පරිදෙවන්තී ආකාසෙ අට්ඨාසි, සත්ථා ජෙතවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්සා රොදිතසද්දං සුත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා දෙවධීතාය සම්මුඛෙ නිසීදිත්වා කථෙන්තො විය-දෙවධීතෙ මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස සංවරකරණමෙව භාරො, පුඤ්ඤත්ථිකානං පන අයං අයං අත්ථොති සල්ලක්ඛෙත්වා පුඤ්ඤකරණමෙව භාරො, පුඤ්ඤකරණං හි ඉධ චෙව සම්පරායෙ ච සුඛමෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"පුඤ්ඤං චෙ පුරිසො කයිරා කයිරාථෙනං පුනප්පුනං,
තම්හි ඡන්දං කයිරාථ සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො"ති.

තස්සත්ථො-සචෙ පුරිසො පුඤ්ඤං කරෙය්‍ය එකවාරං මෙ පුඤ්ඤං කතං අලං එත්තාවතාති අනොරමිත්වා පුනප්පුනං කරොථෙව, තස්ස අකරණක්ඛණෙපි තම්හි පුඤ්ඤෙ ඡන්දං රුචිං උස්සාහං කරොථෙව, කිං කාරණා? **සුඛො පුඤ්ඤස්ස උච්චයො** පුඤ්ඤස්ස හි උච්චයො වඩ්ඪි ඉධලොකපරලොකසුඛවහනතො සුඛොති. දෙසනාවසානෙ දෙවධීතා පඤ්චචත්තාලීසයොජනමත්ථකෙ ඨිතාව සොතාපත්තිඵලං පාපුණීති..

ලාජදෙවධීතාය වත්ථු තතියං.

9, 4.

"පාපොපි පස්සති භද්‍ර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනාථපිණ්ඩිකං ආරබ්භ කථෙසි.

අනාථපිණ්ඩිකො හි විහාරමෙව උද්දිස්ස චතුපණ්ණාසකොටිධනං බුද්ධසාසනෙ විකිරිත්වා සත්ථරි ජෙතවනෙ විහරන්තෙ දෙවසිකං තීණි මහාඋපට්ඨානානි ගච්ඡති, ගච්ඡන්තො ච-කින්නු ඛො ආදාය ආගතොති සාමණෙරා වා දහරා වා හත්ථම්පි මෙ ඔලොකෙය්‍යුන්ති තුච්ඡහත්ථො නාම න ගතපුබ්බො, පාතොව ගච්ඡන්තො යාගුං ගාහාපෙත්වාව ගච්ඡති, කතපාතරාසො සප්පිනවනීතාදීනි භෙසජ්ජානි සායණ්හසමයෙ මාලාගන්ධවිලෙපනවත්ථාදීනි ගාහාපෙත්වා ගච්ඡති, එවං නිච්චකාලමෙව දිවසෙ දිවසෙ දානං දත්වා සීලං රක්ඛති, අපරභාගෙ ධනං පරික්ඛයං ගච්ඡති, වොහාරූපජීවිනොපිස්ස හත්ථතො අට්ඨාරසකොටිධනං ඉණං ගණ්හිංසු, කුලසන්තකාපිස්ස අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටියො නදීතීරෙ නිදහිත්වා ඨපිතා උදකෙන කූලෙ භින්නෙන මහාසමුද්දං පවිසිංසු, එවමස්ස අනුපුබ්බෙන ධනං පරික්ඛයං අගමාසි, සො එවංභූතොපි සඞ්ඝස්ස දානං දෙතියෙව, පණීතං

පන කත්වා දාතුං න සක්කොති, සො-එකදිවසං සත්ථාරා-දීයති පන තෙ ගහපති කුලෙ දානන්ති වුත්තෙ-දීයති භන්තෙ තං ච ඛො කණාජකං බිලඞ්ගදුතියන්ති ආහ, අථ නං සත්ථා-ගහපති ලූඛං දානං දෙමීති මා චින්තයි, චිත්තස්මිං හි පණීතෙ න බුද්ධාදීනං දින්නදානං ලූඛං නාම අත්ථි, අපි ච ත්වං අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං දෙසි අහං පන වෙලාමකාලෙ සකලජම්බුදීපං උන්නඞ්ගලං කත්වා මහාදානං පවත්තයමානොපි තිසරණගතම්පි කඤ්චි[1] නාලත්ථං, දක්ඛිණෙය්‍යා නාම එවං දුල්ලභා තස්මා ලූඛං මෙ දානන්ති මා චින්තයීති වත්වා වෙලාමසුත්තමස්ස කථෙසි.

අථස්ස ද්වාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා දෙවතා සත්ථරි චෙව සත්ථු සාවකෙසු ච ගෙහං පවිසන්තෙසු තෙසං තෙජෙන සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තී යථා ඉමෙ ඉමං ගෙහං න පවිසන්ති තථා ගහපතිං පරිභින්දිස්සාමීති තං වත්තුකාමාපි ඉස්සරකාලෙ කිඤ්චි වත්තුං නාසක්ඛි, ඉදානි පනායං දුග්ගතො ගණ්හිස්සති මෙ වචනන්ති රත්තිභාගෙ සෙට්ඨිස්ස සිරිගබ්භං පවිසිත්වා ආකාසෙ අට්ඨාසි, අථ නං සෙට්ඨී දිස්වා කො එසොති ආහ, අහං තෙ මහාසෙට්ඨි චතුත්ථද්වාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා දෙවතා තුය්හං ඔවාදදානත්ථාය ආගතාති, තෙන හි ඔවදෙහීති, මහාසෙට්ඨි තයා පච්ඡිමකාලං අනොලොකෙත්වාව සමණස්ස ගොතමස්ස සාසනෙ බහු ධනං විප්පකිණ්ණං ඉදානි දුග්ගතො හුත්වාපි තං න මුඤ්චසියෙව, එවං වත්තමානො කතිපාහෙනෙව ඝාසච්ඡාදනම්පි න ලභිස්සසි කිං තෙ සමණෙන ගොතමෙන අතිපරිච්චාගතො ඔරමිත්වා කම්මන්තෙ පයොජෙන්තො කුටුම්බං සණ්ඨපෙහීති, අයමෙව තයා දින්නඔවාදොති? ආම සෙට්ඨීති, ගච්ඡ නාහං තාදිසෙන සතසහස්සෙනපි සක්කා හරාපෙතුං[2] අයුත්තං තෙ වුත්තං කිං තයා මම ගෙහෙ වසමානාය සීඝං මෙ ඝරා නික්ඛමාති, සා සොතාපන්නස්ස අරියසාවකස්ස වචනං සුත්වා ඨාතුං අසක්කොන්තී දාරකෙ ආදාය නික්ඛමි, නික්ඛමිත්වා ච පන අඤ්ඤත්‍ර වසනට්ඨානං අලභමානා සෙට්ඨිං ඛමාපෙත්වා තත්ථෙව වසිස්සාමීති නගරපරිග්ගාහකං දෙවපුත්තං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනා කතාපරාධං ආවිකත්වා එහි මං සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං නෙත්වා ඛමාපෙත්වා වසනට්ඨානං දාපෙහීති ආහ, සො අයුත්තං තයා වුත්තං නාහං තස්ස සන්තිකං ගන්තුං උස්සහිස්සාමීති තං පටික්ඛිපි, සා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙහිපි පටික්ඛිත්තා සක්කං දෙවරාජානං උපසඞ්කමිත්වා තං පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා අහං දෙව වසනට්ඨානං අලභමානා දාරකෙ හත්ථෙන ගහෙත්වා අනාථා විචරාමි වසනට්ඨානං මෙ දාපෙහීති සුට්ඨුතරං යාචි, අථ නං සො ආහ-අහම්පි තව කාරණා සෙට්ඨිං වත්තුං න සක්ඛිස්සාමි එකං පන තෙ උපායං කථෙස්සාමීති ආහ, සාධු දෙව කථෙහීති, ගච්ඡ සෙට්ඨිනො ආයුත්තකවෙසං ගහෙත්වා සෙට්ඨිස්ස හත්ථතො පණ්ණං ආරොපෙත්වා වොහාරූපජීවීහි ගහිතං

1. “තිසරණාගමනම්පි කිඤ්චි”-සබ්බත්ථ. 2. ම. කමෙපතුං.

අට්ඨාරසකොටිධනං අත්තනො ආනුභාවෙන සොධෙත්වා තුච්ඡගබ්භං පූරෙත්වා මහාසමුද්දං පවිට්ඨං අට්ඨාරසකොටිධනං අත්ථි අඤ්ඤම්පි අසුකට්ඨානෙ නාම අස්සාමිකං අට්ඨාරසකොටිධනං අත්ථි තං සබ්බං ආහරිත්වා තස්ස තුච්ඡගබ්භං පූරෙත්වා දණ්ඩකම්මං කත්වා ඛමාපෙහීති, සා සාධු දෙවාති වුත්තනයෙනෙව තං සබ්බං කත්වා පුන තස්ස සිරිගබ්භං ඔභාසයමානා ආකාසෙ ඨත්වා කො එසොති වුත්තෙ අහං තෙ චතුද්වාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා අන්ධබාලදෙවතා මයා අන්ධබාලතාය යං තුම්හාකං සන්තිකෙ කථිතං තං මෙ ඛමථ සක්කස්ස හි මෙ වචනෙන චතුපණ්ණාසකොටිධනං සමාහරිත්වා තුච්ඡගබ්භපූරණං දණ්ඩකම්මං කතං වසනට්ඨානං අලභමානා කිලමාමීති, අනාථපිණ්ඩිකො චින්තෙසි-අයං දෙවතා දණ්ඩකම්මඤ්ච මෙ කතන්ති වදති අත්තනො ච දොසං පටිජානාති සම්මාසම්බුද්ධස්ස තං දස්සෙස්සාමීති, සො තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තයා කතකම්මං සබ්බං ආරොචෙහීති ආහ, දෙවතා සත්ථු පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා-භන්තෙ මයා බාලාය තුම්හාකං ගුණෙ අජානිත්වා පාපකං වචනං වුත්තං තං මෙ ඛමථාති සත්ථාරං ඛමාපෙත්වා මහාසෙට්ඨිං ඛමාපෙසි, සත්ථා කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකවසෙන සෙට්ඨිඤ්චෙව දෙවතඤ්ච ඔවදන්තො-ඉධ ගහපති පාපපුග්ගලොපි-යාව පාපං න පච්චති තාව භද්‍රම්පි පස්සති යදා පනස්ස පාපං පච්චති තදා පාපමෙව පස්සති, භද්‍රපුග්ගලොපි-යාව භද්‍රං න පච්චති තාව පාපානි පස්සති යදා පනස්ස භද්‍රං පච්චති තදා භද්‍රමෙව පස්සතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

"පාපොපි පස්සතී භද්‍රං යාව පාපං න පච්චති,
යදා ච පච්චතී පාපං අථ පාපො පාපානි පස්සති.

භද්‍රොපි පස්සති පාපං යාව භද්‍රං න පච්චති,
යදා ච පච්චතී භද්‍රං අථ භද්‍රො භද්‍රානි පස්සතී"ති.

තත්ථ **පාපොති** කායදුච්චරිතාදිනා පාපකම්මෙන යුත්තපුග්ගලො, සොපි හි පුරිමසුචරිතානුභාවෙන නිබ්බත්තං සුඛං අනුභවමානො භද්‍රම්පි පස්සති; **යාව පාපං න පච්චතීති** යාවස්ස තං පාපකම්මං දිට්ඨධම්මෙ වා සම්පරායෙ වා විපාකං න දෙති, යදා පනස්ස තං දිට්ඨධම්මෙ වා සම්පරායෙ වා විපාකං දෙති. අථ දිට්ඨධම්මෙ විවිධා කම්මකාරණා සම්පරායෙ ච අපායදුක්ඛං අනුභොන්තො සො පාපො පාපානි පස්සති. දුතියගාථායපි කායසුචරිතාදිභෙද භද්‍රකම්මයුත්තො භද්‍රො සොපි පුරිමදුච්චරිතානුභාවනිබ්බත්තං දුක්ඛං අනුභවමානො පාපං පස්සති; **යාව භද්‍රං න පච්චතීති** යාවස්ස තං භද්‍රකම්මං දිට්ඨධම්මෙ වා සම්පරායෙ වා විපාකං න දෙති, යදා පන තං භද්‍රකම්මං පච්චති අථ දිට්ඨධම්මෙ වා ලාභසක්කාරාදිසුඛං සම්පරායෙ වා දිබ්බ

සම්පත්තිසුඛං අනුභවමානො සො භද්‍රො භද්‍රානියෙව පස්සතීති. දෙසනාවසානෙ සා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාති, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු චතුත්ථං.

9, 5.

“මාප්පමඤ්ඤෙථ පාපස්සා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං අසඤ්ඤතපරික්ඛාරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර යං කිඤ්චි මඤ්චපීඨාදිභෙදං පරික්ඛාරං බහි පරිභුඤ්ජිත්වා තත්ථෙව ඡඩ්ඩෙති, පරික්ඛාරො වස්සෙනපි ආතපෙනපි උපචිකාදීහිපි විනස්සති, සො භික්ඛූහි-නනු ආවුසො පරික්ඛාරො නාම පටිසාමෙතබ්බොති? වුත්තෙ-අප්පකං මයා කතං ආවුසො න එතස්ස චිත්තං අත්ථි න පිත්තන්ති වත්වා තථෙව කරොති, භික්ඛූ තස්ස කිරියං සත්ථු ආරොචෙසුං, සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා-සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං කරොසීති? පුච්ඡි, සො සත්ථාරා පුච්ඡිතොපි කිං එවං භගවා අප්පකං මයා කතං නාස්ස චිත්තං අත්ථි න පිත්තන්ති තථෙව අවමඤ්ඤන්තො ආහ, අථ නං සත්ථා-භික්ඛූහි එවං කාතුං න වට්ටති පාපකම්මං නාම අප්පකන්ති න අවමඤ්ඤිතබ්බං, අජ්ඣොකාසෙ ඨපිතං හි විවටමුඛං භාජනං දෙවෙ වස්සන්තෙ කිඤ්චාපි එකබින්දුනාව න පූරති පුනප්පුන වස්සන්තෙ පන පූරතෙව, එවමෙවං පාපං කරොන්තො පුග්ගලො අනුපුබ්බෙන මහන්තං පාපරාසිං කරොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“මාප්පමඤ්ඤෙථ[1] පාපස්ස න මන්තං ආගමිස්සති,
උදබින්දුනිපාතෙන උදකුම්භොපි පූරති;
පූරති බාලො පාපස්ස ථොකථොකම්පි ආචින”න්ති.

තත්ථ **මාප්පමඤ්ඤෙථා**ති න අවජානෙය්‍ය; **පාපස්සා**ති පාපං. **න මන්තං ආගමිස්සතී**ති අප්පමත්තකං මෙ පාපං කතං කදා එතං විපච්චිස්සතීති එවං පාපං නාවජානෙය්‍යාති අත්ථො; **උදකුම්භොපී**ති දෙවෙ වස්සන්තෙ මුඛං විවරිත්වා ඨපිතං යං කිඤ්චි කුලාලභාජනං යථා තං එකෙකස්සපි උදබින්දුස්ස නිපාතෙන අනුපුබ්බෙන පූරති, එවං බාලපුග්ගලො ථොකථොකම්පි පාපං ආචිනන්තො කරොන්තො වඩ්ඪෙන්තො පාපස්ස පූරතියෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති. සත්ථාපි අජ්ඣොකාසෙ සෙය්‍යං සන්ථරිත්වා පටිපාකතිකං අකරොන්තො ඉදං නාම ආපජ්ජතීති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසීති.

අසඤ්ඤතපරික්ඛාරභික්ඛුස්ස වත්ථු පඤ්චමං.

1. ම. මාවමඤ්ඤෙථ.

9, 6.

"මාප්පමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බිළාලපාදකසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සාවත්ථිවාසිනො වග්ගබන්ධෙන බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති, අථෙකදිවසං සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො එවමාහ-"උපාසකා ඉධෙකච්චො අත්තනාව දානං දෙති පරං න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති නො පරිවාරසම්පදං, එකච්චො අත්තනා න දෙති පරං සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති නො භොගසම්පදං, එකච්චො අත්තනා ච න දෙති පරඤ්ච න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං න ලභති නො පරිවාරසම්පදං, එකච්චො අත්තනා ච දෙති පරඤ්ච සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදඤ්චෙව ලභති පරිවාරසම්පදඤ්චා"ති. අථෙකො පණ්ඩිතපුරිසො තං ධම්මදෙසනං සුත්වා අහො අච්ඡරියමිදං කාරණං අහංදානි උභයසම්පත්තිසංවත්තනිකං කම්මං කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා සත්ථාරං උට්ඨාය ගමනකාලෙ ආහ-භන්තෙ ස්වෙ අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථාති, කිත්තකෙහි පන තෙ භික්ඛූහි අත්ථොති?, සබ්බෙහි භික්ඛූහි භන්තෙති, සත්ථා අධිවාසෙසි; සොපි ගාමං පවිසිත්වා අම්මා තාතා මයා ස්වාතනාය බුද්ධපමුඛො භික්ඛුසංඝො නිමන්තිතො යො යත්තකානං භික්ඛූනං සක්කොති සො තත්තකානං භික්ඛූනං යාගු ආදීනං අත්ථාය තණ්ඩුලාදීනි දෙතු එකස්මිං ඨානෙ පචාපෙත්වා දානං දස්සාමාති උග්ඝොසෙන්තො විචරති, අථ නං එකො සෙට්ඨි අත්තනො ආපණද්වාරං සම්පත්තං දිස්වා අයං අත්තනො පහොනකෙ භික්ඛූ අනිමන්තෙත්වා පන සකලගාමං සමාදපෙන්තො විචරතීති කුජ්ඣිත්වා තයා ගහිතභාජනං ආහරාති තීහි අඞ්ගුලීහි ගහෙත්වා ථොකෙ තණ්ඩුලෙ අදාසි තථා මුග්ගෙ තථා මාසෙති, සො තතො පට්ඨාය බිළාලපාදකසෙට්ඨි නාම ජාතො, සප්පිඵාණිතාදීනි දෙන්තොපි කරණ්ඩං කුටෙ පක්ඛිපිත්වා එකතො කොණං කත්වා බින්දුබින්දුං පග්ඝරාපෙන්තො ථොකථොකමෙව අදාසි, උපාසකො අවසෙසෙහි දින්නං එකතො කත්වා ඉමිනා දින්නං විසුංයෙව අග්ගහෙසි, සො සෙට්ඨි තස්ස කිරියං දිස්වා කිං නු ඛො එස මයා දින්නං විසුං ගණ්හාතීති චින්තෙත්වා තස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො එකං චූළුපට්ඨාකං පහිණි-ගච්ඡ යං එස කරොති තං ජානාහීති, සො ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස මහප්ඵලං හොතූති යාගුභත්තපූපානං අත්ථාය එකං වෙ තණ්ඩුලෙ පක්ඛිපිත්වා මුග්ගමාසෙපි තෙලඵාණිතබින්දූනිපි සබ්බභාජනෙසු පක්ඛිපි, චූළුපට්ඨාකො ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස ආරොචෙසි, තං සුත්වා සෙට්ඨි චින්තෙසි-සචෙ මෙ සො පරිසමජ්ඣෙ අවණ්ණං භාසිස්සති මම නාමෙ ගහිතමත්තෙයෙව නං පහරිත්වා මාරෙස්සාමීති නිවාසනන්තරෙ ඡුරිකං බන්ධිත්වා පුන

දිවසෙ ; ගන්ත්වා භත්තගෙහෙ අට්ඨාසි, සො පුරිසො බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසංඝං පරිවිසිත්වා භගවන්තං ආහ-භන්තෙ මයා මහාජනං සමාදපෙත්වා ඉමං දානං දින්නං තත්ථ සමාදපිත මනුස්සා අත්තනො අත්තනො බලෙන බහුකම්පි ථොකම්පි තණ්ඩුලාදීනි අදංසු තෙසං සබ්බෙසං මහප්ඵලං හොතූති, තං සුත්වා සො සෙට්ඨි චින්තෙසි-අහං අසුකෙන නාම අච්ඡරාය ගණ්හිත්වා තණ්ඩුලාදීනි දින්නානීති මම නාමෙ ගහිතමත්තෙ ඉමං මාරෙස්සාමීති ආගතො, අයං පන සබ්බසංගාහිකං කත්වා යෙහිපි නාළි ආදීහි මිනිත්වා දින්නං යෙහිපි අච්ඡරාය ගහෙත්වා දින්නං සබ්බෙසං මහප්ඵලං හොතූති වදති, සචාහං එවරූපං න ඛමාපෙස්සාමි දෙවදණ්ඩො මම මත්ථකෙ පතිස්සතීති සො තස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමාහි මෙ සාමීති ආහ, කිං ඉදන්ති තෙන වුත්තෙ-සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි, තං කිරියං දිස්වා සත්ථා කිං ඉදන්ති දානවෙය්‍යාවටිකං පුච්ඡි, සො අතීතදිවසතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි, අථ නං සත්ථා-එවං කිර සෙට්ඨීති? පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙති වුත්තෙ උපාසක පුඤ්ඤං නාම අප්පකන්ති න අවජානිතබ්බං, මාදිසස්ස හි බුද්ධස්ස බුද්ධපමුඛස්ස වා සංඝස්ස දානං දත්වා අප්පකන්ති න අවජානිතබ්බං, පණ්ඩිතමනුස්සා හි පුඤ්ඤං කරොන්තා විවටභාජනං විය උදකෙන අනුක්කමෙන පුඤ්ඤෙන පරිපූරන්තියෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"මාප්පමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස න මන්තං ආගමිස්සති,
උදබින්දුනිපාතෙන උදකුම්භොපි පූරති;
පූරති ධීරො පුඤ්ඤස්ස ථොකථොකම්පි ආචිනන්"ති.

තස්සත්ථො-පණ්ඩිතමනුස්සා පුඤ්ඤං කත්වා අප්පකං මයා පුඤ්ඤං කතං න මන්තං විපාකවසෙන ආගමිස්සතීති එවං පරිත්තකං කම්මං කහං මං දක්ඛිස්සති අහං වා තං කහං දක්ඛිස්සාමි කදා එවං විපච්චිස්සතීති එවං පුඤ්ඤං මාප්පමඤ්ඤෙථ න අවජානෙය්‍ය, යථාහි නිරන්තරං උදබින්දුනිපාතෙන විවරිත්වා ඨපිතං කුලාලභාජනං පූරති, එවං ධීරො පණ්ඩිතපුරිසො ථොකථොකම්පි පුඤ්ඤං ආචිනන්තො පුඤ්ඤස්ස පූරෙතීති. දෙසනාපරියොසානෙ සො සෙට්ඨි සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

බිළාලපාදකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු ඡට්ඨං.

9, 7.

"වාණිජො වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාධනවාණිජං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර වාණිජස්ස ගෙහෙ පඤ්චසතා චොරා ඔතාරං ගවෙසමානා ඔතාරං න ලභිංසු, අපරෙන සමයෙන වාණිජො පඤ්චසකටසතානි භණ්ඩස්ස පූරෙත්වා භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි-අහං අසුකට්ඨානං නාම වාණිජ්ජාය ගච්ඡාමි යෙ අය්‍යා තං ඨානං ගන්තුකාමා තෙ නික්ඛමන්තු මග්ගෙ භික්ඛාය න කිලමිස්සන්තීති, තං සුත්වා පඤ්චසතා භික්ඛූ තෙන සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජිංසු, තෙපි චොරා සො කිර වාණිජ්ජාය නික්ඛන්තොති ඤත්වා අටවියං අට්ඨංසු, වාණිජොපි ගන්ත්වා අටවිමුඛෙ එකස්මිං ගාමෙ නිවාසං ගහෙත්වා ද්වෙ තයොපි දිවසෙ ගොණසකටාදීනි සංවිදහි, තෙසං පන භික්ඛූනං නිබද්ධං භික්ඛං දෙති යෙව, චොරා තස්මිං අතිචිරායන්තෙ ගච්ඡ තස්ස නික්ඛමනදිවසං ඤත්වා එහීති එකං පුරිසං පහිණිංසු, සො තං ගාමං ගන්ත්වා එකං සහායකං පුච්ඡි-කදා වාණිජො නික්ඛමිස්සතීති, සො ද්වීහතීහච්චයෙනාති වත්වා කිමත්ථං පන පුච්ඡසීති ආහ, අථස්ස සො-මයං පඤ්චසතා චොරා එතස්ස අත්ථාය අටවියං ඨිතාති ආචික්ඛි, ඉතරො-තෙන හි ගච්ඡ සීඝං නික්ඛමිස්සතීති තං උය්‍යොජෙත්වා-කිං නු ඛො චොරෙ වාරෙමි උදාහු වාණිජන්ති චින්තෙත්වා-කිං මෙ චොරෙහි වාණිජං නිස්සාය පඤ්චසතා භික්ඛූ ජීවන්ති වාණිජස්ස සඤ්ඤං දස්සාමීති සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කදා නික්ඛමිස්සථාති පුච්ඡිත්වා තතියදිවසෙති වුත්තෙ-මය්හං වචනං කරොථ අටවියං කිර තුම්හාකං අත්ථාය පඤ්චසතා චොරා ඨිතා මා තාව ගමිත්ථාති, ත්වං කථං ජානාසීති? තෙසං අන්තරෙ මම සහායො අත්ථි තස්ස මෙ කථාය ඤාතන්ති, තෙන හි කිං මෙ එත්තො ගතෙනාති නිවත්තිත්වා ගෙහමෙව ගමිස්සාමීති ආහ, තස්මිං චිරායන්තෙ පුන තෙහි චොරෙහි පහිතො පුරිසො ආගන්ත්වා තං සහායකං පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා නිවත්තිත්වා කිර ගෙහමෙව ගමිස්සතීති ගන්ත්වා චොරානං ආරොචෙසි; තං සුත්වා චොරා තතො නික්ඛමිත්වා ඉතරස්මිං මග්ගෙ අට්ඨංසු, තස්මිං චිරායන්තෙ පුන තෙපි චොරා සහායකස්ස සන්තිකං පෙසෙසුං, සො තෙසං තත්ථ ඨිතභාවං ඤත්වා පුන වාණිජස්ස ආරොචෙසි; වාණිජො ඉධාපි මෙ වෙකල්ලං නත්ථි, එවං සන්තෙ නෙව එත්තො ගමිස්සාමි න ඉතො ඉධෙව භවිස්සාමීති භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා ආහ-භන්තෙ චොරා කිර මං විලුම්පිතුකාමා මග්ගෙ ඨත්වා පුන නිවත්තිස්සතීති සුත්වා ඉතරස්මිං මග්ගෙ ඨිතා, අහං එත්තො වා ඉතො වා අගන්ත්වා ථොකං ඉධෙව භවිස්සාමි, භදන්තා ඉධෙව වසිතුකාමා අත්තනො රුචිං කරොන්තූති, භික්ඛූ-එවං සන්තෙ මයං න නිවත්තිස්සාමාති වාණිජං ආපුච්ඡිත්වා පුනදෙව සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු, සත්ථා-කිං භික්ඛවෙ මහාධනවාණිජෙන

සද්ධිං න ගමිස්සාති? පුච්ඡිත්වා-ආම භන්තෙ මහාධනවාණිජස්ස විලුම්පනත්ථාය ද්වීසුපි මග්ගෙසු චොරා පරියුට්ඨිංසු, තෙන සො තත්ථෙව ඨිතො, මයං පන ආගතාති වුත්තෙ-භික්ඛවෙ මහාධනවාණිජො චොරානං අත්ථිතාය මග්ගං පරිවජ්ජෙති, ජීවිතුකාමො විය[1] පුරිසො හලාහලං විසං පරිවජ්ජෙති, භික්ඛුනාපි තයො භවා චොරෙහි පරියුට්ඨිතමග්ගසදිසාති ඤත්වා පාපං පරිවජ්ජෙතුං වට්ටතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“වාණිජොව භයං මග්ගං අප්පසත්ථො මහද්ධනො,
විසං ජීවිතුකාමොව පාපානි පරිවජ්ජයෙ”ති.

තත්ථ **භයන්ති** භායිතබ්බං, චොරෙහි පරියුට්ඨිතත්තා සප්පටිභයන්ති අත්ථො, ඉදං වුත්තං හොති-යථා මහාධන වාණිජො අප්පසත්ථො සප්පටිභයං මග්ගං යථා ච ජීවිතුකාමො හලාහලං විසං පරිවජ්ජෙති එවං පණ්ඩිතො භික්ඛු අප්පමත්තකානිපි පාපානි පරිවජ්ජෙය්‍යාති.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛු සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු, සම්පත්තමහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු සත්තමං.

---

9. 8.

“පාණිම්හි චෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො කුක්කුටමිත්තං නාම නෙසාදං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහෙ කිර එකා සෙට්ඨිධීතා වයප්පත්තා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරි සිරිගබ්භෙ ආරක්ඛණත්ථාය එකං පරිචාරිකං දත්වා මාතාපිතූහි පොසියමානා[2] එකදිවසං සායණ්හසමයෙ වාතපානෙන අන්තරවීථිං ඔලොකෙන්ති පඤ්ච පාසසතානි පඤ්ච ච සූලසතානි ආදාය මිගෙ වධිත්වා ජීවමානං එකං කුක්කුටමිත්තං නාම නෙසාදං පඤ්චමිගසතානි වධිත්වා තෙසං මංසෙන සකටං පූරෙත්වා සකටධුරෙ නිසීදිත්වා මංසවික්කිණනත්ථාය නගරං පවිසන්තං දිස්වා තස්මිං පටිබද්ධචිත්තා පරිචාරිකාය හත්ථෙ පණ්ණාකාරං දත්වා ගච්ඡ එතස්ස ගමනකාලං ඤත්වා එහීති පෙසෙසි, සා ගන්ත්වා තස්ස පණ්ණාකාරං දත්වා පුච්ඡි, සො-අජ්ජ මංසං වික්කිණිත්වා පාතොව අසුකද්වාරෙන නාම නික්ඛමිත්වා ගමිස්සාමීති ආහ, සා තෙන කථිතකථං සුත්වා ආගන්ත්වා තස්සා ආරොචෙසි, සෙට්ඨිධීතා අත්තනා ගහෙතබ්බයුත්තකං වත්ථාභරණජාතං සංවිදහිත්වා පාතොව මලිනවත්ථනිවත්ථා කූටං ආදාය දාසීහි සද්ධිං උදකතිත්ථං ගච්ඡන්තී විය නික්ඛමිත්වා තං ඨානං ගන්ත්වා තස්ස ගමන

1. සී. ජීවිතුකාමො තිපි. 2. සී. වාසියමානා.

මග්ගං ඔලොකෙන්ති අට්ඨාසි, සොපි පාතොව සකටං පාජෙන්තො
නික්ඛමි, සා තස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො පායාසි, සො තං දිස්වා-
අහං තං අස්සුකස්ස නාම ධීතාසි න ජානාමි මා මං අනුබන්ධි අම්මාති
ආහ, න මං ත්වං පක්කොසසි අහං අත්තනො ධම්මතාය ආගච්ඡාමි ත්වං
තුණ්හී හුත්වා අත්තනො සකටං පාජෙහීති, සො පුනප්පුනං නිවාරෙති
යෙව. අථ නං සා ආහ-සිරී නාම අත්තනො අත්තනො සන්තිකං
ආගච්ඡන්තී වාරෙතුං න වට්ටතීති, සො තස්සා නිස්සංසයෙන ආගමනං
ඤත්වා තං සකටං ආරොපෙත්වා අගමාසි, තස්සාපි මාතාපිතරො ඉතො
චිතො ච පරියෙසාපෙත්වා අපස්සන්තා මතා භවිස්සතීති මතක
භත්තං කරිංසු, සාපි තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය පටිපාටියා සත්ත
පුත්තෙ විජායිත්වා තෙ වයප්පත්තෙ ඝරබන්ධනෙන බන්ධි, අථෙකදිවසං
සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො කුක්කුටමිත්තං සපුත්තං
සසුණිසං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා-කිං නු ඛො
එතන්ති උපධාරෙන්තො-තෙසං පණ්ණරසන්නම්පි සොතාපත්ති
මග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පාතොව පත්තචීවරමාදාය තස්ස පාසට්ඨානං
අගමාසි, තං දිවසං පාසෙ බද්ධො එකමිගොපි නාහොසි, සත්ථා තස්ස
පාසමූලෙ පදවලඤ්ජං දස්සෙත්වා පරතො එකස්ස ගුම්බස්ස හෙට්ඨා
ඡායායං නිසීදි, කුක්කුටමිත්තො පාතොව ධනුං ආදාය පාසට්ඨානං
ගන්ත්වා ආදිතො පට්ඨාය පාසෙ ඔලොකයමානො පාසෙ බද්ධං
එකම්පි මිගං අදිස්වා සත්ථු පදවලඤ්ජං අද්දස, අථස්ස එතදහොසි-කො
මයා බද්ධමිගෙ මොචෙන්තො විචරතීති, සො සත්ථරි ආඝාතං බන්ධිත්වා
ගච්ඡන්තො ගුම්බමූලෙ නිසින්නං සත්ථාරං දිස්වා ඉමිනා මම මිගා
මොචිතා මාරෙස්සාමි නන්ති ධනුං ආකඩ්ඪි, සත්ථා ධනුං ආකඩ්ඪිතුං
දත්වා විස්සජ්ජෙතුං නාදාසි, සො සරං විස්සජ්ජෙතුම්පි ඔරොපෙතුම්පි
අසක්කොන්තො ඵාසුකාහි භිජ්ජන්තීහි විය මුඛතො ඛෙළෙන පග්ඝ
රන්තෙන කිලන්තරූපො අට්ඨාසි, අථස්ස පුත්තා-ගෙහං ගන්ත්වා පිතා
නො චිරායති කිං නු ඛො එතන්ති වත්වා-ගච්ඡථ තාතා පිතු සන්ති
කන්ති මාතරා පෙසිතාපි-තානි ධනූනි ආදාය ගන්ත්වා පිතරං තථාඨිතං
දිස්වා අයං නො පිතු පච්චාමිත්තො භවිස්සතීති සත්තපි ජනා ධනූනි
ආකඩ්ඪිත්වා බුද්ධානුභාවෙන යථා නෙසං පිතා ඨිතො තථෙව අට්ඨංසු,
අථ තෙසං මාතා කිං නු ඛො මෙ පුත්තාපි චිරායන්තීති වත්වා සත්තහි
සුණිසාහි සද්ධිං ගන්ත්වා තෙ තථා ඨිතෙ දිස්වා-කස්ස නු ඛො ඉමෙ ධනූනි
ආකඩ්ඪිත්වා ඨිතාති ඔලොකෙන්තී සත්ථාරං දිස්වා බාහා පග්ගය්හ-මා
මෙ පිතරං නාසෙථ මා මෙ පිතරං නාසෙථාති මහාසද්දමකාසි,
කුක්කුටමිත්තො තං සද්දං සුත්වා චින්තෙසි-නට්ඨො වතම්හි සසුරො
කිර මෙ එස අහො මයා භාරියං කම්මං කතන්ති, පුත්තාපිස්ස අය්‍යකො
කිර නො එස අහො භාරියං කම්මන්ති චින්තයිංසු, කුක්කුටමිත්තො
අයං සසුරො මෙති මෙත්තචිත්තං උපට්ඨපෙසි, පුත්තාපිස්ස අය්‍යකො
නොති මෙත්තචිත්තං උපට්ඨපෙසුං, අථ තෙ තෙසං මාතා සෙට්ඨිධීතා
ඛිප්පං ධනූනි ඡඩ්ඩෙත්වා පිතරං මෙ ඛමාපෙථාති ආහ, සත්ථා තෙසං

මුදුචිත්තං ඤත්වා ධනුං ඔතාරෙතුං අදාසි, තෙ සබ්බෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා ඛමථ නො භන්තෙති ඛමාපෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අථ නෙසං සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි, දෙසනාවසානෙ කුක්කුටමිත්තො සද්ධිං පුත්තෙහි චෙව සුණිසාහි ච අත්තපඤ්චදසමො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සත්ථා පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං විහාරං අගමාසි, අථ නං ආනන්දත්ථෙරො පුච්ඡි–භන්තෙ කහං ගමිත්ථාති?, කුක්කුටමිත්තස්ස සන්තිකං ආනන්දාති, පාණාතිපාතකම්මස්ස වො භන්තෙ අකාරකො කතොති?, ආම ආනන්ද සො අත්තපඤ්චදසමො අචලසද්ධාය පතිට්ඨාය තීසු රතනෙසු නික්කඞ්ඛො හුත්වා පාණාතිපාතකම්මස්ස අකාරකො ජාතොති, භික්ඛූ ආහංසු–නනු භන්තෙ භරියාපිස්ස අත්ථීති?, ආම භික්ඛවෙ සා කුලගෙහෙ කුමාරිකා හුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තාති, භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–කුක්කුටමිත්තස්ස කිර භරියා කුමාරිකා කාලෙ එව සොතාපත්තිඵලං පත්වා තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා සත්ත පුත්තෙ ලභි, සා එත්තකං කාලං සාමිකෙන ධනුං ආහර සරං ආහර සත්තිං ආහර ජාලං ආහරාති වුච්චමානාපි අදාසි, සොපි තාය දින්නානි ආදාය ගන්ත්වා පාණාතිපාතං කරොති, කින්නු ඛො සොතාපන්නාපි පාණාතිපාතං කරෙය්‍යන්තීති?; සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා–ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–න භික්ඛවෙ සොතාපන්නා පාණාතිපාතං කරොන්ති, සා පන සාමිකස්ස වචනං කරොමීති තථා අකාසි, ඉදං ගහෙත්වා එස ඉධ ගන්ත්වා පාණාතිපාතං කරොතූති තස්සා චිත්තං නත්ථි, පාණිතලස්මිං හි වණෙ අසති විසං ගණ්හන්තස්ස තං විසං අනුඩහිතුං න සක්කොති, එවමෙවං අකුසලචෙතනාය අභාවෙන පාපං අකරොන්තස්ස ධනුආදීනි නීහරිත්වා දදතොපි පාපං නාම න හොතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"පාණිම්හි චෙ වණො නාස්ස හරෙය්‍ය පාණිනා විසං,
නාබ්බණං විසමන්වෙති නත්ථි පාපං අකුබ්බතො"ති.

තත්ථ **නාස්සාති** න භවෙය්‍ය; **හරෙය්‍යාති** අභිහරිතුං සක්කුණෙය්‍ය, කිං කාරණා?, යස්මා **නාබ්බණං විසමන්වෙති,** අබ්බණං හි පාණිං විසං අන්වෙතුං න සක්කොති, එවමෙවං ධනුආදීනි නීහරිත්වා දෙන්තස්සාපි අකුසලචෙතනාය අභාවෙන පාපං අකුබ්බතො පාපං නාම නත්ථි, අබ්බණං පාණිං විසං විය නාස්ස චිත්තං පාපං අනුගච්ඡතීති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අපරෙන සමයෙන භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–කො නු ඛො කුක්කුටමිත්තස්ස සපුත්තසුණිසස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයො? කෙන කාරණෙන නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තොති?, සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ–භික්ඛවෙ අතීතෙ කස්සපදසබලස්ස ධාතුචෙතියං සංවිද

ගන්ත්වා එවමාහංසු–කින්නුඛො ඉමස්ස චෙතියස්ස මත්තිකා භවිස්සති කිං උදකන්ති, අථ තෙසං එතදහොසි–හරිතාලමනොසිලාමත්තිකා භවිස්සති තිලතෙලං උදකන්ති, තෙ හරිතාලමනොසිලා කොට්ටෙත්වා තිලතෙලෙන සන්නෙත්වා[1] ඉට්ඨකා ජිඤ්ජිත්වා[2] සුවණ්ණෙන ඛචිත්වා අන්තො චිනිංසු, බහිමුඛෙ පන එකඝනසුවණ්ණිට්ඨකාව අහෙසුං, එකෙකා ඉට්ඨකා සතසහස්සග්ඝනිකා අහොසි, තෙ යාව ධාතුනිධානා චෙතියෙ නිට්ඨිතෙ චින්තයිංසු–ධාතුනිධානකාලෙ බහුකධනෙන අත්ථො කින්නුඛො ජෙට්ඨකං කරෙමාති, අථෙකො ගාමවාසිකො සෙට්ඨි අහං ජෙට්ඨකො භවිස්සාමීති ධාතුනිධානෙ එකං හිරඤ්ඤකොටිං පක්ඛිපි, තං දිස්වා රට්ඨවාසිනො–අයං නගරසෙට්ඨි ධනමෙව සංහරති එවරූපෙ චෙතියෙ ජෙට්ඨකො භවිතුං න සක්කොති ගාමවාසී පන කොටිධනං පක්ඛිපිත්වා ජෙට්ඨකො ජාතොති උජ්ඣායිංසු, සො තෙසං වචනං සුත්වා අහං ද්වෙ කොටියො දත්වා ජෙට්ඨකො භවිස්සාමීති ද්වෙ කොටියො අදාසි, ඉතරො අහමෙව ජෙට්ඨකො භවිස්සාමීති තිස්සො කොටියො අදාසි, එවං වඩ්ඪෙත්වා වඩ්ඪෙත්වා නගරවාසී අට්ඨකොටියො අදාසි, ගාමවාසිනො පන ගෙහෙ නවකොටිධනමෙව අත්ථි නගරවාසිනො පන චත්තාලීසකොටිධනං අත්ථි, තස්මා ගාමවාසී චින්තෙසි–සචාහං නවකොටියො දස්සාමි දසකොටියො දස්සාමීති වක්ඛති, අථ මෙ නිද්ධනභාවො පඤ්ඤායිස්සතීති; සො එවමාහ–අහං එත්තකඤ්ච ධනං දස්සාමි සපුත්තදාරො ච චෙතියස්ස දාසො භවිස්සාමීති සත්ත පුත්තෙ සත්ත සුණිසායො භරියඤ්ච ගහෙත්වා අත්තනා සද්ධිං චෙතියස්ස නිය්‍යාදෙසි, රට්ඨවාසිනො ධනං නාම සක්කා උප්පාදෙතුං අයං පන සපුත්තදාරො අත්තානං නිය්‍යාදෙති අයමෙව ජෙට්ඨකො හොතූති තං ජෙට්ඨකං කරිංසු, ඉති තෙ සොළසපි ජනා චෙතියස්ස දාසා අහෙසුං, රට්ඨවාසිනො පන තෙ භුජිස්සෙ අකංසු, එවං සන්තෙපි චෙතියමෙව පටිජග්ගිත්වා යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු, තෙසු එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ වසන්තෙසු ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ භරියා තතො චවිත්වා රාජගහෙ සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති, සා කුමාරිකා හුත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, අදිට්ඨසච්චස්ස පන පටිසන්ධි නාම භාරියාති තස්සා සාමිකො සම්පරිවත්තමානො ගන්ත්වා නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්ති, තස්ස සහ දස්සනෙනෙව සෙට්ඨිධීතරං පුබ්බසිනෙහො අජ්ඣොත්ථරි. වුත්තම්පි චෙතං:–

"පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා,
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලං ව යථොදකෙ"ති.

සා පුබ්බසිනෙහෙනෙව නෙසාදකුලං අගමාසි, පුත්තාපි තස්ස දෙවලොකා චවිත්වා තස්සා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හිංසු, සුණිසායො

1. ම. සංසන්දෙත්වා. 2. ම. ඉට්ඨකාය සචෙත්වා.

පිස්සා තත්ථ තත්ථ නිබ්බත්තා වයප්පත්තා තෙසං යෙව ගෙහං අගමංසු, එවං තෙ සබ්බෙපි තදා චෙතියං පටිජග්ගිත්වා තස්ස කම්මස්සානුභාවෙන සොතාපත්තිඵලං පත්තාති.

කුක්කුටමිත්තනෙසාද වත්ථු අට්ඨමං.

---

9. 9.

“යො අප්පදුට්ඨස්සා”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොකං නාම සුනඛලුද්දකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං පුබ්බණ්හසමයෙ ධනුං ආදාය සුනඛපරිවුතො අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො අන්තරමග්ගෙ එකං පිණ්ඩාය පවිසන්තං භික්ඛුං දිස්වා කුජ්ඣිත්වා කාලකණ්ණි මෙ දිට්ඨො අජ්ජ කිඤ්චි න ලභිස්සාමීති චින්තෙන්තො පක්කාමි, ථෙරොපි ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්ත කිච්චො පුන විහාරං පාවිසි, ඉතරොපි අරඤ්ඤෙ චරිත්වා කිඤ්චි අලභිත්වා පච්චාගච්ඡන්තො පුන ථෙරං දිස්වා අජ්ජාහං ඉමං කාලකණ්ණිං දිස්වා අරඤ්ඤං ගතො කිඤ්චි න ලභිං ඉදානි මෙ පුනපි අභිමුඛො ජාතො සුනඛෙහි තං ඛාදාපෙස්සාමීති සඤ්ඤං දත්වා සුනඛෙ විස්සජ්ජෙසි, ථෙරොපි එවං මා කරි උපාසකාති යාචි, අජ්ජාහං තව සම්මුඛීභූතත්තා කිඤ්චි නාලත්ථං පුනපි මෙ සම්මුඛීභාවමාගතොසි ඛාදාපෙස්සාමෙව තන්ති වත්වා සුනඛෙ උය්‍යොජෙසි එව, ථෙරො වෙගෙනෙකං රුක්ඛං අභිරුහිත්වා පුරිසප්පමාණෙ ඨානෙ නිසීදි, සුනඛා රුක්ඛං පරිවාරෙසුං, කොකො ගන්ත්වා රුක්ඛං අභිරුහිත්වාපි තෙ මොක්ඛො නත්ථීති තං සරතුණ්ඩෙන පාදතලෙ විජ්ඣි, ථෙරො මා එවං කරොහීති යාචියෙව, ඉතරො තස්ස යාචනං අනාදියිත්වා පුනප්පුන විජ්ඣි යෙව, ථෙරො එකස්මිං පාදතලෙ විජ්ඣියමානෙ තං උක්ඛිපිත්වා දුතියං පාදං ඔලම්බෙති, තස්මිං විජ්ඣියමානෙ තම්පි උක්ඛිපති, එවමස්ස සො යාචනං අනාදියිත්වාපි ද්වෙපි පාදතලානි විජ්ඣියෙව, ථෙරස්ස සරීරං උක්කාහි ආදීපිතං විය අහොසි, සො වෙදනානුවත්තී හුත්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං නාසක්ඛි, පාරුතං චීවරං භස්සන්තම්පි න සල්ලක්ඛෙසි, තං පතමානං කොකං සීසතො පට්ඨාය පරික්ඛිපන්තමෙව පති, සුනඛා-ථෙරො පතිතොති සඤ්ඤාය චීවරන්තරං පවිසිත්වා අත්තනො සාමිකං ලුඤ්චිත්වා ඛාදන්තා අට්ඨිමත්තාවසෙසං කරිංසු, සුනඛා චීවරන්තරතො නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨංසු, අථ නෙසං ථෙරො එකං සුක්ඛදණ්ඩකං භඤ්ජිත්වා ඛිපි, සුනඛා ථෙරං දිස්වා සාමිකොව අම්හෙහි ඛාදිතොති අරඤ්ඤං පවිසිංසු, ථෙරො කුක්කුච්චං උප්පාදෙසි-මම චීවරන්තරං පවිසිත්වාවෙස නට්ඨො අරොගං නු ඛො මෙ සීලන්ති, සො රුක්ඛා ඔතරිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා-භන්තෙ මම චීවරං නිස්සාය සො උපාසකො නට්ඨො කච්චි මෙ අරොගං සීලං අත්ථි මෙ සමණභාවොති පුච්ඡි, සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛු

අරොගං හො සීලං අත්ථි තෙ සමණභාවො සො අප්පදුට්ඨස්ස පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තොති, න කෙවලඤ්ච ඉදානෙව අතීතෙපි අප්පදුට්ඨානං පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තොයෙවාති වත්වා තමත්ථං පකාසෙන්තො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කිර එකො වෙජ්ජො වෙජ්ජකම්මත්ථාය ගාමං විචරිත්වා කිඤ්චි කම්මං අලභිත්වා ඡාතජ්ඣත්තො නික්ඛමිත්වා ගාමද්වාරෙ සම්බහුලෙ කුමාරකෙ කීළන්තෙ දිස්වා ඉමෙ සප්පෙන ඩංසාපෙත්වා තිකිච්ඡිත්වා ආහාරං ලභිස්සාමීති එකස්මිං රුක්ඛබිලෙ සීසං නීහරිත්වා නිපන්නං සප්පං දස්සෙත්වා-අම්භො කුමාරකා එසො සාළිකපොතකො ගණ්හථ නන්ති ආහ, අථෙකො කුමාරකො සප්පං ගීවාය දළ්හං ගහෙත්වා නීහරිත්වා තස්ස සප්පභාවං ඤත්වා විචරන්තො අවිදූරෙ ඨිතස්ස වෙජ්ජස්ස මත්ථකෙ ඛිපි, සප්පො වෙජ්ජස්ස ඛන්ධට්ඨිකං පරික්ඛිපිත්වා දළ්හං ඩසිත්වා තත්ථෙව ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි, එවමෙස කොකො සුනඛලුද්දකො පුබ්බෙපි අප්පදුට්ඨානං පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තොති සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

“යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති
සුද්ධස්ස පොසස්ස අනඞ්ගණස්ස,
තමෙව බාලං පච්චෙති පාපං
සුඛුමො රජො පටිවාතංව ඛිත්තො”ති.

තත්ථ **අප්පදුට්ඨස්සාති** අත්තනො වා සබ්බසත්තානං වා අදුට්ඨස්ස. **නරස්සාති** සත්තස්ස. **දුස්සතීති** අපරජ්ඣති; **සුද්ධස්සාති** නිරපරාධස්සෙව. **පොසස්සාති** ඉදම්පි අපරෙනාකාරෙන සත්තාධිවචනමෙව. **අනඞ්ගණස්සාති** නික්කිලෙසස්ස. **පච්චෙතීති** පටිඑති. **පටිවාතන්ති** යථා එකෙන පුරිසෙන පටිවාතෙ ඨිතං පහරිතුකාමතාය ඛිත්තො සුඛුමො රජො තමෙව පුරිසං පච්චෙති තස්සෙව උපරි පතති, එවමෙව සො පුග්ගලො අප්පදුට්ඨස්ස පුරිසස්ස පාණිප්පහාරාදීනි දදන්තො පදුස්සති, තමෙව බාලං දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිරයාදීසු වා විපච්චමානං තං පාපං විපාකදුක්ඛවසෙන පච්චෙතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහි, සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

කොකසුනඛලුද්දකස්ස වත්ථු නවමං.

9, 10.

“ගබ්භමෙකෙ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මණිකාරකුලූපගතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො එකස්ස මණිකාරස්ස කුලෙ ද්වාදස වස්සානි භුඤ්ජි, තස්මිං ජයම්පතිකා මාතාපිතිට්ඨානෙ ඨත්වා ථෙරං පටිජග්ගිංසු, අථෙක දිවසං සො මණිකාරකො ථෙරස්ස පුරතො මංසං ඡින්දන්තො නිසින්නො හොති, තස්මිං ඛණෙ රාජා පසෙනදිකොසලො එකං මණි රතනං ඉමං ධොවිත්වා විජ්ඣිත්වා පහිණාතූති පෙසෙසි, මණිකාරො සලොහිතෙනෙව හත්ථෙන තං පටිග්ගහෙත්වා පෙළාය උපරි ඨපෙත්වා හත්ථධොවනත්ථං අන්තො පාවිසි, තස්මිං පන ගෙහෙ පොසාවනිය කොඤ්චසකුණො අත්ථි, සො ලොහිතගන්ධෙන මංසසඤ්ඤාය තං මණිං ථෙරස්ස පස්සන්තස්සෙව ගිලි, මණිකාරො ආගන්ත්වා මණිං අපස්සන්තො මණි කෙන ගහිතොති භරියඤ්ච පුත්තකෙ ච පටිපාටියා පුච්ඡිත්වා-තෙහි න ගණ්හාමාති වුත්තෙ-ථෙරෙන ගහිතො භවිස්සතීති චින්තෙත්වා භරියාය සද්ධිං මන්තෙසි-ථෙරෙන මණි ගහිතො භවිස්සතීති, සා-සාමි මා එවං අවච එත්තකං කාලං මයා ථෙරස්ස න කිඤ්චි වජ්ජං දිට්ඨපුබ්බං න සො මණිං ගණ්හාතීති, මණිකාරො ථෙරං පුච්ඡි-භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ මණිරතනං තුම්හෙහි ගහිතන්ති? න ගණ්හාමි උපාසකාති, භන්තෙ න ඉධ අඤ්ඤො අත්ථි තුම්හෙහෙව ගහිතො භවිස්සති දෙථ මෙ මණිරතනන්ති, සො-තස්මිං අසම්පටිච්ඡන්තෙ පුන භරියං ආහ-ථෙරෙනෙව මණි ගහිතො පීළෙත්වාපි නං පුච්ඡිස්සාමීති, සා-සාමි මා නො නාසයි වරං අම්හෙහි දාසව්‍යං උපගන්තුං න ච ථෙරං එවරූපං වත්තුන්ති, සො-සබ්බෙව මයං දාසත්තං උපගච්ඡන්තා මණිං නාග්ඝාමාති රජ්ජුං ගහෙත්වා ථෙරස්ස සීසං වෙඨෙත්වා දණ්ඩකෙන යන්තෙසි, ථෙරස්ස සීසතො ච කණ්ණනාසාහි ච ලොහිතං පග්ඝරි, අක්ඛීනි නික්ඛමනාකාරප්පත්තානි අහෙසුං, සො වෙදනාප්පමත්තො භූමියං පති; කොඤ්චො ලොහිතගන්ධෙනාගන්ත්වා ලොහිතං පිවි, අථ නං මණිකාරො ථෙරස්ස උප්පන්නකොපවෙගෙන ත්වං කිං කරොසීති පාදෙන පහරිත්වා ඛිපි, සො එකප්පහාරෙනෙව මරිත්වා උත්තානො පති; ථෙරො තං දිස්වා උපාසක සීසෙ වෙඨනං තාව මෙ සිථිලං කත්වා ඉමං කොඤ්චං ඔලොකෙහි මතො වා නො වාති, අථ නං සො ආහ-එසො විය ත්වම්පි මරිහීති, උපාසක ඉමිනා සො මණි ගිලිතො සචෙ අයං න අමරිස්ස නාහං මරන්තොපි මණිං ආචික්ඛිස්සන්ති, සො තස්ස උදරං ඵාලෙත්වා මණිං දිස්වා පවෙධෙන්තො සංවිග්ගමානසො ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමථ මෙ භන්තෙ අජානන්තෙන මයා කතන්ති ආහ, උපාසක නෙව තුය්හං දොසො අත්ථි න මය්හං වට්ටස්සෙවෙස දොසො ඛමාමි තෙති, භන්තෙ සචෙ මෙ ඛමථ පකති නියාමෙනෙව මෙ ගෙහෙ නිසීදිත්වා භික්ඛං ගණ්හථාති, උපාසක න දානි අහං ඉතො පට්ඨාය පරෙසං ගෙහස්ස අන්තොඡදනං පවිසිස්සාමි අන්තොගෙහප්පවෙසනස්සෙව හි අයං දොසො, ඉතො පට්ඨාය පාදෙසු වහන්තෙසු ගෙහද්වාරෙ ඨිතොව භික්ඛං ගණ්හිස්සාමීති වත්වා ධුතඞ්ගං සමාදිය ඉමං ගාථමාහ:-

"පච්චති මුනිනො භත්තං ථොකථොකං කුලෙ කුලෙ,
පිණ්ඩිකාය චරිස්සාමි අත්ථි ජඞ්ඝාබලං මම"න්ති.

ඉදං පන වත්වා ථෙරෙ තෙනෙව ව්‍යාධිනා න චිරස්සෙව පරිනිබ්බායි, කොඤ්චො මණිකාරස්ස භරියාය කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි, මණිකාරො කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ති, මණිකාරස්ස භරියා ථෙරෙ මුදුචිත්තතාය කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති, භික්ඛූ සත්ථාරං තෙසං අභිසම්පරායං පුච්ඡිංසු, සත්ථා භික්ඛවෙ ඉධෙකච්චෙ ගබ්භෙ නිබ්බත්තන්ති, එකච්චෙ පාපකාරිනො නිරයෙ එකච්චෙ කතකල්‍යාණා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තන්ති, අනාසවා පන පරිනිබ්බායන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"ගබ්භමෙකෙ උප්පජ්ජන්ති නිරයං පාපකම්මිනො,
සග්ගං සුගතිනො යන්ති පරිනිබ්බන්ති අනාසවා"ති.

තත්ථ ගබ්භන්ති ඉධ මනුස්සගබ්භොව අධිප්පෙතො; සෙස මෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මණිකාරකුලූපගතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු දසමං.

9, 11.

"න අන්තලික්ඛෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තයො ජනෙ ආරබ්භ කථෙසි, සත්ථරි කිර ජෙතවනෙ විහරන්තෙ සම්බහුලා භික්ඛූ සත්ථු දස්සනත්ථාය ගච්ඡන්තා එකං ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිංසු, ගාමවාසිනො තෙ සම්පත්තෙ ආදාය ආසනසාලායං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා පිණ්ඩපාතවෙලං ආගමයමානා ධම්මං සුණන්තා නිසීදිංසු, තස්මිං ඛණෙ භත්තං පචිත්වා සූපබ්‍යඤ්ජනං ධූපයමානාය එකිස්සා ඉත්ථියා භාජනතො අග්ගිජාලා උට්ඨහිත්වා ඡදනං ගණ්හි, තතො එකං තිණකරලං උට්ඨහිත්වා ජලමානං ආකාසං පක්ඛන්දි, තස්මිං ඛණෙ එකො කාකො ආකාසෙන ගච්ඡන්තො තත්ථ ගීවං පවෙසෙත්වා තිණවෙඨිතො ඣායිත්වා ගාමමජ්ඣෙ පති, භික්ඛූ තං දිස්වා-අහො භාරියං කම්මං පස්සථාවුසො කාකෙන පත්තං විප්පකාරං ඉමිනා කතකම්මං අඤ්ඤත්‍ර සත්ථාරා කො ජානිස්සති සත්ථාරමස්ස කම්මං පුච්ඡිස්සාමාති චින්තයිත්වා පක්කමිංසු. අපරෙසම්පි භික්ඛූනං සත්ථු දස්සනත්ථාය නාවං අභිරුය්හ ගච්ඡන්තානං නාවා සමුද්දෙ නිච්චලා අට්ඨාසි, මනුස්සා-කාලකණ්ණිනා එත්ථ භවිතබ්බන්ති සලාකං චාරෙසුං, නාවිකස්ස භරියා පඨමවයෙ ඨිතා දස්සනීයා පාසාදිකා, සලාකා තස්සා පාපුණි, පුන සලාකං චාරෙථාති වත්වා යාවතතියං චාරයිංසු, තික්ඛත්තුම්පි තස්සායෙව පාපුණි, මනුස්සා කිං සාමීති

නාවිකස්ස මුඛං ඔලොකෙසුං, නාවිකො න සක්කා එකිස්සා අත්ථාය මහාජනං නාසෙතුං උදකෙ නං ඛිපථාති ආහ, සා ගහෙත්වා උදකෙ ඛිපියමානා මරණභයතජ්ජිතා විස්සරමකාසි, තං සුත්වා නාවිකො අත්ථො ඉමිස්සා ආභරණෙහි නට්ඨෙහි, සබ්බාභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා පිලොතිකං නිවාසාපෙත්වා ඡඩ්ඩෙථ නං, අහං පනෙතං උදකපිට්ඨෙ ප්ලවමානං දට්ඨුං න සක්ඛිස්සාමි, තස්මා යථා නං අහං න පස්සාමි එවං වාලිකාකුටං ගීවාය බන්ධිත්වා සමුද්දෙ ඛිපථාති, තෙ තථා කරිංසු, තම්පි පතිතට්ඨානෙයෙව මච්ඡකච්ඡපා විලුම්පිංසු, භික්ඛු තං පවත්තිං ඤත්වා ඨපෙත්වා සත්ථාරං කො අඤ්ඤො එතිස්සා ඉත්ථියා කතකම්මං ජානිස්සති සත්ථාරමස්සා කම්මං පුච්ඡිස්සාමාති ඉච්ඡිතට්ඨානං පත්තා නාවාතො ඔරුය්හ පක්කමිංසු.

අපරෙපි සත්ත භික්ඛූ සත්ථාරං දස්සනත්ථාය ගච්ඡන්තා සායං එකං විහාරං පවිසිත්වා වසනට්ඨානං පුච්ඡිංසු, එකස්මිං ච ලෙණෙ සත්ත මඤ්චා හොන්ති, තෙසං තදෙව ලභිත්වා තත්ථ නිපන්නානං රත්තිභාගෙ කූටාගාරමත්තො පාසාණො පවට්ටමානො ආගන්ත්වා ලෙණද්වාරං පිදහි, නෙවාසිකා භික්ඛූ–මයං ඉමං ලෙණං ආගන්තුකභික්ඛූනං පාපයිම්හ, අයං ච මහාපාසාණො ලෙණද්වාරං පිදහන්තො පති අපනෙස්සාම නන්ති සමන්තා සත්තහි ගාමෙහි මනුස්සෙ සන්නිපාතෙත්වා වායමන්තාපි ඨානා චාලෙතුම්පි නාසක්ඛිංසු, අන්තො පවිට්ඨභික්ඛූපි වායමිංසු යෙව, එවං සන්තෙපි සත්තාහං පාසාණං චාලෙතුං නාසක්ඛිංසු, ආගන්තුකා සත්තාහං ඡාතජ්ඣත්තා මහාදුක්ඛං අනුභවිංසු, සත්තමෙ දිවසෙ පාසාණො සයමෙව පවට්ටිත්වා අපගතො, භික්ඛූ නික්ඛමිත්වා අම්හාකං පාපං අඤ්ඤත්‍ර සත්ථාරා කො ජානිස්සති සත්ථාරං පුච්ඡිස්සාමාති චින්තෙත්වා පක්කමිංසු, තෙ පුරිමෙහි සද්ධිං අන්තරාමග්ගෙ සමාගන්ත්වා සබ්බෙ එකතොව සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා සත්ථාරං අත්තනා අත්තනා දිට්ඨානුභූතානි කාරණානි පටිපාටියා පුච්ඡිංසු, සත්ථාපි තෙසං පටිපාටියා ව්‍යාකාසි–භික්ඛවෙ සො තාව කාකො අත්තනා කතකම්මමෙව අනුභොසි, අතීතකාලෙ හි බාරාණසියං එකො කස්සකො අත්තනො ගොණං දමෙන්තො දමෙතුං නාසක්ඛි, සො හිස්ස ගොණො ථොකං ගන්ත්වාව නිපජ්ජි, පොථෙත්වා උට්ඨාපිතොපි ථොකං ගන්ත්වා පුනපි තථෙව නිපජ්ජි, සො වායමෙත්වාපි තං දමෙතුං අසක්කොන්තො කොධාභිභූතො හුත්වා ඉතො දානි පට්ඨාය සුඛං නිපජ්ජිස්සසීති තං පලාලපිණ්ඩං විය කරොන්තො පලාලෙන පළිවෙඨෙත්වා අග්ගිං අදාසි, ගොණො තත්ථෙව ඣායිත්වා මතො. තදා භික්ඛවෙ තෙන කාකෙන තං පාපකම්මං කතං, සො තස්ස විපාකෙන දීඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන සත්තක්ඛත්තුං කාකයොනියං නිබ්බත්තිත්වා එවමෙවං ආකාසෙ ඣායිත්වාව මතොති.

සාපි භික්ඛවෙ ඉත්ථී අත්තනා කතකම්මමෙව අනුභොසි, සා හි අතීතෙ බාරාණසියං එකස්ස ගහපතිකස්ස භරියා උදකාහරණකොට්ටනපචනාදීනි සබ්බකිච්චානි සහත්ථෙනෙව අකාසි, තස්සා එකො සුනඛො තං ගෙහෙ සබ්බකිච්චානි කුරුමානං ඔලොකෙන්තොව නිසීදති, ඛෙත්තං භත්තං හරන්තියා දාරුපණ්ණාදීනං වා අත්ථාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තියා තාය සද්ධිං යෙව ගච්ඡති, තං දිස්වා දහරමනුස්සා–හම්භො නික්ඛන්තො සුනඛලුද්දකො අජ්ජ මයං මංසෙන භුඤ්ජිස්සාමාති උප්පණ්ඩෙන්ති, සා තෙසං කථාය මඞ්කු හුත්වා සුනඛං ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පහරිත්වා පලාපෙති, සුනඛො නිවත්තිත්වා පුන අනුබන්ධති, සො කිරස්සා තතියෙ අත්තභාවෙ භත්තා අහොසි, තස්මා සිනෙහං ඡින්දිතුං න සක්කොති, කිඤ්චාපි හි තං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ ජායා වා පති වා අභූතපුබ්බා නාම නත්ථි, අවිදූරෙ පන අත්තභාවෙ ඤාතකෙසු අධිමත්තො සිනෙහො හොති, තස්මා සො සුනඛො තං විජහිතුං න සක්කොති, සා තස්ස කුජ්ඣිත්වා ඛෙත්තං සාමිකස්ස යාගුං හරමානා රජ්ජුං උච්ඡඞ්ගෙ ඨපෙත්වා අගමාසි, සුනඛො තායෙව සද්ධිං ගතො, සා සාමිකස්ස යාගුං දත්වා තුච්ඡකුටං ආදාය එකං උදකට්ඨානං ගන්ත්වා කුටං ආදාය වාලුකාය පූරෙත්වා සමීපෙ ඔලොකෙත්වා ඨිතස්ස සුනඛස්ස සද්දමකාසි, සුනඛො චිරස්සං මෙ අජ්ජ මධුරකථා ලද්ධාති නඞ්ගුට්ඨං චාලෙන්තො තං උපසඞ්කමි, සා තං ගීවාය දළ්හං ගහෙත්වා එකාය රජ්ජුකොටියා කුටං බන්ධිත්වා එකං රජ්ජුකොටිං සුනඛස්ස ගීවාය බන්ධිත්වා කුටං උදකාභිමුඛං පවට්ටෙසි, සුනඛො කුටං අනුබන්ධන්තො පතිත්වා තත්ථෙව කාලමකාසි, සා තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන දීඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ වාලුකාකුටං ගීවාය බන්ධිත්වා උදකෙ පක්ඛිත්තා කාලමකාසීති.

තුම්හෙහිපි භික්ඛවෙ අත්තනා කතකම්මමෙව අනුභූතං. අතීතස්මිං හි බාරාණසීවාසිනො සත්ත ගොපාලදාරකා එකස්මිං අටවිප්පදෙසෙ සත්තාහං වාරෙන ගාවියො චාරෙත්වා එකදිවසං ගාවො චාරෙත්වා ආගච්ඡන්තා එකං මහාගොධං දිස්වා අනුබන්ධිංසු, ගොධා පලායිත්වා එකං වම්මිකං පාවිසි, තස්ස පන වම්මිකස්ස සත්ත ඡිද්දානි, දාරකා මයං ඉදානි ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාම ස්වෙ ආගන්ත්වා ගණ්හිස්සාමාති එකෙකො එකෙකං සාඛාභඞ්ගමුට්ඨිං ආදාය සත්තපි ජනා සත්ත ඡිද්දානි පිදහිත්වා පක්කමිංසු, තෙ පුන දිවසෙ තං ගොධං අමනසිකත්වා අටවිප්පදෙසෙ ගාවියො චාරෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ ගාවො ආදාය ආගච්ඡන්තා තං වම්මිකං දිස්වා සතිං පටිලභිත්වා කා නු ඛො තස්සා ගොධාය පවත්තීති අත්තනා අත්තනා පිහිතඡිද්දානි විවරිංසු, ගොධා ජීවිතෙ නිරාලයා හුත්වා අට්ඨිචම්මාවසෙසා පවෙධමානා නික්ඛමි, තෙ තං දිස්වා අනුකම්පං කත්වා මා තං මාරෙථ සත්තාහං ඡින්නභත්තා ජාතාති තස්සා පිට්ඨිං පරිමජ්ජිත්වා සුඛෙන ගච්ඡාති විස්සජ්ජෙසුං, තෙ

ගොධාය අමාරිතත්තා නිරයෙ තාව න පච්චිංසු, තෙ පන සත්තාහෙ එකතො හුත්වා චුද්දසසු අත්තභාවෙසු සත්ත දිවසානි ඡින්නභත්තා අහෙසුං. තදා භික්ඛවෙ තුම්හෙහි ගොපාලකෙහි හුත්වා තං කම්මං කතන්ති එවං සත්ථා තෙහි පුට්ඨපඤ්හං ව්‍යාකාසි, අථෙකො භික්ඛු සත්ථාරං ආහ–කිං පන භන්තෙ තෙසං පාපකම්මං කත්වා ආකාසෙ උප්පතිතස්සාපි සමුද්දං පක්ඛන්තස්සාපි පබ්බතන්තරං පවිසන්තස්සාපි මොක්ඛො නත්ථීති?, සත්ථා–එවමෙතං භික්ඛවෙ ආකාසාදිසු හි එකප්පදෙසොපි නත්ථි යත්‍ර ඨිතො පාපකම්මතො මුච්චෙය්‍යාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

"න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ,
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස;
න විජ්ජතී සො ජගතිප්පදෙසො,
යත්ථට්ඨිතො මුච්චෙය්‍ය පාපකම්මා"ති.

තස්සත්ථො–සචෙ හි කොචි ඉමිනා උපායෙන පාපකම්මතො මුච්චිස්සාමීති අන්තලික්ඛෙ වා නිසීදෙය්‍ය චතුරසීතියොජනසහස්ස ගම්භීරං මහාසමුද්දං වා පවිසෙය්‍ය පබ්බතන්තරෙ වා නිසීදෙය්‍ය, නෙව පාපකම්මතො මුච්චෙය්‍ය, පුරත්ථිමාදිසු ජගතිප්පදෙසෙසු පථවිභාගෙසු න සො වාලග්ගමත්තොපි ඔකාසො අත්ථි යත්ථ ඨිතො පාපකම්මතො මුච්චිතුං සක්කුණෙය්‍යාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. සම්පත්තමහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසීති.

තිණ්ණං භික්ඛූනං වත්ථු එකාදසමං.

9.12.

"න අන්තලික්ඛෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො සුප්පබුද්ධං සක්කං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අයං මම ධීතරං ඡඩ්ඩෙත්වා නික්ඛන්තොති ච මම පුත්තං පබ්බාජෙත්වා තස්ස වෙරිට්ඨානෙ ඨිතො චාති ඉමෙහි ද්වීහි කාරණෙහි සත්ථරි ආඝාතං බන්ධිත්වා එකදිවසං නදානිස්ස නිමන්තිතට්ඨානං ගන්ත්වා භුඤ්ජිතුං දස්සාමීති ගමනමග්ගං පිදහිත්වා අන්තරවීථියං සුරං පිවන්තො නිසීදි, අථස්ස සත්ථරි භික්ඛුසංඝපරිවුතෙ තං ඨානං ආගතෙ සත්ථා ආගතොති ආරොචෙසුං, සො ආහ–පරතො ගච්ඡාති තස්ස වදෙථ, නායං මහල්ලකතරො නාස්ස මග්ගං දස්සාමීති; පුනප්පුන වුච්චමානොපි තථෙව වත්වා නිසීදි, සත්ථා මාතුලස්ස සන්තිකා මග්ගං අලභිත්වා තතොව නිවත්ති, සොපි චරපුරිසං පෙසෙසි–

ගච්ඡස්ස කථං සුත්වා එහීති, සත්ථාපි නිවත්තන්තො සිතං කත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන-කො නු ඛො භන්තෙ සිතපාතුකම්මෙ පච්චයොති පුට්ඨො ආහ-පස්සසි ආනන්ද සුප්පබුද්ධන්ති?, පස්සාමි භන්තෙති, භාරියං තෙන කම්මං කතං මාදිසස්ස බුද්ධස්ස මග්ගං අදෙන්තෙන ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ හෙට්ඨාපාසාදෙ සොපානපාදමූලෙ පඨවිං පවිසිස්සතීති, චරපුරිසො තං කථං සුත්වා සුප්පබුද්ධස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මම භාගිනෙය්‍යෙන නිවත්තන්තෙන කිං වුත්තන්ති පුට්ඨො යථාසුතං ආරොචෙසි, සො තස්ස වචනං සුත්වා නදානි මම භාගිනෙය්‍යස්ස කථාය දොසො අත්ථි, අද්ධා යං සො වදති තං තථෙව හොති, එවං සන්තෙපි නං ඉදානි මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හිස්සාමි, සො හි මං සත්තමෙ දිවසෙ පඨවිං පවිසිස්සතීති අනියමෙන අවත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ සොපානපාදමූලෙ පඨවිං පවිසිස්සතීති ආහ-ඉතො දානි පට්ඨාය අහං තං ඨානං න ගමිස්සාමීති, අථ නං තස්මිං ඨානෙ පඨවිං අපවිසිත්වා මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හිස්සාමීති සො අත්තනො උපභොගජාතං සබ්බං සත්තභූමිකස්ස පාසාදස්ස උපරි ආරොපෙත්වා සොපානං හරාපෙත්වා ද්වාරං පිදහාපෙත්වා එකෙකස්මිං ද්වාරෙ ද්වෙ ද්වෙ මල්ලෙ ඨපාපෙත්වා-සචාහං පමාදෙන හෙට්ඨා ඔරොපිතුකාමො හොමි නිවාරෙය්‍යාථ මන්ති වත්වා සත්තමෙ පාසාදතලෙ සිරිගබ්භෙ නිසීදි; සත්ථා තං පවත්තිං සුත්වා-භික්ඛවෙ සුප්පබුද්ධො කෙවලං පාසාදතලං වෙහාසං උප්පතිත්වා ආකාසෙ වා නිසීදතු නාවාය වා සමුද්දං පක්ඛන්දතු පබ්බතන්තරං වා පවිසතු බුද්ධානං කථාය ද්වෙධාභාවො නාම නත්ථි මයා වුත්තට්ඨානෙ යෙව සො පඨවිං පවිසිස්සතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජතී සො ජගතිප්පදෙසො
යත්ථට්ඨිතං නප්පසහෙථ මච්චූ"ති.

තත්ථ-නප්පසහෙථ මච්චූති යස්මිං පදෙසෙ ඨිතං මරණං නප්පසහෙය්‍ය නාභිභවෙය්‍ය, කොසග්ගමත්තොපි සො පඨවිප්පදෙසො නත්ථි, සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සත්තමෙ පන දිවසෙ සත්ථු භික්ඛාචාරමග්ගස්ස නිරුද්ධවෙලාය හෙට්ඨාපාසාදෙ සුප්පබුද්ධස්ස මඞ්ගලස්සො උද්දාමො හුත්වා තං තං භිත්තිං පහරි, සො උපරි නිසින්නොව සද්දං සුත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡි, මඞ්ගලස්සො උද්දාමොති, සො පනස්සො සුප්පබුද්ධං දිස්වාව සන්නිසීදති, අථ නං සො ගණ්හිතුකාමො හුත්වා නිසින්නට්ඨානා උට්ඨාය ද්වාරාභිමුඛො අහොසි, ද්වාරානි සයමෙව විවටානි, සොපානං

සකට්ඨානෙ යෙව ඨිතං, චාරෙ ඨිතමල්ලා තං ගීවාය ගහෙත්වා හෙට්ඨාභිමුඛං ඛිපිංසු, එතෙනුපායෙන සත්තසුපි තලෙසු චාරානි සයමෙව විවටානි, සොපානානි යථාට්ඨානෙසු ඨිතානි, තත්ථ ඨිතමල්ලා තං ගීවායමෙව ගහෙත්වා හෙට්ඨාභිමුඛමෙව ඛිපිංසු, අථ තං හෙට්ඨාපාසාදෙ සොපානපාදමූලං සම්පත්තමෙව මහාපඨවී විවරමානා භිජ්ජිත්වා සම්පටිච්ඡි, සො ගන්ත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ.

සුප්පබුද්ධ සක්කස්ස වත්ථු ද්වාදසමං.

පාපවග්ගවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

නවමො වග්ගො.